

NAKLADATELSTVÍ
SVOBODA

PROLETÁŘI
VŠECH ZEMÍ,
SPOJTE SE!

LENIN
SEBRANÉ
SPISY

37

VYDÁVÁ SE NA ZÁKLADĚ
USNESENÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA

VLADIMÍR
ILJIČ
LENIN
SEBRANÉ
SPISY

SVAZEK

37

červenec 1918 — březen 1919

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA

PRAHA 1988

Podle 5. ruského vydání
V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij,
tom 37, Politizdat, Moskva 1977,
připraveného
Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS,
přeložil kolektiv překladatelů

© Politizdat, Moskva 1977
Translation © Nakladatelství Svoboda, Praha 1988

PŘEDMLUVA

Do třicátého sedmého svazku Sebraných spisů V. I. Lenina jsou zařazeny práce, které Lenin napsal od konce července 1918 do 11. března 1919, v počátcích cizí vojenské intervence a občanské války.

V těchto dílech vytyčuje Lenin úkoly komunistické strany, sovětů a odborů, všech pracujících při obraně státu, nastiňuje a zdůvodňuje opatření k mobilizaci všech sil a rezerv proti interventům a bělogvardějcům. Zároveň v nich rozvíjí marxistické učení o diktatuře proletariátu a konkretizuje nejdůležitější problémy výstavby socialismu, věnuje však také mimořádnou pozornost politice strany a sovětské vlády ve vztahu ke středním rolníkům a jiným vrstvám maloburžoazie. Významné místo tu rovněž zaujímají otázky mezinárodního dělnického hnutí.

Druhá polovina roku 1918 byla jedním z nejtěžších a nejsložitějších období v dějinách sovětského státu. Na počátku srpna obsadili nepřátelé tři čtvrtiny území státu. Sovětská republika se ocitla v obklíčení a byla odříznuta od svých základních potravinových, surovinových a pali-
vových oblastí. V boji proti Sovětské republice se sjednotily intervenční a vnitřní kontrarevoluční síly. Severní část evropského Ruska okupovala vojska anglických, francouzských a amerických imperialistů. Povolží, Ural a značnou část Sibíře obsadil československý sbor, který zorganizoval vzpouru proti sovětské vládě. Ve Vladivostoku se vylodila japonská, americká a anglická vojska, s jejichž pomocí se podařilo bělogvardějcům a českoslo-

venským legiím zmocnit se také území na Dálném východě. Pobaltí, Bělorusko, Ukrajinu a Gruzii okupovala německá vojska. Ve Střední Asii a v Zakavkazsku byla zahájena intervence anglických vojsk. V mnoha oblastech vypukly kontrarevoluční vzpoury.

Lenin obšírně analyzoval tehdejší situaci a zhodnotil vojenské postavení Sovětské republiky 29. července 1918 v projevu na společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu, moskevských závodních výborů a odborových svazů (viz tento svazek, s. 28—45). Poukázal na skutečné cíle anglických, amerických a francouzských imperialistů, kteří se schovávali za pokrytecké fráze o »obraně« obyvatel Ruska před Němci, ve skutečnosti však prováděli politiku potlačování sovětské moci a pokoušeli se znovu zatahnout Rusko do světové imperialistické války.

Ve svém projevu usvědčuje Lenin kapitalisty, statkáře a kulaky v Rusku, kteří nenáviděli sovětskou vládu a ve snaze obnovit staré poměry zrazovali zájmy vlastní země, neboť uzavírali lupičské smlouvy s imperialistickými mocnostmi. Tento příklad, jak zdůrazňuje Lenin, znovu potvrzuje, že jde-li o základy ekonomické moci vykořisťovatelů, o jejich vlastnictví a jejich zisky jako třídy, zapomínají na své licoměrné fráze o lásce k vlasti a nezávislosti, zrazují svou vlast a paktují se proti vlastnímu lidu s nejrůznějšími reakčními silami v cizině.

Situace Sovětské republiky se zvláště zkomplikovala na podzim roku 1918. Proto Lenin 22. října 1918 na společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu, závodních výborů a odborových svazů ve svém referátu konstatoval, že nikdy nebyla republika v tak nebezpečné situaci jako právě teď. Když už bylo rozhodnuto o vítězství Dohody ve světové imperialistické válce, měly dohodové státy uvolněné ruce, takže mohly vystupňovat a rozvinout vojenskou intervenci proti Sovětskému Rusku. Lenin rovněž odhaluje podstatu taktiky německé buržoazie, která usilovala o uzavření třídního svazku se svým nedávným nepří-

telem — buržoazií dohodových států v boji proti Sovětskému Rusku a blížící se proletářské revoluci na Západě. O blok s Dohodou, říká Lenin, usiluje i buržoazie z oblastí okupovaných Německem, neboť by nebyla schopna po odchodu německých vojsk udržet své mocenské pozice vlastními silami.

V projevech k pracujícím Lenin neustále pranýřoval loupeživou podstatu imperialismu. V Dopise americkým dělníkům ukázal pravou tvář imperialistů USA, kteří si nahrabali stamiliardy dolarů z hoře a bídy lidu. Sama Amerika, napsal Lenin, se stala »jednou z předních zemí, pokud jde o nebetyčnou propast mezi hrstkou zpupných multimilionářů, zalykajících se ve špině i přepychu, a mezi milióny pracujících žijících věčně na pokraji bídy« (viz tento svazek, s. 76). Lenin dokázal, že američtí imperialisté se stále snaží zastírat své špinavé cíle frázemi, které zatemňují podstatu věci. V roce 1898 zasahovali proti Filipínám pod záminkou jejich »osvobození« a v roce 1918 se pokoušeli potlačit Sovětskou republiku pod rouškou její »obrany« před Němci. Lenin zdůraznil, že američtí a angličtí imperialisté svými výbojnými choutkami a loupeživou politikou se v podstatě neodlišují od německých uchvatitelů. Svými činy, jak uvádí Lenin, se anglický a americký imperialismus sám usvědčil v očích mas pracujících všech zemí jako potlačovatel národů a kat revolučního hnutí.

Lenin pozorně sledoval vývoj revolučního hnutí v kapitalistických zemích. Jakmile začaly docházet první zprávy o politické krizi v Německu, bylo na jeho návrh svoláno 3. října společné zasedání CÚVV a moskevského sovětu se zástupci závodních výborů a odborových svazů. Na tomto zasedání byl přečten Leninův dopis týkající se událostí v Německu, v němž vyzval proletariát Ruska, aby ze všech sil pomohl německým dělníkům, a navrhoval shromáždit v každém velkém síle dostatek obilí pro německé dělníky, přestože sama Sovětská republika měla

nedostatek potravin. Listopadovou revoluci roku 1918 v Německu Lenin nadšeně uvítal.

Lenin považoval za velmi důležité pravdivě informovat pracující kapitalistických zemí o událostech v Rusku. V Dopise americkým dělníkům, proniknutém myšlenkami proletářského internacionalismu, pravdivě vylíčil průběh Říjnové revoluce a zhodnotil její význam a zároveň je informoval o velkých revolučních přeměnách v Sovětském Rusku a o mírumilovné zahraniční politice sovětského státu. »Dělníci na celém světě,« napsal Lenin, »ať žijí v kterékoli zemi, nás zdraví, sympatizují s námi a tleskají nám za to, že jsme přerвали železné články imperialistických pout, imperialistických špinavých smluv a imperialistických okovů, za to, že jsme se prodrali na svobodu i za cenu nejtěžších obětí, za to, že jsme jako socialistická republika, třebaš utýraná a oloupená imperialisty, zůstali *mimo* imperialistickou válku a před celým světem jsme pozvedli prapor míru, prapor socialismu« (s. 78). Dopis americkým dělníkům a rovněž Dopis evropským a americkým dělníkům sehrály významnou úlohu ve vývoji dělnického a komunistického hnutí kapitalistických států, pomohly nejvyspělejším dělníkům pochopit, co je imperialismus, a přispěly k rozvoji protestního hnutí proti ozbrojené intervenci do Sovětského Ruska.

Velkou část svazku tvoří Leninovy referáty a projevy na shromážděních dělníků a rudoarmějců, na dělnických schůzích a konferencích, na zasedáních CÚVV, na sjezdech sovětů, odborových svazů a jiných organizací. Ústřední otázkou těchto projevů, které jsou odrazem Leninovy činnosti jako vedoucího činitele strany a hlavy sovětského státu, je organizování obrany socialistické vlasti.

Leninovy práce z let občanské války, uveřejněné v tomto svazku i v dalších svazcích, vyvracejí Stalinovo tvrzení, že Lenin nebyl »expertem na vojenské věci«. Toto Stalinovo tvrzení snižovalo úlohu Lenina jako organizátora a vrchního velitele v době ozbrojeného boje sovět-

ského státu proti interventům a vnitřní kontrarevoluci. Referáty, projevy a jiné Leninovy práce názorně dokazují, jak mnohostranná byla Leninova činnost spojená s obranou Sovětské republiky. Lenin řídil veškerou rozsáhlou a přitom různorodou činnost ústředního výboru a sovětské vlády směřující k porážce nepřítele. Pod jeho bezprostředním vedením byla koncipována vnitřní a zahraniční politika strany v době války, řešily se nejdůležitější otázky formování sovětských ozbrojených sil a všestranného zabezpečování jejich bojových akcí a zároveň byly stanoveny základní principy vojenskostrategických plánů a způsob jejich realizace.

Ve svých projevech na velkých shromážděních, schůzích, různých sjezdech a konferencích vysvětloval Lenin dělníkům, rolníkům a rudoarmějcům problematiku vnitřní a mezinárodní situace, včetně situace na frontách, poukazoval na zdroje síly a neporazitelnosti sovětské moci, nastiňoval úkoly sovětského státu a snažil se strhnout lidové masy k hrdinským činům na frontě i v zázemí. V pohnutých dnech, kdy československé legie zaútočily na východní frontě, Lenin každý pátek vystupoval na velkých shromážděních, která organizoval moskevský výbor strany, a vysvětloval pracujícím, v jak nebezpečné situaci je Sovětská republika, současně je však vyzýval, aby vynaložili všechny síly k porážce nepřítele. Ve všech referátech a projevech vyjadřuje Lenin pevné přesvědčení, že nad interventy a bělogvardějci sovětská moc zvítězí. Budování ozbrojených sil, příprava kádrů velitelského sboru z řad dělníků a rolníků, zabezpečování výzbroje a potravin pro frontu, politickoosvětová práce v armádě — všem těmto otázkám a mnoha jiným souvisejícím s upevňováním obrany státu věnoval Lenin mimořádnou pozornost.

Sovětský stát musel také zajišťovat potraviny pro armádu a městské obyvatelstvo. V červenci až srpnu 1918 se Sovětská republika ocitla v mimořádně obtížné zásobovací situaci. Proto v mnoha svých projevech a dílech se

Lenin tak usilovně snaží zmobilizovat všechny síly k tomu, aby se země zachránila před hladem a zabezpečila pro rudoarmějce a dělníky alespoň minimální přiděl chleba a ostatních nezbytných potravin. 2. srpna 1918 napsal Lenin Teze k zásobovací otázce, v nichž jsou nastíněna hlavní opatření k jejímu vyřešení. Z těchto tezí vycházely dekrety rady lidových komisařů, které se týkaly nejzávažnějších otázek zásobovací politiky.

V souvislosti s vystupňováním vojenské intervence a se zostřením občanské války v zemi bylo třeba zavést celý systém mimořádných opatření, která se nazývala politikou válečného komunismu. Cílem této politiky, vynucené těžkými podmínkami války, bylo zmobilizovat všechny síly a prostředky na obranu země a změnit Sovětskou republiku v jeden bojový tábor. K politice válečného komunismu přecházelo Sovětské Rusko postupně od počátku léta roku 1918 do podzimu roku 1919. Tato politika byla založena na tom, že rolníci měli povinně odevzdávat přebytky zemědělské produkce státu. Toto opatření bylo zavedeno v lednu 1919. Opatření týkající se zásobování, jež souvisela s přechodem k politice válečného komunismu, charakterizoval Lenin 17. ledna 1919 v projevu na společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu a celoruského sjezdu odborových svazů. V tomto projevu vyzval účastníky zasedání k tomu, aby do zásobovacích orgánů a dopravy, jejíž obtížná situace ztěžovala přísun potravin, byli mnohem více vysíláni pracovníci z řad proletariátu. 28. ledna 1919 byla v Pravdě uveřejněna Leninova výzva Všichni do práce na poli zásobování a dopravy!

Řada prací z tohoto období je věnována upevňování svazku dělnické třídy a rolnictva a především vztahu ke středním rolníkům, na jejichž postoji koneckonců závisely úspěchy sovětské moci v boji proti bělogvardějcům a interventům. Lenin vysvětluje, že komunistická strana byla vždy pro dohodu a svazek se středními rolníky. V Dopise jeleckým dělníkům z 6. srpna 1918 Lenin uvá-

děl: »Jsme pro toto spojenectví, jsme pro dohodu se středním rolnictvem, neboť s ním se my dělníci jako komunisté rozcházet nesmíme, a jsme ochotni učinit mu řadu ústupků« (s. 63). V návrhu telegramu všem sovětům z 16. srpna 1918 Lenin rozhodně odsoudil deformování politiky komunistické strany a sovětské vlády vůči středním rolníkům, k němuž docházelo při zakládání výborů vesnické chudiny. Zdůraznil, že »sovětská moc jim nikdy v ničem boj nevypovídala a nikdy proti nim boj nevedla. . . Vůči střednímu rolnictvu musí socialistická vláda provádět politiku dohody. Sovětská moc nejednou dokázala činy, že je pevně odhodlána tuto politiku provádět« (s. 72).

V prvním roce sovětské vlády uskutečňovala strana politiku neutralizace středních rolníků, neboť tehdy ještě nebyly vytvořeny podmínky k uzavření pevného svazku s nimi. Teoretickými úvahami nebo agitačními projevy, uváděl Lenin, středního rolníka přesvědčit nelze, k tomu jsou nutné vlastní zkušenosti. Střední rolníci nejprve zaujímali vůči sovětské vládě vyčkávací postoj a někteří se vůči ní někdy chovali i nepřátelsky.

Strana dospěla k nutnosti dohodnout se se středními rolníky a upevnit s nimi svazek na podzim roku 1918, kdy střední rolníci včetně ostatních vrstev maloburžoazie přešli na stranu sovětské vlády. Politiku dělnické třídy vůči maloburžoazní demokracii zdůvodňoval Lenin v článku Cenná přiznání Pitirima Sorokina, v referátu o vztahu proletariátu k maloburžoazní demokracii a v závěrečném slově na schůzi moskevských stranických pracovníků 27. listopadu 1918.

Jednou z hlavních příčin tohoto obratu bylo anulování brestlitevské mírové smlouvy. Když německý imperialismus zkrachoval, četní představitelé maloburžoazní demokracie si uvědomili, že uzavření brestlitevské smlouvy bylo jediným správným krokem nejen z hlediska zájmů proletářské revoluce, ale i z hlediska národních zájmů Ruska jako nezávislého státu. V sovětské vládě spatřovali spoleh-

livou záštitu před anglickým, francouzským a americkým imperialismem, o jehož loupeživých záměrech vůči Rusku se tehdy přesvědčila většina příslušníků maloburžoazie.

Střední rolníci, domácí výrobci, řemeslníci a jiní příslušníci maloburžoazie na vlastní kůži poznali »přednosti« menševické a eserské demokracie na území obsazeném bělogvardějci, byli rozčarováni »parlamentarismem« a začali podporovat sovětskou vládu. Na činnosti výborů vesnické chudiny a stranických orgánů na vesnici se střední rolníci názorně přesvědčili, že sovětská vláda nebojuje proti nim, ale proti jejich zapřísáhlým nepřítelům — kulakům, přesvědčili se o tom, že sovětská vláda je pevná, a proto se rozhodli přejít na její stranu. V souvislosti s rolnickou otázkou vytyčil Lenin nové politické heslo, které později potvrdil VIII. sjezd strany: »Umět se dohodnout se středním rolníkem, ale přitom ani na okamžik neustávat v boji proti kulakovi a pevně se opírat jen o vesnickou chudinu — to je úkol dneška« (s. 222). Vzhledem k tomu, že strana prosazovala linii svazku se středními rolníky, dostala se do popředí otázka širšího zapojování středních rolníků do budování sovětského státu, a tak na VI. sjezdu sovětů bylo schváleno usnesení týkající se slučování výborů vesnické chudiny s místními sověty a vytváření jednotné organizace sovětské moci na celém území republiky.

V článku Cenná přiznání Pitirima Sorokina a v jiných pracích z tohoto období Lenin píše o tom, že je nutné se dohodnout bez jakýchkoli ústupků v zásadních otázkách i s ostatními vrstvami maloburžoazní demokracie, s domácími výrobci a řemeslníky, a uvádí, jakým způsobem zapojit do budování nové společnosti úředníky, odborníky a vůbec starou inteligenci. Získávání početných vrstev maloburžoazní demokracie pro budování socialismu rozšířilo sociální základnu sovětské moci a upevnilo ji.

Lenin upozornil, jak nesmírně závažné je vytvořit dob-

ré vzájemné vztahy mezi dělnickou třídou, která se chopila moci, a maloburžoazií, a poukázal na to, že zkušenosti bolševické strany a sovětského státu z řešení tohoto mimořádně složitého a obtížného problému mají velký mezinárodní význam zejména pro komunistické strany těch zemí, v nichž maloburžoazie tvoří rozhodující část obyvatelstva, jak tomu bylo svého času v Rusku, nebo alespoň jeho značnou část.

Velký význam přikládal Lenin rozvíjení socialistické revoluce na vesnici. Tento úkol považoval za zvláště obtížný, neboť strana, dříve než přistoupila k socialistickým přeměnám na vesnici, musela se na ně mnohem více připravovat než při jejich uskutečňování v průmyslu. »Říjnová revoluce uskutečňovaná ve městech se pro vesnici stala skutečnou Říjnovou revolucí teprve v létě a na podzim roku 1918« (s. 169).

V projevu k delegátům z řad rolnictva Lenin uváděl, že rolnictvo může dosáhnout podstatného zlepšení svého postavení jen socialistickými přeměnami. »Komuny, obdělávání půdy v artělech a rolnická družstva — v nich je záchrana před nevýhodami hospodaření v malém, v nich je cesta ke zvelebení a zlepšení hospodářství, k úspoře sil a k boji proti kulakům, příživnictví a vykořisťování,« vysvětloval Lenin 8. listopadu 1918 delegátům, které na poradě vyslaly z centrálních gubernií výbory vesnické chudiny (s. 207). Jen tak hluboké a závažné přeměny v ekonomice Ruska jakožto agrární země, jak zdůrazňoval, umožní vymanit početné venkovské obyvatelstvo z nevědomosti, otopělosti a sklíčenosti, k nimž je předurčoval kapitalismus. Jednu z hlavních předností přechodu ke společnému obdělávání půdy spatřoval Lenin v tom, že tento přechod umožňoval využít nejlepší metody obdělávání půdy a zapojit do práce na vesnici odborníky, zejména agronomy. Významnou úlohu přisuzoval vzorně vedeným hospodářstvím, která měla být pro milióny pracujících rolníků zdrojem zemědělských poznatků, kultury

a zvyšování produktivity práce. V projevu na I. celoruském sjezdu zemědělských odborů, výborů vesnické chudiny a komun, který se konal 11. prosince 1918, Lenin uváděl, že přechod ke společnému obdělávání půdy nelze provádět okamžitě, že je třeba jej uskutečňovat postupně.

Velký význam mají Leninovy práce věnované činnosti sovětů a státního aparátu. Lenin učil pracovníky státního aparátu, aby se ve své činnosti opírali o tvůrčí zkušenosti mas pracujících, neboť jen tak mohou nalézt konkrétní cesty a metody budování nového života. Na sjezdu předsedů guberniálních sovětů 30. července 1918 vyzýval delegáty, aby pomohli energičtěji a ve větším rozsahu dosazovat do funkcí představitele pracujících, kteří by se samostatně chopili správy státu.

Lenina nesmírně znepokojovaly případy byrokratismu a nekázně v činnosti státního aparátu. A tak 12. prosince 1918 byl napsán Koncept předpisů o řízení sovětských institucí, který obsahuje jasné pokyny o tom, že je nutné energicky čelit administrativním průtahům, upevňovat pracovní disciplínu a velmi přísně vymezit odpovědnost každého jednotlivého pracovníka za svěřený úkol. Aby se ušetřilo co nejvíce prostředků a uvolnili lidé pro obranu státu a pro práci ve výrobě, přichází Lenin s návrhem slučovat oddělení, orgány a instituce, které řeší stejné problémy.

V projevu na II. celoruském sjezdu národohospodářských rad 25. prosince 1918 mluvil Lenin o tom, že kolektivní řízení nesmí být překážkou v jednání. Od národohospodářských rad, hlavních správ a ústředních orgánů bezpodmínečně požadoval, aby se kolektivní systém řízení neprojevoval ve zbytečném řečnění, v sepisování rezolucí a v sestavování plánů, ale v konkrétních praktických opatřeních. »To, co potřebujeme, je práce a zase práce,« vyzýval Lenin (s. 428). Navrhoval, aby se kolektivní řízení správně spojovalo s osobní odpovědností každého pracovníka za svěřený úkol.

Lenin se snažil posílit revoluční zákonnost a zavést přísný pořádek. Energicky bojoval proti nejrůznějším zlořádům veřejných činitelů, zejména proti úplatkářství a rozkrádání prostředků státu. V Nástinu tezí k usnesení o přísném dodržování zákonů, který byl napsán 2. listopadu 1918 a stal se podkladem pro usnesení o revoluční zákonnosti, schváleném na VI. sjezdu sovětů, považoval Lenin za nutné přísně dodržovat zákony republiky. K zabezpečování revoluční zákonnosti bylo podle Leninova názoru třeba zkvalitnit stranickou kontrolu činnosti mimořádných komisí, zlepšit jejich kádrové složení a usilovat o to, aby aparát těchto komisí fungoval lépe a operativněji. V Návrzích k činnosti Celoruské mimořádné komise, které Lenin napsal v souvislosti s projednáváním činnosti mimořádných komisí na poli dopravy 3. prosince v komisi Rady obrany a které jsou v Sebraných spisech V. I. Lenina otištěny poprvé, se doporučovalo potvrdit právo stranických a odborových organizací propouštět uvězněné na záruku, v mimořádných komisích rozšířit oddělení stížností a žádostí o rychlejší vyřizování jednotlivých případů atd. Lenin navrhoval přísně trestat udavače, třeba i zastřelením.

Do tohoto svazku je zahrnut i Návrh usnesení o využití státní kontroly a dokumenty pod společným názvem K návrhu dekretu o reorganizaci státní kontroly. Lenin v nich jasně stanoví, jaké úkoly má kontrola, a zdůrazňuje, že je nutné systematicky zapojovat do kontrolní činnosti široké masy pracujících, zejména ženy. Za nejaktuálnější úkol státní kontroly považoval boj proti zneužívání moci a průtahům, zvyšování produktivity práce a kvality výrobků (s. 571—572).

V práci O úkolech odborů a v projevu na II. celoruském sjezdu odborů 20. ledna 1919 vymezuje Lenin postavení a úlohu odborů v celém systému masových organizací pracujících. Rozhodně vystupuje proti heslu »neutrality«
odborů ve vztahu k sovětské vládě. Odbory mají

vzdělávat nedostatečně uvědomělé vrstvy pracujících, rozšiřovat sociální základnu sovětské moci a prohlubovat účast pracujících na řízení ekonomiky a při zavádění nového způsobu výroby. »Nevyřešíme-li tento úkol, nepřeměníme-li odbory v orgány, které budou vychovávat desetkrát početnější masy než dnes k přímé účasti na správě státu, nedovedeme komunistickou výstavbu k zdárnému konci« (s. 476).

Lenin zdůrazňoval, že je nutné hluboce studovat a zobecňovat zkušenosti z praxe budování nové společnosti, úspěchy továren a závodů, zemědělských komun a místních národohospodářských rad při budování nové ekonomiky. V článku O charakteru našich novin navrhoval široce propagovat v tisku zkušenosti nejlepších kolektivů a vysvětlovat, jak svých úspěchů dosáhly a jak tyto úspěšné zkušenosti předat jiným kolektivům. Ve výchově mas na konkrétních příkladech a na vzorné práci vykonávané novým způsobem spatřoval Lenin hlavní úkol tisku v období přechodu od kapitalismu k socialismu. Požadoval, aby se věnovalo více »pozornosti každodennímu životu v továrnách, na vesnicích a v plucích, kde se rodí nejvíce nových věcí, kde je zapotřebí nejvíce pozornosti, popularizace. . .« (s. 118). Zároveň usiloval o veřejnou kritiku nedostatků v činnosti podniků a institucí a naléhal, aby se poukazyvalo na špatné vedoucí, aby byli pranýřováni lajdáci a všichni, kdo porušují pracovní kázeň. »Méně politického humbuku. Méně intelektuálního meditování. Blíže k životu. Více pozornosti tomu, jak masy dělníků a rolníků vytvářejí svou každodenní práci *opravdu* něco nového. Více *kontrolovat*, do jaké míry je toto nové *komunistickým*« (s. 118).

Lenin vřele doporučoval vydávat knihy, v nichž se zobecňují nejlepší zkušenosti. Navrhoval například co nejvíce rozšířit knihu Rok s puškou a pluhem, která vyšla v provinciálním, ale tehdy újezdním městečku Tverské gubernie Vesjegonsku, a jejímž autorem byl redaktor

místního listu A. I. Todorskij. V této knize se na konkrétních příkladech popisovaly srozumitelnou formou první kroky budování socialismu v tamějším újezdu. Leninovi dala tato kniha bezprostřední podnět k napsání článku Malý obrázek k objasnění velkých problémů. Na jejím podkladě provedl rovněž závažná politická zobecnění.

V pracích zařazených do tohoto svazku se odráží Lenina činnost spojená s rozvojem kultury a školství. V podmínkách mladé Sovětské republiky, které zanechal carismus takové hanebné dědictví, jako je negramotnost většiny jejího obyvatelstva, považoval Lenin za jeden z nejzávažnějších úkolů připravit promyšlenou koncepci vzdělávání pracujících. V návrhu usnesení rady lidových komisařů z 2. srpna 1918 nazvaném O přijímání na vysoké školy RSFSR doporučoval učinit neodkladná opatření, aby mohli na vysokých školách studovat všichni uchazeči, ale jak uváděl, měli by se do těchto škol přijímat především uchazeči z řad dělnické třídy a chudého rolnictva. Osvojování poznatků, prohlásil Lenin ve svém projevu na I. celoruském sjezdu pracovníků školství a osvěty, je nástrojem pracujících v boji za jejich osvobození. Rozhodně odmítal pokrytecké tvrzení buržoazie, že škola má být nepolitická. Lenin také věnoval velkou pozornost různým jiným otázkám rozvoje kultury: organizování efektivní činnosti kulturních a osvětových institucí, úzce související s budováním socialismu, činnosti knihoven, vzdělávání pracujících žen a jejich začleňování do budování socialismu.

Lenin vynaložil mnoho úsilí při vedení strany a sovětského státu a tuto svou práci vždy spojoval s rozsáhlou teoretickou činností. Zdůrazňoval velký mezinárodní význam zkušeností bolševismu, zobecňoval tyto zkušenosti a usiloval o to, aby se s nimi seznámily mladé komunistické strany. Šlo mu především o otázku diktatury proletariátu, neboť ji považoval za nejzákladnější otázku veškerého třídního boje proletariátu.

Lenin obhajoval a rozvíjel marxistickou teorii socialistické revoluce a diktatury proletariátu v mnoha svých pracích. Z nich jsou do tohoto svazku zařazeny: Leninův spis Proletářská revoluce a renegát Kautsky, jeho stejnojmenný článek, teze a referát týkající se buržoazní demokracie a diktatury proletariátu, předložený I. kongresu Komunistické internacionály, článek O »demokracii« a diktatuře aj. Lenin v nich rozvíjí marxistickou teorii státu, poukazuje na zásadní protiklad mezi buržoazní a proletářskou demokracií a odhaluje podstatu diktatury proletariátu jako nejvyššího typu demokracie v třídní společnosti.

Bezprostředním podnětem k napsání knihy Proletářská revoluce a renegát Kautsky byla brožura K. Kautského Diktatura proletariátu, v níž překrucoval marxistické učení o socialistické revoluci a diktatuře proletariátu, polouval sovětský stát a všemožně se snažil očernit činnost bolševické strany. Od odmítnutí diktatury proletariátu v teorii dospěl k nepřátelským akcím namířeným proti Sovětské republice v praxi. V únoru 1919 na bernské konferenci stran II. internacionály se Kautsky a Bernstein pokoušeli prosadit rezoluci odsuzující bolševismus.

Kautskismus, v němž se spojovala věrnost marxismu slovy a podřizování se oportunistu činy, byl zvláště nebezpečnou formou revizionismu. Boj proti revizionistickým názorům Kautského a jiných oportunistů považoval Lenin za nesmírně závažný. Usvědčoval Kautského ze zrady zájmů dělnické třídy a kritizoval ho za to, že přebíral z marxismu všechno, co bylo přijatelné pro liberální buržoazii, a neuznával to hlavní, totiž že proletariát může zvítězit jen tehdy, jestliže nastolí svou diktaturu a zlomí odpor buržoazie.

Kautsky odmítal ozbrojenou, násilnou formu socialistické revoluce a odvolával se na to, že Marx v 70. letech 19. století připouštěl možnost pokojného přechodu od kapitalismu k socialismu v takových zemích jako Anglie

a USA. Lenin vytýkal Kautskému nepoctivé zamlčování toho, že Marx považoval tuto možnost za výjimku přípustnou jen v zemích s nedostatečně rozvinutou vojenskou mašinerií a byrokracií, která tvoří hlavní články buržoazního státního aparátu. Lenin dokazoval, že formy přechodu moci do rukou dělnické třídy jsou závislé na konkrétních historických podmínkách každé země (na organizovanosti a semknutosti proletariátu, na větším či menším odporu vykořisťovatelských tříd atd.). V žádném případě nevyklučoval, že se revoluce může vyvíjet pokojnou cestou a že také proletariát může pokojnou cestou uchopit moc. Zároveň zdůrazňoval, že dělnická třída se nemůže zříkat ani revolučního násilí a ozbrojeného povstání, kdyby vykořisťovatelské třídy kladly odpor vůli lidu.

Leninovy teze o pokojné a ozbrojené formě socialistické revoluce byly dále rozvinuty v usneseních XX. sjezdu KSSS, v programu Komunistické strany Sovětského svazu schváleném na jejím XXII. sjezdu a také v dokumentech z porad komunistických a dělnických stran. Uvádí se v nich, že formy přechodu různých zemí k socialismu se budou od sebe v budoucnu stále více lišit a že uskutečnění socialistické revoluce nemusí být nutně spojeno s občanskou válkou. V nových historických podmínkách, kdy socialismus zvítězil v řadě evropských a asijských zemí a změnil se v mohutnou sílu určující historický vývoj, se stala možnost pokojného přechodu od kapitalismu k socialismu reálnou perspektivou mnoha zemí. »Zda přechod k socialismu bude spojen s více či méně prudkým třídním bojem,« konstatuje se v rezoluci XX. sjezdu strany ke zprávě o činnosti ÚV KSSS, »zda se při tomto přechodu použije nebo nepoužije násilí, to nebude záviset ani tak na proletariátu jako na stupni odporu vykořisťovatelů proti vůli drtivé většiny pracujících a na tom, zda sama třída vykořisťovatelů použije násilí.« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních

zasedání ÚV 1946—1963, Praha 1985, s. 334—335.)

Omezování demokracie, jako například zbavení vykořisťovatelských tříd volebního práva, což bylo za občanské války v Rusku nezbytné, se na základě různých sofismat pokoušel Kautsky vydávat za nutný znak diktatury proletariátu. Lenin poukazoval na nesmyslnost těchto tvrzení Kautského a napsal: » . . . zbavení buržoazie volebních práv není nezbytným a nutným znakem diktatury proletariátu. Také v Rusku bolševici, kteří dávno před Říjnem razili heslo této diktatury, neříkali předem, že vykořisťovatelé budou zbaveni volebních práv. *Tato* část diktatury se tu neobjevila „podle plánu“ nějaké strany, ale *vznikla* sama sebou v průběhu boje« (s. 311). Otázka omezování volebního práva je specificky národní, a ne obecnou otázkou diktatury dělnické třídy. »Ve kterých zemích a za jakých národních zvláštností toho nebo onoho kapitalismu bude použito (výhradně nebo převážně) určitého omezení, porušení demokracie vůči vykořisťovatelům, to je otázka národních zvláštností toho nebo onoho kapitalismu, té nebo oné revoluce« (s. 295).

Lenin odhalil neudržitelnost Kautského pokusů vydávat buržoazní demokracii za »čistou«, nadtřídní demokracii a vysmívá se tomu, když Kautsky neprávem staví proti sobě takzvaný demokratický socialismus propagovaný reformisty a takzvaný diktátorský socialismus, který pravcoví socialisté ztotožňovali s bolševismem, s komunismem. Podobně jako Kautsky postupují renegáti socialismu i dnes. Lenin charakterizoval tento »objev« Kautského, tj. že se chápání »demokratické a diktátorské metody« považuje za zcela protikladné, jako strašlivý zmatek v teorii a naprosté odmítnutí marxismu. Na historických faktech dokázal, že nejdemokratičtější buržoazní republika je ve skutečnosti diktaturou buržoazie, diktaturou vykořisťovatelů vůči masám pracujících

Lenin staví proti sobě buržoazní demokracii, demokracii pro bohaté, a demokracii proletářskou, demokracii pro

obrovskou většinu obyvatelstva, pro pracující. Podstatu diktatury proletariátu spatřuje v tom, že je nejvyšším typem demokracie v třídní společnosti, neboť skutečně zabezpečuje uplatňování sociálních a politických práv všech pracujících. Charakterizuje sovětskou moc jako skutečnou demokracii, povolávající nejširší lidové masy k »trvalé a nutné a přitom rozhodující účasti na demokratické správě státu« (s. 529).

Ve stati O »demokracii« a diktatuře Lenin uváděl, že nahrazování buržoazního státu proletářským je jedinou cestou k odumírání státu vůbec. Otázce odumírání státu je věnován 20. bod tezí o buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu, schválených na I. kongresu Komunistické internacionály. »Odstranění státní moci je cíl, který si vytkli všichni socialisté, Marx mezi nimi a v jejich čele. Bez dosažení tohoto cíle je skutečný demokratismus, tj. rovnost a svoboda, neuskutečnitelný. K tomuto cíli však vede prakticky jedině sovětská čili proletářská demokracie, neboť trvalým a nutným zapojováním masových organizací pracujících do správy státu neprodleně začíná připravovat úplné odumření jakéhokoli státu« (s. 531). Rozvoj sovětského státu potvrdil správnost Leninova učení o diktatuře proletariátu.

Lenin zhodnotil, jaký význam má v celých světových dějinách Velká říjnová socialistická revoluce a zkušenosti Komunistické strany Sovětského svazu. »Bolševismus,« napsal Lenin, »popularizoval v celém světě myšlenku „diktatury proletariátu“, přeložil tato slova z latiny nejprve do ruštiny a pak do všech jazyků světa a ukázal na příkladu sovětské moci, že dělníci a chudí rolníci dokonce v zaostalé zemi, dokonce nejméně zkušení, nejméně vzdělaní a organizačně nejméně zblhlí byli schopni celý rok za obrovských obtíží, v boji proti vykořisťovatelům (které podporovala buržoazie celého světa) udržet moc pracujících, vybudovat daleko vyšší a širší demokracii, než byly všechny dřívější demokracie světa, a rozvinout

tvůrčí aktivitu desetimiliónů dělníků a rolníků směřující k uskutečňování socialismu v praxi« (s. 333).

V práci Proletářská revoluce a renegát Kautsky Lenin dále rozvinul teorii přerůstání buržoazně demokratické revoluce v socialistickou revoluci. Hluboce zdůvodnil a zhodnotil taková revoluční opatření sovětské vlády jako nacionalizace půdy a znárodnění průmyslu.

Lenin vyvrátil pomlouvačné útoky Kautského proti zahraniční politice sovětského státu a zdůraznil její důsledně demokratický charakter. V žádném, ani v tom nejdemokratičtějším buržoazním státě se nedělá zahraniční politika otevřeně. »Sovětská moc,« napsal Lenin, »strhla roušku tajemství ze zahraniční politiky« . . . a »to má *kar-dinální* význam, neboť na tom závisí otázka míru, otázka života a smrti desetimiliónů lidí« (s. 285).

Bolševismus ukázal národům správnou cestu k vysvo-bození z hrůz války a imperialismu, pracující všech zemí se neustále přesvědčují, že »bolševismus se hodí za vzor taktiky pro všechny«.

Velmi hrdě se Lenin vyjádřil o věrnosti bolševické strany zásadám proletářského internacionalismu. Zdůraznil, že taktika ruských komunistů byla výslovně internacionalistická, neboť vykonala maximum toho, co lze vykonat v jedné zemi pro rozvinutí, podporu a vypuknutí revoluce ve všech zemích.

Bolševismus vypracoval teorii, program a taktiku, které se liší od reformismu a sociálšovinismu, vytvořil ideové a taktické základy skutečně proletářské, Komunistické internacionály. Za velkého vzepětí revolučních sil v mnoha kapitalistických státech koncem první světové války a pod přímým vlivem Říjnové revoluce se v řadě evropských zemí začaly zakládat první komunistické strany a organizace. Po mnoho let bojoval Lenin za sjednocení všech levicových, skutečně revolučních sil v mezinárodním dělnickém hnutí, za vytvoření nové, III. internacionály. Významně se podílel na přípravě I. kongresu Ko-

minterny, který se konal v Moskvě počátkem března 1919.

Na I. kongresu Komunistické internacionály přednesl Lenin teze a referát o buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu. V těchto dokumentech odhalil pravou tvář »socialistů«, kteří se postavili za vládu vykořisťovatelů proti diktatuře proletariátu a vychvalovali »čistou«, »nad-třídní« demokracii. Na četných příkladech dokázal, že v takzvaných demokratických státech kapitalistické soustavy ve skutečnosti vládne teror a diktatura buržoazie. Pronásledování komunistů, represivní akce proti stávkujícím, potlačování národně osvobozeneckých hnutí a podpora reakčních sil na celém světě jsou rysy příznačné pro všechny buržoazní státy, včetně Spojených států amerických, idealizovaných obhájcí kapitalismu. S hněvem a rozhořčením mluvil Lenin o zavraždění Karla Liebknechta a Rosy Luxemburgové, k němuž došlo za republikánské buržoazní »svobody« v Německu. Podle Leninových slov tato vražda zcela odhalila třídní podstatu buržoazní republiky jako diktatury buržoazie.

Lenin zdůrazňuje, že diktatura proletariátu je nejen zcela oprávněná, nýbrž i naprosto nezbytná pro všechny pracující jako prostředek svržení vykořisťovatelů a obrany proti diktatuře buržoazie, jež vedla k válce a připravuje nové války. V tezích se poukazuje na zásadní rozdíl mezi diktaturou dělnické třídy a diktaturou vykořisťovatelských tříd, jsou v nich charakterizovány zvláštnosti sovětské moci, která skutečně dává především pracujícím třídám možnost užívat demokratická práva a svobody, jaké nikdy neexistovaly a nemohou existovat dokonce ani v nejdemokratičtějších buržoazních republikách.

Leninova velká zásluha spočívá v tom, že osvětlil podstatu sovětské moci jako historicky vzniklé formy diktatury proletariátu v Rusku a poukázal na mezinárodní význam jejích hlavních principů, na nichž jsou založeny i všechny ostatní politické formy diktatury dělnické třídy.

Takové principy jako zrušení úřednického, policejního a soudního aparátu a staré armády, stojících nad lidem, a postupné odumírání každého státu tvoří základ nejen sovětské moci, ale i politického zřízení ve všech zemích socialistického tábora.

Kongres jednohlasně schválil Leninovy teze a jako doplněk k nim i rezoluci, kterou napsal Lenin. V rezoluci se uvádí, že hlavním úkolem komunistických stran v kapitalistických zemích je vysvětlovat širokým masám dělnické třídy historický význam a politickou nutnost nové, proletářské demokracie, jež musí nahradit buržoazní demokracii.

V článku nazvaném Vybojované a zaznamenané, věnovaném založení Komunistické internacionály, Lenin napsal: »Marxistická teorie osvětlená jasným světlem nových, bohatých a na celém světě načerpaných zkušeností revolučních dělníků nám pomohla pochopit celou zákonitost toho, co se děje. Pomůže proletářům celého světa, bojujícím za svržení kapitalistického námezdního otroctví, aby si jasněji uvědomili cíle svého boje, aby pevněji kráčeli kupředu po cestě, která je už vyznačena, aby jistěji a trvaleji dosahovali vítězství a upevňovali ho« (s. 541—543).

Třicátý sedmý svazek obsahuje 21 dokumentů, které jsou do Sebraných spisů V. I. Lenina zařazeny poprvé.

K vlastnímu textu tohoto svazku byly připojeny tyto dokumenty: K dekretu o zavedení naturální daně pro zemědělce (Základní teze dekretu a Připomínky k návrhu dekretu), už zmíněný Nástin tezí k usnesení o přísném dodržování zákonů, K návrhu usnesení ÚV KSR(b) o svolání celoruského sjezdu bankovních zaměstnanců, Instrukce k sestavení čítanky pro dělníky a rolníky, Návrh usnesení rady lidových komisařů o družstevnictví, návrh usnesení O stavu a práci knihoven a další návrh

usnesení O poskytnutí koncese na Velkou severní železniční dráhu, nedokončený článek K provolání německých nezávislých, Projev v kursech agitátorek odboru pro ochranu matek a dětí lidového komisariátu sociální péče a K návrhu usnesení ÚV KSR(b) o všeobecné dodávkové povinnosti na Ukrajině.

V oddíle Přípravných materiálů je otištěno dvacet dokumentů, které (kromě dvou posledních uvedených pod společným názvem K návrhu dekretu o reorganizaci státní kontroly) jsou do Sebraných spisů zařazeny poprvé. Osnovy projevů a referátů obsažené v tomto oddíle tvoří doplněk k Leninovým projevům.

INSTITUT MARXISMU-LENINISMU

PŘI ÚV KSSS

PROJEV NA SPOLEČNÉM
ZASEDÁNÍ CÚVV,
MOSKEVSKÉHO SOVĚTU,
MOSKEVSKÝCH
ZÁVODNÍCH VÝBORŮ
A ODBOROVÝCH SVAZŮ
29. ČERVENCE 1918¹

(Potlesk, přecházející v ovace.) Soudružky a soudruzi, nejednou jsme museli ve stranickém tisku, v sovětských institucích i v agitaci mezi masami poukazovat na to, že doba před novou sklizní je nejobtížnějším, nejtěžším a nejkritičtějším obdobím pro socialistickou revoluci, která v Rusku vypukla. Dnes, myslím, musíme říci, že tato situace dosáhla kritického bodu. Stalo se to proto, že teď se dostatečně a definitivně vyjasnilo, kdo jsou jednak stoupenci imperialistického světa, imperialistických států, a jednak stoupenci Sovětské socialistické republiky. Především je třeba říci, že se teprve teď situace Sovětské republiky po vojenské stránce náležitě vyjasnila. Na povstání Čechoslováků² se mnozí zpočátku dívali jako na epizodu kontrarevolučních vzpour. Podceňovali jsme informace z novin o podílu anglického a francouzského kapitálu a o podílu anglických a francouzských imperialistů na tomto povstání. Teď je na místě si připomenout, jak se vyvinuly události na murmanském pobřeží, mezi sibiřskými vojsky, na Kubáni, jak se Angličané a Francouzi ve spolku s Čechoslováky a v součinnosti s anglickou buržoazií snažili svrhnout sověty. Všechny tyto fakty teď svědčí o tom, že hnutí Čechoslováků bylo jedním z článků, které angličtí a francouzští imperialisté systematickou politikou už dávno připravovali ke zlikvidování Sovětského Ruska

a které měly zatáhnout Rusko znovu do víru imperialistických válek. Dnes musí tuto krizi vyřešit široké masy v Sovětském Rusku, neboť teď pro nás krize znamená bojovat za udržení Sovětské socialistické republiky nejen proti Čechoslovákům jakožto kontrarevolučnímu spiknutí, nejen proti kontrarevolučním spiknutím vůbec, nýbrž bojovat proti náporu celého imperialistického světa.

Chtěl bych především připomenout, že už dávno byla zjištěna přímá a bezprostřední účast anglického a francouzského imperialismu na vzpouře Čechoslováků; připomenu článek z 28. června, který byl uveřejněn v ústředním orgánu Komunistické strany Československa Průkopník svobody^[145] a byl přetištěn v našem tisku³:

»7. března dostala odbočka Národní rady první příspěvek od francouzského konzula v celkové částce 3 milióny rublů.

Tyto peníze byly vydány jakémusi panu Šípovi, spolupracovníku odbočky Národní rady.

9. března byly téměř Šípovi vyplaceny další 2 milióny, 25. března dostal Šíp 1 milión, 26. března dostal místopředseda Národní rady pan Bohumil Čermák 1 milión a 3. dubna opět pan Šíp 1 milión.

Celkem vyplatil francouzský konzul odbočce Národní rady od 7. března do 4. dubna 8 miliónů.

Bez uvedení data bylo vyplaceno: panu Šípovi 1 milión, panu Bohumilu Čermákovi 1 milión, panu Šípovi znovu 1 milión.

Kromě toho bylo neznámě osobě vyplaceno 188 000 rublů. Celkem 3 188 000 rublů. S výše uvedenými 8 milióny to činí celkem 11 188 000 rublů, které francouzská vláda vyplatila odbočce Národní rady.

Od anglického konzula přijala odbočka 80 000 liber šterlinků. Takže od 7. března do dne zahájení akcí dostali vůdcové Národní rady československé od francouzské a anglické vlády kolem 15 miliónů a za tyto peníze byla prodána československá armáda francouzským a anglickým imperialistům.«

Většina z vás tuto zprávu v novinách určitě četla; nikdy jsme ani v nejmenším nepochybovali, že se angličtí a francouzští imperialisté a finančníci pokusí udělat všechno možné i nemožné, aby svrhli sovětskou moc, aby jí způsobili všemožné obtíže. Ale tehdy se ještě nerozvi-

nul celý řetěz událostí svědčících o tom, že tu jde o soustavné, cílevědomé, zřejmě dávno promyšlené, vojenské i finanční kontrarevoluční tažení proti Sovětské republice, které všichni představitelé anglického a francouzského imperialismu celé měsíce připravovali. Jestliže dnes posuzujeme události vcelku, jestliže srovnáváme kontrarevoluční hnutí Čechoslováků s invazí na murmanském pobřeží a víme-li, že Angličané tam vylodili přes 10 000 vojáků, aby pod záminkou obrany murmanské oblasti ve skutečnosti začali postupovat dál, obsadili Kem a Soroki, dali se na východ od Sorok a začali střílet naše pracovníky sovětů, jestliže čteme v novinách, že mnoho tisíc železničních dělníků a vůbec dělníků Dalekého severu utíká před těmito zachránci a vykupiteli, tj. po pravdě řečeno před těmito novými imperialistickými násilníky, kteří si rozdělují Rusko z druhého konce — když si srovnáme všechny tyto fakty, začne nám být celková souvislost událostí jasná. A tak máme v poslední době nové důkazy svědčící o charakteru útoku Angličanů a Francouzů na Rusko.

Už z geografického hlediska je pochopitelné, že forma tohoto imperialistického útoku proti Rusku nemůže být stejná jako v Německu. Neexistuje společná hranice s Ruskem, jako je tomu v případě Německa, není tu tolik vojenských jednotek. Převažující koloniální a námořní charakter anglických branných sil už dlouho, po mnoho desetiletí, nutil Angličany, aby při svých dobovačných taženích útočili jinak, aby se snažili hlavně odřezávat zásobovací zdroje od přepadené země a aby raději volili metodu likvidace pod záminkou pomoci než metodu přímého, bezprostředního, surového a nemilosrdného vojenského násilí. Ze zpráv, které máme k dispozici, vyšlo v poslední době najevo, že pomoci anglického a francouzského imperialismu nepochybně využil ruským vojákům a dělníkům dávno známý Alexejev, který v poslední době obsadil kozáckou vesnici Tichoreckaja. Povstání tam

nabylo výraznějších forem a zase zřejmě proto, že se do toho vměšoval anglický a francouzský imperialismus.

Nakonec včera došly zprávy, že se v Baku anglickému a francouzskému imperialismu podařil velmi efektivní tah. Podařilo se jim získat v bakuském sovětu většinu, asi třicet hlasů proti naší straně, proti bolševikům, a těm levým eserům, bohužel je jich velmi málo, kteří se nedali cestou odporného avanturismu a hnusné zrady jako moskevští leví eseri⁴, ale zůstali se sovětskou mocí proti imperialismu a válce. A tak proti tomuto jádru, věrnému sovětské moci, které až dosud tvořilo v bakuském sovětu většinu, získal anglický a francouzský imperialismus tentokrát převahu třiceti hlasů díky tomu, že na jejich stranu proti nám přešla obrovská část strany Dašnakuthjun⁵, arménských polosocialistů. (Čte telegram.)

»Na rozkaz lidového komisaře Korganova ustoupil 26. července adžikabulský oddíl od Adžikabulu do postavení u Aljat. Po ústupu šemachského oddílu z Šemachy a Maraz zaútočil nepřítel údolím říčky Pirsagat. U vesnice Kubaly došlo k prvnímu střetnutí s předními oddíly.

Současně se od Kury začala k železniční stanici Pirsagat přibližovat z jihu početná jízda. Za této situace by bylo udržení stanice Adžikabul vyžadovalo, aby všechny naše síly byly rozloženy na třech stranách — na západ od Adžikabulu, na sever a na jih od údolí Navagi-Pirsagat. Taková dlouhá linie fronty by nás připravila o zálohy, a poněvadž nemáme jízdu, nedávalo by nám toto prodloužení linie možnost zasadit nepříteli úder, a dokonce by to ztížilo postavení adžikabulské skupiny v případě průlomu fronty ze severu nebo z jihu. Vzhledem k této situaci i v zájmu zachování síly vojska byl dán adžikabulskému oddílu rozkaz ustoupit do postavení u Aljat. Ústup byl proveden spořádaně. Důležité dopravní i železniční objekty v Adžikabulu i cisterny s petrolejem a naftou byly vyhozeny do povětří. V souvislosti s celkovou ofenzívou projevuje nepřítel aktivitu v Dagestánu. 24. července útočil nepřítel čtyřmi směry ve velkých uskupeních. Po čtyřiaadvacetihodinovém boji jsme obsadili nepřátelské zákopy, nepřítel se rozptýlil v lese a noc zabránila dalšímu pronásledování. 24. července jsou ze Šury hlášeny pro nás úspěšné boje, vojenské operace probíhají v okolí města, nepřítel bojuje houževnatě, organizovaně; nepřátelským vojskům velí bývalí dagestánští důstojníci a bojových akcí u Šury se aktivně účastní dagestánští rolníci.

Pravicové strany v Baku se vzpamatovaly a začaly rozvíjet energickou agitaci za povolání Angličanů. Velitelský sbor armády ji všemožně podporuje a agitace se přesunuje do frontových jednotek. Anglofilská agitace armádu dezorganizovala. V poslední době měla proanglická orientace velký úspěch mezi zoufalými a vyčerpanými masami.

Vlivem živé provokační činnosti pravicových stran schválilo námořnictvo kaspické válečné flotily několik protichůdných rezolucí ohledně Angličanů. I když bylo oklamáno anglickými žoldáky a dobrovolnými agenty, do poslední chvíle slepě věřilo v upřímnost anglické pomoci.

Z posledních zpráv vysvítá, že Angličané postupují v Persii a že obsadili Rešt (Gilán). V Reštu bojovali Angličané 4 dny s chánem Kučukem a německo-tureckými bandami, které se k němu přidaly a které vedli mussavistické uprchlí z Baku. Po tomto boji v Reštu nás Angličané žádali o pomoc, ale naši zmocněnci v Persii jim ji odmítli. V Reštu Angličané zvítězili. Ale v Persii už nemají skoro žádné síly. Ukázalo se, že v Enzeli mají všeho všudy 50 lidí. Nedostává se jim benzín a nabízejí nám za něj automobily. Bez benzínu nemohou dále postupovat.

25. července se konalo druhé zasedání sovětu zabývající se politikou a vojenskou situací a pravicové strany přišly s otázkou, co s Angličany. Mimořádný komisař Kavkazu soudruh Šahumjan, odvolává se na rezoluci V. sjezdu sovětů a na Stalinův telegram zasláný jménem ústřední rady lidových komisařů, prohlásil, že je nepřipustné povolát Angličany, a žádal, aby otázka povolání Angličanů byla stažena z pořadu. Nepatrnou většinou hlasů byl požadavek soudruha Šahumjana zamítnut, ale soudruh Šahumjan jako představitel ústřední vlády proti tomu rozhodně protestoval. Byla vyslechnuta zpráva delegátů, kteří byli na frontě. Většinou 259 hlasů pravých eserů, pravých dašnaků a menševiků proti 236 hlasům bolševiků, levých eserů a levých dašnaků byla schválena rezoluce týkající se povolání Angličanů a sestavení vlády ze všech prosovětských stran uznávajících vládu rady lidových komisařů. Rezoluci ostře odsoudila levice. Šahumjan prohlásil, že považuje schválené usnesení za hanebnou zradu a černý nevděk vůči dělníkům a rolníkům Ruska a že jako představitel ústřední vlády odmítá nést jakoukoli odpovědnost za schválené rozhodnutí. Jménem frakcí bolševiků, levých eserů a levých dašnaků bylo učiněno prohlášení, že tyto frakce do koaliční vlády nevstoupí a že rada lidových komisařů odstoupí. Jménem tří levicových frakcí soudruh Šahumjan prohlásil, že vládě, jež se ve skutečnosti odtrhla od sovětské moci v Rusku tím, že povolala anglické imperialisty, se nedostane od Sovětského Ruska žádné podpory. Místní sovět, jenž povolal Angličany, ztratil

svou zrádcovskou politikou důvěru Ruska i stran podporujících sovětskou moc.

Pravicové strany jsou rozhodnutím rady lidových komisařů o odstoupení úplně vyvedeny z míry. Nálada v okresech a na frontě se prudce změnila, jakmile došly zprávy o nové situaci. Námořníci pochopili, že byli ve skutečnosti oklamáni zrádci, jejichž cílem je odtrhnout se od Ruska a svrhnout sovětskou moc. Masy už mění svůj vztah k Angličanům. V souvislosti s odstoupením rady lidových komisařů se včera konala mimořádná schůze výkonného výboru. Bylo rozhodnuto, že všichni lidoví komisaři zůstanou na svých místech a budou vykonávat dosavadní práci i nadále, než bude otázka moci vyřešena na zasedání sovětu 31. července. Výkonný výbor se usnesl učinit naléhavá opatření pro boj proti hrozící kontrarevoluci. Nepřátelé vyvíjejí aktivitu pod ochranou anglo-francouzských skupin. Tisková kancelář bakuské rady lidových komisařů.«

Jak to neustále pozorujete i v našich frakcích, jejichž členové si sice říkají socialisté, ale nikdy nepřerušili styky s buržoazií, i tam se tentokrát vyslovili pro pozvání anglických vojsk k obraně Baku⁶. Příliš dobře víme, co znamená takové pozvání imperialistických vojsk k obraně Sovětské republiky. Víme, jak dopadlo pozvání z iniciativy buržoazie, části eserů a menševiků. Víme, jak dopadlo pozvání, k němuž dali popud vůdci menševiků v Tiflisu, v Gruzii.

Můžeme teď říci, že jedinou stranou, která imperialisty nezvala a nespolečovala se s nimi s cílem loupežit, ale jen před nimi ustupovala, když násilníci útočili, že touto jedinou stranou byla bolševická, komunistická strana. (Potlesk.) Víme, že na Kavkaze bylo postavení našich soudruhů komunistů obzvlášť těžké, protože je všude zrazovali menševici, kteří se přímo společovali s německými imperialisty, samozřejmě pod záminkou, že budou bránit nezávislost Gruzie.

Všichni dobře víte, že tato nezávislost Gruzie se stala pustým podvodem — ve skutečnosti je to okupace a vyslovená anexe Gruzie německými imperialisty, spolčení německých bodáků s menševickou vládou proti bolševicky smýšlejícím dělníkům a rolníkům, a proto měli tisíc-

krát pravdu naši bakuští soudruzi, kteří, i když si byli plně vědomi nebezpečné situace, si řekli: Nikdy bychom nebyli proti míru s imperialistickou mocností pod podmínkou, že jí postoupíme část našeho území, kdyby to pro nás nebyla katastrofa, kdyby to nesvazovalo naše vojska spojenectvím s bodáky násilníků a neznemožňovalo nám to pokračovat v naší přetvářející činnosti ve prospěch socialismu.

Jestliže otázka vypadá tak, že povolání Angličany zdánlivě k obraně Baku znamená povolání mocnost, která teď pozřela celou Persii a už dlouho se chystá obsadit svými vojenskými silami jih Kavkazu, tj. vzdát se anglickému a francouzskému imperialismu, pak v takovém případě nemůžeme být ani minutu na pochybách, že ať jsou naši bakuští soudruzi v sebetěžším postavení, svým odmítnutím uzavřít takový mír učinili krok jedině důstojný socialistů, socialistů ne slovy, ale činy. Rozhodné odmítnutí jakékoli dohody s anglickými a francouzskými imperialisty je jediné správným krokem bakuských soudruhů, neboť je nelze povolati, aniž ze samostatné socialistické moci, byť i na odříznutém území, učiníme vazala ve válce s imperialisty.

Proto ani v nejmenším nepochybujeme o tom, jaký dosah má bakuská událost v celkovém řetězu událostí. Včera došla zpráva, že v některých středoasijských městech vypuklo kontrarevoluční povstání za zjevné účasti Angličanů, kteří si už dávno vytvořili opěrný bod jak k dalšímu ovládnutí kolonií a k utlačování národů, tak i k útokům na Sovětské Rusko tím, že si vybudovali pevné pozice v Indii a že si úplně podřídili Afghánistán. A tak dnes, kdy jsme si tyto jednotlivé články řetězu ujasnili, vyhranila se plně i nynější vojenská a celková strategická situace naší republiky. Murmanské pobřeží na severu, československá fronta na východě, Turkestán, Baku a Astrachaň na jihovýchodě — vidíme, že téměř všechny články obklíčení, zosnovaného anglickým a francouzským imperialismem, jsou vzájemně spjaty.

Nyní si velmi dobře uvědomujeme, že statkáři, kapitalisté a kulaci, kteří všichni ze svého stanoviska jistě dosti oprávněně planou nenávistí k sovětské moci, zasáhli nyní i zde, třebaže jinými formami, než zasahovali statkáři, kapitalisté a kulaci na Ukrajině a v jiných oblastech odtržených od Ruska. Tito přísluhovači anglického a francouzského imperialismu přistoupili na cokoliv, aby stůj co stůj bylo proti sovětské moci podniknuto všechno, co se dá. Silami Ruska samého to provést nemohli a rozhodli se jednat ne slovy, ne výzvami v duchu pánů Martovů, ale uchýlili se k velkorysejším způsobům boje, k válečným akcím. Této okolnosti musíme věnovat pozornost především; na ni musíme soustředit veškerou naši agitaci, veškerou propagandu a podle toho přesunout i těžiště veškeré naší práce ve prospěch Sovětského Ruska.

Je základním faktem, že dnes vystupují imperialistické síly jiné koalice, nikoli německé, ale anglo-francouzské, která obsadila část území a opírá se o ně. Jestliže jim až dosud zeměpisná poloha bránila přepadnout Rusko přímo, pak dnes se anglický a francouzský imperialismus, který už po čtyři léta utápí v krvi celý svět, aby dobyl světovládu, přiblížil oklikou těsně k Rusku, aby zlikvidoval Sovětskou republiku a aby Rusko uvrhl do imperialistické války. Velmi dobře víte, soudružky a soudruzi, že od počátku Říjnové revoluce jsme si kladli jako hlavní cíl zastavení imperialistické války, ale nikdy jsme si nedělali iluze, že by bylo možné silami proletariátu a revolučních mas kterékoli jedné země, i kdyby byly schopny sebevětšího hrdinství, i kdyby byly sebeorganizovanější a sebe-disciplinovanější, že by bylo možné silami proletariátu jedné země svrhnout mezinárodní imperialismus — to lze provést jen společným úsilím proletariátu všech zemí.

Ale dosáhli jsme toho, že v jedné zemi byla zpřetřhána všechna pouta s kapitalisty celého světa. Naši vládu nespojuje ani jedna nitka s žádnými imperialisty, a nikdy tomu nebude, ať už naše revoluce půjde dále jakoukoli

cestou. Dosáhli jsme toho, že revoluční hnutí proti imperialismu učinilo za osm měsíců naší moci ohromný krok kupředu a že v jednom z hlavních center imperialismu, v Německu, dospěly události v lednu 1918 až k ozbrojenému střetnutí a ke krvavému potlačení tohoto hnutí⁷. Splnili jsme svou revoluční povinnost, jakou nesplnila v žádné zemi žádná revoluční vláda, a to v mezinárodním, světovém měřítku, ale nepodlehli jsme klamným nadějím, že toho lze dosáhnout silami jedné země. Věděli jsme, že naše úsilí nevyhnutelně povede ke světové revoluci a že válku, k níž daly popud imperialistické vlády, nelze ukončit silami těchto vlád. Tato válka může být ukončena jedině úsilím všeho proletariátu, a naším úkolem bylo, když jsme se dostali k moci jako proletářská komunistická strana v okamžiku, kdy v ostatních zemích měla stále ještě moc v rukou kapitalistická buržoazie — naším nejbližším úkolem bylo, opakuji, udržet tuto moc, tuto pochodeň socialismu proto, aby dál co nejvíce svými jiskrami rozněcovala stále více se šířící požár socialistické revoluce.

Tento úkol byl všude neobyčejně těžký a my jsme jej vyřešili díky tomu, že právě proletariát bránil vymoženosti socialistické republiky. Tento úkol nás dostal do zvlášť těžké a kritické situace, neboť k socialistické revoluci v přímém smyslu tohoto slova v žádné zemi dosud nedošlo, třebaže takové země jako Itálie a Rakousko k ní teď už mají nesrovnatelně blíže. Ale protože k ní přece jen ještě nedošlo, jsme svědky nového úspěchu anglického a francouzského, a tedy i světového imperialismu. Jestliže na západě se německý imperialismus dál drží jako vojenská dobytčá imperialistická síla, pak na severovýchodě a na jihu Ruska získal anglický a francouzský imperialismus možnost pevně se uchytit a názorně, jasně nám dává najevo, že tato síla hodlá Rusko znovu zatáhnout do imperialistické války, že hodlá zlikvidovat Rusko jako samostatný socialistický stát, který pokračuje v budování socia-

lismu a jeho propagandě v rozsahu, jaký dosud nemá nikde ve světě období. Proti tomu dosáhl anglický a francouzský imperialismus velkého úspěchu, obklíčil nás ze všech stran a zaměřil všechno své úsilí k tomu, aby Sovětské Rusko zlikvidoval. Velmi dobře víme, že tento úspěch anglického a francouzského imperialismu úzce souvisí s třídním bojem.

Vždycky jsme říkali — a revoluce to potvrzují — že když dojde na základy ekonomické moci, moci vykořisťovatelů, na jejich vlastnictví, které jim umožňuje disponovat prací desetimiliónů dělníků a rolníků, které umožňuje statkářům a kapitalistům bohatnout, když, opakují, dojde až na soukromé vlastnictví kapitalistů a statkářů, pak zapomínají na všechny své fráze o lásce k vlasti a nezávislosti. Velmi dobře víme, že kadeti, praví eseri a menševici dosáhli rekordu ve spolčování se s imperialistickými mocnostmi, v uzavírání loupežných úmluv, ve zrazování vlasti anglickému a francouzskému imperialismu. Příkladem je Ukrajina a Tiflis. Paktování menševiků a pravých eserů s Čechoslováky je toho dostatečným důkazem. I vystoupení levých eserů, kteří si usmysleli, že zatáhnou do války za zájmy jaroslavských bělogvardějců^b Ruskou republiku, dostatečně jasně ukazuje, že jakmile jde o třídní zisky, prodává buržoazie vlast a kšeftařsky se paktuje proti vlastnímu lidu s kdekjakými cizozemci. Tuto pravdu nám dějiny revoluce v Rusku znovu a znovu potvrzovaly i poté, kdy už nám dějiny revoluce přes sto let ukazovaly, že to je zákon třídních zájmů, třídní politiky buržoazie v každé době a ve všech zemích. Proto není nic divného na tom, že nynější zostření mezinárodní situace Sovětské republiky souvisí se zostřením třídního boje uvnitř země.

Mnohokrát jsme říkali, že pokud jde o zostření potravinové krize, je období před novou sklizní nejtěžší. Na Rusko dolehla metla hladu, který se neslýchaně vystupňoval, protože imperialističtí dravci se právě snaží odříznout od Ruska obilnářské kraje. V tomto ohledu si počí-

nají naprosto správně, neboť usilují o to, aby si právě v obilnářských okrajových územích našli sociálně třídní oporu, aby si našli kraje, kde převládají kulaci, bohatí rolníci, kteří zbohatli na válce a kteří žijí z cizí práce, z práce vesnické chudiny. Víte, že tyto živly nahromadily desetitisíce a statisíce rublů a že mají obrovské zásoby obilí. Víte, že tito lidé, kteří zbohatli z neštěstí lidu, kteří měli tím více důvodů okrádat a zvyšovat své zisky, čím více živořil lid v hlavním městě — právě tyto kulacké živly se staly hlavní a nejdůležitější oporou kontrarevolučního hnutí v Rusku. Třídní boj dospěl až do nejzazších mezí. Nezůstala ani jedna vesnice, kde by neprobíhal třídní boj mezi vesnickou chudinou a částí středního rolnictva, které nemá přebytky obilí, protože je dávno snědlo, a které se nepodílelo na spekulacích, třídní boj mezi touto obrovskou většinou pracujících a nepatrnou hrstkou kulaků; tento třídní boj pronikl do každé vesnice.

Když jsme vytyčovali politické plány a uveřejňovali dekry — které samozřejmě znají velmi mnozí z přítomných — když jsme, opakují, připravovali a uskutečňovali dekry^[22] o organizování vesnické chudiny⁹, viděli jsme jasně, že jsme se dostali k rozhodující a nejzákladnější otázce celé revoluce, k rozhodující a nejzákladnější otázce — otázce moci, otázce, zda bude moc v rukou proletariátu, zda se k proletariátu přikloní všechna vesnická chudina, s níž nemá proletariát žádné neshody, zda dokáže získat rolníky, kteří se s ním v ničem nerozcházejí, a zda sjednotí celou tuto masu, roztroušenou, roztržštěnou, rozptýlenou po vesnicích — v tomto smyslu jsou na tom rolníci hůře než městští dělníci, zda ji sjednotí proti jinému táboru, táboru statkářů, imperialistů a kulaků.

Vesnická chudina se začala přímo před našima očima neobyčejně rychle stmelovat. Říká se, že revoluce je poučná. Třídní boj je skutečně pro praxi poučný v tom, že každý nesprávný postoj kterékoli strany přivádí tuto stranu ihned tam, kam si zasluhuje. Názorně jsme viděli

politiku strany levých eserů, kteří pro svou bezcharakternost a bezhlavost zaváhali právě ve chvíli, kdy potravinový problém byl tak ožehavý, a proto strana levých eserů zmizela jako strana a stala se jen šachovou figurkou v rukou jaroslavských bělogvardějců. (Potlesk.)

Soudružky a soudruzi, tímto zostřením třídního boje v souvislosti s potravinovou krizí právě v době, kdy se ukázalo, že nová úroda bude bohatá, ale nelze ji sklídit, v době, kdy hladem zmučené obyvatelstvo Petrohradu a Moskvy podněcují kulacké elementy a buržoazie, které se jim zuřivě snaží namluvit: teď anebo nikdy — tím vším si vysvětlíme vlnu povstání, která se valí celým Ruskem. Vypuklo jaroslavské povstání. Jsme si vědomi vlivu Angličanů a Francouzů; přesvědčujeme se o tom, s čím počítají kontrarevoluční statkáři a buržoazie. Tam, kde vyvstal obilní problém, bránili zavedení obilního monopolu, ale bez něho nemůže socialismus existovat. Právě v tom se bude snažit buržoazie semknout, v tom má buržoazie větší oporu než vesničtí mužici. K rozhodnému boji mezi silami socialismu a buržoazní společností dojde v každém případě, tak či onak, dnes či zítra, z toho či onoho důvodu. Nejruznějším způsobem mohou kolísat jen socialisté v uvozovkách, jako například naši leví eseři. Jakmile zpozorujeme, že v této otázce, v této zásadní otázce kolísají socialisté, svědčí to o tom, že jsou to socialisté v uvozovkách, kteří nestojí ani za zlámanou grešli. Za revoluce se takoví socialisté ve skutečnosti stávají pouhými šachovými figurkami, které posunují francouzští generálové, oněmi figurkami, jejichž úloha se projevila v ústředním výboru bývalé strany levých eserů.

Soudružky a soudruzi, z tohoto spojeného úsilí anglického a francouzského imperialismu a kontrarevoluční ruské buržoazie vplynulo, že občanská válka začala tam, kde ji někteří nečekali a někteří si ji ani jasně neuvědomovali, a tato válka splynula v jeden nerozlučný celek s válkou vedenou ze zahraničí. Kulacké povstání, vzpou-

ra Čechoslováků, murmanská operace — to je jedna válka ohrožující Rusko. Vymanili jsme se z války na jedné straně a za obrovských ztrát jsme uzavřeli neuvěřitelně těžký mír; věděli jsme, že uzavíráme násilnický mír¹⁰, ale říkali jsme, že dokážeme pokračovat v propagandě a v budování a že tím rozkládáme imperialistický svět. Dokázali jsme to. Německo teď vyjednává, kolik miliard má Rusko zaplatit na základě brestlitevské mírové smlouvy, uznalo však veškeré znárodnění, které jsme provedli dekretem^[26] z 28. června¹¹. Německo nerozvířilo otázku soukromého vlastnictví půdy v republice, to je třeba zdůraznit proti neslýchané lži, kterou šířila Spiridonovová a podobní funkcionáři levých eserů, lži, která přišla vhod statkářům a kterou teď omílají nejreakčnější a nejzaostalejší černosotňovské živly; tuto lež je třeba vyvrátit a pranýřovat.

Ve skutečnosti jsme při všech obtížích, s nimiž byl pro nás mír spojen, dosáhli toho, že můžeme svobodně provádět socialistickou výstavbu země, a udělali jsme na této cestě takové kroky, o kterých se dnes dovídá západní Evropa a které přinášejí nesrovnatelně přesvědčivější podklady pro propagandu než dříve.

Situace tedy vypadá tak, že na jedné straně jsme ukončili válku s jednou koalicí a hned nato jsme pocítili nápor imperialismu na druhé straně. Imperialismus je jev světový, takže se bojuje za rozdělení celého světa, celé zeměkoule a za to, kdo se má podřídit té či oné hrstce dravců. Teď se na nás vrhá druhá, anglo-francouzská skupina dravců a prohlašuje: Znovu vás zatáhneme do války. Jejich válka splývá v jeden celek s válkou občanskou, a to je hlavním pramenem obtíží tohoto okamžiku, kdy se na pořad znovu dostává otázka války, otázka válečných událostí jako hlavní, zásadní otázka revoluce. V tom je celá potíž, protože lidé jsou unaveni válkou a vyčerpáni válkou jako nikdy předtím. Tento stav, kdy lidé v Rusku jsou válkou nanejvýš utýráni a vyčerpáni, by se dal srov-

nat se stavem člověka, kterého ztloukli k smrti a od něhož se už nedá čekat, že projeví nějakou energii nebo pracovní schopnost. Proto tedy tato skoro čtyřletá válka proti naší zemi, vypleněná, ztýraná a zneuctěná carismem, samoděržavím, buržoazií a Kerenským, vyvolala mezi lidmi v Rusku přirozeně z mnoha důvodů odpor a byla největším zdrojem obrovských obtíží, které prožíváme.

Tento průběh událostí však vyústil v určitou konkrétní válku. Dostali jsme se znovu do války, ocitli jsme se ve válce, ale tato válka není jen občanská, proti kulakům, statkářům a kapitalistům, kteří se teď spojili proti nám — dnes už stojí proti nám anglický a francouzský imperialismus; ten není ještě s to hnát proti Rusku své pluky, brání mu v tom zeměpisné podmínky, ale všim, co může, všemi svými milióny, veškerými svými diplomatickými styky a silami pomáhá našim nepřátelům. Jsme ve válečném stavu a z této války můžeme vyjít vítězně; musíme však bojovat proti jednomu z nejneporazitelnějších nepřátel: musíme bojovat proti únavě z války, proti nenávisti a odporu k válce; tento stav musíme překonat, protože jinak nevyřešíme otázku, která nezávisí na naší vůli — otázku války. Naše země se znovu dostala do války a výsledek revoluce teď závisí jen na tom, kdo zvítězí ve válce, v níž bojují proti nám hlavně Čechoslováci, ve skutečnosti jsou však hlavní hybnou a podněcující silou v této válce angličtí a francouzští imperialisté. Celá otázka existence Ruské socialistické federativní sovětské republiky, celá otázka socialistické revoluce v Rusku se zúžila na otázku války. Odtud pramení obrovské těžkosti za stavu, v němž se ocitl lid v důsledku imperialistické války. Náš úkol je nám naprosto jasný. Jakékoli klamání by nám způsobilo nesmírné škody; zatajovat před dělníky a rolníky tuto krutou pravdu považujeme za trestuhodné. Naopak, pro každého by měla být tato pravda zcela jasná a zřejmá.

Ano, byly u nás případy, kdy naše vojska projevovala

trestuhodnou slabost, například když Čechoslováci dobyli Simbirsk a naši ustoupili; víme, že naše vojska jsou válkou unavena, že k ní mají odpor, ale je přirozené a nevyhnutelné i to, že dokud imperialismus nebyl poražen ve světovém měřítku, bude se pokoušet zatáhnout Rusko do imperialistické války, bude se snažit připravit Rusku krvavou lázeň. Ať chceme nebo nechceme, věc se má takto: jsme ve válce a o osudu revoluce rozhodne výsledek této války. To se musí stát alfou a omegou naší agitace, celé naší politické, revoluční a přetvářející činnosti. Za krátkou dobu jsme udělali velmi mnoho, ale je nutné všechno dovést do konce, všechna naše práce musí být jednoznačně podřízena otázce, na níž teď závisí osud revoluce a její výsledek, osud ruské a mezinárodní revoluce. Světový imperialismus nemůže ovšem z této války vyjít bez řady revolucí; jinak než konečným vítězstvím socialismu tato válka neskončí. Ale naším úkolem teď je tuto sílu socialismu, tuto socialistickou pochodeň, tento zdroj socialismu, aktivně ovlivňující celý svět, podpořit, uhájit a udržet; za dnešního stavu událostí má tento úkol vojenský charakter.

Nejednou jsme prožívali podobnou situaci a mnozí říkali, že i když jsme za mír zaplatili velkou cenu, i když si od nás vyžádal velké oběti, i když se nám nepřítel ze všech sil snažil zabrat další a další území, přes to všechno žije Rusko v míru a může upevnit své socialistické vymoženosti. Na této cestě jsme došli dokonce dál, než si mnozí z nás představovali. Tak například naše dělnická kontrola udělala velký pokrok ve srovnání s formami, jimiž začínala, a dnes stojíme před přeměnou státní správy v socialistickou státní správu. Udělali jsme velké pokroky v naší praktické práci. Řízení veškerého průmyslu je už v ruce dělníků, ale okolnosti nám nedovolily v klidu v této práci pokračovat; znovu nám byl vnucen válečný stav a nutně musíme napnout všechny své síly a povolát všechny lidi do zbraně. Kdybychom se mezi komunisty

setkali s jakýmkoli kolísáním v této otázce, byla by to hanba.

Kolísání rolníků nás nepřekvapuje. Masy rolníků neprošly takovou školou života, jakou prošel proletariát, který byl po desetiletí zvyklý vidět v kapitalistovi svého třídního nepřítele a který dokázal semknout své síly k boji proti němu. Víme, že rolníci takovou univerzitou neprošli. Po určitou dobu šli s proletariátem, teď u nich můžeme pozorovat období kolísání, kdy se masy rolníků diferencují. Známe mnoho případů, kdy kulaci prodávali rolníkům obilí levněji, než byly pevné ceny, aby tak vzbudili dojem, že právě kulaci hájí jejich zájmy. To všechno nás neudivuje, ale komunisté mezi dělníky nezaokolisají, dělníci jsou nesmlouvaví, a sympatizují-li rolníci s kulaky, lze to snadno vysvětlit. Tam, kde nejsou bolševici a kde se dostaly k moci československé legie, tam jsme pozorovali tento jev: nejdřív tam Čechoslováky vítali div ne jako osvoboditele, ale když byla po několik týdnů tato buržoazie u moci, bylo možné pozorovat ohromný obrat: proti Čechoslovákům a ve prospěch sovětské moci, protože rolníci začínali chápat, že všechny fráze o volném obchodu a o Ústavodárném shromáždění znamenají jen jedno — moc statkářů a kapitalistů.

Naším úkolem je ještě pevněji semknout proletářské řady a vytvořit takovou organizaci, abychom mohli v nejbližších týdnech soustředit všechny síly na vyřešení problémů války. Bojujeme teď proti anglickému a francouzskému imperialismu a proti všemu, co je v Rusku buržoazního, kapitalistického, a co se snaží zmařit všechno, co bylo vykonáno pro socialistickou revoluci, a zatáhnout nás do války. Dnes jde o to, že jsou v sázce všechny možnosti dělníků a rolníků. Buďme si jisti, že se setkáme se širokými sympatiemi a podporou proletariátu, že nebezpečí bude zažehnáno a nové řady proletariátu vystoupí na obranu své třídy a za záchranu socialistické revoluce. Dnes jde o to, že se bojuje o dvě zásadní věci,

všechny základní rozdíly mezi stranami byly ve víru revoluce zahlazeny. Levý eser, který horlivě zdůrazňuje, že je levý, který se schovává za revoluční fráze, ale ve skutečnosti brojí proti sovětské moci, je stejným žoldákem jaroslavských bělogvardějců a takovým žoldákem zůstane v dějinách a v revolučním boji! Dnes jsou na bojišti jen dvě třídy: probíhá třídní boj mezi proletariátem, který hájí zájmy pracujících, a mezi těmi, kdo hájí zájmy statkářů a kapitalistů. Všechny fráze o Ústavodárném shromáždění, o nezávislém státě apod., jimiž se někteří snaží klamat neuvědomělé masy, ukázaly v pravém světle zkušenosti s hnutím Čechoslováků a s hnutím kavkazských menševiků. Za všemi těmito frázemi stojí tytéž síly statkářů a kapitalistů, a právě tak jako německá okupace s sebou přináší moc statkářů a kapitalistů, přináší ji i povstání Čechoslováků. A proto se tedy vede válka!

Soudružky a soudruzi! Řady proletariátu se musí ještě těsněji semknout a projevit v tomto boji vzornou organizovanost a kázeň. Rusko zůstane i nadále jedinou zemí, která zpřetrhala všechny svazky s imperialisty. Je pravda, že z těchto těžkých ran strašlivě krvácíme. Ustoupili jsme před imperialistickou bestii, abychom získali čas a zasadili jí hned tu, hned onde jednotlivé rány, ale jako Socialistická sovětská republika jsme zůstávali osamoceni. Budovali jsme socialismus a zároveň jsme bojovali proti imperialismu celého světa; a tento boj stále více chápou dělníci na celém světě a jejich vzrůstající rozhořčení stále více přibližuje nadcházející revoluci. A tento boj podstupujeme právě proto, že naše republika je jediná země na světě, která nešla ruku v ruce s imperialismem, nenechala vraždit milióny lidí, aby světu vládli Francouzi nebo Němci. Naše republika je jediná země, která se násilím a revolučními prostředky vyprostila ze světové imperialistické války a zvedla prapor socialistické revoluce, ale teď je znovu zatahována do imperialistické války, znovu má bojovat na frontě. Ať si Čechoslováci bojují s Němci,

ať si ruská buržoazie vybírá, ať si Miljukov řeší — snad dokonce po dohodě se Spiridonovovou a Kamkovem — otázku, s kterými kapitalisty mají jít. My však prohlašujeme, že k tomu, abychom zabránili řešení této otázky, musíme být odhodláni položit své životy, protože teď jde o záchranu celé socialistické revoluce. (Potlesk.) Víím, že mezi rolníky Saratovské, Samarské a Simbirské gubernie, kde bylo vidět největší únavu a neschopnost pustit se do válečných operací, lze teď pozorovat přelom. Když tito rolníci zakusili na vlastní kůži vpád kozáků a Čechoslováků, když si v praxi ověřili, co je Ústavodárné shromáždění nebo pokřik Pryč s brestlitevským mírem!, poznali, že to všechno vede k návratu statkářů, že si kapitalista sedá na trůn — a proto se z nich teď stávají nejhorlivější obránci moci sovětů. Ani na okamžik jsem nezapochyboval o tom, že proletářské masy Moskvy a Petrohradu, které krácejí v čele revoluce, pochopí situaci, pochopí, jak strašné okamžiky teď prožíváme, budou ještě rozhodnější a proletariát odrazí v zájmu socialistické revoluce jak útok Angličanů a Francouzů, tak Čechoslováků. (Potlesk.)

*Otištěno roku 1918 v brožuře
Sojediňonnoje zasedanije
Vserossijskogo Centralnogo
Ispolnitělnogo Komiteta,
Moskovskogo Sověta, predstavi-
tělej fabrično-zavodskich
komitetov, professionalnych
sojuzov g. Moskvy i Vserossij-
skogo sjezda predsedatělej Sovětov
29 ijulja 1918 goda
Otištěno roku 1919 v knize
Pjatyj sozyv VCIK. Stenogra-
fičeskij otčet*

*Podle textu knihy porovna-
ného se stenografickým zá-
pisem a s textem brožury*

P R O J E V
N A S J E Z D U P Ř E D S E D Ů
G U B E R N I Á L N Í C H S O V Ě T Ů
3 0 . Č E R V E N C E 1 9 1 8¹²
N O V I N O V Á Z P R Á V A

Soudružky a soudruzi, vy se také zabýváte administrativou, která u nás v radě lidových komisařů převažuje. Je naprosto přirozené, že máte před sebou mnoho obtíží. Ve většině guberniálních výkonných výborů lze pozorovat, že lidové masy se konečně přece jen samy chápou správy svých záležitostí. Obtížím se samozřejmě nemůžeme vyhnout. Jedním z hlavních nedostatků bylo, že jsme dosud mezi dělníky vybírali pro praktickou práci málo pracovníků. Ale nikdy jsme nechtěli přizpůsobit starý aparát nové správě a nelitujeme, že musíme s takovými obtížemi budovat všechno znovu, boříme-li staré. Dělníci a rolníci mají větší budovatelské schopnosti, než se dalo očekávat. Za zásluhu revoluce považujeme právě to, že smetla starý správní aparát, ale současně si musíme uvědomit, že hlavním nedostatkem mas je nesmělost a nechůť ujmout se práce.

V některých guberniálních sovětech byl až dosud nepořádek; teď se však práce neustále zlepšuje, takže z mnoha míst docházejí zprávy, že žádná nedorozumění a konflikty v práci nevznikají. Přestože uplynulo teprve osm měsíců, revoluce v Rusku dokázala, že nová třída, která převzala státní správu, je s to tento úkol zvládnout. Přes nedostatek pracovníků funguje administrativní aparát stále lépe. Naše budovatelské úsilí je dosud v takovém stadiu, že není jasně vidět jeho výsledky, na což právě nepřátelé často poukazují; ale přesto se už udělalo mno-

ho. Přes neobyčejné těžkosti přechází půda a průmysl do rukou pracujících, uskutečňuje se směna výrobků a zásobování potravinami. Je nutné mobilizovat pracující k samostatnosti při správě a výstavbě socialistického státu. Jen v praxi se masy přesvědčí, že jsme jednou provždy skoncovali se starou vykořisťovatelskou třídou.

Naším hlavním a naléhavým úkolem je spravovat stát, organizovat a kontrolovat. Je to práce nevděčná a neokázalá, ale právě v ní se hospodářské a administrativní schopnosti dělníků a rolníků budou stále úspěšněji rozvíjet.

Soudruh Lenin pak přechází k nové ústavě¹³ a ukazuje, že ústava^[39] shrnuje to, co už přinesl život, že v ní budou prováděny úpravy a připojovány doplňky v souvislosti s jejím uplatňováním v praxi. V ústavě je nejdůležitější to, že sovětská moc se definitivně distancovala od buržoazie, neboť ji zbavila účasti na budování státu.

Dělníci a rolníci, které vláda povolala ke správě státu a kteří dlouho stáli stranou této činnosti, se nemohli vzdát přání budovat stát na základě vlastních zkušeností. Heslo Všechnu moc sovětům vedlo k tomu, že místní orgány chtěly získat zkušenosti z budování státu na základě vlastních chyb. Toto přechodné období bylo nutné a, jak se ukázalo, prospěšné. V této snaze o separatismus bylo mnoho zdravého a dobrého, máme-li na mysli vlastní iniciativu. Sovětská ústava jasně vymezila vztah volostních úřadů k újezdním, újezdních ke guberniálním a těch pak k ústředí.

Soudruh Lenin dále uvádí, že socialistickým lze nazvat jen takové budování, které se bude realizovat podle velkého společného plánu a bude se snažit úměrně tomu využívat ekonomické a hospodářské hodnoty. Sovětská moc naprosto nechce snižovat význam místních orgánů a ubíjet jejich samostatnost a iniciativu. K tomu, že je nutné

zavést centralismus, došlo na základě zkušeností i samo rolnictvo.

Jakmile bude ústava schválena a vstoupí v platnost, pokračuje soudruh Lenin, začne se budovat náš stát snáze. Ale bohužel za dané situace se těžko můžeme zabývat ekonomickou, hospodářskou a zemědělskou politikou. Musíme ji opomenout a zaměřit všechnu svou pozornost na základní úkoly — na otázku zásobování potravinami. Situace dělnické třídy v hladovějících guberniích je opravdu těžká. Je bezpodmínečně nutné vynaložit před novou sklizní všechno úsilí na překonání zásobovacích obtíží a nesnází, které jsou s tím spojeny.

K tomu přistupují i úkoly vojenského rázu. Víte, jak hnutí Čechoslováků, podplácené a rozpoutané anglickým a francouzským imperialismem, v půlkruhu obklíčilo Rusko. Víte také, jak se k tomuto hnutí přidává kontrarevoluční buržoazie a kulacké rolnictvo. Z jednotlivých měst a obcí dostáváme zprávy, že zkušenosti z porážek, které v poslední době utrpělo Sovětské Rusko, přesvědčily dělnictvo a revoluční rolnictvo o tom, že vedle kontroly a vedle budování státu je nutná také kontrola i ve vojenské oblasti.

Jsem přesvědčen, říká v závěru soudruh Lenin, že v budoucnu už to půjde lépe. Jsem přesvědčen, že zorganizují-li guberniální výkonné výbory za pomoci rolnictva kontrolu nad velitelským sborem, vytvoří pevnou socialistickou armádu. Třída dělníků a třída vykořisťovaných rolníků se z revoluce nakonec poučila, že je nutné chopit se zbraně. Rolníci a dělníci nejen vybojovali půdu, zavedli kontrolu atd., ale naučili se také chápat, jak nezbytné je řídit armádu. Zlepšením své práce v oblasti vojenství dosáhnou toho, že armáda, kterou vytvořili, si v plné míře zaslouží názvu socialistická a bude úspěšně bojovat proti kontrarevoluční buržoazii a imperialistům tak dlouho,

dokud jí nepřijde na pomoc mezinárodní revoluční proletariát. (Slova soudruha Lenina zanikají v bouřlivém potlesku celého sjezdu.)

Izvěstija VCIK, č. 161

31. července 1918

Pravda, č. 160

1. srpna 1918

Podle listu

Izvěstija VCIK

PROJEV
NA SHROMÁŽDĚNÍ
VARŠAVSKÉHO
REVOLUČNÍHO PLUKU
2. SRPNA 1918¹⁴
NOVINOVÁ ZPRÁVA

(V sále se objevuje soudruh Lenin, vítán nadšeným potleskem a mohutným zpěvem Internacionály.) Myslím, říká soudruh Lenin, že my, jak polští, tak ruští revolucionáři, máme dnes jediné přání — udělat všechno, abychom uhájili vymoženosti první mohutné socialistické revoluce, po níž bude nevyhnutelně následovat řada revolucí v jiných zemích. Naše obtíže jsou právě v tom, že jsme museli začít daleko dříve než dělníci kulturně vyspělejších, civilizovanějších zemí.

Mezinárodní válku vyvolaly síly mezinárodního kapitálu — dvou koalic dravců. Už čtyři roky je na celém světě prolévána krev, aby se rozhodlo, který z těchto dvou dravých imperialismů má vládnout na zeměkouli. Cítíme a přesvědčujeme se, že zločinná válka nemůže skončit vítězstvím ani té, ani oné strany. Den ze dne je jasnější, že ji nemohou ukončit imperialisté, že ji může ukončit jen vítězná dělnická revoluce. A čím těžší je teď postavení dělníků ve všech zemích, čím zuřivěji je pronásledováno svobodné proletářské slovo, tím beznadějnější je postavení buržoazie, neboť není schopna vypořádat se s narůstajícím hnutím. Odtrhli jsme se načas od hlavní masy socialistické armády, která v nás skládá všechny své naděje a říká vlastní buržoazii: kdybys sebevíc běsnila, stejně budeme následovat příkladu Ruska a provedeme to tak jako bolševici v Rusku.

Chtěli jsme mír, pokračuje soudruh Lenin. Právě pro-

to, že Sovětské Rusko nabídlo mír celému světu, byla proti nám v únoru vržena německá vojska. A nyní se na vlastní oči přesvědčujeme, že každý imperialismus je stejný. Jak jedni, tak druzí lhali a lžou, že vedou osvobozovací válku. Tak jako předtím ukázalo svou pravou tvář lupičské Německo s celým hanebným brestlitevským mírem, tak dnes ukazuje svou pravou tvář anglický a francouzský kapitál. Angličané a Francouzi se nyní ze všech sil snaží, aby nás zatáhli do války. Koupili si teď za 15 miliónů — prostřednictvím generálů a důstojníků — nové otroky, Čechoslováky, aby je vehnali do dobrodružství, aby vzpouru Čechoslováků přeměnili v hnutí bělogvardějců a statkářů. A podivná věc — to všechno se prý dělá pro »obranu« Ruska. »Svobodymilovní« a »spravedliví« Angličané ničí všechno, co jim přijde do cesty, obsazují Murmansk, anglické křižníky se blíží k Archan-gelsku a ostřelují baterie, a to všechno pro »obranu« Ruska. Je zcela jasné, že chtějí Rusko sevřít do kleští imperialistických lupičů a zlikvidovat je proto, že odhalilo a roztrhalo jejich tajné smlouvy.

Naše revoluce dosáhla toho, že angličtí a francouzští dělníci se stávají žalobci svých vlád. V Anglii, kde vládl občanský mír a kde mezi dělníky byl nejsilnější odpor proti socialismu, neboť i oni se podílejí na olupování kolonií, se teď dělníci obracejí a porušují občanský mír s buržoazií.

Francouzští dělníci odsuzují politiku zasahování do záležitostí Ruska. Právě proto kapitalisté těchto zemí sázejí všechno na jednu kartu.

Pobuňuje je fakt, že Sovětské Rusko existuje a žije.

Víme, že válka se blíží ke konci; víme, že se jim nedaří ji skončit; víme, že máme spolehlivého spojence — proto je třeba napnout všechny síly a vynaložit na to všechno úsilí. Bud' moc kulaků, kapitalistů a cara, jako tomu bývalo v prohraných revolucích na Západě, nebo moc proletariátu. Teď, kdy jdete na frontu, byste měli mít přede-

vším a nejvíc na paměti, že je to jediné oprávněná, spravedlivá, svatá válka utlačovaných a vykořisťovaných proti násilníkům a lupičům.

Dnes dochází ke spojenectví revolucionářů různých národů, o němž snili nejlepší lidé, skutečnému spojenectví dělníků, a ne snílků z řad inteligence.

Překonání nepřátelství a nedůvěry mezi národy je zárukou vítězství.

Dostalo se nám veliké cti hájit se zbraní v ruce posvátné ideje a v boji po boku s těmi, kdo včera stáli na druhé straně fronty — s Němci, Rakušany, Maďary — prosazovat mezinárodní bratrství národů.

Jsem přesvědčen, soudruzi, že semknete-li všechny vojenské síly v mohutnou internacionální Rudou armádu a vrhnete-li tyto železné prapory proti vykořisťovatelům, proti násilníkům a proti nejčernější reakci celého světa s bojovým heslem Smrt, nebo vítězství!, neobstojí před vámi žádná síla imperialistů! (Po projevu milovaného vůdce se rozléhá dlouhotrvající bouřlivý potlesk.)

*Otištěno 3. srpna 1918
v listu Večerníje izvěstija
moskovskogo sověta, č. 15*

*Podle listu
Večerníje izvěstija
moskovskogo sověta*

P R O J E V
N A S H R O M Á Ž D Ě N Í
V B U T Y R S K É M O B V O D U
2. S R P N A 1 9 1 8
N O V I N O V Á Z P R Á V A

Soudružky a soudruzi! Dnes se na různých místech Moskvy diskutuje o budoucnosti socialistického Ruska¹⁵.

Nepřátelé Sovětského Ruska nás svírají do těsného železného kruhu, aby vzali dělníkům a rolníkům všechno, co jim dala Říjnová revoluce. Vysoko vlající prapor sociální revoluce v Rusku nedává spát mezinárodním dravcům — imperialistům, a proto zahájili válečné tažení proti sovětské moci, proti moci dělníků a rolníků.

Pamatujete se, soudružky a soudruzi, jak na začátku revoluce Francouzi a Angličané neustále tvrdili, že jsou »spojenci« svobodného Ruska. A teď se tedy tito »spojenci« odhalili. Tito lidé klamali a lhali, když tvrdili, že nemají v úmyslu bojovat proti Rusku — a pak obsadili murmanské pobřeží, dále Kem a začali střílet naše soudruhy, pracovníky sovětů. Ano, nebojují proti ruské buržoazii, nebojují proti ruským kapitalistům, ale vypověděli válku sovětům, vypověděli válku dělníkům a rolníkům.

Francouzská a ruská buržoazie našla aktivní pomocníky v Čechoslovácích — tito prodejní lidé nezačali samozřejmě válčit proti nám nezištně, a my víme, čím milióny pobídly Čechoslováky do války proti sovětské vládě; pobídlo je proti nám anglické a francouzské zlato. Ale i kromě Čechoslováků se našli lidé, kteří by rádi zničili sovětskou moc: spolu s Čechoslováky se přihřívají na anglickém a francouzském zlatě a na ruský zlatý déšť čekají naši »zachránci vlasti«: Dutov, Alexejev a jiní. Nepřátel má sovětská moc mnoho. Ale jsme osamoceni, soudruzi?

Pamatujete se, že v lednu, kdy se plamen sociální revoluce teprve rozhořival, vypukla už v Německu masová stávka; a dnes, po osmi měsících, jsme už svědky masových stávek v různých zemích: masově stávkují dělníci v Rakousku, stávkují naši soudruzi v Itálii. Konec utlačovatelů pracujících je blízký. Imperialisté všech zemí kopou sami sobě hrob.

Válka, v níž obě strany chtějí loupit, se stále prodlužuje. V loupeživé válce se střetly dvě hydry: anglo-francouzský a německý imperialismus. Za jejich zájmy, proto, aby zvítězil jeden z nich, bylo už zabito deset miliónů rolníků a dělníků, dvacet miliónů jich bylo zmrzačeno; mnoho miliónů lidí je zaměstnáno výrobou smrtících zbraní. Ve všech zemích jsou povoláváni do zbraně nejsilnější a nejzdravější lidé, vymírá výkvět lidstva . . . A proč? Proto, aby jedna z těchto hyen zvítězila nad druhou . . .

Sovětská vláda prohlásila: Nechceme bojovat ani s Němci, ani s Angličany a Francouzi; nechceme zabíjet stejné lidi, jako jsme sami, stejné dělníky a rolníky. To nejsou naši nepřátelé. Naším nepřítelem je někdo jiný — buržoazie, ať už německá, francouzská nebo ruská, která se teď spojila s Angličany a Francouzi.

A naše hesla se razí a stejně tak se i náš revoluční prapor pozvedá ve všech zemích. V Americe, v této zemi, která byla dříve nazývána nejsvobodnější zemí, jsou vězení přeplněna socialisty, všude v Německu se mezi dělníky a vojáky šíří slova německého socialisty Friedricha Adlera: »Obraťte své bodáky proti vlastní buržoazii, a ne proti dělníkům a rolníkům v Rusku . . .« Vraždění, které si vymysleli kapitalisté, nemá konce. Čím víc vítězí Německo, tím víc jemu podobných dravců se připojuje k opačné straně, a teď už spolu s Angličany a Francouzi bojuje i Amerika. Válku ukončí jen dělníci: světová revoluce je nevyhnutelná. V Německu se už objevilo stejné »poraženecké« hnutí jako u nás, v Itálii a v Rakousku do-

cháží k masovým stávkám, v Americe jsou hromadně zatýkáni socialisté. A kapitalisté a statkáři cítí, že se blíží jejich konec, a proto vynakládají všechno své úsilí, aby potlačili revoluční hnutí; ruští kapitalisté podávají ruce anglickým a francouzským kapitalistům a statkářům.

Dnes existují dvě fronty: na jedné straně dělníci a rolníci, na druhé kapitalisté. Nastává poslední a rozhodující boj. Teď už nejsou možné žádné kompromisy s buržoazií. Zvítězit musí buď oni, nebo my.

V roce 1871 svrhla buržoazie vládu pařížských dělníků. Ale tehdy bylo málo uvědomělých dělníků, málo revolučních bojovníků. Dnes se přidává k dělníkům chudé rolnictvo a dnes už se buržoazii nepodaří triumfovat, jako se jí to podařilo v roce 1871.

Dělníci drží pevně v rukou továrny a závody a rolníci nevrátí půdu statkářům. A na obranu těchto vymožeností vyhlásíme válku i všem šmelinářům a spekulantům. Vyhrožují nám nejen děly a kulomety, ale i hladem.

Vyhlašujeme válku boháčům a říkáme: »Mír chatrčím.« Vezmeme spekulantům všechny zásoby a neponecháme pracující chudinu napospas osudu. (Projev soudruha Lenina zaniká v bouřlivých ovacích.)

*Novinové zprávy otištěny
3. srpna 1918 v listu
Izvěstija VCIK, č. 164
a 23. srpna 1918
v listu Soldat revoljucii
(Caricyn), č. 14*

*Podle listu
Soldat revoljucii*

PROJEV
NA SHROMÁŽDĚNÍ
RUDOARMĚJCŮ
NA CHODYNCE
2. SRPNA 1918¹⁶

STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

(Nadšené ovace.) Revoluce v Rusku ukázala celému světu cestu k socialismu a upozornila buržoazii, že se blíží konec její slávy. Naše revoluce probíhá za neobyčejně těžkých podmínek, kdy je prolévána krev na celém světě.

Revoluce se nedělá na objednávku, ale o příznacích toho, že se celý svět chystá k velkým událostem, nelze pochybovat.

Obklopují nás nepřátelé, kteří uzavřeli svatou alianci, aby svrhli moc sovětů, ale oni sami se k moci nedostanou.

Jen ať nejásají bělogvardějské bandy, jejich úspěch je dočasný, už to mezi nimi skřípe.

Rudá armáda, doplňovaná revolučním proletariátem, nám pomůže vysoko pozvednout prapor světové sociální revoluce.

Smrt, nebo vítězství!

Zvítězíme nad vesnickými boháči na celém světě a uhájíme věc socialismu!

Izvěstija VCIK, č. 164
3. srpna 1918
Pravda, č. 163
4. srpna 1918

Podle listu
Izvěstija VCIK

TEZE K OTÁZCE Z Á S O B O V Á N Í¹⁷

Komisariátu zásobování, zemědělství, financí, obchodu a průmyslu a Nejvyšší národohospodářské radě

Ukládám příslušným komisariátům, aby ještě dnes 2. srpna) urychleně projednaly a zformulovaly tato opatření tak, aby 2. a 3. srpna mohla být předložena radě lidových komisařů.

(Část těchto opatření by měla mít formu dekretů, část formu nařízení, která nebudou zveřejněna.)

1. Ze dvou postupů, a to snížení cen textilu apod. nebo zvýšení cen obilí, je rozhodně třeba zvolit druhý, neboť i když mají oba postupy úplně stejný dosah, může nám v podstatě jen druhý pomoci rychle zvýšit dodávky obilí v řadě obilnářských gubernií (Sibirské, Saratovské, Voroněžské apod.) a může nám pomoci v občanské válce neutralizovat co největší počet rolníků.

2. Navrhuji zvýšit ceny obilí až na 30 rublů za pud* a zároveň přiměřeně (a dokonce víc než přiměřeně) zvýšit ceny textilu apod.

3. Navrhuji projednat, nemá-li se toto zvýšení stanovit dočasně (aby mohly být vzaty v úvahu praktické zkušenosti o správných základech směny zboží), dejme tomu na 1 až 1 1/2 měsíce, a přislíbit, že po této lhůtě budou **ceny sníženy** (a tím poskytovat prémie za rychlé odvádění obilí).

4. V souvislosti s *rekvizicí všech* průmyslových výrobků vyráběných ve městech stanovit řadu krajních opatření týkajících se směny zboží (a zvýšit jejich ceny po

* Pud = 16,38 kg. Čes. red.

rekvizici ve *větší* míře, než v jaké byly zvýšeny ceny obilí).

5. Uveřejnit populární výklad tohoto opatření týkajícího se směny zboží a stanovení správného poměru mezi cenami obilí, textilu a dalších výrobků dříve než dekret o zvýšení cen obilí.

6. Družstvům ihned dekretem uložit 1. aby při každé prodejně zřídila výkupní středisko; 2. aby vydávala zboží *pouze* na nákupní knížky spotřebitelů; 3. aby rolníkům pěstujícím obilí *nevydávala žádné* zboží jinak než výměnou za obilí.

Stanovit formy a způsoby kontroly provádění těchto opatření a přísné tresty (konfiskace veškerého majetku) za jejich porušování.

7. Schválit (nebo přesněji zformulovat) předpisy a zákony týkající se konfiskace majetku při *nesplnění dodávek* státu (*nebo družstvům*) z přebytků obilí *a všech ostatních* potravin.

8. Pro bohaté rolníky zavést daň v *naturáliích*, v obilí, přičemž za bohaté je třeba považovat ty, u nichž množství obilí (včetně nové sklizně) překročí vlastní spotřebu na dvojnásobek nebo více (včetně obživy rodiny, krmiva pro dobytek a osiva).

Nazvat tuto daň daní *důchodovou* a majetkovou a stanovit ji progresívně.

9. Dočasně zavést — přibližně na jeden měsíc — přednostní přepravu 1½ pudu obilí na osobu do hladovějících krajů *pro dělníky* na zvláštní potvrzení a za zvláštní kontroly.

V potvrzení musí být uvedena přesná adresa a doporučení 1. závodního výboru; 2. domovního výboru; 3. odborové organizace; kontrola musí stanovit rozsah *osobní* spotřeby pod nejtěžším trestem, nebude-li prokazatelná možnost dalšího prodeje.

10. Zavést jako pravidlo, že musí být při *každé* rekvizici (zejména na vesnicích a na železnicích) vydána stvr-

zenka ve dvou (nebo třech) vyhotoveních bezpodmínečně. Vytisknout formuláře těchto stvrzenek. Za rekvizici bez vydání stvrzenky je trest smrti.

11. Stejný trest stanovit pro členy veškerých rekvizičních, zásobovacích a jiných oddílů za jakékoli akce, jež by byly vůči pracujícím obyvatelstvu zjevně nespravedlivé, nebo by porušovaly předpisy a zákony, a jež by mohly vyvolat rozhořčení obyvatelstva, a také za to, nebude-li o tom vyhotoven zápis a jeho kopie vydána každému, komu bylo cokoli odebráno nebo cokoli zkonfiskováno.

12. Zavést jako pravidlo, že dělníci a nejchudší rolníci hladovějících krajů mají právo žádat, aby přímo na *jejich* adresu byl vypraven zvláštní nákladní vlak, zároveň však musí být splněna řada podmínek: 1. musí být předloženo potvrzení místních organizací (sovět + bezpodmínečně odborová organizace atd.); 2. musí být zorganizován *odpovědný* oddíl; 3. musí být do něho zařazeni lidé odjinud; 4. musí být zajištěna účast kontrolora a komisaře z komisariátu zásobování, komisariátu vojenství, komisariátu dopravy atd.; 5. musí být zajištěna také jejich kontrola při převzetí vlaku a rozdělování obilí, z toho však musí být *bezpodmínečně* část (třetina až polovina, někde i více) dána k dispozici komisariátu zásobování.

13. Vzhledem ke zvlášť velkému hladu mezi některými železničními *dělníky* a vzhledem ke zvláštní důležitosti železnic pro dovoz obilí dočasně stanovit jako výjimku:

rekviziční oddíly nebo oddíly zasahující proti spekulantům vydají při odebrání obilí stvrzenku tomu, komu bylo obilí odebráno, naloží obilí do vagónů a tyto vagóny pošlou na adresu *zásobovacího odboru železnic*, je však třeba zachovat tyto formy kontroly: 1. telegraficky sdělit komisariátu zásobování a komisariátu dopravy vypravení každého takového vagónu; 2. vyzvat zástupce komisariátu zásobování a komisariátu dopravy k převzetí vagónu

a k rozdělování obilí pod kontrolou komisariátu zásobování.

Napsáno 2. srpna 1918

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1931

v publikaci Leninskij sbornik XVIII

O PŘIJÍMÁNÍ
NA VYSOKÉ ŠKOLY RSFSR
NÁVRH USNESENÍ RADY LIDOVÝCH
KOMISAŘŮ¹⁸

Rada lidových komisařů pověřuje komisariát školství a osvěty neodkladně připravit řadu usnesení a opatření k tomu, aby v případě, že počet těch, kdo budou chtít vstoupit na vysoké školy, překročí obvyklý počet volných míst, byla přijata zcela mimořádná opatření, jež by zabezpečovala možnost studia všem uchazečům a jež by zajišťovala, aby majetné třídy nemohly mít nejen právní, ale ani faktické výsady. Musí být především bezpodmínečně přijati uchazeči z řad proletariátu a chudého rolnictva, kterým bude v široké míře poskytnuto stipendium.

*Napsáno 2. srpna 1918
Otištěno 6. srpna 1918
v listu Izvěštija VCIK, č. 166*

Podle rukopisu

D O P I S
J E L E C K Ý M D Ě L N Í K Ů M¹⁹

Byl mi poslán výstřížek z jednoho jeleckého listu^[107], v němž je vylíčena mimořádná schůze jelecké organizace strany levých eserů^[119] z 27. července. V tomto líčení se dočítám, že Močenov referoval o saratovské konferenci eserů, na níž se osm organizací vyslovalo pro schválení taktiky jejich ÚV, který obhajoval pan Kolegajev, kdežto 13 (třináct) organizací se vyslovalo pro reorganizaci strany a změnu taktiky.

Na jelecké schůzi se mimo jiné domáhal soudruh Rudakov toho, aby »naše strana (strana levých eserů) byla přeformována« a změnil se její název, aby byla očištěna a aby v žádném případě nebyl připuštěn její rozpad a zánik. Potom vykládal jakýsi Krjukov, že prý v Moskvě mluvil s představiteli ústřední vlády a že prý mu soudruzi Avaněsov, Sverdlov a Bonč-Brujevič oznámili, že pro sovětskou moc je existence strany levých eserů žádoucí, a také já jsem prý v rozmluvě s Krjukovem říkal totéž a zmiňoval se o tom, že i komunisté se natolik vzdálili od své dřívější teorie, od knih, že dnes nemají vůbec žádný program, a že v jejich programových prohlášeních se nepřímou neobyčejně mnoho přejímá z »narodnické« teorie atd. atd.

Pokládám za svou povinnost prohlásit, že to všechno jsou báchorky a že jsem se žádným Krjukovem nemluvil. Naléhavě žádám soudruhy dělníky a rolníky z jeleckého újezdu, aby si dali velmi dobrý pozor na levé esery, kteří příliš často nemluví pravdu.

Při této příležitosti řeknu několik slov o tom, co si o

nich myslím. Taková individua jako Kolegajevové a spol. jsou zcela jasně pouhými figurkami v rukou bělogvardějců, monarchistů a Savinkovů, kteří v Jaroslavlí dokázali, kdo »využil« povstání levých eserů. K takovým koncům přivedla pány Kolegajevy bezhlavost a bezcharakternost; však si taky nic jiného nezasloužili. »Přísluhovači Savinkovů« — tak je nazvou dějiny. Fakta však svědčí o tom, že mezi levými esery jsou lidé (a v Saratově je takových lidí většina), kteří se zastyděli za tuto bezhlavost, za tuto bezcharakternost a za tuto roli přísluhovačů monarchismu a statkářských zájmů. Chtějí-li tito lidé změnit dokonce název své strany (jak jsem se doslechl, chtějí se nazvat »komunisty-obščinniky« nebo »komunisty-narodniky« apod.), lze to jen uvítat.

Čistě ideovým základem tohoto narodnictví, s nímž komunisté-bolševici nikdy neodmítali uzavřít spojenectví, je za prvé odmítání marxismu a za druhé jednoznačné uznávání teorie »rovného užívání půdy« (a příslušného zákona^[48]).

Jsme pro toto spojenectví, jsme pro dohodu se středním rolnictvem, neboť s ním se my dělníci jako komunisté rozcházet nesmíme, a jsme ochotni učinit mu řadu ústupků. Dokázali jsme to a dokazovali ne slovy, ale činy, neboť jsme uskutečnili a přísně loajálně uskutečňujeme zákon o socializaci půdy, přestože se s ním ve všem neztotožňujeme²⁰. Vždy jsme byli a jsme pro nemilosrdný boj proti kulakům, avšak pro dohodu se středním rolníkem a pro svazek s vesnickou chudinou. Nesmí se to však chápat tak, že dohoda se středními rolníky znamená závaznou dohodu s levými esery. To rozhodně ne.

Zákon o socializaci jsme vydali v době, kdy jsme s levými esery žádnou dohodu neměli; tento zákon je právě výrazem naší dohody se středními rolníky, s masami rolníků, a ne s inteligenty inklinujícími k levým eserům.

Soudruzí dělníci a rolníci, neusilujte o dohodu s levými esery, protože jsme se přesvědčili o jejich nespolehli-

vosti a zakusili ji sami na sobě; propagujte komunismus mezi rolnickou chudinou, její většina bude na naší straně. Snažte se vycházet vstříc střednímu rolníkovi, chovejte se k němu co nejpozorněji a co nejspravedlivěji, můžete a musíte dělat ústupky. Buďte nelítostní k nepatrné hrstce vykořisťovatelů, tedy i ke kulakům a spekulantům s obilím, kteří tyjí z bídy lidu, z hladu dělníků, a buďte nelítostní k hrstce kulaků, kteří vysávají krev pracujícího lidu.

V. Uljanov (N. Lenin)

Moskva 6. srpna 1918

*Sovětskaja gazeta (Jelec), č. 73
11. srpna 1918*

*Podle listu
Sovětskaja gazeta*

1

Товарищи-рабочие! идите в
последний, решающий бой!

Совюзная республика окружена врагами.
Со всех сторон и внутри и снаружи
врагов. Видок уже подним среди рабочих масс,
сы, обезмеривающий подвиг. Видок уже, как
угасшая искра и взрыв революционного
пожара в знаменитой Европе, дающие нам уверенность.
В недалекой нашей международной ра-
боте революции.

Уважаемый брат российской советской со-
циалистической республики, это — ваш долг

První strana rukopisu Leninova svolání

Soudruzi dělníci!

Vzhůru do posledního,
rozhodujícího boje!

První polovina srpna 1918

Zmenšeno

S O U D R U Z I D Ě L N Í C I !

V Z H Ů R U D O P O S L E D N Í H O ,

R O Z H O D U J Í C Í H O B O J E !

Sovětská republika je obklopena nepřáteli. Ale ona vnější i vnitřní nepřátele porazí. Mezi dělníky je už patrné nadšení, které zajišťuje vítězství. Už je vidět stále častější jiskry a výbuchy revolučního požáru v západní Evropě, které nás přesvědčují o tom, že vítězství mezinárodní dělnické revoluce není daleko.

Vnější nepřítel Ruské sovětské socialistické republiky je v této chvíli anglický, francouzský, japonský a americký imperialismus. Tento nepřítel nyní útočí proti Rusku, loupí na našem území, zmocnil se Archangelska a postoupil (máme-li věřit francouzským novinám) od Vladivostoku k Nikolsku-Ussurijsku. Tento nepřítel podplatil generály a důstojníky československého sboru. Tento nepřítel útočí na pokojné Rusko stejně bestiálně a lupičsky, jako útočili Němci v únoru, avšak s tím rozdílem, že Angličané a Japonci chtějí nejen zmocnit se ruského území a vydrancovat je, ale i svrhnout sovětskou moc, aby byla »obnovena fronta«, tj. aby bylo Rusko znovu zataženo do imperialistické (prostěji řečeno lupičské) války Anglie proti Německu.

Angličtí a japonští kapitalisté chtějí obnovit moc statkářů a kapitalistů v Rusku, aby se mohli rozdělit o kořist naloupenou za války, uvrhnout ruské dělníky a rolníky do područí anglického a francouzského kapitálu, vydrít z nich úroky z mnohamiliardových půjček a uhasit požár socialistické revoluce, který u nás vzplanul a stále více hrozí, že se rozžehne v celém světě.

Dravci anglického a japonského imperialismu nebu-

dou mít dost sil k obsazení a pokoření Ruska. Nemá k tomu dost sil ani náš soused, Německo, jak dokázaly jeho »zkušenosti« s Ukrajinou. Angličané a Japonci počítali s tím, že nás překvapí. To se jim nepodařilo. Petrohradské dělnictvo a po něm moskevské a po moskevském i dělnictvo celé centrální průmyslové oblasti postupuje vpřed stále svorněji, stále neústupněji, stále masověji a stále obětavěji. V tom je záruka našeho vítězství.

Angličtí a japonští kapitalističtí dravci, kteří táhnou na pokojné Rusko, spoléhají ještě na to, že se spolčí s vnitřním nepřitelem sovětské moci. Víme dobře, kdo je tento vnitřní nepřítel. Jsou to kapitalisté, statkáři, kulaci a jejich synkové, kteří nenávidí moc dělníků a pracujících rolníků, rolníků neutiskujících své spoluobčany.

Ruskem se valí vlna kulackých povstání. Kulaci zuřivě nenávidí sovětskou moc a jsou odhodláni zabít, povraždit statisíce dělníků. Jsme si velmi dobře vědomi, že kdyby se kulakům podařilo zvítězit, nemilosrdně by povraždili statisíce dělníků, spolčili by se se statkáři a kapitalisty, znovu by zotročili dělníky, zrušili by osmihodinovou pracovní dobu a vrátili by továrny a závody kapitalistům.

Tak tomu bylo za všech dřívějších evropských revolucí, kdy se v důsledku slabosti dělnictva dařilo bohatým sedlákům dosáhnout návratu od republiky k monarchii, od vlády pracujících znovu k neomezené vládě vykořisťovatelů, boháčů a příživníků. Toho jsme byli svědky v Lotyšsku, ve Finsku, na Ukrajině i v Gruzii. Všude se chamtivě, přežraně a bestiálně si počínající kulacké bandy spolčovaly se statkáři a kapitalisty proti dělníkům a proti veškeré chudině. Všude tyto bandy s neslýchanou krvelačností účtovaly s dělnickou třídou. Všude se spolčovaly se *zahraničními kapitalisty* proti dělníkům vlastní země. Tak si počínali a počínají kadeti, praví esei a menševici; stačí si jen vzpomenout na jejich hrdinné kousky v »Čechoslovakii«²¹. Tak si počínají ve své bezmezná nevědomosti a bezcharakternosti i leví esei, kteří svým

povstáním v Moskvě pomohli bělogvardějcům v Jaroslavl i Čechoslovákům a bílým v Kazani; nadarmo si tito leví eseři nevysloužili pochvalu Kerenského a jeho přátel, francouzských imperialistů.

O tom nelze vůbec pochybovat. Kulaci jsou zavilí nepřátelé sovětské moci. Buď kulaci povraždí bezpočet dělníků, anebo dělníci nemilosrdně potlačí povstání kulacké, lupičské menšiny lidu proti moci pracujících. Žádná střední cesta tu nemůže existovat. Smír je naprosto nemožný: kulaka lze, a to snadno, smířit se statkářem, carem a popy, i když se předtím pohádali, ale s dělnickou třídou se nesmíří nikdy.

A proto boj proti kulakům nazýváme *posledním*, rozhodujícím bojem. To neznamená, že nemůže dojít k novým povstáním kulaků nebo že nemůže dojít k dalším tažením zahraničního kapitalismu proti sovětské moci. Výraz »poslední« boj znamená, že v naší zemi povstala proti nám poslední a nejpočetnější *vykořisťovatelská* třída.

Kulaci jsou nejbrutálnější, nejsurovější a nejbezohlednější *vykořisťovatelé*, kteří v dějinách jiných zemí nejednou znovu nastolili moc statkářů, carů, popů a kapitalistů. Kulaků je víc než statkářů a kapitalistů. Ale přesto tvoří kulaci menšinu národa.

U nás v Rusku je řekněme asi patnáct miliónů rolnických zemědělských rodin, máme-li na mysli dřívější Rusko, Rusko před tím, než od něho dravci odtrhli Ukrajinu a ostatní území. Z těchto patnácti miliónů je určitě asi deset miliónů rodin vesnické chudiny, která se živí prodejem své pracovní síly, nebo se dostává do závislosti na bohatých, nebo nemá přebytky obilí a je válečnými útrapami zvláště zbídačena. Středních rolníků musí být asi tři milióny a necelé dva milióny tvoří kulaci, boháči a spekulantí s obilím. Tito vydřiduši se za války obohatili z bídy lidu, nahrabali si tisíce a statisíce tím, že předražovali obilí a jiné potraviny. Tito vyděrači tyli z rolníků zbídačených válkou a z hladových dělníků. Tyto pijavice sály

krev pracujících a bohatly tím více, čím více hladověli dělníci ve městech a v továrnách. Tito upíři se zmocňovali a zmocňují statkářské půdy a znovu a znovu zotročují chudé rolníky.

Nemilosrdně bojujte proti kulakům! Ať zhynou! Návist a opovržení zasluhují strany, které je hájí: praví eseri, menševici a nynější leví eseri! Dělníci musí železnou pěstí rozdrtit povstání kulaků, spolčujících se proti pracujícím své země se zahraničními kapitalisty.

Kulaci využívají zaostalosti, roztržštěnosti a rozdrobenosti vesnické chudiny. Popuzují ji proti dělníkům a občas ji podplácejí tím, že jí umožňují »přivydělat si« nějakou tu stovku rublíků při spekulaci s obilím (a současně okrádají chudinu o mnoho tisíc). Kulaci se snaží získat středního rolníka a někdy se jim to daří.

Ale dělnická třída se rozhodně nesmí rozcházet se středními rolníky. Dělnická třída se nemůže smířit s kulaky, ale se středními rolníky může usilovat a usiluje o dohodu. Dělnická vláda, tj. bolševická vláda, to dokázala činy, a ne slovy.

Dokázali jsme to tím, že jsme schválili a důsledně prosazujeme zákon o »socializaci půdy«^[87]; v tomto zákoně je *mnoho* ústupků zájmům a názorům středního rolníka.

Dokázali jsme to tím, že jsme ceny obilí *zvýšili na trojnásobek*²² (v těchto dnech), neboť plně uznáváme, že výdělky středního rolníka často neodpovídají nynějším cenám průmyslových výrobků a *musí* se zvyšovat^[95].

Každý uvědomělý dělník to bude střednímu rolníkovi vysvětlovat a trpělivě, vytrvale, znovu a znovu mu bude dokazovat, že socialismus je pro střední rolníky mnohem výhodnější než moc carů, statkářů a kapitalistů.

Dělnická moc nikdy nepoškozovala a nebude poškozovat střední rolníky. Moc carů, statkářů, kapitalistů a kulaků naproti tomu střední rolníky vždy nejen poškozovala, ale přímo je utiskovala, okrádala a zbídačovala ve všech zemích, všude bez výjimky, tedy i v Rusku.

Co nejužší svazek a co nejtěsnější spojení s vesnickou chudinou, ústupky střednímu rolníkovi a dohodu s ním, nemilosrdné potlačování kulaků, těchto pijavic, upírů a vyděračů lidu, spekulantů tyjících z hladu — to je program uvědomělého dělníka. To je politika dělnické třídy.

Napsáno mezi 6. a 15. srpnem 1918

Podle rukopisu

Poprvé otištěno 17. ledna 1925

v listu Rabočaja Moskva, č. 14

PROJEV
NA SHROMÁŽDĚNÍ
V SOKOLNICKÉM OBVODU

9. SRPNA 1918²³

STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

(Dlouhotrvající potlesk.) Pátý rok se táhne válka a dnes už je každému jasné, kdo ji potřeboval. Kdo byl bohatý, ten ještě více zbohatl, a kdo byl chudý, ten se dnes doslova dusí pod útlakem kapitalismu. Chudé lidi stála tato válka krvavé oběti a odměnou za to jim byl jen hlad, nezaměstnanost a oprátka, stahující jim hrdlo ještě víc než dříve.

Válku rozpoutali angličtí a němečtí dravci, kterým bylo vedle sebe těsno, a proto si usmysleli, že zardousí jeden druhého, i když přitom potečou potoky krve pracujícího lidu. Každý z dravců ujišťuje, že mu leží na srdci blaho lidu, ale ve skutečnosti pracují pro blaho své kapsy.

Anglie loupí v obsazených německých koloniích, v části Palestiny a Mezopotámie, Německo zase loupí v Polsku, Kuronsku*, v Litvě a na Ukrajině. Milionáři těchto zemí desetinásobně zbohatli, ale přesto se přepočítali.

Tito dravci se střetli v boji na život a na smrt a octli se na pokraji propasti. Nejsou už s to zastavit válku, která nutně podněcuje národy k revoluci.

Ruská revoluce zažehla jiskry ve všech zemích světa a zatlačila imperialismus, který stejně zašel příliš daleko, až na sám okraj propasti.

Soudružky a soudruzi, naše situace je těžká, ale musí-

* — historické území na západě a jihozápadě od Řižského zálivu, nyní součást Lotyšské SSR. Čes. red.

me všechno překonat a udržet ve svých rukou prapor socialistické revoluce, který jsme pozvedli.

Dělníci ze všech zemí k nám vzhlížejí s nadějemi. Slyšíte jejich hlas: vydržte ještě chvíli, říkají. Jste obklopeni nepřáteli, ale my vám přijdeme na pomoc a společným úsilím nakonec svrhneme imperialistické dravce do propasti.

Slyšíme tento hlas a přísaháme: ano, vydržíme, budeme na svém místě bojovat ze všech sil a nesložíme zbraně před světovou kontrarevolucí, která proti nám útočí!

*Izvěstija VCIK, č. 171
11. srpna 1918*

*Podle listu
Izvěstija VCIK*

N Á V R H T E L E G R A M U
V Š E M S O V Ě T Ů M
O S V A Z K U
D Ě L N Í K Ů A R O L N Í K Ů²⁴

V ý b o r y v e s n i c k é c h u d i n y j s o u n u t n é p r o b o j p r o t i k u l a - k ů m , b o h á č ů m , v y k o ř i š ť o v a t e l ů m z o t r o č u j í c í m p r a c u j í c í r o l n í k y . A l e m e z i k u l a k y , k t e r ý c h j e m e n š i n a , a v e s n i c k o u c h u d i n o u č i p o l o p r o l e t á ř i e x i s t u j e v r s t v a s t ř e d n í c h r o l n í - k ů . S o v ě t s k á m o c j i m n i k d y v n i č e m b o j n e v y p o v í d a l a a n i k d y p r o t i n i m b o j n e v e d l a . J a k é k o l i o p a č n é k r o k y n e - b o o p a č n á o p a t ř e n í s i z a s l u h u j í c o n e j r o z h o d n ě j š í h o o d - s o u z e n í a m u s í m e j i m z a b r á n i t . V ů č i s t ř e d n í m u r o l n i c t v u m u s í s o c i a l i s t i c k á v l á d a p r o v á d ě t p o l i t i k u d o h o d y . S o v ě t - s k á m o c n e j e d n o u d o k á z a l a č i n y , ž e j e p e v n ě o d h o d l á n a t u t o p o l i t i k u p r o v á d ě t . K n e j z á v a ž n ě j š í m z t ě c h t o č i n ů p a t ř í s c h v á l e n í z á k o n a o s o c i a l i z a c i p ů d y^[87] v ě t š i n o u k o - m u n i s t ů (b o l š e v i k ů) a p ř í s n ě l o a j á l n í p r o v á d ě n í t o h o t o z á k o n a , d á l e t r o j n á s o b n é z v ý š e n í c e n o b i l í^[95] (d e k r e t z . . . s r p n a 1 9 1 8) . S t e j n ý j e i s m y s l d e k r e t u o z e m ě d ě l - s k ý c h s t r o j í c h²⁵ a t d . V š e m s e p ř í s n ě n a ř i z u j e , a b y v š e m o ž - n ě r e s p e k t o v a l i t u t o p o l i t i k u .

*Napsáno 16. srpna 1918
Poprvé otištěno v roce 1931
v publikaci Leninskij sbornik XVIII*

Podle rukopisu

PROJEVY NA ZASEDÁNÍ
MOSKEVSKÉHO
VÝBORU STRANY
O ORGANIZOVÁNÍ SKUPIN
SYMPATIZUJÍCÍCH
16. SRPNA 1918²⁶
PROTOKOLÁRNÍ ZÁPIS

1

Pociťujeme velký nedostatek lidí, ale v masách síly jsou, a můžeme je zapojovat do práce. Je třeba více důvěřovat masám dělníků a umět v nich čerpat síly. Dokážeme to tím, že se ke straně přimknou sympatizující z řad mládeže a z odborů. I když to potrvá déle s placením členských příspěvků, nepoškodí nás to. Posíláme-li šest tisíc členů na frontu a místo toho budeme mít dvanáct tisíc nových, příliš nás to nepoškodí. Morálního vlivu musíme využít ke zvýšení počtu členů naší strany.

Na našich shromážděních diskutuje velmi málo nových lidí, byl by však velmi žádoucí opak, protože v jejich projevech zazní svěží hlasy. Jejich prověření je třeba určitým způsobem zorganizovat. Mládež musíme získávat z dělnického prostředí, tak aby tu existovala kontrola za pomoci dělnických mas. Sám život vyžaduje, aby velmi mnoho členů strany odešlo na frontu, dokud ještě Japonci a Američané neupevnili své pozice na Sibiři. Místo starých je třeba poslat nové síly, mladé.

Členové strany musí rozvinout intenzívní agitaci mezi dělníky. Nelze nechávat v kancelářích členy strany, kteří dovedou dělat něco víc.

Je třeba rozšířit okruh našeho vlivu na masy dělníků. Pozorujeme velmi malou iniciativu buněk; bylo by velmi užitečné, kdyby se více projevovaly na pracovištích a působily na nestraníky. Bude třeba věnovat pozornost klubům, získat stranické funkcionáře v masách.

Nelze přijímat lidi, kterým jde o kariéru, ty musíme ze strany vyhnat.

*Poprvé otištěno
22. ledna 1928
v Pravdě, č. 19*

*Podle protokolárního zápisu
napsaného rukou*

D O P I S

A M E R I C K Ý M D Ě L N Í K Ů M

Soudruzi! Jeden ruský bolševik, který se zúčastnil revoluce roku 1905 a potom strávil mnoho let ve vaší zemi, mi nabídl, že vám doručí můj dopis²⁷. Přijal jsem jeho nabídku s tím větší radostí, že američtí revoluční proletáři jsou povoláni právě dnes sehrát důležitou úlohu jako nesmiřitelní nepřátelé amerického imperialismu, toho nejaktivnějšího a nejsilnějšího, který se jako poslední podílel na vyvražďování národů celého světa za rozdělení zisků mezi kapitalisty. Právě dnes američtí multimilionáři, tito moderní otrokáři, začali psát zvláště tragickou stránku krvavých dějin krvavého imperialismu tím, že dali souhlas — ať už přímý či nepřímý, otevřený či pokrytecky zastřený — k ozbrojenému tažení anglických a japonských dravců, jehož cílem je zlikvidovat první socialistickou republiku.

Dějiny novodobé, civilizované Ameriky začínají jednou z těch velikých, skutečných osvobozeneckých, skutečných revolučních válek, kterých bylo tak málo v obrovském množství loupeživých válek vyvolaných podobně jako nynější imperialistická válka zápasem mezi králi, statkáři a kapitalisty o rozdělení obsazených území nebo naloupených zisků. Byla to válka amerického lidu proti anglickým lupičům, kteří Ameriku utlačovali a udržovali v koloniální porobě, stejně jako tito »civilizovaní« krvežíznivci dodnes utlačují a udržují v koloniální porobě stamilióny lidí v Indii, v Egyptě, ve všech koutech světa.

Od těch dob uplynulo asi sto padesát let. Buržoazní civilizace přinesla všechny své nádherné plody. Amerika

zaujala první místo mezi svobodnými a vzdělanými zeměmi, pokud jde o stupeň rozvoje produktivních sil lidské kolektivní práce, používání strojů a všech zázraků moderní techniky. Amerika se zároveň stala jednou z předních zemí, pokud jde o nebetyčnou propast mezi hrstkou zpupných multimilionářů, zalykajících se špinou i přepychem, a mezi milióny pracujících žijících věčně na pokraji bídy. Americký lid, který dal světu vzor revoluční války proti feudálnímu otroctví, upadl do moderního kapitalistického námezdního otroctví hrstky multimilionářů a začal hrát úlohu placeného katana, který ve prospěch bohaté sebranky rdousil roku 1898 Filipíny pod záminkou jejich »osvobození«²⁸ a roku 1918 rdousí Ruskou socialistickou republiku pod záminkou její »ochrany« před Němci.

Ale čtyři roky imperialistického vyvražďování národů neuplynuly marně. Nezvratné a zřejmé fakty dokonale odhalily, jak darebáci patřící k oběma lupičským skupinám, anglické i německé, klamou lid. Čtyři roky války ukázaly na jejich výsledcích obecný zákon kapitalismu, platící o válce mezi lupiči vedené za rozdělení jejich kořisti: kdo byl nejbohatší a nejsilnější, ten si nahrabal a naloupil ze všech nejvíc; kdo byl nejslabší, ten byl okrádán, utiskován, týrán a sdírán do krve.

Angličtí imperialističtí lupiči byli nejsilnější počtem svých »koloniálních otroků«. Angličtí kapitalisté neztratili ani píď »své« (tj. za staletí naloupené) půdy, přitom uloupili všechny německé kolonie v Africe, uloupili Mezopotámii* a Palestinu, zardousili Řecko a začali olupovat Rusko.

Němečtí imperialističtí lupiči byli nejsilnější, pokud jde o organizaci a disciplinovanost »svých« vojsk, ale byli nejslabší, pokud jde o kolonie. Ztratili všechny kolonie,

* — území mezi Eufratem a Tigridem, dnešní Irák, východní Sýrie a jihovýchodní Turecko. *Čes. red.*

ale vykradli polovinu Evropy, potlačili nejvíc malých zemí a slabých národů. Jak vznešená »osvobozovací« válka na obou stranách! Jak dobře »bránili vlast« lupiči obou skupin, kapitalisté angličtí, francouzští i němečtí, spolu se svými přísluhovači, sociálšovinisty, tj. socialisty, kteří přešli na stranu »své« buržoazie!

Američtí multimilionáři byli téměř nejbohatší a svou zeměpisnou polohou nejbezpečnější. Obohatili se nejvíce ze všech. Učinili svými poplatníky všechny země, i ty nejbohatší. Naloupili stamiliardy dolarů. A na každém dolaru lpí stopy špíny: špinavých tajných smluv mezi Anglií a jejími »spojenci«, mezi Německem a jeho vazaly, smluv o rozdělení naloupené kořisti, smluv o vzájemné »pomoci« při utlačování dělníků a pronásledování socialistů-internacionalistů. Na každém dolaru lpí nějaká ta špína z »výnosných« válečných dodávek, které v každé zemi obohatily boháče a přivedly na mizinu chudáky. Na každém dolaru lpí stopy krve z onoho moře krve, kterou prolilo deset miliónů zavražděných a dvacet miliónů zmračených ve velikém, vznešeném, osvobozeneckém a posvátném boji o to, připadne-li větší kořist anglickému nebo německému lupiči, budou-li *první* mezi potlačovateli slabých národů na celém světě angličtí, nebo němečtí katané.

Jestliže němečtí lupiči dosáhli rekordu v bestialitě svých válečných násilností, pak angličtí dosáhli rekordu nejen v množství naloupených kolonií, ale i rafinovanosti svého odporného pokrytectví. Právě dnes rozšiřuje anglický, francouzský a americký buržoazní tisk v miliónech a miliónech výtisků lži a pomluvy o Rusku a přitom pokrytecky ospravedlňuje své loupežné tažení proti němu pokryteckou snahou »ochránit« Rusko před Němci!

K vyvrácení této hnusné a hanebné lži není třeba ztrácet mnoho slov: stačí poukázat na jeden všeobecně známý fakt. Když v říjnu roku 1917 svrhli ruští dělníci svou imperialistickou vládu, sovětská moc, moc revolučních

dělníků a rolníků, otevřeně nabídla spravedlivý mír^[49], mír bez anexí a kontribucí, mír, který by dostatečně garantoval rovnoprávnost všech národů — nabídla takový mír *všem* bojujícím zemím.

Právě anglická, francouzská a americká buržoazie nepřijala naši nabídku, právě ona odmítla dokonce i vyjednávat s námi o všeobecném míru! Právě *ona* se zachovala zrádně k zájmům všech národů, právě ona prodloužila imperialistické jatky!

Právě ona spekovala s tím, že by mohla znovu zatáhnout Rusko do imperialistické války, odešla z mírových jednání, a tím uvolnila ruce právě tak loupeživým německým kapitalistům, kteří vnutili Rusku anexionistický a násilnický brestlitevský mír!

Těžko si lze představit hnusnější pokrytectví než to, jak anglická, francouzská a americká buržoazie svaluje »vinu« za brestlitevský mír na nás. Právě kapitalisté těch zemí, na nichž záviselo, zda se brestlitevské jednání stane všeobecným jednáním o všeobecném míru, právě ti se teď stávají našimi »žalobci«! Hyeny anglického a francouzského imperialismu, které zbohatly z olupování kolonií a z vraždění národů, prodloužily válku už téměř o celý rok po uzavření míru a teď »obviňují« nás bolševiky, kteří jsme nabídli spravedlivý mír všem zemím — *nás*, kteří jsme roztrhali, zveřejnili a veřejně pranýřovali zločinné tajné smlouvy mezi bývalým carem a anglickými a francouzskými kapitalisty^[106].

Dělníci na celém světě, ať žijí v kterékoli zemi, nás zdraví, sympatizují s námi a tleskají nám za to, že jsme přerвали železné články imperialistických pout, imperialistických špinavých smluv a imperialistických okovů, za to, že jsme se prodrali na svobodu i za cenu nejtěžších obětí, za to, že jsme jako socialistická republika, třebaš utýraná a oloupená imperialisty, zůstali *mimo* imperialistickou válku a před celým světem jsme pozvedli prapor míru, prapor socialismu.

На картах гонимых народов — из этого мира ⁴
Крива, которую пробили 10 миллионов ударов и 20
миллионов икалтенных в великой, блестящей,
освободительной, священной борьбе из за зова,
американскому или германскому разбойнику, пришедшей
добывая добычу, античные или германские пикари ока-
жутся первыми из думившей славных народов всего мира.

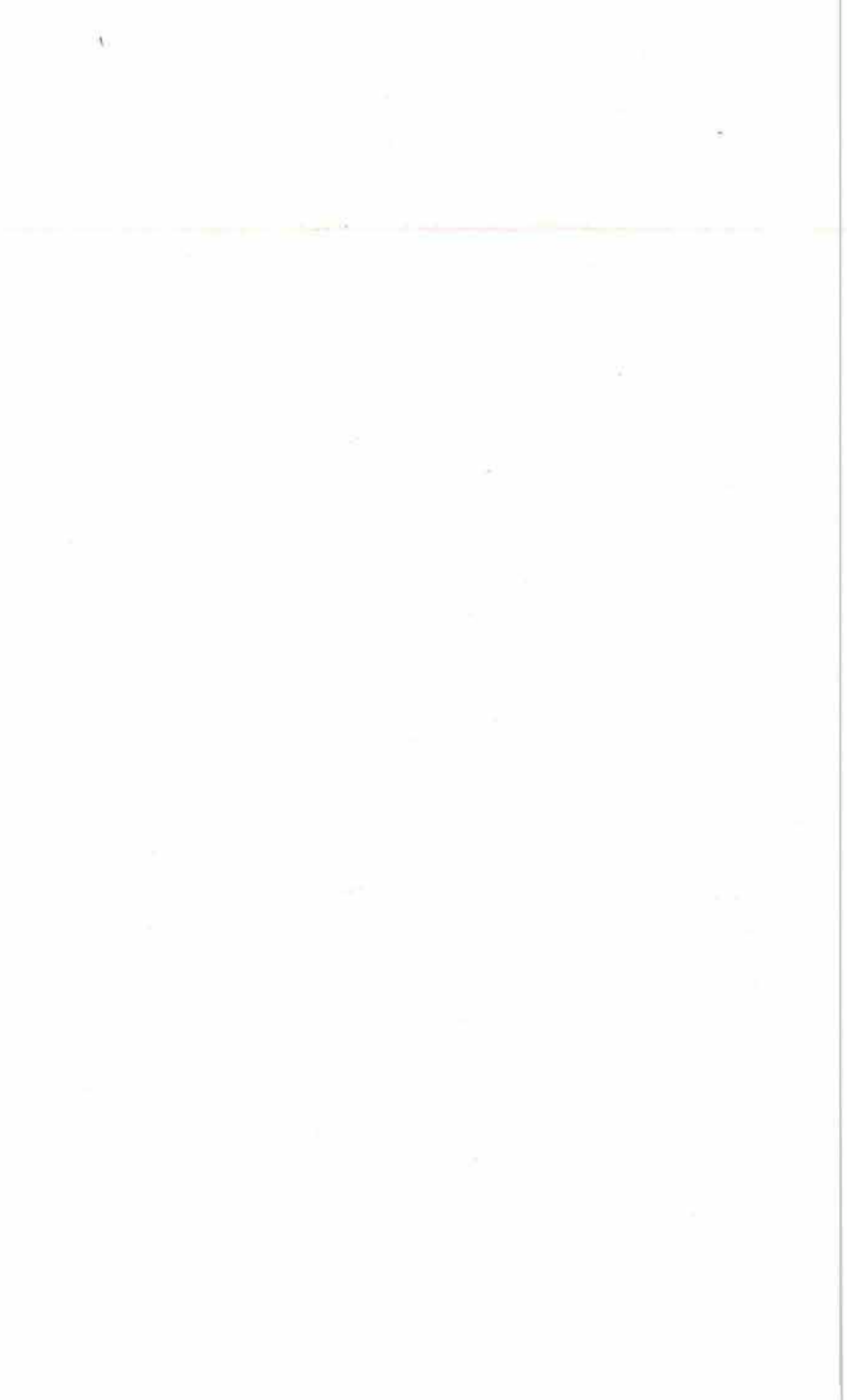
Если германские разбойники побили рекорд по добы-
ству своих военных расправ, то античные побили рекорд
не только по количеству колониальных колоний, но и по зорко-
сти своего империалистического люцифера. Именно Тенар
атлано-французская и американская буржуазия, пресса рас-
пространяющей в миллионах и миллионах экземпляров слухи
и клевету про Россию, люциферно оправдывая свой грабитель-
ский поход против беднейшей империи «самых бед-
ных в России и Китае»!

Тем же опровергают эту клевету и подбегом слухи, не надо
графить много слов: империально ударить на один отбывающий
франт. Когда в октябрь 1917 г. рабочие России свергли свое импе-
риалистическое правительство, советская власть, власть революци-
онных рабочих и крестьян предложила миру справедливый
мир, мир без аннексий и контрибуций, мир с полным
соблюдением равенства прав для всех наций, — предложила та-
кой мир всем возможным странам.

Именно атлано-французская и американская
буржуазия не приняла нашего предложения, именно она
отказалась даже разговаривать с нами о всеобщем

Čtvrtá strana Leninova rukopisu Dopis americkým
dělníkům z 20. srpna 1918

Zmenšeno

Není divu, že banda mezinárodních imperialistů nás za to nenávidí, že nás »obviňuje«, že nás za to také »obviňují« všichni imperialističtí přísluhovači, mezi nimi naši praví eseři a menševici. Z nenávisti těchto hlídacích psů imperialismu k bolševikům, stejně jako ze sympatií uvědomělých dělníků všech zemí načerpáme ještě větší jistotu ve spravedlivost naší věci.

Není socialista, kdo nechápe, že chceme-li nad buržoazií zvítězit, chceme-li, aby moc přešla do rukou dělníků, chceme-li začít mezinárodní proletářskou revoluci, *ne můžeme* a *nesmíme* se zastavovat před žádnými oběťmi, tedy ani před obětováním části území, před těžkými porážkami způsobenými imperialismem. Není socialista, kdo nedokázal *činy*, že je odhodlán přinést »své« vlasti největší oběti, jen aby se tím socialistická revoluce skutečně urychlila.

Pro »svou« věc, tj. pro dobytí světovlády, se angličtí a němečtí imperialisté nezastavili ani před úplným zničením a potlačením celé řady zemí, počínaje Belgií a Srbskem včetně Palestiny a Mezopotámií konče. A měli by snad socialisté pro »svou« věc, pro osvobození pracujících celého světa z kapitalistického útisku a pro vybojování všeobecného trvalého míru vyčkávat, až se najde cesta bez obětí, měli by se snad bát začít bojovat, dokud nebude »zajištěn« snadný úspěch, měli by snad bezpečnost a celistvost »své« »vlasti«, vytvořené buržoazií, stavět nad zájmy světové socialistické revoluce? Hanební ničemové mezinárodního socialismu, nohsledi buržoazní morálky, kteří takto smýšlejí, zasluhují trojnásobné opovržení.

Dravé bestie anglického, francouzského a amerického imperialismu nás »obviňují«, že jsme se »dohodli« s německými imperialisty. Ti pokrytci! Ničemové, kteří pomlouvají dělnickou vládu a přitom se třesou strachem před sympatiemi, které k nám chovají dělníci »jejich« vlastních zemí! Ale jejich pokrytectví bude odhaleno. Tváří se, jako by nechápali rozdíl mezi dohodou »socia-

listů« s buržoazií (vlastní i cizí) *proti dělníkům*, proti pracujícím a dohodou s buržoazií jednoho národa *proti buržoazii* jiného národa, *na ochranu* dělníků, kteří porazili vlastní buržoazii, aby tak proletariát mohl využít rozporů mezi různými skupinami buržoazie.

Ve skutečnosti každý Evropan tento rozdíl velmi dobře zná a americký lid, jak hned ukážu, jej zvláště názorně »prožil« ve svých vlastních dějinách. Není dohoda jako dohoda, je *fagots et fagots**, jak říkají Francouzi.

Když němečtí imperialističtí dravci v únoru 1918 táhli se svými vojsky proti bezbrannému Rusku, které demobilizovalo svou armádu a spolehlo se na mezinárodní solidaritu proletariátu dříve, než k tomu dozrála mezinárodní revoluce, tehdy jsem vůbec neváhal uzavřít známou »dohodu« s francouzskými monarchisty. Francouzský kapitán Sadoul, který slovy sympatizoval s bolševiky, ale ve skutečnosti tělem i duší sloužil francouzskému imperialismu, přivedl ke mně francouzského důstojníka de Lubersaka. »Jsem monarchista, mým jediným cílem je porazit Německo,« prohlásil mi de Lubersac. To je samozřejmé, odpověděl jsem (*cela va sans dire*). To mi vůbec nebránilo »dohodnout se« s de Lubersakem o službách, které nám chtěli prokázat francouzští důstojníci, odborníci na exploze, na vyhazování železničních tratí, aby se tak zabránilo vpádu Němců. To byl příklad »dohody«, kterou by schválil každý uvědomělý dělník, dohody v zájmu socialismu. Tiskli jsme si s francouzským monarchistou ruku a přitom jsme věděli, že každý z nás by rád dal svého »partnera« oběsit. Ale naše zájmy se nějaký čas shodovaly. Proti útočícím německým dravcům jsme *my* využili v zájmu revoluce v Rusku a mezinárodní socialistické revoluce stejně dravčích protikladných zájmů *jiných* imperialistů. Sloužili jsme tak zájmům dělnické třídy Ruska a jiných zemí, posilovali jsme proletariát a oslabovali

* — není ryba jako ryba. *Red.*

buržoazii celého světa, používali jsme naprosto oprávněného a v *každé* válce nutného manévrování, lavírování, ustupování a čekali jsme přitom na chvíli, kdy *dozraje* rychle se vyvíjející proletářská revoluce v řadě pokročilých zemí.

A kdyby žraloci anglického, francouzského a amerického imperialismu sebevíc řádili, kdyby nás sebevíc pomlouvali, kdyby vyhazovali sebevíc miliónů na podplácení pravicově eserských, menševických a ostatních sociálpatriotických listů, *nezaváhám ani na vteřinu* uzavřít *stejnou* »dohodu« s dravci německého imperialismu, jestliže si to vyžádá útok anglických a francouzských vojsk na Rusko. Přitom velmi dobře vím, že mou taktiku schválí uvědomělý proletariát Ruska, Německa, Francie, Anglie, Ameriky, zkrátka celého civilizovaného světa. Taková taktika usnadní socialistickou revoluci, uspíší její začátek, oslabí mezinárodní buržoazii a posílí postavení dělnické třídy, která nad ní zvítězí.

Americký lid už dávno uplatnil tuto taktiku, a to ve prospěch revoluce. Když vedl svou velikou osvobozenec-kou válku proti anglickým utlačovatelům, stáli proti němu francouzští a španělští utlačovatelé, kterým patřila část nynějších Spojených států severoamerických. Ve své těžké osvobozenec-ké válce uzavíral americký lid také »dohody« s jedněmi utlačovateli proti druhým v zájmu oslabení utlačovatelů a posílení těch, kdo zdvihají prapor revoluce proti utlačování v zájmu utlačovaných *mas*. Americký lid využil různic mezi Francouzi, Španěly a Angličany, někdy dokonce bojoval společně s vojsky francouzských a španělských utlačovatelů proti utlačovatelům anglickým, porazil nejdříve Angličany a pak se osvobodil (zčásti za výkupné) od Francouzů i od Španělů.

Dělat dějiny — to není procházka po Něvské třídě, říkal velký ruský revolucionář Černyševskij²⁹. Ten, kdo »připouští« revoluci proletariátu jen »pod podmínkou«, že bude probíhat snadno a hladce, že budou okamžitě

zkoordinovány akce proletářů různých zemí, že bude předem zaručeno, že nedojde k porážkám, že cesta revoluce bude široká, volná a přímá a že na cestě k vítězství nebude občas nutné přinášet nejtěžší oběti, »přečkávat obléhání v pevnosti« nebo se prodírat uzoučkými, neschůdnými, klikatými a nebezpečnými horskými stezkami, ten není revolucionář, ten se nevymanil z pedantství buržoazní inteligence, ten bude ve skutečnosti neustále sklouzávat do tábora kontrarevoluční buržoazie jako naši praví eseři, menševici a dokonce (i když řidčeji) leví eseři.

Tito pánové nás rádi po vzoru buržoazie obviňují, že způsobujeme za revoluce »chaos«, »ničíme« průmysl, vyvoláváme nezaměstnanost a hlad. Jak pokrytecká jsou tato obvinění z úst těch, kdo vítali a podporovali imperialistickou válku nebo uzavírali »dohodu« s Kerenským, pokračujícím v této válce! Právě imperialistická válka má vinu na všech těchto pohromách. Revoluce, zrozená válkou, nutně musí projít neuvěřitelnými těžkostmi a útrapami, které jí zůstaly jako dědictví po mnohaletém zhoubném krveprolévání národů způsobeném reakcí. Obviňovat nás z »ničení« průmyslu nebo z »teroru« znamená buď se přetvařovat, nebo dávat najevo tupé pedantství, neschopnost pochopit základní podmínky onoho zběsilého a na nejvyšší míru vyhroceného třídního boje, který se nazývá revolucí.

I když »žalobci« tohoto druhu »uznávají« třídní boj, uznávají ho v podstatě jen slovy, ve skutečnosti však neustále upadají do maloburžoazní utopie »dohody« a »spolupráce« tříd. Vždyť za revoluce nabýval třídní boj nezbytně a nevyhnutelně vždy a ve všech zemích formy *občanské války* a občanská válka není myslitelná ani bez nejhoršího ničení, ani bez teroru, ani bez omezení formální demokracie v zájmu války. Jen úlisní kněžouři — ať už křesťanští nebo »světští« v podobě salónních, parlamentních socialistů — mohou nevidět, nechápat a necítit tuto nutnost. Proto jen mrtví »lidé ve futrá-

lu^[117] jsou s to utíkat od revoluce, místo aby se vrhli se vším zápalem a rozhodností do boje tehdy, kdy dějiny vyžadují, aby se o nejzávažnějších otázkách lidstva rozhodlo bojem a válkou.

Americký lid má svou revoluční tradici, kterou převzali nejlepší představitelé amerického proletariátu, a ti nám bolševikům nejednou projevili své naprosté sympatie. Tato tradice, to je osvobozenecská válka proti Angličanům v 18. století a později občanská válka v 19. století. Roku 1870 byla Amerika v jistém směru *pozadu* za rokem 1860, jestliže bychom měli na mysli jen »zničení« některých odvětví průmyslu a národního hospodářství. Ale jaký pedant, jaký hlupák by byl ten, kdo by kvůli *tomu* začal popírat obrovský, světodějný, pokrokový a revoluční význam občanské války z let 1863—1865 v Americe!

Představitelé buržoazie vědí, že svržení otroctví černochů a svržení moci otrokářů stálo za to, aby celá země prošla dlouhými lety občanské války, nesmírného pustošení, ničení a teroru, které přináší každá válka. Ale dnes, kdy jde o nesrovnatelně větší úkol, o svržení *námezdního* kapitalistického otroctví, o svržení moci buržoazie, dnes představitelé a obhájci buržoazie a stejně tak sociálreformisté, zastrasení buržoazií a unikající před revolucí, nedovedou a nechťejí pochopit, že občanská válka je nutná a oprávněná.

Američtí dělníci nepůjdou za buržoazií. Budou s námi, budou pro občanskou válku proti buržoazii. V tomto přesvědčení mě utvrzují celé dějiny světového a amerického dělnického hnutí. Vzpomínám si rovněž na slova jednoho z nejmilovanějších vůdců amerického proletariátu Eugena Debse, který psal v listu Appeal to Reason³⁰ — pravděpodobně koncem roku 1915 — v článku What shall I fight for [Za co budu bojovat] ^[141] — (citoval jsem tento článek začátkem roku 1916^[160] na jedné veřejné dělnické schůzi v Bernu ve Švýcarsku)*—

* Viz Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 252. *Red.*

— že on, Debs, by se dal raději zastřelit, než by hlasoval pro úvěry na nynější zločinnou a reakční válku; že on, Debs, zná jen jednu svatou a z hlediska proletariátu oprávněnou válku, a to válku proti kapitalistům, válku za vysvobození lidstva z námezdního otroctví.

Nepřekvapuje mě, že Wilson, hlava amerických multimilionářů, přísluhovač kapitalistických žraloků, dal Debsa posadit do vězení. Jen ať si buržoazie vylévá svůj zuřivý vztek na opravdových internacionalistech, opravdových představitelích revolučního proletariátu! Čím více ukrutností a bestialit napáchá, tím blíže bude den vítězné proletářské revoluce.

Obviňují nás z toho, co zničila naše revoluce . . . A kdo nás vlastně obviňuje? Nohsledi buržoazie, té buržoazie, která za čtyři roky imperialistické války zničila skoro celou evropskou kulturu a přivedla Evropu až k barbarství, zdivočení a hladu. Tato buržoazie na nás dnes žádá, abychom na tomto zbořeníšti, mezi troskami kultury, troskami a rozvalinami způsobenými válkou, nedělali revoluci, abychom ji nedělali s lidmi, kteří ve válce zdivočeli. Podívejme se, jak humánní a spravedlivá je tato buržoazie!

Její přísluhovači nás obviňují z teroru . . . Příslušníci anglické buržoazie zapomněli na svůj rok 1649, Francouzi na svůj rok 1793. Teror byl spravedlivý a oprávněný, když ho používala buržoazie ve svůj prospěch proti feudálům. Teror je najednou hrozný a zločinný, když se ho opovážili použít dělníci a chudí rolníci proti buržoazii! Teror byl spravedlivý a oprávněný, když se ho používalo v zájmu vystřídání jedné vykořisťovatelské menšiny druhou vykořisťovatelskou menšinou. Teror je najednou hrozný a zločinný, když se ho začalo používat v zájmu svržení *každé* vykořisťovatelské menšiny, v zájmu skutečně obrovské většiny, v zájmu proletariátu a poloproletariátu, dělnické třídy a chudého rolnictva!

Buržoazie mezinárodního imperialismu způsobila smrt

deseti miliónů lidí a dvacet miliónů lidí zmrzčila ve »své« válce, ve válce vedené o to, zda mají celému světu vládnout angličtí nebo němečtí dravci.

Jestliže *naše* válka, válka utlačovaných a vykořisťovaných proti utlačovatelům a vykořisťovatelům, bude stát půl miliónu nebo milión obětí ve všech zemích, buržoazie řekne, že oběti z imperialistické války jsou oprávněné, kdežto oběti z naší války jsou trestuhodné.

Proletariát řekne pravý opak.

Proletariát si začíná dnes, uprostřed hrůz imperialistické války, plně a jasně uvědomovat velikou pravdu, které učí všechny revoluce, pravdu, kterou odkázali dělníkům jejich nejlepší učitelé, zakladatelé moderního socialismu. Tato pravda spočívá v tom, že revoluce nemůže mít úspěch bez *potlačení odporu vykořisťovatelů*. Když jsme se my dělníci a pracující rolníci chopili státní moci, bylo naší povinností potlačit odpor vykořisťovatelů. Jsme hrdí na to, že jsme to dělali a děláme. Litujeme, že to neděláme dost tvrdě a energicky.

Víme, že ve všech zemích je zuřivý odpor buržoazie proti socialistické revoluci nevyhnutelný a že se bude *vyhrocovat* podle toho, čím více se bude vyhrocovat tato revoluce. Proletariát zlomí tento odpor a v průběhu boje proti vzpírající se buržoazii definitivně dospěje k vítězství a k převzetí moci.

Ať si prodejný buržoazní tisk vykřikuje do celého světa o každé chybě, již se dopustí naše revoluce. My se svých chyb nebojíme. Tím, že začala revoluce, se ještě z lidí nestali andělé. Pracující třídy, které byly po staletí utlačovány, ubíjeny, násilně svírány do kleští chudoby, nevědomosti a zakřiknutosti, nemohou provést revoluci bez chyb. A mrtvolu buržoazní společnosti, jak jsem už před časem připomínal^[50], není možné zatlouct do rakve a rakev spustit do hrobu.* Přemožený kapitalismus hnije,

* Viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 432—433. Red.

rozkládá se mezi námi, šíří ve vzduchu nákazu, otravuje náš život a nové, svěží, mladé a živé spoutává tisícerými nitkami a pouty starého, shnilého a mrtvého.

Na každou stovku našich chyb, o nichž vykřikuje do celého světa buržoazie a její přísluhovači (včetně našich menševiků a pravých eserů), připadá deset tisíc velikých a hrdinných činů, tím větších a hrdinnějších, že jsou prosté, že je není vidět, že jsou skryty v každodenním životě tovární čtvrti nebo zapadlé vesnice a že je konají lidé, kteří si nezvykli (a nemají možnost) vytrubovat svůj úspěch do celého světa.

Ale i kdyby tomu bylo naopak — třebaže vím, že není správné něco takového připouštět — kdyby dokonce na sto našich správných činů připadalo deset tisíc chyb, přesto by naše revoluce byla, *a před světovými dějinami bude*, veliká a nepřemožitelná, neboť *poprvé* ne menšina, ne pouze bohatí, ne pouze vzdělání, ale skutečné masy, obrovská většina pracujících si *sama* buduje nový život a podle *svých zkušeností* řeší neobyčejně obtížné otázky socialistické organizace.

Každá chyba v takové práci, v této nejpoctivěji a nejpřímněji míněné práci desetimilionů prostých dělníků a rolníků při přestavbě celého jejich života — každá taková chyba vyváží tisíce a milióny úspěchů vykořisťovatelské menšiny dosažených »bez jakékoli chyby«, úspěchů při podvádění a napalování pracujících. Neboť jen *na* těchto chybách se dělníci a rolníci *naučí* budovat nový život, naučí se obejít *bez* kapitalistů, jen tak si proklestí cestu tisíci překážek k vítěznému socialismu.

Chyb se dopouštějí při své revoluční činnosti naši rolníci, kteří naráz, přes noc z 25. na 26. října (podle starého kalendáře) roku 1917, zrušili veškeré soukromé vlastnictví půdy^[48] a teď, měsíc po měsíci, kdy zdolávají nesmírné obtíže, kdy se sami mění k lepšímu, prakticky řeší nesmírně těžký úkol vytvářet nové podmínky hospodářského života, bojovat proti kulakům, zajišťovat půdu *pra-*

cujícím (a ne boháčům), úkol spojený s přechodem ke *komunistické* zemědělské velkovýrobě.

Chyb se dopouštějí ve své revoluční činnosti naši dělníci, kteří nyní, za několik měsíců, znárodnili téměř všechny největší továrny a závody a učí se v těžké každodenní práci novým způsobem řídit celá průmyslová odvětví a zajišťovat dobrý chod znárodněných podniků, překonávají obrovský odpor setrvačnosti, maloměšřáctví, sobectví a kámen za kamenem kladou základy *nových* společenských vazeb, *nové* pracovní disciplíny, *nové* moci dělnických odborových svazů nad jejich členy.

Chyb se dopouštějí ve své revoluční činnosti naše sověty, vytvořené už roku 1905 z mohutné iniciativy mas. Sověty dělníků a rolníků, to je nový *typ* státu, nový, vyšší *typ* demokracie, to je forma diktatury proletariátu, způsob, jak spravovat stát *bez* buržoazie a *proti* buržoazii. Demokracie tu poprvé slouží masám, pracujícím, přestala být demokracií pro bohaté, jakou je demokracie ve všech buržoazních, i těch nejdemokratičtějších republikách. Stamiliónové masy lidu poprvé řeší úkol, jak uskutečnit diktaturu proletářů a poloproletářů, úkol, bez jehož vyřešení *nemůže být* ani řeči o socialismu.

Ať si pedanti nebo lidé nadobro prosáklí buržoazně demokratickými nebo parlamentními předsudky nechápavě krouť hlavou nad našimi sověty a pozastavují se například nad tím, že u nás neexistují přímé volby. Tito lidé nic nezapomněli a ničemu se nenaučili za velikých převratů v letech 1914—1918. Spojení diktatury proletariátu s novou demokracií pro pracující — občanské války s nejširším zapojením mas do politiky — takovéto spojení se nevytváří hned a nevtěsná se do zaběhnutých forem rutinérského parlamentního demokratismu. Ano, nový svět, svět socialismu, se před námi vynořuje ve svých obrysech jako Sovětská republika. A není divu, že tento svět se nerodí hotový, že nevyskočil ihned jako Minerva z hlavy Jupiterovy.

Staré buržoazně demokratické ústavy vychvalovaly například formální rovnost a právo na shromažďování, kdežto naše proletářská a rolnická sovětská ústava^[39] pokryteckou formální rovnost zavrhuje. Když buržoazní republikáni káceli trůny, nestarali se tenkrát o formální rovnost monarchistů a republikánů. Když jde o svržení buržoazie, mohou se jen zrádci nebo hlupáci dožadovat formální rovnoprávnosti pro buržoazii. »Svoboda shromažďování« nemá pro dělníky a rolníky cenu ani za groš, jestliže všechny nejlepší budovy má obsazeny buržoazie. Naše sověty *odebraly* všechny solidní budovy jak ve městech, tak na vesnicích boháčům a *předaly všechny* tyto budovy dělníkům a rolníkům pro *jejich* organizace a schůze. To je *naše* svoboda shromažďování — — — pro pracující! Takový je smysl a obsah naší sovětské, naší socialistické ústavy!

A proto jsme my všichni tak hluboce přesvědčeni, že naše republika sovětů je *neporazitelná*, i kdyby na ni znovu dolehly jakékoli těžkosti.

Je neporazitelná, neboť každý úder zběsilého imperialismu, každá porážka, kterou nám způsobí mezinárodní buržoazie, burcuje k boji nové a nové vrstvy dělníků a rolníků, učí je za cenu nesmírných obětí, zoceluje je a rodí nový masový heroismus.

Víme, že pomoc od vás, soudruzi američtí dělníci, nepřijde snad ještě tak brzy, neboť vývoj revoluce probíhá v různých zemích různými formami a různým tempem (a nemůže probíhat jinak). Víme, že proletářská revoluce v Evropě nemusí ještě vypuknout v nejbližších týdnech, i když v poslední době dozrává velmi rychle. Jsme přesvědčeni o nevyhnutelnosti mezinárodní revoluce, ale to vůbec neznamená, že jsme jako hlupáci přesvědčeni o nevyhnutelnosti revoluce v *určité* blízké době. Byli jsme svědky velikých revolucí ve své zemi, roku 1905 a 1917, a víme, že revoluce se nedělají ani na objednávku, ani když se lidé dohodnou. Víme, že okolnosti postavily do

popředí *náš*, ruský oddíl socialistického proletariátu ne pro naše zásluhy, ale pro neobyčejnou zaostalost Ruska, a že *dříve než* vypukne světová revoluce, může dojít k řadě porážek jednotlivých revolucí.

Přesto jsme přesvědčeni, že jsme neporazitelní, neboť lidstvo se nedá zlomit imperialistickými jatkami, ale zamezí je. První zemí, která *svrhla* galejnické okovy imperialistické války, byla *naše* země. Přinesli jsme nesmírně těžké oběti v boji za rozbití těchto okovů, ale *svrhli* jsme je. *Vymanili* jsme se z imperialistických závislostí, pozvedli jsme před celým světem prapor boje za svržení imperialismu jednou provždy.

Jsme jako v obležené pevnosti a prozatím nám nepřišly na pomoc jiné oddíly mezinárodní socialistické revoluce. Ale tyto oddíly *existují*, jsou *početnější* než naše, vyspívají, narůstají a sílí tím více, čím více zvěstev páchá imperialismus. Dělníci se distancují od svých zrádců socialismu, Gompersů, Hendersonů, Renaudelů, Scheidemannů a Rennerů. Dělníci směřují zvolna, ale vytrvale ke komunistické, bolševické taktice, k proletářské revoluci, která jediná je s to zachránit upadající kulturu a hynoucí lidstvo.

Zkrátka jsme neporazitelní, protože neporazitelná je světová proletářská revoluce.

N. Lenin

20. srpna 1918

Pravda, č. 178
22. srpna 1918

*Podle textu Pravdy
porovnaného s rukopisem*

P R O J E V
N A S H R O M Á Ž D Ě N Í
V P O L Y T E C H N I C K Ě M M U Z E U
2 3 . S R P N A 1 9 1 8³¹

(Bouřlivé ovace.) Co je naším programem? Probojovat socialismus. V dnešním stadiu světové války není z této války jiné východisko kromě vítězství socialismu. Mnozí lidé to však nechápou. Dnes je většina lidstva proti krveprolévání, ale pochopit jeho přímou souvislost s kapitalistickým řádem nemůže. Hrůzy nynější války doléhají i na buržoazii, ale nebude to ona, která bude spojovat konec války s koncem kapitalistického řádu . . . A v této hlavní myšlence se vždycky odlišovali bolševici a revoluční socialisté všech ostatních zemí od těch, kdo chtějí dát světu mír a přitom zachovat nedotčený kapitalistický řád.

Proč se vedou války? Víme, že většina válek se vedla za zájmy dynastií a říkalo se jim války dynastické. Ale někdy se války vedly za zájmy utlačovaných. Spartakus rozpoutal válku na obranu zotročené třídy. Stejně války se vedly v době koloniálního útlaku, který existuje dál i dnes, v době zotročování lidí atd. Tyto války byly spravedlivé, tyto války nelze odsuzovat.

Jestliže však mluvíme o dnešní evropské válce a odsuzujeme ji, pak jedině proto, že ji vede třída utlačovatelů.

Co je cílem nynější války? Máme-li věřit diplomatům všech zemí, pak ji Francie a Anglie vedou na obranu malých národů proti barbarům, německým Hunům; Německo ji vede proti barbarským kozákům, ohrožujícím kulturní německý lid, a na obranu vlasti před útočícími nepřáteli.

My však víme, že tato válka se připravovala, přibližovala a byla nevyhnutelná. Byla stejně nevyhnutelná, jako

je nevyhnutelná válka mezi Amerikou a Japonskem. Proč je však nevyhnutelná?

Proto, že kapitalismus soustředil bohatství světa v rukou jednotlivých států, že si rozdělil svět do posledního kousku; k dalšímu dělení a k dalšímu obohacování může docházet už jen na úkor jiných, jednoho státu na úkor druhého. Tuto otázku lze vyřešit pouze násilím, a proto se válka mezi světovými dravci stala nevyhnutelnou.

Nynější válku až dosud vedly dvě hlavní firmy, Anglie a Německo. Anglie byla nejsilnějším koloniálním státem. Přestože Anglie sama nemá víc než 40 miliónů obyvatel, mají její kolonie přes 400 miliónů obyvatel. Anglie už velmi dávno právem silnějšího obsadila cizí kolonie, obsadila obrovské území a vykořisťovala je. Ale ekonomicky zůstala v posledních padesáti letech za Německem. Německý průmysl předstihl anglický. Německý velký státní kapitalismus se spojil s byrokratismem a Německo v tom překonalo rekord.

Spor o prvenství mezi těmito dvěma giganty nebylo možné rozhodnout jinak než násilím.

Jestliže Anglie kdysi právem silnějšího obsadila území patřící Holandsku, Portugalsku atd., pak dnes vystoupilo na scénu Německo a prohlásilo: Teď přišla řada i na mne, abych kořistilo na úkor jiného.

Jde tedy o toto: o boj za rozdělení světa mezi nejsilnějšími. A protože obě strany mají stamiliónové kapitály, změnil se boj mezi nimi v boj světový.

Víme, kolik tajných zločinů bylo spácháno za této války^[106]. Tajné smlouvy, které jsme uveřejnili, dokázaly, že fráze, jimiž bylo vysvětlováno vedení války, byly pouhými slovy a že všechny státy včetně Ruska byly spojeny špinavými smlouvami, aby mohly kořistit na úkor malých a slabých národů. A výsledek? Kdo byl silný, obohatil se ještě víc; kdo byl slabý, byl rozdrčen.

Z vyvolání války nelze obviňovat jednotlivé osoby; je nesprávné obviňovat krále a cary, že způsobili krveprolití

— to způsobil kapitál. Kapitalismus uvízl ve slepé uličce. Tato slepá ulička není nic jiného než imperialismus, který nadiktoval válku mezi konkurenty celému světu.

Vypovězení války ve jménu osvobození malých národů bylo ohromnou lží. Oba dravci stojí, stále se po sobě krvelačně dívají, ale kolem je plno potlačených malých národů.

A my říkáme: Z krveprolévání způsobeného imperialismem není jiné východisko než občanská válka.

Když jsme to roku 1914 prohlašovali, bylo nám řečeno, že to je něco jako přímka směřující v nekonečno; ale naši analýzu potvrdil vývoj všech dalších událostí. Dnes vidíme, že generálové šovinismu zůstali bez armády. Nedávno ve Francii, která nejvíc utrpěla válkou, která nejcitlivěji reagovala na heslo obrany vlasti, neboť nepřítel stál před branami Paříže, v této zemi byli »obranáři« poraženi; je pravda, že šovinismu zasadili těžkou ránu lidé, kteří kolísali, jako Longuet, ale to všechno není tak důležité.

Víme, že v prvních dnech revoluce v Rusku se moci chopili páni, kteří sice krásně řečnili, ale v kapse schovávali carské smlouvy. A jestliže se strany vyvíjely v Rusku doleva rychleji, pak tomu napomohl prokletý režim, který byl před revolucí, a naše revoluce v roce 1905.

Avšak v Evropě, kde vládne rafinovaný a vypočítavý kapitalismus, kde má mocnou a dobře fungující organizaci, tam se vymaňují z nacionalistického opojení pomaleji. Přesto však nelze nevidět, že imperialistická válka dokonává dlouhou, trýznivou smrtí.

Podle zpráv, kterým se může plně věřit, zachvátil německou armádu rozklad a tato armáda se pustila do spekulací. Jinak tomu ani být nemůže. Ve chvíli, kdy se vojákům otvírají oči a začínají chápat, že se dávají mrzačit a zabíjet jedině za zájmy buržoazie, musí masy nutně zachvátit rozklad.

Francouzská armáda, která se držela nejdéle a nejpev-

něji ze všech, také ukázala, že i ona ví, co je to rozkladný proces. Soud nad Malvym poodhrnul oponu i nad událostmi ve Francii a ukázal, že tisíce vojáků odmítalo odejít na frontu.³²

To všechno jsou předzvěsti stejných událostí, jaké se odehrály i v Rusku. Jenže kulturní země nám skýtají obraz krutější občanské války, než jaký jsme viděli v Rusku. Potvrzuje to Finsko, nejdemokratičtější ze všech evropských zemí, země, kde žena poprvé dostala volební právo, tato země se krutě a nemilosrdně vypořádala s rudoarmějci a rudoarmějci se lehko nevzdávali. Tento příklad ukazuje, jak tvrdý úděl čeká tyto kulturní země.

Sami vidíte, jak absurdní bylo obviňovat bolševiky, že způsobili rozklad ruské armády.

My jsme jen jeden oddíl, který se dostal o něco dál než ostatní dělnické oddíly, ale ne proto, že je lepší než ostatní, nýbrž proto, že nesmyslná politika naší buržoazie umožnila dělnické třídě Ruska, aby ze sebe rychleji setřásla její jařmo. Dnes, kdy bojujeme za socialistický řád v Rusku, bojujeme za socialismus celého světa. Dnes se ve všech zemích, na všech dělnických shromážděních a na všech dělnických schůzích nemluví o ničem jiném než o bolševicích, takže o nás vědí; vědí, že dnes plníme světodějný úkol, že jim pomáháme.

Když rušíme vlastnictví půdy, když znárodňujeme podniky a banky, které se v této chvíli zabývají organizováním průmyslu, ozývají se ze všech stran výkřiky, že se dopouštíme spousty chyb. Ano, ale dělníci budují socialismus sami, a kdybychom se dopustili sebevíce chyb, z této praxe se učíme a připravujeme půdu, jak dělat revoluci bez chyb.

Proto tedy ta zuřivá nenávisť! Proto tedy francouzský imperialismus nelituje desítek a stovek miliónů na podporu kontrarevoluce, protože ta má Francii vrátit dluhy Ruska, které jdou do miliard a které dělníci a rolníci odmítli platit.

V této chvíli se všechen buržoazní tisk baví tím, že zaplňuje své stránky živými zprávami, jako například že rada lidových komisařů odjela do Tuly a že před deseti dny ji kdosi viděl v Kronštadu atd., že Moskva co nevidět padne a že sovětské úřady se rozutekly.

Všechna buržoazie, všichni bývalí Romanovové, všichni kapitalisté a statkáři jsou pro Čechoslováky, neboť jejich vzpouru spojují s možností pádu sovětské moci. Spojenci to vědí a pouštějí se do jedné z nejvýznamnějších bitev. V Rusku jim chyběl základní kádr a ten získali v Čechoslovácích. Proto jejich vzpouru nemůžeme brát na lehkou váhu. Tato vzpoura vyvolala řadu kontrarevolučních povstání, řada kulackých a bělogvardějských vzpour poznamenala poslední stránky našich revolučních dějin.

Situace sovětské moci je vážná, před tím nesmíme zavírat oči. Ale podívejte se kolem a musíte se přesvědčit, že zvítězíme.

Německo utrpělo četné porážky a není tajemstvím, že tyto porážky jsou důsledkem »velezrady« německých vojáků; francouzští vojáci v nejnebezpečnější chvíli odmítli odejít na frontu, protože byl zatčen soudruh Andrieux, kterého musela vláda propustit, aby tak přiměla vojska dát se do pohybu atd. atd.

Přinesli jsme mnoho obětí. Brestlitevský mír je první těžký úder, čekali jsme, že vypukne revoluce v Německu, ale ta tehdy ještě nedozrála. Dozrává teprve teď, nesporně se blíží a je nevyhnutelná. Ale jen hlupák se může ptát, kdy vypukne revoluce na Západě. Revoluce se nedá předem určit, revoluce se nedá předpovědět, přichází sama sebou. Revoluce narůstá a musí vypuknout. Cožpak týden před únorovou revolucí někdo věděl, že vypukne? Cožpak ve chvíli, kdy šílený pop vedl lid k paláci³³, si někdo myslel, že vypukne revoluce roku 1905? Revoluce se však blíží a nevyhnutelně k ní musí dojít.

Musíme udržet sovětskou moc, dokud revoluce nevy-

pukne, a z našich chyb se musí poučit proletariát na Západě, mezinárodní socialismus. Záchrana nejen revoluce v Rusku, ale i mezinárodní revoluce je na československé frontě. A máme už zprávy, že armáda, která byla neustále zrazována generály a která je nesmírně unavena, že tato armáda s příchodem našich soudruhů, komunistů, dělníků začíná vítězit, začíná projevovat revoluční nadšení v boji proti světové buržoazii.

Věříme, že zvítězíme a že tímto vítězstvím uhájíme socialismus. (Bouřlivé ovace.)

Stručná zpráva otištěna

24. srpna 1918 v listu

Izvěstija VCIK, č. 182

V úplném znění otištěno

poprvé roku 1926

Sobranije sočiněnij N. Lenina

(V. Uljanova), sv. XX, část II

Podle stenografického zápisu

PROJEV
NA SHROMÁŽDĚNÍ
V ALEXEJEVOVĚ
LIDOVÉM DOMĚ

23. SRPNA 1918

STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

(Soudruh Lenin byl přivítán bouřlivým, neutuchajícím potleskem.) Soudružky a soudruzi, naše strana nyní pořádá shromáždění, na nichž chceme mluvit o tom, za co bojujeme my, komunisté.

Na tuto otázku se dá velmi stručně odpovědět takto: za ukončení imperialistické války a za socialismus.

Už na začátku války, za reakce a carismu, jsme prohlášovali, že válka je zločinná a že jediným východiskem z ní je přeměnit imperialistickou válku ve válku občanskou.

Mnoha lidem se tehdy souvislost mezi imperialistickou válkou a socialismem zdála nepochopitelná, mnozí socialisté se dokonce domnívali, že tato válka musí skončit tak jako jiné války uzavřením míru.

Ale čtyři roky války nás mnohému naučily. Dnes se čím dál tím více přesvědčujeme, že jiné východisko neexistuje. Po vzoru revoluce v Rusku narůstá revoluce ve všech válčících zemích. Proč k tomu došlo? Abychom mohli odpovědět na tuto otázku, musíme osvětlit postoj komunistů k válce a její hodnocení z našeho hlediska. Všechny války, které byly důsledkem dobovačných snah carů a kapitalistů, považujeme za zločinné proto, že jsou zhoubné pro pracující třídy a že se jimi obohacuje vládnoucí buržoazie.

Jsou však války, které dělnická třída musí nazvat jedi-
ně spravedlivými válkami, a to je boj za osvobození

z otroctví, z útlaku kapitalistů, a takové války je třeba vést, protože jinak než bojem osvobození nedosáhneme.

Když v roce 1914 vypukla mezi Němci, Angličany a Francouzi válka o to, jak si mají mezi sebou rozdělit území, kdo má právo pustošit celý svět, snažili se kapitalisté obou táborů zastřít své dobovačné snahy hesly »obranu vlasti« a těmito báhorkami krmili lidové masy.

Milióny lidí zahynuly v těchto jatkách, milióny lidí zůstaly zmrzačeny. Válka se přeměnila ve válku světovou a stále častěji se začaly objevovat otázky: Proč a ve jménu čeho byly přineseny tyto zbytečné oběti?

Anglie a Německo se utápějí v krvi, ale východisko z války není: zastaví-li válku jedny imperialistické země, budou v ní pokračovat druhé.

Kapitalisté si příliš mnoho nahrabali, příliš mnoho toho uloupili. A zatím pokračuje rozklad armády, všude se objevují dezertéři; v italských horách je jich plno, ve Francii vojáci odmítají bojovat a dokonce i v Německu poklesla dřívější disciplína.

Francouzští a němečtí vojáci začínají chápat, že musí otočit svou frontu a obrátit své zbraně proti vlastním vládnám, protože ukončit krvavou válku za kapitalistického systému není možné; proto si uvědomujeme, že dělníci všech zemí musí začít bojovat proti kapitalistům všech zemí.

Vybudovat socialistický řád je těžké. Občanská válka se jistě potáhne ještě dlouhé měsíce a možná že i léta a to musí lidé v Rusku pochopit, protože dobře vědí, jak těžké je svrhnout vládnoucí třídu a jak urputně dovedou bojovat ruští statkáři a kapitalisté.

Není ani jediná země v Evropě, kde by dělníci nesympatizovali s bolševiky a kde by nebyli přesvědčeni, že přijde doba, kdy i oni svrhnou svou vládu, jako to udělali ruští dělníci.

My, ruští komunisté, stojíme prozatím osamoceni proto, že náš oddíl předběhl ostatní oddíly, že jsme byli odříz-

nuti od ostatních soudruhů, ale my jsme museli začít první, protože naše země byla nejzaostalejší. Naše revoluce začala jako revoluce všeobecná a my budeme řešit své úkoly za pomoci dělníků a rolníků všech zemí.

Naše úkoly jsou těžké a svízelné, dostává se mezi nás mnoho živlů, které nepotřebujeme a které nám škodí, ale práce začala, a i když děláme chyby, nesmí se zapomínat, že každá chyba znamená školu a poučení.

Kapitalismus je síla mezinárodní, a proto může být jednou provždy odstraněn teprve tehdy, až zvítězíme ve všech zemích, a nejen v jedné. Válka proti Čechoslovákům* je válkou proti kapitalistům celého světa.

Dělníci se mobilizují, povstávají k boji; petrohradští a moskevští dělníci vstupují do armády, a tak do armády proniká myšlenka boje za vítězství socialismu.

Masy proletářů zajistí Sovětské republice vítězství nad Čechoslováky a možnost udržet se do té doby, dokud nevypukne světová socialistická revoluce. (Soudruh Lenin skončil svůj projev za bouřlivého potlesku a ovací celého shromáždění.)

*Izvěstija VCIK, č. 182
24. srpna 1918*

*Podle listu
Izvěstija VCIK*

* — proti československým legiím. *Čes. red.*

PROJEV
NA I. CELORUSKÉM SJEZDU
ŠKOLSKÝCH
A OSVĚTOVÝCH
PRACOVNÍKŮ³⁴
28. SRPNA 1918

(Do sálu přichází soudruh Lenin a všichni povstávají. Bouřlivý a dlouhotrvající potlesk.) Soudružky a soudruzi! Prožíváme jeden z nejkritičtějších, nejzávažnějších a nejzajímavějších historických okamžiků, okamžik, kdy narůstá světová socialistická revoluce. Dnes začíná být jasné i těm, kdo měli daleko k socialistickým teoriím a předpovědím, že tato válka neskončí tak, jako začala, tj. obvyklým uzavřením míru mezi starými imperialistickými vládami. Revoluce v Rusku ukázala, že válka nevyhnutelně vede k rozkladu celé kapitalistické společnosti, že se z ní stává válka pracujících proti vykořisťovatelům. V tom tkví význam revoluce v Rusku.

Ať jsou obtíže stojící na naší cestě sebevětší, ať se ve všech zemích sebevíc snaží vyházovat desetimilióny na rozšiřování lží a pomluv o revoluci v Rusku, dělnická třída celého světa cítí, že revoluce v Rusku je její vlastní záležitostí. Souběžně s válkou jedné skupiny imperialistů proti druhé začíná všude válka, kterou dělnická třída, stržená příkladem revoluce v Rusku, vypovídá své vlastní buržoazii. Všechno nasvědčuje tomu, že Rakousko a Itálie prožívají předvečer revoluce, že rozklad starého řádu postupuje v těchto zemích velmi rychle. V pevnějších a silnějších státech, jako je Německo, Anglie a Francie, se to děje poněkud jinak a méně nápadně, ale probíhá tam stejný proces. Krach kapitalistického řádu a kapitalistické války je nevyhnutelný. Němečtí imperialisté nedokázali

potlačit socialistickou revoluci. Za potlačení revoluce v rudém Lotyšsku, Finsku a na Ukrajině zaplatilo Německo rozkladem armády. Porážka Německa na západní frontě byla způsobena do značné míry tím, že stará armáda v Německu už neexistuje. Ukázalo se, že to, čemu němečtí diplomaté položertem říkali »porušování« německých vojáků, není dnes žertem, nýbrž že je to pro ně trpká pravda. Duch protestu sílí, »velezrady« se stávají v německé armádě obvyklým jevem. Na druhé straně se Anglie a Francie ze všech sil snaží udržet svou pozici. Vrhají se na Ruskou republiku a napínají struny kapitalismu tak, že už začínají praskat. Ve smýšlení dělnických mas, a přiznávají to dokonce i orgány buržoazního tisku, nastal nesporný přelom: ve Francii ztrácí půdu myšlenka »obranu vlasti«, dělnická třída Anglie vyhlašuje konec »občanského míru«. To znamená, že angličtí a francouzští imperialisté vynesli svou poslední kartu, a my říkáme s naprostou jistotou, že tato karta bude přebita. (Bouřlivý potlesk.) Ať si známé skupiny sebevíc křičí, že se bolševici opírají o menšinu, musí přiznat, že k boji proti bolševikům nemají v Rusku vnitřní síly a jsou nuceni uchýlovat se k zásahu ze zahraničí. A tak je dělnická třída Francie a Anglie nucena se podílet na zjevně dobovačné válce, jejímž cílem je potlačení revoluce v Rusku. To znamená, že anglický a francouzský, a tedy i světový imperialismus je v posledním tažení. (Bouřlivý potlesk.)

I když bylo těžké vytvářet znovu válečnou situaci v zemi, v níž lid sám pošlapal válku a sám rozdrtil starou armádu, i když bylo těžké zorganizovat armádu za nelítostné občanské války, přesto jsme překonali všechny těžkosti. Armáda je zorganizována a vítězství nad Čechoslováky, bělogvardějci, statkáři, kapitalisty a kulaky je zajištěno. (Bouřlivý potlesk.) Pracující masy chápou, že nevedou válku za zájmy hrstky kapitalistů, ale za svou vlastní věc. Dělníci a rolníci v Rusku mají poprvé možnost sami disponovat továrnami a půdou a tato zkušenost

v nich nemohla nezanechat stopy. Naše armáda je složena z nejlepších lidí, uvědomělých rolníků a dělníků. Každý z nich přichází na frontu s vědomím, že bojuje za osud nejen revoluce v Rusku, ale i celé mezinárodní revoluce, neboť můžeme být přesvědčeni, že revoluce v Rusku je jen příkladem, jen prvním krokem v řadě revolucí, kterými válka nevyhnutelně skončí.

Jednou ze součástí boje, který nyní vedeme, je vzdělání lidu. Proti pokrytectví a lži můžeme postavit plnou a otevřenou pravdu. Válka názorně ukázala, co je to »vůle většiny«, za níž se schovávala buržoazie, válka ukázala, že hrstka plutokratů zatahuje národy na jatky pro své zájmy. Víra v to, že buržoazní demokracie slouží většině, je nyní definitivně otřesena. Naše ústava^[39], naše sověty, které byly pro Evropu něčím novým, ale které my už známe ze zkušeností revoluce roku 1905, jsou nejlepším příkladem agitace a propagandy, který odhaluje celý ten jejich prolhaný a pokrytecký demokratismus. Otevřeně jsme vyhlásili, že u nás vládnou pracující a vykořisťovaní a v tom je naše síla a zdroj naší nepřemožitelnosti.

V oblasti vzdělání lidu je tomu stejně: čím kulturnější byl buržoazní stát, tím rafinovaněji lhal a tvrdil, že škola může stát mimo politiku a sloužit společnosti jako celku.

Ve skutečnosti buržoazie úplně proměnila školu v nástroj své třídní nadvlády, celá škola byla prostoupena kastovním buržoazním duchem a jejím cílem bylo dát kapitalistům úslužné patolízaly a zručné dělníky. Válka ukázala, jak se zázraky moderní techniky stávají prostředkem vyhlazování miliónů dělníků a nesmírného obohacování kapitalistů, kteří z války těží. Válka je zneemožněna zevnitř, protože jsme odhalili jejich lež a postavili jsme proti ní pravdu. Prohlašujeme: naše práce ve školství je právě takovým bojem za svržení buržoazie; otevřeně prohlašujeme, že škola mimo život, mimo politiku je lež a pokrytectví. Co znamenalo sabotování, které vyhlásili nejvzdělanější představitelé staré buržoazní kul-

tury? Sabotování ukázalo názorněji než jakýkoli agitátor, než všechny naše projevy a tisíce brožur, že tito lidé považují vědění za svůj monopol a že si z něho vytvářejí nástroj své nadvlády nad takzvaným »prostým lidem«. Tito lidé využívali své vzdělání k tomu, aby mařili budování socialismu a aby otevřeně vystoupili proti pracujícím masám.

Revoluční boj znamenal pro ruské dělníky a rolníky dovršení jejich výchovy. Přesvědčili se, že pouze náš řád jim umožňuje skutečně vládnout, přesvědčili se, že státní moc ze všech sil pomáhá dělníkům a vesnické chudině jednou provždy zlomit odpor kulaků, statkářů a kapitalistů.

Pracující prahnou po vědění, protože je nutně potřebují k vítězství. Devět desetin pracujících pochopilo, že vědění je nástrojem v jejich boji za osvobození, že jejich neúspěchy lze vysvětlit nedostatkem vzdělání a že teď závisí na nich samých, aby vzdělání bylo opravdu zpřístupněno všem. Naše dílo je zajištěno tím, že se masy samy pustily do budování nového, socialistického Ruska. Učí se ze svých vlastních zkušeností, ze svých neúspěchů a chyb, a přesvědčují se, jak je vzdělávání nutné k zakončení jejich boje. Přes zdánlivý rozpad mnoha institucí a jásos sabotující inteligence jsme svědky toho, že bojové zkušenosti naučily masy rozhodovat o svém osudu. Všichni, kteří sympatizují s lidem ne slovy, ale skutky, i nejlepší část učitelů, přijdou na pomoc a v tom je spolehlivá záruka, že socialismus zvítězí. (Ovace.)

*Stručná zpráva otištěna
29. srpna 1918 v listu
Večerníje izvěstija moskovskogo
sověta, č. 35
V plném znění otištěno poprvé
v publikaci Protokoly
1-go Vserossijského sjezda
po prosvěščeniju Moskva 1919*

Podle textu knihy

*KE ZPRÁVÁM
O ČINNOSTI
LIDOVÝCH KOMISARIÁTŮ*

1

**USNESENÍ
RADY
LIDOVÝCH KOMISAŘŮ³⁵**

Uložit všem komisariátům, aby do týdne sestavily stručnou zprávu, na 2—5 tištěných stran, o své činnosti od 25. října 1917.

Tyto zprávy je nutné vypracovat co nejoblíbněji a zvláštní pozornost je třeba věnovat úloze dělnických organizací a představitelů proletariátu ve státní správě, důležitým opatřením socialistického charakteru a opatřením k potlačení odporu buržoazie.

Totéž se ukládá Celoruské mimořádné komisi.

Požádat také předsednictvo ústředního výkonného výboru, aby se usneslo vypracovat zprávu o své činnosti (zvláště ústava^[39]) a výsledky jednání sjezdů sovětů.

D O P I S
L I D O V Ý M K O M I S A Ř Ů M

29. 8. 1918

Dovoluji si vyslovit tato přání, aby byla splněna usnesení rady lidových komisařů z 29. srpna o *podávání týdeních zpráv*^[55]:

Ve zprávách, které musí být *co nejpopulárnější*, je zvlášť nutné zdůraznit:

a) jak se zlepšilo postavení mas (zvýšení mezd **dělníků**, platů učitelů základních škol atd.),

b) jak se dělníci podílejí na řízení (dělníci vynikajících osobních kvalit i dělnické organizace atd.),

c) totéž, pokud jde o chudé rolníky a jejich pomoc sovětské moci v boji proti kulakům,

d) vyvlastnění velkostatkářů, kapitalistů, obchodníků, finančníků atd.

Hlavním úkolem je ukázat *konkrétně*, na faktech, *v čem* udělala sovětská moc určité (*první*) kroky k socialismu.

Lenin

*Napsáno 29. srpna 1918
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VIII*

Podle rukopisu

P R O J E V
N A S H R O M Á Ž D Ě N Í
V B A S M A N S K Ě M O B V O D U
3 0 . S R P N A 1 9 1 8³⁶
S T R U Č N Á N O V I N O V Á Z P R Á V A

Buržoazie se na určitý čas stala pánem v revolučním Rusku a vládla za pomoci sociálkompromisníků od února do října.

Od prvních kroků vlády Miljukova a Gučkova bylo lidovým masám jasné, kam je buržoazie vede. Ale hanebné činy ruských kapitalistů a statkářů, kteří v podstatě pokračovali v politice cara svrženého lidem, zamaskovali menševici a eseři, kteří se tvářili jako socialisté, ale ve skutečnosti zrazovali socialismus ve prospěch anglických a francouzských burziánů.

Kompromisníci, které říjnové povstání odmrštilo a revoluce smetla, se pustili do své obvyklé práce na Ukrajině, na Kavkaze, na Sibiři a v Povolží. Dosáhli nakonec toho, že v těchto oblastech byly svrženy sověty a bolševičtí vůdci byli vydáni napospas československým žoldákům a ruským bělogvardějcům.

A co vidíme v těchto místech, na troskách sovětů? Naprostý triumf kapitalistů a statkářů, sténání a proklínání mezi dělníky a rolníky. Půda byla vrácena šlechticům, továrny a závody jejich dřívějším majitelům. Osmihodínová pracovní doba byla zrušena, dělnické a rolnické organizace byly rozpuštěny a místo nich byla obnovena carská zemstva a stará policejní moc.

Ať každý dělník a rolník, který ještě kolísá v otázce moci, zajede do Povolží, na Sibiř, na Ukrajinu a odpověď

se pak dostaví sama — jasná a určitá. (Bouřlivé, dlouhotrvající ovace.)

Pravda, č. 185
31. srpna 1918

Podle textu Pravdy

P R O J E V
N A S H R O M Á Ž D Ě N Í
V B Ý V A L Ě M
M I C H E L S O N O V Ě Z Á V O D Ě
3 0 . S R P N A 1 9 1 8³⁷
S T R U Č N Á N O V I N O V Á Z P R Á V A

(Bouře potlesku, ovace.) My bolševici jsme neustále obviňováni, že jsme upustili od hesel rovnosti a bratrství. Udělejme si v této věci zcela jasno.

Jaká vláda vystřídala carskou? Vláda Gučkova a Miljukova, která začala v Rusku svolávat Ústavodárné shromáždění. Co se však ve skutečnosti skrývalo za těmito činy pro blaho lidu osvobozeného z tisíciletého jařma? To, že se za Gučkovem a ostatními jeho společníky seskupila smečka kapitalistů, kteří sledovali své imperialistické cíle. A když se dostala k moci společnost Kerenského, Černova a ostatních, pak se tato vláda, která kolísá a nemá pevnou půdu pod nohama, nestarala o nic jiného než o nejvlastnější zájmy buržoazie, k níž měla velmi blízko. Moc ve skutečnosti přešla na kulaky a pracujícím masám nedávala nic. Totéž vidíme i v jiných zemích. Vezměme si nejsvobodnější a nejcivilizovanější zemi — Ameriku. Je tam demokratická republika. A co vidíme? Drže tam vládnou hrstka ne milionářů, ale multimilionářů, a všechen lid je v otroctví a nesvobodný. Jestliže továrny, závody, banky a všechno bohatství země patří kapitalistům a jestliže vedle této demokratické republiky zároveň existuje naprostá nesvoboda miliónů pracujících a bezútěšná bída, vyvstává otázka: Kde je ta vaše vychvalovaná rovnost a bratrství?

Ne! Kde jsou u moci »demokraté«, tam je nepřikráslejší, opravdová loupež. Známe pravou podstatu takzvaných demokracií.

Tajné smlouvy Francouzské republiky, Anglie a ostatních demokracií nám velmi jasně ukázaly podstatu a záklisí celé věci. Mají stejně zločinné a loupeživé cíle a zájmy jako Německo. Válka nám otevřela oči, takže jasně vidíme, jak se z obránců vlasti vyklubávají drzí dravci a lupiči. Proti tomuto náporu dravců musí být postavena revoluční akce, revoluční iniciativa. Je sice velmi těžké sjednotit v tak výjimečné době především revoluční síly rolníků, ale my věříme v tvůrčí sílu a sociální elán avantgardy revoluce — továrního proletariátu. Dělníci si velmi dobře uvědomili, že dokud budou existovat v hlavách lidí báhorky o demokratické republice a Ústavodárném shromáždění, bude se jako dřív vydávat padesát miliónů rublů denně na vojenské účely, které jsou pro ně osudné, a nikdy se nedočkájí východiska z kapitalistického útlaku. Dělníci to pochopili a vytvořili své vlastní sověty.

Stejně tak reálný, skutečný život naučil dělníky chápat, že dokud statkáři sídlí v nádherných palácích a pohádkových zámcích, je svoboda shromažďování fikcí a znamená svobodu shromažďovat se leda na onom světě. Jistě budete se mnou souhlasit, že slibovat dělníkům svobodu a zároveň ponechávat paláce, půdu, továrny a všechno ostatní bohatství kapitalistům a statkářům — v tom není ani náznak svobody a rovnosti. My naproti tomu máme jen jedno heslo, jednu devízu: Každý pracující má právo užívat životní hodnoty. Darmojedi a paraziti, kteří vysávají krev pracujícího lidu, musí být těchto hodnot zbaveni. My vyhlašujeme: Všechno dělníkům, všechno pracujícím!

Víme, jak se to všechno těžce provádí, známe zuřivý odpor buržoazie, ale věříme v konečné vítězství proletariátu, neboť jakmile se jednou dokázal vymanit ze strašlivých útrap zuřící imperialistické války a vztyčit na troskách budovy, kterou sám zbořil, budovu socialistické revoluce, nemůže nezvítězit.

A skutečně, všude se sjednocují síly. Díky tomu, že jsme odstranili soukromé vlastnictví půdy, rychle se sjed-

nocuje proletariát ve městech i na vesnici. Také na Západě je stále patrnější, že se probouzí třídní uvědomění dělníků. Dělníci v Anglii, Francii, Itálii a v jiných zemích přicházejí stále častěji s provoláními a požadavky, které svědčí o blížícím vítězství světové revoluce. A naším úkolem dnes je neohlížet se na žádné pokrytecké a drzé pokřikování a hořekování loupeživé buržoazie a dělat vlastní revoluční práci. Musíme vrhnout všechny síly na československou frontu, abychom rozdrtili celou tuto bandu, která se kryje hesly svobody a rovnosti a střílí stovky a tisíce dělníků a rolníků.

Máme jen jedno východisko: vítězství, nebo smrt!

Izvěstija VCIK, č. 188
1. září 1918

Podle listu
Izvěstija VCIK

POZDRAV RUDÉ ARMÁDĚ
PŘI DOBYTÍ KAZANĚ

Kazaň, Trockému

Nadšeně vás zdravím v souvislosti se skvělým vítězstvím rudých armád.

Ať je zárukou, že svazek dělníků a revolučních rolníků definitivně porazí buržoazii, zlomí jakýkoli odpor vykořisťovatelů a zajistí vítězství světového socialismu.

Ať žije světová dělnická revoluce!

Lenin

*Napsáno 11. září 1918
Otištěno 12. září 1918
v listech Pravda, č. 195
a Izvěstija VCIK, č. 197*

Podle rukopisu

D O P I S P Ř E D S E D N I C T V U
K O N F E R E N C E
P R O L E T Á Ř S K Ý C H
K U L T U R N Ě O S V Ě T O V Ý C H
O R G A N I Z A C Í³⁸

17. 9. 1918

Milé soudružky a soudruzi! Z celého srdce vám děkuji, že mi přejete všechno nejlepší, a já vám zase přeji mnoho úspěchů ve vaší práci.

Jednou z hlavních podmínek vítězství socialistické revoluce je, aby se dělnická třída naučila vládnout a prosazovala svou *hegemonii* v období přechodu od kapitalismu k socialismu. *Hegemonie* předvoje všech pracujících a vykořisťovaných, tj. proletariátu, je po tuto přechodnou dobu nutná, aby byly jednou provždy odstraněny třídy, aby byl potlačen odpor vykořisťovatelů, aby *se semkli* kolem městských dělníků všichni pracující a vykořisťovaní, zakřiknutí, zdeptaní, roztržštění kapitalismem, a vytvořili s nimi co nejužší svazek.

Všechny naše úspěchy jsou důsledkem toho, že to dělníci pochopili a začali *spravovat* stát prostřednictvím svých sovětů.

Ale dělníci to ještě *nepochopili dostatečně* a často bývají příliš *nesmělí*, když mají pověřovat *dělníky*, aby *spravovali* stát.

Bojujte za to, soudružky a soudruzi! Proletářské kulturně osvětové organizace by při tom měly pomáhat.

V tom je záruka dalších úspěchů a konečného vítězství socialistické revoluce.

S pozdravem

V. Uljanov (Lenin)

*Pravda, č. 201
19. září 1918*

Podle rukopisu

TELEGRAM
ÚČASTNÍKŮM ŠKOLENÍ
VELITELSKÉHO SBORU
V PETROHRADĚ

18. 9. 1918

Petrohrad. Vasiljevský ostrov. Kadetská linie, 3. komisaři
okruhu

Zdravím čtyři sta soudruhů dělníků, kteří dnes ukončili školení velitelského sboru Rudé armády a vstupují do jejích řad jako velitelé. Úspěch revoluce v Rusku a světové socialistické revoluce závisí na tom, jak energicky se dělníci chopí správy státu a velení v armádě pracujících a vykořisťovaných, kteří bojují za svržení jha kapitálu. Jsem proto přesvědčen, že příklad čtyř set soudruhů budou následovat další tisíce a tisíce dělníků a s takovými pracovníky státní správy a veliteli bude vítězství komunismu zajištěno.

Předseda rady lidových komisařů *Lenin*

Pravda, č. 201
19. září 1918

Podle rukopisu

O CHARAKTERU NAŠICH NOVIN

Příliš mnoho místa se věnuje politické agitaci na stará témata — politickému humbuku. Nepoměrně málo místa se věnuje budování nového života — faktům a zase faktům z této oblasti.

Proč místo 200—400 řádky neřici ve 20 či 10 řádcích o tak prostých, všeobecně známých, jasných jevech, které masy už do značné míry pochopily, jako je podlá zrada menševiků, přísluhovačů buržoazie, jako je anglo-japonské tažení, jehož účelem je obnovit posvátná práva kapitálu, jako je to, že američtí multimilionáři pouštějí hrůzu na Německo atd. apod.? Je třeba o tom mluvit, je třeba zaznamenávat každý nový fakt z této oblasti, není však třeba psát o tom články, opakovat úvahy, nýbrž v několika řádcích, »telegraficky« pranářovat nové projevy staré, už známé a už zhodnocené politiky.

Buržoazní tisk se za »starých zlatých časů vlády buržoazie« nedotýkal »nejsvětější svatyně« — vnitřní situace v soukromých továrnách, v soukromých hospodářstvích. Tento zvyk odpovídal zájmům buržoazie. Tohoto zvyku se musíme radikálně zbavit. Ještě jsme se ho *nezbavili*. Typ novin se u nás ještě *nemění* tak, jak by se měl měnit ve společnosti, která přechází od kapitalismu k socialismu.

Méně politiky. Politika je dokonale »vyjasněna« a omezuje se na boj mezi dvěma tábory: na proletariát, který povstal, a hrstku kapitalistických otrokářů (s jejich čeládkou včetně menševiků apod.). O této politice, opakují, je možné a potřebné mluvit zcela stručně.

Více ekonomiky. Ale ne ekonomiky ve smyslu »obecných« úvah, učených pojednání, intelektuálních plánů a podobných nesmyslů, které jsou bohužel příliš často právě jen nesmysly. Ne, potřebujeme ekonomiku ve smyslu shromažďování, pečlivého ověřování a zkoumání faktů o skutečném budování nového života. Mají při budování nové ekonomiky opravdu úspěchy velké továrny, zemědělské komuny, výbory vesnické chudiny, místní hospodářské rady? Jaké jsou vlastně tyto úspěchy? Lze je dokázat? Nejsou to pohádky, chvástání, intelektuální sliby (»připravuje se«, »plán je sestaven«, »uvádíme do pohybu síly«, »nyní se zaručujeme«, »zlepšení je nesporné« a podobné šarlatánské fráze, ve kterých jsme »my« takoví mistři)? Jak bylo dosaženo úspěchů? Jak je co nejvíce znásobit?

Kde jsou na černé tabuli zaostalé továrny, které zůstaly po znárodnění vzorem chaosu, rozkladu, špíny, darebáctví a parazitismu? Nikde. Ale takové továrny *existují*. Neumíme plnit své povinnosti, protože *nebojujeme* proti těmto »ochráncům tradic kapitalismu«. Dokud takové továrny mlčky trpíme, nejsme komunisté, ale hadráři. Neumíme vést třídní boj prostřednictvím novin tak, jak jej vedla buržoazie. Vzpomeňte si, jak skvěle *pronásledovala* buržoazie v tisku *své* nepřátele, jak je zesměšňovala, ostouzela a jak je likvidovala. A co my? Nespočívá snad v období přechodu od kapitalismu k socialismu třídní boj v tom, že máme hájit zájmy dělnické *třídy* proti hrstkám, skupinám a vrstvám dělníků, kteří tvrdošijně lpí na tradicích (zvycích) kapitalismu a na sovětský stát pohlížejí dál stejně jako dříve: práce »mu« odevzdat co nejméně a co nejhorší — vytřískat z »něho« co nejvíce peněz. Je snad málo takových ničemů, třeba mezi sazeči sovětských tiskáren, mezi sormovskými a putilovskými dělníky atd.? Kolik jsme jich přistihli, kolik usvědčili, kolik veřejně pokárali?

Tisk o tom mlčí. A jestliže o tom píše, píše o tom su-

chopárně, úředním stylem a ne jako *revoluční* tisk, ne jako orgán *diktatury* třídy, která svými činy dokazuje, že odpor kapitalistů a povalečů zachovávajících kapitalistické zvyky zlomíme železnou pěstí.

Stejně je tomu s válkou. Stíháme zbabělé velitele a ulejšváky? Zostudili jsme před celým Ruskem pluky, které nejsou k ničemu? »Usvědčili«
jsme dost lidí, kteří by měli být jako špatné příklady pro výstrahu vyhnání z armády kvůli neschopnosti, nedbalosti, lajdáctví apod.? Nevedeme věčný, nesmiřitelný, skutečně revoluční *boj proti konkrétním* nositelům zla. Málo vychováváme masu na živých, konkrétních příkladech a vzorech ze všech oblastí života — a to je hlavním úkolem tisku v období přechodu od kapitalismu ke komunismu. Věnujeme málo pozornosti každodennímu životu v továrnách, na vesnici a v plucích, kde se rodí nejvíce nových věcí, kde je zapotřebí nejvíce pozornosti, popularizace, veřejné kritiky a kde je zapotřebí brojit proti špatnostem a vyzývat lidi, aby se učili z toho, co je kde dobré.

Méně politického hubuku. Méně intelektuálního meditování. Blíže k životu. Více pozornosti tomu, jak masu dělníků a rolníků vytvářejí svou každodenní prací *opravdu* něco *nového*. Více *kontrolovat*, do jaké míry je toto nové *komunistickým*.

Pravda, č. 202
20. září 1918
Podepsán N. Lenin

Podle textu Pravdy

S O U D R U H Ů M Ž E L E Z N I Č Á Ř Ů M
N A T R A T I M O S K V A —
K Y J E V — V O R O N Ě Ž

Ze srdce děkuji za pozdravy a přání všeho nejlepšího; já vám zase přeji mnoho a mnoho úspěchů při budování socialismu. Proletářská armáda železničních dělníků a zaměstnanců musí překazit záměry a choutky nejen sabotérů, ale i syndikalistů, a já jsem přesvědčen, že se jí to podaří.

S komunistickým pozdravem

V. Uljanov (Lenin)

Moskva 20. 9. 1918

*Otištěno 15. října 1918
v časopisu Věstník Glavnogo
vojenno-revoljucionnogo komi-
teta Moskousko—Kijevo—Voro-
něžskoj železnoj dorogi
č. 33 (Kursk)*

Podle rukopisu

K D E K R E T U O Z A V E D E N Í
N A T U R Á L N Í D A N Ě
P R O Z E M Ě D Ě L C E ⁸⁹

1

Z Á K L A D N Í T E Z E D E K R E T U

Během čtyř dnů přepracovat návrh takto:

1. Co nejpopulárnější úvod
 - (a) přebytky a rovnoměrné rozdělování
(17, 12 a další články zákona o socializaci půdy⁴⁰)
 - (b) vyvlastnit veškerou buržoazii
 - NB** ||| (γ) bohatého rolníka **nevyvlastňovat,**
ale spravedlivě, vysoko zdanit
 - (δ) střední rolnictvo — mírně zdanit
 - (ε) chudé — nezdaňovat.
2. Dělení na chudé (nezdaňovat), střední (velmi mírně zdaňovat) a bohaté rolnictvo zahrnout přímo do zákona.
3. Procento chudiny stanovit přinejmenším na 40 % a středního rolnictva přinejmenším na 20 %.
4. *Velmi* podstatně snížit zdanění středního rolnictva.
5. Oblastní sovětské orgány mají právo navrhopvat jinou výši zdanění bohatých.
6. Chudině dát právo získat část daňového poplatku (na potraviny a osivo).

PŘIPOMÍNKY
K NÁVRHU DEKRETU

NB

- (1) Celé dva milióny nejsou kulaci.
- (2) Bohatý rolník může být velmi zámožný, ale nemusí být vydřiduch apod.
- (3) Kapitalisty vyvlastňujeme a majetek jim konfiskujeme — bohatého rolníka *ne*.
- (4) Konfiskovat kulaky, jestliže povstali a kladli odpor.

Napsáno 21. září 1918

*Poprvé otištěno: Základní teze dekretu
roku 1931*

v publikaci Leninskij sbornik XVIII;

Připomínky roku 1945

v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle rukopisu

TELEGRAM GUBERNIÁLNÍMU
VÝKONNÉMU VÝBORU
V PENZE A REVOLUČNÍ
VOJENSKÉ RADĚ
1. ARMÁDY⁴¹

Moskva 22. 9. 1918

Guberniálnímu výkonnému výboru
v Penze a RVR 1. armády

Dobytí Simbirsk, mého rodiště, je nejhojivějším, nejlepší lékem na mé rány. Cítím nebyvalý příliv svěžích sil. Blahopřeji rudoarmějcům k vítězství a jménem všech pracujících jim děkuji za všechny jejich oběti.

Lenin

Otištěno (bez adresy, data a podpisu)

25. září 1918 v listu

Petrogradskaja pravda, č. 209

V plném znění otištěno

27. ledna 1935 v listu

Krasnaja zvezda, č. 22

Podle textu listu

Petrogradskaja pravda

porovnaného s textem

listu Krasnaja zvezda

DO PIS RUDO ARMĚJCŮM, KTEŘÍ DOBÝVALI KAZAŇ⁴²

Soudruzi! Vy už víte, jak velký význam má pro celou revoluci v Rusku dobytí Kazaně, které znamená přelom ve smýšlení naší armády, její přechod k rozhodným a energickým vítězným akcím. Těžké oběti, které jste přinesli v bojích, zachraňují republiku sovětů. Na upevnění armády závisí upevnění republiky v boji proti imperialistům, na něm závisí vítězství socialismu v Rusku i na celém světě. Z celého srdce zdravím hrdinná sovětská vojska, armádu předvoje vykořisťovaných, bojujících za svržení vykořisťování, a přeji jim další úspěchy.

Se soudružským a komunistickým pozdravem

V. Uljanov (Lenin)

*Napsáno 22. září 1918
Otištěno 29. září 1918
v listu Znamja revoljucii,
č. 177 (Kazaň)*

*Podle listu
Znamja revoljucii*

D O P I S S P O L E Č N Ě M U
Z A S E D Á N Í C Ú V V
A M O S K E V S K Ě H O S O V Ě T U
S E Z Á S T U P C I
Z Á V O D N Í C H V Ý B O R Ů
A O D B O R O V Ý C H S V A Z Ů
3. Ř Í J N A 1 9 1 8⁴³

V Německu vypukla politická krize. Všechn lid vidí, že jak vláda, tak všechny vykořisťovatelské třídy jako celek ztratily v panice hlavu. Okamžitě vyšlo najevo, že vojenská situace je beznadějná a že vládnoucí třídy nemohou očekávat od pracujících žádnou podporu. Tato krize znamená buď začátek revoluce, nebo přinejmenším to, že se teď masy začaly na vlastní oči přesvědčovat o její nevyhnutelnosti a blízkosti.

Vláda morálně rezignovala a hystericky se zmítá mezi vojenskou diktaturou a koaličním vládním seskupením. Ale vojenská diktatura byla v podstatě vyzkoušena už na začátku války a právě nyní ji nelze prosazovat, neboť armáda už není spolehlivá. Přibrání Scheidemannů a spol. do vlády jen urychlí revoluční výbuch, způsobí, že bude ještě mohutnější, ještě uvědomělejší, ještě tvrdší a energičtější, jakmile bude úplně odhalena celá ubohá bezmocnost těchto přísluhovačů buržoazie, těchto prodejných lidiček, jako jsou Hendersonové a Sidney Webbové v Anglii, Albertové Thomasové a Renaudelové ve Francii apod., zrovna takových jako naši menševici a eseři.

Krize v Německu teprve vypukla. Skončí nutně tím, že politickou moc převezme proletariát. Ruský proletariát sleduje události velmi pozorně a s nadšením. Teď i ti nejzaslepenější dělníci v různých zemích uvidí, jak správně

si počínali bolševici, když celou svou taktiku založili na podpoře světové dělnické revoluce a nebáli se jí přinášet jakékoli, i nejtěžší oběti. Teď i ti nejzaostalejší lidé pochopí, jak nesmírně hanebně zrazovali socialismus menševici a eseri, když se spojili s loupeživou anglickou a francouzskou buržoazií, aby prý byl anulován brestlitevský mír. Sovětskou vládu už přirozeně ani nenapadne pomáhat německým imperialistům tím, že by se pokoušela porušit brestlitevský mír, udělat z něj cár papíru ve chvíli, kdy vnitřní protiimperialistické síly začínají v Německu vřít a bouřit se, ve chvíli, kdy se představitelé německé buržoazie začínají ospravedlňovat před vlastním lidem za uzavření takového míru a začínají hledat prostředky, jak »změnit« politiky.

Ale proletariát Ruska nejen pozorně a nadšeně sleduje události. Jde mu o to, aby s vypětím všech sil *pomohl německým dělníkům*, před nimiž stojí velmi těžké zkoušky, velmi obtížná cesta od útisku ke svobodě, velmi urputný *boj jak proti vlastnímu, tak proti anglickému imperialismu*. Porážka německého imperialismu bude znamenat, že po určitou dobu se bude stupňovat neomalenost, brutalita, reakčnost a dobovačné choutky anglického a francouzského imperialismu.

Bolševická dělnická třída Ruska byla vždycky internacionalistická ne slovy, ale činy, na rozdíl od oněch darebáků — hrdinů a vůdců II. internacionály, kteří buď přímo zrazovali a spolčovali se s vlastní buržoazií, nebo se snažili vykrotit frázemi a vymýšleli si (jako Kautsky, Otto Bauer a spol.) námitky proti revoluci, stavěli se proti každé odvážné, veliké revoluční akci, proti jakémukoli obětování úzce národních zájmů ve jménu dalšího rozvíjení proletářské revoluce.

Proletariát Ruska pochopí, že teď se od něho budou vbrzku žádat největší oběti ve prospěch internacionalismu. Blíží se doba, kdy vzhledem k okolnostem může být žádoucí, abychom německému lidu, osvobozujícímu se

od vlastního imperialismu, pomohli proti anglickému a francouzskému imperialismu.

Začněme se proto okamžitě připravovat. Dokažme, že dělníci v Rusku dovedou daleko energičtěji pracovat, daleko obětavěji bojovat a umírat, když jde ne pouze o revoluci v Rusku, ale i o mezinárodní dělnickou revoluci.

Především zdesateronásobme své úsilí při výkupu zásob obilí. Stanovme si, že v každém velkém silu shromáždíme dostatek obilí, abychom pomohli německým dělníkům, jestliže je události postaví do obtížné situace v jejich boji za osvobození od nestvůr a bestí imperialismu. Ať si každá stranická organizace, každý odborový svaz, každá továrna, dílna atd. zvolí několik volostí a samy se s nimi spojí, aby upevnily svazek s rolníky, aby jim pomohly, aby je vzdělávaly, abychom zvítězili nad kulaky a aby byly vykoupeny úplně všechny přebytky obilí.

Mělo by se také zdesateronásobit naše úsilí vybudovat proletářskou Rudou armádu. Přelom už nastal, všichni to víme, vidíme a cítíme. Dělníci a pracující rolníci se poněkud vzpamatovali z hrůz imperialistického vraždění, pochopili a na vlastních zkušenostech se přesvědčili, že je nutné vést válku proti utlačovatelům na obranu vymožeností jejich revoluce, revoluce pracujících, jejich moci. Rodí se armáda, Rudá armáda dělníků a chudých rolníků odhodlaných ke všem obětem pro obranu socialismu. Armáda se upevňuje, zoceluje se v bitvách s Čechoslováky a bělogvardějci. Byly položeny pevné základy a je třeba si pospíšit s její výstavbou.

Rozhodli jsme, že budeme mít na jaře miliónovou armádu, teď potřebujeme armádu třímiliónovou. Můžeme ji mít. *A budeme ji mít.*

V posledních dnech světové dějiny neobyčejně rychle pokročily ke světové dělnické revoluci. Mohou nastat velmi rychlé změny, německý, anglický a francouzský imperialismus se může společně pokusit vystoupit proti sovětské moci.

I my musíme urychlit přípravné práce. Proto zdesateronásobme své úsilí.

Nechť se to stane heslem k výročí Velké říjnové revoluce proletariátu!

Nechť se to stane zárukou blížících se vítězství světové proletářské revoluce!

N. Lenin

*Pravda, č. 213
a Izvestija VCIK, č. 215
4. října 1918*

Podle textu Pravdy

PROLETÁŘSKÁ REVOLUCE A RENEGÁT KAUTSKY

Pod tímto názvem jsem začal psát brožuru*, v níž jsem kritizoval Kautského knížku *Diktatura proletariátu*^[154], která právě vyšla ve Vídni. Ale protože se má práce protahuje, rozhodl jsem se požádat redakci *Pravdy*, aby mi uveřejnila kratší článek na totéž téma.

Více než čtyřletá mimořádně vyčerpávající a reakční válka vykonala své dílo. V Evropě je cítit závan narůstající proletářské revoluce — v Rakousku i v Itálii, v Německu i ve Francii, dokonce i v Anglii (neobyčejně charakteristické je například *Přiznání kapitalisty*^[140] v červencovém čísle ultraoportunistického časopisu *The Socialist Review*⁴⁴, redigovaného pololiberálem Ramsayem MacDonaldem).

A v takovém okamžiku vůdce II. internacionály pan Kautsky vydává knihu o diktatuře proletariátu, tj. o proletářské revoluci, knihu stokrát hanebnější, štvavější, renegátštější než proslulé Bernsteinovy *Předpoklady socialismu*^[137]. Skoro dvacet let uplynulo od doby, kdy byla vydána tato renegátská kniha, a teď přichází Kautsky znovu s renegátstvím, a ještě větším!

Velmi malá část knihy je věnována vlastní bolševické revoluci v Rusku. Kautsky doslova opakuje všechny menševické hlubokomyslnosti, takže ruští dělníci by na to odpověděli jen homérským smíchem. Představte si například, že za »marxismus« se tu vydává úvaha pololiberála Maslova^[170], hemžící se citáty z pololiberálních spisů,

* Viz tento svazek, s. 263—366. *Red.*

o tom, jak se bohatí rolníci snaží přibrat si půdu (to je novinka!), jak výhodné jsou pro ně vysoké ceny obilí apod. A vedle toho je opovržlivé, už docela liberální prohlášení našeho »marxisty«: »Chudého rolníka tu považují (tj. bolševici v Sovětské republice) za neustálý a masový produkt socialistické agrární reformy „diktatury proletariátu“« (s. 48 brožury Kautského).

To je dobré, vidíte? Socialistista, marxista, se *nám* snaží dokázat *buržoazní* charakter revoluce a přitom se vysmívá, přesně v duchu Maslova, Potresova a *kadetů*, organizaci chudiny na vesnici.

»Vyvlastňování bohatých rolníků vnáší pouze nový prvek neklidu a občanské války do výrobního procesu, který ke svému ozdravení naléhavě vyžaduje klid a jistotu« (s. 49).

Je to neuvěřitelné, ale je to fakt. Doslova tak to řekl Kautsky, a ne Savinkov ani Miljukov!

V Rusku jsme už tolikrát viděli, jak se za »marxismus« schovávají obhájci kulaků, že nás Kautsky nemůže překvapit. Evropský čtenář se snad bude muset podrobně zastavit u tohoto hanebného přisluhování buržoazii a liberálního strachu z občanské války. Ruským dělníkům a rolníkům stačí ukázat prstem na toto renegátství Kautského — — a jít dál.

Téměř devět desetin knihy věnoval Kautsky obecné, teoretické otázce, která je nanejvýš důležitá: otázce vztahu diktatury proletariátu k »demokracii«. A zde je zcela evidentní, že se úplně rozešel s marxismem.

S naprosto vážnou a neobyčejně »učenou« tváří ujišťuje Kautsky své čtenáře, že »revoluční diktaturou proletariátu« Marx nerozuměl takovou »*formu vlády*«, která vylučuje demokracii, ale *stav*, a to »stav nadvlády«. Nadvláda proletariátu jako většiny obyvatelstva je možná za nejprísnějšího zachování demokracie a například Pařížská

komuna, která byla právě diktaturou proletariátu, byla zvolena všeobecným hlasováním. A že Marx, když mluvil o diktatuře proletariátu, neměl na mysli »formu vlády« (či formu vládnutí, Regierungsform), to prý »je dokázáno už tím, že Marx se domníval, že Anglie a Amerika mohou přejít (ke komunismu) pokojnou, tj. demokratickou cestou« (s. 20—21).

Je to neuvěřitelné, ale je to fakt! Takto uvažuje Kautsky a potírá bolševiky za porušování »demokracie« v jejich ústavě, v celé jejich politice, usilovně propaguje a všemožně zdůvodňuje »demokratickou, a ne diktátorskou metodu«.

Tím úplně přechází na stranu oportunistů (jako jsou Němci David, Kolb a ostatní sloupy sociálšovinismu nebo angličtí fabiáni⁴⁵ a nezávislí⁴⁶ nebo francouzští a italští reformisté), kteří otevřeněji a poctivěji prohlašovali, že neuznávají Marxovo učení o diktatuře proletariátu, protože je prý v rozporu s demokratismem.

Tím se úplně vrací k názoru předmarxistického německého socialismu, podle něhož prý směřujeme ke »svobodnému lidovému státu«, k názoru maloburžoazních demokratů, kteří nechápali, že *každý* stát je mechanismem k potlačování jedné třídy druhou.

Tím se úplně zříká revoluce proletariátu, na jejíž místo staví liberální teorie »dosažení většiny« a »využití demokracie«! Všechno, co čtyřicet let, od roku 1852 do roku 1891, hlásali a dokazovali Marx a Engels o tom, že proletariát musí »rozbít« buržoazní státní mašinerii, renegát Kautsky úplně zapomněl, překroutil a hodil přes palubu.

Podrobně rozebírat teoretické chyby Kautského by znamenalo opakovat, co jsem řekl ve Státě a revoluci^[45] *. To zde není zapotřebí. Uvedu jen stručně:

Kautsky se zřekl marxismu^[154], protože zapomněl, že

* Viz Sebrané spisy 33, Praha 1987, s. 29—153. *Red.*

každý stát je mechanismus k potlačování jedné třídy druhou a že i ta *nejdemokratičtější* buržoazní republika je mechanismem k potlačování proletariátu buržoazií.

Diktatura proletariátu, proletářský stát, mechanismus k potlačování *buržoazie proletariátem* není »formou vlády«, ale *státem jiného typu*. Potlačování je nutné, protože buržoazie bude vždy klást zuřivý odpor proti vyvlastňování.

(Odvolávat se na to, že v sedmdesátých letech připouštěl Marx možnost pokojného přechodu k socialismu v Anglii a v Americe⁴⁷, znamená argumentovat jako sofista, to je prostěji řečeno — jako darebák, který dělá podvody pomocí citátů a odkazů. Za prvé, tuto možnost Marx i tehdy považoval za výjimku. Za druhé, tehdy ještě neexistoval monopolní kapitalismus. Za třetí, právě v Anglii a v Americe tehdy neexistoval — (*dnes existuje*) — vojenský aparát jakožto hlavní nástroj buržoazního mechanismu.)

Kde existuje potlačování, tam nemůže být svoboda, rovnost aj. Právě proto Engels říkal^[125]: »Dokud proletariát ještě potřebuje stát, nepotřebuje ho v zájmu svobody, ale v zájmu potlačování svých nepřátel; a až bude možné mluvit o svobodě, pak stát jako takový přestane existovat.«⁴⁸

Buržoazní demokracie, o jejímž velkém významu pro výchovu proletariátu a jeho přípravu k boji není sporu, je vždy omezená, pokrytecká, lživá, falešná a zůstává vždy demokracií pro bohaté a podvodem pro chudé.

Proletářská demokracie potlačuje vykořisťovatele, buržoazii, a proto není pokrytecká, *neslibuje jim* svobodu a demokracii, zato pracujícím dává *skutečnou demokracii*. Pouze Sovětské Rusko dalo proletariátu a celé obrovské pracující většině Ruska *svobodu a demokracii*, nevídanou, nemožnou a nemyslitelnou v žádné buržoazní demokratické republice, když například odňalo buržoazii paláce a vily (bez toho je svoboda shromažďování pokrytec-

tvím), když vzalo kapitalistům tiskárny a papír (bez toho je svoboda tisku pro pracující většinu národa lží), když nahradilo buržoazní parlamentarismus demokratickou organizací *sovětů*, *tisíckrát* bližších »lidu«, *tisíckrát* »demokratičtějších« než nejdemokratičtější buržoazní parlament. *A tak dále.*

Kautsky hodil přes palubu . . . »třídní boj« aplikovaný na demokracii! Kautsky se stal vysloveným renegátem a přísluhovačem buržoazie.

V této souvislosti se nemohu nezmínit o několika perlách renegátství.

Kautsky je nucen přiznat, že organizace typu sovětů má význam nejen pro Rusko, ale že má i světový význam, že patří k »nejdůležitějším jevům naší doby« a pravděpodobně bude mít »rozhodující význam« v příštích velikých »bitvách mezi kapitálem a prací«^[154]. Kautsky však opakuje přemoudřelosti menševiků, kteří šťastně přešli na stranu buržoazie proti proletariátu, a »usuzuje«: Sověty jsou dobré jako »organizace boje«, ne však jako »státní organizace«.

To je velkolepé! Organizujte se v sovětech, proletáři a chudí rolníci! Ale chraňbůh, abyste zvítězili! Neopovažujte se zvítězit! Jakmile zvítězíte nad buržoazií, je s vámi amen, protože »státními« organizacemi v proletářském státě být nesmíte. Jakmile zvítězíte, musíte se okamžitě rozpustit!!

Jaký obdivuhodný »marxista« je ten Kautsky! Jaký nedostižný »teoretik« renegátství!

Perla číslo dvě. Občanská válka je »úhlavním nepřítelem« »sociální revoluce«, neboť, jak jsme už slyšeli, sociální revoluce »potřebuje dostatek klidu« (pro bohaté?) »a jistotu« (pro kapitalisty?).

Evropští proletáři! Nepomýšlejte na revoluci, dokud nenajdete takovou buržoazii, která by proti vám *nenajala*

v souvislosti s občanskou válkou Savinkova a Dana, Dutova a Krasnova, Čechoslováky a kulaky!

Marx napsal v roce 1870^[78], že válka naučila francouzské dělníky zacházet se zbraněmi, což je naše hlavní naděje.⁴⁹ »Marxista« Kautsky očekává od čtyřleté války, že dělníci nepoužijí zbraně proti buržoazii (pro pána krále! to by snad nebylo docela »demokratické«), ale . . . že uzavřou nevinný mír s nevinnými kapitalisty!

Perla číslo tři. Občanská válka má ještě další nepříjemnou stránku: zatímco v »demokracii« existuje »ochrana menšiny« (kterou — poznamenejme v závorkách — na vlastní kůži tak dobře zakusili Dreyfusovi francouzští obhájci nebo Liebknechtové, MacLeanové, Debsové v poslední době), občanská válka (dávejte pozor!) »hrozí poraženému, že bude úplně zničen«.

Není to snad opravdový revolucionář, tenhle Kautsky? Je celým srdcem pro revoluci . . . jenže pro takovou, v níž by se vážně nebojovalo a nehrozilo by zničení! Úplně »překonal« staré chyby starého Engelse, který se nadšeně rozplýval nad výchovným účinkem násilných revolucí.⁵⁰ Jako »seriózní« historik se distancoval od omylů těch, kdo tvrdili, že občanská válka zoceluje vykořisťované a učí je vytvářet novou společnost *bez* vykořisťovatelů^[120].

Perla číslo čtyři. Byla historicky významná a užitečná diktatura proletářů a maloburžoazie v revoluci roku 1789? Vůbec ne. Neboť přišel Napoleon. »Diktatura nižších vrstev připravuje cestu diktatuře šavle« (s. 26). — — — Náš »seriózní« historik — stejně jako všichni liberálové, do jejichž tábora přešel — je pevně přesvědčen, že v zemích, které nepoznaly »diktaturu nižších vrstev«, například v Německu, k diktatuře šavle nedošlo. Německo se nikdy nelišilo od Francie surovější a hanebnější diktaturou šavle — to všechno je pomluva, kterou si vymysleli Marx a Engels, kteří nestoudně lhalo, když tvrdili, že dodnes má francouzský »lid« více svobodmilovnosti a hrdoosti utlačených než v Anglii ne-

bo v Německu a že za to Francie vděčí právě svým revolucím.

. . . Už dost! Museli bychom napsat zvláštní brožuru, abychom vypočítali všechny perly renegátství podlého renegáta Kautského.

Nemůžeme se nepozastavit u »internacionalismu« pana Kautského. Kautsky na něj mimoděk upozornil, a to tím, že v nejkrásnějších barvách vylíčil internacionalismus menševiků, kteří jsou přece také zimmerwaldovci⁵¹, jak dojemně tvrdí Kautsky, kteří jsou přece »bratry« bolševiků, a to je míněno vážně!

Takhle vypadá to dojemné vylíčení »zimmerwaldismu« menševiků:

»Menševici chtěli všeobecný mír. Chtěli, aby všichni bojující přijali heslo: Bez anexí a kontribucí. Dokud toho nebylo dosaženo, měla být podle jejich názoru ruská armáda v bojové pohotovosti . . .« Ale zlí bolševici »dezorganizovali« armádu a uzavřeli nešťastný brestlitevský mír . . . A Kautsky nad slunce jasněji tvrdí, že se mělo ponechat Ústavodárné shromáždění a že nebylo třeba, aby se bolševici ujímali moci.

Tak tedy internacionalismus spočívá v tom, že je třeba *podporovat* »vlastní« imperialistickou vládu, jako podporovali Kerenského menševici a eseři, utajovat její tajné smlouvy a podvádět přitom lid medovými řečmi: My přece »žádáme« na šelmách, aby byly hodné, my »žádáme« na imperialistických vládách, aby »přijaly heslo Bez anexí a kontribucí«.

V tom je podle názoru Kautského internacionalismus.

Ale podle našeho názoru je to úplné renegátství.

Internacionalismus spočívá v naprostém rozchodu s *vlastními* sociálšovinisty (tj. obranáři) a s *vlastní* imperialistickou vládou, v revolučním boji proti ní, v jejím svržení, v odhodlání podstoupit i ty největší národní obě-

ti (dokonce i uzavřít brestlitevský mír), jestliže to prospívá rozvoji *internacionální* dělnické revoluce.

Velmi dobře víme, že Kautsky a jeho společníci (jako je Ströbel, Bernstein apod.) byli velmi »rozhořčeni« uzavřením brestlitevského míru: chtěli by, abychom udělali »gesto«^[17]. . . , jímž bychom v Rusku okamžitě předali moc buržoazii! Tito omezení, ale nevinní a dojemní němečtí maloměšťáci nebyli vedeni přáním, aby se proletářská Sovětská republika, která jako první na světě revolučně svrhla vlastní imperialismus, udržela do doby, než dojde k revoluci v Evropě, a rozdmýchávala požár v ostatních zemích (maloměšťáci *se bojí* požáru v Evropě, *bojí se* občanské války, která ruší »klid a jistotu«). Ne. Byli vedeni přáním, aby se ve *všech* zemích udržel *maloburžoazní* nacionalismus, který se vydává pro svou »mírnost a korektnost« za »internacionalismus«. Ruská republika by měla zůstat buržoazní a . . . čekat . . . Pak všichni na světě by byli hodnými, umírněnými, nevýbojnými maloburžoazními nacionalisty, a právě v tom by byl internaciona-
lismus!

Tak smýšlejí kautskisté v Německu, longuetisté ve Francii, nezávislí (ILP) v Anglii, Turati a jeho »bratři« v renegátství v Itálii a tak dále a tak dále.

Teď už jen úplní hlupáci mohou nevidět, že jsme byli nejen v právu, když jsme svrhli naši buržoazii (a její přísluhovače, menševiky a esery), ale byli jsme rovněž v právu, když jsme uzavřeli brestlitevský mír *poté*, co buržoazie Dohody (Entente) odmítla otevřenou výzvu k uzavření všeobecného míru, kterou jsme podpořili zveřejněním a zrušením tajných smluv^[106]. Za prvé, kdybychom nebyli uzavřeli brestlitevský mír, byli bychom ihned vydali moc ruské buržoazii, a tím velmi uškodili světové socialistické revoluci. Za druhé, za cenu *národních* obětí jsme si udrželi takový *mezinárodní* revoluční vliv, že nás dnes už přímo napodobuje Bulharsko, bouří se Rakousko a Německo, *oba* imperialistické státy jsou oslabeny, a my

jsme silnější, *začali* jsme budovat skutečnou proletářskou armádu.

Z taktiky renegáta Kautského vyplývá, že němečtí dělníci musí teď bránit vlast spolu s buržoazií a především se obávat německé revoluce, neboť Angličané by jí mohli vnutit nový Brest Litevský. Tomu se právě říká renegátství. Tomu se právě říká maloburžoazní nacionalismus.

Prohlašujeme však: Obsazení Ukrajiny bylo nesmírnou národní obětí, ale proletáře a chudé rolníky Ukrajiny to zocelilo a *posílilo* jako revoluční bojovníky za mezinárodní dělnickou revoluci. Ukrajina utrpěla újmu, ale mezinárodní revoluce získala, protože německá vojska byla »rozvrácena«, německý imperialismus byl oslaben a revolučně smýšlející němečtí, ukrajinští a ruští dělníci *se sblížili*.

Bylo by samozřejmě »lepší«, kdybychom mohli svrhnout Viléma i Wilsona pouze válkou. Ale to jsou fantazie. Zahraniční válkou je svrhnout nemůžeme. Ale můžeme uspíšit *vnitřní* rozklad v jejich zemích. Dosáhli jsme toho sovětskou proletářskou revolucí v *obrovském* měřítku.

Němečtí dělníci by dosáhli ještě většího úspěchu, kdyby se rozhodli pro revoluci a *neohlíželi se* přitom na národní oběti (to je právě internacionalismus), kdyby si řekli (a dokázali *činy*), že pro ně zájem mezinárodní dělnické revoluce znamená *víc* než celistvost, jistotu a klid toho či onoho, a *zejména vlastního* národního státu.

Největším neštěstím a nebezpečím pro Evropu je, že *ne-má* revoluční stranu. Jsou v ní strany zrádců, jako jsou Scheidemannové, Renaudelové, Hendersonové, Webbové a spol., nebo lokajské duše, jako je Kautsky. V Evropě není revoluční strana.

Mohutné revoluční hnutí mas může ovšem tento nedostatek napravit, ale i tak je to velké neštěstí a veliké nebezpečí.

Proto je třeba všemožně odhalovat renegáty, jako je Kautsky, a tím podporovat revoluční *skupiny* skutečně internacionalistických proletářů, které existují ve *všech* zemích. Proletariát se brzo odvrátí od zrádců a renegátů, bude následovat tyto skupiny a vychová si z nich své vůdce. Nadarmo buržoazie ve všech zemích neběduje nad »světovým bolševismem«.

Světový bolševismus nad světovou buržoazií zvítězí.

9. 10. 1918

Pravda, č. 219
11. října 1918
Podepsán N. Lenin

Podle rukopisu

S P O L E Č N Ě Z A S E D Á N Í C Ú V V,
M O S K E V S K Ě H O S O V Ě T U,
Z Á V O D N Í C H V Ý B O R Ů
A O D B O R O V Ý C H S V A Z Ů

22. ŘÍJNA 1918⁵²

1

Z P R Á V A

(Mohutný, neutuchající potlesk a volání »hurá«.) Soudružky a soudruzi, zdá se mi, že naši dnešní situaci lze při vši její rozpornosti charakterizovat za prvé tím, že jsme se nikdy tak nepřiblížili k mezinárodní proletářské revoluci jako dnes, a za druhé tím, že jsme nikdy nebyli v nebezpečnější situaci než dnes. U těchto dvou tezí, zejména u druhé z nich bych se dnes rád zastavil podrobněji. Myslím, že si široké masy sotva uvědomují celé nebezpečí, které se na nás valí, a protože můžeme jednat jedině tehdy, opíráme-li se o široké masy, je hlavním úkolem představitelů sovětské moci říci masám celou pravdu o nynější situaci, i kdyby byla sebetěžší. Pokud jde o to, že jsme se přiblížili k mezinárodní socialistické revoluci, o tom se mluvilo nejednou a já budu stručný. Skutečně, jedna z hlavních věcí, které sovětské moci vytýkala nejen buržoazie, ale i maloburžoazní vrstvy, jež přestaly věřit v socialismus, a také mnoho takzvaných socialistů, kteří si zvykli žít v míru, kteří nevěřili v socialismus, ti všichni vytýkali sovětské moci, že když provádíme socialistický převrat v Rusku, děláme to nepromyšleně, neboť na Západě revoluce ještě nedozrála.

Soudružky a soudruzi, nyní, v pátém roce války, je všeobecný krach imperialismu zřejmým faktem; nyní začíná být všem jasné, že ve všech bojujících zemích je revoluce

nevyhnutelná. A my, ačkoli naše existence byla zpočátku odhadována na dny nebo týdny, jsme za tento rok revoluce udělali tolik, kolik nikdy na světě neudělala žádná proletářská strana. Ukázalo se, že naše revoluce je světovým jevem! O tom, že bolševismus je dnes světovým jevem, mluví také veškerá buržoazie a toto přiznání jasně dokazuje, že naše revoluce se rozšířila z Východu na Západ a nachází tam stále úrodnější půdu. Vy víte, že v Bulharsku vypukla revoluce. Bulharští vojáci začali zakládat sověty. Teď přicházejí zprávy, že v Srbsku se také tvoří sověty. I když anglo-francouzská Dohoda slibuje národům hory doly, jestliže povstanou a odtrhnou se od Německa, i když jim toho tolik slibují nejbohatší a nejmocnější kapitalisté na světě, kapitalisté američtí, angličtí a francouzští, začíná být zřejmé, že buržoazie různých malých států, na které se teď Rakousko rozpadá, že tato buržoazie se v žádném případě neudrží, že její vláda, její moc v těchto státech bude velmi krátká a přechodná, protože všude klepe na dveře dělnická revoluce.

Buržoazie jednotlivých zemí si uvědomuje, že se bude muset držet ve svých vlastních státech pomocí cizích bodáků. A jak vidíme, revoluce vypukla nejen v Rakousku, ale i v Německu, jejichž postavení se ještě nedávno zdálo pevné. Dostáváme odtud zprávy, že německý tisk už píše o odstoupení císaře, a tisk strany nezávislých sociálních demokratů⁵³ dostal už od kancléře povolení mluvit o Německé republice. To už něco znamená. Víme, že se rozklad armády prohloubil, že se tam šíří přímé výzvy k povstání vojsk. Víme, že se ve východním Německu vytvořily vojenské revoluční výbory, které vydávají revoluční tiskoviny revolucionizující vojáky. Proto můžeme s naprostou jistotou prohlásit, že revoluce dozrává ne každým dnem, ale každou hodinou, a to říkáme nejen my — ne, to říkají právě všichni Němci z militaristických kruhů a z řad buržoazie, kteří cítí, že ministrům se houpá půda pod nohama, že jim lid nedůvěřuje a že se udrží ve

vládě velmi krátce. To tvrdí všichni, kdo vědí, jak se věci mají: jak je nevyhnutelná lidová revoluce v Německu a snad i proletářská revoluce.

Velmi dobře víme, jak mohutné proletářské hnutí vzniklo i v jiných zemích. Viděli jsme, jak se objevil Gompers v Itálii [^{3,97}] a za peníze dohodových mocností, podporován veškerou italskou buržoazií a sociálpatrioty, objížděl všechna italská města a přesvědčoval italské dělníky, že je třeba pokračovat v imperialistické válce. Viděli jsme, jak o tom tehdy uveřejňoval italský socialistický tisk krátké zprávy, v nichž zůstávalo jen Gompersovo jméno a všechno ostatní bylo cenzurou vyškrtáno, nebo jak byly uveřejňovány noticky, v nichž se posměšně psalo: »Gompers chodí na bankety a žvaní.« Buržoazní tisk přiznával, že Gompers byl všude vypískán^[4]. Buržoazní tisk napsal: »Italští dělníci se chovají tak, že by patrně dovolili jezdit po Itálii jen Leninovi a Trockému.« Italská socialistická strana⁵⁴ udělala za války obrovský krok kupředu, tj. doleva. Víme, že ve Francii byl příliš velký počet vlastenců mezi dělníky; říkali jim, že Paříži a francouzskému území hrozí obrovské nebezpečí. Ale i tam se počínání proletariátu mění. Když se na posledním sjezdu⁵⁵ četl dopis o tom, co dělají spojenci, angličtí a francouzští imperialisté, ozývalo se volání: Ať žije socialistická republika!^[7] Včera jsme se dověděli, že se v Paříži konalo shromáždění, na němž bylo 2000 kovodělníků a které pozdravilo Sovětskou republiku v Rusku. Vidíme, že ze tří socialistických stran v Anglii⁵⁶ se jen jedna, Nezávislá socialistická strana, nestala otevřeným spojencem bolševiků, kdežto Britská socialistická strana a Socialistická dělnická strana Skotska jednoznačně prohlašují, že jsou stoupenci bolševiků. V Anglii se také začíná šířit bolševismus a španělské strany, které stály po boku anglického a francouzského imperialismu a mezi nimiž se na začátku války mohlo najít jen několik málo lidí, kteří měli nejasnou představu o internacionalistech, všechny tyto

strany na svém sjezdu zdraví bolševiky v Rusku⁵⁷. Bolševismus se stal světovou teorií a taktikou mezinárodního proletariátu! (Potlesk.) Bolševismus dokázal, že se před celým světem rozpoutala promyšlená socialistická revoluce a že fakticky, ve skutečnosti v otázce, zda být pro bolševiky nebo proti bolševikům, dochází k rozštěpení socialistů. Bolševismus se zasloužil o to, že se vytyčuje program vytvoření proletářského státu. Dělníci, kteří nevěděli, jak vypadá situace v Rusku, protože četli jen buržoazní tisk plný lží a pomluv, to začali teď chápat, když se přesvědčili, že proletářská vláda dosahuje nad svými kontrarevolucionáři jednoho vítězství za druhým, když se přesvědčili, že neexistuje z této války kromě naší taktiky, kromě revolučního postupu naší dělnické vlády jiné východisko. A když se minulou středu konala v Berlíně demonstrace, projevovali dělníci své rozhořčení vůči císaři tím, že se snažili projít kolem jeho paláce; poté se odebrali k ruskému vyslanectví a chtěli vyjádřit svou solidaritu s jednáním ruské vlády.

Vida, kam až došla Evropa v pátém roce války! A právě proto říkáme, že jsme se nikdy tak nepřiblížili ke světové revoluci, že nikdy proletariát v Rusku tak očividně neukázal svou sílu a nikdy nebylo tak jasné, že za námi půjdou milióny a desetimilióny světového proletariátu. Proto tedy, opakuj, jsme se nikdy tak nepřiblížili k mezinárodní revoluci a nikdy nebyla naše situace tak nebezpečná, protože se nikdy předtím nepočítalo s bolševismem jako se světovou silou. Zdálo se, že bolševismus je jen důsledkem únavy ruských vojáků, že je to jen výbuch nespokojenosti ruských vojáků vyčerpaných válkou, a jakmile tato nespokojenost pomine a bude nastolen třeba i ten nejnásilnější mír, pak veškeré kroky k vybudování státu a k socialistickým reformám budou potlačeny. Všichni si tím byli jisti, ale ukázalo se, že jakmile jsme po imperialistické válce, která skončila tím nejnásilnějším mírem, podnikli první kroky k vybudování státu, jakmile

jsme měli možnost nechat rolníky nějakou dobu žít opravdu bez statkářů, aby si k nim ujasnili svůj vztah a skutečně se přesvědčili, že nebudují svůj život na zkonfiskované půdě pro kulaky a pro nové kapitalisty, ale skutečně jen pro pracující, jakmile dělníci viděli, že mohou budovat svůj život bez kapitalistů, učit se této těžké, ale veliké práci, bez níž se nikdy nezbaví vykořisťování — začalo být všem jasné, a v praxi se to ukázalo, že žádné síly, žádná kontrarevoluce sovětskou moc nesvrhnou.

Abychom v Rusku dospěli k tomuto přesvědčení, potřebovali jsme celé měsíce. Říká se, že na vesnici teprve v létě roku 1918 a teprve na podzim téhož roku rolníci pochopili smysl a význam naší revoluce. Ve městě si to lidé uvědomili dávno, ale aby toto vědomí proniklo do každého újezdu, do každé zapadlé volosti a vesnice, aby se rolníci přesvědčili, ne z knížek a z řečí, ale ze svého vlastního života, že půdu musí dostat pracující, a ne kulaci, a že proti kulakům je třeba bojovat, že kulaky je třeba porazit vlastní organizovaností, že vlnu povstání, která proběhla celou zemí letos v létě, podporovali statkáři, kulaci a bělogvardějci, a také, aby rolníci na vlastních zkušenostech, na vlastním hřbetě, na vlastní kůži zakusili moc Ústavodárného shromáždění, k tomu byly třeba dlouhé a dlouhé měsíce; dnes je vesnice zocelená a masy rolnické chudiny, které si nepřivlastňují cizí práci, se teprve teď přesvědčily, ne z knih, z nichž masy pracujících nikdy nezískají pevné přesvědčení, ale na vlastních zkušenostech, že sovětská moc je moc vykořisťovaných pracujících a že každá vesnice může přikročit ke kladení základů nového, socialistického Ruska. Potřebovali jsme dlouhé měsíce, abychom i v ostatním Rusku po roce 1918 mohli s jistotou a na základě výroků lidí vycházejících z faktických zkušeností říct, že není ani jedna zapadlá vesnice, kde by lidé nevěděli, co je to sovětská moc, kde by ji nehájili, protože vesnice poznala, jaké nebezpečí hrozí ze strany kapitalistů a statkářů, poznala, jak obtížná je socialistická

přestavba, a nezalekla se, ale řekla si: Pro tuto praxi získáme desetimilióny rukou, za rok jsme se mnohému naučili a ještě naučíme. O tom jsou dnes v Rusku na základě vlastních zkušeností plně přesvědčeny desetimilióny lidí.

Teprve dnes začíná být jasné i západoevropské buržoazii, která dosud bolševiky nebrala vážně, teprve teď jí začíná být jasné, že se právě jedině u nás vytvořila pevná moc, která jde s masami pracujících a která mezi nimi může vyvolat skutečný heroismus obětavosti. A jakmile tato proletářská moc začala šířit nákazu po Evropě, jakmile se ukázalo, že vůbec nejde o nějakou zvláštnost Ruska a že na celém světě čtyřletá válka vyvolala rozklad v armádě — kdežto dříve se říkalo, že jen Rusko pro svou zaostalost a nepřipravenost dospělo až tak daleko, že se mu ve čtvrtém roce války rozutekla armáda — cožpak by to bylo možné v civilizovaných parlamentních zemích?

Ale teď všichni vidí, že po čtyřech letech světové války, v níž byly milióny lidí zabity a zmrzačeny proto, aby se kapitalisté mohli obohatit, když jsou zde desetitisíce dezertérů — tento neobvyklý jev můžeme pozorovat nejen v Rusku a v Rakousku, ale i v Německu, které se holdbá svým pořádkem — na základě těchto faktů se světová buržoazie přesvědčila, že musí počítat s významnějším nepřítelem, a začala se sjednocovat, a čím více jsme se přibližovali k mezinárodní proletářské revoluci, tím více se kontrarevoluční buržoazie sjednocovala.

V některých zemích se stále ještě bere revoluce na lehkou váhu, tak jako v Říjnu brali bolševiky na lehkou váhu koaliční ministři a tvrdili, že v Rusku to nedojde tak daleko, aby se bolševici dostali k moci. Ve Francii se například říká, že bolševici jsou hrstka zrádců, kteří zaprodávají svůj lid Němcům. Že se tak vyjadřuje buržoazie ve Francii — to se jí dá odpustit spíš než levým eserům, protože od toho je buržoazie, aby vyhazovala milióny na

lživé výmysly. Když se však francouzská buržoazie předsvědčila, že bolševismus se rozmáhá ve Francii a že dokonce i strany, které nebyly revoluční, se postavily za bolševiky s revolučními hesly, tu si uvědomila, že má před sebou nebezpečnějšího nepřítele: krach imperialismu a převahu dělníků v revolučním boji. Každý ví, že imperialistická válka může dnes velmi vážně ohrozit proletářskou revoluci, protože proletářská revoluce se nevyvíjí ve všech zemích rovnoměrně, neboť v každé zemi jsou jiné podmínky politického života, v jedné zemi je proletariát příliš oslaben, kdežto v jiné je silnější. Jestliže v jedné zemi je horní vrstva proletariátu slabá, pak v jiných zemích se zase stává, že se buržoazii dočasně podaří rozbít jednotu dělnictva, jako se to stalo v Anglii a ve Francii, a proto se proletářská revoluce vyvíjí nerovnoměrně, a proto buržoazie pochopila, že jejím nejsilnějším nepřítelem je revoluční proletariát. Sjednocuje se, aby udržela krach světového imperialismu.

Dnes se situace pro nás změnila a události se vyvíjejí nesmírně rychle. Zpočátku existovaly dvě skupiny imperialistických dravců, které se snažily navzájem zničit, ale teď zpozorovaly, zejména na německém imperialismu, který se donedávna pokládal za stejně silného jako Anglie a Francie, že jejich úhlavním nepřítelem je revoluční proletariát. Dnes, kdy je Německo zevnitř rozkládáno revolučním hnutím, se angličtí a francouzští imperialisté domnívají, že jsou pány světa. Žijí v přesvědčení, že jejich úhlavním nepřítelem jsou bolševici a světová revoluce. Čím více se rozvíjí revoluce, tím více se sjednocuje buržoazie. Proto se někteří z nás, zejména četní příslušníci širokých mas, kteří se teď předsvědčili, že mohou porazit naše kontrarevolucionáře, kozáky, důstojníky a Čechoslováky, domnívají, že tím je věc vyřešena, a neuvědomují si, že to dnes nestačí — že máme nového nepřítele, který je daleko nebezpečnější: tímto nepřítelem je anglický a francouzský imperialismus. Dosud měl poměrně má-

lo úspěchů v Rusku — například při vylodění v Archangelsku. Jeden francouzský publicista, který vydával noviny a nazval je *La Victoire*⁵⁸, prohlašoval, že Francii nestačí porazit Němce, ale musí porazit také bolševismus, a že tažení proti Rusku není útokem proti Německu, ale tažením proti bolševickému revolučnímu proletariátu a proti nákaze, která se šíří po celém světě.

Proto tedy dnes před námi vyvstává nové nebezpečí, které se ještě neukázalo v celém rozsahu a neprojevuje se v celé šíři; angličtí a francouzští imperialisté se připravují potichoučku a my si musíme velmi dobře uvědomovat, že by se měly masy prostřednictvím svých vůdců o tomto nebezpečí dovídat, protože Angličané a Francouzi nedosáhli ani na Sibiři, ani v Archangelsku velkého úspěchu — naopak, utrpěli tam řadu porážek, ale teď se ze všech sil snaží přepadnout Rusko z jihu, buď od Dardanel, nebo od Černého moře, nebo po pevnině přes Bulharsko a Rumunsko. Poněvadž tito lidé zachovávají vojenské tajemství, nemůžeme říct, jak je toto tažení připraveno a který z těchto dvou plánů — nebo možná i třetí — si zvolili: nebezpečí je právě v tom, že to nelze přesně vědět. Ale víme naprosto přesně, že se to připravuje, neboť tisk těchto zemí nepíše vždycky opatrně, některý novinář otevřeně roztrubuje hlavní cíle a vyvrací všechna lživá slova o spojenectví národů.

V německých vládnoucích kruzích teď jasně pozorujeme dva směry, dva plány, jak se zachránit, je-li možné se ještě zachránit. Jedni říkají: získáme čas, dotáhneme to do jara a snad budeme ještě s to klást vojenský odpor na opevněné linii; druzí vidí svou hlavní záchranu v Anglii a Francii, všechnu pozornost věnují tomu, aby dosáhli dohody s Anglií a Francií proti bolševikům — k tomu je upřena všechna jejich pozornost. A jestliže Wilson teď odpovídá na mírové nabídky hrubým a pohrdavým odmítnutím, neznamená to ještě, že strana německých kapitalistů, usilujících o dohodu s Anglií, se musí zříct svých

plánů. Tato strana ví, že někdy může existovat tichá dohoda, budou-li němečtí kapitalisté prokazovat služby anglickým a francouzským proti bolševikům, dostane se jim možná za tyto služby odměny. V kapitalistické společnosti to tak chodí — za služby se platí. Uvažují takto: Mohli bychom pomoci anglickým a francouzským kapitalistům něco nakrást a oni nám pak něco z nakradeného ponechají. Plat', abys i ty dostal zapláceno — taková je morálka kapitalistického světa. A mně se zdá, že když si tito lidé dělají nároky na jistou část anglického a francouzského kapitálu, umějí jistě počítat a počítají přinejmenším s miliardami. Část těchto pánů se v takových kalkulacích dobře vyzná.

Je sotva pravděpodobné, že by k takové tiché dohodě mezi německou buržoazií a buržoazií dohodových zemí už nebylo došlo. Její podstata je v tom, že Angličané a Francouzi říkají: My na Ukrajinu přijdeme, ale dokud tam ještě naše okupační oddíly nejsou, neodvolávejte, vy Němci, svá vojska, jinak se moci na Ukrajině chopí dělníci a i tam zvítězí sovětská moc. Takto uvažují, protože vědí, že buržoazie všech okupovaných zemí — Finska, Ukrajiny a Polska, že tato národní buržoazie je si vědoma toho, že se neudrží ani den, odejdou-li německá okupační vojska, a proto buržoazie těchto zemí, která se včera zaprodávala Němcům, jezdila se klanět německým imperialistům a spolčovala se s nimi proti vlastním dělníkům, jako to dělali ukrajinští menševici a eseři v Tiflisu, tato buržoazie dnes každému zaprodává svou vlast. Včera ji prodávala Němcům a dnes ji prodává Angličanům a Francouzům. To se děje za kulisami, takhle se tam kupčí. Když vidí, že anglická a francouzská buržoazie vítězí, všichni přecházejí na její stranu a připravují úmluvy s anglickými a francouzskými imperialisty proti nám a na náš účet.

Když říkají svému budoucímu pánovi, anglickému či francouzskému multimilionáři, že se postaví na jeho stra-

nu, prohlašují: Vaše Veličenstvo zvítězí nad bolševiky, musíte nám pomoci, protože Němci nás nezachrání. Toto spiknutí buržoazie všech zemí proti revolučním dělníkům a bolševikům nabývá stále jasnější podoby a buržoazie se s ním vůbec netají. A naši přímou povinností je upozornit na toto nebezpečí dělníky a rolníky ve všech bojujících zemích.

Jako příklad uvedu Ukrajinu. Představte si její situaci, představte si, jak asi je za dnešní situace dělníkům a uvědomělým komunistům. Na jedné straně jsou svědky pobouření proti německým imperialistům a proti strašnému drancování na Ukrajině a na druhé straně vidí, že část německých vojsk, snad většina, utekla. Možná že pomýšlejí na to, dát průchod vystupňované nenávisti a zlobě a ihned, aniž by se na něco ohlíželi, zaútočit na německé imperialisty. Ale jiní prohlašují: Jsme internacionalisté, musíme se na věci dívat jak z hlediska Ruska, tak z hlediska Německa; dokonce i z hlediska Německa pochopíme, že se tam vláda neudrží, víme zcela jistě, že bude-li vítězství dělníků a rolníků na Ukrajině zároveň provázeno upevnováním moci v Rusku a jejími úspěchy, pak socialistická proletářská Ukrajina nejen zvítězí, ale bude i nepřemožitelná! Tito uvědomělí ukrajinští komunisté si říkají: Musíme být velmi opatrní; zítra bude možná třeba, abychom napjali všechny své síly, bude třeba, abychom pro boj proti imperialismu a německým vojákům dali v sázku všechno. Bude to možná zítra, ale ne dnes, dnes však víme, že se vojska německých imperialistů rozkládají sama od sebe; tito komunisté vědí, že vedle ukrajinských vojsk vydávají revoluční tiskoviny⁵⁹ východopruská i německá vojska. Zároveň je naším hlavním úkolem propagovat povstání na Ukrajině, a to z hlediska internacionální, mezinárodní revoluce, protože hlavním článkem tohoto řetězu je článek německý, neboť revoluce v Německu už dozrála a na ní nejvíce závisí úspěch světové revoluce.

Budeme se snažit, aby náš zásah nepoškodil jejich revoluci. Je třeba chápat změny a narůstání každé revoluce. V každé zemi — viděli jsme to, prožívali jsme to a známe to lépe než ostatní — v každé zemi se revoluce ubírá svou zvláštní cestou, a protože jsou tyto cesty rozdílné, může se o rok nebo o dva opozdit. Světová revoluce neprobíhá tak hladce, aby se všude, ve všech zemích postupovalo stejně — to bychom byli už dávno zvítězili. Každá země musí projít určitými politickými etapami. Všude pozorujeme stejnou snahu kompromisníků, jejich pokusy spolu s buržoazií »zachránit lid před buržoazií«, jako to dělali u nás Cereteli a Černov, jako to v Německu dělají scheidemannovci; ve Francii to dělají po svém. A dnes, kdy se revoluce přiblížila k Německu, k této zemi nejsilnějšího dělnického hnutí, pro něž je příznačná organizovanost a vytrvalost, kde dělníci déle trpěli, ale snad nahromadili více revoluční nenávisti a lépe dokáží zúčtovat se svými nepřáteli; zasáhnou-li do těchto událostí lidé, kteří neznají tempo narůstání revoluce, může to uškodit uvědoměným komunistům, kteří říkají: Pro mne je především důležité, abychom z tohoto procesu udělali uvědomělý proces. Dnes, kdy se němečtí vojáci přesvědčili, že se ženou na jatky a přitom se jim říká, že jdou bránit vlast, ale ve skutečnosti brání německé imperialisty, dnes se blíží doba, kdy revoluce v Německu vypukne s takovou silou a organizovaností, že vyřeší stovky mezinárodních otázek. Proto uvědomělí ukrajínští komunisté tvrdí: Musíme ze sebe vydat všechno pro vítězství mezinárodní revoluce, ale musíme si být vědomi, že budoucnost je v našich rukou a že musíme držet krok s revolucí v Německu.

To jsou potíže, na které jsem chtěl ukázat v souvislosti s úvahami ukrajinských komunistů. Tyto potíže se odrážejí i na situaci Sovětského Ruska. Nyní musíme říct, že teď mezinárodní proletariát procitl a kráčí mílovými kroky kupředu, ale naše situace je obtížnější proto, že náš

včerejší »spojenec« povstává proti nám jako proti svému úhlavnímu nepříteli. Dnes nejde bojovat proti nepřátelským vojskům, ale proti mezinárodnímu bolševismu. Dnes, kdy se na jižní frontě shromažďují Krasnovova vojska, a my víme, že dostala střelivo od Němců, kdy jsme odhalili imperialismus před všemi národy, lidé, kteří nás obviňovali z brestlitevského míru, kteří posílali Krasnova pro střelivo k Němcům a tím pak stříleli ruské dělníky a rolníky, tito lidé ho dnes dostávají od anglických a francouzských imperialistů a za to, že ho dostávají, čachrují s Ruskem a prodávají ho tomu milionáři, který dá víc. A proto dnes nestačí všeobecné přesvědčení, které se u nás vytvořilo, přesvědčení, že nastal přelom. Máme staré nepřátele, ale kromě nich, za jejich zády se jim právě teď chystá nová pomoc. My to všechno víme a pozorujeme. Někdy v únoru nebo březnu, tak před půl rokem, jsme neměli armádu. Armáda nemohla bojovat. Armáda, která prožila čtyřletou imperialistickou válku, kdy nevěděla, za co bojuje, a nejasně cítila, že bojuje za cizí zájmy — tato armáda začala utíkat a žádné síly na světě ji nemohly zadržet.

Každá revoluce má význam jen tehdy, jestliže se dovede bránit, ale tomu se revoluce hned nenaučí. Revoluce probudila milióny k novému životu. V únoru a v březnu tyto milióny nevěděly, proč jdou znovu na jatky, do nichž je vehnali carové a Kerenští a jejichž cíl teprve v prosinci odhalila bolševická vláda. Jasně chápaly, že to není jejich válka, a bylo zapotřebí asi půl roku, aby nastal přelom. Tento přelom nastal; mění rozmach revoluce. V únoru a v březnu masy, utrápené a zmučené čtyřletou válkou, odhazovaly veškerou výzbroj a požadovaly, aby byl mír a aby válka skončila. Nebyly s to položit si otázku, proč se válka vede. Jestliže masy teď vytvořily v Rudé armádě novou disciplínu, ne disciplínu biče a statkářského karabáče, ale disciplínu sovětů dělnických a rolnických zástupců, jestliže jsou teď schopny přinést největší oběti,

jestliže se mezi nimi vytvořila nová solidarita, je to proto, že se poprvé ve vědomí a ze zkušeností desetimiliónů rodí a zrodila nová, socialistická disciplína, zrodila se Rudá armáda. Zrodila se teprve tehdy, když tyto desetimilióny lidí z vlastních zkušeností poznaly, že statkáře a kapitalisty svrhly samy, že se buduje nový život, že jej začaly budovat samy a že tento život vybudují, nezabrání-li tomu cizí intervence.

Když si rolníci uvědomili, kdo je jejich hlavním nepřitelem, a začali bojovat proti vesnickým kulakům, když dělníci svrhli továrníky a začali budovat závody podle proletářských zásad národního hospodářství, přesvědčili se o obtížích přestavby, ale dovedli si s nimi poradit; bylo třeba měsíců, aby se práce rozjela. Tyto měsíce uplynuly a přelom nastal; uplynulo období, kdy jsme byli bezmocní, ale teď jsme vykročili mílovými kroky kupředu; uplynulo období, kdy jsme neměli armádu, kdy neexistovala disciplína; vytvořila se však nová disciplína, do armády vstoupili noví lidé a tisíce z nich obětují své životy.

To znamená, že nová disciplína a soudružské svazky nás převychovaly v boji na frontě i v boji proti kulakům na vesnici. Přelom, který prožíváme, byl těžký, ale teď cítíme, že se situace zlepšuje a od socialismu neuspořádaného, nadekretovaného přecházíme ke skutečnému socialismu. Hlavní úkol, který nás čeká, je boj proti imperialismu a v tomto boji musíme zvítězit. Upozornujeme na všechny obtíže a nebezpečí tohoto boje. Víme, že ve vědomí Rudé armády nastal přelom, že začala vítězit a že z ní vycházejí tisíce důstojníků, kteří prošli výcvikem v nových proletářských vojenských školách, a tisíce jiných důstojníků, kteří neprošli jiným školením než tvrdou školou války. Proto nijak nepřeháníme, uvědomujeme-li si nebezpečí, ale dnes tvrdíme, že armádu máme; a tato armáda zavedla kázeň a stala se bojeschopnou. Naše jižní fronta není jedinou frontou — je to fronta proti celému anglickému a francouzskému imperialismu, proti

nejsilnějšímu nepříteli na světě, ale my se ho nebojíme, protože víme, že on sám si nebude vědět rady se svým vnitřním nepřítelem.

Před třemi měsíci se nám někteří lidé smáli, když jsme tvrdili, že v Německu může dojít k revoluci, říkali nám, že jen blázniví bolševici mohou věřit v revoluci v Německu. Nejen veškerá buržoazie, ale i menševici a leví eseři prohlašovali, že bolševici zradili myšlenku patriotismu, a tvrdili, že v Německu k revoluci dojít nemůže. Ale my jsme věděli, že je tam třeba naší pomoci, a pro tuto pomoc jsme museli obětovat všechno, i přistoupit na těžké mírové podmínky. Říkali nám to a dokazovali před několika měsíci, ale Německo se během několika měsíců změnilo z mohutné říše ve ztrouchnivělý strom. Síla, která ho zničila, působí i v Americe i v Anglii, dnes je slabá, ale s každým krokem, který se pokusí udělat Angličané a Francouzi v Rusku, jakmile se pokusí okupovat Ukrajinu, jako to udělali Němci — s každým krokem bude tato síla stále patrnější a bude dokonce strašnější než španělská chřipka.

A proto, soudružky a soudruzi, opakují, hlavním úkolem každého uvědomělého dělníka dnes je nezatajovat nic před širokými masami, které možná nevědí, jak těžká je situace, ale naopak, říkat jim celou pravdu. Dělníci vyspěli, aby mohli znát tuto pravdu. My musíme porazit nejen bělogvardějce, ale i světový imperialismus. Musíme porazit a porazíme nejen tohoto, ale i nebezpečnějšího nepřitele. K tomu především potřebujeme Rudou armádu. Každá organizace Sovětského Ruska by měla neustále klást na první místo otázku armády. Dnes, kdy všude došlo ke konsolidaci, stojí v popředí otázka války, otázka posílení armády. Jsme si naprosto jisti, že si s kontrarevolucí poradíme. Víme, že jsme silní, ale víme také, že anglický a francouzský imperialismus je silnější než my, a chceme, aby si to dělnické masy jasně uvědomovaly. Říkáme: Je třeba posílit armádu desetinásobně a ještě

více, prosazovat, aby se více upevňovala disciplína a aby uvědomělí, vzdělaní, disciplinovaní skuteční vedoucí pracovníci tomu věnovali desetkrát více pozornosti a péče a pak nebude mezinárodní revoluce probíhat pouze v zemích, které už byly poraženy. Dnes už dochází k revoluci i v těch zemích, které zvítězily. Naše síly musí narůstat každým dnem a tento nepřetržitý růst je pro nás stejně jako dřív hlavní a dostatečnou zárukou toho, že mezinárodní socialismus zvítězí! (Projev soudruha Lenina je často přerušován bouřlivým potleskem a končí ovacemi. Všichni v sále vstávají a zdraví vůdce světové revoluce.)

Zprávy otištěny

23. října 1918 v listech

Pravda, č. 229 a Izvestija VCIK, č. 231

V plném znění otištěno roku 1919

v knize Pjatyj sozvy VCIK.

Stenografičeskij otčet

Podle textu knihy

porovnaného se stenografic-

kým zápisem a s novinovými

texty

R E Z O L U C E

Za poslední dobu nesmírně pokročilo revoluční hnutí proletářských mas a rolnictva proti imperialistické válce ve všech zemích, zejména na Balkáně, v Rakousku a v Německu. Ale právě tento pokrok nesmírně rozhořčil mezinárodní buržoazii, do jejíhož čela se teď postavila anglická, americká a francouzská buržoazie, a přiměl ji urychleně se zorganizovat v kontrarevoluční sílu k potlačení revoluce, a to především jejího hlavního ohniska v této chvíli, sovětské moci v Rusku.

Německá buržoazie a německá vláda, poražené ve válce a ohrožované mohutným revolučním hnutím zevnitř, upadají ve snaze o záchranu do krajností. Jeden směr ve vládnoucích kruzích Německa ještě doufá, že průtahy získá čas do zimy a že připraví vojenskou obranu země na nové opevněné linii. Druhý směr křečovitě usiluje o dohodu s anglickou a francouzskou buržoazií proti revolučnímu proletariátu a bolševikům. Poněvadž tento směr naráží na naprostou nepřístupnost vítězů, anglických a francouzských imperialistů, pokouší se je zastrašit bolševickým nebezpečím a podplatit si je tím, že jim prokazuje služby namířené proti bolševikům, proti proletářské revoluci.

Buržoazie zemí, které si Německo podrobilo nebo je okupovalo, usiluje ještě horlivěji o dorozumění s Dohodou, zejména v těch případech, kdy si uvědomuje, jako například ve Finsku, na Ukrajině apod., že je naprosto nemožné, aby si udržela moc nad vykořisťovanými masami pracujících bez cizích bodáků.

V důsledku těchto podmínek se vytváří pro sovětskou moc zvláštní situace: na jedné straně jsme se nikdy tak nepřiblížili k mezinárodní proletářské revoluci jako dnes; na druhé straně jsme nikdy nebyli v tak nebezpečné situaci, jako jsme dnes. Nyní už neexistují dvě, vzájemně se požírající a oslabující, přibližně stejné skupiny imperialistických dravců. Zůstává pouze skupina vítězů, anglických a francouzských imperialistů, a ta se teď chystá rozdělit mezi kapitalisty celý svět; klade si za úkol stůj co stůj svrhnout sovětskou moc v Rusku a nahradit ji mocí buržoazní; chystá se teď napadnout Rusko z jihu, například přes Dardanely a Černé moře nebo přes Bulharsko a Rumunsko, a přitom alespoň část anglických a francouzských imperialistů zřejmě doufá, že na základě otevřené nebo tiché dohody s nimi začne německá vláda stahovat svá vojska z Ukrajiny teprve podle toho, jak budou Ukrajinu okupovat anglická a francouzská vojska, protože nechce připustit, aby pak nutně zvítězili ukrajínští dělníci a rolníci a byla vytvořena ukrajinská dělnická a rolnická vláda.

Široké masy dělníků a rolníků si všude a přitom dostatečně neuvědomují, že za zády krasnovovských a bělogvardějských kontrarevolucionářů se na nás chystá nápor daleko nebezpečnější síly, síly mezinárodní kontrarevoluční buržoazie, především anglické, americké a francouzské. Tuto pravdu musíme masám neustále vštěpovat. Musíme věnovat co největší pozornost upevnění jižní fronty, vytváření a vyzbrojování daleko silnější Rudé armády, než máme dnes. Každá dělnická organizace, každé sdružení rolnické chudiny a každá sovětská instituce musí myslet především na posílení armády, musí znovu a znovu kontrolovat, zda jsme udělali dost a jaká další opatření můžeme a musíme učinit.

Ve smýšlení našich dělníků a rolníků nastal zjevný přelom. Masy překonaly nesmírnou únavu z války. Armáda se buduje a je vybudována. Upevnila se nová, ko-

munistická disciplína, uvědomělá disciplína, disciplína pracujících. A tento fakt nás plně opravňuje, abychom pevně doufali, že socialistickou vlast a vítěznou mezinárodní proletářskou revoluci můžeme ubránit a že je ubráníme.

*Izvěstija VCIK, č. 231
23. října 1918*

Podle rukopisu

N Á S T I N T E Z Í
K U S N E S E N Í
O P Ř Í S N Ě M D O D R Ž O V Á N Í
Z Á K O N Ů

- I. Zákonnost musí být upevněna (neboli co nejpřísněji dodržována), neboť základy k zákonům RSFSR byly položeny.

- II. Mimořádná opatření v *boji* proti kontrarevoluci mohou přesahovat rámec zákonů za těchto podmínek:
 - (a) jestliže příslušná sovětská instituce nebo úřední osoba udělá striktní a oficiální prohlášení, že mimořádné podmínky občanské války a boje proti kontrarevoluci vyžadují překročení zákonů;
 - (b) jestliže bude toto prohlášení okamžitě zasláno radě lidových komisařů, a to písemně a s kopií pro místní a zainteresované orgány.

- III. Při všech konfliktech, neshodách, nedorozuměních či sporech mezi úředními osobami nebo orgány sovětské moci o kompetenci resortu apod. jsou všechny tyto osoby a orgány povinny okamžitě vypracovat zcela stručný protokol, ve kterém závazně uvedou datum, místo a jména úředních osob nebo názvy institucí a co nejstručněji vylíčí (bez podrobností) podstatu věci. Kopii protokolu musí bezpodmínečně dostat druhá strana.

- IV. Stejně stručné protokoly musí vypracovat každá úřední osoba nebo orgán sovětské moci, jestliže kterýkoli občan republiky podá stížnost na jakékoli opatření (nebo průtahy apod.) této úřední osoby nebo

orgánu. Jednu kopii musí bezpodmínečně dostat stěžující si občan a druhou nadřízený orgán.

V. Zjevně bezdůvodné požadování protokolu, které je hrubým zneužitím moci, se stíhá soudem.

VI. Odmítnout vydání protokolu s jasně uvedeným jménem úřední osoby je těžkým služebním přestupkem.

Navrhují: ÚV *v zásadě* teze schvaluje a ukládá lidovému komisariátu spravedlnosti, aby je redakčně upravil jako dekret⁶⁰.

2. 11. 1918

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1942
v publikaci Leninskij sbornik XXXIV*

Podle rukopisu

PROJEV NA MANIFESTACI
NA POČEST REVOLUCE
V RAKOUSKU - UHERSKU

3. LISTOPADU 1918

STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

(Bouře potlesku.) Události nám dokazují, že lidé ne-
strádali nadarmo.

Bojujeme nejen proti kapitalismu v Rusku. Bojujeme
za svobodu všech dělníků proti kapitalismu ve všech ze-
mích, proti světovému kapitalismu.

I když se nám těžko bojovalo proti hladu a proti ne-
přátelům, nyní jsme se přesvědčili, že máme milióny spo-
jenců.

Jsou to rakouští, maďarští a němečtí dělníci. V době,
kdy jsme se tu shromáždili, Friedrich Adler, osvobozený
z vězení, se už pravděpodobně blíží k Vídni. Na vídeň-
ských náměstích se už pravděpodobně slaví první den
dělnické revoluce v Rakousku.

Už je blízko doba, kdy se bude všude slavit první den
světové revoluce.

Nepracovali a nestrádali jsme nadarmo. Světová mezi-
národní revoluce zvítězí!

Ať žije mezinárodní proletářská revoluce! (Bouře po-
tlesku.)

*Pravda, č. 240
5. listopadu 1918*

Podle textu Pravdy

PROJEV
NA SLAVNOSTNÍM
ZASEDÁNÍ CELORUSKÉ
ÚSTŘEDNÍ RADY ODBORŮ
A MOSKEVSKÉ
ODBOROVÉ RADY
6. LISTOPADU 1918⁶¹
NOVINOVÁ ZPRÁVA

(Shromáždění povstávají a zdraví soudruha Lenina bouřlivým, dlouho neutuchajícím potleskem.) Shromažďujeme se dnes, začal soudruh Lenin, na desítkách a stovkách manifestací, abychom oslavili výročí říjnového převratu. Pro ty, kdo už dlouho pracují v dělnickém hnutí, kdo už dříve byli spjati se širokými masami dělníků, kdo byli v úzkém styku s továrnami a závody, pro ty je jasné, že uplynulý rok byl rokem skutečné proletářské diktatury. Pro tento pojem se kdysi použilo neznámého knižního výrazu, převzatého z latiny, jakéhosi spojení těžko pochopitelných slov. Intelektuálové hledali vysvětlení tohoto pojmu v učených knihách, které jim však dávaly velmi mlhavou představu o tom, co to vlastně je proletářská diktatura. Naší hlavní zásluhou za uplynulý rok je, že jsme tato slova přeložili z nesrozumitelné latiny do srozumitelné ruštiny. Dělnická třída v uplynulém roce nefilozofovala, ale prosadila v praxi proletářskou diktaturu a uskutečnila ji, aniž se ohlížela na pobouřené mozky inteligentů.

Na Západě byl u moci jako dříve kapitalismus. Dnes i tam nastává doba velkých převratů. Dnes se i západoevropští dělníci přibližují k těžkému přechodnému období od kapitalismu k socialismu. I oni, stejně jako my,

budou muset rozbít celý starý aparát a budovat nový.

Neměli jsme možnost využít všechny tyto zkušenosti, vědomosti a technické poznatky buržoazní inteligence. Buržoazie se škodolibě vysmívala bolševikům a prohlašovala, že se sovětská moc stěží udrží čtrnáct dní, a proto se nejen vyhýbala další práci, ale všude, kde mohla, všemi způsoby, které jí byly dostupné, se stavěla proti novému hnutí, proti novému budování, které rozbíjelo starý řád.

Odpor buržoazie zdaleka ještě nekončí. Její rozhořčení narůstá den ode dne a tím rychleji, čím více se přibližujeme ke konci starého kapitalistického světa.

V souvislosti s tím, že se bolševismus upevňuje a prosazuje v mezinárodním měřítku, je dnes pro mezinárodní situaci příznačné, že se na Sovětskou republiku může vrhnout spolek imperialistů všech odstínů a z nacionálního odporu buržoazie se stane odpor internacionální.

Německo, jak víte, vypovědělo našeho vyslance z Berlína, neboť poukazovalo na revoluční propagandu našeho zastupitelství v Německu. Jako by německá vláda dříve nevěděla, že naše vyslanectví přenáší revoluční náказ! Ale jestliže o tom Německo dříve mlčelo, bylo to proto, že bylo ještě silné a že se nás nebálo. Zato dnes, po válečném krachu, z nás dostalo strach. Němečtí generálové a kapitalisté se obracejí na spojence a říkají jim: I když jste nad námi zvítězili, ve svých experimentech s námi nezacházejte příliš daleko, neboť vám stejně jako nám hrozí světový bolševismus a v boji proti němu nás můžete potřebovat.

A tak je docela možné, že dohodoví imperialisté se spojí s německým imperialismem, jestliže se ovšem německý imperialismus do té doby ještě udrží, aby společně táhli proti Rusku. Je tedy nebezpečí, které nám hrozilo ze všech stran po celý minulý rok, dnes zvláště velké. Ale dnes nejsme sami. Dnes máme přátele v národech, které už někde povstaly a jinde povstávají, které dostatečně názorně přesvědčují své vlády, že už nechtějí dál bojovat

Кадровые меры

1

(или с профайла с отпуском)
I. Законодательство г. с. поворота
и основ законов РФ
уменьшения

II. Экстренная мера война с кр.-рест.
не должна ограничиваться
законами при условиях

(а) жесткое и формальное соблюдение
сообщ. соображений упрощения или
гос. лица о том, что экстренная
условия войны и т.д. с
кр.-рест. тратой бюджета и средств
законов

(б) Немедленно сообщать факт
явления в письм. форме в СКН, с
копией для сведений и фиделитет.
Важно!

III. Мра. вст. конфликтах или мерных или
недопустимых или спорных о предлах
вспомоще и т. пол. между долж-
ностными лицами или упрощением
Сол. без др. лиц и упрощения обяза-
на немедленно сообщать самим
крайней мерой с обязательным указанием
даты, места, типа долж. лиц или казавших
упрощения и крайнего указания (не
упрощения) сущности дела. Копия
прокола обязательно передается другим
сторонам.

První strana Leninova Nástinu tezí k usnesení
o přísném dodržování zákonů
2. listopadu 1918

pro loupežné výboje. Ale přestože nás čekají další velmi těžká období, budeme dál pokračovat v naší socialistické výstavbě. Zkušenosti z minulé doby nám pomohou vyhnout se chybám a dodají nám nové síly k další práci.

Při budování nového aparátu mají odbory, jak se ukázalo, obrovskou úlohu. Dělnická třída dokázala, že dovede organizovat průmysl bez inteligence a bez kapitalistů. Mnoho bylo uděláno, ale mnoho práce máme ještě před sebou. Postupujte odvážněji kupředu, soudružky a soudruzi, po cestě, kterou jste se ubírali dosud, zapojte se do práce stále další a další masy! Umožněte všem dělníkům, i když jsou negramotní, nezkušení a málo znají, ale jsou spjati s lidem a upřímně si přejí, aby se upevnil nový řád, umožněte jim všem, straníkům i nestraníkům, aby pracovali a učili se v novém proletářském státě, aby spravovali stát a vytvářeli nové hodnoty.

Mezinárodní proletariát povstane, svrhne všude kapitalismus a dokončí naši práci, která povede k úplnému vítězství socialismu! (Bouřlivý potlesk.)

*Izvěstija VCIK, č. 244
9. listopadu 1918*

Podle listu Izvěstija VCIK

*VI, MIMOŘÁDNÝ CELORUSKÝ
SJEZD SOVĚTŮ
DĚLNICKÝCH, ROLNICKÝCH,
KOZÁCKÝCH
A RUDOARMĚJSKÝCH
ZÁSTUPCŮ⁶²*

6.—9. LISTOPADU 1918

Novinové zprávy vyšly 9. a 10. listopadu 1918 v listu Pravda, č. 242 a 243 a 9. listopadu v listu Izvěstija VCIK, č. 244

*V plném znění otiskáno poprvé
v knize Šestoj Vserossijskij
čezvyčajnyj sjezd sovětov.*

Stenografičeskij otčet, Moskva 1919

*Podle textu knihy porovnaného
se stenografickým zápisem a
s novinovými texty; projev o mezinárodní
situaci porovnan rovněž s textem bro-
žury N. Lenin: Mirovoj imperializm i
Sovětskaja Rossija, Moskva 1919*

PROJEV
K VÝROČÍ REVOLUCE
6. LISTOPADU

(Soudruh Lenin je vítán neutuchajícími ovacemi. Všichni povstávají a zdraví soudruha Lenina.) Soudružky a soudruzí! Výročí naší revoluce oslavujeme ve chvíli, kdy v mezinárodním dělnickém hnutí začíná docházet k nesmírně závažným událostem a kdy i největší skeptikové a největší pochybovači z řad dělnické třídy a mezi všemi pracujícími se přesvědčují, že světová válka neskončí dohodami nebo násilnostmi staré vlády a staré vládnoucí třídy buržoazie, že válka přivádí nejen Rusko, ale i celý svět ke světové proletářské revoluci, k vítězství dělníků nad kapitálem, který zaplavil zemi krví, a že po všech násilnostech a zverstvech napáchaných německým imperialismem provádí stejnou politiku anglický a francouzský imperialismus, podporovaný Rakouskem a Německem.

Dnes, kdy oslavujeme výročí revoluce, bychom měli přehlédnout cestu, kterou revoluce vykonala. Museli jsme k naší revoluci přistupovat za neobyčejně těžkých podmínek, v jakých se neocitne žádná příští revoluce dělníků na světě, a proto je zvláště důležité, abychom se pokusili objasnit celou cestu, kterou jsme vykonali, podívat se, čeho jsme za tuto dobu dosáhli a jak dalece jsme se za tento rok připravili na svůj hlavní, skutečný, na svůj rozhodující a nejzávažnější úkol. Musíme být součástí oddílů, součástí světové proletářské a socialistické armády. Vždy jsme si byli vědomi toho, že jestliže jsme museli začít rozvíjet revoluci, vyrůstající z boje na celém světě, pak to naprosto nebylo proto, že by ruský proletariát měl ně-

jaké zásluhy, nebo proto, že by byl dál než ostatní, naopak, jen mimořádná slabost, zaostalost kapitalismu a zejména svízelné okolnosti týkající se vojenské strategie způsobily, že jsme se v průběhu událostí dostali do čela ostatních oddílů, že jsme nečekali, až nás tyto oddíly dostihnou, až se dají na pochod. Dnes provádíme bilanci, abychom si ujasnili, jak dalece jsme připraveni podstoupit bitvy, které nás teď čekají v naší nastávající revoluci.

A tak, soudružky a soudruzi, položíme-li si otázku, co velkého jsme za tento rok vykonali, musíme říct, že jsme vykonali toto: od dělnické kontroly, těchto prvních krůčků dělnické třídy, od hospodaření se všemi prostředky v zemi jsme dospěli až k tomu, že průmysl je řízen dělníky; od boje veškerého rolnictva za půdu, od boje rolníků proti statkářům, od boje, který měl celospolečenský, buržoazně demokratický charakter, jsme dospěli k tomu, že na vesnici se diferencovaly proletářské a poloproletářské živly, oddělili se ti, kdo zvláště těžce pracují, ti, kdo jsou vykořisťováni, a povstali, aby budovali nový život; nejutlačovanější část vesnice začala důsledně bojovat proti buržoazii, tedy i proti vlastní vesnické kulacké buržoazii.

Dále, od prvních kroků sovětské organizace jsme dospěli, jak při zahájení sjezdu správně poznamenal soudruh Sverdlov, k tomu, že v Rusku neexistuje zapadlý kout, kde by se sovětská organizace neupevnila, kde by netvořila pevnou součást sovětské ústavy^[39], vypracované na základě dlouholetých zkušeností z boje všech pracujících a utlačovaných.

Od naší naprosté bezbrannosti, od poslední čtyřleté války, která zanechala v masách nejen nenávisť utlačovaných lidí, ale i odpor a hroznou únavu a vyčerpanost, jež zahnala revoluci do nesmírně svízelného, těžkého období, kdy jsme byli bezbranní proti úderům německého a rakouského imperialismu, od této bezbrannosti jsme dospěli k mohutné Rudé armádě. A konečně, což je nejdůležitější, dostali jsme se z mezinárodního osamocení,

jímž jsme trpěli v Říjnu i začátkem letošního roku, a jsme dnes v situaci, kdy náš jediný, ale spolehlivý spojenec — pracující a utlačovaní všech zemí — konečně povstal, kdy vůdci západoevropského proletariátu, jako je Liebknecht a Adler, kteří zaplatili dlouhými měsíci těžkého vězení za své neohrožené a hrdinné pokusy pozvednout hlas proti imperialistické válce, jsou na svobodě, protože si jejich osvobození vynutila vídeňská a berlínská dělnická revoluce, která se šíří ne každým dnem, ale každou hodinou. Dostali jsme se z osamocení a jsme teď v situaci, kdy postupujeme ruku v ruce, bok po boku s našimi mezinárodními spojenci. To je to nejdůležitější, čeho jsme za tento rok dosáhli. Dovolím si teď na chvíli se zastavit u této cesty, zastavit se u tohoto přechodu.

Soudružky a soudruzi, naším heslem byla od počátku dělnická kontrola. Říkali jsme, že přes všechny sliby vlády Kerenského nepřestává kapitál sabotovat výrobu v zemi a stále víc a víc ji narušuje. Dnes vidíme, že dochází k rozkladu, a tak prvním nejdůležitějším krokem, který musí udělat každá socialistická, dělnická vláda, musí být dělnická kontrola. Nezaváděli jsme na základě nějakých dekretů socialismus v celém našem průmyslu, protože socialismus může vzniknout a upevnit se teprve tehdy, až se dělnická třída naučí spravovat své záležitosti, až se upevní autorita dělnických mas. Bez toho je socialismus pouhým snem. Proto jsme zavedli dělnickou kontrolu, i když jsme věděli, že je to krok plný rozporů, krok polovičatý, ale bylo nutné, aby se dělníci sami pustili do velkého díla výstavby průmyslu v obrovské zemi bez vykořisťovatelů a v zemi bojující proti vykořisťovatelům, a tak, soudružky a soudruzi, kdo se přímo nebo i jen nepřímo podílel na této výstavbě, kdo prožil všechen útlak a všechna zvěrstva starého kapitalistického režimu, ten se velmi mnoho naučil. Víme, že to, co jsme si vydobyli, nestačí. Víme, že v tak strašně zaostalé a zpustošené zemi, kde se dělnické třídě kladly všemožné překážky, že v ta-

kové zemi potřebuje dělnická třída dlouhou dobu, aby se naučila řídit průmysl. Považujeme za nejdůležitější a nejcennější, že se do tohoto řízení pustili sami dělníci, že jsme od dělnické kontroly, která nutně musela být ve všech hlavních průmyslových odvětvích chaotická, roztržitá, prováděla se tak říkajíc na koleně a byla nedokonalá, dospěli k dělnickému řízení průmyslu v celostátním měřítku.

Změnilo se postavení odborů. Jejich hlavním úkolem je vysílat své zástupce do všech hlavních správ a ústředních orgánů, do všech těch nových organizací, které převzaly od kapitalismu zpustošený, záměrně sabotující průmysl a začaly jej řídit bez pomoci všech těch inteligentů, kteří si od samého začátku kladli za úkol využít svých znalostí a vyššího vzdělání — tohoto výsledku vědeckých poznatků nashromážděných lidstvem — toho všeho využít jen k tomu, aby zmařili věc socialismu, a nevyužívali vědu k tomu, aby pomohla masám při budování společenského národního hospodářství bez vykořisťovatelů. Tito lidé si kladli za úkol využít vědu k tomu, aby házeli klacky pod nohy a překáželi dělníkům, tak málo vyzbrojeným pro tuto práci, kteří se pouštěli do spravování svých záležitostí; a dnes můžeme říct, že hlavní překážka byla zdolána. Bylo to neobyčejně těžké. Sabotáže všech živlů tíhnoucích k buržoazii byly zastaveny. Přes obrovské překážky se dělníkům podařilo udělat tento rozhodující krok, který položil základ socialismu. Nijak nepřeháníme a nebojíme se říct pravdu. Ano, z hlediska dosažení konečného cíle bylo uděláno málo, ale bylo uděláno mnoho, nesmírně mnoho z hlediska upevnění základů. Mluvíme-li o socialismu, nemůžeme mluvit o uvědoměném budování základů v nejširších dělnických masách v tom smyslu, že by si byly vzaly knihy nebo si přečetly brožuru; uvědomělost je tu v tom, že se pustily vlastní energií, vlastníma rukama do neobyčejně těžké práce, nadělaly tisíce chyb, každou tuto chybu si samy odpykaly a každá

chyba je formovala a zocelovala při této organizaci řízení průmyslu, která je dnes už vybudovaná a spočívá na pevných základech. Svou práci dokončily. Teď už se tato práce nebude dělat tak jako tehdy — teď masy dělníků, a nejen vůdci a nejvyspělejší dělníci, ale skutečně nejširší vrstvy vědí, že samy vlastníma rukama budují socialismus, že základy vybudovaly a že žádná síla v zemi jim nezabrání toto dílo dokončit.

Jestliže jsme v průmyslu narazili na tak velké obtíže, jestliže jsme tam museli projít pro mnohé zdánlivě dlouhou, ve skutečnosti však krátkou cestu, která nás dovedla od dělnické kontroly k dělnickému řízení, pak na vesnici, která je nejzaostalejší, jsme museli vykonat daleko větší přípravnou práci. A ten, kdo si všímal života na vesnici, kdo přišel do styku s masami rolníků na vesnici, říká: Říjnová revoluce uskutečňovaná ve městech se pro vesnici stala skutečnou Říjnovou revolucí teprve v létě a na podzim roku 1918. A tady, soudružky a soudruzi, když petrohradský proletariát a vojáci petrohradské posádky dobývali moc, velmi dobře věděli, že na vesnici narazí budování na velké obtíže, že se tu bude muset postupovat pomaleji, že by byl obrovský nesmysl, kdybychom se pokoušeli zavádět společné obdělávání půdy pomocí dekretů nebo zákonů, že by na to mohl přistoupit jen nepatrný počet uvědomělých rolníků, kdežto obrovská většina rolníků si takový úkol nekladla. A proto jsme se omezovali na to, co bylo pro rozvíjení revoluce naprosto nezbytné: rozhodně nepředbíhat vývoj mas, ale čekat, až postup kupředu vyplyne z vlastních zkušeností mas, z jejich vlastního boje. V Říjnu jsme se omezili na to, že jsme naráz smetli starého, odvěkého nepřítele rolníků, feudálního statkáře, vlastníka latifundií. Pro tento boj bylo všechno rolnictvo. Tenkrát ještě mezi rolníky nedošlo k diferenciaci na proletariát, poloproletariát, nejchudší část rolnictva a buržoazii. My socialisté jsme věděli, že bez tohoto boje nemůže socialismus existovat, ale věděli jsme

také, že nestačí, když to víme my, že je třeba, aby to pochopily milióny, a to ne z propagandy, ale z vlastních zkušeností těchto miliónů, a proto, když si všechno rolnictvo jako celek představovalo převrat jen podle zásad rovného užívání půdy, prohlásili jsme ve svém dekretu^[48] z 26. října 1917 otevřeně, že bereme za základ rolnický návrh o půdě.^[98] *

Otevřeně jsme řekli, že tento návrh neodpovídá našim názorům, že to není komunismus, ale nevnucovali jsme rolnictvu to, co se neshodovalo s jeho názory, ale co bylo v souladu pouze s naším programem. Prohlásili jsme, že se s nimi spojujeme jako s pracujícími, kteří jsou nám blízcí, a že jsme si jisti, že je průběh revoluce dovede do stejné situace, k níž jsme dospěli my, a důsledkem toho je dnešní rolnické hnutí. Agrární reforma byla zahájena právě tou socializací půdy, kterou jsme prosazovali my sami svými hlasy, přičemž jsme jasně říkali, že není v souladu s našimi názory, ale věděli jsme, že s myšlenkou rovného užívání půdy se ztotožňuje obrovská většina, a protože jsme nechtěli rolnictvu nic vnucovat, čekali jsme, až tento názor samo překoná a dostane se kupředu. A dočkali jsme se a dokázali jsme na to připravit své síly.

Zákon, který jsme tehdy schválili, vychází z všeobecně demokratických zásad, z toho, co spojuje bohatého mužíka-kulaka s chudým, a to je nenávisť ke statkáři, z všeobecné myšlenky rovnosti, která nesporně byla revoluční myšlenkou ve srovnání se starým monarchickým zřízením — od tohoto zákona jsme pak museli přejít k diferenciaci uvnitř rolnictva. Za všeobecného souhlasu jsme uzákonili socializaci půdy^[87]. Tento zákon jsme jednomyslně schválili my i ti, kdo nesdíleli názory bolševiků. Při řešení otázky, kdo má vlastnit půdu, jsme vyhradili první místo zemědělským komunám. Ponechali jsme zemědělství volnou cestu, aby se mohlo vy-

* Viz Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 50—52. *Red.*

víjet podle socialistických zásad, třebaže jsme velmi dobře věděli, že tehdy, v říjnu 1917, se ještě nemůže touto cestou vydat. Protože jsme se připravovali, dočkali jsme se toho, že jsme udělali mílový a světodějný krok, jaký dosud nebyl udělán ani v jediném z nejdemokratičtějších, republikánských států. Tento krok udělala letos v létě celá masa rolnictva, dokonce i v těch nejzapadlejších vesnicích Ruska. Když věci dospěly až tak daleko, že nastaly zmatky v zásobování a hlad, kdy v důsledku starého dědictví a prokletých čtyř let války, kdy přičiněním kontrarevoluce a občanské války jsme přišli o nejbohatší obilnářské kraje, když to všechno dosáhlo vrcholu a města byla ohrožena hladem — tu jediná a nejspolehlivější, pevná opora naší moci, uvědomělí dělníci z měst a průmyslových oblastí, se svorně vydali na vesnici. Říká-li dnes někdo, že se dělníci vydali na vesnici, aby vyvolali mezi dělníky a rolníky ozbrojený boj, je to pomluva. Tutto pomluvu vyvracejí samy události. Dělníci šli na vesnici proto, aby se tam postavili proti vykořisťovatelským živlům — proti kulakům, kteří se neslýchaně obohatili spekulací s obilím v době, kdy lidé umírali hladem. Šli na pomoc pracující chudině, která tvoří na vesnici většinu, a že se tam nevydali zbytečně, že jí podávali pomocnou ruku jako spojenci, že jejich přípravná práce byla v souladu s požadavky mas, to naprosto přesvědčivě ukázal červenec, červencová krize, kdy se celým Ruskem převalila vlna kulackých povstání. Červencová krize skončila tím, že všude na vesnicích povstaly vykořisťované masy pracujících a že povstaly společně s městským proletariátem. Dnes mi telefonicky oznamoval soudruh Zinovjev, že je v Pitěru na oblastním sjezdu výborů vesnické chudiny už 18 000 delegátů a že tam zavládl neobyčejný elán a nadšení.⁶³ Čím výraznějších forem nabývaly události, kdy povstala v celém Rusku vesnická chudina, tím více se přesvědčovala o boji s kulaky na vlastních zkušenostech a poznala, že má-li být zajištěno zásobování měst, má-li

být obnovena směna zboží, bez níž vesnice nemůže existovat, nemůže se přidat k vesnické buržoazii a ke kulakům. Musí se organizovat samostatně. A my jsme teď udělali první a nesmírně významný krok v socialistické revoluci na vesnici. V Říjnu jsme to udělat nemohli. Vystihli jsme okamžik, kdy jsme mohli jít mezi masy, a teď jsme dosáhli toho, že socialistická revoluce na vesnici se začala rozvíjet a že dnes u nás neexistuje tak zapadlá vesnice, v níž by lidé nevěděli, že boháč se bratří s boháčem, kulak s kulakem, jestliže spekulují s obilím, a pak posuzují všechny události kolem sebe ze starého, zpátečnického hlediska.

A tak vesnické hospodářství, vesnická chudina, kráčející stále semknutěji se svými vůdci, s dělníky ve městech, klade teprve teď definitivní a pevný základ ke skutečné socialistické výstavbě. Teprve teď se začne na vesnici budovat socialismus. Teprve teď vznikají takové sověty a taková hospodářství, která plánovitě usilují o společné obdělávání půdy ve velkém a o využívání vědeckých a technických poznatků, neboť vědí, že ze základů staré, reakční doby temna nemůže vzejít ani ta nejprostší, elementární lidská kultura. Tady je práce ještě obtížnější než v průmyslu. Tady dělají naše místní výbory a místní sověty ještě víc chyb. Z těchto chyb se učí. Nebojíme se chyb, když je dělají masy, které uvědoměle přistupují k budování, protože se spoléháme jen na vlastní zkušenosti a na práci vlastních rukou.

Obrovský převrat, který nás v tak krátké době dovedl k socialismu na vesnici, nasvědčuje tomu, že celý tento boj byl korunován úspěchem. Nejvýrazněji se to projevuje na Rudé armádě. Vy víte, v jakém postavení jsme byli za světové imperialistické války, kdy se Rusko dostalo do situace, která byla pro lidové masy nesnesitelná. Víme, že jsme se tehdy dostali do situace přímo beznadějně. Mám dělníků jsme tehdy řekli otevřeně plnou pravdu. Zveřejnili jsme tajné imperialistické smlouvy jako výplod politiky, která je největším nástrojem klamání lidu a kte-

rá dnes v Americe, v této nejvyspělejší imperialistické buržoazně demokratické republice, klame masy jako nikdy předtím a vodí masy za nos. Když imperialistický charakter války byl už každému jasný, tehdy jedinou zemí, která do základů rozbila tajnou zahraniční politiku buržoazie, byla Ruská sovětská republika. Zveřejnila tajné smlouvy a oznámila prostřednictvím soudruha Trockého všem zemím na světě: Vyzýváme vás, abyste skončily tuto válku demokratickou cestou, bez anexí a kontribucí, a říkáme otevřeně a hrdě tvrdou pravdu, ale přece jen pravdu, že k tomu, aby bylo možné tuto válku skončit, je třeba provést revoluci namířenou proti buržoazním vládám. Náš hlas zůstal osamocen. Museli jsme za to zaplatit neuvěřitelně krutým a těžkým mírem, který nám byl vnucen násilnickou brestlitevskou smlouvou, jež u mnoha sympatizujících vyvolala malomyslnost a zoufalství. Bylo to proto, že jsme byli osamoceni. Ale my jsme svou povinnost splnili a řekli jsme všem: Takové jsou cíle války! A jestliže nás zasypala lavina německého imperialismu, pak to bylo proto, že bylo třeba dlouhého období, než naši dělníci a rolníci vytvořili pevnou organizaci. Tehdy jsme armádu neměli; měli jsme jen starou, dezorganizovanou imperialistickou armádu, která byla hnána do války pro cíle, s nimiž vojáci nesouhlasili a pro které neměli pochopení. A tak jsme museli prožít velmi těžké období. Bylo to období, kdy si masy musely odpočinout od strašlivé imperialistické války a uvědomit si, že začíná válka nová. Máme právo říkat naše válka té válce, v níž budeme hájit svou socialistickou revoluci. To si musely uvědomit na vlastních zkušenostech milióny a desetimilióny lidí. Trvalo to dlouho a nebylo to snadné, aby si to lidé uvědomili. Ale letos v létě bylo všem jasné, že si to lidé uvědomili a že došlo k obratu, že armáda, která je produktem lidových mas, armáda, která se obětuje, jde po čtyřletém krvavém vraždění znovu do války; a aby taková armáda šla bojovat za Sovětskou republiku, potře-

buje naše země, aby únava a zoufalství mas, které jdou do této války, byly vystřídány jasným vědomím toho, že jdou umírat opravdu za svou věc: za dělnické a rolnické sověty, za socialistickou republiku. Toho jsme dosáhli.

Vítězství, kterých jsme dosáhli v létě nad Čechoslovenskou republikou, a docházející zprávy o vítězstvích, která jsou významná, dokazují, že došlo k obratu a že nejtěžší úkol, úkol vytvořit uvědomělou socialistickou organizovanou masu po čtyřleté nesmírně těžké válce, že jsme tento úkol vyřešili. Toto vědomí proniklo hluboko mezi masy. Desetimilióny lidí pochopily, že vykonávají těžkou práci. A v tom je záruka, že i když se teď proti nám seskupují síly světového imperialismu, které jsou dnes silnější než my, i když jsme teď obklíčeni vojsky imperialistů, kteří si uvědomili nebezpečnost sovětské moci a snaží se ze všech sil ji potlačit, přestože dnes říkáme pravdu a nezatajujeme, že jsou silnější než my — přesto všechno nepropadáme zoufalství.

Říkáme: vzdáváme se, Sovětská republika sílí! Proletářská revoluce se rozvíjí rychleji, než se přibližují síly imperialistů. Věříme a jsme přesvědčeni, že hájíme zájmy nejen socialistické revoluce v Rusku, ale že vedeme válku i na obranu světové socialistické revoluce. Naše naděje ve vítězství sílí rychleji, protože se prohlubuje uvědomění našich dělníků. Jak vypadala sovětská organizace loni v říjnu? Byly to první kroky. Nedovedli jsme ji vhodně uzpůsobit, dovést ji do určitého, do nynějšího stavu, ale dnes máme sovětskou ústavu^[39]. Víme, že tuto sovětskou ústavu, která byla v červenci schválena, nevymyslela nějaká komise, nevypracovali ji právníci, nebyla okopírována podle jiných ústav. Na světě dosud neexistovala taková ústava jako naše. Jsou do ní vepsány zkušenosti z boje a z organizování proletářských mas proti vykořisťovatelům v naší zemi i na celém světě. Máme bohaté zkušenosti z boje. (Potlesk.) Tyto bohaté zkušenosti nám jasně potvrdily, že organizování dělníci budovali sovětskou

moc bez úředníků, bez pravidelné armády, bez výsad, které se ve skutečnosti poskytují buržoazii, a že kladli v továrnách a závodech základy k nové výstavbě. Pouštíme se do práce a získáváme nové spolupracovníky, které nutně potřebujeme, abychom mohli uvést sovětskou ústavu v život. K tomu teď máme připraveny kádry branců, mladých rolníků, které musíme zapojit do práce, a oni nám pomohou tuto práci dokončit.

A teď poslední bod, u něhož se chci zastavit, a to je mezinárodní situace. Stojíme bok po boku s našimi internacionalisticky smýšlejícími soudruhy z jiných zemí, a právě jsme se přesvědčili, jak rozhodně a energicky vyjadřují jistotu, že proletářská revoluce v Rusku se k nim připojí jakožto mezinárodní revoluce.

Čím více vzrůstal mezinárodní význam revoluce, tím usilovněji a zběsileji se spolčovali imperialisté na celém světě. V říjnu roku 1917 považovali naši republiku za kuriozitu, která nestála ani za pozornost; v únoru ji považovali za socialistický experiment, s nímž nebylo třeba počítat. Ale armáda republiky se upevňovala a sílila: vypořádala se s nejtěžším úkolem, s úkolem vytvořit socialistickou Rudou armádu. Čím víc se rozvíjelo a dařilo naše dílo, tím víc sílil i zuřivý odpor a zuřivá nenávisť imperialistů všech zemí, a došlo to až tak daleko, že angličtí a francouzští kapitalisté, kteří křičeli, že jsou Vilémovi nepřátelé, nemají už daleko k tomu, aby se s tímto Vilémem spojili a začali rdousit socialistickou Sovětskou republiku, protože zjistili, že přestala být kuriozitou a socialistickým experimentem a stala se ohniskem, opravdovým, skutečným ohniskem světové socialistické revoluce. A proto čím větších úspěchů dosahovala naše revoluce, tím se zvětšoval i počet našich nepřátel. Nesmíme si v žádném případě zatajovat, jak těžké je naše postavení, a musíme si jasně uvědomit, co nás čeká. Dáme se však do toho a už ne sami, ale společně s vídeňskými a berlínskými dělníky, kteří povstávají ke stejnému boji a možná

že vnesou do naší společné věci hodně ukázněnosti a uvědomělosti.

Soudružky a soudruzí, abych vám ukázal, jak se stahují mraky nad naší Sovětskou republikou a jaké nebezpečí nám hrozí, dovolte, abych vám přečetl plné znění nóty, kterou nám poslala prostřednictvím svého konzulátu německá vláda^[86]:

»Lidovému komisaři zahraničních věcí G. V. Čičerinovi. Moskva 5. listopadu 1918.

Z pověření vlády německého císařství má německý císařský konzulát čest oznámit Ruské federativní sovětské republice toto: Německá vláda byla nucena už podruhé protestovat proti tomu, že vystupováním ruských oficiálních orgánů se přes ustanovení 2. článku brestlitevské mírové smlouvy provádí nepřijatelná agitace proti německým státním orgánům. Německá vláda se domnívá, že nadále se už nemůže omezovat na pouhé protesty proti této agitaci, která je nejen porušováním uvedených smluvních ustanovení, ale i vážným nedodržením mezinárodních zvyklostí. Když po uzavření mírové smlouvy zřídila sovětská vláda své diplomatické zastupitelství v Berlíně, byl pan Ioffe, jmenovaný ruským zmocněncem, výslovně upozorněn, že je nutné vyvarovat se jakékoli agitační a propagandistické činnosti v Německu. Odpověděl na to, že je mu znám 2. článek brestlitevské mírové smlouvy a že ví, že jako zástupce cizího státu se nesmí vměšovat do vnitřních záležitostí Německa. Pan Ioffe a jemu podřízené orgány požívali proto v Berlíně stejné důvěry a pozornosti, jaké se obvykle těší exteriitoriální zahraniční zastupitelské orgány. Tato důvěra byla však zklamána. Už po krátké době bylo jasné, že ruské diplomatické zastupitelství tím, že se důvěrně stýká s některými živly, které usilují o svržení státního zřízení v Německu, a tím, že používá těchto živlů pro své služby, je zainteresováno na hnutí směřujícím ke svržení nynějšího režimu v Německu. V důsledku dalšího incidentu, který se stal 4. tohoto měsíce, vyšlo najevo, že ruská vláda dováží letáky vyzývající k revoluci, a tím se dokonce aktivně účastní hnutí, jejichž cílem je svrhnout nynější režim, čímž porušuje i privilegium používat diplomatických kurýrů. V důsledku toho, že při přepravě byla poškozena jedna z beden patřících k oficiálním zavazadlům ruského kurýra, který včera přijel do Berlína, bylo zjištěno, že tyto bedny obsahovaly německy psané revoluční letáky, určené podle jejich obsahu k rozšiřování v Německu. Další důvod ke stížnosti vidí německá vláda v postoji, který sovětská vláda projevila v otázce, jak má být odčiněno zavraždění císařského vyslance hraběte Mirbacha. Ruská vláda slavnostně slíbila, že učiní

všechno, aby byli viníci potrestáni. Německá vláda však dosud nezjistila žádné náznaky toho, že by už bylo započato se stíháním nebo potrestáním viníků nebo že existuje třeba jen snaha něco takového učinit. Vrahové utekli z domu obklíčeného ze všech stran orgány veřejné bezpečnosti ruské vlády. Iničiátoři vraždy, kteří se otevřeně přiznali, že se k ní rozhodli a připravili ji, nebyli dosud potrestáni a podle zpráv, které jsme dostali, byli dokonce amnestováni. Německá vláda protestuje proti tomuto porušování smlouvy a občanského práva. Je nucena žádat od ruské vlády záruky, že agitace a propaganda, které jsou v příkřém rozporu s mírovou smlouvou, nebudou napříště prováděny. Musí kromě toho trvat na vyšetření vraždy vyslance hraběte Mírbača a žádá, aby vrahové a iničiátoři vraždy byli potrestáni. Do té doby, než budou tyto požadavky splněny, je německá vláda nucena požádat vládu Sovětské republiky, aby odvolala z Německa své diplomatické a ostatní oficiální zástupce. Ruskému zmocněnci v Berlíně bylo včera oznámeno, že zvláštní vlak pro odjezd diplomatických a konzulárních zástupců v Berlíně a ostatních ruských oficiálních osobností, jež jsou v tomto městě, bude připraven zítra večer a že budou učiněna opatření, aby všichni personál byl bez překážek dopraven do ruské pohraniční stanice. Obracíme se na sovětskou vládu se žádostí, aby se i ona postarala o to, aby v téže době byla německým zástupcům v Moskvě a Petrohradě poskytnuta možnost odjezdu, je třeba však zachovat všechny požadavky zdvořilosti. Ostatním ruským zástupcům, kteří jsou v Německu, a stejně tak i německým oficiálními osobám, které jsou na jiných místech Ruska, bude oznámeno, že do týdne mají odjet jedni do Ruska a druzí do Německa. Německá vláda očekává, že i vůči posledně jmenovaným německým oficiálními osobám budou zachovány všechny požadavky zdvořilosti při jejich odjezdu a že ostatním německým státním příslušníkům nebo osobám, jež jsou pod německou ochranou, bude v případě, že o to požádají, poskytnuta možnost nerušeného odjezdu.«

Soudružky a soudruzi, všichni jsme si jasně vědomi toho, že německá vláda velmi dobře věděla, že na ruském vyslanectví bývají hosty němečtí socialisté, a ne ti, kdo podporují německý imperialismus, tito lidé práh ruského vyslanectví nepřekročili. Jeho přáteli byli socialisté, kteří byli proti válce, kteří sympatizovali s Karlem Liebknechtem. Ti byli jeho hosty od prvního dne, kdy vyslanectví existovalo, a jen s nimi jsme byli ve styku. To věděla německá vláda velmi dobře. Tam sledují každého představitele naší vlády stejně horlivě, jako sledovala vláda Mi-

kuláše II. naše soudruhy. A dělá-li dnes vláda toto gesto, není to proto, že se něco změnilo, ale proto, že se dříve cítila silnější a nebála se, že od jednoho domu zapáleného v Berlíně by mohlo vzplanout celé Německo. Německá vláda ztratila hlavu a teď, když hoří celé Německo, myslí si, že požár uhasí, namíří-li své policejní hadice na jeden dům. (Bouřlivý potlesk.)

To je nám jen k smíchu. Chystá-li se německá vláda přerušit s námi diplomatické styky, řekněme jí, že jsme věděli, jak se ze všech sil snaží uzavřít spojenecký pakt s anglickými a francouzskými imperialisty. Víme, že Wilsonova vláda byla zasypána telegramy žádajícími, aby německá vojska byla ponechána v Polsku, na Ukrajině, v Estonsku a Livonsku*, neboť, třebaže angličtí a francouzští imperialisté jsou nepřáteli německého imperialismu, pracují tato vojska přece jen pro ně: potlačují bolševiky**. Ať odejdou teprve tehdy, až přijdou dohodová »osvobozencká vojska«, aby bolševiky potlačila.

To velmi dobře víme: po této stránce to není pro nás nic nečekaného. Říkali jsme jen, že nyní, když Německo vzplanulo a když hoří celé Rakousko, když museli propustit Liebknechta a umožnit mu, aby jel na ruské vyslanectví, kde se konala společná schůze ruských a německých socialistů v čele s Liebknechtem, že teď tento krok německé vlády nesvědčí ani tak o tom, že chtějí bojovat, jako o tom, že úplně ztratili hlavu, že nevědí, jak se mají rozhodnout, protože jim začal hrozit neobyčejně krutý nepřítel — anglický a americký imperialismus, který zdeptal Rakousko stokrát horším násilným mírem, než byl brestlitevský mír. Německo vidí, že i je chtějí tito osvoboditelé rdousit, týrat a mučit. Ale zároveň povstávají němečtí dělníci. Německá armáda se stala nezpůsobilou a neschopnou k boji ne proto, že měla malou kázeň,

* Livonsko — historický název Lotyšska a Estonska. *Čes. red.*

** Viz tento svazek, s. 153—155. *Red.*

ale proto, že vojáci, kteří odmítli bojovat, byli přesunuti z východní fronty na západní německou frontu a přenesli tam to, čemu buržoazie říká světový bolševismus.

Proto tedy německá armáda nebyla schopna bojovat, a proto tento dokument lépe než co jiného svědčí o tom, že si nevědí rady. Říkáme, že povede k přerušení diplomatických styků, ale možná, že by vedl i k válce, kdyby měli dost sil, aby mohli vést bělogvardějská vojska. Proto jsme poslali všem sovětům^[11] telegram⁶⁴, který končí tím, aby byly na stráži a připraveny, neboť je třeba napnout všechny síly; je to jeden z příznaků, že si mezinárodní imperialismus vytyčuje jako svůj hlavní úkol svrhnout bolševismus. To neznamena jen porazit Rusko, to znamená zvítězit nad svými vlastními dělníky v každé zemi. To se jim nepodaří, i kdyby po tomto rozhodnutí následovala sebevětší zvěrstva a násilnosti. Tyto bestie se připravují, chystají tažení proti Rusku z jihu, přes Dardanely nebo Bulharsko a Rumunsko. Vyjednávají, aby byla v Německu zformována bělogvardějská vojska a vržena proti Rusku. Toto nebezpečí si velmi dobře uvědomujeme a otevřeně říkáme: soudruzi, pracovali jsme rok, a ne nadarmo; vybudovali jsme základy, stojíme před rozhodujícími bitvami, které skutečně budou rozhodující. Nejsme však sami: západoevropský proletariát povstal a v Rakousku-Uhersku nenechal kámen na kameni. Tamější vláda je stejně bezmocná, ve své zběsilosti stejně bezradná a stejně naprosto zmatená jako svého času, koncem února 1917, vláda Mikuláše Romanova. Naším heslem musí být: znovu a znovu napnout všechny síly a mít přitom na paměti, že nás čeká poslední, rozhodující bitva ne za revoluci v Rusku, ale za mezinárodní socialistickou revoluci!

Víme, že imperialistické bestie jsou dosud silnější než my, že nám a naší zemi mohou ještě způsobit mnoho a mnoho násilí, zvěrstev a útrap, ale nemohou porazit mezinárodní revoluci. Jsou plni zběsilé nenávisti, a proto

si říkáme: ať se děje cokoli, každý ruský dělník a rolník splní svou povinnost a položí svůj život, bude-li to třeba v zájmu obrany revoluce. Říkáme: ať se děje cokoli, i kdyby však imperialisté přivolávali na naše hlavy sebevětší pohromy, už se nezachrání. Imperialismus zahyne, ale mezinárodní socialistická revoluce navzdory všemu zvítězí! (Bouřlivý potlesk, přecházející v dlouho neutuchající ovace.)

P R O J E V
O M E Z I N Á R O D N Í S I T U A C I
8. L I S T O P A D U

(Dlouhotrvající potlesk.) Soudružky a soudruzi, už na samém začátku Říjnové revoluce vystala před námi otázka zahraniční politiky a mezinárodních vztahů jako nejzávažnější otázka nejen proto, že imperialismus znamená od nynějška silné a pevné spojení všech států na světě v jeden systém, řekl bych raději v jednu smečku špinavců potřísněných krví, ale i proto, že úplné vítězství socialistické revoluce je nemyslitelné v jedné zemi, nýbrž vyžaduje co nejaktivnější spolupráci alespoň několika vyspělých zemí, mezi něž Rusko počítat nemůžeme. Proto otázka, do jaké míry se rozšíří revoluce i v jiných zemích a jak se nám podaří do té doby klást odpor imperialismu, se stala jednou z hlavních otázek revoluce.

Dovolím si vám velmi stručně připomenout hlavní etapy naší mezinárodní politiky za uplynulý rok. Jak už jsem měl příležitost uvést v projevu k výročí revoluce^[63], bylo pro naši situaci před rokem příznačné především to, že jsme byli osamoceni.* Třebaže jsme byli naprosto pevně přesvědčeni, že v celé Evropě vzniká a vznikla revoluční síla, že válka neskončí bez revoluce, přesto tehdy nic nenavědčovalo tomu, že by revoluce začala nebo začínala. Za této situace nám nezbyvalo nic jiného než zaměřit úsilí naší zahraniční politiky na uvědomování dělníků v západní Evropě, uvědomování ne v tom smyslu, že bychom se považovali za vyspělejší než oni, ale v tom smyslu, že dokud není svržena buržoazie v zemi, vládne tam válečná

* Viz tento svazek, s. 167. *Red.*

cenzura a ona nepředstavitelná atmosféra krvežíznivosti, která provází každou válku, zejména pak válku reakční. Víte velmi dobře, že i v nejdemokratičtějších republikách znamená válka válečnou cenzuru a neslýchané metody, jichž buržoazie používá spolu s buržoazními generálními štáby ke klamání lidu. Naším úkolem bylo sdělit jiným národům, co jsme si na tomto úseku vybojovali. Udělali jsme v tomto ohledu všechno, co jsme mohli udělat, když jsme zrušili a zveřejnili špinavé tajné smlouvy, které bývalý car uzavřel ve prospěch vlastních kapitalistů s anglickými a francouzskými kapitalisty^[106]. Víte, že tyto smlouvy byly skrz naskrz lupičské. Víte, že vláda Kerenského a menševiků zachovala tyto smlouvy v tajnosti a uznala je. Stává se, že se výjimečně setkáváme v relativně slušném anglickém a francouzském tisku s výrokem, že Francouzi a Angličané mohou děkovat jen revoluci v Rusku za to, že se dověděli mnoho podstatných věcí, jež se týkají dějin jejich diplomacie.

Udělali jsme ovšem velmi málo z hlediska sociální revoluce jako celku, ale to, co jsme udělali, bylo jedním z největších kroků v její přípravě.

Pokusíme-li se dnes shrnout výsledky, kterých jsme dosáhli usvědčováním německého imperialismu, přesvědčujeme se o tom, že pracujícím všech zemí je dnes naprosto jasné, že byli nuceni vést válku vražednou a loupeživou. A na konci tohoto roku války začínáme stejným způsobem usvědčovat jednání Anglie a Ameriky, neboť masám se otvírají oči a začínají poznávat podstatu jejich záměrů. To je všechno, co jsme udělali, ale svou hřivnou jsme k tomu přispěli. Zveřejnění těchto smluv bylo ranou pro imperialismus. Mírové podmínky, které jsme byli nuceni podepsat^[83], byly mocnou zbraní propagandy a agitace a vykonali jsme za těchto podmínek tolik, kolik nevykonala žádná vláda a lid žádné země. Pokus, který jsme podnikli — probudit masy — nepřinesl sice výsledky hned, ale my jsme také nikdy nepředpokládali, že re-

voluce okamžitě vypukne nebo že je všechno ztraceno. V posledních patnácti letech jsme uskutečnili dvě revoluce a přesvědčili jsme se, jakým obdobím musí projít, než ovládnou masy. Potvrzují to i poslední události v Rakousku a Německu. Prohlašovali jsme, že se ve spolku s dravci nemíníme stát stejnými dravci — ne, počítali jsme s tím, že budeme probouzet proletariát nepřátelských zemí. Odpovídali nám výsměchem a tvrdili, že se chystáme probouzet německý proletariát, který nás zlikviduje dříve, než budeme připraveni jít na něj s propagandou. Ale fakty ukázaly, že jsme měli pravdu, když jsme počítali s tím, že masy pracujících se ve všech zemích chovají k imperialismu stejně nepřátelsky. Musí se jim jen dát jistá doba na přípravu, neboť ruský lid, přestože měl v dobré paměti revoluci z roku 1905, potřeboval také dlouhou dobu, než znovu povstal k revoluci.

Před uzavřením brestlitevského míru jsme udělali všechno, co bylo v našich silách, abychom zasadili imperialismu úder. Jestliže to historie narůstající proletářské revoluce potvrdila a jestliže brestlitevský mír nás donutil ustoupit před imperialismem, pak se to stalo proto, že v lednu 1918 jsme ještě nebyli dost připraveni. Osud nás odsoudil k izolaci a po uzavření brestlitevského míru jsme prožili nesmírně těžkou dobu.

Soudružky a soudruzí, čtyři roky, které jsme prožili během světové války, přinesly mír, ale mír násilný. Ale i tento násilný mír nakonec ukázal, že máme pravdu a že naše naděje nejsou vybudovány na písku. S každým měsícem jsme byli silnější, kdežto západoevropský imperialismus byl slabší. A dnes je tomu tak, že Německo, které před půl rokem vůbec nepočítalo s naším vyslanectvím a které si myslelo, že u nich nemůže existovat ani jedna instituce rudých, je v poslední době v každém případě slabší. V posledním telegramu se oznamuje, že německý imperialismus vydal provolání k masám^[133], aby zachovaly klid, protože je mír blízko.⁶⁵ Víme, co to znamená,

když nějaký císař vydá provolání, aby byl zachován klid, a slibuje v blízké budoucnosti věci, které splnit nemůže. Bude-li Německo brzy žít v míru, pak to pro ně bude brestlitevský mír, který místo míru přinese masám pracujících víc strádání, než dosud zakusily.

V naší mezinárodní politice jsme dosáhli toho, že za půl roku po uzavření brestlitevského míru jsme byli z hlediska buržoazie zemí zničenou, ale z hlediska proletariátu jsme vykročili na cestu rychlého rozvoje a stojíme v čele proletářské armády, která začala otrásat Rakouskem a Německem. Tento úspěch potvrdil a plně ospravedlnil v očích každého příslušníka proletářských mas všechny oběti, které jsme přinesli. Kdyby se stalo, že bychom byli znenadání smeteni a museli bychom dejme tomu přestat pracovat, ale to se nemůže stát, protože se zázraky nedějí, ale kdyby k tomu došlo, měli bychom právo říct, i když bychom nezastírali chyby, že jsme toto období, které nám osud připravil, plně využili ve prospěch světové socialistické revoluce. Pro pracující masy Ruska jsme udělali všechno a pro světovou proletářskou revoluci jsme udělali víc než kdokoli jiný. (Potlesk.)

Soudružky a soudruzi, v posledních měsících, v posledních týdnech se mezinárodní revoluce začala pronikavě měnit, a to ještě nebyl německý imperialismus úplně zničen. Ukázalo se, že všechny naděje na Ukrajinu, jimiž německý imperialismus živil své pracující, zůstaly pouhými sliby. Ukázalo se, že americký imperialismus se připravil a Německu byla zasazena rána. Vznikla naprosto nová situace, ale my jsme si nedělali žádné iluze. Po Říjnové revoluci jsme byli daleko slabší než imperialismus, a ještě nyní jsme slabší než mezinárodní imperialismus, a to si musíme znovu říct i dnes, abychom neklamali samy sebe; po Říjnové revoluci jsme byli slabší a nemohli jsme se pustit do boje. I dnes jsme slabší a musíme podniknout všechno, abychom se vyhnuli střetnutí s imperialismem.

Ale jestliže se nám podařilo udržet se rok po Říjnové revoluci, pak za to vděčíme tomu, že mezinárodní imperialismus byl rozštěpen na dvě skupiny dravců: jednak na Angličany, Francouze a Američany a jednak na Němce, kteří se spolu střetli na život a na smrt a neměli na nás čas. Žádná z těchto skupin celkem nemohla proti nám poslat větší síly a samozřejmě, že by je obě byly proti nám poslaly, kdyby byly mohly. Válka, její atmosféra krvežíznivosti jim zaslepovala zrak. Materiální oběti, které byly nutné pro válku, si vyžadovaly nejvyššího vypětí sil. Měli jiné starosti než nás ne proto, že bychom byli bývali nějakým zázrakem silnější než imperialisté — ne, to je nesmysl! Ale jen proto, že se mezinárodní imperialismus rozštěpil na dvě skupiny dravců, které proti sobě bojovaly. Jedině tomuto faktu vděčíme za to, že Sovětská republika otevřeně vypověděla boj imperialistům všech zemí tím, že je připravila o kapitál ve formě zahraničních půjček, že jim dala políček, když jim otevřeně sáhla do jejich lupičské kapsy.

Skončilo období tehdejších našich prohlášení v souvislosti s korespondencí, kterou zahájili němečtí imperialisté, přestože se světový imperialismus na nás nemohl vrhnout tak, jak by si to bylo vyžadovalo jeho nepřátelství a ziskuchtivost kapitalistů neslýchaně vystupňovaná válkou. Až do chvíle, kdy se angličtí a američtí imperialisté stali vítězi druhé skupiny, byli plně zaujati bojem mezi sebou a to je nutně odvádělo od rozhodujícího tažení proti Sovětské republice. Druhá skupina už neexistuje: zůstala jen skupina vítězů. Tím se úplně změnilo naše mezinárodní postavení a s touto změnou musíme počítat. Jak tato změna ovlivňuje vývoj mezinárodní situace, na to odpovídají fakty. Státy, které byly poraženy, prožívají teď vítězství dělnické revoluce, neboť všem je jasný její obrovský rozmach. Když jsme se ujímali moci v Říjnu, nebyli jsme v Evropě ničím větším než ojedinělou jiskrou. Jisker, které vycházely od nás, bylo však stále víc. To

je to největší, co se nám podařilo vykonat, ale přece jen to byly jen ojedinělé jiskry. Dnes však většinu zemí, které patřily do sféry německého a rakouského imperialismu, zachvátil požár (Bulharsko, Rakousko, Maďarsko). Víme, že z Bulharska přeskočila revoluce do Srbska. Víme, jak tyto dělnicko-rolnické revoluce pronikly přes Rakousko do Německa. Celá řada zemí je v plameni dělnické revoluce. A tak naše úsilí a oběti, které jsme přinášeli, nepřišly nazmar. Ukázalo se, že nebyly dobrodružstvím, jak pomlouvačně tvrdili naši nepřátelé, ale nutným přechodem k mezinárodní revoluci, jímž musela projít země stojící v jejím čele, přestože byla málo vospělá a zaostalá.

To je první výsledek a z hlediska definitivního ukončení imperialistické války nejdůležitější. Druhý výsledek spočívá v tom, na co jsem poukazoval zpočátku, totiž že se anglický a americký imperialismus teď začal sám usvědčovat stejně jako svého času rakouský a německý. Je nám jasné, že kdyby se bylo za brestlitevského jednání Německo alespoň trochu ovládalo, kdyby bylo alespoň trochu chladnokrevné, kdyby se bylo nepouštělo do dobrodružství, bylo by si mohlo udržet své mocenské pozice a bylo by si mohlo nesporně vydobýt výhodné postavení na Západě. Neudělalo to proto, že taková mašinérie, jako je válka miliónů a desetimiliónů, válka, která rozpoutala na nejvyšší stupeň šovinistické vášně, válka, která je spjata s kapitalistickými zájmy, jež dosahují stamiliard rublů, že jakmile je jednou takováto mašinérie v pohybu, není ji možné ničím zabrzdit. Tato mašinérie se dostala dál, než sami němečtí imperialisté chtěli, a to byla jejich smrt. Dostali se do slepé uličky, dostali se do situace člověka, který se přejedl, a tím zahubil sám sebe. A dnes se tedy před našima očima do tohoto velmi nezáviděníhodného, ale z hlediska revolučního proletariátu velmi výhodného postavení dostali angličtí a američtí imperialisté. Dalo se předpokládat, že mají daleko víc politických zkušeností

než Německo. Jsou to lidé, kteří si zvykli na demokratickou vládu, a ne na vládu nějakých junkerů, lidé, kteří už před staletími prožili nejtěžší období svých dějin. Dalo se předpokládat, že si tito lidé zachovají chladnokrevnost. Kdybychom o nich uvažovali jako o jedincích, zda jsou s to být chladnokrevní, z hlediska demokracie vůbec jako buržoazní šosáci či profesori, kteří vůbec nepochopili boj imperialismu a dělnické třídy, kdybychom uvažovali z hlediska demokracie vůbec, museli bychom říct, že Anglie a Amerika jsou země, kde byli lidé k demokracii vychováni po staletí, a že se tam buržoazie dokáže udržet. Kdyby se byla teď nějakými opatřeními udržela, bylo by to rozhodně na dost dlouhou dobu. Ale jak je vidět, opakuje se s nimi totéž, co se stalo s vojensky despotickým Německem. V této imperialistické válce je obrovský rozdíl mezi Ruskem a republikánskými zeměmi. Imperialistická válka je tak krvavá, dravá a zvěřská, že dokonce tyto neobyčejně důležité rozdíly setřela; postavila po této stránce naroveň nejsvobodnější demokracii Ameriky s polovojensky despotickým Německem.

Vidíme, že jak Anglie, tak Amerika — země, které měly nejvíc možností zůstat demokratickými republikami — úžasně a bezhlavě přecenily své síly jako kdysi Německo, a proto se stejně rychle, a snad ještě rychleji blíží k onomu konci, k němuž tak úspěšně dospěl německý imperialismus. Nejdříve se nemožně rozpínal a rozlezl po třech čtvrtinách Evropy, nafoukl se, a pak najednou praskl a zanechal po sobě strašlivý zápach. Ke stejnému konci teď spěje anglický a americký imperialismus. Chceme-li se o tom přesvědčit, stačí, když se jen zběžně podíváme na podmínky příměří a míru, který teď Angličané a Američané, tito »osvoboditelé« národů od německého imperialismu, diktují poraženým národům. Například Bulharsko. Zdálo by se, že země jako Bulharsko nemohla přece nahnat strach takovému kolosu, jako je anglický a americký imperialismus. Avšak revoluce v této malé,

slabé, zcela bezmocné zemi vehnala Angličany a Američany do úzkých tak, že ztratili hlavu a předložili podmínky příměří, které se rovnají okupaci. Tam, kde je dnes vyhlášena rolnická republika, v Sofii, na této důležité železniční komunikaci, jsou všechny tratě obsazeny anglickými a americkými vojsky. Musí bojovat proti rolnické republice v malé zemi. Z vojenského hlediska je to maličkost. Lidé, kteří stojí na stanovisku buržoazie — na stanovisku bývalé vládnoucí třídy a dřívějších vojenských vztahů —, ti se jen pohrdlivě usmívají. Co, prosím vás, znamená tento trpaslík — Bulharsko — proti síle Anglie a Ameriky? Z vojenského hlediska nic, ale z revolučního hlediska velmi mnoho. To není kolonie, kde je zvykem poražené masakrovat v miliónech. Vždyť Angličané a Američané to považují jen za nastolení pořádku, za zavedení civilizace a křesťanství mezi africkými divochy. Ale tohle není střední Afrika; tady vojáci, byť by jejich armáda byla sebesilnější, tady se vojáci, jakmile se setkají s revolucí, hned nakazí. Že to není fráze, to dokazuje Německo. Pokud jde o disciplínu, byli v Německu rozhodně vzorní vojáci. Když Němci pochodovali na Ukrajinu, působili tu kromě disciplíny i jiní činitelé. Vyhladovělí němečtí vojáci šli za obilím a nedalo se od nich dost dobře žádat, aby ho neukradli příliš mnoho. Přitom však víme, že se tam nejvíc nakazili duchem ruské revoluce. Velmi dobře si to uvědomila německá buržoazie a to způsobilo, že byl Vilém najednou v koncích. Hohenzollernové se mýlí, jestliže si myslí, že Německo prolije jedinou kapku krve za jejich zájmy. Tak to tedy dopadlo s politikou po zuby ozbrojeného německého imperialismu. A totéž se teď opakuje s Anglií. Anglická a americká armáda se už začíná rozkládat; to se datuje od doby, kdy začala běsnit proti Bulharsku. A to je teprve začátek. Za Bulharskem přišlo na řadu Rakousko. Dovolte, abych vám přečetl několik bodů z oněch podmínek, které diktuji vítězové jménem anglického a amerického imperia-

lismu.* Jsou to lidé, kteří nejvíc vytrubovali před pracujícími masami, že vedou osvobozeneckou válku a že jejich hlavním cílem je rozdrtit pruský militarismus, který hrozí rozšířit svůj kasárenský režim do všech zemí. Vykřikovali, že vedou osvobozeneckou válku. Byl to podvod. Víte, že pro buržoazní advokáty a pro parlamentní praktiky, kteří se celý život učili, jak někoho podvést a nezačervenat se přitom, bylo snadné podvádět se navzájem; ale když chtějí stejným způsobem podvést dělníky, jen tak jim to neprojde. Politikáři a parlamentní praktiky, tito angličtí a američtí prominenti se v tom vyznají. Nic si z toho nedělají, že podvádějí. Dělníci, které rozeštvávali ve jménu svobody, se co nejdříve vzpamatují, a toho se brzy dočkáme, až se mnozí z nich přesvědčí, ne proklamacemi, které sice pomáhají, ale revoluci dostatečně neuspíší, až se na vlastních zkušenostech přesvědčí, že jsou podváděni, až uvidí mírové podmínky s Rakouskem.

To je mír, který dnes poměrně slabému a už teď se rozpadajícímu státu vnucují ti, kdo křičeli, že bolševici jsou zrádci, protože podpisují brestlitevský mír! Když Němci chtěli poslat své vojáky sem do Moskvy, řekli jsme, že raději všichni padneme v boji, ale souhlasit s tím nikdy nebudeme. (Potlesk.) Uvědomovali jsme si, že okupované oblasti budou muset přinést těžké oběti, ale všichni vědí, jak jim Sovětské Rusko pomáhalo a zásobovalo je vším nezbytným. A teď budou muset demokratická vojska Anglie a Francie »udržovat pořádek« — a to se prohlašuje teď, když v Bulharsku a v Srbsku jsou dělnické rady a když ve Vídni a Budapešti jsou dělnické rady.

* V novinové zprávě o Leninově projevu otištěném v 243. čísle Pravdy z 10. listopadu 1918 jsou uvedeny tyto podmínky: »Úplná demobilizace Rakouska-Uherska. Polovina dělostřelecké výzbroje musí být předána spojencům. Všechny evakuované oblasti musí být obsazeny spojenci. Anglická a americká vojska tam musí udržovat pořádek. Spojenci se mohou volně pohybovat po železnici a vodních cestách. Spojenci mají právo na rekvizice.« *Red.*

Víme, o jaký pořádek jde. To znamená, že anglická a americká vojska mají sehrát úlohu potlačovatelů a katů světové revoluce.

Soudružky a soudruzi, když ruská nevolnická vojska byla v roce 1848 poslána, aby potlačila maďarskou revoluci⁶⁶, mohlo se jim to odpustit, protože to byla vojska nevolnická; mohlo se jim to odpustit i vůči Polsku⁶⁷, ale aby lid, který byl už celé století svobodný, byl živen nenávistí vůči německému imperialismu, protože se mu tvrdilo, že je to dravec, kterého je třeba zardousit, aby tento lid nepochopil, že anglický a americký imperialismus je stejný dravec a bude jen spravedlivé, aby byl zlikvidován stejným způsobem, to není možné nepochopit!

A tak dějiny se zlomyslnou ironií, která je pro dějiny příznačná, dospěly k tomu, že poté, co německý imperialismus ukázal svou pravou tvář, přišel na řadu imperialismus anglický a francouzský, který se sám dokonale usvědčuje. A v tuto chvíli říkáme ruským, německým a rakouským dělníkům: To nejsou ruská nevolnická vojska z roku 1848! Těmhle to jen tak neprojde! Jdou potlačovat lid, který se snaží dostat od kapitalismu ke svobodě, jdou likvidovat revoluci. A tak říkáme s naprostou jistotou, že teď se tento přežraný dravec zřítí do propasti stejně, jako se do ní zřítily dravá bestie německého imperialismu.

Soudružky a soudruzi, dotknu se teď toho, co se nás nejvíc týká. Přejdu k mírovým podmínkám, které má nyní podepsat Německo. Soudruzi z komisariátu zahraničních věcí mi říkali, že v Timesech⁶⁸, hlavním orgánu neslýchaně bohaté anglické buržoazie, která fakticky rozhoduje o veškeré politice, už byly uveřejněny podmínky, s nimiž Německo bude muset souhlasit. Žádá se na něm, aby se vzdalo ostrova Helgolandu, Wilhelmshavenského průplavu, aby vydalo Essen, kde se vyrábí skoro všechna vojenská výzbroj, aby rozpustilo obchodní loďstvo, ihned se vzdalo Alsaska-Lotrinska a zaplatilo 60 miliard kontri-

bucí, z toho značnou část v naturáliích, protože peníze byly všude znehodnoceny a angličtí obchodníci už také začali počítat v jiné měně. Vidíme, že Německu chystají mír, kterým má být docela zlikvidováno, mír ještě násilnější než mír brestlitevský. Mají dost prostředků a sil, takže by to mohli dokázat, kdyby na světě neexistoval bolševismus, který je jim tak nepříjemný. Tímto mírem si kopou vlastní hrob. Vždyť k tomu nedochází ve střední Africe, ale ve 20. století v civilizovaných zemích. Ukrajinské obyvatelstvo bylo negramotné, a tak mohli disciplinovaní němečtí vojáci utlačovat Ukrajince, ale dnes němečtí vojáci skoncovali se svou disciplínou; ale tím spíš sám se sebou skoncuje anglický a americký imperialismus, pustí-li se do dobrodružství, které jej dovede k politickému krachu, jestliže odsoudí svá vojska k tomu, aby se stala potlačovateli a četníky celé Evropy. Už dávno se snaží zlikvidovat Rusko, už dávno mají v plánu podniknout proti němu tažení. Stačí jen, když si vzpomeneme na obsazení murmanského pobřeží a na to, jak vyhodili milióny na Čechoslováky a uzavřeli s Japonci a teď zase Anglie vzala Turkům podle smlouvy Baku, aby nás zahubila tím, že nás připraví o suroviny.

Anglická vojska jsou ochotna podniknout tažení proti Rusku, z jihu či od Dardanel, nebo přes Bulharsko a Rumunsko. Svírají Sovětskou republiku do kleští, snaží se přerušit hospodářské styky mezi republikou a ostatním světem. Proto bylo Holandsko donuceno přerušit s námi diplomatické styky.⁶⁹ Když Německo vyhostilo našeho vyslance, jednalo tak ne-li v přímé dohodě s politikou Anglie a Francie, tedy proto, že se jim chtělo zavděčit, aby k němu byly velkomyslné. Jen se podívejte, my také plníme povinnosti kata vůči bolševikům, vašim nepřátelům.

Soudružky a soudruzi, musíme si říct, že hlavní důsledky mezinárodní situace lze charakterizovat tak, jak už jsem to v těchto dnech jednou řekl^[56], že jsme se nikdy

tak nepřiblížili k mezinárodní proletářské revoluci jako dnes.* Dokázali jsme, že jsme se nezmýlili, jestliže jsme počítali s mezinárodní proletářskou revolucí. Obrovské oběti, na lidech i v ekonomice, které jsme přinesli, nebyly marné. V tomto směru jsme dosáhli úspěchu. Ale jestliže jsme se nikdy tak nepřiblížili k mezinárodní revoluci, pak naše postavení nebylo nikdy tak nebezpečné jako dnes. Imperialisté bojovali sami mezi sebou. Nyní byla jedna koalice smetena koalicí anglo-francouzsko-americkou. Považují za svůj hlavní úkol zlikvidovat světový bolševismus, zlikvidovat jeho hlavní těžiště, Ruskou sovětskou republiku. Proto se chystají vystavět čínskou zeď, která by je jako karanténa uchránila před morem, před bolševismem. Tito lidé se snaží zbavit bolševismu pomocí karantény, ale to se jim nepodaří. I když se anglickým a francouzským imperialistickým vládcům, kteří mají k dispozici nejdokonalejší techniku na světě, podaří vystavět takovou čínskou zeď kolem republiky, bacil bolševismu pronikne zdmi a nakazí dělníky všech zemí. (Potlesk.)

Soudružky a soudruzi, tisk západoevropského anglického a francouzského imperialismu se ze všech sil snaží zamlčet, v jaké je tento imperialismus situaci. Není lži a pomlvy, které by nepoužili proti sovětské moci. Můžeme teď rovnou říct, že celý anglický, francouzský a americký tisk je v rukou kapitalistů — a má k dispozici miliardy —, že všechen tento tisk pracuje jako jeden syndikát, aby zamlčel pravdu o Sovětském Rusku a aby o nás rozšiřoval lži a pomlvy. A přestože vojenská cenzura řádí už léta a přestože se jim podařilo dosáhnout toho, že do tisku demokratických zemí se nedostane ani jedině pravdivé slovo o Sovětské republice, přesto není jediného velkého dělnického shromáždění v jediné zemi, kde by nevyšlo najevo, že dělnické masy jsou na straně bolševiků, protože pravda se nedá utajit. Nepřítel nás obviňuje,

* Viz tento svazek, s. 138. *Red.*

že uskutečňujeme diktaturu proletariátu, ano, my se tím netajíme! A tím, že sovětská vláda se nebojí a mluví otevřeně, získává další milióny pracujících, protože prosazuje diktaturu proti vykořisťovatelům, a pracující masy to vidí a přesvědčují se, že boj proti vykořisťovatelům byl míněn doopravdy a že bude opravdu doveden až do konce. Přes toto mlčenlivé spiknutí, kterým nás obklopuje evropský tisk, odvolávali se až dosud na to, že bojují proti Rusku, protože Rusko přistoupilo na německou okupaci, protože Rusko je ve skutečnosti německým agentem, protože lidé stojící v čele ruské vlády jsou — podle jejich mínění — němečtí agenti. Každý měsíc se u nich objevují noví padělatelé dokumentů, kteří za bohatou odměnu dokazují, že Lenin a Trockij jsou skuteční zrádci a němečtí agenti. Přes to všechno nemohou zatajit pravdu a občas přece jen proskočí přímé náznaky toho, že tito páni imperialisté asi nesedí v sedle zrovna pevně. List L'Echo de Paris⁷⁰ přiznává: »Jdeme do Ruska, abychom zlomili moc bolševiků.« Protože jejich oficiální linie je taková, že s Ruskem neválčí, do vojenských věcí se nevměšují, ale bojují jen proti mocenským pozicím Německa. Naši francouzští internacionalisté, kteří vydávají v Moskvě list III-me Internationale⁷¹, uvedli tento citát^[185], a třebaže jsme odříznuti od Paříže a Francie, třebaže tu byla vystavěna čínská zeď neobyčejně rafinovaně, říkáme: Před svou vlastní buržoazií se, páni francouzští imperialisté, chránit nemůžete. A je samozřejmé, že statisíce francouzských dělníků tento kratičký citát znají, a nejen tento, a uvědomují si, že všechna prohlášení jejich vlády, jejich buržoazie jsou samá lež. Jejich vlastní buržoazie se občas podřekne a přiznává: Chceme zlomit moc bolševiků. Po čtyřleté válce, která si vyžádala mnoho obětí, musí svému lidu říct: Jděte znova bojovat proti Rusku, abychom zlomili moc bolševiků, které nenávidíme proto, že nám dluží 17 miliard a nechtějí nám je zaplatit, a také proto, že neuctivě zacházejí s kapitalisty, statkáři a cary.⁷²

Civilizované národy, které to přivedly až tak daleko, že tohle musí říkat, prozrazují především to, že jejich politika spěje ke krachu, a i kdyby byli vojensky sebesilnější, díváme se na tuto sílu naprosto klidně a prohlašujeme: V zádech máte ještě strašnějšího nepřítele — lidové masy, které jste až dosud balamutili, a jazyk máte prosáklý lží a pomluvami o Sovětském Rusku. Jinou takovou zprávu máme z anglického buržoazního listu Manchester Guardian⁷³ z 23. října. Anglický buržoazní list píše^[130]: »Jestliže spojenecké armády zůstanou ještě v Rusku a budou pokračovat ve válečných operacích, jediným jejich cílem je vyvolat vnitřní převrat v Rusku . . . Spojenecké vlády musí proto buď skoncovat s válečnými operacemi, nebo prohlásit, že jsou ve válečném stavu s bolševiky.«

Opakuji, důležitost tohoto kratičkého citátu, který pro nás zní jako revoluční výzva, jako nejdůležitější revoluční proklamace, jehož důležitost je v tom, že to píše buržoazní list, který sám je nepřítelem socialistů, ale cítí, že pravda se už dále zatajovat nedá. Jestliže se takto vyjadřují buržoazní listy, dovedete si jistě představit, co říkají a jak smýšlejí angličtí dělníci. Víte, jak se u nás za carismu, před revolucí v roce 1905 nebo 1917, vyjadřovali liberálové. Víte, že tyto výroky liberálů byly předzvěstí výbuchu v proletářských lidových masách. Proto si z výroků těchto anglických buržoazních liberálů vyvodíte, co se děje v myslích, mozcích a srdcích anglických, francouzských a amerických dělníků. A proto si musíme bez jakéhokoli zastírání říct onu těžkou pravdu, která je příznačná pro naše mezinárodní postavení. Mezinárodní revoluce je blízko, ale takový jízdni řád, podle něhož by revoluce probíhala, neexistuje; my, kteří jsme prožili dvě revoluce, to dobře víme. Ale také víme, že i když nejsou imperialisté s to mezinárodní revoluci zadržet, porážky jednotlivých zemí a ještě těžší oběti jsou možné. Imperialisté jsou si vědomi, že Rusko prožívá porodní bolesti proletářské revoluce, ale mylí se, jestliže si myslí, že potlačě-

ním jednoho ohniska revoluce potlačí zároveň revoluci v ostatních zemích.

Pokud jde o nás, musíme říct, že situace je nebezpečnější než kdykoli předtím a že musíme znovu a znovu napnout své síly. Když jsme za rok vybudovali pevnou základnu a vytvořili socialistickou Rudou armádu založenou na nové disciplíně, říkáme si teď s jistotou, že v této práci můžeme a musíme pokračovat a na všech schůzích, v každé sovětské instituci, v odborech i na schůzích výborů vesnické chudiny musíme prohlašovat: Soudruzi, vydrželi jsme to rok a dosáhli jsme úspěchu, ale na tak silného nepřítele, který jde proti nám, to ještě nestačí. Tímto nepřítelem je světový, silný anglický a francouzský imperialismus, který zvítězil nad celým světem. Budeme proti němu bojovat ne proto, že bychom se chtěli v ekonomice a technice srovnávat s vyspělými evropskými zeměmi, ale protože si uvědomujeme, že tento nepřítel spěje k téže propasti, k níž dospěl rakouský a německý imperialismus; tento nepřítel, který teď opředl svými sítěmi Turecko, obsadil Bulharsko a má teď v plánu okupovat celé Rakousko-Uhersko a nastolit carský, četnický režim — o tomto nepříteli jsme přesvědčeni, že se řítí do záhuby. Víme, že je to historický fakt, a proto, aniž vytyčujeme nějaké zjevně nepřiměřené cíle, prohlašujeme: Anglickému a francouzskému imperialismu se můžeme postavit na odpor!

Každý krok spjatý s upevňováním naší Rudé armády bude v táboře našeho zdánlivě tak silného protivníka vyvolávat desetinásobnou dezorganizaci a revoluční nálady. Proto nemáme nejmenší důvod poddávat se beznaději nebo pesimismu. Víme, že nám hrozí veliké nebezpečí. Budoucnost si možná vyžádá ještě těžší oběti. Jednu zemi snad je možné rozdrtit, nikdy však nelze rozdrtit mezinárodní proletářskou revoluci, ale naopak by ji to mohlo ještě uspíšit a to pak bude záhuba imperialismu! (Dlouhotrvající potlesk, přecházející v ovace.)

PROJEV PŘI ODHALENÍ
MARXOVA
A ENGELSOVA POMNÍKU
7. LISTOPADU 1918

Odhalujeme pomník vůdcům světové dělnické revoluce, Marxovi a Engelsovi.

Po staletí strádalo a trpělo lidstvo pod útlakem nepatrné hrstky vykořisťovatelů, kteří uráželi důstojnost miliónů pracujících. Ale jestliže dřívější vykořisťovatelé, statkáři, utlačovali nevolné rolníky, rolníky rozptýlené, roztržštěné a nevzdělané, pak novodobí vykořisťovatelé, kapitalisté, zjistili, že mají před sebou mezi utlačovanými masami přední oddíl těchto mas, městské, tovární, průmyslové dělníky. Sjednotila je továrna, k uvědomění je přivedl městský život, zocelil je společný stávkový boj a revoluční akce.

Velká světodějná zásluha Marxe a Engelse spočívá v tom, že vědeckou analýzou dokázali nevyhnutelnost zániku kapitalismu a jeho přechodu ke komunismu, v němž už nebude člověk vykořisťovat člověka.

Velká světodějná zásluha Marxe a Engelse spočívá v tom, že ukázali proletářům všech zemí jejich úlohu, jejich úkol, jejich poslání: aby jako první povstali k revolučnímu boji proti kapitálu a v tomto boji sjednotili kolem sebe *všechny* pracující a vykořisťované.

Prožíváme šťastnou dobu, kdy se tato předpověď velkých socialistů začala uskutečňovat. Všichni vidíme, jak se v celé řadě zemí rozbřeskují červánky mezinárodní socialistické revoluce proletariátu. Nevýslovné hrůzy imperialistického vraždění národů vyvolávají všude nadšené hrdinské činy utlačovaných mas, zesateronásobují jejich síly v boji za osvobození.

Ať Marxův a Engelsův pomník znovu a znovu připomíná miliónům dělníků a rolníků, že nejsme ve svém boji osamoceni. Spolu s námi povstávají dělníci nejvyspělejších zemí. Jak je, tak nás čekají ještě těžké bitvy. Ve společném boji bude zlomen útlak kapitálu a bude definitivně vybojován socialismus!

Stručná zpráva otištěna

9. listopadu 1918

v Pravdě, č. 242

Poprvé v plném znění otištěno

3. dubna 1924 v Pravdě, č. 76

Podle rukopisu

PROJEV PŘI ODHALENÍ
PAMĚTNÍ DESKY
BOJOVNÍKŮM
ŘÍJNOVÉ REVOLUCE
7. LISTOPADU 1918

Soudružky a soudruzi! Odhalujeme památník předním bojovníkům, kteří padli v Říjnové revoluci roku 1917. Nejlepší synové pracujících mas položili své životy, aby zahájili povstání za osvobození národů od imperialismu, za skončení válek mezi národy, za svržení vlády kapitálu a za socialismus.

Soudružky a soudruzi! Novodobé dějiny Ruska jsou už po celá desetiletí obrazem strastiplné cesty revolucionářů. Tisíce a tisíce jich zahynuly v boji proti carismu. Jejich smrt probouzela k životu nové bojovníky a podněcovala k boji stále širší a širší masy.

Soudruzi, kteří padli v říjnových dnech minulého roku, vykoupili svými životy veliké a šťastné vítězství. Připadla jim nejvyšší pocta, o které snili revoluční vůdci lidstva: nad mrtvými těly soudruhů, kteří hrdinsky padli v boji, se daly do pochodu tisíce a milióny nových bojovníků, stejně neohrožených, kteří tímto masovým hrdinstvím zajistili vítězství.

Dnes lze pozorovat ve všech zemích pobouření a rozhořčení dělníků. V celé řadě zemí vypukla dělnická socialistická revoluce. Kapitalisté celého světa se v hrůze a vzteku urychleně spolčují, aby mohli potlačit povstání. Zvláště velkou nenávist v nich vyvolává Ruská socialistická sovětská republika. Proti nám se chystá společné tažení imperialistů všech zemí, valí se na nás nové bitvy a čekají nás nové oběti.

Soudružky a soudruzi! Uctěme památku bojovníků Říj-

nové revoluce tím, že před jejich památníkem budeme přísahat: půjdeme v jejich šlépějích, budeme je následovat v jejich neohroženosti a v jejich hrdinství. Ať se jejich heslo stane naším heslem, heslem povstavších dělníků všech zemí. Toto heslo zní: Vítězství, nebo smrt.

A s tímto heslem budou bojovníci mezinárodní socialistické revoluce proletariátu nepřemožitelní.

Stručná zpráva otištěna

8. listopadu 1918 v listu

*Večernije izvěstija moskovskogo
sověta, č. 93*

Poprvé v plném znění otištěno

3. dubna 1924 v Pravdě, č. 76

Podle rukopisu

PROJEV NA KONCERTĚ
POŘÁDANÉM
PRO PRACOVNÍKY
CELORUSKÉ
MIMOŘÁDNÉ KOMISE
7. LISTOPADU 1918

(Bouře potlesku.) Soudružky a soudruzi, při oslavě výročí naší revoluce bych chtěl říct několik slov o těžké práci mimořádných komisí.

Není divu, že nejen od nepřátel, ale často i od přátel slyšíme útoky na činnost mimořádných komisí. Vzali jsme na sebe těžký úkol. Když jsme začali spravovat stát, museli jsme se samozřejmě dopouštět mnoha chyb a je přirozené, že chyby mimořádných komisí nejvíce bijí do očí. Šosácká inteligence poukazuje na tyto chyby a přitom nechce hlouběji proniknout do podstaty věci. Co mě udivuje na nářcích o chybách mimořádných komisí, to je neschopnost posoudit věc s větším rozhledem. U nás lidé vždy vytáhnou jednotlivé chyby mimořádných komisí, hořekují nad nimi a rozmazávají je.

Ale my říkáme: chybami se učíme. Jako všude, platí i zde, že ze sebekritiky bychom se měli poučit. Nejde tu samozřejmě o složení pracovníků mimořádných komisí, ale o charakter jejich činnosti, která vyžaduje rozhodnost, rychlost a hlavně oddanost věci. Když se dívám na činnost mimořádných komisí a srovnávám ji s útoky na tyto komise, říkám si, že to jsou šosácké tlachy, které nemají žádnou cenu. Připomíná mi to kázání Kautského o diktaře, které se rovná podpoře buržoazie. Na základě zkušeností však říkáme, že vyvlastnění buržoazie lze dosáhnout jen těžkým bojem — diktaturou.

Marx tvrdil, že mezi kapitalismem a komunismem

existuje revoluční diktatura proletariátu. Čím více bude proletariát potlačovat buržoazii, tím zběsilejší bude její odpor. Víme, jak se ve Francii v roce 1848 nakládalo s proletáři, a když nám vytýkají tvrdost, nechápeme, jak tito lidé zapomínají nejzákladnější poučky marxismu. Nezapomněli jsme na povstání junkerů v období Října a nesmíme zapomínat na řadu povstání, která se připravují. Musíme se jednak učit pracovat tvůrčím způsobem a jednak musíme zlomit odpor buržoazie. Finská bílá garda se nijak nezdráhala střílet do dělníků, přestože je »demokratická«. Mezi masy hluboko pronikla myšlenka, že diktatura je nutná, i když je nesnadná a těžká. Je naprosto pochopitelné, že do mimořádných komisí se někdy vetrou cizí elementy. Sebekritika nám pomůže se jich zbavit. Pro nás je důležité, že mimořádné komise bezprostředně uskutečňují diktaturu proletariátu, a v tomto směru je jejich úloha neocenitelná. Jinou cestou než násilným potlačením vykořisťovatelů se masy nemohou osvobodit. A to právě dělají mimořádné komise a v tom je jejich zásluha vůči proletariátu.

*Stručná zpráva otištěna
9. listopadu 1918 v listu
Izvěstija VCIK, č. 244*

*Podle protokolárního zápisu
psaného na stroji*

PROJEV
NA PORADĚ DELEGÁTŮ
ZASTUPUJÍCÍCH VÝBORY
VESNICKÉ CHUDINY
ZE STŘEDORUSKÝCH
GUBERNÍ

8. LISTOPADU 1918⁷⁴

Zorganizování vesnické chudiny stojí před námi, soudružky a soudruzi, jako stěžejní otázka naší vnitřní výstavby a dokonce jako nejdůležitější otázka celé naší revoluce.

Říjnová revoluce si vytkla za úkol vyrvat z rukou kapitalistů továrny a závody, aby se výrobní prostředky staly majetkem všeho lidu, a předáním veškeré půdy rolníkům reorganizovat zemědělství podle socialistických zásad.

První část úkolu se dala splnit mnohem snáze než druhá. Ve městech měla revoluce co dělat s velkovýrobou, v níž jsou zaměstnány desetitisíce a statisíce dělníků. Továrny a závody patřily nevelkému počtu kapitalistů, s nimiž se dělníci snadno vypořádali. Dělníci už měli dlouholeté zkušenosti z dřívějšího boje proti kapitalistům a tento boj je naučil jednat svorně, rázně a organizovaně. Kromě toho továrnu nebo závod není třeba rozdělovat, záleží jen na tom, aby veškerá výroba byla řízena v zájmu dělnické třídy a rolnictva a aby se plody práce nedostávaly do rukou kapitalistů.

Docela jinak je tomu s půdou. Tady bylo k vítězství socialismu nezbytně třeba provést mnoho přechodných opatření. Početná malá rolnická hospodářství není možné okamžitě přeměnit ve velká hospodářství. Co nejdříve dosáhnout toho, aby zemědělství, v němž pracoval každý

na svém, se stalo společenským a mělo v celostátním měřítku formu velkovýroby a aby plody práce užíval stejnou měrou a spravedlivě všechen pracující lid při všeobecné a rovné pracovní povinnosti — toho ovšem není možné dosáhnout naráz, okamžitě.

V době, kdy tovární dělníci ve městech už definitivně svrhli kapitalisty a zbavili se jařma vykořisťování, na vesnici opravdový boj proti vykořisťování teprve začínal.

Po Říjnové revoluci jsme zasadili statkářům poslední úder, vzali jsme jim půdu, ale tím boj na vesnici ještě neskončil. Jako každá vymoženost pracujícího lidu, tak i získání půdy je dostatečně zajištěno teprve tehdy, jestliže se opírá o tvůrčí aktivitu pracujícího lidu, o jeho vlastní organizaci, o jeho vytrvalost a revoluční odhodlání.

Měli takovou organizaci pracující rolníci?

Bohužel neměli, a v tom je kořen, příčina, proč je boj tak těžký.

Rolníci, kteří nevyužívají cizí práci a neobohacují se na úkor druhých, budou samozřejmě vždycky pro to, aby půdu dostali všichni rovným dílem, aby všichni pracovali, aby vlastnictví půdy nevedlo k vykořisťování a aby si proto někdo nenabral půdy příliš mnoho. Jinak si počínají kulaci a vydřiduši, kteří se obohatili na válce, kteří využívali hlad k tomu, že prodávali obilí za neuvěřitelně vysoké ceny, schovávali ho a čekali, až se budou ceny opět zvyšovat, a teď se všemožně snaží zbohatnout z neštěstí lidu a z hladu vesnické chudiny a městských dělníků.

Kulaci a vydřiduši jsou stejně nebezpeční nepřátelé jako kapitalisté a statkáři. Jestliže něco neuděláme s kulaky a jestliže se nevypořádáme s vydřiduchy, pak nutně znovu přijde car a kapitalisté.

Zkušenosti ze všech revolucí, které dosud v Evropě proběhly, názorně dokazují, že revoluci nevyhnutelně čeká porážka, nesvrhne-li rolnictvo nadvládu kulaků.

Všechny evropské revoluce skončily neúspěchem právě proto, že se vesnice nedovedla vypořádat se svými nepřá-

teli. Dělníci ve městech svrhávali cary (v Anglii a ve Francii krále popravovali už před několika staletími, to jen my jsme se s carem tak opozdili), ale po jisté době bylo zas všechno při starém. A to proto, že tehdy ani ve městech ještě neexistovala velkovýroba, která by v továrnách a závodech sdružovala milióny dělníků a stmelovala je v tak pevné šiky, které by byly s to i bez podpory rolníků odolat náporu kapitalistů a kulaků.

Chudé rolnictvo nebylo zorganizováno, samotnému se mu bojovalo proti kulakům špatně, a proto byla revoluce poražena i ve městech.

Dnes je jiná situace. V posledních dvou letech se velkovýroba do té míry rozvinula a pokryla všechny země takovou sítí obrovských továren a závodů s tisíci a desítkami tisíců dělníků, že dnes už se všude ve městech vytvořil početný kádr organizovaných dělníků — proletariátu, kteří mají dost sil, aby dokázali definitivně zvítězit nad buržoazií, nad kapitalisty.

V dřívějších revolucích se vesnická chudina ve svém těžkém boji proti kulakům neměla o koho opřít.

Organizovaný proletariát — silnější a zkušenější než rolnictvo (tuto zkušenost získal v dřívějších bojích) — je nyní v Rusku u moci a zároveň má v rukou všechny výrobní prostředky, všechny továrny a závody, železnice, loďstvo atd.

Dnes má chudé rolnictvo v boji proti kulakům spolehlivého a silného spojence. Toto rolnictvo si je vědomo, že město je na jeho straně, že proletariát mu pomůže vším, čím bude moci, a už mu opravdu pomáhá. Nedávné události to potvrdily.

Všichni se, soudružky a soudruzi, pamatujte, v jaké nebezpečné situaci byla revoluce letos v červenci. Povstání československých jednotek se šířilo, hlad ve městech byl stále krutější a kulaci na venkově byli stále troufalejší, stále zběsileji doráželi na města, na sovětskou moc a na chudinu.

Vyzvali jsme vesnickou chudinu, aby se zorganizovala, přikročili jsme ke zřizování výborů vesnické chudiny a k vytváření dělnických oddílů zásobování potravinami. Leví eseři zahájili povstání. Tvrdili, že ve výběrech vesnické chudiny sedí povaleči, že dělníci okrádají pracující rolníky o obilí.

My jsme jim však odpovídali, že se zastávají kulacké sebranky, která přišla na to, že v boji proti sovětské moci se dá použít kromě zbraní také vyhlazovací taktiky. Mluvíli o »povalečích«, ale my jsme se ptali, proč se ten a ten stal »povalečem«, proč se spustil, proč zchudl, proč začal pít, zda to snad není vina kulaků? Kulaci spolu s levými esery křičeli o »povalečích«, ale sami zakopávali obilí, schovávali ho a spekulovali s ním, protože se chtěli obohatit na hladu a útrapách dělníků.

Kulaci vysávali z vesnické chudiny poslední zbytky sil, využívali cizí práci a přitom křičeli o »povalečích«!

Kulaci netrpělivě očekávali Čechoslováky, rádi by byli nastolili nového cara, aby mohli dál beztrestně vykořisťovat, aby i nadále mohli poroučet zemědělským dělníkům a aby se mohli dál obohacovat.

Jediná záchrana byla v tom, že se vesnice spojila s městem, že proletářské a poloproletářské vrstvy na vesnici, nevyužívající cizí práci, zahájily spolu s městskými dělníky tažení proti kulakům a vydřiduchům.

Pro toto spojení se muselo zvlášť mnoho udělat na poli zásobování. Dělnické obyvatelstvo ve městech neuvěřitelně hladovělo, ale kulaci si říkali:

»Obilí si ještě nějakou dobu schováme, kdopak ví, třeba za něj pak dostaneme víc.«

Kulaci ovšem neměli proč pospíchat, peněz měli dost; sami vyprávějí, že měli doma celé hromady »kerenek«*.

Ale takoví lidé, kteří dokáží schovávat a hromadit obi-

* Kerenky byly papírové bankovky, které měly hodnotu 20 a 40 rublů a byly vydány za vlády Kerenského v roce 1917. Čes. red.

lí, když je hlad, jsou nejhorší zločinci. Proti nim je nutné bojovat jako proti nejhorším nepřátelům lidu.

A tento boj jsme na vesnici zahájili.

Menševici a eseři nás strašili, že ustavíme-li výbory vesnické chudiny, vyvoláme prý na vesnici rozbroje. Ale co to znamená nepřipustit na vesnici rozbroje? To znamená ponechat ji v moci kulaka. Ale to právě nechceme, a proto jsme se rozhodli prohlubovat na vesnici diferenciaci. Říkali jsme: ztratíme kulaky, to je sice pravda, tomuhle neštěstí se nevyhneme (smích), ale zato získáme tisíce a milióny příslušníků vesnické chudiny, kteří se postaví na stranu dělníků. (Potlesk.)

A tak to také dopadlo. Diferenciace na vesnici jen jasněji ukázala, kde stojí vesnická chudina, kde střední rolníci nevyužívající cizí práci a kde stojí vydríduši a kulaci.

Dělníci pomáhali a pomáhají vesnické chudině v boji proti kulakům. V občanské válce, která vzplanula na vesnici, stojí dělníci na straně chudého rolnictva, tak jako stáli tehdy, když prosazovali eserský zákon o socializaci půdy^[87].

My bolševici jsme byli proti zákonu o socializaci půdy. Ale přesto jsme jej podepsali, protože jsme nechtěli jednat proti vůli většiny rolnictva. Vůle většiny rolnictva byla pro nás vždy zákonem a protivit se této vůli znamená zrazovat revoluci.

Nechtěli jsme rolníkům vnucovat názor, který jim byl cizí, totiž že rovné rozdělování půdy nemůže nic přinést. Domnívali jsme se, že bude lepší, poznají-li pracující rolníci sami na vlastním hřbetě, na vlastní kůži, že rovné rozdělování je nesmysl. Teprve pak bychom se jich mohli zeptat, kde je tedy východisko z bídy a z nadvlády kulaků jako důsledku rozdělování půdy?

Rozdělování bylo dobré jen pro začátek. Mělo ukázat, že se půda zabírá statkářům a předává rolníkům. Ale to nestačí. Východisko je jen ve společném obdělávání půdy.

To jste si neuvědomovali, ale život sám vás o tom přesvědčuje. Komuny, obdělávání půdy v artělech a rolnická družstva — v nich je záchrana před nevýhodami hospodaření v malém, v nich je cesta ke zvelebení a zlepšení hospodářství, k úspoře sil a k boji proti kulakům, příživnictví a vykořisťování.

Dobře jsme věděli, že rolníci jsou přímo srostlí s půdou: rolníci se bojí novoty, úporně lpí na starém. Věděli jsme, že rolníci uvěří v prospěšnost toho či onoho opatření teprve tehdy, až sami pochopí a uvědomí si tento úspěch. A proto jsme podporovali rozdělování půdy, třebaže jsme si byli vědomi, že to není východisko.

Teď však chudí rolníci sami začínají s námi souhlasit. Život jim ukazuje, že tam, kde je zapotřebí dejme tomu deseti pluhů, protože půda je rozdělena na sto pozemků, vystačí se při hospodaření v komuně s menším počtem pluhů, protože půda není tak rozkouskována. Komuna umožňuje celému artělu, celému družstvu zvelebovat hospodářství tak, jak toho nemohou dosáhnout jednotliví malí vlastníci, a tak dále.

Ihned se ovšem nepodaří přejít všude ke společenskému užívání půdy. Kulaci se tomu budou všemožně bránit, dokonce sami rolníci se často úporně brání uplatňování zásad společného hospodaření v zemědělství. Ale čím dále a čím více se bude rolnictvo přesvědčovat na příkladech a na vlastních zkušenostech o přednostech komun, tím větších úspěchů dosáhneme.

Obrovskou úlohu mají výbory vesnické chudiny. Je nutné, aby se výbory vesnické chudiny vytvořily v celém Rusku. Už dlouho horlivě rozvíjejí svou činnost. V Petrohradě se v těchto dnech konal sjezd výborů vesnické chudiny Severní oblasti. Místo očekávaných 7000 zástupců se jich sešlo 20 000 a do sálu, kde se měl sjezd konat, se nevešli. Situaci zachránilo pěkné počasí, takže se mohli shromáždit na náměstí před Zimním palácem.

Tento sjezd ukázal, že občanská válka byla na vesnici

pochopena správně: vesnická chudina se sjednocuje a svorně bojuje proti kulakům, boháčům a vydřiduchům.

Ústřední výbor naší strany vypracoval plán reorganizace výborů vesnické chudiny, který bude předložen ke schválení VI. sjezdu sovětů. Usnesli jsme se, že výbory vesnické chudiny a sověty na vesnicích nemají pracovat odděleně. Byly by z toho jen nesváry a zbytečné dohady. Sloučíme výbory vesnické chudiny se sověty, a to tak, aby se z těchto výborů staly sověty.

My víme, že i do výborů vesnické chudiny se někdy vetřou kulaci. Půjde-li to tak dál, bude se vesnická chudina k těmto výborům chovat stejně jako ke kulackým sovětům Kerenského a Avksentjeva. Na změnu firmy nikdo nenaletí. Proto pomýšlíme na nové volby do výborů vesnické chudiny. Právo volit tyto výbory bude mít jen ten, kdo nevykořisťuje cizí práci, kdo netyje z hladu lidu, kdo nespekuluje s přebytky obilí a neschovává je. Kulaci a vydřiduši nemají v proletářských výborech vesnické chudiny co dělat.

Sovětská vláda se rozhodla uvolnit pro zvláštní fond na zvelebení zemědělství jednu miliardu rublů. Všem dosa-
vadním i nově se tvořícím komunám bude poskytována finanční a technická pomoc.

Budou-li potřeba odborníci z řad inteligence, pošleme je. Jsou to sice většinou kontrarevolucionáři, ale výbory vesnické chudiny je budou umět zapřáhnout, a tak nebudou pracovat pro lid o nic hůř, než pracovali pro vykořisťovatele. Celkem vzato, naše inteligence se už přesvědčila, že sabotážemi a úmyslně špatnou prací dělnickou moc nesvrhne.

Nebojíme se ani zahraničního imperialismu. Německo si už spálilo prsty na Ukrajině. Doufalo, že odtud vyveze 60 miliónů pudů obilí, ale vyvezlo jen 9 miliónů pudů a nádavkem k tomu ruský bolševismus, k němuž zvláštní sympatie nechová. (Bouře potlesku.) Jen aby stejně nepochodili Angličané, kterým můžeme říct: »Dejte si po-

zor, miláčkové, abyste se neudávilí!» (Smích a potlesk.)

Nebezpečí nám však přesto hrozí, dokud naši bratři za hranicemi ještě všude nepovstali. A proto musíme organizovat a upevňovat naši Rudou armádu. Zejména na tom musí záležet vesnické chudině, neboť ta se může svému vlastnímu hospodářství věnovat jen pod ochranou naší armády.

Soudružky a soudruzí, přechod k novému hospodářství půjde možná pomalu, ale je nutné důsledně prosazovat zásady společného hospodaření.

Proti kulakům musíme bojovat energicky a neuzavírat s nimi žádné dohody.

Se středními rolníky můžeme spolupracovat a spolu s nimi bojovat proti kulakům. Proti středním rolníkům nic nemáme. Oni možná nejsou socialisté a socialisté z nich nebudou, ale zkušenosti je přesvědčí o přednostech společného obdělávání půdy a většina z nich se tomu bránit nebude.

Kulakům však říkáme: nemáme nic ani proti vám, ale odevzdejte přebytky obilí, nespekulujte a nevykořisťujte cizí práci. Dokud s tím nepřestanete, budeme proti vám nemilosrdně bojovat.

Pracujícím nic nebereme, ale těm, kdo využívají námezdní práci, kdo se obohacují na úkor druhých — těm vyvlastníme všechno. (Bouřlivý potlesk.)

TELEGRAM
V Š E M S O V Ě T Ů M ,
V Š E M , V Š E M

10. 11. 1918

Dnes v noci došly z Německa zprávy, že tam zvítězila revoluce. Nejdříve oznámila rozhlasová stanice v Kielu, že moc převzala rada dělníků a námořníků. Potom bylo sděleno z Berlína toto:

»Svobodný a mírový pozdrav všem. Berlín a okolí jsou v rukou rady dělnických a vojenských zástupců. Adolf Hoffmann je poslancem sněmu. Ioffe a personál vyslanectví se okamžitě vrací.«

Žádáme, aby byla učiněna veškerá opatření, aby byli němečtí vojáci na všech pohraničních přechodech o těchto událostech vyrozuměni. Z Berlína došla také zpráva, že němečtí vojáci na frontě zatkli mírovou delegaci bývalé německé vlády a sami začali jednat o míru s francouzskými vojáky.

Předseda rady lidových komisařů *Lenin*

Pravda, č. 244
a Izvěstija VCIK, č. 246
12. listopadu 1918

Podle rukopisu

RADIOTELEGRAM Z MOSKVY V Š E M , V Š E M , V Š E M !

Všem pohraničním sovětům

Podle posledních zpráv zatkli němečtí vojáci delegaci německých generálů, která jela vyjednávat o příměří. Němečtí vojáci začali vyjednávat přímo s francouzskými vojáky. Císař Vilém abdikoval. Kancléř princ Bádenský podal demisi. Novým kancléřem bude vládní sociální demokrat Ebert. Ve všech velkých městech v jižním Německu je generální stávka. Celé německé válečné loďstvo je na straně revoluce. Revoluční válečné loďstvo ovládá všechny německé přístavy Severního a Baltského moře. Dostali jsme od kielské rady vojenských zástupců radiotelegram adresovaný mezinárodnímu proletariátu o tom, že nad budovou německého válečného loďstva vlaje rudý prapor a že dnes se bude konat pohřeb těch, kdo padli za svobodu. Je velmi pravděpodobné, že to všechno bude před německými vojáky na východní frontě a na Ukrajině zatajeno. Použijte všech prostředků, které máte k dispozici, a uvědomte o tom německé vojáky.

Lidový komisař zahraničních věcí *Čičerin*
Předseda rady lidových komisařů *Lenin*

Moskva, radiotelegram

Napsáno 10. listopadu 1918
Poprvé otištěno 6.—7. listopadu 1927
v listu Izvěštija, č. 256

Podle textu listu
porovnaného se strojopisnou
kopii

P R O J E V
N A I. C E L O R U S K É M
S J E Z D U D Ě L N I C
1 9. L I S T O P A D U 1 9 1 8⁷⁵

(Delegátky sjezdu přivítaly soudruha Lenina dlouhotrvajícím potleskem a ovacemi.) Soudružky, po jisté stránce je sjezd žen v proletářské armádě zvláště významný, protože ve všech zemích se ženy nejnepříjemněji dostávaly do pohybu. Socialistický převrat se nedá uskutečnit, nebude-li se na něm významně podílet obrovská část pracujících žen.

Ve všech civilizovaných zemích, dokonce i v těch nejvyspělejších, je postavení žen takové, že se jim nadarmo neříká domácí otrokyně. V žádném kapitalistickém státě, dokonce ani v té nejsvobodnější republice nemají ženy úplnou rovnoprávnost.

Úkolem Sovětské republiky je především odstranit všechna omezení práv žen. Rozvodové řízení, tento zdroj buržoazní špíny, utlačování a ponižování, sovětská moc úplně zrušila.

Brzy tomu bude rok, co existuje naprosto svobodné rozvodové zákonodárství^[21]. Vydali jsme dekret, který odstranil rozdíl v postavení manželského a nemanželského dítěte^[20] i celou řadu politických omezení; nikde nebyla tak důsledně uplatněna rovnost a svoboda pracujících žen.

Víme, že všechna tíha zastaralých nařízení leží na bedrech žen jako příslušnic dělnické třídy.

Náš zákon poprvé v dějinách vyškrtl všechno, co dělalo z ženy bezprávného tvora. Ale zákon není všechno. V našich městech a průmyslových střediscích se tento zákon o naprosto svobodném uzavírání sňatku prosazuje,

ale na vesnici zůstává ještě velmi a velmi často jen na papíře. Tam dosud převládá církevní sňatek. To mají na svědomí kněží a proti tomuto zlu se bojuje hůř než proti starému zákonodárství.

Proti náboženským předsudkům musíme bojovat velmi opatrně; mnoho škody nadělají ti, kdo v tomto boji urážejí náboženské cítění. Bojovat se musí propagandou, osvětou. Zbytečným vyhrocováním boje bychom mohli masy popudit; takový boj prohlubuje dělení mas podle náboženského vyznání, kdežto naše síla je v jednotě. Nejhlubším pramenem náboženských předsudků je bída a nevzdělanost, a právě proti tomuto zlu musíme bojovat.

Postavení ženy bylo dosud takové, že se mohlo nazvat otrockým; žena klesala pod tíhou domácích povinností a z tohoto postavení ji může vysvobodit jen socialismus. Teprve až přejdeme od malých hospodářství ke společnému hospodaření a ke společnému obdělávání půdy, teprve pak budou ženy úplně osvobozeny a přestanou být nevolnicemi. Je to těžký úkol, ale dnes, kdy se tvoří výbořry vesnické chudiny, se začíná socialistická revoluce upevňovat.

Teprve teď se organizuje nejchudší část vesnického obyvatelstva a v nich, v těchto organizacích vesnické chudiny, má socialismus pevnou základnu.

Dříve se často stávalo, že revoluční bylo město a po něm vystupovala vesnice.

Nynější převrat se opírá o vesnici a v tom je jeho význam a síla. Ze zkušeností všech osvobozeneckých hnutí víme, že úspěch revoluce závisí na tom, do jaké míry se na ní podílejí ženy. Sovětská moc dělá všechno, aby se žena mohla samostatně zapojit do práce ve prospěch proletariátu a socialismu.

Postavení sovětské moci je těžké proto, že imperialisté všech zemí nenávidí Sovětské Rusko a připravují se k válce proti němu, protože zažehlo požár revoluce v celé řadě zemí a rázně vykročilo k socialismu.

Dnes, když imperialisté chtějí zlikvidovat revoluční Rusko, začíná jim hořet půda pod nohama. Víte, jak se rozrůstá revoluční hnutí v Německu, jak v Dánsku bojují dělníci proti vládě. Sílí revoluční hnutí ve Švýcarsku a v Holandsku. Revoluční hnutí v těchto malých zemích je samo o sobě bezvýznamné, ale je zvlášť charakteristické, protože v těchto zemích nebyla válka a existoval tam »nejlegálnější« demokratický řád. Dostávají-li se tyto země do pohybu, můžeme si být jisti, že revoluční hnutí zachvacuje celý svět.

Dosud žádná republika nemohla osvobodit ženu. Sovětská vláda jí pomáhá. Naše věc je nepřemožitelná, protože ve všech zemích povstává nepřemožitelná dělnická třída. Toto hnutí je známkou toho, že nepřemožitelná socialistická revoluce je na postupu. (Dlouhotrvající potlesk. Zpívá se Internacionála.)

*Novinová zpráva otištěna
20. listopadu 1918
v listu Izvěštija VCIK, č. 253*

*Podle protokolárního zápisu
psaného na stroji a porovnaného
s textem listu*

CENNÁ PŘIZNÁNÍ PITIRIMA SOROKINA

Pravda dnes uveřejnila mimořádně zajímavý dopis Pitirima Sorokina^[88], na který je třeba zvláště upozornit všechny komunisty. V tomto dopise, který vyšel v novinách Izvěstija severo-dvinskogo ispolnitelnogo komiteta⁷⁶, Pitirim Sorokin oznamuje^[110], že vystupuje ze strany pravých eserů a že se vzdává mandátu v Ústavodárném shromáždění. Motivy autora dopisu jsou vcelku asi takové, že těžko může dávat nejen jiným, ale i sobě samému spásné politické recepty, a proto »odchází z politického života«. »Uplynulý rok revoluce,« píše Pitirim Sorokin, »mě naučil jedné pravdě: politikové se mohou mýlit, politika může být společensky prospěšná, může však být také společensky škodlivá, kdežto práce na poli vědy a školství je prospěšná vždy a lid ji vždy potřebuje . . .« Dopis je podepsán: »Soukromý docent petrohradské univerzity a psychoneurologického ústavu, bývalý člen Ústavodárného shromáždění a bývalý člen eserské strany Pitirim Sorokin.«

Tento dopis si zasluhuje pozornost především jako neobyčejně zajímavý »lidsky napsaný dokument«. Málokdy se setkáváme s takovou upřímností a přímostí, s jakou P. Sorokin přiznává, že se mýlil v politice. Politikové, kteří se přesvědčili o nesprávnosti své linie, se skoro ve většině případů snaží zastříti svůj obrat, zatušovat jej, »vymyslet si« nějaké více méně vedlejší motivy apod. Otevřené a poctivé přiznání vlastní politické chyby je už samo o sobě významným politickým činem. Pitirim Sorokin nemá pravdu, když píše, že práce na poli vědy je

»vždy prospěšná«. Neboť chyby se dělají i na tomto poli a příklady, kdy lidé tvrdošijně hlásali reakční, dejme tomu filozofické názory, přestože zřejmě nebyli reakcionáři, takové příklady najdeme i v ruské literatuře. Prohlásili naproti tomu významný člověk, tj. člověk, který zastával odpovědnou politickou funkci, o níž ví každý, prohlásili takový člověk otevřeně, že odchází z politického života — *je to také politika*. Poctivé přiznání politické chyby přináší velký politický užitek mnoha lidem, jde-li o chybu, které se dopouštěly celé strany, jež měly svého času vliv na masy.

Politický význam dopisu Pitirima Sorokina je právě v této chvíli mimořádně velký. Je pro nás všechny »poučením«, které si musíme velmi dobře promyslet a zapamatovat.

Každý marxista dávno zná pravdu, že *rozhodujícími* silami v každé kapitalistické společnosti mohou být jen proletariát a buržoazie, kdežto všechny sociální síly stojící mezi těmito třídami a spadající do ekonomické kategorie maloburžoazie *nevyhnutelně* kolísají mezi těmito rozhodujícími silami. Ale od teoretického uznávání této pravdy ke schopnosti vyvozovat v komplikovaných podmínkách praktické reality závěry, které z ní vyplývají, je velmi daleko.

Pitirim Sorokin je představitel neobyčejně širokého společenského a politického směru, směru menševicko-eserského. Že je to jeden směr, že rozdíl mezi menševiky a esery je z hlediska jejich postoje k boji mezi buržoazií a proletariátem nepodstatný, dokázaly zvlášť přesvědčivě a zvlášť názorně události od února roku 1917, spjaté s revolucí v Rusku. Menševici a eseři patří mezi stoupence maloburžoazní demokracie, taková je ekonomická podstata a základní politická charakteristika tohoto směru. Z dějin vyspělých zemí víme, jak často měl tento směr ve svých počátcích »socialistické« zabarvení.

Vzniká otázka: Co před několika měsíci odpudilo

tak silně představitele tohoto směru od bolševiků, od proletářské revoluce, a co u nich teď vyvolává obrat od nepřátelství k neutralitě? Je naprosto zřejmé, že příčinou obratu byl za prvé krach německého imperialismu, souvisící s revolucí v Německu i v jiných zemích, ale také s usvědčováním anglického a francouzského imperialismu; a za druhé odhalování buržoazně demokratických iluzí.

Všimněme si první příčiny. Vlastenectví je jeden z nehlubších citů, které se v lidech pevně zakořenily za staletí a tisíciletí existence jejich vlasti jako samostatného útvaru. Jednou ze zvlášť velkých, lze říci mimořádných obtíží naší proletářské revoluce bylo, že musela projít obdobím, které bylo v nejpříkřejším rozporu s vlastenectvím, obdobím brestlitevského míru. Hořkost, roztrpčení a zběsilý hněv, vyvolané tímto mírem, jsou pochopitelné a je samozřejmé, že my marxisté jsme mohli očekávat pochopení té pravdy, že přinášíme a musíme přinést obrovské národní oběti pro vyšší zájmy světové proletářské revoluce, jen od uvědomělého předvoje proletariátu. Ideologové nepatřící k marxismu i široké masy pracujících nepatřící k proletariátu, který prošel dlouholetou školou stávek a revolucí, neměli odkud čerpat ani pevné přesvědčení o dozrávání této revoluce, ani naprostou oddanost této revoluci. Naše taktika se jim v nejlepším případě zdála fantazií, fanatismem, dobrodružstvím nebo obětováním naprosto zřejmých reálných zájmů stamiliónů lidí abstraktní, utopické či pochybné naději v to, co se stane v jiných zemích. Maloburžoazie je v důsledku svého ekonomického postavení vlastenečtější než buržoazie i než proletariát.

A dopadlo to tak, jak jsme říkali.

Německý imperialismus, který byl zdánlivě jediným nepřítelem, se zhroutil. Revoluce v Německu, která byla zdánlivě »fantasmagorií« (abychom použili známého Plechanovova výrazu^[92]), se stala faktem. Z anglického

a francouzského imperialismu, v němž viděli maloburžoazní demokraté ve své fantazii přítele demokracie a zastánce utlačovaných, se ve skutečnosti vyklubala bestie, která vnutila Německé republice a národům Rakouska mnohem horší podmínky než brestlitevské, bestie, která zneužila vojsk »svobodných« republikánů, Francouzů a Američanů, a udělala z nich četníky a katany, potlačovatele nezávislosti a svobody malých a slabých národů. Světové dějiny odhalily tento imperialismus s neúprosnou důkladností a přímočarostí. Ruským vlastencům, kteří nechtěli znát nic jiného než bezprostřední (a starým způsobem chápaný) prospěch své vlasti, ukázaly fakty světových dějin, že přeměna naší revoluce v Rusku v revoluci socialistickou nebyla dobrodružstvím, nýbrž nutností, neboť *jiná volba neexistovala*. Anglický, francouzský a americký imperialismus *nevyhnutelně* potlačí nezávislost a svobodu Ruska, *jestliže* nezvítězí světová socialistická revoluce, světový bolševismus.

Fakta jsou fakta, praví anglické přísloví. A my jsme museli být v posledních měsících svědky takových faktů, které znamenají obrovský přelom v celých světových dějinách. Tyto fakty nutí ruské maloburžoazní demokraty, aby přes svou nenávist k bolševismu, živenou celým průběhem našeho vnitrostranického boje, přešli od nepřátelství vůči bolševismu zprvu k neutralitě vůči němu a pak k jeho podpoře. Pominuly objektivní podmínky, které od nás zvláště prudce odradily tyto vlastenecky smýšlející demokraty. Ve světě nastaly takové objektivní podmínky, které je *nutí*, aby se k nám přiklonili. Obrat Pitirima Sorokina není zcela náhodný, je to projev nevyhnutelného obratu *celé třídy*, celé maloburžoazní demokracie. Kdo to nedovede pochopit a využít, není marxista, je špatný socialista.

Dále. Víra ve všeobecný a samospasitelný účinek *jakékoli* »demokracie«, nepochopení toho, že je to *buržoazní* demokracie, historicky omezená ve své prospěšnosti a ve

své nutnosti, tato víra a toto nepochopení se udržovaly ve všech zemích po staletí a desetiletí a zvláště silně mezi maloburžoazií. Příslušník velkoburžoazie je všemi mastmi mazaný, ten ví, že demokratická republika jako každá jiná forma státu není za kapitalismu nic jiného než mechanismus k potlačování proletariátu. Příslušník velkoburžoazie to ví proto, že se velmi důvěrně zná se skutečnými vedoucími osobnostmi a že dobře zná nejskrytější (často právě proto nejzastřenější) pružiny každého buržoazního státního mechanismu. Příslušník maloburžoazie je v důsledku svého ekonomického postavení, v důsledku všech svých životních podmínek méně schopen pochopit tuto pravdu, má dokonce iluze o tom, že demokratická republika znamená »čistou demokracii«, »svobodný lidový stát«, netřídní a nadtřídní lidovládu, ryzí projev vůle všeho lidu a tak dále a tak podobně. Tyto předsudky maloburžoazního demokrata jsou nutně tak zakořeněné proto, že je více vzdálen ostrému třídnímu boji, burze, »skutečné« politiky, a bylo by naprosto nemarxistické očekávat, že se tyto předsudky dají vymýtit pouhou propagandou a v krátké době.

Světové dějiny se však dnes řítí kupředu tak závratnou rychlostí a boří všechno tradiční, všechno staré tak pádnými údery, tak nebývale hlubokými krizemi, že se pod nimi začínají hroutit i nejméně zakořeněné předsudky. Je přirozené a nevyhnutelné, že »demokrat vůbec« naivně uvěřil v Ústavodárné shromáždění a začal naivně stavět »čistou demokracii« proti »proletářské diktatuře«. Ale to, co prožili přívrženci Ústavodárného shromáždění v Archangelsku a v Samaře, na Sibiři a na jihu, muselo rozbít i nejméně zakořeněné předsudky. *Ukázalo se*, že Wilsonova idealizovaná demokratická republika je ve skutečnosti formou nejběhalejšího imperialismu, nejnestoudnějšího útlaku a potlačování slabých a malých národů. Každý průměrný »demokrat«, menševik a eser, si myslel: »K čemu je nám nějaký, prý vyšší typ státu, nějaká sovětská

moc? Jen kdyby nám bůh dal obyčejnou demokratickou republiku!« A samozřejmě že v »normální«, poměrně klidné době by taková »naděje« stačila na dlouhá deseti-letí.

Ale dnes průběh světových událostí a krutá poučení, která všem ruským monarchistům přineslo jejich spoje-nectví s anglickým, francouzským a americkým imperia- lismem, *ve skutečnosti* dokazují, že demokratická republi-ka je republikou buržoazně demokratickou, dnes už za- staralou z hlediska otázek, které dává imperialismus na pořad dějin, a že žádná *jiná* volba neexistuje: *bud'* zvítězí sovětská moc ve všech vyspělých zemích světa, *anebo* zví- tězí nejreakčnější a nejběsilejší anglický a americký im- perialismus, který utiskuje všechny malé a slabé národy a obnovuje na celém světě reakci a který se skvěle naučil využívat formu demokratické republiky.

Bud' — anebo.

Střední cesta neexistuje. Ještě docela nedávno byl tako- vý názor považován za zaslepený fanatismus bolševiků.

Ale dopadlo to přesně tak.

Jestliže se Pitirim Sorokin vzdal mandátu v Ústavodár- ném shromáždění, není to náhoda, je to známka obratu celé třídy, veškeré maloburžoazní demokracie. Rozštěpe- ní jejích řad je nevyhnutelné: část přejde k nám, část zů- stane neutrální, část se vědomě připojí ke kadetům, kteří inklinují k monarchii, zaprodávají Rusko anglickému a americkému kapitálu a snaží se potlačit revoluci cizác- kými bodáky. Jedním z nejaktuálnějších úkolů dneška je, abychom dovedli pochopit a využít v řadách menševické a eserské demokracie tento obrat od nepřátelství vůči bolševismu zprvu k neutralitě a později k podpoře bolše- viků.

Pro každé heslo, které strana prosazuje mezi masami, je příznačné, že zastarává, přestává být živé, ale pro mnohé lidi platí dál dokonce i tehdy, když se změnilы podmínky, které si toto heslo vynutily. Toto zlo je nevy-

hnutelné, a dokud se nenaučíme proti němu bojovat a překonávat ho, nemůžeme zajistit správnou politiku strany. Období naší proletářské revoluce, kdy se tato revoluce zvláště rázně rozešla s menševickou a eserskou demokracií, bylo historicky nutné; nebylo možné obejít se bez ostrého boje proti těmto demokratům, když se přidali k táboru našich nepřátel a začali obnovovat *buržoazní a imperialistickou* demokratickou republiku. Hesla tohoto boje dnes naprosto zastarala, přestala být živá a *brání* nám správně pochopit a účelně využít novou situaci, kdy začal nový obrat mezi touto demokracií, obrat směrem k nám, obrat, který není náhodný, nýbrž vyplývá z nejzávažnějších podmínek celé mezinárodní situace.

Tento obrat nestačí jen podporovat, přátelsky vítat ty, kdo se k nám přiklánějí. Politik, který si uvědomuje své úkoly, se musí naučit *vyvolávat* tento obrat v jednotlivých vrstvách a skupinách široké maloburžoazní demokratické masy, jestliže se přesvědčil, že takový obrat má vážné a hluboké historické příčiny. Revoluční proletariát musí vědět, koho je třeba potlačovat a s kým je třeba — kdy a jak — umět uzavírat dohodu. Bylo by směšné a pošetilé upouštět od teroru a potlačování statkářů, kapitalistů a jejich nohsledů, kteří zaprodávají Rusko cizím, »dohodovým« imperialistům. Bylo by komedií snažit se je »přesvědčovat« a vůbec nějak na ně »psychologicky působit«. Ale stejně nesmyslné a směšné a možná ještě nesmyslnější a směšnější by bylo trvat jen na taktice potlačování a teroru vůči maloburžoazní demokracii, když ji průběh událostí nutí přiklánět se k nám.

S takovou demokracií se proletariát setkává všude. Na vesnici je naším úkolem odstranit statkáře, zlomit odpor vykořisťovatele, spekulujícího kulaka; přitom se můžeme pevně opřít *jen* o poloproletáře, o »vesnickou chudinu«. Ale střední rolník není náš nepřítel. Kolísal, kolísá a bude kolísat: úkol působit na kolísavé živly *není totožný* s úkolem svrhnout vykořisťovatele a zvítězit nad aktiv-

ním nepřítelem. Umět se dohodnout se středním rolníkem, ale přitom ani na okamžik neustávat v boji proti kulakovi a pevně se opírat jen o vesnickou chudinu — to je úkol dneška, neboť z uvedených příčin je právě dnes obrat středního rolnictva na naši stranu nevyhnutelný.

Totéž platí jak o domáckém malovýrobcí, tak o řemeslníkovi, který žije v nejmaloburžoaznějších podmínkách nebo setrvává na nejmaloburžoaznějších názorech, totéž platí o četných úřednících i o důstojnících, a zejména a všeobecně o inteligenci. Není pochyby, že my sami ještě velmi často neumíme využít obratu v jejich řadách a tento nedostatek můžeme a musíme překonat, musíme se to naučit.

Máme už pevnou oporu v obrovské většině odborově organizovaných proletářů. Musíme umět získat, zapojit do všeobecné organizace a podřídit všeobecné proletářské kázni nejméně proletářské, nejmaloburžoaznější vrstvy pracujících, které se k nám přiklánějí. Heslo dne zní: nebojovat proti nim, ale získávat je, umět na ně působit, přesvědčovat kolísavé, využívat neutrální, vychovávat — pod masovým proletářským vlivem — ty, kdo zůstali pozadu nebo se teprve docela nedávno začali zbavovat iluze o »Ústavodárném shromáždění« nebo »vlastenecko-demokratických« iluzí.

Máme už dostatečně pevnou oporu v pracujících masách. Šestý sjezd sovětů to ukázal zvlášť názorně. Nebojíme se buržoazní inteligence a proti zavilým sabotérům a bělogvardějcům z jejich řad nepřestaneme ani na okamžik bojovat. Heslem dne však je: umět využít obratu směrem k nám, který nastal v jejich řadách. Máme u nás ještě dost a dost těch nejhorších příslušníků buržoazní inteligence, kteří se »přilepili« k sovětské moci: vyhodit je a na jejich místo postavit inteligenci, která ještě včera měla k nám vědomě nepřátelský postoj a která je dnes jen neutrální, to je jeden z nejdůležitějších úkolů dneška, úkol všech pracovníků v sovětech, kteří přicházejí do sty-

ku s »inteligencí«, to je úkol všech agitátorů, propagandistů a organizátorů.

Dohoda se středním rolníkem, s včerejším menševikem z řad dělnictva, s včerejším sabotérem z řad úřednictva nebo inteligence vyžaduje ovšem, jako každá politická činnost v složitě a bouřlivě se měnící situaci, jisté dovednosti. Záleží hlavně na tom, abychom se nespokojovali s tím, co umíme, čemu jsme se v praxi naučili dříve, ale abychom šli *bezpodmínečně dál*, kladli *bezpodmínečně větší a větší* požadavky, přecházeli bezpodmínečně od snadnějších úkolů k obtížnějším. Bez toho nelze dosahovat pokroku nikde, a nelze tedy dosáhnout pokroku ani v budování socialismu.

V těchto dnech byli u mne delegáti sjezdu zmocněnců úvěrových družstev. Ukázali mi rezoluci^[101] svého sjezdu⁷⁷, namířenou *proti sloučení* úvěrové družstevní banky s lidovou bankou republiky. Řekl jsem jim, že jsem pro dohodu se středními rolníky a že si u družstevníků velmi vážím dokonce i počátku obratu od nepřátelství vůči bolševikům k neutralitě, ale že půda pro dohodu tu bude teprve tehdy, až budou souhlasit s úplným sloučením specializované banky s jednotnou bankou republiky. Delegáti vyslaní sjezdem pak místo své rezoluce předložili a prosadili na sjezdu jinou rezoluci, v níž vyškrtli všechno, co se tam prohlašovalo proti sloučení, *ale . . . ale* navrhli, aby byl zřízen *zvláštní* »úvěrový svaz« družstevníků, který se ve skutečnosti v ničem neliší od specializované banky! Bylo to směšné. Jinými slovy, je samozřejmě možné uspokojit nebo nachytat jen hlupáka. Ale »nezdar« jednoho z takových . . . »pokusů« vůbec neotřese naší politikou; vůči družstevníkům, vůči střednímu rolnictvu jsme prováděli a budeme provádět politiku dohody a přitom budeme mařit jakékoli pokusy o změnu *linie* sovětské moci a sovětské socialistické výstavby.

Kolísání maloburžoazních demokratů je nevyhnutelné. Stačilo několik vítězství Čechoslováků a tito demokraté

propadli panice, šířili paniku, přebíhali k »vítězům« a byli ochotni je poníženež vítat. Nesmí se samozřejmě ani na okamžik zapomínat, že i teď postačí dílčí úspěchy, třeba anglo-americko-krasnovovských bělogvardějců, a nastane kolísání na druhou stranu, vzroste panika, bude se více šířit panika, budou častější případy zrady a přebíhání k imperialistům a tak dále a tak podobně.

Víme o tom. Nezapomeneme na to. Ryze proletářská základna sovětské moci, kterou jsme si vybojovali a která je podporována poloproletáři, zůstane pevná a neochvějná. Naše šiky se nezachvějí, naše armáda nezakolísá — to víme už ze zkušenosti. Když však nesmírně hluboké světodějně změny vyvolávají mezi masami demokratů neorganizovaných v žádné straně, nebo demokratů mezi menševiky a esery nevyhnutelný obrat na naši stranu, musíme se naučit a naučíme se využívat tento obrat, podporovat jej, vyvolat jej v příslušných skupinách a vrstvách, podniknout všechno možné pro dohodu s těmito živly, a tím usnadnit socialistickou výstavbu, zmenšit břemeno těžkého hospodářského rozvratu, zaostalosti a neschopnosti, které zpomaluje vítězství socialismu.

Napsáno 20. listopadu 1918
Otištěno 21. listopadu 1918
v Pravdě, č. 252
Podepsán N. Lenin

Podle textu Pravdy

P R O J E V
N A S H R O M Á Ž D Ě N Í
U S P O Ř Á D A N Ě M
N A L E N I N O V U P O Č E S T
2 0 . L I S T O P A D U 1 9 1 8⁷⁸
S T R U Č N Á N O V I N O V Á Z P R Á V A

(Soudruh Lenin byl uvítán bouří potlesku, jež přešla v ovace.) Soudružky a soudruzi, rád bych řekl několik slov k jednomu dopisu, který je uveřejněn v dnešním čísle Pravdy^[88]. Tento dopis napsal Pitirim Sorokin, jeden z významných členů Ústavodárného shromáždění a strany pravých eserů. Sorokin se v tomto dopise obrací ke svým voličům s prohlášením, že se vzdává mandátu v Ústavodárném shromáždění a odchází z politického života. Tento dopis je nejen neobyčejně zajímavým »lidsky napsaným dokumentem«, ale má i obrovský politický význam.

Pitirim Sorokin byl, jak známo, hlavním spolupracovníkem pravoeserského listu Volja naroda⁷⁹, který šel ruku v ruce s kadety. Toto přiznání v uveřejněném dopise je známkou významného obratu, přelomu, k němuž dochází v prostředí, které mělo až dosud velmi nepřátelský postoj k sovětské vládě. Říká-li Sorokin, že v mnoha případech je politika některých činitelů společensky škodlivá, svědčí to koneckonců o otevřeném a poctivém přiznání Pitirima Sorokina, že celá politika pravých eserů byla společensky škodlivá.

V souvislosti s posledními událostmi si začínají mnozí představitelé této strany uvědomovat, že nastává doba, kdy se jasně ukazuje, že bolševická linie byla naprosto správná, a kdy vycházejí najevo všechny omyly a chyby těch, kdo se nesmiřitelně proti ní stavěli.

Sorokinův dopis dokazuje, že můžeme v této chvíli počítat přinejmenším s neutralitou mnoha skupin chovajících se nepřátelsky vůči sovětské vládě. Mnohé z nich od nás odpuzoval strašný brestlitevský mír, mnozí nevěřili v revoluci, mnozí svatosvatě věřili v čisté úmysly spojenců, ale teď se to všechno ukázalo v pravé podobě a všichni se přesvědčují, že slavní spojenci, kteří nadiktovali Německu ještě strašnější podmínky, než byly podmínky brestlitevského míru, jsou stejnými lupiči jako němečtí imperialisté.

Spojenci jsou jak známo stoupenci monarchického režimu v Rusku a v Archangelsku například aktivně podporují monarchisty. Angličané táhnou na Rusko proto, aby tu zaujali místo poražených německých imperialistů. To všechno otevřelo oči i těm nejzavrtalejším a nejzarytějším nepřátelům revoluce.

Až dodneška šlo mnoho lidí slepě za Ústavodárným shromážděním, my však jsme vždycky tvrdili, že Ústavodárné shromáždění je heslem statkářů, monarchistů, veškeré ruské buržoazie v čele s Miljukovem, který zaprodává Rusko napravo i nalevo podle toho, kdo dá víc.

Americká »republika« utiskuje dělnickou třídu. Dnes všichni poznali, co to je demokratická republika. Dnes je všem jasné, že může existovat buď vítězný imperialismus, nebo sovětská vláda — žádná střední cesta neexistuje. (Projev soudruha Lenina byl často přerušován bouřlivými ovacemi.)

Pravda, č. 253
a Izvěstija VCIK, č. 255
22. listopadu 1918

Podle textu Pravdy

PROJEV KE DNI
RUDÝCH DŮSTOJNÍKŮ
24. LISTOPADU 1918⁸⁰

(Bouřlivý potlesk, zpívá se Internacionála.) Zdravím vás jménem lidových komisařů, říká Lenin. Kdykoli přemýšlím o úkolech naší armády a rudých důstojníků, vzpomínám si na jednu příhodu, jíž jsem byl nedávno svědkem ve vagónu finské železnice.

Viděl jsem, jak cestující poslouchali jakousi stařenku a něčemu se usmívali; požádal jsem je, aby mi přeložili, co povídá. Finka srovnávala někdejší vojáky s vojáky bojujícími za revoluci a říkala, že tamti hájili zájmy buržoazie a statkářů, kdežto tito hájí zájmy chudiny. »Dřív chudý člověk krutě pykal za každý kousek dřeva, který si vzal bez dovolení,« povídala stařenka, »ale teď, když potkáš v lese vojáka, ještě ti pomůže odnést otýpku dříví. Teď už se nemusíme bát člověka s puškou,« povídala.

Myslím, pokračuje Lenin, že bychom stěží našli lepší slova uznání pro Rudou armádu.

Dále pak Lenin říká, že starý velitelský sbor se skládal převážně ze zhýčkaných a zdemoralizovaných synků kapitalistů, kteří neměli nic společného s prostými vojáky. Právě proto teď, kdy budujeme novou armádu, musíme vybírat velitele jen z lidu. Jen rudí důstojníci budou mít mezi vojáky autoritu a dokážou prosadit v naší armádě socialismus. Taková armáda bude nepřemožitelná.

P R O J E V
N A S C H Ů Z I Z M O C N Ě N C Ů
M O S K E V S K Ě H O Ú S T Ř E D N Í H O
D Ě L N I C K Ě H O D R U Ž S T V A

26. L I S T O P A D U 1918⁸¹

(Jakmile se soudruh Lenin objevil, byl přivítán bouřlivým, dlouhotrvajícím potleskem.) Soudružky a soudruzi, zdravím ve vás zástupce dělnického družstevnictví, které musí sehrát významnou úlohu při správném řešení celé otázky zásobování. V radě lidových komisařů jsme museli nejednou, a zejména v poslední době, projednávat otázky týkající se družstevnictví a vztahu dělnickorolnické moci k družstevnictví.

Musíme si v této souvislosti připomenout, jak důležitá byla dříve, za vlády kapitalismu, úloha družstev, která byla budována na zásadě hospodářského boje proti třídě kapitalistů.

Družstva skutečně řešila v praxi otázky distribuce po svém, a tak velmi často místo zájmů lidu hájila zájmy určité skupiny osob, protože se nezřídka snažila dělit s kapitalisty o obchodní zisk. Družstevníci, vedení ryze obchodními zájmy, často zapomínali na socialistický řád, který jim připadal ještě příliš vzdálený a nedosažitelný.

Družstva často sdružovala hlavně maloburžoazní živly, střední rolnictvo, které se ve své snaze rozvíjet družstevní hnutí řídilo svými maloburžoazními zájmy. Přesto tato družstva vyvíjela činnost, která nesporně podporovala rozvoj vlastní iniciativy mas, a v tom je jejich velká zásluha. Družstva skutečně vybudovala z vlastní iniciativy velké hospodářské organizace, a sehrála tak významnou úlohu — to nelze popírat.

V některých případech vyrostly tyto hospodářské orga-

nizace v organizace schopné nahrazovat a doplňovat kapitalistický aparát — to je nutné uznat, a městský proletariát se zatím natolik zapojil do organizace kapitalistického velkoprůmyslu, že dostatečně zesílil, aby mohl svrhnout třídu statkářů a kapitalistů a aby dokázal využít celý kapitalistický aparát.

Městský proletariát si plně uvědomoval, že vzhledem k rozvratu, který způsobila imperialistická válka, se musí dát do pořádku zásobování, a využil k tomu především velký kapitalistický aparát.

To musíme mít na paměti. Družstevnictví je obrovské kulturní dědictví, kterého si musíme vážit a které musíme využívat.

A proto, kdykoli jsme se v radě lidových komisařů museli zabývat otázkou úlohy družstevnictví, přistupovali jsme k ní velmi obezřetně, protože jsme velmi dobře věděli, jak důležité je celý tento dobře zorganizovaný hospodářský aparát plně využít.

Přitom jsme nemohli zapomenout, že v družstvech pracovali hlavně menševici, praví eseři a jiné kompromisnické a maloburžoazní strany. Nesměli jsme na to zapomenout do té doby, dokud tyto politické skupiny stojící mezi dvěma bojujícími třídami využívaly družstva částečně ke krytí kontrarevolucionářů a dokonce i k tomu, že z prostředků shromážděných družstvy podporovaly Českoslováky. Ano, byli jsme o tom informováni. Ale nebylo tomu tak zdaleka všude, často jsme získávali družstva pro spolupráci s námi, jestliže s námi chtěla pracovat.

V poslední době se i mezinárodní postavení Sovětského Ruska natolik změnilo, že mnoha maloburžoazním skupinám je jasné, jaký význam má dělnicko-rolnická moc.

V době, kdy Sovětské Rusko stálo tváří v tvář brestlitevskému míru, kdy jsme byli nuceni uzavřít nevýslovně těžký mír s německými imperialisty^[83], tehdy menševici a praví eseři pozvedali své hlasy zejména proti nám.

Když bylo Sovětské Rusko přinuceno uzavřít tento mír, menševici a eseři všude rozhlašovali, že bolševici přivádějí Rusko do záhuby.

Jedni z nich si mysleli, že bolševici jsou utopisté fantazírující o možnosti světové revoluce. Druzí měli za to, že bolševici jsou agenti německého imperialismu.

A konečně mnozí z nich se tehdy domnívali, že bolševici udělali ústupky německému imperialismu, a škodolibě se radovali, protože měli za to, že jde o dohodu s německou buržoazií, která je u moci.

Nebudu zde uvádět další ne příliš lichotivé, a snad i hrubé výrazy, kterými tehdy tyto skupiny častovaly sovětskou moc.

Ale události, které se v poslední době odehrály na celém světě, menševiky a pravé esery mnohému naučily. Provolání ÚV menševiků⁸¹ ke všem pracujícím⁸², uveřejněné nedávno v našem tisku, svědčí o tom, že i když se ideově rozcházejí s komunisty, považují za nutné bojovat proti světovému imperialismu, v jehož čele dnes stojí angličtí a američtí kapitalisté.

Skutečně došlo k nesmírně závažným událostem. V Rumunsku a v Rakousku-Uhersku se vytvořily rady dělnických zástupců. V Německu se rady vyslovují proti Ústavodárnému shromáždění a možná že za několik týdnů padne vláda Haase a Scheidemanna a bude nahrazena vládou Liebknechtovou. Současně se angličtí a francouzští kapitalisté ze všech sil snaží, aby rozdrtili revoluci v Rusku a tím zastavili světovou revoluci. Dnes je všem jasné, že choutky dohodového imperialismu jdou ještě dále než choutky německého imperialismu: podmínky, které předložili Německu, jsou ještě horší než brestlitevský mír, a navíc by ještě chtěli pohřbít revoluci a sehrát úlohu světových čteníků. Menševici svou rezolucí dali najevo, že si uvědomili, odkud fouká anglický vítr. Teď je nesmíme odpudit, ale naopak získat a umožnit jim, aby s námi spolupracovali.

Komunisté už letos v dubnu^[23] dokázali, že se nevyhýbají spolupráci s družstevníky. Úkolem komunistů je, aby se opřeli o městský proletariát a dovedli využít všechny, kdo mohou být zapojeni do práce, všechny, kdo se již dříve ztotožňovali se socialistickými hesly, ale nenašli v sobě dost odvahy, aby v boji za ně zvítězili, nebo byli poraženi. Marx řekl, že proletariát musí vyvlastnit kapitalisty, ale maloburžoazní skupiny musí umět využít. A my jsme říkali, že kapitalistům musíme odebrat všechno, kdežto kulaky musíme jen přimáčknot a podřídit je kontrole obilního monopolu. Musíme se dohodnout se středním rolnictvem a kontrolovat ho, a tak fakticky přece jen uskutečňovat ideály socialismu.

Musíme otevřeně říct, že dělníci a chudí rolníci vynakládají všechny své síly na to, aby opravdu uskutečnili ideály socialismu; jestliže však někteří lidé nechtějí za tyto ideály bojovat, budeme bojovat i bez těchto lidí. Ale musíme počítat se všemi, kdo nám v tomto neobyčejně těžkém boji mohou skutečně pomoci.

A proto, když rada lidových komisařů projednávala tyto otázky, dospěla už v dubnu k dohodě s družstevníky⁸³. Bylo to jediné zasedání, jehož se kromě lidových komisařů komunistů účastnili zástupci družstev jako nevládních organizací.

Společně jsme se domlouvali. Bylo to jediné zasedání, na němž usnesení nebylo schváleno většinou komunistů, ale menšinou — družstevníky.

A rada lidových komisařů na to přistoupila, neboť považovala za nutné využít zkušenosti a znalosti družstevníků i jejich aparát.

Víte také, že před několika dny byl schválen dekret o organizaci zásobování⁸⁴, uveřejněný v neděli v listu Izvěstija, a právě tento dekret^[27] přisuzuje významnou úlohu družstevnictví a družstvům. Vždyť bez sítě družstevních organizací se nedá zorganizovat socialistické hospodářství a dosud se v tomto směru provádělo mnoho

věcí nesprávně. Jednotlivá družstva byla rušena, znárodnována, a přitom si sověty nevěděly rady s distribucí, nevěděly si rady se zorganizováním sovětských prodejen.

A proto podle tohoto dekretu musí být všem družstvům vráceno všechno, co se jim odebralo.

Znárodnění družstev musí být zrušeno a družstva musí být obnovena.

Dekret se ovšem velmi opatrně staví k těm družstvům, která byla zrušena proto, že se do nich vetřeli kontrarevolucionáři. Říkali jsme zcela jasně, že po této stránce je nutné činnost družstev kontrolovat, přitom však prohlašujeme, že družstva musí být náležitě využita.

Vám všem je jasné, že jedním z hlavních úkolů proletariátu je dát okamžitě do pořádku zásobování a rozdělování potravin.

A jakmile máme aparát, který má tyto zkušenosti a který, což je hlavní, je založen na vlastní iniciativě mas, musíme ho zaměřit na realizaci těchto úkolů. Zejména po této stránce je důležité využít iniciativu mas, z níž tyto organizace vznikly. Je nutně zapotřebí, aby do práce spojené se zásobováním byly zapojeny nejširší vrstvy, a to musí družstva, a zejména dělnická družstva, považovat za svůj hlavní úkol.

Zásobování a rozdělování potravin je takový problém, který může zvládnout každý. Může to zvládnout i člověk, který nikdy nevysedával nad knihami. A v Rusku je obrovská část obyvatelstva ještě zaostalá a negramotná, protože se dělalo všechno, aby se dělníkům a utlačeným masám nedostalo vzdělání.

Ale v masách je mnoho a mnoho čínorodých lidí, jejichž mimořádné schopnosti se mohou uplatnit ve větším měřítku, než si to dovedeme představit. A proto úkolem dělnického družstevnictví je získat tyto lidi, vyhledat je a zaměstnat přímo v zásobování a rozdělování potravin. Socialistická společnost tvoří jedině družstvo.

Nepochybuji o tom, že iniciativa mas v dělnickém

družstevnictví napomůže tomu, aby dělnická družstva skutečně vytvořila jednu městskou spotřební komunu v Moskvě.

*Otištěno v prosinci 1918
jako leták v časopisu
Rabočij mir, č. 19*

*Podle textu letáku
porovnaného s textem časopisu*

SCHŮZE MOSKEVSKÝCH
STRANICKÝCH
PRACOVNÍKŮ

27. LISTOPADU 1918⁸⁵

1
REFERÁT O VZTAHU
PROLETARIÁTU
K MALOBURŽOAZNÍ
DEMOKRACII

Soudružky a soudruzi, chtěl bych dnes promluvit o úkolech, které doléhají na naši stranu a na sovětskou moc v souvislosti s otázkou vztahu proletariátu k maloburžoazní demokracii. Posledními událostmi se tato otázka stává bezesporu aktuální, protože obrovská změna v mezinárodní situaci, jako bylo anulování brestlitevské smlouvy, revoluce v Německu, bankrot německého imperialismu a rozklad anglického a amerického imperialismu, nutně musela otrást celou řadou buržoazně demokratických tezí, jež se staly teoretickým základem maloburžoazní demokracie. Vojenská situace Ruska a nápor anglického, francouzského a amerického imperialismu nemohly nepřimět část této maloburžoazní demokracie, aby se více či méně nepřiklonila na naši stranu. A o těchto změnách, které se musí projevit v naší taktice, o těchto nových úkolech, které před námi vyvstávají, bych chtěl dnes večer pohovořit.

Dovolte, abych přistoupil k některým základním teoretickým tezím. Není pochyb o tom, že hlavní sociální vrstvou, která tvoří ekonomický základ maloburžoazní demokracie, je v Rusku střední rolnictvo. Není pochyb

o tom, že socialistický převrat a přechod od kapitalismu k socialismu nutně musí mít zvláštní formy v zemi, v níž je značný počet rolnického obyvatelstva. Proto bych vám chtěl především připomenout, jak vznikly základní marxistické teze o vztahu proletariátu ke střednímu rolnictvu. Abych vám to mohl připomenout, přečtu několik Engelsových výroků z jeho stati Rolnická otázka ve Francii a v Německu. Tato stať vyšla jako samostatná brožura a Engels ji napsal roku 1895 nebo 1894, kdy se otázka agrárního programu socialistické strany a jejího vztahu k rolnictvu dostala prakticky na pořad dne při projednávání programu německé sociální demokracie na vratislavském sjezdu této strany^[174]. Poslechněte si, co tehdy Engels prohlásil o vztahu proletariátu k této otázce⁸⁶. »Jaký je tedy náš vztah k drobnému rolnictvu? . . . Za prvé, teze francouzského programu je rozhodně správná: že předvídáme neodvratný zánik drobného rolníka, ale není na nás, abychom jej svými zásahy urychlovali. A za druhé je právě tak zřejmé, že nemůžeme, až převezmeme moc ve státě, pomyslet na to, abychom drobného rolníka násilně vyvlastnili (ať už za náhradu nebo bez ní), jak jsme to nuceni učinit s velkostatkáři. Naším úkolem vůči drobným rolníkům je především převést jejich soukromou výrobu a soukromé vlastnictví v družstevní ne násilím, ale za pomoci příkladu a zároveň jim poskytnout společenskou podporu.«

Dále Engels k této otázce říká: »Nejsme a nikdy nebudeme s to slíbit parcelovým rolníkům udržení jejich individuálního vlastnictví a individuálního hospodaření proti přesile kapitalistické výroby. Můžeme jim jen slíbit, že nezasáhneme proti jejich vůli násilně do jejich vlastnických vztahů.«⁸⁷

A konečně, poslední výrok, který jsem vám chtěl připomenout, je úvaha o bohatých rolnících, o velkých rolnících (v ruštině o »kulacích«), tedy o takových rolnících, kteří se neobejdou bez používání námezdních pracovních

sil. Jestliže tito rolníci nepochopí nevyhnutelnost zániku svého nynějšího způsobu výroby a nedokážou-li vyvodit z toho pro sebe nutné závěry, pak pro ně marxisté nic udělat nemohou. Naší povinností je pouze usnadnit i jim přechod k novému způsobu výroby.⁸⁸

To jsou tedy teze, které jsem vám chtěl připomenout a které určitě zná každý komunista. Z toho vidíme, že úkol proletariátu, který se chopil moci ve státě, naprosto nemůže být stejný v zemích, kde převládají velkokapitalistické poměry, a v zemích, kde je zaostalé, drobné, střední a velké rolnictvo. Vidíme, že jsme naprosto správně vyšvětlovali úkoly marxismu, když jsme prohlašovali, že proti statkáři jako vykořisťovateli jsme byli povinni bojovat.

O vztahu ke středním rolníkům říkáme: rozhodně žádné násilí. O vztahu k velkým rolníkům říkáme: našim heslem je, aby se podřídili obilnímu monopolu; bojovat proti nim, jakmile porušují obilní monopol, jakmile schovávají obilí. Nedávno jsem měl příležitost opakovat tyto zásady na shromáždění několika set lidí — zástupců výborů vesnické chudiny^[64], kteří se sjeli do Moskvy v době konání VI. sjezdu.* V naší stranické literatuře, v propagandě i v agitaci jsme vždycky zdůrazňovali tento náš odlišný vztah k velkoburžoazii a k maloburžoazii. Ale přestože s tím všichni teoreticky souhlasili, vyvozovali z toho zdaleka ne všichni a zdaleka ne dost rychle příslušné politické závěry. A já jsem schválně začal, jak se říká, zeširoka, abych vám ukázal, jakými ekonomickými pojmy o vzájemných vztazích mezi třídami se musíme řídit, chceme-li otázku naší politiky vůči maloburžoazní demokracii založit na zcela nesporných argumentech. Není pochyb o tom, že tato třída drobných rolníků (středním rolníkem nazýváme toho, kdo neprodává svou pracovní sílu), tito rolníci v Rusku rozhodně patří k hlavní

* Viz tento svazek, s. 202—209. *Red.*

ekonomické třídě, která tvoří základ veliké rozmanitosti politických směrů v maloburžoazní demokracii. U nás v Rusku jsou tyto směry spjaty především se stranami menševiků a eserů. Z dějin socialismu v Rusku je známo, jak dlouho bolševici proti těmto stranám bojovali, přičemž západoevropští socialisté se neustále dívali na tento boj jako na boj *uvnitř* socialismu, tj. jako na rozkol v socialismu v Rusku. Mimochodem řečeno, tento názor se neustále objevuje i v projevech zásadových sociálních demokratů.

Právě dnes jsem dostal dopis od Friedricha Adlera, který je znám svým revolučním vystupováním v Rakousku. Jeho dopis, který byl napsán koncem října a došel dnes, obsahuje pouze prosbu: Nemohli by být menševici propuštěni z vězení? V této chvíli nedovedl napsat nic chytřejšího než tuto prosbu. Omluvil se sice, že není informován o našem hnutí a tak dále, ale přesto je to charakteristické. Tento směšný omyl západoevropských socialistů lze vysvětlit tím, že se dívají dozadu, a ne kupředu, a nechápou, že ani menševiky, ani esery (kteří proklamují socialismus) nelze zařazovat mezi socialisty. Po celé období revoluce roku 1917 nedělali menševici a eseri nic jiného, než že kolísali mezi buržoazií a proletariátem, nikdy nedokázali zaujmout správný postoj a zrovna jako naschvál mohli ilustrovat Marxovo tvrzení, že maloburžoazie není s to zaujmout v zásadních bojích jakýkoli samostatný postoj.

Od samého začátku, kdy proletariát zakládal sověty, zastával instinktivně vyhraněné třídní stanovisko už tím, že vytvořil sověty. Menševici a eseri stále kolísali. A jestliže dokonce jejich vlastní přátelé je nazývali na jaře a v létě 1917 »polobolševiky«, nebyl to jen vtip, ale i výstižná charakteristika. Ke všem otázkám (vezměme otázku sovětů, revolučního hnutí na vesnicích, otázku přímého zabírání půdy, sbratřování vojáků na frontě, otázku, zda podporovat či nepodporovat imperialismus), ke všem

těmto zásadním otázkám říkali menševici a eseři dnes »ano« a zítra »ne«. Jednou pomáhali a podruhé ne, byli příkladem bezcharakternosti a bezradnosti. A na druhé straně, když předhazovali obyvatelstvu fráze, v nichž se stavěli »za sověty« (stále totiž nazývali sověty »revoluční demokracií« a dávali je do protikladu k tomu, čemu říkali cenzový element*), byla to od nich jen rafinovaná politická spekulace, ale široké masy, kterým byla tato slova adresována, nadšeně volaly: »To znamená, že jsou pro sověť!« Menševické výzvy částečně sloužily i nám.

Je to otázka velmi složitá, která má velmi bohatou historii, a stačí na ni jen krátce poukázat. A tak tato politika menševiků a eserů názorně dokazuje koneckonců naše tvrzení, že považovat je za socialisty je omyl. Socialisty byli snad jedině ve svých projevech a vzpomínkách. Ve skutečnosti to je ruská maloburžoazie.

Začal jsem tím, jak mají marxisté přistupovat ke středním rolníkům, jinak řečeno, k maloburžoazním stranám. Teď nastává doba, kdy se naše hesla uplatňovaná v předchozím období revoluce musí změnit, abychom mohli správně zhodnotit tento přelom. Vy víte, že v říjnu a listopadu tyto živly kolísaly.

Strana bolševiků byla tehdy nekompromisní a postupovala správně; řekli jsme si, že před námi stojí úkol zničit nepřátele proletariátu, že nás čekají boje o základní otázky války a míru, buržoazního zastupitelského systému a sovětské moci. Ve všech těchto otázkách jsme se mohli opírat jen o své síly a jednali jsme naprosto správně, když jsme nepřistoupili na kompromis s maloburžoazní demokracií.

Další průběh událostí nás postavil před otázku míru a uzavření brestlitevské mírové smlouvy. Vy víte, že brestlitevská mírová smlouva od nás maloburžoazní živly odradila.

* — privilegované živly. Čes. red.

Tyto dvě okolnosti — naše zahraniční politika, která vedla k uzavření brestlitevského míru, a náš nelítostný boj proti demokratickým iluzím části maloburžoazní demokracie, náš nelítostný boj za sovětskou moc, tyto dvě okolnosti způsobily, že se od nás maloburžoazní demokracie okamžitě odvrátila. Víte, že po uzavření brestlitevského míru začali leví eseři kolísat. Část z nich se pustila do dobrodružné politiky, část se mezi sebou hašteřila a hašteří dodnes. Ale fakt zůstane faktem. My ovšem ani na chvíli, ani na okamžik nesmíme zapochybovat o tom, že naše politika byla tehdy naprosto správná. Dokazovat to dnes by znamenalo omílat dávno známé věci, protože revoluce v Německu nejlépe potvrdila, že naše názory byly správné.

Co se nám nejvíce vytýkalo po uzavření brestlitevské mírové smlouvy a co jsme museli nejčastěji slyšet od nedostatečně uvědomělých dělníků, bylo, že se prý marně spoléháme na revoluci v Německu a ta stále nepřichází. Revoluce v Německu vyvrátila všechny tyto výtky a dokázala, že jsme se nemýlili, když jsme tvrdili, že musí přijít, že musíme vést proti německému imperialismu nejen národní válku, ale bojovat proti němu i propagandou a jeho rozkládáním zevnitř. Události nám daly za pravdu do té míry, že tu není co dokazovat. Stejně tomu bylo s Ústavodárným shromážděním, nutně se muselo váhat, ale průběh událostí natolik potvrdil správnost našich názorů, že dnes všechny revoluce, které vypukly na Západě, probíhají pod heslem sovětské moci a konstituují tuto sovětskou moc. Sověty [rady] jsou charakteristické pro revoluci ve všech zemích. Z Rakouska a Německa se dostaly do Holandska a Švýcarska (do zemí s nejstarší demokratickou kulturou, které si říkají západoevropské dokonce i ve srovnání s Německem). V těchto zemích se prosazuje heslo sovětské moci. To znamená, že historické zkrachování buržoazní demokracie nebylo výmyslem bolševiků, ale absolutní historickou nutností. Ve Švýcarsku a Holandsku se

vedly politické boje už před staletími a dnes se tam heslo sovětské moci neprosazuje pro krásné oči bolševiků. Zhodnotili jsme tedy nynější situaci správně. Průběh událostí potvrdil správnost naší taktiky natolik, že nemá smysl dále se touto otázkou zabývat. Je třeba si jen uvědomit, že je to otázka závažná a že tu jde o velmi zakořeněný předsudek maloburžoazní demokracie. Vzpomeňte si jen na všeobecné dějiny buržoazních revolucí a vývoj parlamentarismu ve všech západoevropských zemích a zjistíte, že podobné předsudky měli ve čtyřicátých letech staří sociální demokraté ve všech zemích. Ve Francii se tyto názory udržely nejdéle. Jinak tomu ani být nemůže. Maloburžoazie přistupuje k otázkám parlamentarismu velmi patrioticky, je ve srovnání s proletariátem a velkoburžoazií nepatriotičtější. Velkoburžoazie je internacionálnější, protože maloburžoazie je méně pružná, není tak spjata s ostatními národy a není zapojena do mezinárodních obchodních styků. Proto se dalo čekat, že maloburžoazie se musí nejvíce projevit právě v otázce parlamentarismu. Tak tomu bylo i v Rusku. Velkou úlohu tu mělo to, že naše revoluce bojovala proti patriotismu. V období brestlitevského míru jsme museli bojovat proti patriotismu. Říkali jsme: jako socialista musíš všechny své vlastenecké city obětovat budoucí světové revoluci, která zatím ještě nevypukla, ale ve kterou musíš věřit, jsi-li internacionalista.

A je pochopitelné, že když jsme se takto vyjadřovali, mohli jsme získat na svou stranu jen přední oddíly dělnické třídy. Je pochopitelné, že většina maloburžoazie nezastávala náš názor. S tím jsme museli počítat. A jak by také maloburžoazie mohla přijmout náš názor? Museli jsme prosazovat diktaturu proletariátu nejtvrděší formou. Prožili jsme období, kdy jsme se oddávali iluzím, a to trvalo několik měsíců. Vezmete-li si dějiny západoevropských zemí, tam se lidé nezabavili iluzí ani za několik desítek let. Vezměte si dějiny Holandska, Francie, Anglie

a tak dále. Museli jsme rozbít maloburžoazní iluzi o tom, že lid je něco jednotného a že vůle lidu se může projevit jinak než v třídním boji. Jednali jsme naprosto správně, když jsme v této otázce na žádné kompromisy nepřistoupili. Kdybychom byli shovívaví k maloburžoazním iluzím, k iluzím o Ústavodárném shromáždění, přivedli bychom celou proletářskou revoluci v Rusku do záhuby. Byli bychom obětovali úzce národním zájmům zájmy světové revoluce, která se vydala po stopách bolševiků, protože nebyla národní, ale ryze proletářská. Za těchto podmínek tedy došlo k tomu, že se od nás menševické a eserské maloburžoazní masy odvrátily. Postavily se na druhou stranu barikády, octly se na straně našich nepřátel. Když vypuklo povstání dutovovců, názorně jsme se přesvědčili, že mezi dutovovci, krasnovovci a stoupenci Skopadského byly politické síly, které bojovaly proti nám. Na naší straně stál proletariát a chudé rolnictvo.

Víte, že když akce Čechoslováků dosahovaly největších úspěchů po celém Rusku, všude v Rusku v této době docházelo ke kulackým povstáním. Jen sblížení městského proletariátu s vesnicí upevnilo naši moc. Jen proletariát za pomoci vesnické chudiny vytrvával v boji proti všem nepřátelům. Obrovská většina menševiků a eserů byla na straně Čechoslováků, dutovovců a krasnovovců. Tato situace od nás vyžadovala nemilosrdný boj a teroristické metody vedení války. Ať lidé z různých důvodů sebevíc odsuzují tento terorismus (a takové odsouzení jsme slyšeli z úst všech kolísajících sociálních demokratů), nám je jasné, že teror vyvolala zostřená občanská válka. Byl vyvolán tím, že se celá maloburžoazní demokracie postavila proti nám. Bojovali proti nám různými metodami — občanskou válkou, podplácením, sabotážemi. Za těchto podmínek byl pak teror nevyhnutelný. Proto se z něho nemusíme kát ani se ho odříkat. Musíme si jen dobře uvědomit, jaké podmínky naší proletářské revoluce vyvolaly zostření boje. Tyto zvláštní okolnosti spočívaly

v tom, že jsme museli postupovat proti patriotismu, že jsme museli heslo Ústavodárné shromáždění nahradit heslem Všechnu moc sovětům.

Jakmile však nastal obrat v mezinárodní politice, nastal nutně obrat i v postavení maloburžoazní demokracie. Vidíme, že se změnilo smýšlení v jejím táboře. V provolání menševiků^[8] spatřujeme výzvu k odmítnutí spojení s majetnými třídami, výzvu, s níž se menševici obracejí na své přátele, příslušníky maloburžoazní demokracie, kteří se spojili s dutovovci, Čechoslováky a Angličany. Obracejí se k nim s provoláním, aby šli bojovat proti anglickému a americkému imperialismu. Dnes je každému jasné, že kromě anglického a amerického imperialismu neexistuje síla, která by byla schopna čelit bolševické moci. Právě tak kolísají eseři a inteligence, která nejvíc podléhá předsudkům maloburžoazní demokracie a která byla plně v zajetí patriotických předsudků. V jejích řadách probíhá stejný proces.

Dnes je úkolem naší strany řídit se při volbě taktiky třídními vztahy, přesně rozeznat, o co v této otázce jde — zda o nahodilost, projev bezcharakternosti, či o ničím neopodstatněné kolísání, nebo naopak, je-li to proces, který má hluboké sociální kořeny. Zkoumáme-li tuto otázku v celku z hlediska teoreticky zjištěných vztahů proletariátu ke střednímu rolnictvu, z hlediska dějin naší revoluce, vidíme, že odpověď je naprosto jednoznačná. Tento obrat *není nahodilý, není ojedinělý*. Týká se miliónů a miliónů lidí, kteří v Rusku žijí v poměrech středního rolnictva nebo v poměrech odpovídajících střednímu rolnictvu. Obrat se týká celé maloburžoazní demokracie. Postavila se proti nám z roztrpčení, které přecházelo až v zuřivost, protože jsme museli pošlapat všechny její vlastenecké city. A dějiny samy způsobily, že vlastenectví se dnes obrací na naši stranu. Vždyť je jasné, že bolševiky není možné svrhnout jinak než zahraničními bodáky. Jestliže se dosud maloburžoazie domnívala, že Angličané,

Francouzi a Američané ztělesňují skutečnou demokracii, jestliže se tato iluze dosud udržovala, pak mír, který dnes přináší Rakousku a Německu, odhalil tuto iluzi v plném světle. Angličané se chovají tak, jako by si přímo vytkli za cíl dokázat správnost bolševických názorů na mezinárodní imperialismus.

Proto se ve stranách, které bojovaly proti nám například v plechanovovském táboře, ozývají hlasy, které říkají: Zmýlili jsme se, když jsme si mysleli, že německý imperialismus je naším úhlavním nepřítelem, kdežto západní země — Francie, Anglie a Amerika — že nám přináší demokratické zřízení. Ukázalo se, že mír, který nám tyto západní země nabízejí, je stokrát více ponižující, lupičský a zlodějský než náš brestlitevský mír. Ukázalo se, že Angličané a Američané se chovají jako katané a četníci svobody v Rusku, stejně jako tomu bylo za ruského katanu Mikuláše I., a nechovají se o nic hůře, než to dělali králové, kteří plnili úlohu katanů, když potlačovali revoluci v Maďarsku. Dnes tuto úlohu převzali agenti Wilsonovi. Potlačují revoluci v Rakousku, vystupují v úloze četníků, dávají ultimátum Švýcarsku: Nedáme vám obilí, nezúčastníte-li se boje proti bolševické vládě.⁸⁹ Prohlašují Holandsku: Neopovažujte se pouštět k vám sovětské vyslance, jinak vám hrozí blokáda. Jejich zbraň je jednoduchá, je to oprátka hladu. Tou rdousí národy.

V poslední době, za války a po válce, se dějiny vyvíjejí neobyčejně rychle a potvrzují tezi, že anglický a francouzský imperialismus je stejně odporný jako německý. Nezapomínejte, že v Americe je nejsvobodnější, nejdemokratičtější republika, ale to nijak nebrání tomu, aby se tam imperialismus choval stejně bestiálně, aby tam nejen lynčovali internacionalisty, ale aby je lůza vláčela po ulici a svlékala donaha, polévala smolou a upalovala.

Události velmi jasně odhalují pravou tvář imperialismu a stavějí před nás otázku: buď sovětská moc, nebo potlačení revoluce za pomoci anglických a francouzských

bodáků. Tady už nemůže být řeči o dohodě s Kerenským. Víte, že Kerenského odhodili jako vymačkaný citrón. Spolčili se s Dutovem a Krasnovem. Dnes maloburžoazie toto období překonala. Patriotismus ji strhává do našich řad a dopadlo to tak, dějiny ji k tomu donutily. A my všichni si musíme vštípit do paměti tuto obrovskou zkušenost celých světových dějin. Není možné obhajovat buržoazii, není možné obhajovat Ústavodárné shromáždění, protože to Dutovům a Krasnovům přišlo náramně vhod. Zdá se směšné, že se mohlo Ústavodárné shromáždění stát jejich heslem. Ale dopadlo to tak, protože Ústavodárné shromáždění bylo svoláno, když buržoazie byla ještě nahoře. Ústavodárné shromáždění se stalo orgánem buržoazie a buržoazie byla na straně imperialistů, jejichž politika byla namířena proti bolševikům. Byla odhodlaná ke všemu, jen aby mohla potlačit sovětskou moc těmi nejpodlejšími způsoby — zradit Rusko komukoli, jen aby zlikvidovala sovětskou moc.

To je politika, která vedla k občanské válce, která přinutila maloburžoazní demokracii k obratu. Samozřejmě, že kolísat se bude v tomto prostředí vždycky. Když Čechoslováci dosáhli prvních vítězství, snažila se tato maloburžoazní inteligence šířit pověsti, že Čechoslováci musí nutně zvítězit. Otiskovala telegramy z Moskvy, že Moskva brzy padne, že je obklíčena. A my velmi dobře víme, že kdyby Angličané a Francouzi dosáhli nějakých zcela bezvýznamných vítězství, bude především maloburžoazní inteligence ztrácet hlavu, začne panikařit a rozšiřovat všelijaké pověsti o úspěších našich nepřátel. Revoluce však dokázala, že je nutné povstat proti imperialismu. I dnes jsou naši »spojenci« hlavními nepřáteli svobody a samostatnosti Ruska. Rusko nemůže být a nebude nezávislé, jestliže nebude upevněna sovětská moc. Proto tedy došlo k tomuto obratu. A v souvislosti s ním stojíme dnes před úkolem stanovit vlastní taktiku. Velké chyby by se dopustil ten, kdo by dnes chtěl mechanicky převzít

hesla našeho revolučního boje z období, kdy mezi námi naprosto nemohlo dojít ke smíření, kdy maloburžoazie stála proti nám a kdy naše neoblomnost vyžadovala, abychom použili teror. Dnes by to nebyla neoblomnost, ale prostě hloupost, nedostatečné pochopení marxistické taktiky. Když jsme museli uzavřít brestlitevský mír, vypadal tento krok z úzce patriotického hlediska jako zrada Ruska; z hlediska světové revoluce to však byl správný strategický krok, který nejvíce prospěl světové revoluci. Světová revoluce vzplála právě teď, kdy se sovětská moc stala institucí všeho lidu.

A dnes, třebaže maloburžoazní demokracie stále ještě kolísá, jsou její iluze otřeseny. Musíme přirozeně brát v úvahu tuto situaci, stejně jako všechny ostatní podmínky. Dříve jsme zastávali jiný názor, ale tehdy byla maloburžoazie na straně Čechoslováků a násilí jsme se nemohli vyhnout, protože válka je válka a podle toho je nutné jednat. Ale teď, když se tito lidé začínají k nám přiklánět, nesmíme se od nich odvracet jen proto, že jsme předtím razili v letáčích a novinách jiné heslo. Když vidíme, že se k nám začínají přiklánět, musíme napsat nové letáky, protože k nám má teď tato maloburžoazní demokracie jiný vztah. Musíme jim říct: Buďte mezi námi vítáni, nebojíme se vás. Mýlíte se, jestliže si myslíte, že dovedeme používat jen násilí. Mohli bychom se dohodnout. A živly, které ulpívají na tradicích a buržoazních předsudcích, všichni družstevníci, všechny vrstvy pracujícího lidu, které jsou nejvíc spjaty s buržoazií, mohou se k nám přidat.

Vezměte si celou inteligenci. Žila buržoazním životem a zvykla si na jisté pohodlí. Pokud kolísala a přikláněla se k Čechoslovákům, byl naším heslem *nelítostný boj* — *terror*. Vzhledem k tomu, že teď nastal obrat ve smýšlení maloburžoazních mas, musí být naším heslem *dohoda*, navázání dobrých sousedských vztahů. Jakmile nám skupina maloburžoazní demokracie řekne, že chce být neutrální vůči sovětské moci, musíme říct: »Neutralita«

a dobré sousedské vztahy jsou staré haraburdí, které z hlediska komunismu není k ničemu. Je to staré haraburdí a nic víc, ale my to musíme posoudit z věcného hlediska. Vždycky jsme se na to tak dívali a nikdy jsme si nedělali iluze, že se z těchto maloburžoazních živlů stanou komunisté. Ale věcné návrhy musíme posoudit.

Říkali jsme o diktatuře proletariátu, že proletariát musí mít vedoucí postavení mezi všemi ostatními třídami. Nemůžeme odstranit rozdíly mezi třídami, dokud nedospějeme ke komunismu. Třídy zůstanou, dokud neodstraníme vykořisťovatele — velkoburžoazii a statkáře, které nelítostně vyvlastňujeme. Ale o středním a drobném rolníkovi musíme mluvit jinak. Budeme nelítostně potlačovat buržoazii a statkáře, ale přitom musíme získávat maloburžoazní demokracii. Když její příslušníci říkají, že chtějí být neutrální a že s námi chtějí žít v dobrých sousedských vztazích, odpovídáme: Nic jiného také nepotřebujeme. Nikdy jsme nečekali, že se z vás stanou komunisté.

Budeme dále nelítostně vyvlastňovat statkáře a kapitalisty. V tom jsme nelítostní a v této otázce se nemůžeme dát na cestu jakéhokoli smířování nebo jakýchkoli kompromisů. Víme, že malovýroba se nedá žádnými dekrety změnit ve velkovýrobu, že tady je třeba postupně, s vývojem událostí, přesvědčovat o nevyhnutelnosti socialismu. Tyto živly se nikdy nestanou socialisty z přesvědčení, opravdovými a skutečnými socialisty. Stanou se socialisty, až uvidí, že jiné východisko nemají. Teď vidí: Evropa je tak rozvrácená, imperialismus se dostal do takové situace, že žádná buržoazní demokracie tu nic nezachrání, že jedině sovětská moc může znamenat záchranu. A proto se dnes této neutrality, těchto dobrých sousedských vztahů maloburžoazní demokracie nejen nebojíme, ale jsou pro nás žádoucí. Posuzujeme-li proto tuto otázku jako představitelé třídy provádějící diktaturu, říkáme: Nic víc od maloburžoazní demokracie nečekáme. Nám to stačí. Vy

s námi budete žít v dobrých susedských vztazích a my budeme mít moc ve státě. My vás, páni menševici, po vašem prohlášení o »spojencích« budeme rádi legalizovat. Proveďte to ústřední výbor naší strany. Ale nezapomene-me, že ve vaší straně zůstali menševičtí »aktivisté«, a vůči nim zůstávají v platnosti naše staré metody boje, protože »aktivisté« jsou přáteli Čechoslováků, a dokud Čechoslo-váci nejsou vyhnáni z Ruska, jste i vy našimi nepřáteli. Státní moc si ponecháváme v rukou my, *jedině my*. S tě-mi, kdo chtějí vůči nám zachovávat neutralitu, mluvíme jako třída, která má politickou moc, míří ostřím svých zbraní *jedině* proti statkářům a kapitalistům a říká malo-buržoazní demokracii: Je-li vám libo přejít na stranu Če-choslováků a krasnovoců — my jsme vám ukázali, jak umíme bojovat, a budeme tak bojovat i v budoucnu. Je-li vám libo učit se u bolševiků — uzavíráme s vámi dohodu s vědomím, že jinak než celou řadou dohod, které bude-me přezkoumávat, prověřovat a srovnávat, nemůže naše země dospět k socialismu.

Dali jsme se touto cestou od samého začátku, napří-klad tím, že jsme hlasovali pro zákon o socializaci půdy a postupně jsme ho prosadili formou opatření, jímž se nám podařilo sjednotit kolem sebe vesnickou chudinu a obrátit ji proti kulakům. Teprve podle toho, jak bude vítězit proletářské hnutí na vesnicích, budeme soustavně přecházet ke kolektivnímu společenskému vlastnictví pů-dy a ke společnému obdělávání půdy. Tento úkol se ne-dal provést jinak, než že jsme se opřeli o ryze proletářské hnutí na vesnici, a v tomto směru nás čeká ještě velmi mnoho práce. Není pochyb, že nám jen praktické zkuše-nosti, jen skutečnost ukážou, jak máme dále postupovat.

Úkoly vyplývající z dohody se středními rolníky se bu-dou lišit od úkolů ve vztahu k maloburžoazním živlům a k družstevníkům. Tento úkol se bude měnit, půjde-li o organizace, které si zachovaly maloburžoazní tradice a zvyky. A zase poněkud jinak se nám tento úkol jeví, po-

kud jde o maloburžoazní inteligenci. Tato inteligence kolísá, ale my ji pro náš socialistický převrat také potřebujeme. Víme, že socialismus se dá budovat jedině z prvků velkokapitalistické kultury, a takovým prvkem je inteligence. A jestliže jsme proti ní museli nemilosrdně bojovat, nenutil nás k tomu komunismus, ale vývoj událostí, který od nás odpudil všechny »demokraty« a všechny ty, kdo se přímo rozplývali nad buržoazní demokracií. Teď se objevila možnost využít tuto inteligenci pro socialismus, tu inteligenci, která není socialistická a která nikdy nebude komunistická, ale kterou teď objektivní vývoj událostí a vzájemných vztahů ovlivnil tak, že vůči nám zachovává neutralitu a dobré sousedské vztahy. Nikdy se o inteligenci nebudeme opírat, ale budeme se opírat jedině o předvoj proletariátu, který za sebou vede všechny proletáře a všechnu vesnickou chudinu. Jinou oporu strana komunistů mít nemůže. Ale něco jiného je opírat se o třídu, která představuje diktaturu, a něco jiného je mít vedoucí úlohu ve vztahu k ostatním třídám.

Vzpomínáte si, že Engels řekl dokonce i o těch rolnících, kteří využívají námezdní práci: Možná, že ani všechny nebudeme muset vyvlastnit.⁹⁰ Provádíme vyvlastňování podle obecných zásad a kulaky v sovětech nemáme. Vytlačujeme je. Likvidujeme je fyzicky, jakmile pronikají do sovětů a snaží se tam znemožnit zástupce vesnické chudiny. Vidíte, jak se tam prosazuje vedoucí úloha jedné třídy. Jedině proletariát může být hegemonem. Ale tato hegemonie se uplatňuje jinak vůči malému rolníkovi, jinak vůči střednímu, jinak vůči statkáři a jinak vůči maloburžoazii. Jde celkem o to, abychom dokázali pochopit obrat vyvolaný mezinárodními podmínkami, pochopit nezbytnost toho, že hesla, na něž jsme si za uplynulého půl roku revoluce zvykli, se musí nutně změnit ve vztahu k maloburžoazní demokracii. Musíme prohlásit: Moc bude mít nadále tatáž třída. Vůči maloburžoazní demokracii byla naším heslem dohoda, ale byli jsme donuceni

uchýlit se k teroru. Chcete-li s námi opravdu žít v dobrých sousedských vztazích, pak se snažte plnit ty a ty úkoly, páni družstevníci a inteligenti. Jestliže je nesplníte, stanete se narušiteli zákona, našimi nepřáteli, a my proti vám budeme bojovat. A jestliže vám opravdu záleží na dobrých sousedských vztazích a splníte tyto úkoly, bude nám to úplně stačit. Budeme mít pevnou oporu. O vašem slaboštví jsme nikdy nepochybovali. Že vás však potřebujeme, nepopíráme, protože vy jste byli jedinými představiteli kultury.

Kdybychom nemuseli budovat socialismus s lidmi, které nám zanechal kapitalismus, byl by náš úkol lehký. Ale obtížnost budování socialismu je právě v tom, že socialismus musíme budovat s lidmi příliš zkaženými kapitalismem. V tom je právě obtížnost přechodu, že je spjat s diktaturou, jejíž vedoucí silou může být jen jediná třída — proletariát. A proto prohlašujeme, že linii bude určovat proletariát, který se vyškolil a stal se bojovou silou schopnou rozdrtit buržoazii. Mezi buržoazií a proletariátem existuje mnoho přechodných vrstev a naše politika vůči nim se teď musí dostat do oněch kolejí, které jsme teoreticky prozkoumali, takže teď můžeme tuto politiku uskutečňovat. Máme před sebou celou řadu úloh, celou řadu dohod a technických úkolů, které my, vládnoucí proletářská moc, musíme umět ukládat. Středním rolníkům musíme umět uložit jako úkol, aby pomohli při směně zboží a při odhalování kulaků. Družstevníky čeká jiný úkol: mají aparát k rozdělování potravin v masovém měřítku a tento aparát musíme převzít. Inteligenci musíme uložit zcela jiný úkol; nemůže už pokračovat v sabotážích a dnes k nám zaujímá postoj toho nejlepššího souseda a my tuto inteligenci musíme využít, dát jí určité úkoly, sledovat a prověřovat jejich plnění a chovat se k ní tak, jak to říkal Marx o úřednících Pařížské komuny^[73]: »Každý zaměstnavatel si sám dovede vybírat vhodné pomocníky a účetní, a když se zmýlí, dovede napravit jejich chy-

by, a když mu nevyhovují, dovede je nahradit novými, lepšími.«⁹¹ Budujeme stát z lidí, které nám zanechal kapitalismus. Nemůžeme budovat stát, nevyužijeme-li takové dědictví kapitalistické kultury, jako je inteligence. Dnes se můžeme chovat k maloburžoazii jako k dobrému sousedovi, kterého přísně kontroluje státní moc. Uvědomělý proletariát by měl zároveň pochopit, že hegemonie neznamená, aby sám proletariát plnil všechny tyto úkoly. Kdo si tohle myslí, nemá ani ponětí o budování socialismu a nenaučil se během jednoho roku revoluce a diktatury ničemu. Tito pánové by měli jít raději do školy a něčemu se tam přiučit, ale kdo se něčemu v minulosti naučil, ten si řekne: Tuto inteligenci teď využiji v budovatelské práci. Mám pro to dostatečnou oporu v rolnictvu. A musíme mít na paměti, že jedině v průběhu tohoto boje prostřednictvím celé řady dohod a pokusů o dohody mezi proletariátem a maloburžoazní demokracií rozvineme takové budovatelské úsilí, které nás dovede k socialismu.

Vzpomeňme si na Engelsova slova, že musíme působit příkladem.⁹² Žádná forma nebude definitivní, dokud nebude dosaženo úplného komunismu. Nedělali jsme si nároky na to, že přesně víme, co nás čeká. Ale ke komunismu spějeme nevyhnutelně a neodvratně. Dnes pro nás každý týden znamená víc než desítky let v době míru. Půl roku, jež uplynulo od brestlitevského míru, bylo obdobím kolísání, jež směřovalo proti nám. Západoevropská revoluce je revoluce, která kráčí v našich stopách a která musí upevnit naše pozice. Musíme vzít v úvahu změny, které nastaly, musíme vzít v úvahu všechny jevy a nedělat si přitom žádné iluze, protože víme, že kolísavci budou kolísat, dokud jednou provždy nezmítá světová socialistická revoluce. Nebude to možná tak brzy, třebaže vývoj událostí spojených s revolucí v Německu je důvodem k nadějím, že to bude dříve, než si mnozí z nás myslí. Revoluce v Německu se vyvíjí tak, jako se vyvíjela naše, jenže rychleji. Úkol, který před námi stojí, znamená

v každém případě boj na život a na smrt proti anglickému a americkému imperialismu. Ten pochopil, že bolševismus se stal světovou silou, a právě proto se snaží nás zardousit co nejrychleji, nejdřív chce však zúctovat s bolševiky v Rusku a pak se svými vlastními.

Musíme využít kolísajících lidí, které zvěrstva imperialistů přiměla, aby se k nám přidali. A my je využijeme. Velmi dobře víte, že ve válce nelze pohrdat žádnou pomocí, ani nepřímou. Za války má i postavení kolísajících tříd obrovský význam. Čím nelítostnější je válka, tím větší vliv musíme mít na kolísající živly, které se k nám přidávají. Z toho vyplývá, že taktiku, kterou jsme půl roku prováděli, musíme změnit v souvislosti s novými úkoly vyplývajícími ze vztahu k různým vrstvám maloburžoazní demokracie.

Jestliže se mi podařilo upozornit stranické pracovníky na tento úkol a podnítit je, aby jej soustavným získávacím zkušeností správně vyřešili, mohu považovat svůj úkol za splněný.

*Pravda, č. 264 a 265
5. a 6. prosince 1918*

*Podle textu Pravdy
porovnaného se stenografickým
zápisem*

Z Á V Ě R E Č N Ě S L O V O
 K R E F E R Á T U
 O V Z T A H U P R O L E T A R I Á T U
 K M A L O B U R Ź O A Z N Í
 D E M O K R A C I I

Soudružky a soudruzi, musím říct ještě několik závěrečných poznámek. Především jsem chtěl odpovédět na problém dogmatu, na který se tu narazilo. Marx a Engels mnohokrát prohlašovali, že naše učení není dogma, ale návod k jednání,⁹³ a já myslím, že to musíme mít především a stále na paměti.

Marxovo a Engelsovo učení není dogma, kterému se učíme z paměti. Musíme v něm vidět návod k jednání. To jsme říkali vždycky a já myslím, že jsme jednali cílevědomě, nikdy jsme neupadali do oportunistu, ale měnili jsme taktiku. To však vůbec neznamená, že jsme se od tohoto učení odchylovali, a rozhodně se to nedá nazvat oportunismem. Říkal jsem a stále to opakuji, že toto učení není dogma, ale návod k jednání.

Dále na poznámku soudruha Stěklova, zda budeme uzavírat dohody s vedoucími činiteli, nebo s masami, odpovím, že samozřejmě především s masami a potom teprve s vedoucími činiteli; a zda se budeme muset s vedoucími činiteli utkat, to všechno závisí na jednotlivých případech. Vráťím se k tomu, ale teď prakticky nevidím žádnou možnost dohody se stranou menševiků a se stranou eserů. Tvrdí se, že uzavřít dohodu znamená něčeho se vzdát. Čeho se vzdáte a v čem ustoupíte od základní linie? To bude politika ústupků, ale je-li to jen v praxi, pak to není nic nového. Nikdy se pochopitelně nevzdáme svých zásad. Teď nemá smysl o tom mluvit. Před patnácti

lety jsme vedli spory o základní linii a o zásady, tyto spory jsem musel bohužel vést hlavně v cizině, a ne v Rusku. Teď se však mluví o státní moci a o tom, abychom od ní poněkud ustoupili, ale o tom nemůže být ani řeči. Nadarmo Wilson neprohlásil: Dnes je naším nepřitelem světový bolševismus.^[84] Prohlašuje to buržoazie na celém světě. Zahájí-li proti nám tažení, bude to přiznání, že bolševická moc není jen ruským jevem, ale jevem světovým. Směšný a politováníhodný by byl takový bolševik, který by nabídl buržoazii nějakou dohodu. A když teď ještě k tomu revoluční požár přeskočil do celé řady zemí, žádná kapitalistická, buržoazní vláda na to nepřistoupí a nepřistoupit nemůže.

Když došlo k posledním událostem, řekla švýcarská buržoazie přímo: Nejsme Rusové, moc vám nepostoupíme. Kapitán Sadoul, který se přidal k bolševismu, píše^[103], že se diví, když vidí překvapující pokoru ruské buržoazie, a říká, že jejich francouzská buržoazie se tak chovat nebude. Ta bude zuřit daleko víc, a dojde-li k občanské válce, bude strašlivě krutá, o tom nemůže být ani nejmenší pochybnosti.

Otázka je prakticky naprosto vyřešena tím, že u nás existuje proletářská diktatura, a žádného rolníka, žádného dělníka určitě ani nenapadne, aby uzavíral dohodu s buržoazií. A že dohoda není nic nového, s tím naprosto souhlasím. Chtěl jsem jen, abychom se o těchto otázkách radili společně.

Okolnosti, které od nás odradily zejména menševiky, esery a drobnou inteligenci — nelítostný boj za brestlitevský mír v době náporu německého imperialismu, tyto okolnosti už patří minulosti. Že však i jen dočasné úspěchy Angličanů a Francouzů vyvolají nové kolísání mezi touto inteligencí a maloburžoazní demokracií, která začne šířit paniku a přebíhat, to si velmi dobře uvědomujeme. Uzavíráme s nimi dohodu, abychom dosáhli určitých výsledků i v určité praktické práci. Tato taktika nemůže

vyvolávat ani spory, ani údiv. Že však nebyla pochopena, to dokázali mnozí lidé, a dokonce i tak vlivný člen moskevského sovětu, jako je soudruh Maximov. Soudruh Maximov tvrdil, že s Chinčukem není třeba uzavírat dohodu, ale rozumně se s ním domluvit. Když jsme na jaře vydávali první dekret o družstvech^[23] a družstva nám položila ultimativní požadavky, ustoupili jsme jim. Tomu říkáme dohoda a jinak tuto politiku nazvat nemůžeme. Vezme-li si každý pracovník sovětů k srdci jako pravidlo, řekne-li si sám sobě a bude-li opakovat všem soudruhům, že se musíme s maloburžoazní demokracií rozumně domluvit, budu spokojen.

O naší práci, zejména o práci mimo ústřední orgány, dosud ještě ani zdaleka nemůžeme říct, že bychom se rozumně domlouvali. Naopak, často se domlouváme nerozumně. Vyčítá se nám to, protože někteří nechápou, že chceme-li něco nového budovat, nevyhneme se tomu. Neexistuje génius, který by dovedl budovat nový život, aniž se to naučil. Když se potřebujeme rozumně domluvit s praktiky, nedovedeme to. Chceme-li zařídit prodejnu, musíme vědět, jak ji máme zařídit. Potřebujeme lidi, kteří vědí, jak se to dělá. My bolševici jsme měli zřídka příležitost uplatnit své znalosti při této praktické práci. Všeobecně nemáme nedostatek agitátorů, ale zato máme nesmírný nedostatek vedoucích, kteří mají praktické zkušenosti, nedostatek organizátorů. A to trvá dodnes, přestože máme za sebou rok zkušeností. S každým člověkem, který má v této věci dost zkušeností, který k nám přichází s heslem neutrality a dobrých susedských vztahů, s každým takovým člověkem bychom se měli rozumně dohodnout. Dovede-li zařídit prodejnu a distribuovat zboží, můžeme-li se od něho něčemu naučit, zná-li praxi, je to pro nás velká výhra.

Každý ví, že mezi »přáteli« bolševismu je od té doby, co jsme zvítězili, mnoho nepřátel. Často se do našich řad vetřeli naprosto nespolehlivé živly, podvodníci, kteří po-

liticky kolísají, zaprodávají nás, podvádějí a zrazují. Dobře to víme, ale náš postoj k nim se nijak nemění. To je historicky nevyhnutelné. Když nám menševici vyčítají, že se mezi pracovníky sovětů vetřelo mnoho nečestných lidí, dokonce i v občanském smyslu nečestných, říkáme jim: Kde však máme vzít lepší, jak to máme udělat, aby nám lepší lidé okamžitě uvěřili? Neexistuje revoluce, která by mohla naráz zvítězit a přesvědčit, naráz přimět všechny, aby v ni uvěřili. Revoluce začíná v jedné zemi, ale v ostatních zemích jí nevěří. Naši revoluci považují za hrozný sen, za chaos, a od našich organizovaných »chaotických« shromáždění, kterým se u nás říká sověty, se v jiných zemích nic nečeká. A je to zcela přirozené. Museli jsme si mnoho věcí vybojovat. A když se tedy říká, že je třeba rozumně se dohodnout s Chinčukem, protože umí zorganizovat obchod, říkám já: Domluvte se i s jinými, vezměte si příslušníky maloburžoazie, kteří dovedou dělat mnoho věcí.

Budeme-li prosazovat heslo »domluvte se« mezi lidmi dole, uvědomíme-li si, že se probouzí k moci nová třída a že se pouštějí do řízení lidí, kteří nikdy tak složitou věc nedělali a přirozeně dělají chyby, nemůže nás to vyvést z míry. Víme, že bez chyb se řídit nedá. Ale kromě chyb pozorujeme i neobratné uplatňování moci pouze jako moci, když lidé říkají: Teď mám moc, nařídil jsem to a ty musíš poslouchat. Prohlašujeme: Vůči mnoha maloburžoazně demokratickým živlům v odborech, mezi rolníky a v družstvech toto heslo neuplatňujte, dnes už to není třeba. Proto je rozumnější domluvit se s maloburžoazní demokracií, zejména s inteligencí — to je náš úkol. Samozřejmě, že se s ní domluvíme na naší platformě, domluvíme se s ní jako vládoucí moc.

Říkáme: Je to pravda, že jste přešli od nepřátelství k neutralitě a dobrým sousedským vztahům, je to pravda, že jste se k nám přestali chovat nepřátelsky? Jinak nebudeme zavírat oči a budeme mluvit otevřeně: Když válka,

tak válka, a tak jsme jednali jako za války. Ale jestliže jste přešli od nepřátelství k neutralitě, mluvíte-li o dobrých sousedských vztazích — tato slova jsem převzal z prohlášení lidí, kteří nepatří mezi komunisty, kteří včera ještě měli daleko blíž k bělogvardějcům — říkám vám: Jakmile lidé přecházejí v tak velkém počtu od včerejšího nepřátelství k dnešní neutralitě a dobrým sousedským vztahům, musíme ve své propagandě pokračovat.

Soudruh Chmelnickij se zbytečně obává, že menševici dělají svou propagandu proto, aby mohli usměrňovat život dělnické třídy. Nemluvíme o sociálních demokratech, kteří nepochopili, co to je socialistická republika, nemluvíme o nich a nemluvíme ani o maloburžoazní byrokracii — jde o ideový boj proti menševikům, o neúprosnou válku. Říct menševikovi, že je maloburžoazní demokrat, to je pro něho nejhorší urážka, a čím klidněji to budete menševikovi dokazovat, tím víc bude zuřit. Ať si nikdo nemyslí, že z postavení, kterého jsme vlastním přičiněním dosáhli, postoupíme někomu třeba jen setinu nebo tisícinu. Neustoupíme ani o píd'.

Příklady, které uváděl soudruh Šmidt, dokazují, že i skupina proletariátu, která měla dost blízko k buržoazii (jako například typografové), úředníci patřící k maloburžoazii a bankovní úředníci z řad buržoazie, kteří prováděli operace obchodních průmyslových firem, přechodem k socialismu mnoho ztrácejí. Zastavili jsme spoustu buržoazních časopisů, znárodnili jsme banky, zablokovali celou řadu kanálů, jimiž se bankovní úředníci obohacovali tím, že se podíleli na spekulacích, ale i mezi nimi pozorujeme kolísání, vidíme, že se k nám přidávají. Je-li pro nás Chinčuk cenný proto, že dovede zařizovat prodejny, bankovních úředníků si pak ceníme proto, že znají techniku peněžnictví, v níž se mnozí z nás vyznají teoreticky, ale v praxi to je ještě velmi a velmi chabé. A já se nebudu stranit člověka, který tuto techniku zná a který mi říká, že od včerejšího nepřátelství přešel k neutralitě a dobrým

sousedským vztahům. Prohlašujeme: S každým člověkem bychom se měli rozumně domluvit. A bude-li soudruh Maximov i v sovětech provádět tuto taktiku, o které mluvil ve vztahu k inteligenci a kolísající maloburžoazii jako vynikající člen předsednictva moskevského sovětu, budu vrcholně spokojen.

Dále otázka družstev. Soudruh Stěklov se vyjádřil takto: S družstvy to nějak neklape. Soudruh Maximov o družstvech řekl: Není třeba psát takové dekry, jako byl poslední dekret rady lidových komisařů^[27]. Nebyli jsme zajedno, pokud jde o praxi. Pro nás není novinkou, že s maloburžoazií, jestliže se k nám nechová nepřátelsky, je třeba se dohodnout v tomto duchu. Je-li dřívější teze špatná, musí se změnit, jakmile to vyžadují změněné okolnosti. Uvědomujeme si, že se v této věci situace změnila. Názorně to dokazují družstva. Družstevní aparát je zásobovací aparát, který nepočítá se soukromou iniciativou kapitalistů, ale s masovou účastí pracujících samých, a Kautsky dávno předtím, než přešel k renegátům, měl pravdu, když tvrdil, že socialistická společnost je jediné velké družstvo.

Jestliže se snažíme dát do pořádku kontrolu a prakticky zorganizovat hospodářství pro statisíce lidí, nesmíme zapomínat, že kdykoli socialisté jednájí o této otázce, poukazují na to, že se jim mohou hodit vedoucí trustů jako zkušení praktikové. Dnes zkušenosti ukazují, že maloburžoazní živly přešly od nepřátelství k neutralitě. A přitom je třeba si uvědomit, že dovedou zařizovat prodejny. Nepopíráme: Chinčuk jako ideolog je skrz naskrz prolezlý buržoazními předsudky, z nich všech je to na dálku cítit, ale přitom mají praktické znalosti. Pokud jde o ideje, jsou všechny těžké zbraně na naší straně, oni nemají žádnou. Ale když tvrdí, že k nám nechovají nepřátelství a že přecházejí k neutralitě, musíme mít na paměti, že teď stovky a tisíce lidí méně schopných, než je Chinčuk, docházejí také k rozumné dohodě. Já říkám: je třeba umět

se s nimi dohodnout. Na poli praktické výstavby toho znají víc, lépe to dovedou a my se od nich musíme učit. Ať se od nás učí, jak ovlivňovat mezinárodní proletariát, a my se od nich budeme učit, jak zařizovat prodejny. To nedovedeme. V každé takové oblasti jsou zapotřebí techničtí odborníci.

A pokud jde o družstva, nevím, proč by to v nich nemělo klapat. Když jsme připravovali první dekret o družstvech, zvali jsme si k jeho projednání do rady lidových komisařů lidi, kteří nejenže nebyli komunisté, ale měli daleko blíže k bělogvardějcům, s těmi jsme se radili a ptali jsme se jich: Je to pro vás přijatelné? A oni říkali, co ano a co ne. Pro nezasvěceného a nepřemýšlejícího pozorovatele to byly samozřejmě kompromisy s buržoazií. Byli pozváni zástupci buržoazního družstevnictví a na jejich radu bylo vypuštěno několik článků dekretu. Tak například byl vypuštěn článek o bezplatném vstupu do proletářského družstva a o členství v něm. Nám se to zdálo naprosto přijatelné, ale oni náš návrh odmítli.

Říkáme, že se musíme dát cestou dohody s lidmi, kteří dovedou daleko lépe než my zařizovat prodejny. V tom se nevyznáme, ale tím z boje neustupujeme. Když jsme vydávali další takový dekret, řekl soudruh Maximov, že se takové dekrety nemají psát, protože se tam říká: Zrušená družstva se mají povolovat znovu. To svědčí o tom, že pracovníci moskevského sovětu stejně jako někteří z nás jisté věci dost dobře nechápu a že jen k odstranění těchto nedorozumění je třeba pořádat takové porady a diskuse, jako je dnešní. Uváděli jsme, že v zájmu věci jsme měli v úmyslu využít nejen odbory jako takové, ale i Svaz zaměstnanců obchodu a průmyslu, i když zaměstnanci obchodu a průmyslu byli vždy oporou buržoazního režimu. Ale jakmile se tito lidé na nás obracejí a říkají, že s námi chtějí žít v dobrých sousedských vztazích, přivítejte je srdečně, musíme stisknout podávanou ruku, proto vám ruka neupadne. Nezapomeneme však, že kdyby zítra

udeřili angličtí a francouzští imperialisté, budou to oni, kdo se otočí a utečou. Ale když tato strana, tyto buržoazní elementy před námi neutíkají, opakujeme: Je třeba se s nimi sblížit. Proto jsme schválili dekret^[27], který byl uveřejněn v neděli a který se nelíbí soudruhu Maximovi — tím dokazuje, že používá starou komunistickou taktiku, nepoužitelnou za nových okolností. Jestliže jsme jej napsali včera a obratem jsme obdrželi rezoluci Ústředního výboru zaměstnanců⁹⁴, pak bychom si počínali jako hlupáci, kdybychom řekli, že k tomu není vhodná doba, nač to psát, když nastal obrat a když se mění situace.

Ozbrojení kapitalisté vedou válku stále dál a stále uputněji a pro nás je nesmírně důležité využít tento, i když dočasný obrat pro praktické budovatelské úsilí. Všechnu moc máme my. Teď nesmíme družstva rušit, ale zrušená znovu povolovat, protože jsme je rušili tehdy, když sloužila bělogvardějské agitaci. Ale každé heslo má schopnost udržet se déle, než je třeba. Když se Ruskem valila vlna rušení družstev a jejich pronásledování — vynutily si to tehdejší podmínky. Ale dnes to není nutné. Je to aparát velmi důležitý, spjatý se středním rolnictvem, aparát, který spojuje roztržštěné, rozptýlené vrstvy rolníků. Tito Chinčukové dělají prospěšnou práci, jejíž základy položily buržoazní živly. Když tito rolníci a maloburžoazní demokraté prohlašují, že přecházejí od nepřátelství k neutralitě a k dobrým sousedským vztahům, musíme říct, že přece nic jiného nepotřebujeme. A teď se tedy, dobří sousedé, spolu rozumně domluvme. Budeme vás všemožně podporovat, dáváme vám vaše práva; prozkoumáme vaše nároky, poskytujeme vám všechny možné výhody, ale plňte to, co vám ukládáme. Jestliže to neuděláte, uvědomte si, že celý aparát Čeky je v našich rukou. Jestliže nedokážete využít svá práva a nesplníte to, co jsme vám uložili, pak celý aparát státní kontroly je v našich rukou a my vás budeme považovat za rušitele státní vůle. Musíte nám složit účty do poslední kopějky a každý přestupek

bude stíhán jako porušování státní vůle a zákonů státu.

Veškerá kontrola zůstane v našich rukou, ale získat teď tyto lidi pro nás, třeba jen načas, je úkol, který z hlediska světové politiky není sice obrovský, ale pro nás životně důležitý. Upevní se tím naše postavení ve válce. Nemáme řádné zázemí. Bude to naše morální vítězství, protože tím ukážeme západoevropskému imperialismu, že u nás naráží na dost vážný odpor, a to nelze přehlížet, protože v každé zemi existuje vlastní vnitřní dělnická, proletářská opozice vůči tažení do Ruska. Proto se domnívám, pokud se dá soudit z prohlášení soudruha Maximova, že je tu patrný jistý souhlas. Projevují-li se ještě neshody, nejsou tak podstatné, neboť jakmile se uznává nutnost rozumně se domluvit s veškerou maloburžoazní demokracií, s inteligencí, družstevníky a s odbory, které nás ještě neuznávají, a přitom udržet moc — pak, budeme-li tuto politiku neústupně provádět po celou zimu, bude to velké plus pro celou mezinárodní revoluci.

*Poprvé otištěno roku 1929
Sočiněnija V. I. Lenina
sv. XXIII, 2. a 3. vydání*

Podle stenografického zápisu

TELEGRAM
VRCHNÍMU VELITELI
I. I. VACETISOVI

Vrchnímu veliteli Vacetisovi

29. 11.

S postupem našich jednotek na západ a na Ukrajinu budou vytvářeny prozatímní oblastní sovětské vlády, které by měly upevnit místní sověty. Tato okolnost je příhodná, neboť zbavuje ukrajinské, litevské, lotyšské a estonské šovinisty možnosti považovat postup našich jednotek za okupaci a vytváří příznivou atmosféru pro další postup našich vojsk. Jinak by se byla naše vojska dostala v obsazených oblastech do trapné situace a obyvatelstvo by je nevívalo jako osvoboditele. Vzhledem k tomu žádám, aby velitelskému sboru příslušných vojenských jednotek byl dán pokyn, aby všemožně podporovaly prozatímní sovětské vlády Lotyšska, Estonska, Ukrajiny a Litvy, ale samozřejmě jen sovětské vlády.

Lenin

*Napsáno 29. listopadu 1918
Poprvé otištěno roku 1942
v publikaci Leninskij sbornik XXXIV*

*Podle textu napsaného
J. V. Stalinem a doplněného V. I. Leninem*

PROLETÁŘSKÁ
REVOLUCE
A RENEGÁT KAUTSKY⁹⁵

Napsáno v říjnu až 10. listopadu 1918
Příloha II po 10. listopadu 1918
Vyšlo roku 1918 jako samostatná kniha
vyd. Kommunist, Moskva

Podle textu knihy
porovnaného s rukopisem

Ленин
Россійская Коммунистическая Партія (большевиговъ).
Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

Н. Ленинъ (Вл. Ульяновъ).

**ПРОЛЕТАРСКАЯ
РЕВОЛЮЦІЯ
и РЕНЕГАТЪ КАУТСКІЙ.**

Цѣна 3 руб.

Книгоиздательство „КОММУНИСТЪ“

МОСКВА:

- 1) Срѣтенка (уг. Рыбникова пер.), д. 8.
Тел. 4-70-48; 3-15-00.
2) 2-ой домъ Союзтовъ, Театр. пл.

ПЕТРОГРАДЪ:

- 1) Покровской пер., д. № 2, кв. 9 и 10.
Тел. 3-27-42.
2) Литейный проспектъ, д. 48.

1918.

Obálka knihy
Proletářská revoluce a renegát Kautsky
z roku 1918
s poznámkami V. I. Lenina

Zmenšeno

PŘEDMLUVA

Kautského brožura Diktatura proletariátu^[154] [Wien 1918, Ignaz Brand, 63 stran], která vyšla nedávno ve Vídni, je nejnázornějším příkladem naprostého a nejostudnějšího bankrotu II. internacionály, o kterém už dávno mluví všichni poctiví socialisté všech zemí. Otázka proletářské revoluce se dostává nyní prakticky do popředí v celé řadě států. Proto je nutné rozebrat renegátská sofizmata Kautského a jeho úplné odmítnutí marxismu.

Nejprve je však třeba zdůraznit, že autor těchto řádků už od samého začátku války mnohokrát poukazoval na to, že se Kautsky s marxismem rozešel. V letech 1914—1916 tomu byla věnována řada článků v zahraničních periodikách Social-demokrat⁹⁶ a Kommunist⁹⁷. Tyto články souborně vydal petrohradský sovět pod názvem G. Zinovjev a N. Lenin, Proti proudu, Petrohrad 1918 (550 stran)^[68]. V brožuře, která vyšla v Ženevě roku 1915^[69] a byla téhož roku přeložena do němčiny a francouzštiny⁹⁸, jsem o »kautskismu« napsal:

»Kautsky, největší autorita II. internacionály, je přímo typickým a jasným příkladem toho, jak uznávání marxismu slovy vedlo ve skutečnosti k jeho přeměně ve „struvismus“ nebo „brentanismus“ (tj. v liberálně buržoazní učení, které uznává nerevoluční „třídní“ boj proletariátu, což zvláště jasně vyjádřili ruský publicista Struve a německý ekonom Brentano). Vidíme to také u Plechanova. Průhlednými sofizmaty vyklešují z marxismu jeho revoluční živou duši, z marxismu uznávají *všechno kromě* revolučních prostředků boje, jejich propagace a přípravy a vý-

chovy mas právě v tomto směru. Kautsky bezzásadově „smiřuje“ základní ideu sociálšovinismu, uznávání obrany vlasti v nynější válce, s efektním diplomatickým ústupkem levice v podobě zdržení se při hlasování o úvěrech, uznávání své opozičnosti slovy atd. Kautsky, který roku 1909 napsal celou knihu o tom, že se přiblížila epocha revolucí a že je revoluce spjata s válkou, Kautsky, který roku 1912 podepsal basilejský manifest⁹⁹ o revolučním využití blížící se války, nyní všemožně ospravedlňuje a přikrašluje sociálšovinismus a stejně jako Plechanov se připojuje k buržoazii, aby se vysmíval každé myšlence na revoluci, každému kroku, který vede k přímému revolučnímu boji.

Dělnická třída nemůže dosáhnout svého světového revolučního cíle, nepovede-li neúprosnou válku proti tomuto renegátství, bezcharakternosti, přísluhování oportunistu a proti bezpříkladnému teoretickému vulgarizování marxismu. Kautskismus není náhodný jev, ale sociální produkt rozporů II. internacionály, spojování věrnosti marxismu slovy s podřizováním se oportunismu činy.« (G. Zinovjev a N. Lenin, Socialismus a válka, Ženeva 1915, s. 13—14.)

Dále. V knize Imperialismus jako nejnovější stadium kapitalismu*^[52], kterou jsem napsal roku 1916 (vyšla v Petrohradě roku 1917), jsem podrobně rozebíral teoretickou nesprávnost všech závěrů Kautského o imperialismu. Uvedl jsem Kautského definici imperialismu: »Imperialismus je produkt vysoce vyspělého průmyslového kapitalismu. Tkví ve snaze každého průmyslového kapitalistického národa připojit nebo podmanit si stále větší *agrární* (podtrženo Kautským) oblasti bez ohledu na to, které národy je obývají.« Poukazoval jsem na naprostou nesprávnost této definice a na to, jak je »upravena« k za-

* Pod tímto názvem vyšlo 1. vydání Leninova díla Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu. (Viz V. I. Lenin, Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 319—444.) Red.

maskování nejhlubších rozporů imperialismu a pak ke smíření s oportunistem. Uvedl jsem svou definici imperialismu: »Imperialismus je kapitalismus v tom vývojovém stadiu, kdy monopoly a finanční kapitál získaly nadvládu, kdy vývoz kapitálu nabyl mimořádného významu, kdy mezinárodní trasty si začaly rozdělovat svět a kdy bylo dokončeno rozdělení celého území zeměkoule mezi největší kapitalistické státy.« Upozorňoval jsem, že Kautského kritika imperialismu nedosahuje úrovně ani buržoazní či maloburžoazní kritiky imperialismu.

V srpnu a v září roku 1917, tj. před proletářskou revolucí v Rusku (25. října—7. listopadu 1917), jsem nakonec napsal brožuru Stát a revoluce. Marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*, která vyšla v Petrohradě začátkem roku 1918^[45], a v její VI. kapitole, nazvané Oportunistická vulgarizace marxismu, jsem věnoval zvláštní pozornost Kautskému a dokazoval jsem, že úplně překroutil Marxovo učení, oportunisticky je zfalšoval, »zříkal se revoluce skutky a přitom ji schvaloval slovy«.

Hlavní teoretická chyba Kautského v jeho brožuře o diktatuře proletariátu tkví v podstatě právě v oportunistickém překrucování Marxova učení o státu, které jsem podrobně rozebral ve své brožuře Stát a revoluce.

Tyto předběžné poznámky byly nutné, neboť dokazují, že jsem Kautského otevřeně obvinil z renegátství *dávno před tím*, než bolševici uchopili státní moc a byli za to Kautským odsouzeni.

JAK KAUTSKÝ UDĚLAL Z MARXE TUCTOVÉHO LIBERÁLA

Nejdůležitější otázkou, které se Kautsky ve své brožuře dotýká, je otázka základního obsahu proletářské revolu-

* Viz Sebrané spisy 33, Praha 1987. *Red.*

ce, a to diktatury proletariátu. To je otázka, která je neobyčejně důležitá pro všechny země, především pro vyspělé země, především pro válčící země a zejména dnes. Je možné bez nadsázky říci, že je to nejdůležitější otázka celého třídního boje proletariátu. Proto ji musíme pozorně prozkoumat.

Kautsky formuluje otázku tak, že »protiklad mezi oběma socialistickými směry« (tj. mezi bolševiky a nebolševiky) je »protikladem mezi dvěma naprosto odlišnými metodami: *demokratickou* a *diktátorskou*« (s. 3).

Poznamenejme mimochodem, že když Kautsky nazývá nebolševiky v Rusku, tj. menševiky a esery, socialisty, vychází z jejich *názvu*, tj. ze slova, a ne ze *skutečného místa*, které zaujímají v boji proletariátu proti buržoazii. Opravdu skvělé chápání a aplikování marxismu! Ale o tom podrobněji dále.

Nyní si musíme všimnout hlavní věci: velikého objevu Kautského o »základním protikladu« mezi »demokratickou a diktátorskou metodou«. V tom je těžiště otázky. V tom je celá podstata Kautského brožury. A to je tak hrozný teoretický zmatek, tak dokonalý ústup od marxismu, že tím Kautsky — to je třeba přiznat — daleko překonal Bernsteina.

Otázka diktatury proletariátu je otázkou vztahu proletářského státu k buržoaznímu státu, proletářské demokracie k buržoazní demokracii. Zdálo by se, že je to jasné jako den. Ale Kautsky se jako nějaký gymnazijní profesor, usouzený neustálým opakováním učebnic dějepisu, tvrdošíjně obrací zády k 20. století a čelem k 18. století a donekonečna, neuvěřitelně nudně v celé řadě kapitol omílá a přežvykuje staré věci o vztahu buržoazní demokracie k absolutismu a ke středověku!

Opravdu, jako by ve spaní žvýkal mycí houbu!

To přece znamená naprosto nechápat, oč jde. Vždyť křečovitá snaha Kautského vylíčit věc tak, že existují lidé propagující »opovrhování demokracií« (s. 11) apod., vy-

volává jen úsměv. Takovými hloupostmi je nucen Kautsky zastírat a zamotávat otázku, neboť ji chápe liberalisticky, mluví o demokracii obecně, a ne o demokracii *buržoazní*, vyhýbá se dokonce tomuto přesně vymezenému třídnímu pojmu a snaží se mluvit o demokracii »předsocialistické«. Skoro třetinu brožury, 20 stránek z 63, věnoval náš mluvka tlachání, které nesmírně lahodí buržoazii, neboť znamená přikrášlování buržoazní demokracie a zastírá otázku proletářské revoluce.

Ale vždyť přece Kautsky nazval svou brožuru Diktatura proletariátu! Je všeobecně známo, že právě v tom je *podstata* Marxova učení. I Kautsky *byl nucen* po dlouhém tlachání na jiné téma ocitovat Marxova slova o diktatuře proletariátu.

Jak to »marxista« Kautsky provedl, to už je přímo komické! Poslechněte si to!

Na s. 20 je doslova napsáno: »Tento názor« (který Kautsky prohlašuje za opovrhování demokracií) »se opírá o jedno slovo Karla Marxe«. A na s. 60 se to opakuje dokonce v témž smyslu, že (bolševici) »si včas vzpomněli na slůvko« (doslova *das Wörtchen*!!) »o diktatuře proletariátu, kterého Marx jednou v roce 1875 použil v dopisu«.

Tady máte to Marxovo »slůvko«:

»Mezi kapitalistickou a komunistickou společností je období revoluční přeměny jedné společnosti v druhou. Tomu odpovídá také politické přechodné období, v němž stát nemůže být ničím jiným než *revoluční diktaturou proletariátu*.«¹⁰⁰

Tak především, nazvat tento významný Marxův výrok, v němž je shrnut *výsledek veškerého jeho revolučního učení*, »jedním slovem«, nebo dokonce »slůvkem«, znamená tropit si posměch z marxismu, znamená úplně se ho zříkat. Nesmí se zapomínat, že Kautsky zná Marxe téměř nazpaměť a že, soudě podle všeho, co Kautsky napsal, má v psacím stole nebo v hlavě řadu přihrádek, v nichž je všechno, co napsal Marx, roztríděno velmi

přesně a tak, aby se to mohlo na patřičném místě ocitovat. Kautsky *nemůže nevědět*, že Marx a Engels jak v dopisech, tak ve svých vydaných dílech psali *mnohokrát* o diktatuře proletariátu jak před Komunou, tak zejména po její porážce. Kautsky nemůže nevědět, že výraz »diktatura proletariátu« je jen historicky konkrétnějším a vědecky přesnějším výkladem úkolu proletariátu »rozbít« buržoazní státní mechanismus, o němž (o úkolu) mluví Marx s Engelsem, když hodnotí zkušenosti z revolucí v roce 1848 a ještě více v roce 1871, mluví o něm od roku 1852 do roku 1891, *po celých čtyřicet let*.

Jak si vysvětlit, že školomet marxismu Kautsky neuvěřitelně překrucuje marxismus? Z hlediska filozofických základů tohoto jevu se omezuje na to, že vydává eklekticismus a sofistiku za dialektiku. Kautsky je velkým mistrem takových podvrhů. Z hlediska praktické politiky vidíme, že jde jen o přisluhování oportunistům, tj. koneckonců buržoazii. V tomto umění být marxistou slovy a přisluhovačem buržoazie činy dělal Kautsky od začátku války stále větší pokroky a dosáhl v něm přímo virtuozity.

Ještě lépe se o tom každý přesvědčí, když prozkoumá, jak skvěle Kautsky »vyložil« Marxovo »slůvko« o diktatuře proletariátu. Poslechněte si to:

»Marx bohužel opominul podrobněji rozvést, jak si tuto diktaturu představuje . . .« (To je jen prolhaná fráze renegáta, neboť Marx a Engels vyslovili přímo řadu velmi podrobných tezí, které školomet marxismu Kautsky úmyslně obchází.) »Slovo diktatura znamená doslova zrušení demokracie. Ale doslova ovšem znamená toto slovo také samovládu jedince, který není vázán žádnými zákony. Samovládu, která se liší od despotismu tím, že není myšlena jako stálá státní instituce, nýbrž jako přechodné, nouzové opatření.

Výraz »diktatura proletariátu«, tedy nikoli diktatura jedné osoby, ale jedné třídy, už vylučuje, že Marx měl tehdy na mysli diktaturu v doslovném smyslu slova.

Marx nemluvil o *formě vlády*, ale o *stavu*, který nutně musí nastat všude, kde proletariát dobyl politickou moc. Už Marxův názor, že v Anglii a v Americe může být přechod moci proveden pokojně, tedy

cestou demokratickou, dokazuje, že neměl na mysli formu vlády« (s. 20).

Úmyslně jsme ocitovali celou tuto úvahu nezkráceně, aby čtenář jasně viděl, jakými metodami operuje »teoretik« Kautsky.

Kautsky chtěl přistoupit k otázce tak, že bude definovat »slovo« diktatura.

Budiž. Každý má svaté právo přistoupit k otázce podle svého. Je jen třeba rozlišovat opravdový a poctivý přístup k otázce od nepoctivého. Kdo by to při daném přístupu k otázce mínil vážně, musel by podat *svou definici* »slova«. Pak by byla otázka formulována jasně a přímo. To Kautsky nedělá. »Slovo diktatura,« píše, »znamená doslova zrušení demokracie.«

Za prvé to není definice. Chce-li se Kautsky vyhýbat definování pojmu diktatura, nač volil tento přístup k otázce?

Za druhé je to zjevně nesprávné. Pro liberála je přirozené mluvit o »demokracii« obecně. Marxista nikdy nepomene položit otázku: »Pro kterou třídu?« Každý například ví — a »historik« Kautsky to ví také — že povstání nebo i velké nepokoje mezi otroky ve starověku přímo odhalovaly podstatu antického státu jako *diktaturu otrokářů*. Odstraňovala snad tato diktatura demokracii mezi otrokáři, demokracii *pro* otrokáře? Je všeobecně známo, že ne.

»Marxista« Kautsky vyslovil úžasný nesmysl a nepravdu, neboť »zapomněl« na třídní boj . . .

Aby se z liberálního a nesprávného tvrzení Kautského stalo tvrzení marxistické a správné, je třeba konstatovat: Diktatura nemusí znamenat zrušení demokracie pro třídu, která uplatňuje tuto diktaturu vůči ostatním třídám, ale nutně znamená zrušení demokracie (nebo její velmi podstatné omezení, což je také jedna z forem jejího zrušení) pro třídu, vůči které nebo proti které je diktatura uplatňována.

Ale i kdyby bylo toto tvrzení sebesprávnější, definici diktatury přesto nepodává.

Prozkoumejme tuto větu Kautského:

»Ale doslova ovšem znamená toto slovo také samovládu jedince, který není vázán žádnými zákony. . .«

Jako slepé štěně, jež namátkou větrí čenichem hned tady, hned onde, narazil zde Kautsky bezděčně na *jednu* správnou myšlenku (a to, že diktatura je moc, která není vázána žádnými zákony), avšak definici diktatury *přesto nepodal*, kromě toho ale pronesl zřejmou historickou nepravdu, že diktatura znamená samovládu jedince. To je i gramaticky nesprávné, neboť diktátorsky může vládnout jak hrstka lidí, tak oligarchie, tak i jedna třída atd.

Dále Kautsky poukazuje na rozdíl mezi diktaturou a despotismem, ale třebaže je jeho tvrzení zjevně nesprávné, nebudeme se jím zabývat, neboť se vůbec netýká otázky, která nás zajímá. Kautsky se jak známo velmi rád obrací od 20. století k 18. století a od 18. století k antickému dávnověku, a doufáme, že německý proletariát, až vybojuje diktaturu, přihlédně k této jeho zálibě a jmenuje Kautského, řekněme, profesorem dějin starověku na gymnáziu. Uhýbat před definicí diktatury proletariátu mudrováním o despotismu je buď úžasná hloupost, nebo velmi neobratný trik.

A tak Kautsky, jakmile začal mluvit o diktatuře, napovídal mnoho vědomých nepravd, ale definici nepodal! Když se nemůže spolehnout na své rozumové schopnosti, mohl by se uchýlit ke své paměti a vylovit z »příhrádek« všechny případy, kdy Marx mluví o diktatuře. Pak by jistě dospěl buď k této definici, nebo k definici, která je s ní v podstatě shodná:

Diktatura je moc opírající se přímo o násilí a neomezená žádnými zákony.

Revoluční diktatura proletariátu je moc vybojovaná

a udržovaná násilím proletariátu vůči buržoazii, moc neomezená žádnými zákony.

A právě tuto prostou pravdu, pravdu, která je jasná jako boží den každému uvědomělému dělníkovi (patřícímu k mase, a ne k horní vrstvě maloburžoazní sebranky, podplácené kapitalisty, k níž patří sociálimperialisté všech zemí), tuto pravdu, která je zřejmá každému vykořisťovanému člověku, který bojuje za své osvobození, tuto pravdu, nespornou pro každého marxistu, je třeba »páčit heverem« z veleučeního pana Kautského. Čím to vysvětlit? Duchem servility, jímž jsou prodchnuti předáci II. internacionály, kteří se stali odpornými sykofanty ve službách buržoazie.

Nejdříve nás Kautsky podvedl, když pronesl zřejmý nesmysl, že prý doslova slovo diktatura znamená jediného diktátora, a potom — na základě tohoto triku! — prohlašoval, že u Marxe slova o diktatuře »tedy« *nemají* doslovný smysl (nýbrž takový, že diktatura neznamena revoluční násilí, ale »pokojné« získání většiny za buržoazní — představte si — »demokracie«).

Je prý třeba rozlišovat »stav« od »formy vlády«. Obdivuhodně hlubokomyslný a přitom stejný rozdíl, jako kdybychom u nerozumně uvažujícího člověka rozlišovali »stav« hlouposti od »formy« jeho hlouposti.

Kautsky považuje za *nutné* interpretovat diktaturu jako »stav vlády« (tohoto výrazu použil doslova hned na další, 21. stránce), neboť pak *mizí revoluční násilí*, *mizí násilná revoluce*. »Stav vlády« je stav, v němž se nalézá kterákoli většina za . . . »demokracie«! Tímto šejdířským kouzlem *revoluce šťastně mizí!*

Ale trik je příliš neobratný a Kautského nezachrání. Že diktatura předpokládá a znamená »stav« renegátům nemilého *revolučního násilí* jedné třídy nad druhou, toto »šídlo v pytli neutajíš«. Nesmyslnost rozlišování »stavu« od »formy vlády« je z toho jasně patrná. Mluvit tu o formě vlády je trojnásob stupidní, neboť každé dítě ví, že mo-

narchie a republika jsou různé formy vlády. Panu Kautskému je třeba dokazovat, že *obě* tyto formy vlády, tak jako všechny přechodné »formy vlády« za kapitalismu, jsou pouze druhy *buržoazního státu*, tj. *diktatury buržoazie*.

Mluvit o formách vlády je nakonec nejen hloupá, ale i nechutná falzifikace Marxe, který nad slunce jasněji mluví o formě nebo typu *státu*^[76], a ne o formě vlády.

Proletářská revoluce není možná bez násilného rozmetání buržoazní státní mašinerie a bez nahrazení této mašinerie mašinérií *novou*, která podle Engelsových slov »není už státem ve vlastním smyslu«¹⁰¹.

Kautsky potřebuje všechno zastříť a zalhat — potřebuje to jeho renegátské stanovisko.

Podívejte se, k jak ubohým vytáčkám se uchyluje.

První vytáčka. »Že tu Marx neměl na mysli formu vlády, je dokázáno tím, že považoval za možné provést převrat v Anglii a v Americe pokojně, tj. demokratickou cestou . . .«

Forma vlády s tím rozhodně nemá co dělat, neboť existují monarchie, které nejsou typické pro buržoazní stát a které se například vyznačují tím, že nemají pravidelnou armádu, a existují republiky, které jsou pro buržoazní stát zcela typické, ale pravidelnou armádu a byrokracii například mají. To je všeobecně známý historický a politický fakt a Kautskému se jej nepodaří zfalšovat.

Kdyby Kautsky chtěl vážně a poctivě uvažovat, položil by si otázku: Existují zákony dějin revolucí prosazující se bez výjimek? A odpověď by zněla: Ne, takové zákony neexistují. Takové zákony mají na zřeteli jen typické jevy, jen to, co Marx jednou nazval »ideálním« ve smyslu průměrného, normálního, typického kapitalismu.

Dále. Existovalo v 70. letech něco, co z Anglie a Ameriky dělalo *v tomto směru* výjimku? Každému, kdo jen trochu zná požadavky historických věd, je jasné, že tuto otázku je nutné položit. Neučinít to by znamenalo falšo-

vat vědu, zahrávat si se sofizmaty. Jakmile jsme však tuto otázku položili, nemůžeme pochybovat o odpovědi: Revoluční diktatura proletariátu je *násilí* proti buržoazii; nutnost tohoto násilí, jak Marx a Engels velmi podrobně a mnohokrát objasňovali (zejména v Občanské válce ve Francii^[73]) a v předmluvě k ní, je vyvolávána *zvláště* tím, že existuje *pravidelná armáda a byrokracie*. Právě tyto instituce, právě v Anglii a v Americe, právě v 70. letech 19. století, kdy Marx napsal svou připomínku, *neexistovaly!* (Nyní však tyto instituce v Anglii i v Americe *existují*.)

Kautsky je nucen doslova na každém kroku podvádět, aby zastřel své renegátství!

A všimněte si, jak zde bezděčně ukázal své oslí uši, když napsal »pokojně, tj. *demokratickou cestou*«!!

Když Kautsky definoval diktaturu, snažil se ze všech sil zatajit čtenáři hlavní znak tohoto pojmu, a to revoluční *násilí*. Ale nyní vyšla pravda najevo: jde o protiklad mezi *pokojným* a *násilným převratem*.

Tady je ten zakopaný pes. Kautsky potřebuje všechny vytáčky, sofizmata a podvodné falzifikace právě proto, aby *se zřekl násilné* revoluce, aby zastřel, že se jí zřekl, že přešel na stranu *liberální* dělnické politiky, tj. na stranu buržoazie. Tady je ten zakopaný pes.

»Historik« Kautsky tak nestydatě falšuje dějiny, že »zapomíná« na to hlavní: V důsledku svých základních *ekonomických* rysů, které byly zvláště typické v Anglii a v Americe, se předmonopolní kapitalismus, který dosáhl vrcholu právě v 70. letech 19. století, vyznačoval poměrně velkou mírumilovností a svobodmilovností. Naproti tomu pro imperialismus, tj. monopolní kapitalismus, který vykrytalizoval teprve ve 20. století, je vzhledem k jeho základním *ekonomickým* rysům příznačná minimální mírumilovnost a svobodmilovnost a maximální a všeobecný rozvoj militarismu. »Nevšimat si« toho, když se uvažuje, do jaké míry je pokojný nebo násilný převrat typický nebo pravděpodobný, znamená kles-

nout na úroveň nejtuctovějšího přísluhovače buržoazie.

Druhá vytáčka. Pařížská komuna byla diktaturou proletariátu, ale byla zvolena *všeobecným* hlasováním, tj. aniž byla buržoazie zbavena svých volebních práv, tj. *demokraticky*. A Kautsky jásá: »Diktatura proletariátu byla pro Marxe« (nebo: podle Marxe) »stavem, který nutně vyplývá z čisté demokracie, tvoří-li proletariát většinu« (bei überwiegendem Proletariat, S. 21).

Tento důvod Kautského je tak směšný, že člověk opravdu pociťuje pravé »embarras de richesses« (rozpaky z přemíry . . . námitek). Za prvé je známo, že elita, štáb a špičky buržoazie utekly z Paříže do Versailles. Ve Versailles byl »socialista« Louis Blanc, což mimo jiné dokazuje lživost tvrzení Kautského, podle něhož se Komuny účastnily »všechny směry« socialismu. Není snad směšné líčit jako »čistou demokracii« se »všeobecným volebním právem« rozdělení pařížského obyvatelstva na dva bojující tábory, z nichž v jednom se soustředila všechna bojovná a politicky aktivní buržoazie?

Za druhé. Komuna bojovala proti Versailles jakožto dělnická vláda *Francie* proti vládě buržoazní. Co s tím má co dělat »čistá demokracie« a »všeobecné volební právo«, když o osudu Francie rozhodovala Paříž? Vycházel snad Marx ze zásad a praxe »čisté demokracie«, jestliže se domníval, že se Komuna dopustila chyby, když nezabrala banku, která patřila celé Francii¹⁰² ??

Opravdu je vidět, že Kautsky píše v zemi, kde je »sborový« smích policejně zakázán, protože jinak by se potral smíchem.

Za třetí. Dovolím si uctivě připomenout panu Kautskému, který zná Marxe a Engelse nazpaměť, toto Engelsovo zhodnocení Komuny z hlediska . . . »čisté demokracie«:

»Viděli tito pánové« (odpůrci autorit) »vůbec někdy revoluci? Je přece nesporné, že revoluce je neautoritativnější věc, jaká je jen možná. Revoluce je akt, při kterém část obyvatelstva vnucuje svou vůli druhé části puškami,

bodáky a děly, tj. neobyčejně autoritativními prostředky. A jestliže vítězná strana nechce přijít o plody svého boje, musí udržovat svou vládu strachem, který nahánějí reakcionářům její zbraně. Kdyby se Pařížská komuna neopírala o autoritu ozbrojeného lidu proti buržoazii, byla by se udržela déle než jeden den? Nevytýkáme snad naopak Komuně právem, že nevyužívala této autority v dostatečné míře?»¹⁰³

Tady máte tu svou »čistou demokracii«! Jak by se byl Engels vysmál banálnímu maloměšťákovi, »sociálnímu demokratovi« (čtyřicátých let z hlediska Francie a let 1914—1918 z hlediska celé Evropy), kterého by vůbec napadlo mluvit o »čisté demokracii« ve společnosti rozdělené na třídy!

Ale už dost. Vypočítat všechny jednotlivé nesmysly, ke kterým dospívá Kautsky, není možné, neboť z každé jeho věty zeje bezedná propast renegátství.

Marx a Engels velmi podrobně analyzovali Pařížskou komunu a viděli její zásluhu v tom, že se pokusila *rozbít, rozmetat* »hotovou státní mašinerii«. ¹⁰⁴ Marx a Engels pokládali tento závěr za tak důležitý, že do (místy) »zastaralého« programu Komunistického manifestu¹⁰⁵ vnesli roku 1872 *pouze* tuto opravu. Marx a Engels ukázali, že Komuna odstraňovala armádu a byrokracii, že odstraňovala *parlamentarismus*, že odstraňovala »zhoubný nádor — stát« atd., ale velemoudrý Kautsky si dal klapky na oči a opakuje to, co tisíckrát prohlašovali liberální profesori, totiž báchorky o »čisté demokracii«.

Nadarmo neřekla 4. srpna 1914 Rosa Luxemburgová, že německá sociální demokracie je nyní *páchnoucí mrtvolou*.

Třetí vytáčka: »Mluvíme-li o diktatuře jako o formě vlády, nemůžeme mluvit o diktatuře třídy. Neboť třída, jak jsme už poznamenali, může být pouze u moci, a nikoli vládnout« . . . Vládnou přece »organizace« neboli »strany«.

Pletete si věci, pane »popletený«, nehorázně se pletete! Diktatura není »forma vlády«, to je směšný nesmysl. Také Marx nemluví o »formě vlády«, nýbrž o formě nebo typu *státu*^[76]. To je docela a úplně něco jiného. Rovněž je naprosto nesprávné, že nemůže vládnout *třída*: takový nesmysl mohl říct jen »parlamentní kretén«, který nevidí nic než buržoazní parlament, nevšímá si ničeho kromě »vládnoucích stran«. V kterékoli evropské zemi by Kautsky našel příklady, kdy vládne *třída*, která je u moci, např. statkáři ve středověku, přestože nebyli dostatečně organizováni.

Závěr: Kautsky překroutil nejněšlýchanějším způsobem pojem diktatury proletariátu, udělal z Marxe tuctového liberála, tj. sám klesl na úroveň liberála, který pronáší banální fráze o »čisté demokracii«, přikrašluje a zastírá třídní obsah *buržoazní* demokracie a ze všeho nejvíc se bojí *revolučního násilí* utlačované třídy. Kautsky »vyložil« pojem »revoluční diktatury proletariátu« tak, že zmizelo revoluční násilí utlačované třídy proti utlačovatelům, a tím dosáhl v liberálním komolení Marxe světového rekordu. Ukázalo se, že renegát Bernstein je ve srovnání s renegátem Kautským pouhé štěně.

BURŽOAZNÍ A PROLETÁŘSKÁ DEMOKRACIE

Otázka, kterou Kautsky tak nehorázně zamotal, vypadá ve skutečnosti takto:

Netropíme-li si posměch ze zdravého lidského rozumu a dějin, je jasné, že dokud existují různé třídy, nelze mluvit o »čisté demokracii«, ale jen o *třídní* demokracii. (Mimo chodem, »čistá demokracie« je pouze *ignorantská* fráze prozrazující nepochopení jak třídního boje, tak i podstaty státu, ale také nanejvýš prázdná fráze, neboť v komunistické společnosti se bude demokracie přetvářet a přemě-

ňovat ve zvyk, bude *odumírat*, ale nebude nikdy »čistou« demokracií.)

»Čistá demokracie« je lživá fráze liberála, který ohlu-
puje dělníky. Dějiny znají buržoazní demokracii, která
vystřídává feudalismus, a proletářskou demokracii, která
vystřídává buržoazní demokracii.

Věnuje-li Kautsky div ne desítky stran tomu, aby »do-
kázal« pravdu, že buržoazní demokracie je ve srovnání se
středověkem pokroková a že jí musí proletariát bezpod-
mínečně využít ve svém boji proti buržoazii, je to právě
liberální žvanění ohlupující dělníky. Nejen ve vzdělaném
Německu, ale i v nevzdělaném Rusku je to truismus.
Kautsky prostě hází dělníkům písek do očí »z pozic vě-
dy«, když s vážnou tváří vypravuje o Weitlingovi, o jezui-
tech v Paraguayi a o mnoha jiných věcech, aby obešel
buržoazní podstatu soudobé, tj. *kapitalistické* demokra-
cie.

Kautsky přejímá z marxismu to, co je přijatelné pro li-
berály, pro buržoazii (kritika středověku, pokroková his-
torická úloha kapitalismu a zejména kapitalistické demo-
kracie), a vynechává, zamlčuje a zastírá v marxismu to, co
je pro buržoazii *nepřijatelné* (revoluční násilí proletariátu
proti buržoazii, aby byla odstraněna). A proto je Kautsky
— jak se ukazuje — pro svůj objektivní postoj, i kdyby
bylo jeho subjektivní přesvědčení jakékoli, nutně příslu-
hovačem buržoazie.

Buržoazní demokracie, která je velkým historickým po-
krokem proti středověku, zůstane vždy — a za kapitalis-
mu nemůže nezůstat — demokracií omezenou, okleště-
nou, falešnou, pokryteckou, rájem pro boháče, léčkou
a balamucením pro vykořisťované, pro chudé. Právě tuto
pravdu, která tvoří nejpodstatnější součást marxistického
učení, »marxista« Kautsky nepochopil. Právě v této, a to
podstatné otázce prokazuje Kautsky buržoazii »úsluhy«,
místo aby z pozic vědy kritizoval podmínky, které činí
z každé buržoazní demokracie demokracii pro bohaté.

Veleučenému panu Kautskému připomeneme nejprve Marxova a Engelsova teoretická východiska, na která náš školomet hanebně »zapomněl« (aby učinil zadost buržoazii), a potom vyložíme věc co nejpulárněji.

Nejen antický a feudální, ale i »moderní zastupitelský stát je nástrojem kapitálu k vykořisťování námezdní práce« (Engels ve svém díle o státu¹⁰⁶). »A protože je stát jen přechodnou institucí, které se používá v boji, v revoluci k násilnému potlačení odpůrců, je úplný nesmysl mluvit o svobodném lidovém státě: dokud proletariát ještě *potřebuje* stát, nepotřebuje ho v zájmu svobody, ale aby potlačil své odpůrce; a jakmile se může mluvit o svobodě, přestává stát jako takový existovat« (Engels v dopise Bebelovi z 28. března 1875)¹⁰⁷. »Ve skutečnosti však stát není nic jiného než mechanismus k potlačování jedné třídy jinou třídou, a to v demokratické republice o nic méně než v monarchii« (Engels v předmluvě k Marxově *Občanské válce*)¹⁰⁸. Všeobecné volební právo je »měřítkem vyspělosti dělnické třídy. *Ničím víc v dnešním státě nemůže být a nebude*« (Engels ve svém díle o státu.¹⁰⁹ Pan Kautsky neobyčejně nudně přežvykuje první část této teze, tu, která je pro buržoazii přijatelná. Avšak druhou část, kterou jsme podtrhli a která je pro buržoazii nepřijatelná, renegát Kautsky zamlčuje!). »Komuna neměla být parlamentním, ale pracovním sborem, zákonodárným a výkonným zároveň . . . Místo aby se jednou za tři léta nebo za šest let rozhodovalo o tom, který člen vládnoucí třídy má lid v parlamentě zastupovat a potlačovat (*ver-und zertreten*), místo toho mělo všeobecné volební právo sloužit lidu organizovanému v komunách k tomu, aby vyhledával pro svůj podnik dělníky, dozorce a účetní, tak jako individuální volební právo slouží každému jinému zaměstnavateli« (Marx ve spise o Pařížské komuně: *Občanská válka ve Francii*)¹¹⁰.

Každá z těchto tezí, které veleučený pan Kautsky velmi dobře zná, je pro něj políčkem do tváře a odhaluje ce-

lé jeho renegátství. V celé brožuře Kautského není ani stopy, že by tyto pravdy chápal. Celý obsah jeho brožury je výsměchem marxismu!

Všimněte si základních zákonů soudobých států, všimněte si, jak jsou tyto státy spravovány, všimněte si svobody shromažďování nebo svobody tisku, všimněte si »rovnosti občanů před zákonem« a na každém kroku uvidíte pokrytectví buržoazní demokracie, dobře známé každému poctivému a uvědomělému dělníkovi. Neexistuje ani jeden sebedemokratičtější stát, kde by v ústavě nebyla zadní dvířka nebo výhrady umožňující buržoazii vyslat vojsko proti dělníkům, vyhlásit stanné právo apod. »v případě porušení pořádku« — ve skutečnosti tehdy, když vykořisťovaná třída »poruší« své otroctví a pokusí se nejednat z pozic otroka. Kautsky nestoudně přikrašluje buržoazní demokracii, když například přechází mlčením to, co dělají nejdemokratičtější a nejrepublikánštější příslušníci buržoazie v Americe nebo ve Švýcarsku proti stávkujícím dělníkům.

Moudrý a učený Kautsky o tom kupodivu mlčí! Tento učený politik nechápe, že mlčet v této věci je podlost. Vypráví raději dělníkům pohádky o tom, že demokracie znamená »ochranu menšiny«. Je to neuvěřitelné, ale je to fakt! Léta páně 1918, v pátém roce světového imperialistického masakrování a rdoušení internacionalistických menšin (tj. těch, které podle nezradily socialismus jako Renaudelové a Longuetové, Scheidemannové a Kautští, Hendersonové a Webbové apod.) ve všech »demokraciích« světa, učený pan Kautsky sladkým, přesládlým hlasem vynáší do nebes »ochranu menšiny«. Komu je libo, může si to přečíst na s. 15 jeho brožury. A na straně 16 vám toto učené . . . individuum poví o whizích a to-ryích¹¹¹ v 18. století v Anglii!

Jaká učenost! Jak rafinované přisluhování buržoazii! Jak civilizovaný způsob plazit se po břiše před kapitalisty a lízat jim paty! Kdybych já byl Kruppem nebo Scheide-

mannem, Clemenceauem nebo Renaudelem, platil bych panu Kautskému milióny, odměňoval bych ho jidášskými polibky, vynášel bych ho před dělníky, doporučoval bych »jednotu socialismu« s tak »ctihodnými lidmi«, jako je Kautsky. Psát brožury proti diktatuře proletariátu, vyprávět o whizích a torýích v 18. století v Anglii, ujišťovat, že demokracie znamená »ochranu menšiny«, a mlčet o *progromech* na internacionalisty v americké »demokratické« republice, to snad nejsou lokajské úsluhy buržoazii?

Učený pan Kautsky »zapomněl« podle všeho náhodou na »maličkost«, totiž že vládnoucí strana buržoazní demokracie ochraňuje menšinu pouze jiné *buržoazní* strany, kdežto proletariátu se v každé *vážné, důležité, základní* otázce dostává místo »ochrany menšiny« stanného práva nebo pogromů. *Čím vyspělejší je demokracie, tím blíží je k pogromu nebo k občanské válce při každé hluboké politické roztržce nebezpečné pro buržoazii.* Tento »zákon« buržoazní demokracie by učený pan Kautsky mohl pozorovat na Dreyfusově aféře¹¹² v republikánské Francii, na lynčování černochů a internacionalistů v americké demokratické republice, na Irsku a Ulsteru v demokratické Anglii¹¹³, na pronásledování bolševiků a na organizování pogromů proti nim v dubnu 1917 v Ruské demokratické republice. Úmyslně volím příklady nejen z války, nýbrž i z doby před válkou a z doby, kdy byl mír. Úlisný pan Kautsky ráčí zavírat oči před těmito fakty 20. století, zato však vypráví dělníkům obdivuhodně nové, pozoruhodně zajímavé, neobyčejně poučné a neuvěřitelně závažné věci o whizích a torýích v 18. století.

Vezměte si buržoazní parlament. Je možné připustit, že učený Kautsky nikdy neslyšel, jak si burza a bankéři *tím více* podrobují buržoazní parlamenty, *čím vyspělejší je demokracie?* Z toho nevyplývá, že by se nemělo využívat buržoazního parlamentarismu (vždyť bolševici ho využili tak úspěšně jako snad žádná jiná strana na světě, neboť v letech 1912—1914 jsme měli ve svých rukou ve IV. du-

mě celou dělnickou kurii). Vyplývá z toho ovšem, že pouze liberál může zapomínat na *historickou omezenost a podмінěnost* buržoazního parlamentarismu, jako na to zapomíná Kautsky. I v tom nejdemokratičtějším buržoazním státě se utlačované masy setkávají na každém kroku s nehorázným rozporem mezi *formální* rovností, kterou proklamuje »demokracie« kapitalistů, a tisíci *faktických* omezení a machinací, které činí z proletářů *námezdní otroky*. Právě tento rozpor názorně ukazuje prohnílost, prolhanost a pokrytectví kapitalismu. Agitátoři a propagátoři socialismu neustále odhalují masám právě tento rozpor, *aby je připravili* na revoluci! A když epocha revolucí *našla*, obrátil se k ní Kautsky zády a začal opěvovat *půvaby odumírající* buržoazní demokracie.

Proletářská demokracie, jejíž jednou formou je sovětská moc, ve světě v dosud nevidané míře rozvinula a rozšířila demokracii právě pro obrovskou většinu obyvatelstva, pro vykořisťované a pracující. Napsat celou knížku o demokracii, jak to udělal Kautsky, který mluví na dvou stránkách o diktatuře a na desítkách stran o »čisté demokracii«, a *nepostřehnout* to, znamená celou věc liberalisticky úplně překroutit.

Vezměte si zahraniční politiku. Ani v jednom, i v tom nejdemokratičtějším buržoazním státě se neprovádí otevřeně. Všude jsou masy klamány, v demokratické Francii, ve Švýcarsku, v Americe a v Anglii stokrát víc a rafinovaněji než v jiných státech. Sovětská moc strhla roušku tajemství ze zahraniční politiky revoluční cestou. To Kautsky nepostřehl, o tom mlčí, ačkoli v epoše loupeživých válek a tajných smluv o »rozdělení sfér vlivu« (tj. o rozdělení světa kapitalistickými lupiči) to má *kardinální* význam, neboť na tom závisí otázka míru, otázka života a smrti desetimiliónů lidí.

Vezměte si státní zřízení. Kautsky se chytá »maličkostí«, dokonce i takových, že volby jsou »nepřímé« (v sovětské ústavě), ale podstatu věci nevidí. *Třídní* podstatu

státního aparátu, státního mechanismu nevidí. V buržoazní demokracii kapitalisté *odrazují* masy od účasti na státní správě, od svobody shromažďování a tisku atd. tisícerými úskoky — tím obratnějšími a spolehlivěji působícími, čím vyvinutější je »čistá« demokracie. Sovětská moc *první* na světě (přesně řečeno druhá, neboť totéž začala dělat Pařížská komuna) *zapojuje* masy, a to *vykořisťované* masy do správy státu. Účast v buržoazním parlamentu (který *nikdy neřeší* nejdůležitější otázky buržoazní demokracie: ty řeší burza, banky) je pracujícím masám *znemožněna* tisícerými překážkami a dělníci velmi dobře vědí a cítí, vidí a přesvědčují se, že buržoazní parlament je *cizí* instituce, *nástroj k potlačování* proletářů buržoazií, instituce nepřátelské třídy, vykořisťovatelské menšiny.

Sověty jsou bezprostřední organizací pracujících a vykořisťovaných mas, *usnadňují* jim, aby samy budovaly stát a všestranně, jak jen je to možné, jej spravovaly. Zejména předvoj pracujících a vykořisťovaných, městský proletariát, má přitom tu výhodu, že je ve velkých podnicích nejlépe koncentrován: nejsnáze může volit a kontrolovat ty, kteří byli zvoleni. *Sověty jakožto organizace* automaticky *usnadňují* sjednocení všech pracujících a vykořisťovaných kolem jejich předvoje, proletariátu. Starý buržoazní aparát — úřednictvo, výsady plynoucí z bohatství, ze vzdělání poskytovaného buržoazií, ze styků apod. (tato faktická privilegia jsou tím rozmanitější, čím vyspělejší je buržoazní demokracie) — to všechno ve společnosti spravované sověty odpadá. Svoboda tisku přestává být pokrytectvím, neboť tiskárny a papír jsou buržoazii odebrány. Stejně je tomu s nejlepšími budovami, paláci, vilami a statkářskými usedlostmi. Sovětská moc ihned odňala vykořisťovatelům tisíce a tisíce těchto nejlepších budov a tím učinila právo shromažďování pro masy *miliónkrát* »demokratičtějším«, právě to právo shromažďování bez něhož je demokracie podvodem. Nepřímé volby d vyšších stupňů sovětů usnadňují sjezdy sovětů, činí *cei*

aparát méně nákladným, operativnějším a pro dělníky i rolníky přístupnějším v období, kdy život kypí a kdy je třeba, aby bylo možné zvláště rychle odvolat svého místního zástupce nebo jej poslat na společný sjezd sovětů.

Proletářská demokracie je miliónkrát demokratičtější než kterákoli buržoazní demokracie; sovětská moc je miliónkrát demokratičtější než nejdemokratičtější buržoazní republika.

Nepostřehnout to mohl buď jen vědomý přísluhovač buržoazie, nebo člověk politicky naprosto apatický, který za zaprášenými knihami buržoazie nevidí skutečný život, člověk, který je prosáklý buržoazně demokratickými předsudky, a proto se objektivně stává náhončím buržoazie.

Nepostřehnout to mohl jen člověk, který není schopen *vytyčit otázku z hlediska utlačovaných tříd:*

Je snad na světě mezi nejdemokratičtějšími buržoazními státy alespoň jeden, ve kterém by *průměrný, prostý dělník a průměrný, prostý zemědělský dělník* nebo každý vesnický poloproletář (tj. příslušník utlačovaných mas, obrovské většiny obyvatelstva) měli alespoň přibližně takovou *svobodu* pořádat schůze v nejlepších budovách, takovou *svobodu*, aby mohli vyjadřovat své názory a obhajovat své zájmy, protože by měli největší tiskárny a nejlepší sklady papíru, takovou *svobodu*, aby mohli vysílat do státní správy a k »organizování« státní příslušníky právě své třídy, jako je tomu v Sovětském Rusku?

Je směšné i samo pomyšlení, že by pan Kautsky našel v kterékoli zemi z tisíce informovaných průmyslových a zemědělských dělníků alespoň jednoho, který by nevěděl, jak na tuto otázku odpovědět. Dělníci na celém světě, kteří se z buržoazních novin dovídají jen částečně příznivé pravdy, instinktivně sympatizují se Sovětskou republikou právě proto, že v ní vidí *proletářskou demokracii, demokracii pro chudé*, a ne demokracii pro bohaté, jakou je skutečně každá, i ta nejlepší buržoazní demokracie.

Nám vládnou (a náš stát »organizují«) buržoazní úředníci, buržoazní poslanci, buržoazní soudci. To je prostá, jasná a nesporná pravda, kterou znají ze své životní zkušenosti, kterou si denně uvědomují a o níž se přesvědčují desetimilióny a stamilióny lidí patřících k utlačovaným třídám ve všech buržoazních státech, a to i ve státech sebedemokratičtějších.

V Rusku byl však byrokratický aparát úplně rozbit, nezbyl z něho kámen na kameni, všichni bývalí soudci byli vyhnáni, buržoazní parlament byl rozehán — a právě dělníkům a rolníkům byl dán *daleko dostupnější* zastupitelský orgán, *jejich* sověty nahradily úředníky, nebo *jejich* sověty dostaly větší pravomoc než úředníci, *jejich* sověty byly pověřeny volit soudce. Už jen tento fakt stačí, aby všechny utlačované třídy uznaly sovětskou moc, tj. danou formu diktatury proletariátu, která je milionkrát demokratičtější než nejdemokratičtější buržoazní republika.

Kautsky nechápe tuto pravdu, srozumitelnou a zřejmou každému dělníkovi, neboť »zapomněl«, »odnaučil se« ptát: Demokracie *pro kterou třídu?* Uvažuje z hlediska »čisté« (tj. snad netřídní nebo snad mimotřídní) demokracie. Argumentuje jako Shylock: »libra masa«^[118] a dost. Rovnost všech občanů — jinak to není demokracie.

Musíme se učeného Kautského, »marxisty« a »socialisty« Kautského zeptat:

Může existovat rovnost mezi vykořisťovaným a vykořisťovatelem?

Je to strašné a je to neuvěřitelné, že musíme klást takovou otázku při posuzování knihy ideového vůdce II. internacionály. Ale »když ses dal na vojnu, musíš bojovat«! Dal ses do psaní o Kautském, tedy vysvětli vědátorovi, proč nemůže existovat rovnost mezi vykořisťovatelem a vykořisťovaným.

MŮŽE EXISTOVAT ROVNOST MEZI VYKOŘIŠŤOVANÝM A VYKOŘIŠŤOVATELEM?

Kautsky uvažuje takto:

(1) »Vykořisťovatelé tvořili vždy pouze nepatrnou menšinu obyvatelstva« (brožura Kautského, s. 14).

To je nesporná pravda. Jak bychom měli uvažovat, vycházíme-li z této pravdy? Lze uvažovat marxisticky, socialisticky a pak je třeba vzít za základ vztah vykořisťovaných k vykořisťovatelům. Lze uvažovat liberalisticky, buržoazně demokraticky a pak je třeba vzít za základ vztah většiny k menšině.

Uvažujeme-li marxisticky, musíme říct: Vykořisťovatelé nevyhnutelně přeměňují stát (jde přece o demokracii, tj. o jednu z forem státu) v nástroj vlády své třídy, vykořisťovatelů nad vykořisťovanými. Proto také demokratický stát, pokud existují vykořisťovatelé, vládnoucí většině vykořisťovaných, bude nevyhnutelně demokracií pro vykořisťovatele. Stát vykořisťovaných se musí od takového státu podstatně lišit, musí být demokracií pro vykořisťované a *potlačováním vykořisťovatelů*, potlačování třídy však znamená nerovnost této třídy, její vyloučení z »demokracie«.

Uvažujeme-li liberalisticky, musíme říct: Většina rozhoduje, menšina se podrobuje. Kdo se nepodrobí, bude trestán. To je vše. Uvažovat o třídním charakteru státu, a zejména o »čisté demokracii«, je zbytečné; to k věci nepatří, neboť většina je většina a menšina je menšina. Libra masa je libra masa a basta.

Právě tak uvažuje Kautsky:

(2) »Z jakých důvodů by měla vláda proletariátu nabývat a nutně nabývat takové formy, která je neslučitelná s demokracií?« (s. 21) Následuje vysvětlení, že proletariát má na své straně většinu, vysvětlení velmi podrobné

a velmi rozvláčné, i s citátem z Marxe, i s počtem hlasů v Pařížské komuně. Závěr: »Režim, který má v masách tak hluboké kořeny, nemá nejmenší důvody sahat na demokracii. Nebude se však moci obejít vždy bez násilí v případech, kdy se používá násilí, aby byla potlačena demokracie. Na násilí lze odpovídat jen násilím. Avšak režim, který si je vědom, že má za sebou masy, se bude uchylovat k násilí jen proto, aby *chránil* demokracii, ale ne proto, aby ji *ničil*. Kdyby takový režim chtěl odstranit svůj nejspolehlivější základ, všeobecné volební právo, hluboký zdroj obrovské mravní autority, dopustil by se přímo sebevraždy« (s. 22).

Vidíte: vztah vykořisťovaných k vykořisťovatelům z argumentace Kautského zmizel. Zbyla jen většina vůbec, menšina vůbec, demokracie vůbec, nám už známá »čistá demokracie«.

Všimněte si, že se to říká *ve spojitosti s Pařížskou komunou!* Pro názornost hned uvedeme, co říkali *v souvislosti s Komunou* o diktatuře Marx a Engels:

Marx: »Dosazují-li dělníci místo diktatury buržoazie svou revoluční diktaturu . . ., aby zlomili odpor buržoazie . . ., dávají státu revoluční a přechodnou formu . . .«¹¹⁴

Engels: »Strana, která zvítězila« (v revoluci), »nevyhnutelně bývá nucena udržovat svou vládu strachem, který nahánějí reakcionářům její zbraně. Kdyby se byla Pařížská komuna neopírala o autoritu ozbrojeného lidu proti buržoazii, byla by se mohla udržet déle než jeden den? Nevytýkáme snad naopak Komuně právem, že příliš málo používala této autority?«¹¹⁵

Ještě Engels: »A protože je stát jen přechodnou institucí, které se používá v boji, v revoluci k násilnému potlačení odpůrců, je úplný nesmysl mluvit o svobodném lidovém státě: dokud proletariát ještě *potřebuje* stát, nepotřebuje ho v zájmu svobody, ale aby potlačil své odpůrce; a jakmile se může mluvit o svobodě, přestává stát jako takový existovat. . .«¹¹⁶

Od Kautského je k Marxovi a Engelsovi tak daleko jako od země k nebi, jako od liberála k proletářskému revolucionáři. Čistá demokracie, prostě »demokracie«, o které mluví Kautsky, je jen interpretací téhož »svobodného státu lidu«, tj. *naprostým nesmyslem*. Kautsky se s učeností veleučeného pavědce neboli s nevinností desetiletého děvčátka ptá: Proč by byla třeba diktatura, je-li zde většina? A Marx s Engelsem vysvětlují:

Proto, aby byl zlomen odpor buržoazie,
proto, aby byl reakcionářům nahnán strach,
proto, aby byla udržena autorita ozbrojeného lidu proti buržoazii,
proto, aby proletariát mohl násilím potlačit své nepřátele.

Kautsky toto vysvětlení nechápe. Zamilován do »čistoty« demokracie, nepostřehne její buržoazní podstatu a trvá »důsledně« na tom, že většina, když už je jednou většinou, nemusí »lámat odpor« menšiny, nemusí ji »násilně potlačovat« — že stačí potlačovat *jednotlivé případy* porušování demokracie. Zamilován do »čistoty« demokracie, dopouští se Kautsky *bezděčně* téže maličké chyby, které se vždy dopouštějí všichni buržoazní demokraté: pokládá totiž formální rovnost (skrz naskrz lživou a pokryteckou za kapitalismu) za rovnost faktickou! Maličkost!

Vykořisťovatel a vykořisťovaný si nemohou být rovni.

Tato pravda, jakkoli je Kautskému nepřijemná, tvoří samu podstatu socialismu.

Druhá pravda: skutečná, faktická rovnost není možná, dokud není úplně odstraněna jakákoli možnost vykořisťování jedné třídy jinou.

Vykořisťovatele lze v krátké době porazit, jestliže se podaří povstání v centru, nebo vzbouří-li se armáda. Ale kromě zcela zvláštních a vzácných případů nelze vykořisťovatele ihned odstranit. Statkáře a kapitalisty ve větší zemi nelze vyvlastnit okamžitě. A tak pouhé vyvlastnění jako právní nebo politický akt věc naprosto neřeší, neboť

je třeba fakticky *svrhnout* statkáře a kapitalisty, fakticky je *nahradit* jinou, dělnickou správou továren a velkostatků. Nemůže existovat rovnost mezi vykořisťovateli, kteří se během mnoha generací odlišili jak vzděláním, tak podmínkami blahobytného života a zvyky, a mezi vykořisťovanými, jejichž velká část i v sebebepokrokovějších a sebe-demokratičtějších buržoazních republikách je zdeptaná, nevzdělaná, nevědomá, zastrášená a roztržštěná. Dlouhou dobu po převratu mají vykořisťovatelé nutně ještě mnoho obrovských faktických výhod: mají ještě peníze (zrušit peníze nelze okamžitě), určitý movitý majetek, často značný, mají ještě styky, dovedou organizovat a řídit, znají všechna »tajemství« řízení a správy (zvyklosti, metody, prostředky, možnosti), mají vyšší vzdělání, úzké kontakty s technicky nejvzdělanějším personálem (který žije a uvažuje jako buržoazie), mají nepoměrně větší vojenské zkušenosti (což je velmi důležité) a tak dále a tak dále.

Jsou-li vykořisťovatelé poraženi pouze v jedné zemi — a to je ovšem typický případ, neboť revoluce, jež by současně proběhla v několika zemích, je vzácnou výjimkou —, zůstávají *přece jen silnější* než vykořisťovaní, neboť mezinárodní styky vykořisťovatelů jsou obrovské. Že část vykořisťovaných patřící k nejméně vyspělým středním rolníkům, řemeslníkům atd. jde a je schopna jít za vykořisťovateli, to ukazovaly dosud *všechny* revoluce včetně Komuny (neboť mezi versailleskými vojsky, na což »zapomněl« veleučení Kautsky, byli i proletáři).

Předpokládat za takového stavu, že za poněkud hlubší a vážnější revoluce rozhoduje pouhý poměr většiny k menšině, je největší tupohlavost, je nejtupidnější předstudek tuctového liberála, je *klamání mas*, je zatajování před nimi všem dobře známé historické pravdy. Tato historická pravda spočívá v tom, že při každé hluboké revoluci je *pravidlem dlouhotrvající, úporný a zoufalý* odpor vykořisťovatelů, kteří po celou řadu let mají nesmírné faktické výhody nad vykořisťovanými. Nikdy, leda snad

v licoměrné fantazii licoměrného hlupáčka Kautského, se vykořisťovatelé nepodrobí rozhodnutí většiny vykořisťovaných, aniž by v poslední zoufalé bitvě, v řadě bitev vyzkoušeli svou převahu.

Přechod od kapitalismu ke komunismu je celá historická epocha. Dokud tato epocha neskončila, vykořisťovatelům nutně zbývá naděje na restauraci, a tato *naděje* se mění v *pokusy* o restauraci. Po první vážné porážce se vrhají svržení vykořisťovatelé, kteří nečekali, že budou svrženi, kteří v to nevěřili a ani v myšlenkách to nepřipouštěli, s desetkrát větší energií, se zběsilou vášní, se stokrát větší nenávisťou do boje za znovudobytí ztraceného »ráje«, za své rodiny, které žily tak sladce a které teď »sprostá luza« přivádí na mizinu a odsuzuje k bídě (nebo k »sprosté« práci . . .). A za vykořisťovateli z řad kapitalistů se belhá početná maloburžoazie, o které desetiletí historických zkušeností ve všech zemích dosvědčují, že váhá a kolísá, dnes jde za proletariátem, zítra se leká obtíží převratu, po první porážce nebo částečné porážce dělnictva propadá panice, je nervózní, pobíhá sem a tam, fňuká, přebíhá z tábora do tábora . . . jako naši menševici a eseři.

A za tohoto stavu, v období úporné, zostřené války, kdy dějiny stavějí na pořad dne otázku zachování či zrušení staletých a tisíciletých výsad, vykládat o většině a menšině, o čisté demokracii, o zbytečnosti diktatury, o rovnosti mezi vykořisťovatelem a vykořisťovaným!! Jak bezmezná tupost, jak úžasný šosáctví je k tomu třeba!

Ale desetiletí poměrně »pokojného« kapitalismu let 1871 — 1914 nahromadila v socialistických stranách, které se přizpůsobují oportunistu, Augiášovy chlévy šosáctví, omezenosti, renegátství . . .

Čtenář si pravděpodobně všiml, že Kautsky na místě, které jsme citovali z jeho knihy, mluví o úkladech proti

všeobecnému volebnímu právu (mimochodem nazývá toto právo hlubokým zdrojem silné morální autority, kdežto Engels v souvislosti s touž Pařížskou komunou a v souvislosti s touž otázkou diktatury mluví o autoritě ozbrojeného lidu proti buržoazii^[124]); charakteristické je, porovnáme-li si názor šosáka na »autoritu« s názorem revolucionáře . . .).

Je třeba poznamenat, že otázka zbavení vykořisťovatelů volebního práva je *čistě ruskou* otázkou, a ne *obecnou otázkou diktatury proletariátu*. Kdyby se byl Kautsky nepřetvařoval a nazval svou brožuru Proti bolševikům, odpovídal by tento název obsahu brožury a Kautsky by měl právo mluvit přímo o volebním právu. Ale Kautsky chtěl vystoupit především jako »teoretik«. Nazval svou brožuru *obecně* Diktatura proletariátu. Mluví o sovětech a o Rusku speciálně teprve v druhé části brožury, počínaje 6. kapitolou. Ale v první části (z které jsem také převzal citát) jde o *demokracii a diktaturu obecně*. Jakmile Kautsky začal mluvit o volebním právu, *prozradil se* jako polemik proti bolševikům, *který si ani za mák neváží teorie*. Neboť teorie, tj. uvažování o obecných (a ne speciálně národních) třídních základech demokracie a diktatury, se musí zabývat nikoli speciální otázkou, jako je volební právo, ale obecnou otázkou: *Může být demokracie v historickém období svržení vykořisťovatelů a nahrazení jejich státu státem vykořisťovaných zachována i pro boháče, i pro vykořisťovatele?*

Tak a jen tak může klást otázku teoretik.

Známe příklad Komuny, známe všechny úvahy zakladatelů marxismu v souvislosti s Komunou a o Komuně. Na základě tohoto materiálu jsem rozebíral například otázku demokracie a diktatury ve své brožure Stát a revoluce^[45], kterou jsem napsal před říjnovým převratem. O omezení volebního práva *jsem neřekl ani slovo*. Také dnes je třeba říct, že otázka omezení volebního práva je speciálně národní, a není to obecná otázka diktatury.

K otázce omezení volebního práva je třeba přistoupit, až budeme zkoumat *zvláštní podmínky* revoluce v Rusku a *zvláštní cestu* jejího vývoje. V dalším výkladu to také učiníme. Byla by však chyba předem se zaručovat, že všechny další proletářské revoluce v Evropě, nebo většina z nich jistě omezí volební právo buržoazie. Může se to stát. Po válce a po zkušenostech z revoluce v Rusku je pravděpodobné, že k tomu dojde, ale není to pro uskutečnění diktatury *nevyhnutelné*, není to *nezbytný* znak logického pojmu diktatury, není to obsaženo jako *nezbytná* podmínka v historickém a třídním pojmu diktatury.

Nezbytným znakem, nezbytnou podmínkou diktatury je *násilné* potlačení vykořisťovatelů jako *třídy*, a tedy *porušení* »čisté demokracie«, tj. rovnosti a svobody, *vůči* této *třídě*.

Tak a jen tak může být formulována otázka teoreticky. A Kautsky tím, že otázku takto neformuloval, dokázal, že nevystupuje proti bolševikům jako teoretik, ale jako sykofant ve službách oportunistů a buržoazie.

Ve kterých zemích a za jakých národních zvláštností toho nebo onoho kapitalismu bude použito (výhradně nebo převážně) určitého omezení, porušení demokracie vůči vykořisťovatelům, to je otázka národních zvláštností toho nebo onoho kapitalismu, té nebo oné revoluce. Teoreticky zní otázka jinak, zní takto: Je možná diktatura proletariátu *bez porušení demokracie* vůči třídě *vykořisťovatelů*?

Právě tuto, teoreticky *jedině* důležitou a podstatnou otázku Kautsky obešel. Kautsky uvedl všechny možné citáty z Marxe a Engelse *kromě těch*, které se vztahují k dané otázce a na které jsem výše poukázal.

Kautsky diskutoval o všem možném, o všem, co je přijatelné pro liberály a buržoazní demokraty, co nevybočuje z okruhu jejich názorů — jen ne o hlavní věci, jen ne o tom, že proletariát nemůže zvítězit, *nezlomí-li odpor* buržoazie, *nepotlačí-li násilím své odpůrce*, a že tam, kde

existuje »násilné potlačení«, kde není »svoboda«, *neexistuje samozřejmě demokracie.*

To Kautsky nepochopil.

Přejdeme ke zkušenostem z revoluce v Rusku a k neshodám mezi sověty a Ústavodárným shromážděním, které vedly k tomu, že Ústavodárné shromáždění bylo rozpuštěno a buržoazie zbavena volebního práva.

SOVĚTY SE NESMĚJÍ PŘEMĚŇOVAT VE STÁTNÍ ORGANIZACE

Sověty jsou ruskou formou diktatury proletariátu. Kdyby marxistický teoretik, který píše práci o diktatuře proletariátu, skutečně tento jev studoval (a neopakoval lamentace maloburžoazie proti diktatuře, jako to dělá Kautsky, když zpívá podle menševické noty), pak by takový teoretik podal obecnou definici diktatury, prozkoumal by její zvláštní, národní formu — sověty, a kritizoval by je jako jednu z forem diktatury proletariátu.

Je pochopitelné, že od Kautského po jeho liberálním »zpracování« Marxova učení o diktatuře nelze něco seriózního očekávat. Je však nanejvýš charakteristické podívat se, jak vlastně přistoupil k otázce, co jsou sověty, a jak se s touto otázkou vyrovnal.

Sověty, píše, když vzpomíná na jejich vznik roku 1905, vytvořily takovou »formu proletářské organizace, která byla ze všech nejobsáhlejší (umfassendste), neboť zahrnovala všechny námezdní dělníky« (s. 31). Roku 1905 byly sověty jen místními korporacemi, roku 1917 se staly celoruskou organizací.

»Už dnes,« pokračuje Kautsky, »mají sovětské formy organizace za sebou velikou a slavnou historii. A před sebou mají historii ještě větší, a to nejen v Rusku samém. Všude se ukazuje, že proti obrovským si-

lám, kterými finanční kapitál hospodářsky i politicky disponuje, nejsou dřívější metody hospodářského a politického boje proletariátu postačující« (versagen; tento německý výraz je o něco silnější než »nejsou postačující«, a o něco slabší než »jsou bezmocné«). »Nelze se jich zříct, jsou nezbytné pro normální doby, ale čas od času před nimi vystávají takové úkoly, které nejsou s to splnit, takové úkoly, kdy příslibem úspěchu je pouze sjednocení všech politických i hospodářských mocenských prostředků dělnické třídy« (s. 32).

Následuje úvaha o masové stávce a o tom, že »byrokracie odborových svazů«, která je právě tak nutná jako odborové svazy, »není schopna vést takové mohutné třídní zápasy, které jsou stále příznačnější pro současnost . . .«

»Sovětská forma organizace,« domnívá se Kautsky, »je tedy jedním z nejdůležitějších jevů naší doby. Snad bude mít rozhodující význam ve velkých rozhodujících bitvách mezi kapitálem a prací, kterým jdemme vstříc.

Jsme však oprávněni žádat na sovětech ještě něco víc? Bolševici, kteří po listopadové (podle nového kalendáře, tj. podle našeho říjnové) revoluci 1917 získali spolu s levými socialisty-revolucionáři většinu v ruských sovětech dělnických zástupců, přešli po rozeznání Ústavodárného shromáždění k tomu, že ze sovětu, který byl do té doby *bojovou organizací jedné třídy*, vytvořili *státní organizaci*. Zrušili demokracii, kterou vybojoval lid v Rusku v březnové (podle nového kalendáře, podle našeho únorové) revoluci. Ve shodě s tím se bolševici přestali nazývat sociálními *demokraty*. Nazývají se *komunisty*« (s. 33, podtrženo Kautským).

Kdo zná ruskou menševickou literaturu, okamžitě postřehne, jak Kautsky otrocky kopíruje Martova, Axelroda, Steina a spol. Právě »otrocky«, neboť až směšně překrucuje fakty, aby to odpovídalo menševickým předpoklům. Kautsky se například nesnažil dotázat svých informátorů, jako je berlínský Stein nebo stockholmský Axelrod, *kdy* se začalo jednat o tom, že by se bolševici měli nazývat komunisty, a o významu sovětů jako státních organizací. Kdyby si byl Kautsky opatřil tuto prostou informaci, nebyl by napsal tyto směšné řádky, neboť s oběma těmito otázkami vystoupili bolševici *v dubnu 1917*; je to

například v mých »tezích«^[53] ze 4. dubna 1917¹¹⁷, tj. *dávno před* Říjnovou revolucí 1917 (nemluvím už o rozehnaní Ústavodárného shromáždění 5. ledna 1918).

Kautského úvaha, kterou jsem zde nezkráceně uvedl, tvoří však *těžiště* celé otázky sovětů. Těžiště této otázky tkví právě v tom, zda sověty mají usilovat, aby se staly státními organizacemi (bolševici v dubnu 1917 razili heslo Všechnu moc sovětům! a na konferenci bolševické strany v témže dubnu 1917 bolševici prohlásili, že se nespokojují s buržoazní parlamentní republikou, ale požadují dělnicko-rolnickou republiku typu Komuny nebo typu sovětů)^[54], *nebo* zda sověty o to nemají usilovat, nemají přejímat moc, nemají se stát státními organizacemi, ale mají zůstat »bojovými organizacemi« jedné »třídy« (jak se vyjadřoval Martov, když náležitě přikrašloval svým zbožným přáním fakt, že sověty byly pod vedením menševiků *nástrojem, kterým si buržoazie podrobovala dělníky*).

Kautsky otrocky opakoval Martovova slova, převzal *úryvky* z teoretického sporu bolševiků s menševiky a přenesl tyto úryvky nekriticky a bezdůvodně na obecně teoretickou, celoevropskou půdu. Vyšla z toho taková slátanina, že by u každého uvědomělého ruského dělníka, kdyby se seznámil s uvedenou úvahou Kautského, vzbudila homérský smích.

Stejným smíchem uvítají Kautského všichni evropští dělníci (kromě hrstky zarytých sociálimperialistů), až jim vysvětlíme, oč jde.

Kautsky prokázal Martovovi medvědí službu, když Martovovu chybu neobyčejně názorně dovedl ad absurdum. Vždyť se podívejte, co z toho Kautskému vyšlo.

Sověty sdružují všechny námezdní dělníky. Dřívější metody hospodářského a politického boje proletariátu proti finančnímu kapitálu nejsou postačující. Sověty čeká veliký úkol nejen v Rusku. Budou mít rozhodující úlohu ve velkých rozhodujících bitvách mezi kapitálem a prací v Evropě. To říká Kautsky.

Výborně. Neřeší snad »rozhodující bitvy mezi kapitálem a prací« otázku, která z těchto tříd uchopí státní moc?

Nic podobného. Chraň bůh!

V »rozhodujících« bitvách se sověty, které sdružují všechny námezdní dělníky, *nesmějí stát státní organizací!*

A co je stát?

Stát není nic jiného než mechanismus k potlačování jedné třídy jinou.

Tedy utlačovaná třída, předvoj všech pracujících a vykořisťovaných v soudobé společnosti, musí směřovat k »rozhodujícím bitvám mezi kapitálem a prací«, *ale nesmí se dotýkat* onoho mechanismu, s jehož pomocí kapitál zotročuje práci! — *Nesmí rozbít* tento mechanismus! — *Nesmí své všeobslhlé organizace využívat k potlačování vykořisťovatelů!*

Výborně, znamenitě, pane Kautsky! »My« uznáváme třídní boj, jako jej uznávají všichni liberálové, tj. bez svržení buržoazie . . .

Na tom se právě jasně ukazuje, že se Kautsky nadobro rozešel jak s marxismem, tak se socialismem. Fakticky přechází na stranu buržoazie, která je ochotna připustit všechno možné, jen ne to, aby se organizace třídy, kterou utlačuje, přeměnily ve státní organizace. Zde se už Kautskému nijak nepodaří zachránit své smířlivecké stanovisko, které všechny hluboké rozpory odbývá frázemi.

Buď Kautsky odmítá jakékoli převzetí státní moci dělnickou třídou, anebo připouští, aby dělnická třída převzala starý, buržoazní, státní mechanismus, ale naprosto nepřipouští, aby jej zničila, rozbila a nahradila novým, proletářským. Ať Kautského úvahu »vykládáme« a »objasňujeme« tak či onak, v obou případech je zřejmé, že nesouhlasí s marxismem a že přešel na stranu buržoazie.

Už v Komunistickém manifestu^[70] mluvil Marx o tom, jaký stát potřebuje dělnická třída, která zvítězila, a napsal: »Stát, tj. proletariát zorganizovaný ve vládnoucí tří-

du.«¹¹⁸ A tu přijde člověk, který trvá na tom, že je stále ještě marxistou, a prohlašuje, že proletariát, jenž je do jednoho zorganizován a svádí »rozhodující bitvu« s kapitálem, *nesmí* dělat ze své třídní organizace státní organizaci. »Pověrečná víra ve stát«, o které Engels roku 1891 napsal, že »v Německu přešla do obecného vědomí buržoazie, a dokonce i do vědomí mnoha dělníků«¹¹⁹ — to zde dal najevo Kautsky. Bojujte, dělníci — »souhlasí« náš šosák (s tím »souhlasí« i buržoa, protože dělníci tak jako tak bojují, a je nutné myslet jedině na to, jak ulomit hrot jejich meče) — bojujte, ale *neopovažujte se zvítězit!* Neničte státní mechanismus buržoazie, nenahrazujte buržoazní »státní organizaci« proletářskou »státní organizací«!

Kdo skutečně zastával marxistický názor, že stát není nic jiného než mechanismus k potlačování jedné třídy jinou, kdo se alespoň trochu zamyslel nad touto pravdou, nemohl by nikdy dospět k takovému nesmyslu, že proletářské organizace, schopné zvítězit nad finančním kapitálem, se nesmějí přeměňovat ve státní organizace. Právě v tomto bodě se ukázal jako příslušník maloburžoazie, pro něhož je stát »přece jen« něčím mimotřídním nebo nadtřídním. Proč by vlastně mělo být dovoleno proletariátu, »*jedné třídě*«, aby vedla rozhodující boj proti *kapitálu*, který vládne nejen proletariátu, nýbrž všemu lidu, veškeré maloburžoazii, veškerému rolnictvu — ale proč nelze dovolit proletariátu, »*jedné třídě*«, aby svou organizaci přeměnila ve státní organizaci? Protože příslušníci maloburžoazie *se bojí* třídního boje a nedovádějí jej až do konce, až *k tomu nejzákladnějšímu*.

Kautsky se dokonale zapletl a prozradil. Všimněte si: sám přiznal, že Evropa jde vstříc rozhodujícím bitvám mezi kapitálem a prací a že dřívější metody hospodářského a politického boje proletariátu nestačí. Ale tyto metody spočívaly právě ve využívání *buržoazní* demokracie. Tedy?

Kautsky se zalekl domyslet, co z toho vyplývá.

Tedy pouze reakcionář, nepřítel dělnické třídy, přísluho-
hovač buržoazie může dnes vychvalovat buržoazní demo-
kracii, žvanit o čisté demokracii a přitom se obracet če-
lem k překonané minulosti. Buržoazní demokracie *byla*
proti středověku pokroková a bylo ji třeba využít. Ale
dnes dělnické třídě *nestačí*. Dnes se nelze dívat dozadu,
ale dopředu, aby byla nahrazena buržoazní demokracie
demokracií *proletářskou*. A jestliže připravovat proletář-
skou revoluci, školit a formovat proletářskou armádu by-
lo možné (a nutné) *v rámci* buržoazně demokratického
státu, pak je zrádcem proletářské věci a renegátem, kdo
takto omezuje proletariát v době, kdy dochází k »rozho-
dujícím bitvám«.

Kautsky se dostal do velmi směšné situace, neboť opa-
koval Martovův závěr a *nepostřehl*, že tento závěr se
u Martova opírá o *jiný* závěr, který u Kautského chybí!
Martov říká (a Kautsky po něm opakuje), že Rusko ještě
nedozrálo pro socialismus, z čehož samozřejmě vyplývá,
že je ještě brzy přeměňovat sověty z orgánů boje ve státní
organizace (čti: sověty je vhodné přeměňovat za pomoci
menševických vůdců v orgány, jejichž prostřednictvím si
imperialistická buržoazie *podřizuje* dělníky). Kautsky pře-
ce *nemůže* říct přímo, že Evropa nedozrála pro socialis-
mus. Kautsky napsal roku 1909, dokud ještě nebyl rene-
gátem, že dnes se není třeba obávat *předčasné* revoluce
a že ten, kdo by se ze strachu před porážkou zřekl revolu-
ce, by byl zrádcem.^[159] Kautsky se neodvažuje zříct se to-
hoto výroku *otevřeně*. A z toho vyplývá takový nesmysl,
který plně odhaluje všechnu stupidnost a zbabělost pří-
slušníka maloburžoazie: na jedné straně je Evropa zralá
pro socialismus a spěje k rozhodujícím bitvám mezi prací
a kapitálem — a na druhé straně *bojovou organizaci* (tj.
takovou, která se vytváří, vyvíjí a upevňuje v boji), orga-
nizaci proletariátu, předvoj a organizátorku, vůdkyni
utlačovaných *nelze* přeměňovat ve státní organizaci!

Myšlenka, že sověty jsou nezbytné jako bojová organizace, ale že se nesmějí přeměňovat ve státní organizace, je z hlediska praktické politiky ještě nekonečně stupidnější než z teoretického hlediska. Dokonce v klidných dobách, kdy není revoluční situace, vyvolává masový boj dělníků proti kapitalistům, např. masová stávka, na obou stranách strašlivé rozhořčení, boj se nesmírně vyhrocuje a buržoazie ustavičně poukazuje na to, že je a chce zůstat »pánem domu« apod. Za revoluce, kdy politický život je v plném varu, dospěje taková organizace jako sověty, která sdružuje *všechny* dělníky *všech* průmyslových odvětví, ale také *všechny* vojáky a všechno pracující a chudé venkovské obyvatelstvo, dospěje taková organizace sama sebou, v průběhu boje, prostou »logikou« náporu a odporu nevyhnutelně k tomu, že vyžene otázku *na ostří nože*. Pokus zaujmout stanovisko středu, »smířit« proletariát s buržoazií, je tupohlavost a uboze zkrachuje: tak tomu bylo v Rusku s tím, co hlásal Martov a ostatní menševici, tak tomu bude nevyhnutelně i v Německu a v jiných zemích, jestliže se sověty v širším měřítku uplatní, podaří-li se jim sjednotit a upevnit. Říct sovětům »bojujte, ale samy nepřebírejte veškerou státní moc, nestávejte se státními organizacemi«, znamená proklamovat spolupráci tříd a »sociální smír« proletariátu s buržoazií. Pouhá myšlenka, že by takové stanovisko mohlo v urputném boji vést k něčemu jinému než k hanebnému krachu, je směšná. Sedět na dvou židlích — to je věčný osud Kautského. Tváří se, jako by se teoreticky v ničem neztotožňoval s oportunisty, ale ve skutečnosti ve všem podstatném (tj. ve všem, co se týká revoluce) se s nimi ztotožňuje *v praxi*.

ÚSTAVODÁRNÉ SHROMÁŽDĚNÍ A SOVĚTSKÁ REPUBLIKA

Otázka Ústavodárného shromáždění a jeho rozehnutí bolševiky tvoří těžiště celé brožury Kautského. K této otázce se ustavičně vrací. Celé dílo ideového vůdce II. internacionály je plné nářeků na to, že bolševici »zničili demokracii« (viz výše v jednom citátu z Kautského). Je to otázka skutečně zajímavá a důležitá, neboť vztah mezi buržoazní a proletářskou demokracií vyvstal před revolucí *v praxi*. Podívejme se, jak tuto otázku zkoumá náš »marxistický teoretik«.

Cituje Teze o Ústavodárném shromáždění^[67], které jsem napsal a uveřejnil v Pravdě 26. prosince 1917.* Zdálo by se, že si ani nelze představit lepší důkaz toho, že Kautsky přistupuje k věci seriózně, s dokumenty v ruce. Ale podívejte se, *jak* Kautsky cituje. Neříká, že těchto tezí bylo devatenáct, neříká, že pojednávají o vztahu mezi obvyklou buržoazní republikou s Ústavodárným shromážděním a mezi republikou sovětů i o *historii* n souladu mezi Ústavodárným shromážděním a diktaturou proletariátu v naší revoluci. To všechno Kautsky obchází a prostě čtenáři prohlašuje, že z »nich (z těchto tezí) jsou zvláště důležité dvě«: jedna — že eseri se po volbách do Ústavodárného shromáždění, ale ještě před jeho svoláním rozštěpili (Kautsky mlčí o tom, že je to pátá teze), druhá — že republika sovětů je vůbec vyšší demokratickou formou než Ústavodárné shromáždění. (Kautsky mlčí o tom, že je to třetí teze.)

A teprve z této třetí teze cituje Kautsky jednu část do slova, a to:

»Republika sovětů je nejen formou demokratických institucí vyššího typu (ve srovnání s *obvyklou*, buržoazní republikou s Ústavodárným shromážděním jako svou

* Viz Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 190—194. *Red.*

vrcholnou institucí), ale také jedinou formou, která je s to zajistit nejméně bolestivý* přechod k socialismu« (Kautsky vynechává slovo »obvyklou« a úvodní slova teze: »pro přechod od buržoazního zřízení k socialistickému, pro diktaturu proletariátu«).

Kautsky ocitoval tato slova a s nepřekonatelnou ironií volá:

»Škoda jen, že dospěli k tomuto závěru teprve tehdy, když se v Ústavodárném shromáždění ocitli v menšině. Dříve se toho nikdo nedomáhal tak rezolutně jako Lenin.«

Tak je to doslova napsáno na 31. straně knihy Kautského!

To je opravdu perla! Jedině sykofant ve službách buržoazie mohl vylíčit věc tak lživě, aby čtenář nabyl dojmu, že všechny řeči bolševiků o vyšším typu státu jsou výmysl, který byl puštěn do světa teprve *potom*, když se bolševici ocitli v Ústavodárném shromáždění v menšině!! Tak hnusnou lež mohl vyslovit jen ničema, který se zaprodal buržoazii, nebo — což je naprosto jedno a totéž — který se spolehl na P. Axelroda a zatajuje své informátory.

Vždyť je všeobecně známo, že jsem hned první den po svém příjezdu do Ruska, 4. 4. 1917, veřejně přednesl teze^[53], ve kterých jsem vylíčil přednosti státu typu Komuny před buržoazní parlamentní republikou. *Znova a znovu* jsem pak na to upozorňoval v tisku, například v brožuře o politických stranách^[59], která byla přeložena do angličtiny^[161] a vyšla v Americe^[162] v lednu 1918 v new-

* Jen na okraj. Tento výraz »nejméně bolestivý« přechod cituje Kautsky mnohokrát a pokouší se tu zřejmě o ironii. Ale protože je to marný pokus, Kautsky o několik stránek dále překrucuje fakty a nesprávně cituje: »bezbolestný« přechod! Takovými prostředky vpašovat odpůrci nesmysl není ovšem těžké. Překrucování faktů tu také pomáhá vyhnout se věcnému argumentu: nejméně bolestivý přechod k socialismu je možný jen tehdy, je-li veškerá chudina beze zbytku zorganizována (sověty) a podporuje-li takovou organizaci hlavní mocenská složka státu (proletariát).

yorském listu The Evening Post¹²⁰. Nejen to. Konference bolševické strany, která se konala koncem dubna 1917, schválila rezoluci^[54] o tom, že proletářsko-rolnická republika je něco víc než buržoazní parlamentní republika, že naše strana se s touto buržoazní parlamentní republikou nespokojí a že program strany musí být patřičně změněn.¹²¹

Jak po tom všem nazvat výpad Kautského, který ujišťuje německé čtenáře, že prý jsem se bouřlivě domáhal svolání Ústavodárného shromáždění, a teprve potom, když se v něm bolševici ocitli v menšině, jsem začal »zlehčovat«
čest a důstojnost Ústavodárného shromáždění? Čím lze omluvit takový výpad?* Tím, že Kautsky neznal fakty? Proč tedy o nich začal psát? Nebo proč poctivě neříct, že já, Kautsky, píšu na základě informací získaných od menševiků Steina a P. Axelroda a spol.? Kautsky chce předstíráním objektivnosti zastírat svou úlohu přísluho-vače menševiků, kteří jsou uraženi svou porážkou.

To je však teprve začátek. To nejlepší přijde nakonec.

Připusťme, že Kautsky nechtěl nebo nemohl (??) dostat od svých informátorů překlad bolševických rezolucí a prohlášení o tom, zda se bolševici spokojují s buržoazní parlamentní demokratickou republikou. Připusťme i tuto možnost, i když je to nepravděpodobné. Vždyť právě o mých tezích z 26. prosince 1917^[67] se přece Kautsky *přímo zmiňuje* na 30. straně své knihy.

Zná Kautsky celý text těchto tezí, nebo z nich zná jen to, co mu předložili Steinové, Axelrodové a spol.? Kautsky cituje *třetí* tezi o *základní* otázce, zda si bolševici *před* volbami do Ústavodárného shromáždění uvědomovali, že republika sovětů je něco víc než buržoazní republika, a zda to říkali *lidu*. *Kautsky však o druhé tezi mlčí.*

V druhé tezi se říká:

* Chtěl bych připomenout, že takových menševických lží je v brožuře Kautského velmi mnoho. Je to pamflet vzteklého menševika.

»I když revoluční sociální demokracie prosazovala svolání Ústavodárného shromáždění, už od samého začátku revoluce 1917 *neustále zdůrazňovala*, že *republika sovětů je vyšší formou demokratismu než obvyklá buržoazní republika s Ústavodárným shromážděním*« (podtrženo mnou).

Aby vylíčil bolševiky jako bezzásadové lidi, jako »revoluční oportunisty« (nepamatují se, v jaké souvislosti používá Kautsky kdesi ve své knize tento výraz), *zatajil* pan Kautsky *německým čtenářům*, že se v tezích přímo odvolává na »*opakovaná*« prohlášení!

Takové jsou ony nicotné, ubohé a opovržením hodné metody, kterými pan Kautsky operuje. *Teoretické* otázky se tím vyhnul.

Je, nebo není správné, že buržoazně demokratická parlamentní republika je něco *nižšího* než republika typu Komuny nebo typu sovětů? V tom je podstata otázky a tomu se Kautsky vyhnul. Kautsky »zapomněl« na všechno, co Marx uvedl při hodnocení Pařížské komuny^[73]. »Zapomněl« také na Engelsův dopis Bebelovi z 28. března 1875, v němž je zvláště názorně a srozumitelně vyjádřena stejná Marxova myšlenka: »Komuna už nebyla státem ve vlastním smyslu slova.«¹²²

Tady máte nejvýznamnějšího teoretika II. internacionály, který se v samostatné brožuře o Diktatuře proletariátu speciálně zabývá Ruskem, kde otázka formy státu vyššího než demokratická buržoazní republika byla přímo a mnohokrát položena, ale o této otázce mlčí. Čím se to *ve skutečnosti* liší od přechodu na stranu buržoazie?

(Poznamenejme mimochodem, že i zde Kautsky pokulhává za ruskými menševiky. Menševici mají habaděj lidí, kteří znají »všechny citáty« z Marxe a Engelse, ale ani jeden menševik se od dubna 1917 do října 1917 a od října 1917 do října 1918 *ani jednou* nepokusil rozebrat otázku státu typu Komuny. Plechanov se také této otázce vyhnul. *Měli patrně důvod, aby mlčeli.*)

Je samozřejmé, že bavít se o rozeznání Ústavodárného shromáždění¹²³ s lidmi, kteří si říkají socialisté a marxisté, ale ve skutečnosti v *hlavní* otázce, v otázce státu typu Komuny, přecházejí k buržoazii, by znamenalo házet perly sviním. Postačí, bude-li v příloze k této brožuře otištěn celý text mých tezí o Ústavodárném shromáždění^[66]. Čtenář z nich uvidí, že otázka byla vytyčena 26. prosince 1917 jak z hlediska teoretického a historického, tak i z hlediska praktické politiky.

Zřekl-li se Kautsky úplně marxismu jako teoretik, mohl by otázku boje sovětů proti Ústavodárnému shromáždění prozkoumat alespoň jako historik. Z mnoha prací Kautského je nám známo, že *dokázal* být marxistickým historikem, že *tato* jeho díla zůstanou i přes jeho pozdější renegátství trvalým majetkem proletariátu. Ale v dané otázce se Kautsky *odvrací* od pravdy i jako historik, ignoruje *všeobecně známé* fakty a počíná si jako sykofant. *Chtěl* by vylíčit bolševiky jako lidi bezzásadové a popisuje, jak se pokoušeli *zmírnit* konflikt s Ústavodárným shromážděním dřív, než ho rozeznali. Na tom rozhodně není nic špatného, nemáme co zapírat; otiskují teze v plném znění a v nich je řečeno naprosto jasně: kolísající páni maloměšťáci, kteří jste se usadili v Ústavodárném shromáždění, buď se smířte s proletářskou diktaturou, nebo vás přemůžeme »revoluční cestou« (teze 18 a 19).

Tak vždy jednal a tak vždy bude jednat skutečně revoluční proletariát vůči kolísající maloburžoazii.

V otázce Ústavodárného shromáždění stojí Kautsky na formálním stanovisku. V mých tezích je jasně a mnohokrát řečeno, že zájmy revoluce jsou něco víc než formální práva Ústavodárného shromáždění (viz teze 16 a 17). Formálně demokratické hledisko je právě hledisko *buržoazního* demokrata, který neuznává, že zájem proletariátu a proletářského třídního boje je něco vyššího. Kautsky jako historik by nemohl nepřiznat, že buržoazní parlamenty jsou orgány té či oné třídy. Ale Kautsky nyní potřebo-

val (aby se hanebně zřekl revoluce) zapomenout na marxismus a *neptá se*, orgánem které *třídy* bylo Ústavodárné shromáždění v Rusku. Kautsky neanalyzuje konkrétní situaci, nechce vidět fakty, neříká německým čtenářům nic o tom, že v tezích je nejen teoreticky osvětlena otázka omezenosti buržoazní demokracie (teze č. 1—3), že se tu uvádějí nejen konkrétní podmínky, proč kandidátky stran z poloviny října 1917 neodpovídaly skutečnosti v prosinci 1917 (teze č. 4—6), ale že je tu zachycena i *historie třídního boje a občanské války* v říjnu až prosinci 1917 (teze č. 7—15). Z této konkrétní historie jsme vyvodili závěr (teze č. 14), že heslo Všechnu moc Ústavodárnému shromáždění! se stalo *ve skutečnosti* heslem kadetů a kaledinovců a jejich pomocníků.

To historik Kautsky přehlédl. Historik Kautsky nikdy neslyšel o tom, že všeobecné volební právo vytváří někdy maloburžoazní, někdy reakční a kontrarevoluční parlamenty. Kautsky jako marxistický historik neslyšel o tom, že forma voleb, forma demokracie je něco jiného než třídní obsah dané instituce. Tuto otázku třídního obsahu Ústavodárného shromáždění přímo obsahují a řeší moje teze. Možná, že mé řešení je nesprávné. Nebylo by nám nic vítanějšího, než kdyby někdo podal marxistickou kritiku naší analýzy. Místo aby psal přímo banální fráze (u Kautského je jich mnoho), že prý někteří lidé stojí v cestě kritice bolševismu, měl by se Kautsky sám pustit do takové kritiky. Ale v tom to právě vězí, že se u něho s kritikou nesetkáme. Dokonce se ani *nezabývá otázkou* třídní analýzy sovětů na jedné straně a Ústavodárného shromáždění na druhé. Proto *není možné* polemizovat a diskutovat s Kautským a nezabývá než *ukázat* čtenáři, proč nelze nazvat Kautského jinak než renegátem.

Nesoulad mezi sověty a Ústavodárným shromážděním má svou historii, kterou by nemohl obejít ani historik nestojící na stanovisku třídního boje. Této faktické historie se Kautsky neráčil ani *dotknout*. Zatajil německým čtená-

řům všeobecně známý fakt (který nyní zatajují jen zatvrzelí menševici), že se sověty i za vlády menševiků, tj. od konce února do října 1917, rozcházely s »celostátními« (tj. buržoazními) institucemi. Kautsky stojí v podstatě na stanovisku smíření, dorozumění a spolupráce proletariátu s buržoazií; i kdyby to Kautsky sebevíc popíral, toto jeho stanovisko je fakt, který potvrzuje celá jeho brožura. Ústavodárné shromáždění nemělo být rozehnáno, což znamená: boj proti buržoazii neměl být vybojován do konce, buržoazie neměla být svržena, proletariát se měl smířit s buržoazií.

Proč vlastně Kautsky zamlčel, že se menševici zabývali touto tak málo poctivou věcí od února do října 1917 a ničeho nedosáhli? Jestliže bylo možné smířit buržoazii s proletariátem, proč se to nepodařilo za menševiků, proč se buržoazie stranila sovětů, proč sověty nazývali (*menševici*) »revoluční demokracií«, kdežto buržoazii »cenzovými živly«?

Kautsky zatajil německým čtenářům, že právě menševici v »epoše« své vlády (od února do října 1917) nazývali sověty revoluční demokracií, a tím uznávali jejich přednosti proti všem ostatním institucím. Historik Kautsky jen proto, že zatajil tento fakt, mohl věc vylíčit tak, že neshody mezi sověty a buržoazií nemají svou historii a že k nim došlo náhle, znenadání, bezdůvodně, vzhledem ke špatnému chování bolševiků. Ale ve skutečnosti právě *víc než půlroční zkušenosti* (pro revoluci je to velmi dlouhá doba) menševického kompromisnictví, pokusů o smíření proletariátu s buržoazií přesvědčily lid o neplodnosti těchto pokusů a odradily proletariát od menševiků.

Sověty, uznává Kautsky, jsou skvělou bojovou organizací proletariátu, která má velkou budoucnost. Je-li tomu tak, pak se celá pozice Kautského hroutí jako domeček z karet nebo jako sen příslušníka maloburžoazie o tom, jak se obejít bez urputného boje proletariátu proti buržo-

azii. Vždyť celá revoluce je nepřetržitým a přitom zoufalým bojem a proletariát je vedoucí třídou *všech* utlačovaných, ohniskem a centrem veškerého úsilí všech utlačovaných o jejich osvobození. Sověty jako orgán boje utlačovaných mas pochopitelně obrážely a vyjadřovaly smýšlení a změny názorů těchto mas nepoměrně rychleji, všestranněji a pravdivěji než kterékoli jiné instituce (v tom je mimo jiné jeden ze zdrojů toho, proč je sovětská demokracie vyšším typem demokracie).

Od 28. února (podle starého kalendáře) do 25. října 1917 stačily sověty svolat *dva* celoruské sjezdy obrovské většiny obyvatelstva Ruska, všech dělníků a vojáků, sedmi nebo osmi desetin rolníků, nepočítaje v to spoustu místních újezdních, městských, guberniálních a oblastních sjezdů. Za tu dobu buržoazie nestačila svolat ani jedinou instituci, která by zastupovala většinu (kromě zcela podvodně svolané a urážlivé »demokratické porady«¹²⁴, která pobouřila proletariát). V Ústavodárném shromáždění se odrazilo *totéž* smýšlení mas, *totéž* politické seskupení jako na I. (červnovém) celoruském sjezdu sovětů¹²⁵. V době svolání Ústavodárného shromáždění (leden 1918) se konal II. sjezd (říjen 1917)¹²⁶ a III. sjezd sovětů (leden 1918)¹²⁷, přičemž oba *nad slunce jasněji ukázaly*, že se masy orientovaly doleva, zrevolucionovaly se, odvrátily se od menševíků a eserů a přešly k bolševíkům, *to znamená*, odvrátily se od maloburžoazního vedení, od iluzí o kompromisu s buržoazií a přešly na stranu proletářského revolučního boje za svržení buržoazie.

Tedy už samy *vnější okolnosti dějin* sovětů dokazují nutnost rozehnat Ústavodárné shromáždění a jeho *reakčnost*. Ale Kautsky neoblomně trvá na svém »heslu«: Ať zhyne revoluce, ať triumfuje buržoazie nad proletariátem, jen když pokvete »čistá demokracie«! Fiat justitia, perat mundus!*

* Ať je dán průchod spravedlnosti, ať zhyne svět! *Red.*

Ve stručnosti uvádíme výsledky celoruských sjezdů sovětů v dějinách revoluce v Rusku:

Celoruské sjezdy sovětů	Počet delegátů	Z toho bolševiků	Procento bolševiků
I. (3. 6. 1917)	790	103	13 %
II. (25. 10. 1917)	675	343	51 %
III. (10. 1. 1918)	710	434	61 %
IV. (14. 3. 1918) ¹²⁸	1232	795	64 %
V. (4. 7. 1918) ¹²⁹	1164	773	66 %

Stačí se podívat na tato čísla, abychom pochopili, proč se obhajobě Ústavodárného shromáždění nebo řečem (takovým, jako jsou řeči Kautského), že bolševiky nepodporuje většina obyvatelstva, jen smějeme.

SOVĚTSKÁ ÚSTAVA^[39]

Jak jsem už uváděl, zbavení buržoazie volebních práv není nezbytným a nutným znakem diktatury proletariátu. Také v Rusku bolševici, kteří dávno před Říjnem razili heslo této diktatury, neříkali předem, že vykořisťovatelé budou zbaveni volebních práv. *Tato* část diktatury se tu neobjevila »podle plánu« nějaké strany, ale *vznikla* sama sebou v průběhu boje. Historik Kautsky to ovšem nepostřehl. Nepochopil, že buržoazie ještě za vlády menševiků (stoupenců kompromisu s buržoazií) v sovětech se sama izolovala od sovětů, bojkotovala je, stavěla se proti nim a osnovala proti nim intriky. Sověty vznikly bez jakékoli ústavy a bez jakékoli ústavy *více než rok* (od jara 1917 do léta 1918) existovaly. Pobouření buržoazie proti samostatné a všemocné (protože všeobsáhlé) organizaci utlačovaných mas, boj — přitom nejnestoudnější, nejhrabivější a nejšpinavější — boj buržoazie proti sovětům, nakonec zjevná účast buržoazie (od kadetů po pravicové esery, od Miljukova po Kerenského) na kornilovovštině měly *podíl* na formálním vyloučení buržoazie ze sovětů.

Kautsky slyšel o kornilovovštině, ale velkopansky kašle na historické fakty, na průběh a formy boje určující *formy* diktatury: vždyť k čemupak fakty, jde-li o »čistou« demokracii? »Kritika« Kautského namířená proti odnětí volebních práv buržoazii se proto vyznačuje takovou . . . sentimentální naivitou, jež by byla dojemná u dítěte, ale jež je odporná u člověka, který nebyl dosud úředně prohlášen za slabomyslného.

»Kdyby se kapitalisté za všeobecného volebního práva ocitli v nepatrné menšině, spíše by se smířili se svým osudem . . .« (s. 33). Dojemné, že ano? Důvtipný Kautsky mnohokrát v dějinách viděl a z pozorování skutečného života vůbec skvěle zná takové statkáře a kapitalisty, kteří počítají s vůlí většiny utlačovaných mas. Důvtipný Kautsky se křečovitě drží stanoviska »opozice«, tj. stanoviska vnitroparlamentního boje. Také doslova píše o »opozici« (na s. 34 a mnoha jiných).

Vy učený historiku a politiku! Neuškodilo by vám, kdybyste věděl, že »opozice« je pojem pokojného a pouze parlamentního boje, tj. pojem odpovídající nerevoluční situaci, pojem odpovídající situaci, kdy *není revoluce*. Za revoluce jde o bezohledného nepřítele v občanské válce a žádné reakční jeremiády příslušníka maloburžoazie, který se bojí této války, jako se jí bojí Kautsky, tento fakt nezmění. Je vskutku směšné zkoumat z hlediska »opozice« otázky nemilosrdné občanské války, kdy se buržoazie neštítí žádného zločinu — příklad versailleských a jejich paktování s Bismarckem říká leccos každému, kdo nepohlíží na historii jako Gogolův Petruška* — a kdy buržoazie volá na pomoc cizí státy a intrikuje spolu s nimi proti revoluci. Revoluční proletariát by si měl tak jako pan »popletený« Kautsky natáhnout noční čepičku a na buržoazii, která organizuje dutovovská, krasnovovská a kontrarevoluční povstání českých legionářů, by se měl dívat

* Petruška — postava sluhy z Gogolových Mrtvých duší. Čes. red.

jako na legální »opozici«. To je ale hlubokomyslnost!

Kautského výhradně zajímá formálně právní stránka věci, a tak čte-li člověk jeho úvahy o sovětské ústavě, mimoděk si vzpomíná na Bebelova slova: »Právníci jsou vesměs reakcionáři«. »Ve skutečnosti,« píše Kautsky, »nelze přece zbavit práv pouze kapitalisty. Kdo je to kapitalista z právního hlediska? Zámožný člověk? I v zemi hospodářsky tak rozvinuté jako Německo, jehož proletariát je tak početný, by ustavení republiky rad učinilo politicky bezprávnými mnoho lidí. Roku 1907 činil v Německé říši počet výdělečně činných lidí a jejich rodinných příslušníků ve třech velkých skupinách — v zemědělství, průmyslu a obchodě — asi 35 miliónů v kategorii zaměstnanců a námezdních dělníků a v kategorii nezávislých 17 miliónů. Strana může tedy docela dobře mít za sebou většinu námezdních dělníků, ale menšinu obyvatelstva« (s. 33).

To je jedna z ukázek, jak uvažuje Kautsky. A tohle není kontrarevoluční fňukání příslušníka maloburžoazie? Proč jste, pane Kautsky, zařadil všechny »nezávislé« mezi bezprávné, když dobře víte, že převážná většina ruských rolníků nezaměstnává námezdní dělníky, a není tedy zbavována práv? Není to snad podvod?

Proč jste, učený ekonom, neuvedl vám dobře známé údaje o námezdní práci v zemědělství podle skupin hospodářství, obsažené v téže německé statistice z roku 1907^[181]? Proč jste německým dělníkům, čtenářům své brožury, nepředložil tyto údaje, z nichž by bylo vidět, *kolik je vykořisťovatelů* a jak málo je v německé statistice vykořisťovatelů z celkového počtu »zemědělských vlastníků«?

Proto, že vaše renegátství z vás udělalo obyčejného sykofanta ve službách buržoazie.

Kapitalista, podívejme se, je prý neurčitý právní pojem, a Kautsky na několika stránkách pranýřuje »zvůli« sovětské ústavy. Anglické buržoazii tento »seriózní vědec« dovoluje, aby po staletí vypracovávala novou (pro

středověk novou) buržoazní ústavu, kdežto nám, dělníkům a rolníkům Ruska, tento představitel lokajské vědy k tomu žádný čas nedává. Na nás žádá, abychom vypracovali ústavu do všech podrobností v několika měsících . . .

»Zvůle!« Představte si, jaká spousta nejspinavější servility vůči buržoazii a nejtupějšího pedantství se objevuje v této výtce. Když po celá staletí nebo desetiletí právníci kapitalistických zemí, patřící k buržoazii a většinou k reakci, vypracovávali velmi podrobná ustanovení, když sepsali desítky a stovky svazků zákonů a vysvětlení k zákonům, které *tvrdě utlačují* dělníka, spoutávají na ruku i na nohu *chudého rolníka*, kladou tisíce nástrah a překážek každému prostému pracujícímu člověku z lidu, v tom tedy buržoazní liberálové a pan Kautsky »zvůli« nevidí! To je v »pořádku« a »zákonné«! Tady jsou promyšleny a přesně zapsány všechny způsoby, jak »přitlačit ke zdi« chudáka. Tady jsou tisíce advokátů a byrokratů patřících k buržoazii (o nichž Kautsky vůbec mlčí pravděpodobně právě proto, že Marx přikládal ohromný význam *rozbití* byrokratického aparátu . . . [73, 79]), advokátů a byrokratů, kteří dovedou vysvětlovat zákony tak, aby se dělníkovi a střednímu rolníkovi nikdy nepodařilo projít ostatními dráty těchto zákonů. To není »zvůle« buržoazie, to není diktatura hrabivých a odporných vykořisťovatelů, kteří vysáli tolik krve lidu, kdepak! To je »čistá demokracie«, která je den ze dne čistší a čistší.

A když pracující a vykořisťované třídy, odříznuté imperialistickou válkou od svých zahraničních bratrů, vytvořily poprvé v dějinách své sověty, vyzvaly k výstavbě politického systému *masy*, které buržoazie utlačovala, ubíjela a otupovala, a začaly *samy* budovat *nový*, proletářský stát, začaly ve víru urputného boje, v ohni občanské války *nastiňovat* hlavní zásady státu *bez vykořisťovatelů* — tehdy všichni ničemové z řad buržoazie, celá smečka krvežíznivců v čele s Kautským spustila pokřik o »zvůli«!

Je snad vůbec možné, aby tito nevzdělanci, dělníci a rolníci, tato »lůza« dokázala vysvětlovat své zákony? Kde by se u nich vzal smysl pro spravedlnost, v nich, prostých pracujících lidech, kteří se neradí se vzdělanými advokáty, buržoazními publicisty, s Kautskými a starými mazanými byrokraty?

Z mého projevu 28. 4. 1918¹³⁰ cituje pan Kautsky slova: »Masy samy určují volební řád a termín voleb . . .«^[57] A »čistý demokrat« Kautsky z toho usuzuje:

»Zřejmě je to tedy tak, že každá schůze voličů podle svého uvážení určuje volební řád. Zvůle a možnost zbavit se nepohodlných opozičních živlů v řadách proletariátu samého by tak byly do krajnosti vystupňovány« (s. 37).

Čím se to tedy liší od řeči prodejného pisálka najatého kapitalisty, který si při stávce stěžuje, že masa utlačuje pilné dělníky, kteří »chtějí pracovat«? Proč *není* zvůlí volební řád vypracovaný byrokraty v zájmu *buržoazie* v »čisté« buržoazní demokracii? Proč by měly mít *masy, které povstaly do boje* proti svým odvěkým vykořisťovatelům, *masy, které tento odvážný boj vychovává a zoceluje*, méně vyvinutý smysl pro spravedlnost než *hrstka* byrokratů, inteligentů a advokátů vychovaných v *buržoazních* předsudcích?

Kautsky je opravdový socialista, ať vás ani nenapadne pochybovat o upřímnosti tohoto ctihodného otce rodiny, tohoto velmi poctivého občana. Je nadšeným a přesvědčeným přívržencem vítězství dělníků, proletářské revoluce. Přál by si jen, aby přecitlivělí maloměšláctí inteligenti a šosáci v noční čepičce sestavili *předem, dříve* než se *masy* dají do pohybu, *dříve* než začnou neúprosně bojovat proti vykořisťovatelům, a v každém případě *bez* občanské války umírněný a přesný *statut vývoje revoluce* . . .

Náš veleučení Jidášek Golovlev* s hlubokým mravním

* Postava hamižného farizeje z románu Saltykova-Ščedrína Golovlevské panstvo. Čes. red.

rozhořčením vypráví německým dělníkům, že 14. 6. 1918 se Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů usnesl^[100] vyloučit ze sovětů zástupce strany pravých eserů a menševiků.¹³¹ »Toto opatření,« píše Jidášek Kautsky a celý plane ušlechtilou nevolí, »není namířeno proti určitým osobám, které se dopustily určitých přečinů . . . V ústavě Sovětské republiky není ani slovo o imunitě poslanců — členů sovětů. Zde se ze sovětů nevyklučují určité *osoby*, ale vylučují se určité *strany*« (s. 37).

Ano, to je opravdu strašné, to je nepřípustný odklon od čisté demokracie, podle jejíchž zásad bude dělat revoluci náš revoluční Jidášek Kautsky. My ruští bolševici jsme měli nejdříve slíbit imunitu Savinkovům a spol., Liberdanům¹³² s Potresovými («aktivistům»¹³³) a spol., pak vypracovat trestní zákoník, který by prohlásil účast v kontrarevoluční válce s československými legiemi nebo společením s německými imperialisty na Ukrajině nebo v Gruzii *proti* dělníkům vlastní země za »trestné«, a teprve *potom*, na základě tohoto trestního zákoníku bychom měli podle »čisté demokracie« právo vylučovat ze sovětů »určité osoby«. Přitom se samo sebou rozumí, že Čechoslováci, kteří prostřednictvím Savinkovů, Potresovů a Liberdanů (nebo pomocí jejich agitace) dostávají peníze od anglických a francouzských kapitalistů, a právě tak i Krasnovové, kteří s pomocí ukrajinských a tíflických menševiků dostávají od Němců střelivo, by klidně seděli tak dlouho, dokud bychom nevypracovali dobrý trestní zákoník, a omezili by se jako nejčistší demokraté na úlohu »opozice« . . .

Stejně velké mravní rozhořčení vzbuzuje u Kautského fakt, že sovětská ústava zbavuje volebního práva ty, kdo »zaměstnávají námezdní dělníky pro zisk«. »Domácký dělník nebo živnostník s jedním tovaryšem,« píše Kautsky, »může žít a cítit zcela proletářsky, ale volební právo nemá« (s. 36).

To je odklon od »čisté demokracie«! To je nespravedlnost! Dosud se sice všichni marxisté domnívali a tisícový-

mi fakty potvrdovali, že drobní podnikatelé jsou nejnestoudnější a nejneúprosnější vykořisťovatelé námezdních dělníků, ale Jidášek Kautsky nemá samozřejmě na mysli *třídu* drobných podnikatelů (kdo si jen vymyslel škodlivou teorii třídního boje?), ale jednotlivé osoby, takové vykořisťovatele, kteří »žijí a cítí zcela proletářsky«. Proslulá »šetrná Anežka«, o které se mělo za to, že je už dávno nebožkou, pod perem Kautského vstala z mrtvých. Tuto šetrnou Anežku si vymyslel a před několika desetiletími uvedl do německé literatury »čistý« demokrat, buržoa Eugen Richter^[177]. Předpovídal nepopsatelné pohromy, které přinese diktatura proletariátu a konfiskace kapitálu vykořisťovatelů, a s nevinnou tváří se ptal, kdo je to kapitalista z právního hlediska. Jako příklad uvedl chudou šetrnou švadlenku (»šetrnou Anežku«), které zlí »diktátoři proletariátu« berou poslední groš. Byly doby, kdy se celá německá sociální demokracie bavila touto »šetrnou Anežkou« čistého demokrata Eugena Richtera. Ale to bylo dávno, v době, kdy ještě žil Bebel, který otevřeně a bez okolků říkal pravdu, že ve straně je mnoho národních liberálů¹³⁴, to bylo v době, kdy Kautsky ještě nebyl renegátem.

Nyní »šetrná Anežka« vstala z mrtvých v podobě »zcela proletářsky žijícího a cítícího malého živnostníka s jedním tovaryšem«. Zlí bolševici mu ubližují a zbavují ho volebního práva. »Každé volební schůze«, jak říká právě Kautsky, se ovšem může v Sovětské republice zúčastnit i chudý živnostník, který je, dejme tomu, spjatý s určitou továrnou, jestliže není výjimečně vykořisťovatelem a *pravdu* »žije a cítí zcela proletářsky«. Je však možné se spolehnout na znalost života, na smysl pro spravedlnost ne vždy regulérně zorganizované podnikové schůze prostých dělníků, která nepostupuje (ó hrůza!) podle volebního řádu? Není snad jasné, že je lepší dát volební právo *všem* vykořisťovatelům, *všem*, kdo najímají námezdní dělníky, než riskovat možnost, že dělníci ublíží »šetrné

Anežce« a »proletářsky žijícímu a cítícímu malému živnostníkovi«?

Ať jen hanobí odporní renegátští ničemové za jáсотu buržoazie a sociálšovinistů* naši sovětskou ústavu, že zbavuje vykořisťovatele volebního práva. To nevadí, neboť to uspíší a prohloubí rozchod evropských revolučních dělníků s lidmi, jako je Scheidemann a Kautsky, Renaudel a Longuet, Henderson a Ramsay MacDonald, se starými vůdci a starými zrádci socialismu.

Masy utlačovaných tříd, uvědomějí a poctiví vůdcové z řad revolučních proletářů půjdou *spolu* s námi. Stačí seznámit tyto proletáře a tyto masy s naší sovětskou ústavou a hned řeknou: To jsou skutečně *naši lidé*, to je skutečná dělnická strana a skutečná dělnická vláda. Neboť neklame dělníky žvaněním o reformách, jako *nás klamali všichni výše uvedení vůdcové*, ale opravdu bojuje proti vykořisťovatelům, provádí doopravdy revoluci, bojuje *skutečně* za úplné osvobození dělníků.

Jestliže sověty po jednoleté »praxi« zbavily vykořisťovatele volebního práva, *znamená to*, že sověty jsou opravdu organizacemi utlačovaných mas, a ne sociálimperialistů a sociálpacifistů, kteří se zaprodali buržoazii. *Jestliže* tyto sověty vzaly volební právo vykořisťovatelům, *znamená to*, že sověty nejsou orgány maloburžoazního kompromisnictví s kapitalisty, orgány parlamentního žvanění (Kautských, Longuetů a MacDonaldů), ale orgány skutečně revolučního proletariátu, bojujícího na život a na smrt proti vykořisťovatelům.

»Kautského brožura je zde téměř neznámá,« napsal mi

* Právě jsem přečetl úvodník^[146] listu Frankfurter Zeitung¹³⁵ (22. 10. 1918, č. 293), který nadšeně cituje Kautského brožuru. List burziánů je spokojen. Jak by ne! A soudruh z Berlína mi píše, že Vorwärts, list Scheidemannů, ve zvláštním článku prohlásil^[142], že podpisuje téměř každou řádku Kautského.¹³⁶ Z celého srdce gratulujeme!

nedávno z Berlína (dnes je 30. října) dobře informovaný soudruh. Radil bych našim vyslancům v Německu a ve Švýcarsku, aby nelitovali několika tisíc na zakoupení této knihy a *rozdali ji zdarma* uvědomělým dělníkům, aby byla do bláta zašlapána ta »evropská« — čti: imperialistická a reformistická — sociální demokracie, která se už dávno stala »páchnoucí mrtvolou«.

Na konci své knihy, na s. 61 a 63, pan Kautsky trpce říká nad tím, že »nová teorie« (jak nazývá bolševismus, v obavě dotknout se Marxovy a Engelsovy analýzy Pařížské komuny) »nachází přívržence dokonce ve starých demokraciích, jako např. ve Švýcarsku«. Pro Kautského je »nepochopitelné, že tuto teorii mohou považovat za svou němečtí sociální demokraté«.

Ne, to je úplně pochopitelné, neboť po vážných poučcích z války jsou revolučním masám odporní jak Scheidemannové, tak i Kautští.

»My« jsme byli vždy pro demokracii, píše Kautsky, a najednou bychom se jí měli zříct!

»My«, oportunisté sociální demokracie, jsme byli vždy proti diktatuře proletariátu, a Kolbové a spol. to už *dávno* otevřeně prohlašovali. Kautsky to ví a marně se domnívá, že utají čtenářům zcela evidentní fakt svého »návratu do lůna« Bernsteinů a Kolbů.

»My«, revoluční marxisté, jsme nikdy z »čisté« (buržoazní) demokracie nedělali modlu. Plechanov byl v roce 1903 jak známo revolučním marxistou (do svého politováníhodného obratu, který jej přivedl k postojům ruského Scheidemanna). Plechanov tehdy prohlásil na sjezdu strany^[12], na kterém byl schválen program¹³⁷, že za revoluce, bude-li to nutné, zbaví proletariát kapitalisty volebního práva a *rozežene jakýkoli parlament*, ukáže-li se, že je kontrarevoluční. Že právě tento názor jedině odpovídá marxismu, to pozná každý třeba jen z Marxových a En-

gelsových výroků, které jsem uvedl výše. To jasně vyplývá ze všech zásad marxismu.

»My«, revoluční marxisté, jsme nemluvili k lidu tak, jak rádi mluvívají přívrženci Kautského z nejrůznějších národů, kteří se hrbí před buržoazií, přizpůsobují se buržoaznímu parlamentarismu, zamlčují *buržoazní* charakter soudobé demokracie a žádají pouze *její* rozšíření a *její* prosazení do všech důsledků.

»My« jsme říkali buržoazii: Vy, vykořisťovatelé a pokrytci, mluvíte o demokracii, ale současně stavíte na každém kroku do cesty tisíce překážek, které brání *utlačovaným masám* účastnit se politického dění. Bereme vás za slovo a v zájmu těchto mas požadujeme rozšíření *vaší* buržoazní demokracie, *abychom masy připravili na revoluci*, která svrhne vás, vykořisťovatele. A pokusíte-li se vy, vykořisťovatelé, postavit na odpor naší proletářské revoluci, bez milosti vás potlačíme, zbavíme vás všech práv, a nejen to — nedáme vám chleba, neboť v naší proletářské republice budou vykořisťovatelé bezprávní, budou psanci, neboť my jsme socialisty doopravdy, a ne socialisty podle vzoru Scheidemanna a Kautského.

To jsme říkali a budeme říkat »my«, revoluční marxisté, a proto se utlačované masy vysloví pro nás a půjdou s námi, kdežto Scheidemannové a Kautští se ocitnou na smetišti renegátů.

CO JE INTERNACIONALISMUS?

Kautsky je pevně přesvědčen a tvrdí o sobě, že je internacionalista. O lidech jako Scheidemann prohlašuje, že jsou to »vládní socialisté«. Tím, že hájí menševiky (Kautsky neříká přímo, že je s nimi solidární, ale plně se ztotožňuje s jejich názory), Kautsky neobyčejně názorně prokázal, jakého druhu je jeho »internacionalismus«. A protože Kautsky není ojedinělý zjev, ale představitel směru, který

musel nezbytně vyrůst v prostředí II. internacionály (Longuet ve Francii, Turati v Itálii, Nobs a Grimm, Graber a Naine ve Švýcarsku, Ramsay MacDonald v Anglii apod.), bude poučné prozkoumat »internacionalismus« Kautského.

Kautsky zdůrazňuje, že i menševici byli v Zimmerwaldu (diplom nesporně, ale . . . diplom hodně zpuchřelý), a popisuje názory menševiků, s kterými se ztotožňuje, takto:

»Menševici chtěli všeobecný mír. Chtěli, aby všichni příslušníci válčících zemí uznali heslo Bez anexí a kontribucí. Dokud se toho nedosáhne, měla podle tohoto názoru ruská armáda být v bojové pohotovosti. Bolševici však požadovali okamžitý mír stůj co stůj, byli ochotni, kdyby to bylo nutné, uzavřít separátní mír, snažili se jej vynutit silou a vystupňovat i beztoho už velkou dezorganizaci armády« (s. 27). Podle názoru Kautského bolševici neměli přebírat moc a měli se spokojit s Ústavodárným shromážděním.

Tedy, internacionalismus Kautského a menševiků vy-
padá takto: žádat na imperialistické, buržoazní vládě reformy, ale dál tuto vládu podporovat, dál podporovat válku, kterou tato vláda vede, dokud všichni příslušníci válčících zemí neuznají heslo Bez anexí a kontribucí. Takový názor vyslovovali nejednou jak Turati, tak i stoupenci Kautského (Haase aj.), Longuet a spol., kteří prohlašovali, že jsou *pro* »obranu vlasti«.

Teoreticky je to úplná neschopnost odtrhnout se od sociálšovinistů a naprostý zmatek v otázce obrany vlasti. Politicky je to zaměňování internacionalismu maloburžoazním nacionalismem, přechod na stranu reformismu a zřeknutí se revoluce.

Uznávání »obranu vlasti« znamená z hlediska proletariátu ospravedlňování nynější války, uznávání její oprávněnosti. Ale protože válka zůstává imperialistickou (jak za monarchie, tak za republiky) bez ohledu na to, kde

stojí v daném okamžiku nepřátelské armády, zda ve vlastní nebo v cizí zemi, uznávání obrany vlasti znamená *ve skutečnosti* podporu imperialistické, loupeživé buržoazie, úplnou zradu socialismu. V Rusku zůstávala válka i za Kerenského, v buržoazně demokratické republice, nadále válkou imperialistickou, neboť ji vedla buržoazie jako vládnoucí třída (a válka je »pokračováním politiky«^[139]); zvláště názorným výrazem imperialistického charakteru války byly tajné smlouvy o rozdělení světa a olupování cizích zemí, které uzavřel bývalý car s anglickými a francouzskými kapitalisty.

Menševici hanebně klamali lid, když takovou válku nazývali obrannou nebo revoluční, a Kautsky schvalováním politiky menševiků schvaluje klamání lidu, schvaluje úlohu maloburžoazie, která slouží kapitálu, protože balamutí dělníky a zapřahá je do káry imperialistů. Kautsky dělá typicky maloburžoazní, šosáckou politiku, když si myslí (a namlouvá tuto nesmyslnou myšlenku masám), že se snad *vytyčením hesla* něco změní. Celé dějiny buržoazní demokracie odhalují tuto iluzi: k oklamání lidu vždy vyhlašovali a vždy vyhlašují buržoazní demokraté nejrůznější »hesla«. Jde o to, aby byla přezkoumána jejich upřímnost, aby slova byla porovnávána s *činy*, abychom se nespokojovali s idealistickými nebo šarlatánskými *frázemi*, ale hledali *třídní realitu*. Imperialistická válka nepřestává být imperialistickou válkou, jestliže šarlatáni nebo frázisté či šosáčtí příslušníci maloburžoazie razí libivé »heslo« — ale přestává být takovou válkou teprve tehdy, když *třída*, která vede imperialistickou válku a je k ní připoutána milióny ekonomických nitek (a někdy i provazů), je opravdu *svržena* a když je u moci vystřídána skutečně revoluční třídou, proletariátem. *Jinak se z imperialistické války — stejně jako z imperialistického, lupičského míru — nelze vymanit.*

Kautsky schvaluje zahraniční politiku menševiků, nazývá ji internacionalistickou a zimmerwaldskou, a tím do-

kazuje za prvé veškerou prohnílost zimmerwaldské, oportunistické většiny (ne nadarmo jsme se my, zimmerwaldská *levice*¹³⁸, od této většiny ihned izolovali!) a za druhé, a to je hlavní, přechází ze stanoviska proletariátu na stanovisko maloburžoazie, z revolučního stanoviska na stanovisko reformistické.

Proletariát bojuje za revoluční svržení imperialistické buržoazie, maloburžoazie bojuje za reformistické »zdokonalování« imperialismu, za přizpůsobování se mu a zároveň se mu *podřizuje*. Pokud byl Kautsky ještě marxistou, např. roku 1909, kdy psal *Cestu k moci*^[159], hájil právě myšlenku nevyhnutelnosti *revoluce* v souvislosti s válkou a tvrdil, že se blíží *éra revolucí*. V basilejském manifestu z roku 1912^[167] se přímo a jasně mluví o *proletářské revoluci* v souvislosti s touž imperialistickou válkou mezi skupinou německou a anglickou, a ta také roku 1914 vzplála. A když roku 1918 v souvislosti s válkou revoluce začaly, Kautsky místo aby vysvětloval, že jsou nevyhnutelné, místo aby přemýšlel a do všech důsledků promýšlel *revoluční* taktiku, způsob a metody příprav k revoluci, začal nazývat reformistickou taktiku menševiků internacionálistem. Není to snad renegátství?

Kautsky chválí menševiky za to, že trvali na udržení bojeschopnosti armády. Bolševikům vytýká, že ještě zvýšili beztoho už velkou »dezorganizaci armády«. To znamená chválit reformismus a podřizovat se imperialistické buržoazii, hanět revoluci a zříkat se jí. Neboť udržování bojeschopnosti znamenalo, a za Kerenského tomu tak skutečně bylo, zachovat armádu s *buržoazním* velením (i když bylo republikánské). Je všeobecně známo a průběh událostí to názorně potvrdil, že se v této republikánské armádě zásluhou kornilovovského velitelského sboru zachoval *kornilovovský* duch. Buržoazní důstojnický sbor nemohl nebýt kornilovovský, nemohl netíhnout k imperialismu, k násilnému potlačení proletariátu. Zachovat všechny základní předpoklady imperialistické války,

všechny základní předpoklady *buržoazní* diktatury nedotčeny, vylepšit maličkosti, poopravit bezvýznamné věci («reformy») — na to se *ve skutečnosti* omezovala menševická taktika.

A naopak. Bez »dezorganizace« armády se neobešla a nemůže obejít žádná velká revoluce. Neboť armáda je nejzkratnatějším nástrojem podpírajícím starý řád, nejzkratnatější oporou buržoazní disciplíny podpírající vládu kapitálu, udržující a živící otrockou pokoru a podřízení pracujících kapitálu. Kontrarevoluce nikdy nestrpěla a nemohla strpět ozbrojené dělníky vedle armády. Ve Francii, napsal Engels, byli dělníci po každé revoluci ozbrojeni; »proto prvním příkázáním buržoazie, která se chopila řízení státu, bylo vždy odzbrojení dělníků«¹³⁹. Ozbrojení dělníci byli zárodkem *nové* armády, organizační buňkou *nového* společenského řádu. Rozdrtit tuto buňku, nenechat ji vyrůst, bylo prvním příkázáním buržoazie. Prvním příkázáním každé vítězné revoluce, a Marx a Engels to velmi často zdůrazňovali, bylo rozbít starou armádu, rozpustit ji a nahradit novou armádou¹⁴⁰. Nová společenská třída, která se ujímala vlády, se nikdy nemohla a ani nyní se nemůže zmocnit vlády a upevnit ji jinak než tím, že úplně rozloží starou armádu («dezorganizace» — bědují při této příležitosti reakční, nebo pouze zbabělí příslušníci maloburžoazie) tím, že projde velmi těžkým, strastiplným obdobím bez jakékoli armády (tímto strastiplným obdobím prošla i Velká francouzská revoluce), tím, že v těžké občanské válce postupně vytvoří novou armádu, novou disciplínu a novou vojenskou organizaci nové třídy. Historik Kautsky to dříve chápal. Renegát Kautsky na to zapomněl.

Jakým právem nazývá Kautsky lidi jako je Scheidemann »vládními socialisty«, jestliže *schvaluje* taktiku menševiků za revoluce v Rusku. Jestliže menševici podporovali Kerenského a jestliže vstoupili do jeho vlády, byli zrovna tak vládními socialisty. Z tohoto závěru se

Kautsky nijak nevyvlékne, jakmile se pokusí položit otázku, která *vládnoucí třída* vede imperialistickou válku. Ale Kautsky obchází otázku, která třída je u moci, otázku, kterou si musí položit každý marxista, neboť už sama formulace takové otázky by odhalila renegáta.

Kautskisté v Německu, longuetovci ve Francii, Turati a spol. v Itálii uvažují takto: socialismus předpokládá rovnost a svobodu národů, jejich sebeurčení; *proto*, když naši zemi přepadnou nebo když do ní vtrhnou nepřátelská vojska, mají socialisté právo i povinnost bránit vlast. Ale taková úvaha je z teoretického hlediska buď naprostým výsměchem socialismu, nebo podvodnou vytáčkou, a z hlediska praktické politiky se tato úvaha úplně shoduje s úvahou naprosto zaostalého venkovana, který nemá ani ponětí o sociálním, třídním charakteru války a o úkolech revoluční strany za reakční války.

Socialismus je proti násilí vůči národům. To je nesporné. Ale socialismus je vůbec proti násilí vůči lidem. Avšak kromě křesťanských anarchistů a tolstojovců z toho dosud nikdo nevyvozoval, že socialismus je proti *revolučnímu* násilí. Mluvit tedy o »násilí«[»] vůbec a neanalyzovat podmínky, kterými se liší reakční násilí od revolučního násilí, znamená patřit k maloburžoazii, která se zřiká revoluce, nebo to prostě znamená klamat sebe i jiné sofistiku.

Totéž platí i o násilí vůči národům. Každá válka je násilím vůči národům, to však nebrání socialistům, aby byli *pro* revoluční válku. Třídní charakter války — to je základní otázka, kterou si musí položit socialista (není-li renegát). Imperialistická válka v letech 1914—1918 je válka mezi dvěma skupinami imperialistické buržoazie za rozdělení světa, za rozdělení kořisti, za oloupení a likvidaci malých a slabých národů. Tak hodnotil válku basilejský manifest roku 1912 a toto hodnocení bylo potvrzeno fakty. Kdo upouští od tohoto názoru na válku, není socialista.

Jestliže Němec za Viléma nebo Francouz za Clemenceaua prohlašuje, že socialista má právo i povinnost bránit vlast, když nepřítel vtrhne do jeho země, není to úvaha socialisty, ani internacionalisty, ani revolučního proletáře, ale *nacionalisticky* uvažujícího *příslušníka maloburžoazie*. Vždyť z této úvahy se vytrácí třídní revoluční boj dělníka proti kapitálu a hodnocení *celé* války jako takové z hlediska světové buržoazie a světového proletariátu, tj. vytrácí se internacionalismus a zbývá ubohý, zkostnatělý nacionalismus. Mé zemi se ubližuje, do ostatních věcí mi nic není, k tomu vede taková úvaha, v tom je její maloburžoazně nacionalistická omezenost. Je to totéž, jako kdyby někdo uvažoval o individuálním násilí vůči jednotlivci takto: socialismus je proti násilí, proto se raději stanu zrádcem, než abych seděl ve vězení.

Francouz, Němec nebo Ital, který prohlašuje, že socialismus je proti násilí vůči národům, a *proto* se brání, když nepřítel vtrhne do jeho země, *zrazuje* socialismus a internacionalismus. Neboť takový člověk *vidí jen* svou vlastní »zemi«, staví nade vše »svou« vlastní . . . *buržoazii* a nepřemýšlí o *mezinárodních souvislostech*, které činí z války válku imperialistickou, činí *jeho* vlastní buržoazii článkem v řetězu imperialistického loupežení.

Všichni příslušníci maloburžoazie a všichni otupělí a zaostalí příslušníci nižších vrstev uvažují právě tak, jako uvažují renegáti à la Kautsky, à la Longuet, à la Turati a spol., totiž: v mé zemi je nepřítel a do ostatních věcí mi nic není*.

* Sociálšovinisté (Scheidemannové, Renaudelové, Hendersonové, Gompersové a spol.) nechťejí za války vůbec mluvit o »internacionále«. Pokládají za »zrádce« . . . socialismu nepřátele »*své*« vlastní buržoazie. Jsou *pro* dobovačnou politiku *své* vlastní buržoazie. Sociálpacifisté (tj. socialisté slovy, maloburžoazní pacifisté skutky) projevují všelijaké »internacionalistické« city, stavějí se proti anexím apod., ale *ve skutečnosti* nepřestávají *podporovat svou* vlastní imperialistickou buržoazii. Rozdíl mezi oběma typy není velký, asi takový jako mezi kapitalistou, který se vyjadřuje hrubě, a kapitalistou, který mluví uhlazeně.

Socialista, revoluční proletář a internacionalista uvažuje jinak: charakter války (ať je to válka reakční nebo revoluční) nezávisí na tom, kdo zahájil útok a v čí zemi je »nepřítel«, ale *na tom, která třída vede válku*, v jaké politice se danou válkou pokračuje. Je-li daná válka reakční imperialistickou válkou, tj. je-li vedena dvěma světovými skupinami imperialistické, násilnické, loupeživé a reakční buržoazie, pak se každá buržoazie (i buržoazie malé země) stává spoluúčastníkem loupeže, a mým úkolem, úkolem představitele revolučního proletariátu, je připravovat *světovou proletářskou revoluci jako jedinou záchranu před hrůzami světové války*. Nesmím uvažovat z hlediska »své« vlastní země (neboť tak uvažuje ubohý tupohlavec a nacionalisticky smýšlející příslušník maloburžoazie, který nechápe, že je loutkou imperialistické buržoazie), ale z hlediska *své účasti* na přípravě, propagandě a uspíšení světové proletářské revoluce.

To je internacionalismus, to je úkol internacionalisty, revolučního dělníka a skutečného socialisty. Na tyto *základní principy* renegát Kautsky »zapomněl«. A jeho renegátství je ještě zřejmější, když od schvalování taktiky maloburžoazních nacionalistů (menševiků v Rusku, longuetovců ve Francii, Turatiů v Itálii, Haasů a spol. v Německu) přechází ke kritice bolševické taktiky. Tady máme onu kritiku:

»Bolševická revoluce byla založena na předpokladu, že bude východiskem pro všeobecnou evropskou revoluci, že smělá iniciativa Ruska vyburcuje k povstání proletáře celé Evropy.

Za tohoto předpokladu bylo samozřejmě jedno, jaké formy bude mít ruský separátní mír, jaké těžkosti a územní ztráty (doslova: ochromení nebo zmrzačení, Verstiimmelungen) přinese ruskému lidu, jak vyloží sebeurčení národů. Pak bylo také jedno, zda je Rusko schopné bránit se nebo ne. Podle tohoto názoru byla evropská revoluce nejlepší záštitou revoluce v Rusku, měla přinést všem národům na bývalém území Ruska úplné a skutečné sebeurčení.

Revoluce v Evropě, která by tam zanesla socialismus a upevnila ho, se měla stát také prostředkem k odstranění překážek, které se v Rusku

v důsledku jeho hospodářské zaostalosti stavěly do cesty zavedení socialistické výroby.

To bylo velmi logicky a dobře zdůvodněno, připustíme-li hlavní předpoklad: revoluce v Rusku musí nezbytně rozpoutat revoluci evropskou. Ale co potom, když se to nestane?

Dosud se tento předpoklad neuskutečnil. A nyní jsou evropští proletáři obviňováni, že revoluci v Rusku nechali na holičkách a zradili. To je obžaloba proti neznámým osobám, neboť kdo může nést odpovědnost za činy evropského proletariátu?» (s. 28).

A Kautsky potom rozvláčně vykládá, že Marx, Engels i Bebel se nejednou mýlili, pokud jde o uskutečnění jimi očekávané revoluce, že však nikdy nebylo základem jejich taktiky očekávání revoluce k »určitému termínu« (s. 29), kdežto bolševici prý »vsadili všechno na jednu kartu všeobecné evropské revoluce«.

Úmyslně jsme uvedli tak dlouhý citát, abychom čtenáři názorně předvedli, jak »obratně« Kautsky falzifikuje marxismus a místo něho prosazuje banální a reakční maloburžoazní názory.

Za prvé, připisovat odpůrci nespornou banalitu a pak ji vyvracet, to je metoda nepříliš moudrých lidí. Kdyby bolševici vybudovali svou taktiku na očekávání revoluce v jiných zemích k *určitému termínu*, byla by to nesporná banalita. Ale bolševická strana se této banality nedopustila: ve svém Dopisu americkým dělníkům^[58] (20. 8. 1918) se proti této banalitě přímo ohrazují a prohlašují, že počítáme s americkou revolucí, ale ne k určitému termínu.* Ve své polemice proti levým eserům a »levým komunistům« (leden až březen 1918) jsem tuto myšlenku nejednou rozvíjel. Kautsky to maličko . . . docela maličko překroutil a na tom založil svou kritiku bolševismu. Kautsky směšuje taktiku, která počítá s evropskou revolucí ve více méně dohledném, ne však určitém termínu, s taktikou, která počítá s evropskou revolucí k určitému termínu. Malý, docela malý podvod!

* Viz tento svazek, s. 90. *Red.*

Ta druhá taktika je hloupost. První je pro marxistu, pro každého revolučního proletáře a internacionalistu *závazná*; je *závazná*, protože jen tato taktika z marxistického hlediska správně přihlíží k objektivní situaci ve všech evropských zemích, kterou vytvořila válka, protože jen tato taktika odpovídá internacionálním úkolům proletariátu.

Důležitou otázku obecných základů revoluční taktiky zaměnil Kautsky za bezvýznamnou otázku týkající se chyby, které by se mohli revolucionáři z řad bolševiků dopustit, které se však nedopustili, a tak se šťastně zřekl každé revoluční taktiky!

V politice je renegát a v teorii *nedovede ani položit otázku* objektivních předpokladů revoluční taktiky.

A tak jsme došli k druhému bodu.

Za druhé. Je povinností marxisty počítat s evropskou revolucí, jestliže nastala *revoluční situace*. Nezvratnou pravdou marxismu je, že taktika socialistického proletariátu nemůže být stejná, kdyby revoluční situace vznikla i kdyby nevznikla.

Kdyby si Kautsky položil tuto otázku, kterou si musel položit každý marxista, zjistil by, že odpověď na ni je jednoznačně namířena proti němu. Dávno před válkou všichni marxisté, všichni socialisté byli zajedno v tom, že evropská válka vytvoří revoluční situaci. Dokud Kautsky ještě nebyl renegátem, tvrdil to jasně a určitě — jak roku 1902 (Sociální revoluce^[157]), tak roku 1909 (Cesta k moci^[159]). Basilejský manifest to uznal jménem celé II. internacionály: nadarmo se sociálšovinisté a kautskisté ve všech zemích («centristé», lidé kolísající mezi revolucionáři a oportunisty) nebojí příslušných míst basilejského manifestu jako ohně!

Očekávání revoluční situace v Evropě nebylo tedy fantazií bolševiků, ale *všeobecným míněním* všech marxistů. Odbývá-li Kautsky tuto nezvratnou pravdu takovými frázemi, že bolševici »vždy věřili ve všemohoucnost násilí

a vůle«, je to nabubřelá fráze, která má *zastříit* útěk — a to hanebný útěk — Kautského, aby si nemusel položit otázku revoluční situace.

Dále. Vznikla, nebo nevznikla opravdu revoluční situace? Ani tuto otázku si nedovedl Kautsky položit. Na ni odpovídají ekonomické fakty: hlad a rozvrat, které všude způsobila válka, znamenají revoluční situaci. Na danou otázku odpovídají také politické fakty: už po roku 1915 se ve *všech* zemích jasně projevíly neshody ve starých prohnílych socialistických stranách a *masy* proletariátu *se odvracely* od sociálšovinistických vůdců doleva, k revolučním názorům a náladám a k revolučním vůdcům.

5. srpna 1918, kdy Kautsky psal svou brožuru, nemohl tyto fakty nevidět jedině člověk bojící se revoluce a zrazující ji. Ale nyní, koncem října 1918, narůstá všem před očima revoluce v *řadě* evropských zemí, a to velmi rychle. »Revolucionář« Kautsky, který chce, aby byl jako dříve pokládán za marxistu, se projevil jako krátkozraký šosák, který — tak jako šosáci roku 1847, jimž se vysmíval Marx — neviděl blížící se revoluci!!

Došli jsme k třetímu bodu.

Za třetí. Jaké jsou zvláštnosti revoluční taktiky za podmínky, že v Evropě vznikla revoluční situace? Kautsky, který se stal renegátem, měl strach položit si tuto otázku, kterou si musel položit každý marxista. Kautsky uvažuje jako typicky maloburžoazní šosák nebo zaostalý rolník: Vznikla »všeobecná evropská revoluce«, nebo nevznikla? Jestliže ano, je *i on* ochoten stát se revolucionářem! Potom se však, a to připomínáme, kdejaká sebranka (jako ti ničemové, kteří se nyní tu a tam vtírají do řad vítězných bolševiků) začne vydávat za revolucionáře!

Jestliže ne, pak se Kautsky od revoluce odvrací! Kautsky zdaleka nechápe pravdu, že revoluční marxista se liší od šosáka a maloměšťáka tím, že dovede *přesvědčovat* nevzdělané masy o nutnosti dozrávající revoluce, *dokazovat* její nevyhnutelnost, *vysvětlovat* její užitečnost pro lid

a *připravovat* na ni proletariát a všechny pracující a vykořisťované masy.

Kautsky přičítal bolševikům nesmysl, že prý vsadili všechno na jednu kartu v domnění, že evropská revoluce vypukne k určitému termínu. Tento nesmysl se obrátil proti Kautskému, neboť u něho to vyznělo takto: taktika bolševiků by byla správná, kdyby evropská revoluce vypukla 5. srpna 1918! Právě toto datum uvádí Kautsky jako dobu, kdy psal brožuru. A když se za několik týdnů po 5. srpnu jasně ukázalo, že se v řadě evropských zemí blíží revoluce, projevílo se v celé šíři veškeré renegátství Kautského, celé jeho falšování marxismu, celá jeho neschopnost uvažovat revolučně, a dokonce revolučně formulovat otázky.

Jsou-li ze zrady obviňováni evropští proletáři, píše Kautsky, pak je to obvinění na adresu neznámých.

Mýlíte se, pane Kautsky! Podívejte se do zrcadla a uvidíte ty »neznámé«, proti kterým je toto obvinění namířeno. Kautsky dělá ze sebe naivního, tváří se, že nechápe, *kdo* toto obvinění vyřkl a *jaký* má *smysl*. Ve skutečnosti však Kautsky velmi dobře ví, že toto obvinění vyřkli a vyslovují němečtí »leví«, spartakovci¹⁴¹, Liebknecht a jeho přátelé. Toto obvinění je výrazem *jasného vědomí*, že německý proletariát zrazoval revoluci v Rusku (i mezinárodní revoluci), když pustošil Finsko, Ukrajinu, Lotyšsko a Estonsko. Toto obvinění se netýká především a hlavně *mas*, které jsou vždy zdeptané, ale *vůdců*, kteří jako Scheidemannové a Kautští *nesplnili* svou povinnost, pokud jde o revoluční agitaci, revoluční propagandu a přesvědčování netečných mas o revoluci, neboť tito vůdci ve skutečnosti jednali *v rozporu* s revolučními instinkty a snahami, které se vždy projevují v nejširších masách utlačované třídy. Scheidemannové přímo hrubě, cynicky a většinou ve svůj prospěch zrazovali proletariát a přecházeli na stranu buržoazie. Kautskisté a longuetovci dělali totéž, váhali a kolísali, zbaběle se ohlíželi na ty, kdo v daném

okamžiku byli silní. Všemi svými písemnými výplody *ubíjel* Kautsky za války revolučního ducha, místo aby jej povzbuzoval a podporoval.

Zůstane určitě historickým dokladem maloburžoazní tuposti »centristického« vůdce oficiální německé sociální demokracie, že Kautsky dokonce ani nechápe, jaký ohromný *teoretický* dosah a jaký ještě větší agitační a propagandistický dosah má »obvinění« evropských proletářů, že zradili revoluci v Rusku! Kautsky nechápe, že za cenzury v německé »říši« je toto »obvinění« málem jedinou formou, jak němečtí socialisté, Liebknecht a jeho přátelé, kteří nezradili socialismus, mohou pronášet *svou výzvu k německým dělníkům*, aby svrhli Scheidemanny a Kautské, vyhnali tyto »vůdce« a zbavili se jejich otupujícího a vulgarizujícího řečnění, aby *proti* jejich vůli, *bez* nich a bez jejich pomoci překročili k revoluci, rozpoutali *revoluci!*

To Kautsky nechápe. Jak má potom pochopit taktiku bolševiků? Lze očekávat od člověka, který se všemožně zříká revoluce, že zváží a zhodnotí podmínky, za nichž se revoluce rozvíjí v jedné z »nejobtížnějších« situací?

Taktika bolševiků byla správná, byla to *jedině* internationalistická taktika, neboť se nezakládala na zbabělém strachu ze světové revoluce, na maloburžoazní »nevěře« v tuto revoluci, na úzce nacionalistickém přání ubránit »svou« vlast (vlast své buržoazie) a na všechno ostatní »se vykašlat«; byla založena na správném *zhodnocení* evropské revoluční situace (všeobecně uznávaném před válkou, dříve než se stali renegáty sociálšovinisté a sociálpacifisté). Tato taktika byla *jedině* internacionalistická, neboť vykonala maximum toho, co lze vykonat v jedné zemi *pro* rozvinutí, podporu a vypuknutí revoluce *ve všech zemích*. O správnosti této taktiky svědčil obrovský úspěch, neboť bolševismus se stal *světovým* bolševismem (naprosto ne díky zásluhám ruských bolševiků, ale díky nejhlubším a všeobecným sympatiím *mas* k opravdu revoluční

taktice), přinesl ideu, teorii, program a taktiku, která se konkrétně, prakticky liší od sociálšovinismu a sociálpacifismu. Bolševismus *rozdrtil* starou, prohnitou internacionálu Scheidemannů a Kautských, Renaudelů a Longuetů, Hendersonů a MacDonaldů, kteří se nyní budou plést jeden druhému pod nohama, snít o »jednotě« a křísit mrtvolu. Bolševismus *vytvořil* ideové a taktické základy III., skutečně proletářské a komunistické internacionály, přihlížející jak k úspěchům pokojné epochy, tak ke zkušenostem *nastupující epochy revolucí*.

Bolševismus popularizoval v celém světě myšlenku »diktatury proletariátu«, přeložil tato slova z latiny nejprve do ruštiny a pak do *všech* jazyků světa a ukázal na příkladu *sovětské moci*, že dělníci a chudí rolníci *dokonce* v zaostalé zemi, dokonce nejméně zkušení, nejméně vzdělaní a organizačně nejméně zblhlí byli *schopni* celý rok za obrovských obtíží, v boji proti vykořisťovatelům (které podporovala buržoazie *celého* světa) udržet moc pracujících, *vybudovat daleko vyšší a širší* demokracii, než byly všechny dřívější demokracie světa, a *rozvinout tvůrčí aktivitu desetimilionů dělníků a rolníků směřující k uskutečňování* socialismu v praxi.

Bolševismus pomohl rozvoji proletářské revoluce v Evropě a v Americe ve skutečnosti tak účinně, jak se to dosud žádné straně v žádné zemi nepodařilo. Dělníkům na celém světě je den ze dne jasnější, že taktika Scheidemannů a Kautských nevedla k osvobození od imperialistické války a od námezdního otroctví ve službách imperialistické buržoazie, že tato taktika se nehodí za vzor pro všechny země, a právě tak je proletářským masám den ze dne jasnější, že bolševismus ukázal správnou cestu k *vy-svobození z hrůz války a imperialismu, že bolševismus se hodí za vzor taktiky pro všechny*.

Před očima všech se přibližuje nejen celoevropská, ale i *světová proletářská* revoluce, a pomohlo jí, uspíšilo ji a podepřelo ji vítězství proletariátu v Rusku. Nestací to

snad k úplnému vítězství socialismu? Ovšem, že nestačí. Jedna země víc nezmůže. Ale tato jedna země vykonala díky sovětské moci přece jen tolik, že i kdyby sovětskou moc v Rusku zítra rozdrtil světový imperialismus, například dohodou mezi německým a anglo-francouzským imperialismem, i v tomto nejhorším případě by se ukázalo, že bolševická taktika nesmírně prospěla socialismu a přispěla k rozvinutí nepřemožitelné světové revoluce.

PŘISLUHOVÁNÍ BURŽOAZII POD ROUŠKOU »EKONOMICKÉ ANALÝZY«

Kdyby měl název knihy Kautského správně vystihovat její obsah, neměla by se nazývat, jak již bylo řečeno, Diktatura proletariátu, ale Staronové omílání buržoazních útoků proti bolševikům.

Náš teoretik tu znovu ohřívá staré »teorie« menševiků o buržoazním charakteru revoluce v Rusku, tj. staré překrucování marxismu menševiky (*odmítnuté* v roce 1905 Kautským!). Bude třeba tuto otázku probrat, i kdyby byla pro ruské marxisty sebenudnější.

Revoluce v Rusku je buržoazní, tvrdili všichni ruští marxisté před rokem 1905. Menševici zaměňující podvodně marxismus za liberalismus z toho vyvodili: Proletariát tedy nesmí jít dál, než je to přijatelné pro buržoazii, proletariát musí prosazovat politiku dohody s buržoazií. Bolševici tvrdili, že je to teorie liberální buržoazie. Buržoazie se snaží budovat stát v buržoazním duchu, *reformisticky*, a ne v revolučním duchu, neboť je pro zachování pokud možno jak monarchie, tak i statkářského vlastnictví půdy apod. Proletariát musí buržoazně demokratickou revoluci dovést do konce a nesmí se dát »spoutat« reformismem buržoazie. Poměr *třídních* sil za buržoazní revoluce formulovali bolševici takto: Tím, že prole-

tariát získává na svou stranu rolnictvo, neutralizuje liberální buržoazii a důsledně likviduje monarchii, pozůstatky středověku a statkářskou držbu půdy.

Ve svazku proletariátu s *veškerým* rolnictvem se projevuje buržoazní charakter revoluce, neboť rolnictvo jako takové se skládá z malovýrobců, existujících na bázi zbožní výroby. Dále, do dávali už tehdy bolševici, tím že proletariát získává *všechn* *poloproletariát* (všechny vykořisťované a pracující), neutralizuje střední rolnictvo a *svrhává* buržoazii: v tom spočívá socialistická revoluce na rozdíl od buržoazně demokratické revoluce. (Viz mou brožuru z roku 1905 nazvanou *Dvě taktiky** [46], která byla přetištěna ve sborníku *Za 12 let*[51], Petrohrad 1907.)

Kautsky se roku 1905 nepřímo zúčastnil této diskuse¹⁴² a na dotaz tehdejšího menševika Plechanova se postavil v podstatě *proti* Plechanovovi, což tehdy vyvolalo neobyčejný výsměch v bolševickém tisku. Nyní Kautsky *ani slůvkem* nevzpomíná na tehdejší diskuse (bojí se, že bude odhalen na základě vlastních výroků!), a tím připravuje německého čtenáře o jakoukoli možnost pochopit podstatu věci. Roku 1918 *nemohl* říct pan Kautsky německým dělníkům, že v roce 1905 byl pro svazek dělníků a rolníků a že nebyl pro svazek s liberální buržoazií, za jakých podmínek tento svazek hájil a jaký program pro tento svazek navrhoval.[158]

Kautsky ustoupil a hájí teď pod rouškou »ekonomické analýzy« nadutými frázemi o »historickém materialismu« názor, že se dělníci mají podříditi buržoazii, a omílá s pomocí citátů z menševika Maslova¹⁷⁰ staré liberální názory menševiků; přitom na citátech dokazuje novou myšlenku o zaostalosti Ruska, ale z této nové myšlenky vyvozuje starý závěr, že se nesmí jít za buržoazní revoluce dál, než jde buržoazie! A to navzdory všemu, co Marx

* Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 25—154. *Red.*

s Engelsem prohlašovali, když srovnávali buržoazní revoluci let 1789—1793 ve Francii s buržoazní revolucí v Německu roku 1848!¹⁴³

Než přejdeme k hlavnímu »argumentu« a k hlavnímu obsahu »ekonomické analýzy« Kautského, poznamenáme, že hned z prvních vět probleskuje kuriózní myšlenkový zmatek neboli nepromyšlenost autorových myšlenek.

»Ekonomickou základnou Ruska,« slavnostně prohlašuje náš »teoretik«, »je dosud zemědělství, a to zejména rolnická malovýroba. Poskytuje obživu asi $\frac{4}{5}$, snad dokonce $\frac{5}{6}$ obyvatel« (s. 45). Za prvé, milý teoretiku, přemýšlel jste o tom, kolik vykořisťovatelů může být mezi touto masou malovýrobců? Samozřejmě, nanejvýš $\frac{1}{10}$ a ve městech ještě méně, neboť tam je velkovýroba více rozvinuta. Vezměte dokonce neuvěřitelně vysoké číslo, připusťte, že $\frac{1}{5}$ malovýrobců jsou vykořisťovatelé, kteří ztrácejí volební právo. A pak vám vyjde, že 66 % bolševiků na V. sjezdu sovětů zastupovalo *většinu obyvatelstva*. K tomu je třeba ještě dodat, že velmi značná část levých eserů byla vždy pro sovětskou moc, tj. zásadně *všichni* leví eserů byli pro sovětskou moc, a když část levých eserů podnikla v červenci 1918 dobrodružné povstání, vznikly odděleními z jejich bývalé strany dvě nové — strana »komunistů-narodníků« a strana »revolučních komunistů«¹⁴⁴ (skládající se z význačných levých eserů, které už dřívější strana dosazovala na velmi důležitá místa ve státním aparátu; ke straně »komunistů-narodníků« patří např. Zaks, ke straně »revolučních komunistů« Kolegajev). Sám Kautsky tedy vyvrátil — mimoděk! — směšnou báchorku, že bolševiky podporuje menšina obyvatelstva.

Přemýšlel jste, milý teoretiku, také o tom, že rolnický malovýrobce *nutně* kolísá mezi proletariátem a buržoazií? Tuto známou marxistickou tezi, jejíž správnost plně potvrdily nejnovější dějiny Evropy, Kautsky právě teď »zapomněl«, neboť tato teze rozbíjí na padrt' celou menševic-

kou »teorii«, kterou opakuje! Kdyby na to Kautsky nebyl »zapomněl«, nebyl by mohl popírat nutnost proletářské diktatury v zemi, kde převládají rolníci malovýrobci.

Rozeberme hlavní obsah »ekonomické analýzy« našeho teoretika.

Je nesporné, říká Kautsky, že sovětská moc je diktatura. »Je to však diktatura *proletariátu*?« (s. 34).

»Rolníci tvoří podle sovětské ústavy většinu obyvatelstva, jež má právo podílet se na zákonodárné činnosti a správě státu. To, co se nám předkládá jako diktatura *proletariátu*, ukázalo by se — kdyby to bylo důsledně provedeno a kdyby vůbec mohla jedna třída přímo uskutečňovat diktaturu, což může uskutečnit jen strana — diktaturou *rolnictva*« (s. 35).

A dobrák Kautsky, neobyčejně spokojený s tak důmyslnou a důvtipnou úvahou, se pokouší o vtip: »Zdá se tedy, že nejméně bolestivé uskutečnění socialismu je zajištěno tehdy, když je svěřeno rolníkům« (s. 35).

Naš teoretik velmi podrobně dokazuje novou myšlenku a uvádí přitom řadu neobyčejně učených citátů z pololiberalně uvažujícího Maslova, které se týkají toho, že rolníci mají zájem na vysokých cenách obilí, na nízkých mzdách městských dělníků atd. apod. Tyto nové myšlenky jsou mimochodem vyloženy tím nezáživněji, čím méně pozornosti se věnuje skutečně novým jevům poválečné doby, například tomu, že rolníci nežádají za obilí peníze, ale zboží, že se rolníkům nedostává nářadí, které nelze v potřebném množství získat za peníze. O tom ještě promluvíme dále.

Kautsky tedy obviňuje bolševiky, stranu proletariátu, že svěřila diktaturu, že svěřila uskutečňování socialismu maloburžoaznímu rolnictvu. Výborně, pane Kautsky! Jaký vlastně má být podle vašeho osvětleného názoru vztah proletářské strany k maloburžoaznímu rolnictvu?

O tom náš teoretik raději mlčí snad proto, že si vzpomněl na přísloví Mluviti stříbro, mlčeti zlato. Kautsky se však prozradil touto úvahou:

»Na počátku Sovětské republiky byly rolnické sověty organizacemi veškerého *rolnictva*. Nyní tato republika prohlašuje, že sověty jsou organizacemi proletářů a *chudých* rolníků. Zámožní lidé ztrácejí volební právo, pokud jde o sověty. Chudý rolník je zde pokládán za stálý a masový produkt socialistické agrární reformy za „diktatury proletariátu“« (s. 48).

Jaká zdrcující ironie! Můžeme ji v Rusku uslyšet od kteréhokoli příslušníka buržoazie: ti všichni se zlomyslně radují a posmívají, neboť Sovětská republika otevřeně přiznává, že v této zemi existují chudí rolníci. Vysmívají se socialismu. Na to mají právo. Ale »socialista«, který se vysmívá tomu, že po tak zhoubné čtyřleté válce u nás zůstávají — a nadlouho zůstanou — chudí rolníci, takový »socialista« se mohl zrodit jen v prostředí značně rozšířeného renegátství.

Poslouchejte dál:

»Sovětská republika zasahuje do vztahů mezi bohatými a chudými rolníky, ne však v důsledku nového rozdělení půdy. Aby mělo městské obyvatelstvo dostatek obilí, jsou do vesnic posílány oddíly ozbrojených dělníků, které odebírají přebytečné obilí bohatým rolníkům. Část tohoto obilí je předávána městskému obyvatelstvu, část chudým rolníkům« (s. 48).

Socialista a marxista Kautsky je ovšem hluboce pobouřen myšlenkou, že takové opatření by mohlo platit v širším měřítku než jen v okolí velkých měst (ale u nás platí po celé zemi). Socialista a marxista Kautsky mentorsky poznamenává s nevídanou, nenapodobitelnou, úžasnou chladnokrevností (nebo tupohlavostí) šosáka: »Toto (vyvlastňování zámožných rolníků) zanáší nový prvek neklidu a občanské války do výrobního procesu . . .« (občanská válka zanášena do »výrobního procesu«, to je něco přímo neuvěřitelného!), »který k svému ozdravení naléhavě potřebuje klid a bezpečnost« (s. 49).

Ano, ano, nad klidem a bezpečností vykořisťovatelů a spekulantů s obilím, kteří schovávají přebytky obilí, přestupují zákon o obilním monopolu a vyvolávají hlad

mezi obyvatelstvem měst, nad tím si ovšem marxista a socialista Kautsky musí povzdechnout a uronit slzu. My všichni jsme socialisté, marxisté a internacionalisté, křičí sborem páni Kautští, Heinrichové Weberové (Vídeň), Longuetové (Paříž), MacDonaldové (Londýn) aj., všichni jsme pro revoluci dělnické třídy, ale . . . ale jen pod podmínkou, že se nebude rušit klid a bezpečnost spekulantů s obilím. A toto špinavé přisluhování kapitalistům zastíráme »marxistickým« odvoláváním se na »výrobní proces« . . . Je-li tohle marxismus, co se potom nazývá přisluhování buržoazii?

Podívejte se, kam až náš teoretik dospěl. Obviňuje bolševiky, že vydávají diktaturu rolnictva za diktaturu proletariátu. A současně nás obviňuje, že zanášíme občanskou válku na venkov (to pokládáme za svou *zásluhu*), že posíláme do vesnic oddíly ozbrojených dělníků, kteří otevřeně prohlašují, že prosazují »diktaturu proletariátu a chudého rolnictva«, že pomáhají tomuto rolnictvu a vyvlastňují spekulantům a bohatým rolníkům přebytky obilí, které poschovávali, čímž přestupovali zákon o obilním monopolu.

Na jedné straně je náš marxistický teoretik pro čistou demokracii, pro to, aby se revoluční třída, vůdkyně pracujících a vykořisťovaných, podřídila většině obyvatelstva (tedy i vykořisťovatelům). Na druhé straně na *rozdíle* od nás objasňuje, že revoluce musí mít nutně buržoazní charakter, buržoazní proto, že rolnictvo jako celek je spjato s buržoazními společenskými vztahy, a současně se tváří, že zastává proletářské, třídní, marxistické stanovisko!

Místo »ekonomické analýzy« slátanina a zmatek prvního řádu. Místo marxismu fragmenty liberálních teorií a zároveň propagování servility vůči buržoazii a kulakům.

Už roku 1905 bolševici dostatečně objasnili otázku, kterou Kautsky tak zamotal. Ano, naše revoluce je buržoazní, pokud postupujeme společně s veškerým rolnictvem.

To jsme si zcela jasně uvědomovali, stokrát a tisíckrát jsme to od roku 1905 prohlašovali a nikdy jsme se nepokoušeli tento nevyhnutelný stupeň historického procesu ani přeskočit, ani zrušit nějakými dekrety. Snahy Kautského »usvědčovat« nás v tomto bodu usvědčují jen jeho ze zmatených názorů a strachu, aby si někdo nevzpomněl na to, co psal roku 1905, kdy ještě nebyl renegátem.^[158]

Ale od *dubna* roku 1917, dávno před Říjnovou revolucí, ještě dříve, než jsme uchopili moc, jsme otevřeně říkali a vysvětlovali lidu: Revoluce se u toho nyní nemůže zastavit, neboť země pokročila kupředu, postoupil kupředu kapitalismus, rozvrat dosáhl nevídaného rozsahu, a to (ať někdo chce nebo nechce) *bude vyžadovat*, aby se postupovalo kupředu, *k socialismu*. Neboť jinak se *nelze* dostat kupředu, jinak *nelze* zachraňovat zemi zmučenou válkou, jinak *nelze* zmírňovat utrpení pracujících a vykořisťovaných.

Dopadlo to právě tak, jak jsme tvrdili. Průběh revoluce potvrdil správnost našich úvah. *Zpočátku* spolu s »veškerým« rolnictvem proti monarchii, proti statkářům, proti pozůstatkům středověku (a potud zůstává revoluce revolucí buržoazní, buržoazně demokratickou). *Potom* společně s chudým rolnictvem, s poloproletariátem, společně se všemi vykořisťovanými *proti kapitalismu*, tedy i proti vesnickým boháčům, kulakům, spekulantům, a tak se revoluce přeměňuje v *socialistickou*. Pokoušet se uměle postavit čínskou zeď mezi obě revoluce, oddělit jednu od druhé něčím jiným než stupněm připravenosti proletariátu a stupněm jeho sjednocení s vesnickou chudinou je nejhrubším překrucováním marxismu, jeho vulgarizací, nahrazováním marxismu liberalismem. To znamená pseudovědeckým odvoláváním se na pokrokovost buržoazie proti středověku propašovat reakční obhajobu buržoazie ve srovnání se socialistickým proletariátem.

Sověty jsou ostatně daleko vyšší formou a vyšším typem demokratismu právě proto, že *masa dělníků a rolníků*

sdužují a zapojují do politiky, a tím se stávají velmi citlivým barometrem rozvoje a růstu politické, třídní uvědomělosti mas, barometrem, který se co nejdříve přibližuje »lidu« (v tom smyslu, v jakém mluvil Marx roku 1871 o skutečně lidové revoluci)¹⁴⁵. Sovětská ústava^[39] nebyla napsána podle nějakého »plánu«, nebyla vymyšlena v kancelářích, pracujícím ji nevnucovali buržoazní právníci. Ne, tato ústava *se rodila* v průběhu *třídního boje*, podle toho, jak se vyhrocovaly *třídní rozpory*. Dokazují to právě fakty, které je nucen Kautsky přiznat.

Sověty zpočátku sdužovaly rolnictvo jako celek. Vzhledem k neuvědomělosti, zaostalosti a nevzdělanosti zejména chudých rolníků se do jejich vedení dostávali kulaci, zbohatlíci, kapitalisté a inteligenti z řad maloburžoazie. Byla to doba, kdy moc měla v rukou maloburžoazie, menševici a socialisté-revolucionáři (pokládat jak jedny, tak druhé za socialisty mohou jen hlupáci nebo renegáti, jako je Kautsky). Maloburžoazie nutně, nevyhnutelně kolísala mezi diktaturou buržoazie (Kerenskij, Kornilov, Savinkov) a diktaturou proletariátu, neboť maloburžoazie není v důsledku základních rysů svého ekonomického postavení schopna jednat samostatně. Je třeba podotknout, že Kautsky se úplně zříká marxismu, když se při rozboru revoluce v Rusku omezuje na právnícký, formální pojem »demokracie«, který slouží buržoazii k zastírání jejich mocenských pozic a k oklamání mas, a zapomíná, že »demokracie« je fakticky jednou výrazem *diktatury buržoazie* a podruhé bezmocného reformismu maloburžoazie, která se podřizuje této diktatuře, atd. V kapitalistickém státě existovaly podle Kautského buržoazní strany a existovala proletářská strana, která vedla za sebou většinu proletariátu, jeho masu (bolševici), ale maloburžoazní strany v něm *neexistovaly!* Menševici a eserí *třídní kořeny*, maloburžoazní kořeny neměli!

Kolísání maloburžoazie, menševiků a eserů, poučilo masy a odradilo od těchto »vůdců« obrovskou většinu

mas, všechny »nižší vrstvy«, všechny proletáře a poloproletáře. V sovětech získali převahu bolševici (v Petrohradě a v Moskvě před říjnem 1917), mezi esery a menševiky se prohloubily neshody.

Vítězná bolševická revoluce znamenala konec kolísání, znamenala odstranění monarchie a statkářského vlastnictví půdy (před Říjnovou revolucí zrušeno *nebylo*). Buržoazní revoluci jsme dovedli *do konce*. Rolnictvo šlo za námi *úplně všechno*. Jeho antagonismus vůči socialistickému proletariátu se nemohl projevit okamžitě. Sověty sdružovaly *veškeré* rolnictvo. Třídní diferenciacce mezi rolnictvem se ještě neprohloubila, ještě se neprojevila.

Tento proces se rozvinul v létě a na podzim roku 1918. Kontrarevoluční povstání Čechoslováků vyburcovalo kulaky. Ruskem se převalila vlna kulackých povstání. Chudé rolnictvo se ne z knih a z novin, *ale ze života* učilo, že jeho zájmy nelze smířit se zájmy kulaků, boháčů, vesnické buržoazie. Na »levých eserech«, jako na každé maloburžoazní straně, se odráželo kolísání mas, a právě v létě 1918 se rozštěpili: část šla s Čechoslováky (povstání v Moskvě, za něhož Prošjan, který se — na hodinu! — zmocnil telegrafní ústředny, zvěstoval Rusku svržení bolševiků, dále zrada Muravjova¹⁴⁶, vrchního velitele armády bojující proti Čechoslovákům atd.), část, o níž jsme se zmínili už dříve, zůstala na straně bolševiků.

Stupňující se obtíže v zásobování měst potravinami stále naléhavěji nastolovaly otázku obilního monopolu (na kterou teoretik Kautsky »zapomněl« ve své ekonomické analýze, v níž se opakují staré věci vyčtené před deseti lety z Maslova¹⁷⁰!).

Starý, statkářský a buržoazní, a dokonce demokratický republikánský stát, posílal do vesnic ozbrojené oddíly, jimiž fakticky disponovala buržoazie. O tom pan Kautsky neví! V tom nevidí »diktaturu buržoazie«, chraň bůh! To je »čistá demokracie«, zejména kdyby to schválil buržoazní parlament! O tom, jak Avksentjev a S. Maslov ruku

v ruce s Kerenskými, Ceretelii a podobnou eserskou a menševickou čeládkou dávali zatýkat v létě a na podzim roku 1917 členy pozemkových výborů, o tom Kautsky »neslyšel«, o tom mlčí!

Jde prostě o to, že buržoazní stát, uskutečňující diktaturu buržoazie prostřednictvím demokratické republiky, se nemůže lidu přiznat, že slouží buržoazii, nemůže říkat pravdu, musí se uchýlovat k přetvářce.

Ale stát typu Komuny, sovětský stát, otevřeně a přímo říká lidu *pravdu*, když prohlašuje, že je diktaturou proletariátu a chudého rolnictva, a právě touto pravdou získává na svou stranu desetimilióny nových občanů, ušlápnutých v každé demokratické republice, občanů, které sověty zapojují do politiky, *do demokracie*, do správy státu. Sovětská republika posílá do vesnic oddíly ozbrojených dělníků a především uvědomělejších dělníků ze sídelních měst. Tito dělníci propagují na venkově socialismus, získávají vesnickou chudinu, organizují ji a uvědomují, pomáhají jí *potlačit odpor buržoazie*.

Všichni, kdo tomu rozumějí a žili někdy na vesnici, tvrdí, že naše vesnice *sama* prožívala »Říjnovou« (tj. proletářskou) revoluci teprve v létě a na podzim roku 1918. Nastává obrat. Vlna kulackých povstání opadla, kdežto vesnická chudina se vzchopila a »výbory vesnické chudiny« byly posíleny. V armádě přibývá komisařů z řad dělníků, důstojníků z řad dělníků, divizních a armádních velitelů z řad dělníků. Zatímco dětinsky naivní Kautsky, postrašený červencovou (1918) krizí¹⁴⁷ a povykáním buržoazie, v přemíře horlivosti cupitá za buržoazií a píše celou brožuru prodchnutou přesvědčením, že bolševiky co nejdříve svrhnu rolníci, zatímco tento dětinsky naivní člověk spatřuje v odštěpení levých eserů »zúžení« (s. 37) okruhu těch, kdo podporují bolševiky, právě v této době *se nesmírně zvětšuje skutečný* okruh přívrženců bolševismu, neboť desetimilióny vesnické chudiny procitají k *samostatnému* politickému životu a vy-

maňují se z područí a vlivu kulaků a vesnické buržoazie.

Ztratili jsme stovky levých eserů, bezcharakterních inteligentů a kulaků mezi rolníky, ale získali jsme milióny příslušníků vesnické chudiny.*

Rok po proletářské revoluci v Petrohradě a Moskvě došlo pod vlivem této revoluce a s její pomocí k proletářské revoluci v zapadlých koutech venkova a tato revoluce definitivně upevnila sovětskou moc a bolševismus a jednou provždy dokázala, že uvnitř země neexistují síly, které by se mohly proti němu postavit.

Proletariát Ruska společně s veškerým rolnictvem dokončil buržoazně demokratickou revoluci a přešel definitivně k revoluci socialistické, neboť se mu podařilo rozštěpit vesnici, získat její proletáře a poloproletáře a sjednotit je proti kulakům a buržoazii, a tedy i proti rolnické buržoazii.

Kdyby bolševicky smýšlející proletariát Petrohradu, Moskvy a velkých průmyslových středisek nedovedl kolem sebe sjednotit vesnickou chudinu proti bohatým rolníkům, byl by to důkaz, že Rusko není »zralé« pro socialistickou revoluci, a rolnictvo by nadále tvořilo »jeden celek«, tj. zůstalo by pod hospodářským, politickým a ideovým vedením kulaků, boháčů, buržoazie, a revoluce by pak nepřekročila rámeček buržoazně demokratické revoluce. (Ale ani to by mimochodem nebyl důkaz, že proletariát neměl převzít moc, neboť jen proletariát dovedl buržoazně demokratickou revoluci skutečně do konce, jen proletariát vykonal něco významného pro to, aby se světová proletářská revoluce přiblížila, a jen proletariát vytvořil sovětský stát, který je po Komuně druhým krokem k socialistickému státu.)

Naopak, kdyby se byl bolševicky smýšlející proletariát

* Na VI. sjezdu sovětů (6.—9. 11. 1918) bylo 967 delegátů s rozhodujícím hlasem, z toho 950 bolševiků, a 351 delegátů s poradním hlasem, z toho 335 bolševiků. Celkem 97 % bolševiků.

pokusil ihned v říjnu—listopadu 1917, aniž počkal, až dojde k třídní diferenciaci vesnice, aniž ji dovedl *připravit* a prosadit, kdyby se byl pokusil »nadekretovat« ob-čanskou válku nebo »zavedení socialismu« na vesnici, kdyby se pokusil obejít bez dočasného bloku (svazku) s veškerým rolnictvem, bez řady ústupků střednímu rolníkovi apod., bylo by to *blanquistické*¹⁴⁸ překroucení marxismu, byl by to pokus *menšiny* vnutit svou vůli většině, byl by to teoretický nesmysl, nepochopení toho, že revoluce veškerého rolnictva je *ještě* revolucí buržoazní a že ji bez *mnoha přechodů, přechodných stupňů* nelze v zaostalé zemi přeměnit v socialistickou.

V nejdůležitější teoretické a politické otázce Kautsky udělal *pořádný* zmatek a v praxi se projevil jako pouhý přísluhovač buržoazie, který ječí proti diktatuře proletariátu.

Stejný, ne-li větší zmatek vnesl Kautsky do jiné, velmi zajímavé a důležité otázky, totiž zda byla v zásadě správně pojata a potom účelně uplatněna *zákonodárná* činnost Sovětské republiky na poli agrárních přeměn, těchto velmi obtížných a současně velmi důležitých socialistických přeměn. Byli bychom nevášně vděčni každému západoevropskému marxistovi, kdyby se obeznámil alespoň s nejdůležitějšími dokumenty a *kriticky* se vyjádřil k naší politice, neboť by nám tím neobyčejně pomohl, pomohl by tím i revoluci, dozrávající v celém světě. Kautsky však místo kritiky dělá neuvěřitelný zmatek v teorii, který mění marxismus v liberalismus, a v praxi jsou to jen prázdné, zlomyslné, maloměšťácké útoky proti bolševikům. Ať to posoudí čtenář sám.

»Velké pozemkové vlastnictví se nedalo udržet. Způsobila to revoluce. Bylo to jasné ihned. Nebylo možné předat půdu rolnickému obyvatelstvu . . .« (To není správné, pane Kautsky: Zaměňujete to, co je pro vás »jasné«, se

vztahem různých *tříd* k dané otázce; dějiny revoluce dokázaly, že koaliční vláda buržoazie a maloburžoazie, menševiků a eserů, prováděla politiku zachování velkého pozemkového vlastnictví. Dokázal to zejména zákon S. L. Maslova^[82] a zatýkání členů pozemkových výborů.¹⁴⁹ Bez diktatury proletariátu by »rolnické obyvatelstvo« nezvítězilo nad statkáři, kteří se spojili s kapitalisty.)

»Nebyla však jednota v tom, jakými formami k tomu má dojít. Byla možná různá řešení . . .« (Kautskému leží nejvíce na srdci »jednota« »socialistů«, ať si tak říká kdokoli. Zapomíná na to, že základní třídy kapitalistické společnosti musí docházet k různým řešením.) »Ze socialistického hlediska by bylo nejracionálnější převést velké podniky do vlastnictví státu a rolníkům, kteří v nich byli dosud zaměstnání jako námezdní dělníci, umožnit, aby obdělávali půdu velkostatků formou družstev. Toto řešení však předpokládá, aby v Rusku byli takoví zemědělní dělníci, jací v Rusku neexistují. Jiným řešením by mohlo být převedení velkého pozemkového vlastnictví do vlastnictví státu, přičemž by bylo rozděleno na malé pozemky propachtovávané rolníkům, kteří mají málo půdy. Pak by ještě bylo uskutečněno něco ze socialismu . . .«

Kautsky to jako vždy odbývá známou frází: na jedné straně nelze neuznat, na druhé straně je nutné uzнат. Stává *vedle sebe* různá řešení, aniž se zabývá myšlenkou — jediné reálnou a jediné marxistickou myšlenkou —, jak je nutné *přejít* od kapitalismu ke komunismu za těch a těch *specifických* podmínek. V Rusku existují námezdní zemědělní dělníci, ale je jich málo, avšak otázky, s níž právě *přišla* sovětská moc — jak přejít k obdělávání půdy v komunách a družstvech, té se Kautsky nedotkl. Nejpodivnější na tom však je, že Kautsky vidí v najímání malých pozemků »něco socialistického«. Ve skutečnosti je to *maloburžoazní* heslo a »socialistického« v něm není *nic*. *Nebude-li* »stát«, který pronajímá půdu, státem typu Komuny, nýbrž parlamentní buržoazní republikou (a to prá-

vě ustavičně předpokládá Kautsky), bude najímání malých pozemků typickou *liberální reformou*.

Kautsky mlčí o tom, že sovětská moc zrušila *veškeré* vlastnictví půdy. Nejen to. Kautsky neslýchaně překrucuje fakty a cituje dekrety sovětské moci tak, že vynechává to nejpodstatnější.

Kautsky prohlašuje, že »malovýroba usiluje o úplné soukromé vlastnictví výrobních prostředků«, že Ústavodárné shromáždění by bylo »jedinou autoritou« schopnou zabránit rozdělení půdy (tvrzení, které vyvolá v Rusku smích, neboť každý ví, že dělníci a rolníci vidí autoritu *pouze* v sovětech, kdežto Ústavodárné shromáždění se stalo heslem Čechoslováků a statkářů), a pokračuje:

»Jeden z prvních dekretů sovětské vlády^[48] stanovil: 1. Statkářské vlastnictví půdy se ruší ihned bez jakékoli náhrady. 2. Majetek statkářů, jakož i všechna carská, klášterní a církevní půda s veškerým živým a mrtvým inventářem, hospodářskými budovami a veškerým příslušenstvím přecházejí až do vyřešení otázky půdy Ústavodárným shromážděním do správy volostních* pozemkových výborů a újezdních sovětů rolnických zástupců.«

Kautsky ocitoval *pouze tyto dva body*, a vyvozuje z toho:

»Poukazování na Ústavodárné shromáždění zůstalo mrtvou literou. Ve skutečnosti mohli rolníci jednotlivých volostí dělat s půdou, co chtěli« (47).

Tady máte ukázkou Kautského »kritiky«! Tady máte »vědeckou« práci, která se spíše podobá podvrhu. Německého čtenáře přesvědčuje, že bolševici kapitulovali před rolnictvem v otázce soukromého vlastnictví půdy, že dovolili rolníkům, a to každému jednotlivě (»jednotlivým volostem«), aby si dělali, co chtějí!

Ve skutečnosti však dekret citovaný Kautským — první dekret vydaný 26. října 1917 (podle starého kalendá-

* Volost — provinciální správní jednotka v předrevolučním Rusku a po revoluci do roku 1928. *Čes. red.*

ře)* — se neskládá ze dvou, ale z pěti článků *plus* osmi článků »návrhu« voličů a o tomto návrhu se tvrdí, že »má být vodítkem«.

V třetím článku dekretu se říká, že hospodářství přecházejí »do rukou lidu«, že musí být vypracován »přesný soupis veškerého zkonfiskovaného majetku« a zřízena jeho »nejpřísnější revoluční ochrana«. V návrhu voličů se říká, že »právo soukromého vlastnictví půdy se ruší navždy«, že »pozemky s vysoce vyspělým hospodářstvím« »se nesmějí dělit«, že »všechn živý i mrtvý hospodářský inventář na zkonfiskované půdě přechází bez náhrady podle své velikosti a významu do výhradního užívání státu, nebo obcí, a že »všechna půda přechází do půdního fondu všeho lidu«.

Dále, současně s rozpuštěním Ústavodárného shromáždění (5. 1. 1918) schválil III. sjezd sovětu *Deklaraci práv pracujícího a vykořisťovaného lidu*^{[19]**}, která je nyní pojata do základního zákona Sovětské republiky^[39]. V této deklaraci se v článku II, bod 1 praví, že »soukromé vlastnictví půdy se ruší« a že »vzorové statky a zemědělské podniky se prohlašují za majetek všeho lidu«.

Poukazování na Ústavodárné shromáždění tedy *nezůstalo* mrtvou literou, neboť řešení agrární otázky se ujal jiný zastupitelský orgán všeho lidu, který má mezi rolnictvem mnohem větší autoritu.

Dále, 6. (19.) února 1918 byl uveřejněn zákon o socializaci půdy, jímž se znovu potvrzuje zrušení jakéhokoli vlastnictví půdy^[87] a podle něhož je disponování s půdou a *veškerým soukromým inventářem* svěřeno sovětským orgánům *pod kontrolou federální sovětské moci*; mezi úkoly týkající se disponování s půdou počítá

»rozvíjení kolektivního hospodářství v zemědělství jako nejvýhodnějšího z hlediska úspory práce a výrobků na úkor hospodářství indi-

* Viz Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 50—53. *Red.*

** Tamtéž, s. 247—249. *Red.*

viduálních, aby bylo možné přejít k hospodářství socialistickému« (článek 11, bod e).

Tento zákon zavádí *rovné* užívání půdy a na základní otázku »Kdo má právo užívat půdu?« odpovídá:

(Článek 20.) »Na území Ruské sovětské federativní republiky se mohou používat jednotlivé pozemky pro tyto společenské i osobní potřeby: A) Pro kulturně výchovné účely: 1. Stát představovaný orgány sovětské moci (federální, oblastní, guberniální, újezdní, volostní a vesnické). 2. Společenské organizace (pod kontrolou a se svolením místních orgánů sovětské moci). B) Pro potřeby zemědělství: 3. Zemědělské komuny. 4. Zemědělská družstva. 5. Vesnická sdružení. 6. Jednotlivé rodiny a osoby . . .«

Čtenář vidí, že Kautsky to úplně překroutil a německému čtenáři naprosto falešně vyložil agrární politiku a agrární zákonodárství proletářského státu v Rusku.

Teoreticky důležité, základní otázky nedovedl Kautsky ani vytyčit!

Jsou to tyto otázky:

1. rovné užívání půdy a
2. nacionalizace půdy — vztah každého z obou těchto opatření k socialismu a zejména k přechodu od kapitalismu ke komunismu,
3. společné obdělávání půdy jako přechod od rozptýlených drobných zemědělských hospodářství k velkému společenskému zemědělskému hospodářství; zda vyhovuje formulace této otázky v sovětském zákonodárství požadavkům socialismu.

Pokud jde o první otázku, musíme především konstatovat tyto dvě hlavní skutečnosti: (a) Bolševici poukazovali na demokratický, pokrokový a zároveň na demokratický revoluční význam hesla o rovném užívání půdy jak při hodnocení zkušeností z roku 1905 (odvolávám se například na svou práci o agrární otázce za první revoluce v Rusku* [43]), tak i z roku 1917, *před* Říjnovou revolucí,

* Viz Sebrané spisy 16, Praha 1984, s. 205—423.

a mluvili o tom naprosto jasně. (b) Bolševici prováděli zákon o socializaci půdy, jehož »duší« je heslo rovného užívání půdy, a prohlásili zcela striktně a jednoznačně: to není naše myšlenka, my s takovým heslem nesouhlasíme, ale pokládáme za svou povinnost je uskutečňovat, neboť to požaduje převážná většina rolníků. A myšlenku i požadavky většiny pracujících musí *překonat oni sami*: takové požadavky nelze ani »zrušit«, ani »přeskočit«. My bolševici budeme *pomáhat* rolníkům, aby překonali maloburžoazní hesla, aby od nich co nejrychleji a co nejsnáze *přešli* k heslům socialistickým.

Marxistický teoretik, který by chtěl pomoci dělnické revoluci svou vědeckou analýzou, musel by odpovědět za prvé, zda je správné, že myšlenka rovného užívání půdy má demokraticky revoluční význam, že znamená dovršení *buržoazně* demokratické revoluce. Za druhé, zda bolševici jednali správně, když svými hlasy prosazovali (a nejloajálněji dodržují) maloburžoazní zákon o rovném užívání půdy.

Kautsky nebyl ani schopen *postřehnout*, v čem teoreticky spočívá *těžiště* otázky!

Kautskému by se nikdy nepodařilo vyvrátit, že myšlenka rovného užívání půdy má za buržoazně demokratického převratu pokrokový, revoluční význam. Dále tento převrat jít nemůže. Čím víc se blíží tento převrat ke svému konci, *tím jasněji*, *tím dříve* a *tím rychleji* ukazuje masám, že buržoazně demokratická řešení jsou *nedostatečná*, že je nutné překročit jejich rámeček a přejít k *socialismu*.

Rolnictvo, jež svrhlo carismus a statkáře, sní o rovném užívání půdy a žádná síla by v tom nemohla zabránit rolníkům, kteří byli zbaveni jak statkářů, tak *buržoazního* parlamentního, republikánského státu. Proletáři říkají rolníkům: Pomůžeme vám dojít k »ideálnímu« kapitalismu, neboť rovné užívání půdy je idealizováním kapitalismu z hlediska malovýrobce. A zároveň vám ukážeme, že

to nestačí, že je třeba přejít ke společnému obdělávání půdy.

Bylo by zajímavé slyšet, jak by se Kautsky pokusil vyvrátit správnost *takového* vedení rolnického boje proletariátem!

Kautsky se této otázce raději vyhnul . . .

Dále Kautsky přímo podvedl německé čtenáře, neboť jim zatajil, že *v zákonu* o půdě^[87] dala sovětská moc *přímo* přednost komunám a družstvům tím, že je postavila na první místo.

S rolnictvem až k dokončení buržoazně demokratické revoluce, s nejhudší, proletářskou a poloproletářskou částí rolnictva kupředu k socialistické revoluci! Taková byla politika bolševiků a byla to jediné marxistická politika.

Kautsky se však zaplétá, neboť nedovede formulovat ani jednu otázku! Na jedné straně *se neopovazuje* říct, že proletáři se museli rozejít s rolnictvem v otázce rovného užívání půdy, neboť cítí, jak by takový rozchod byl nesmyslný (vždyť Kautsky roku 1905, dokud ještě nebyl renegátem, jasně a přímo hájil svazek dělníků a rolníků jako podmínku vítězství revoluce^[158]). Na druhé straně Kautsky se sympatiemi cituje liberální banálností menševika Maslova^[170], který »dokazuje« utopičnost a reakčnost maloburžoazní rovnosti z *hlediska socialismu* a zamlčuje pokrokovost a revolučnost maloburžoazního boje za rovnost, za rovné užívání půdy, z *hlediska buržoazně demokratické revoluce*.

Tak vzniká u Kautského nekonečný zmatek: všimněte si, že Kautsky (roku 1918) *trvá* na *buržoazním* charakteru revoluce v Rusku. Kautsky (roku 1918) žádá: Nepřekročte tento rámeček! A týž Kautsky spatřuje »něco ze *socialismu*« (pro *buržoazní* revoluci) v *maloburžoazní* reformě, v propachtování malých pozemků *chudým* rolníkům (tj. v přiblížení se k rovnému užívání půdy)!!

Chápete to?

Kautsky kromě toho projevuje šosáckou neschopnost

počítat se skutečnou politikou určité strany. Cituje fráze menševika Maslova, *ale nechce vidět skutečnou* politiku strany menševiků v roce 1917, kdy tato strana v »koalici« se statkáři a kadety fakticky hájila *liberální agrární reformu a dohodu se statkáři* (důkaz: zatýkání členů pozemkových výborů a návrh zákona S. Maslova^[82]).

Kautsky nepostřehl, že fráze P. Maslova^[170] o reakčnosti a utopičnosti maloburžoazní rovnosti zastírají ve skutečnosti menševickou politiku *dohody* rolníků se statkáři (tj. napalování rolníků statkáři) místo *revolučního* svržení statkářů rolníky.

Takhle vypadá »marxista« Kautsky!

Právě bolševici striktně odlišili buržoazně demokratickou a socialistickou revoluci: dokončovali první z nich, ale zároveň už otevírali dveře pro přechod ke druhé. To je jedině revoluční a jedině marxistická politika.

A marně opakuje Kautsky otrepané vtipy liberálů: »Ještě nikde a nikdy nepřešli malí rolníci ke kolektivní výrobě pod vlivem teoretického přesvědčování« (50).

Jak duchaplné!

Nikde a nikdy nebyli drobní rolníci velké země pod vlivem proletářského státu.

Nikde a nikdy nedospěli drobní rolníci k otevřenému třídnímu boji chudých rolníků proti bohatým, až k občanské válce jedněch proti druhým, za podmínky, že proletářská státní moc bude podporovat chudé rolníky propagandisticky, politicky, hospodářsky a vojensky.

Nikde a nikdy se spekulanti a boháči tak neobohatili válkou při současném zbídačování rolnických mas.

Kautsky opakuje staré věci, omílá starou písničku, protože se bojí na nové úkoly proletářské diktatury i jen pomyslet.

Jestliže se tedy rolníkům nedostává náradí pro malovýrobu a proletářský stát jim pomáhá opatřovat stroje pro kolektivní obdělávání půdy, je to snad, milý Kautsky, »teoretické přesvědčování«? — — —

Přejděme k otázce nacionalizace půdy. Naši narodníci včetně všech levých eserů popírají, že opatření, které jsme u nás provedli, je nacionalizací půdy. Nemají teoreticky pravdu. Pokud zůstáváme u zbožní výroby a kapitalismu, potud je zrušení soukromého vlastnictví půdy nacionalizací půdy. Slovo »socializace« vyjadřuje jen tendenci, přání a přípravu přechodu k socialismu.

Jaký by měl být postoj marxistů k nacionalizaci půdy?

Kautsky i zde nedovede ani formulovat teoretickou otázku nebo, a což je ještě horší, úmyslně ji obchází, ačkoli je z ruské literatury známo, že Kautsky ví o tehdejších sporech mezi ruskými marxisty o nacionalizaci půdy, o municipalizaci půdy (předání velkostatků místním samosprávám) a o rozdělení půdy.

Přímým výsměchem marxismu je Kautského tvrzení, že předáním velkostatků státu a pronájmem této rozparcelované půdy rolníkům, kteří mají málo půdy, by se uskutečňovalo »něco socialistického«. Ukázali jsme už, že v tom není nic socialistického. A nejen to: není to ani buržoazně demokratická revoluce dovedená do konce. S Kautským to dopadlo velmi špatně, když se spolehl na menševiky. Stalo se něco prapodivného: Kautsky, který obhájí buržoazní charakter naší revoluce a který vytýká bolševikům, že si usmysleli jít k socialismu, předkládá sám pod rouškou socialismu liberální reformu, *aniž dovádí tuto reformu k úplnému očištění pozemkového vlastnictví od všech pozůstatků středověku!* A tak Kautsky, stejně jako jeho menševičtí rádcí, obhájí liberální buržoazii, která se bojí revoluce, místo aby obhájoval důsledně uskutečňovanou buržoazně demokratickou revoluci.

Opravdu, proč přeměňovat ve státní vlastnictví jen velkostatky a ne všechnu půdu? Liberální buržoazie by tak mohla maximálně zachovat starý řád (tj. dosáhla by minimální důslednosti v revoluci) a velmi by se jí tím usnadnil návrat ke starým poměrům. Radikální buržoa-

zie, tj. buržoazie dovádějící buržoazní revoluci do konce, razí heslo *nacionalizace půdy*.

Kautsky, který velmi dávno, skoro před dvaceti lety, napsal výborné marxistické dílo o agrární otázce^[152], určitě zná Marxovy připomínky k tomu, že nacionalizace půdy je právě *důsledným* heslem *buržoazie*.¹⁵⁰ Není možné, aby neznal Marxovu polemiku proti Rodbertusovi a Marxovy pozoruhodné vysvětlivky v Teoriích o nadhodnotě^[81], v nichž se zvláště důrazně poukazuje i na revoluční — v buržoazně demokratickém smyslu — význam nacionalizace půdy.

Menševik P. Maslov, kterého si Kautsky tak nešťastně zvolil za svého rádce, popíral, že by ruští rolníci mohli přistoupit na nacionalizaci veškeré půdy (včetně rolnické). Tento Maslovův názor snad do jisté míry souvisí s jeho »originální« teorií (opakující to, co tvrdili buržoazní kritikové Marxe), totiž s odmítáním absolutní renty a uznáváním »zákona« (neboli »faktu«, jak se vyjadřoval Maslov) »klesající úrodnosti půdy«. ^[170]

Ve skutečnosti se už za revoluce 1905 ukázalo, že obrovská většina rolníků v Rusku, členů obcí i jednotlivě hospodařících rolníků, je pro nacionalizaci veškeré půdy. Revoluce roku 1917 to potvrdila a po převzetí moci proletariátem to uskutečnila. Bolševici zůstali věrni marxismu a nepokoušeli se (přestože nás z toho Kautsky bez nejmenších důkazů obviňuje) »přeskočit« buržoazně demokratickou revoluci. Bolševici především pomohli nejradikálnějším, nejrevolučnějším a proletariátu nejbližším buržoazně demokratickým ideologům rolnictva, totiž levým eserům, uskutečnit to, co fakticky bylo nacionalizací půdy. Soukromé vlastnictví půdy je v Rusku zrušeno od 26. 10. 1917, tj. od prvního dne proletářské, socialistické revoluce. ^[48]

Tím byl položen z hlediska vývoje kapitalismu velmi dobrý základ (což Kautsky nemůže popřít, nechce-li se rozejít s Marxem) a současně byly vytvořeny agrární po-

měry co *nejpružnější*, pokud jde o přechod k socialismu. Z buržoazně demokratického hlediska *nemá* revoluční rolnictvo v Rusku *kam dál jít*: z tohoto hlediska nic »ideálnějšího« než nacionalizace půdy a rovné užívání půdy, nic »radikálnějšího« (z téhož hlediska) *nemůže existovat*. Právě bolševici, jedině bolševici a jedině v důsledku vítězství *proletářské* revoluce pomohli rolnictvu dovést buržoazně demokratickou revoluci skutečně do konce. A jedině tím udělali maximum pro usnadnění a urychlení přechodu k socialistické revoluci.

Z toho můžeme usoudit, jak neuvěřitelně zmatené názory předkládá čtenáři Kautsky, když obviňuje bolševiky, že nepochopili buržoazní charakter revoluce, a když se sám natolik vzdaluje marxismu, že *mlčí* o nacionalizaci půdy a nejméně revoluční (z buržoazního hlediska) liberální agrární reformu vyzdvihuje jako »něco socialistického« — —

A tak jsme se přiblížili k třetí z otázek, které jsme uvedli výše, k otázce, do jaké míry počítala diktatura proletariátu v Rusku s nutností přechodu ke společnému obdělávání půdy. Zde se Kautsky opět dopouští něčeho, co velmi připomíná podvod: cituje jen »teze« jednoho bolševika^[182], v kterých se mluví o úkolu přejít ke kolektivnímu obdělávání půdy! Náš »teoretik« ocitoval jednu z těchto tezí a vítězoslavně volá:

»Tím, že se něco prohlašuje za úkol, není úkol bohužel ještě vyřešen. Kolektivní zemědělství v Rusku je zatím odsouzeno k tomu, aby zůstalo na papíře. Ještě nikde a nikdy nepřecházeli drobní rolníci ke kolektivní výrobě na základě teoretického přesvědčování« (50).

Ještě nikde a nikdy neexistovalo takové literární šejdírství, k jakému klesl Kautsky. Cituje »teze«, ale *mlčí* o *zákonu*^[48] sovětské moci. Mluví o »teoretickém přesvědčování«, ale *mlčí* o *proletářské státní moci*, která má v rukou závody i zboží! Všechno, co napsal marxista Kautsky roku 1899 v Agrární otázce^[152] o tom, jaké prostředky má v rukou proletářský stát, aby postupně převáděl drobné rolní-

ky k socialismu, renegát Kautsky roku 1918 zapomněl.

Několik set státem podporovaných zemědělských komun a sovětských hospodářství (tj. velkých statků, v nichž hospodaří sdružení dělníků z prostředků státu) — to je velmi málo. Ale lze snad nazvat »kritikou« to, když Kautsky tento fakt obchází?

Nacionalizace půdy, kterou provedla v Rusku diktatura proletariátu, nejlépe zajistila dovedení buržoazně demokratické revoluce do konce, a to i pro případ, že by vítězství kontrarevoluce zvrátilo vývoj od nacionalizace zpět k rozdělování půdy (tento případ jsem zvlášť rozebral v brožuře o agrárním programu marxistů v revoluci roku 1905^[44]). A kromě toho nacionalizace půdy nejlépe umožnila proletářskému státu přecházet k socialismu v zemědělství.

Závěr: Kautsky nám předložil z teoretického hlediska neuvěřitelnou slátaninu, zároveň se úplně zřekl marxismu a v praxi se projevil jako přísluhovač buržoazie a jejího reformismu.

»Ekonomickou analýzu« průmyslu uvádí Kautsky touto velkolepou úvahou:

V Rusku existuje kapitalistický velký průmysl. Nelze snad na tomto základě vybudovat socialistickou výrobu? »Tak bychom mohli uvažovat, kdyby socialismus spočíval v tom, že by dělníci přebírali jednotlivé továrny a doly do svého vlastnictví« (doslova: přivlastňovali si je), »aby hospodařili v každé z továren zvlášť« (52). »Právě dnes, 5. srpna, kdy píšu tyto řádky,« dodává Kautsky, »přichází z Moskvy zpráva o jednom Leninově projevu z 2. srpna^[65], ve kterém prý prohlásil: „Dělníci drží pevně v rukou továrny a závody a rolníci nevrátí půdu statkářům.“* Heslo Továrny dělníkům, půdu rolníkům neby-

* Viz tento svazek, s. 55. *Red.*

lo dosud požadavkem sociálně demokratickým, ale anarchosyndikalistickým« (52—53).

Ocitovali jsme tuto úvahu nezkráceně, aby dělníci v Rusku, kteří si dříve Kautského vážili, a právem, sami poznali metody člověka, který přeběhl k buržoazii.

Jen si představte: 5. srpna, kdy už vyšla spousta dekretů o znárodnění továren v Rusku, a přitom si dělníci ani jednu továrnu »nepřivlastnili«, nýbrž *všechny* byly převáděny do vlastnictví republiky, 5. srpna namlouvá Kautsky německým čtenářům na základě zjevně podvodného výkladu jedné věty z mého projevu, že prý jsou v Rusku továrny předávány jednotlivým dělníkům! A pak na desítkách řádek do omrzení omílá, že továrny se nesmějí předávat jednotlivým dělníkům!

To není kritika, ale metoda přísluhovače buržoazie, kterého si najali kapitalisté, aby očernil dělnickou revoluci.

Továrny mají být předávány státu, občinám nebo spotřebním družstvům, opakuje znovu Kautsky a závěrem dodává:

»Touto cestou se nyní pokusili jít v Rusku . . .« Nyní!! Co tím chce vlastně říct? V srpnu? Cožpak si Kautsky nemohl objednat od svého Steina, Axelroda nebo jiných přátel ruské buržoazie překlad alespoň jednoho dekretu týkajícího se továren?

»Není dosud patrné, jak daleko to zašlo. Tato stránka Sovětské republiky je pro nás nejzajímavější, ale zůstává ještě zcela nejasná. O dekrety není nouze . . .« (Proto Kautsky jejich *obsah* ignoruje nebo jej svým čtenářům zatajuje!), »chybějí však spolehlivé zprávy o tom, jaký dosah mají tyto dekrety. Socialistická výroba není možná bez všestranné, podrobné, spolehlivé a pohotové statistiky. Takovou ještě nemohla Sovětská republika vybudovat. To, co se dovídáme o jejich hospodářských opatřeních, si krajně odporuje a vymyká se jakékoli kontrole. To je také jeden z výsledků diktatury a potlačování demokracie. Neexistuje svoboda tisku a slova . . .« (53).

Takhle se píšou dějiny! Od »svobodného« tisku kapitalistů a dutovců by Kautsky dostal informace o továr-

nách přecházejících do rukou dělníků . . . Opravdu, tento nadtřídní »seriózní vědec« je skvělý! Ani o jednom z nesčetných faktů dokazujících, že továrny jsou předávány *pouze* republice a že jimi disponuje. Nejvyšší národohospodářská rada, orgán sovětské moci utvořený za převážné účasti volených zástupců odborových organizací dělníků, o žádném z těchto faktů se Kautsky nehodlá ani zmínit. Tvrdošijně, s umíněností člověka ve futrálu^[117], opakuje jedno: Dejte mi pokojnou demokracii bez občanské války, bez diktatury a s dobrou statistikou. (Sovětská republika zřídila statistický úřad a získala všechny nejlepší statistiky v Rusku, ale není samozřejmě možné urychleně vytvořit ideální statistiku.) Zkrátka, Kautsky žádá revoluci bez revoluce, bez urputného boje, bez násilí. Je to totéž, jako kdyby někdo chtěl organizovat stávky bez vzplanutí vášní mezi dělníky a zaměstnavateli. Rozeznali byste takového »socialistu« od tuctového liberálního byrokrata?

A tak se Kautsky opřel o tento »faktografický materiál«, tj. úmyslně a s naprostým opovržením obešel četné fakty a »uzavírá«:

»Je otázka, zda proletariát v Rusku získal Sovětské republice víc, pokud jde o skutečné praktické vymoženosti a nikoli dekrety, než by získal od Ústavodárného shromáždění, ve kterém by měli stejně jako v sovětech převahu socialisté, byť jiného zabarvení« (58).

Není to snad perlička? Radíme ctitelům Kautského, aby tento výrok co nejvíce rozšířili mezi dělníky v Rusku, neboť Kautsky by nemohl poskytnout lepší argumenty pro zhodnocení svého politického pádu. Kerenskij byl také »socialista«, soudruzi dělníci, jenže »jiného zabarvení«! Historik Kautsky se spokojuje krycím jménem, jménem, které si »přivlastnili« praví eseři a menševici. O faktech, která jsou svědectvím toho, že za Kerenského menševici a praví eseři podporovali imperialistickou politiku a drancování buržoazie, nechce historik Kautsky ani slyšet a skromně zamlčuje, že Ústavodárné shromáždění se vyslovilo většinou právě pro tyto hrdiny imperialistické

války a buržoazní diktatury. A tomu se říká »ekonomická analýza«! . . .

Na závěr ještě jedna ukázka »ekonomické analýzy«:

»Místo aby Sovětská republika zavedla po devíti měsících svého trvání všeobecný blahobyť, je nucena vysvětlovat, čím je způsobena všeobecná bída« (41).

U kadetů jsme si už na takové úvahy zvykli. Přisluho-vači buržoazie v Rusku uvažují právě tak: je možný, ří-kají, za devět měsíců všeobecný blahobyť — a to po čtyř-leté pustošivé válce, kdy zahraniční kapitál všestranně podporuje sabotáže a povstání buržoazie v Rusku. *Ve sku-tečnosti* rozhodně neexistuje žádný rozdíl, ani ten nej-menší rozdíl mezi Kautským a kontrarevolučním přísluš-níkem buržoazie. V naslédých, »socialisticky« zabarve-ných projevech se opakuje to, co neomaleně, bez okolků a příkras tvrdí kornilovovci, dutovovci a krasnovovci v Rusku.

Předcházející řádky byly napsány 9. listopadu 1918. V noci z 9. na 10. listopad došly z Německa zprávy o ví-tězné revoluci, která vypukla nejprve v Kielu a v jiných severních a přímořských městech, kde moc převzaly děl-nické a vojenské rady, a pak v Berlíně, kde moc také převzala rada.¹⁵¹

Závěr, který jsem měl ještě napsat k brožuře o Kaut-ském a o prolétářské revoluci, je proto zbytečný.

10. listopadu 1918

N. Lenin

TEZE O ÚSTAVODÁRNĚM
SHROMÁŽDĚNÍ¹⁵²

NOVÁ VANDERVELDOVA
KNIHA O STÁTU

Tepřve po přečtení knihy Kautského^[154] jsem měl možnost seznámit se s Vanderveldovou knihou nazvanou Socialismus proti státu (Paříž 1918)^[187]. Mimoděk se vnučuje srovnání obou těchto knih. Kautsky je ideový vůdce II. internacionály (1889—1914), Vandervelde je její oficiální představitel jako předseda Mezinárodního socialistického byra. Oba zosobňují úplný bankrot II. internacionály, oba »šikovně«, s veškerou obratností zkušených novinářů zastírají marxistickými obraty tento bankrot, svůj vlastní krach a přechod na stranu buržoazie. Jeden nám zvláště názorně předvádí, co je typické na německém oportunistu, těžkopádném, teoretizujícím, hrubě falzifikujícím marxismus, neboť z něho vyklešťuje, co je pro buržoazii nepřijatelné. Druhý je typický pro románskou, do jisté míry lze říci — západoevropskou (tj. ležící na západ od Německa) odrůdu nynějšího oportunistu, pružnější, méně těžkopádnou, rafinovaněji falzifikující marxismus stejnou základní metodou.

Oba od základu překrucují jak Marxovo učení o státu, tak i jeho učení o diktatuře proletariátu, přičemž Vandervelde se zabývá více první otázkou a Kautsky druhou. Oba zastírají velmi úzkou, nerozlučnou spojitost obou otázek. Slovy jsou oba revolucionáři a marxisté, ale ve skutečnosti jsou to renegáti soustřeďující všechno úsilí na to, aby se *zřekli* revoluce. U obou není ani stopy po tom, co tak dokonale prostupuje všechna Marxova a Engelsova díla, čím se socialismus opravdu liší od své buržoaz-

ní karikatury, a to je objasnění úkolů revoluce *na rozdíl* od úkolů reformy, objasnění revoluční taktiky *na rozdíl* od reformistické, objasnění úlohy proletariátu *při zničení* systému nebo zřízení, řádu námezdního otroctví *na rozdíl* od úlohy proletariátu »velmocí«, který se podílí na drobtech z mimořádných zisků imperialistů a mimořádné kořisti buržoazie.

Na potvrzení tohoto hodnocení uvedeme několik nejpodstatnějších Vanderveldových úvah:

Tak jako Kautsky, cituje i Vandervelde neobyčejně horlivě Marxe a Engelse. Jako Kautsky cituje i on z Marxe a Engelse všechno možné, *jen ne* to, co je pro buržoazii naprosto nepřijatelné, co odlišuje revolucionáře od reformisty. O dobytí politické moci proletariátem cituje všechno možné, neboť tomu už dala praxe ryze parlamentní rámec. O tom, že Marx a Engels po zkušenostech Komuny pokládali za nutné doplnit místy zastaralý Komunistický manifest^[70] objasněním té pravdy, že dělnická třída nemůže prostě převzít hotový státní mechanismus, že jej musí *rozbit* — o tom *ani nehles!* Vandervelde, stejně jako Kautsky, přímo jako by se byli domluvili, přecházejí naprostým mlčením právě to, co je na *zkušenostech* proletářské revoluce nejpodstatnější, právě to, co odlišuje revoluci proletariátu od reformy buržoazie.

Jako Kautsky, tak i Vandervelde mluví o diktatuře proletariátu jen proto, aby ji slovy obešel. Kautsky to provedl hrubými falzifikacemi. Vandervelde dělá totéž poněkud rafinovaněji. V příslušné kapitole, v kapitole 4, o »dobytí politické moci proletariátem«, věnuje oddíl »b« otázce »kolektivní diktatury proletariátu«, »cituje« Marxe a Engelse^[73, 121] (opakuji: vynechává právě to, co se týká hlavní věci, totiž *rozbití* starého, buržoazně demokratického státního mechanismu^[79]) a vyvozuje z toho:

»V socialistických kruzích si lidé obvykle představují sociální revoluci takto: nová Komuna, tentokrát vítězí, a ne v jednom místě, nýbrž v rozhodujících centrech kapitalistického světa.

Hypotéza, ale hypotéza, na níž není nic nepravděpodobného v době, kdy už začíná být zřejmé, že poválečné období přinese v mnoha zemích neslýchané antagonismy tříd a sociální křeče.

Jestliže však nezdar Pařížské komuny, nemluvě už o obtížích revoluce v Rusku, něco dokazuje, je to právě nemožnost skoncovat s kapitalistickým řádem dříve, dokud se proletariát dostatečně nepřipraví k využití své moci, která by se mohla pod vlivem okolností ocitnout v jeho rukou« (s. 73).

A dál už vůbec nic o podstatě věci!

Tady je máte, vůdce a představitel II. internacionály! Roku 1912 podepisují basilejský manifest^[167], v němž se přímo mluví o spojitosti právě té války, která vypukla roku 1914, s proletářskou revolucí, přímo touto revolucí *hrozí*. A když válka vypukla a vytvořila se revoluční situace, začínají se tito Kautští a Vanderveldové revoluce zříkat. Račte si všimnout: revoluce typu Komuny není nepravděpodobná hypotéza! To je zcela analogické s úvahou Kautského o možné úloze sovětů v Evropě.^[154]

Ale tak přece uvažuje každý vzdělaný *liberál*, který bude nyní určitě souhlasit s tím, že nová Komuna »není nepravděpodobná«, že sověty čeká velký úkol apod. Proletářský revolucionář se od liberála liší tím, že jako teoretik analyzuje právě nový význam Komuny a sovětů z hlediska *státu*. Vandervelde *zamlčuje* všechno, co o tomto tématu podrobně vykládají Marx a Engels, když analyzují zkušenosti Komuny.

Marxista jako praktik a jako politik by si měl ujasnit, že dnes by se mohli jen zrádci socialismu vyhnout úkolu objasňovat nutnost proletářské revoluce (typu Komuny, typu sovětů, nebo dejme tomu nějakého jiného typu), objasňovat nutnost příprav na tuto revoluci, propagovat revoluci mezi masami, vyvracet maloburžoazní předsudky proti revoluci atd.

Nic takového nedělá ani Kautsky, ani Vandervelde, a to právě proto, že sami jsou zrádci socialismu, kteří si chtějí mezi dělníky udržet pověst socialistů a marxistů.

Vezměte teoretické pojetí otázky.

Ani v demokratické republice není stát nic jiného než mechanismus k potlačování jedné třídy druhou. Tuto pravdu Kautsky zná, uznává, sdílí, ale . . . ale vyhýbá se nejzákladnější otázce: kterou třídu musí proletariát vlastně potlačovat, proč a jakými prostředky ji musí potlačovat, až uchopí moc v proletářském státě.

Vandervelde zná, uznává, sdílí a cituje tuto základní poučku marxismu (na s. 72 své knihy), ale . . . ani slůvka o »nepříjemném« (pro pány kapitalisty) tématu o *potlačení odporu vykořisťovatelů!!*

Vandervelde, stejně jako Kautsky, se tomuto »nepříjemnému« tématu úplně vyhnul. V tom je právě jejich rene-gátství.

Vandervelde, stejně jako Kautsky, je velkým mistrem v zaměňování dialektiky eklekticismem. Na jedné straně nelze nepřiznat, na druhé je nutné přiznat. Na jedné straně lze pod státem chápat »národ jako celek« (viz Littrého slovník — vědecké dílo, jen co je pravda — u Vanderveldeho na s. 87), na druhé straně lze stát chápat jako »vládu« (tamtéž). Tuto učenou banalitu Vandervelde cituje a schvaluje ji, a to *vedle* citátů z Marxe.

Marxistický smysl slova »stát« se liší od obvyklého smyslu, píše Vandervelde. Proto jsou možná »nedorozumění«. »Stát u Marxe a Engelse, to není stát v širokém slova smyslu, není to stát jako orgán správy a jako představitel obecných zájmů společnosti (intérêts généraux de la société). Je to stát jako moc, stát jako orgán autority, stát jako nástroj nadvlády jedné třídy nad jinou« (u Vanderveldeho na s. 75—76).

O odstranění státu mluví Marx a Engels pouze v druhém smyslu. »Příliš absolutní tvrzení v sobě skrývají nebezpečí, že by se mohla ukázat nepřesnými. Mezi státem kapitalistů, založeným na nadvládě výhradně jedné třídy, a mezi státem proletářským, jehož cílem je odstranění tříd, je mnoho přechodných stupňů« (s. 156).

Tady máte Vanderveldovu »manýru«, která se jen tro-

šičku liší od manýry Kautského, ale v podstatě je s ní totožná. Dialektika popírá absolutní pravdy a objasňuje střídání protikladů a dosah krizí v dějinách. Eklektik nechce »příliš absolutní« tvzení, aby mohl propašovat své maloměšťácké, šosácké přání nahradit revoluci »*přechodnými stupni*«.

O tom, že přechodným stupněm mezi státem, orgánem vlády třídy kapitalistů, a mezi státem, orgánem vlády proletariátu, je právě *revoluce*, která záleží ve *svržení buržoazie* a v *rozmetání, rozbití jejího státního mechanismu*, o tom Kautští a Vanderveldové mlčí.

To, že diktatura buržoazie musí být vystřídána diktaturou *jedné* třídy, proletariátu, a že po »přechodných stupních« *revoluce* budou následovat »přechodné stupně« pozvolného odumírání proletářského státu, Kautští a Vanderveldové zastírají.

V tom právě spočívá jejich politické renegátství.

V tom právě spočívá teoreticky a filozoficky nahrazení dialektiky eklekticismem a sofistickou. Dialektika je konkrétní a revoluční, odlišuje »přechod« od diktatury jedné třídy k diktatuře jiné třídy od »přechodu« demokratického proletářského státu k nestátu (»odumírání státu«). Eklektika a sofistika Kautských a Vanderveldů, aby vyhověla buržoazii, stírá všechno konkrétní a precizní v třídícím boji tím, že přichází s obecným pojmem »přechodu«, pojmem, v němž lze skrýt (a v němž *devět desetin* oficiálních *sociálních demokratů* naší epochy *skrývá*) ústup od revoluce!

Vandervelde je jako eklektik a sofista obratnější a rafinovanější než Kautsky, neboť *frází* o »přechodu od státu v úzkém slova smyslu ke státu v širokém smyslu slova« lze obejít všechny, jakékoli otázky revoluce, lze obejít každý rozdíl mezi revolucí a reformou, dokonce i rozdíl mezi marxistou a liberálem. Vždyť kterého evropsky vzdělaného buržou by napadlo »vůbec« popírat »přechodné stupně« v takovém »obecném« smyslu?

»Souhlasím s Guesdem v tom,« píše Vandervelde, »že nelze socializovat výrobní a směnné prostředky bez předběžného splnění těchto dvou podmínek:

1. Aby dnešní stát, orgán nadvlády jedné třídy nad druhou, byl dobytím politické moci proletariátem přeměněn v to, co Menger nazývá lidovým státem práce.

2. Aby stát jako orgán autority byl odloučen od státu jako správního orgánu, neboli podle saint-simonovského výrazu, aby vláda nad lidmi byla odloučena od správy věcí« (89).

Toto Vandervelde podtrhl, čímž zvláště zdůrazňuje význam těchto vět. Ale vždyť je to pouhá eklektická slátanina, úplný rozchod s marxismem! Vždyť »lidový stát práce« je jen nové vydání starého »svobodného lidového státu«, kterým se oháněli němečtí sociální demokraté v sedmdesátých letech a který Engels odsoudil jako nesmysl.¹⁵³ Výraz »lidový stát práce« je fráze, hodná maloburžoazního demokrata (typu našeho levého esera), fráze, která nahrazuje třídní pojmy *mimotřídními*. Vandervelde staví vedle sebe dobytí státní moci *proletariátem* (jednou *třídou*) a »lidový« stát, aniž pozoruje, jaká je z toho slátanina. Kautsky se svou »čistou demokracií« dochází k stejné slátanině, k stejnému protirevolučnímu, maloburžoaznímu ignorování úkolů třídní revoluce, třídní, proletářské diktatury, *třídního* (proletářského) státu.

Dále. Vláda nad lidmi zmizí a bude nahrazena správou věcí teprve tehdy, až odumře *jakýkoli* stát. Touto poměrně vzdálenou budoucností Vandervelde ztěžuje, zastiňuje úkol *zítřejšího* dne: *svržení* buržoazie.

Taková metoda se zase rovná přisluhování liberální buržoazii. Liberál je ochoten porozprávět si o tom, co bude, až nebude třeba vládnout nad lidmi. Pročpak se trochu nepobavit tak neškodnými sny? Ale o tom, že proletariát bude muset potlačit odpor buržoazie, bránící se svému vyvlastnění, o tom pomlčme. To vyžaduje třídní zájem buržoazie.

»Socialismus proti státu.« To je Vanderveldův kompliment proletariátu. Dělat komplimenty není těžké, každý

»demokratický« politik dovede dělat komplimenty svým voličům. Ale pod rouškou »komplimentu« se propašová-
vá protirevoluční, protiproletářský obsah.

Vandervelde podrobně opakuje slova Ostrogorského¹⁵⁴ o tom, kolik klamu, násilí, korupce, lži, pokrytectví a útisku chudých se skrývá pod civilizovaným, ulízaným a přičesaným zevnějškem soudobé buržoazní demokracie.[¹⁷³] Závěry z toho však Vandervelde nevyvozuje. Nepozoruje, že buržoazní demokracie potlačuje pracující a vykořisťovanou masu, *kdežto proletářská demokracie bude muset potlačovat buržoazii*. To Kautsky a Vandervelde nechtějí vidět. Třídní zájem buržoazie, za níž se belhají tito maloburžoazní zrádci marxismu, *vyžaduje*, aby tuto otázku obešli, zamlčeli ji nebo přímo popřeli nutnost tohoto potlačování.

Maloburžoazní eklekticismus proti marxismu, sofistika proti dialektice, šosácký reformismus proti proletářské revoluci — to by měl být název Vanderveldovy knihy.

NÁVRH USNESENÍ O VYUŽITÍ STÁTNÍ KONTROLY¹⁵⁵

Kotázce, jak využít státní kontrolu pro lepší řízení práce a zvýšení obranyschopnosti země, se většina komise vyslovuje pro létací kontrolu, tj. pro vysílání skupin nebo komisí s rozsáhlými plnými mocemi k provádění revizí v různých institucích.

Předložit konkrétní, faktické číselné údaje o tom, jaké síly máme k dispozici (především z řad členů strany, a pak z řad nestraníků, ale naprosto svědomitých lidí) pro provádění skutečné kontroly. Počet odborníků z různých odvětví; — počet soudruhů se zkušenostmi z administrativy a z řízení.

Kontrola má dvojí úkol:

jednodušší, to je kontrola skladů, výrobků atp.

složitější úkol, to je kontrola správného chodu práce; boj proti sabotážím, úplné odhalování sabotáží; kontrola systému organizace práce; zajištění nejvyšší *produktivity* práce atp.

Na první místo je třeba dát zlepšení práce v komisariátech *zásobování a dopravy*.

*Napsáno 3. prosince 1918
Poprvé otištěno roku 1931
v publikaci Leninskij sbornik XVIII*

Podle rukopisu

K N Á V R H U
U S N E S E N Í Ú V K S R (b)
O S V O L Á N Í
C E L O R U S K É H O S J E Z D U
B A N K O V N Í C H Z A M Ě S T N A N C Ů

Bezodkladně, do 10 dnů, sjezd bankovních zaměstnanců (obou svazů) s paritními komisemi pro svolání sjezdu.¹⁵⁶

Stejně paritní komise pro kontrolu, objevování a odhalování sabotáže.

Bezodkladné přesné nařízení adresované skupinám vedoucích bankovních zaměstnanců, obsahující konkrétní, detailně stanovené praktické úkoly týkající se činnosti spjaté se znárodněním bank, a stanovení krátkých lhůt ke splnění daných úkolů.

*Napsáno nejpozději 6. prosince 1918
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

PROJEV NA MOSKEVSKÉM
GUBERNIÁLNÍM
SJEZDU SOVĚTŮ,
VÝBORŮ
VESNICKÉ CHUDINY
A ÚZEMNÍCH
VÝBORŮ KSR (b)
8. PROSINCE 1918
STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

(Bouřlivý potlesk.) Události, k nimž v posledních týdnech došlo v Rakousku a v Německu — zahájil svůj projev soudruh Lenin —, ukázaly, že jsme správně hodnotili mezinárodní situaci, když jsme svou politiku založili na přesném, jasném a správném zvážení všech důsledků čtyřleté války, která se z války kapitalistů za rozdělení kořisti změnila ve válku vedenou kapitalisty proti proletariátu všech zemí. Bylo obtížné začít revoluci v západní Evropě, ale když už jednou začala, rozvíjí se rychleji, jistěji a organizovaněji než naše.

Soudruh Lenin poukázal na dělnické hnutí v ostatních zemích, které nám jde na pomoc, vyzval nás, abychom napjali všechny síly, a konstatoval, že každý měsíc naší existence, po který se za cenu těžkých obětí udržíme, nás přibližuje k trvalému vítězství.

Soudruh Lenin se pak dotkl nejbližšího úkolu — nových voleb do volostních a vesnických sovětů — a zdůraznil, že všechny obtíže vznikající na nejnižších stupních samostatné organizace pracujících budou překonány, jestliže si uvědomíme, že moc se musí opírat o dělníky, nejchudší a střední rolníky, kteří podle mínění Vladimíra

Iljiče nejsou našimi nepřáteli, nýbrž jen kolísají, a po upevnění sovětské moci přejdou na naši stranu.

Začali jsme budovat dílo — řekl závěrem soudruh Lenin — které dokončí dělníci celého světa. (Dlouhotrvající potlesk.)

Izvěstija VCIK, č. 271
11. prosince 1918

Podle listu
Izvěstija VCIK

P R O J E V
N A I I I . S J E Z D U
D Ě L N I C K Ý C H D R U Ž S T E V¹⁵⁷
9 . P R O S I N C E 1 9 1 8

(Bouřlivé ovace.) Soudružky a soudruzí, dělnická družstva čekají dnes mimořádně důležité úkoly jak v oblasti hospodářské, tak i v oblasti politické. Obojí tyto úkoly jsou dnes spolu úzce a nerozlučně spjaty ve smyslu ekonomického i politického boje. Pokud jde o nejbližší úkoly družstev, chci vyzvednout význam »kompromisů s družstvy«. Tyto kompromisy, o nichž se v poslední době tolik mluvilo v tisku, se zásadně liší od pojmu kompromisnictví vůči buržoazii, které znamená vlastně zradu. Kompromisy, o nichž mluvíme teď, jsou kompromisy zcela zvláštního druhu. Je obrovský rozdíl mezi kompromisy sovětské vlády s Německem, které měly určité výsledky, a kompromisnictvím pro zemi tím nejškodlivějším a nejzlobnějším, totiž kompromisnictvím dělnické třídy ve vztahu k buržoazii. Nazývám toto kompromisnictví úplnou zradou jak třídního boje, tak i základních principů socialismu. Socialisté, kteří považují boj proti buržoazii a boj proti kapitálu za svůj jasně stanovený úkol, tento rozdíl samozřejmě chápou.

My všichni velmi dobře víme, že pro náš třídní boj může být jen jediné řešení: je to uznání buď moci kapitálu, nebo moci dělnické třídy. Víme, že všechny pokusy maloburžoazních stran stanovit nebo provádět vlastní politiku v zemi jsou již předem odsouzeny k naprostému nezdaru. Zřetelně jsme pozorovali a zažili řadu pokusů těch či oněch maloburžoazních stran a skupin, které se snažily provádět vlastní politiku, a vidíme, že všechny tyto pokusy sil stojících uprostřed musí ztroskotat. Vzhle-

dem k naprosto vyhraněným podmínkám jsou jen dvě ústřední síly, stojící na zcela protilehlých pólech, schopny nastolit svou vládu v Rusku, jen ony mohou usměrnit jeho osud na tu či onu stranu. A půjdu ještě dále: celý svět je utvářen a řízen jednou nebo druhou z těchto ústředních sil. Pokud jde o Rusko, můžeme s určitostí říct, že v důsledku těch či oněch ekonomických podmínek života může pouze jedna z těchto sil stát v čele hnutí. Ostatní síly, stojící uprostřed, jsou početně velmi silné, ale nemohou nikdy mít rozhodující význam v životě země.

V současnosti musí sovětská moc řešit otázku dohody družstev se sovětskou mocí. V dubnu jsme od vytčeného cíle couvli a udělali ústupek. Třídní družstevnictví by samozřejmě nemělo existovat v zemi, v níž jsou odstraňovány všechny třídy, ale opakují, že doba si žádala jistý odklad, a proto jsme celou věc odsunuli o několik měsíců. Nicméně všichni víme, že státní moc nikdy neustoupí z pozice, kterou dnes v zemi zaujímá. Museli jsme tento ústupek udělat, protože jsme v té době byli na celém světě sami, a náš ústupek lze vysvětlit obtížností naší práce. Pro ekonomické úkoly, které na sebe proletariát vzal, jsme museli tolerovat jisté zvyklosti maloburžoazních vrstev a zachovat je. Jde tu hlavně o to, že ať už jakkoli, ale musí se dosáhnout toho, aby byla činnost celé masy pracujících a vykořisťovaných řízena a koordinována. Stále musíme mít na zřeteli, co od nás proletariát žádá. Lidová moc musí počítat s tím, že se různé vrstvy maloburžoazie budou stále víc a víc přimykát k vládnoucí dělnické třídě, až když jim život nakonec ukáže, že jinou volbu nemají, že všechny naděje na řešení otázky státního zřízení střední cestou jsou definitivně ztraceny. Všechna ta krásná hesla, jako vůle lidu, ústavodárné shromáždění a podobně, kterými byla zastírána všechna polovičatá opatření, byla ihned smetena, jakmile se prosadila skutečná vůle lidu. Sami vidíme, co se stalo, jak všechna ta hesla, hesla polovičatých opatření, se rozply-

nula jako dým. A dnes vidíme, že k tomu nedochází jenom v Rusku, že k tomu dochází v rámci celé světové revoluce.

Chci určit rozdíl mezi oním kompromisnictvím, které vyvolalo tak strašnou nenávist v celé dělnické třídě, a kompromisy, které teď žádáme, totiž dohodou s veškerým drobným rolnictvem, s veškerou maloburžoazií. V době brestlitevského míru, kdy jsme přijímali těžké podmínky tohoto míru, nám bylo řečeno, že není a nemůže být naděje na světovou revoluci. Byli jsme na celém světě naprosto sami. Víme, že mnohé strany se od nás v té době kvůli brestlitevskému míru odvrátily a přešly na stranu buržoazie. Tehdy jsme museli překonat celou řadu těch nejstrašnějších pocitů. Po několika měsících však ukázal sám život, že jiné volby nebylo a nemohlo být, že střední cesta neexistovala.

Když vypukla německá revoluce, všem bylo jasné, že se revoluce šíří po celém světě, že Anglie, Francie a Amerika také jdou stejnou cestou — naší cestou! Když naše maloburžoazní demokratické vrstvy následovaly své ochránce, neuvědomovaly si, kam je tito ochránci vedou, nechápaly, že je vedou cestou kapitalismu. Teď vidíme na příkladě německé revoluce, že tito představitelé demokracie, tito její ochránci, tito pánové Wilsonové a spol., vnucují poraženému národu své smlouvy, které jsou ještě horší než brestlitevská smlouva, jež byla vnucena nám. Jasně vidíme, že v důsledku vývoje událostí na Západě, v důsledku změněné situace je teď mezinárodní demagogie v koncích. Každý národ teď naprosto jasně ukázal svou tvář. Masky jsou teď strženy, všechny iluze rozbilo těžké kladivo, kladivo světových dějin.

Sovětská moc musí přirozeně u takových kolísavých živelů, které se v přechodné době vždycky vyskytují, použít celé své váhy a svého vlivu, aby splnila úkoly, jež si dnes klademe, úkoly, které podporují naši politiku, s níž jsme započali již v dubnu. Tehdy jsme na určitou dobu

odsunuli vytčené cíle, tehdy jsme vědomě a otevřeně udělali řadu ústupků.

Byla tu nadhozena otázka, v kterém bodě naší cesty právě dnes jsme. Dnes celá Evropa jasně vidí, že naše revoluce už není žádný experiment, a postoj těchto civilizovaných národů k nám se změnil. Pochopily, že v tomto smyslu zde děláme nové obrovské dílo, že je nám přitom obzvlášť těžko proto, že jsme téměř po celou dobu stáli úplně osamoceni a docela zapomenuti celým mezinárodním proletariátem. V tomto smyslu máme na svědomí mnoho závažných chyb, které naprosto nijak nezatajujeme. Měli jsme se samozřejmě snažit o sjednocení všeho obyvatelstva, nevyvolávat žádné různice. Jestliže jsme to dosud neudělali, pak s tím musíme jednou začít. Splynuli jsme už s mnoha organizacemi. Teď musí splynout dělnická družstva se sovětskými organizacemi. Od dubna letošního roku jsme to začali organizovat, abychom mohli postupovat na základě zkušeností, abychom využili v praxi nashromážděných veřejných a politických sil, které máme. Začali jsme organizovat zásobování veškerého obyvatelstva a rozdělování výrobků mezi ním. Začali jsme s organizací a prověřovali jsme přitom každý svůj krok, což bylo zvlášť těžké v naší hospodářsky zaostalé zemi. Dohodu s družstvy jsme začali uskutečňovat v dubnu a vydaný dekret o úplném sloučení a organizaci zásobování a rozdělování výrobků^[23] vychází z téže dohody. Víme, že třenicice, na které poukazoval ve svém projevu předchozí řečník, když se odvolával na Petrohrad, existují téměř všude. Víme, že těmito třenicím se naprosto nelze vyhnout, protože nastává chvíle, kdy se setkávají a splývají dva naprosto rozdílné aparáty, nicméně také víme, že je to nevyhnutelné a že tím musíme projít. Stejně tak i vy musíte pochopit, že odpor, který tak dlouho kladla dělnická družstva, nakonec vyvolal u sovětské vlády nedůvěru, a to nedůvěru naprosto oprávněnou.

Vy říkáte: Chceme nezávislost. Je zcela přirozené, že každý, kdo přichází s takovým heslem, může vyvolat nedůvěru. Stěžujete-li si na třenice a chcete-li se jim vyhnout, pak se především musíte oprostít od myšlenky nezávislosti, protože v době, kdy všichni usilují o co nejtěsnější splynutí, je každý, kdo zastává toto stanovisko, už jenom tím odpůrcem sovětské moci. Jakmile dělnická družstva naprosto jasně, poctivě a otevřeně splynou s orgány sovětské moci, začnou všechny třenice mizet: Vím velmi dobře, že když se dvě skupiny slučují v jednu, dochází v první době v práci k jistým nesrovnalostem, ale přesto, postupem času, jakmile si získaná skupina zaslouží důvěru skupiny získávající, všechny tyto třenice postupně zmizí. Zůstanou-li však obě tyto skupiny rozděleny, může mezi nimi docházet ke sporům o kompetenci neustále. Nechápu jedno — k čemu je tu nezávislost? Vždyť všichni zastáváme stanovisko, že celá společnost jak v zásobování, tak v rozdělování musí tvořit jedno společné družstvo. Všichni zastáváme stanovisko, že družstva jsou jednou ze socialistických vymožeností. V tom je veliká obtíž socialistických vymožeností. V tom je obtíž vítězství i úkol, jehož řešení vítězství vyžaduje. Kapitalismus úmyslně rozděloval vrstvy obyvatelstva. S tímto rozdělováním se musí definitivně a nenávratně skoncovat a celá společnost se musí stát jednotným družstvem pracujících. O nějaké nezávislosti jednotlivých skupin nemůže a nesmí být ani řeči.

Právě o tom jsem mluvil, že vytvoření takového družstva je úkolem, jehož řešení vyžaduje vítězství socialismu. Proto tedy říkáme, že ať se jakkoli rozcházíme v jednotlivých otázkách, nepřistoupíme na žádné dohody s kapitalismem, neustoupíme ani o krok od zásad našeho boje. Dohoda, kterou teď uzavíráme s jednotlivými vrstvami společenských tříd, to není dohoda s buržoazií, není to dohoda s kapitálem, ale s jednotlivými oddíly proletariátu a demokracie. Této dohody se není třeba bát, protože

všechny nesváry mezi těmito vrstvami úplně a beze stop zmizí v ohni revoluce. Teď je třeba jen jedno: aby tu byla jednomyslná snaha jít s upřímným srdcem do tohoto jednotného světového družstva. To, co vykonala sovětská moc, a to, co doposud vykonalo družstevnictví, se musí spojit. Takový je obsah posledního dekretu sovětské vlády^[27]. Na mnoha místech tak zástupci sovětské moci postupovali a nečekali na naše dekrety. Obrovské dílo, které vykonalo družstevnictví, se musí nutně spojit s obrovským dílem, které vykonala sovětská moc. Všechny vrstvy obyvatelstva, bojující za svobodu, se musí spojit v jednu pevnou organizaci. Víme, že mnohých chyb jsme se dopustili my, zejména v prvních měsících po Říjnové revoluci. Ale teď budeme usilovat o to, aby se postupem času mezi obyvatelstvem vytvořila naprostá jednota a naprostá shoda. A k tomu je nutné, aby bylo všechno podřízeno sovětské moci a aby veškeré iluze o jakékoli »nezávislosti« jak jednotlivých vrstev, tak i dělnických družstev byly co nejrychleji překonány. Tato naděje na »nezávislost« může existovat jedině tam, kde je snad ještě naděje na nějaký návrat k dřívějšímu.

Dříve západní národy pohlížely na nás a na celé naše revoluční hnutí jako na kuriozitu. Říkaly: jen ať se lid vydovádí, my se podíváme, co z toho vzejde. . . Podivný národ, ti Rusové! . . . A teď »podivný ruský národ« ukázal celému světu, co z jeho »dovádění« vzešlo. (Potlesk.)

Dnes, kdy už německá revoluce započala, řekl jeden zahraniční konzul Zinovjevovi: »Ještě se neví, kdo měl větší užitek z brestlitevského míru, zda vy, nebo my.«

Řekl to proto, že to říkají všichni. Najednou všichni objevili, že je to teprve začátek veliké světové revoluce. A tento začátek veliké revoluce je dílem naším, dílem zaostalého ruského »podivného« národa . . . Dlužno říct, že dějiny se ubírají zvláštními cestami: zaostalé zemi připadla čest jít v čele velikého světového hnutí. A buržoazie celého světa toto hnutí vidí a uvědomuje si ho. Tímto požá-

rem jsou zachváceny: Německo, Belgie, Švýcarsko a Holandsko.

Každým dnem se toto hnutí víc a víc rozrůstá, každým dnem roste a sílí sovětská revoluční vláda. A proto dnes buržoazie zaujala ke všem těmto otázkám docela jiný postoj. Proto dnes, kdy nad světovým kapitalismem visí meč, nemůže být o nezávislosti jednotlivých stran ani řeč. Nejlepším příkladem je pro nás Amerika. Amerika je jedna z nejdemokratičtějších zemí, je to obrovská demokratická sociální republika. Kde jinde, jestli ne tam, v této zemi, která má všechna volební práva, všechna práva svobodného státu, by měly být správně vyřešeny všechny právní otázky. My však víme, co tam, v této demokratické republice, udělali s jedním duchovním: natřeli ho dehtem a tak dlouho ho bičovali, dokud se krev s dehtem nesmísily. A to se stalo ve svobodné zemi, v demokratické republice. A »humánní«, »lidumilní« Wilsonové-tygrové a spol. to mohli připustit. A co teď tito Wilsonové dělají s poraženou zemí, s Německem? Tak nám všem před očima vyvstává obraz mezinárodních vztahů! Obraz, z něhož jasně vysvítá, co páni Wilsonové navrhují svým přátelům, je miliónkrát a biliónkrát přesvědčivější. Naši věc by Wilsonové vyřídili obratem. Tito pánové — svobodní miliardáři, »nejhumánnější« lidé na celém světě — by obratem dokázali odnaučit své přátele nejen mluvit, ale dokonce i jen myslet na nějakou »nezávislost«. Krátce a jasně by vás postavili před dilema: Buď jste pro kapitalistický řád, nebo jste pro sověty. Řekli by: Musíte jednat tak a tak, protože vám to říkáme my, vaši přátelé, Angličané, Američané — Wilsonové a Francouzi — přátelé Clemenceauovi.

Proto nemůžete mít absolutně žádnou naději na zachování nějaké nezávislosti. Nebude tomu tak a je beznadějně o tom snít. Když na jedné straně zcela jasně vyvstala otázka ochrany svého vlastnictví a na druhé straně si proletariát našel svou cestu, nemůže už existovat střední ces-

ta. Je třeba natrvalo spojit život buď pevně s kapitálem, nebo ještě pevněji s republikou sovětského typu. Všem je naprosto jasné, že socialismus vstoupil do epochy své realizace. Všem je jasné, že se naprosto nemohou udržet nebo zachovat maloburžoazní poměry, pokud dáme volební právo všemu obyvatelstvu. Páni Wilsonové si možná dělají podobné naděje, vlastně oni si tyto naděje nedělají, ale snaží se přikrášlit své vlastní cíle hlásáním takových iluzí, musím však říct, že se dnes nenajde mnoho lidí, kteří by těmto bajkám uvěřili; a jsou-li ještě takoví lidé, pak jsou historickou raritou, kuriozitou, která patří do muzea. (Potlesk.)

Musím říct, že svými spory o zachování »nezávislosti«
družstev jste se hned od začátku pokoušeli o něco, co nemělo žádnou naději na kladné vyřešení. Tento názorový boj není seriózní a odporuje zásadám demokracie. To-
mu se ovšem vůbec není co divit, protože Wilsonové jsou také »demokraté«. Říkají, že už jim zbývá jen provést sjednocení, protože mají tolik dolarů, že si za ně koupí jak celé Rusko, tak celou Indii, i celý svět. Wilson stojí v čele celé této společnosti, kapsy mají nabitě dolary, a proto tedy mohou mluvit o tom, že si koupí Rusko, Indii a všechno ostatní. Zapomínají však, že zásadní otázky se v mezinárodním měřítku řeší docela jinak, že jejich argumenty mohou udělat dojem pouze v určitých kruzích, pouze u určité mezivrstvy. Zapomínají, že rezoluce, na kterých se denně usnází nejsilnější třída světa a na nichž se nepochybně jednohlasně usnese i naše sjezdové shromáždění, vítají výhradně jen diktaturu proletariátu na celém světě. Přijetím této rezoluce nastoupil náš sjezd cestu, z níž už nevede a nepovede žádný most k oné »nezávislosti«, o níž tu dnes byla řeč. Vy víte, že Karl Liebknecht se nejen postavil do vyhraněné opozice proti maloburžoaznímu rolnictvu, ale postavil se také do opozice proti družstvům. Vy víte, že ho kvůli tomu Scheidemann a spol. považují za fantastu a fanatika, a přesto jste mu

poslali pozdrav, stejně jako jste poslali pozdrav MacLea-
novi. Tímto vyjádřením solidarity s velikými světovými
vůdci jste za sebou spálili všechny mosty. Musíte pevně
stát na svých pozicích, protože v této chvíli hájíte nejen
sebe, nejen svá práva, ale také práva Liebknechtova
a MacLeanova. Často jsem slyšel, jak ruští menševici
odsuzovali kompromisy, jak potírali ty, kdo se domlouva-
li s císařovými lokaji. A nejen ruští menševici v tom chy-
bovali. Celý svět si na nás ukazoval prstem a tvrdě nám
vmetl do tváře, že jsme »kompromisníci«. A teď, když za-
čala světová revoluce, když oni musí jednat s Haasem
a s Kautským, teď zase my máme právo charakterizovat
své postavení pěkně po rusku: »Dneska jsme na koni zase
my!« . . .

Známe své nedostatky a poukazovat na ně není nic těž-
kého. Ale pro postranního pozorovatele všechno vypadá
jinak, než je to ve skutečnosti. Víte, že byla chvíle, kdy
v ostatních stranách nebylo jediného člověka, který by
neodsuzoval naše jednání a naši politiku, a přece jsou
dnes celé strany, které přišly k nám, které chtějí společně
s námi pracovat.¹⁵⁸ Kolo mezinárodního revolučního hnu-
tí se dnes o tolik otočilo, že se nemusíme bát naprosto
žádných dohod. A myslím, že i náš sjezd si najde správné
východisko z dané situace. A toto východisko je jen jedno
— splnutí družstev se sovětskou mocí. Víte, že Anglie,
Francie, Amerika, Španělsko pohlížely na naše počínání
jako na experiment, ale dnes sledují něco jiného: dívají
se, je-li v jejich vlastních státech všechno v pořádku.
Z hlediska fyzického, materiálního, finančního jsou
ovšem značně silnější než my, ale bez ohledu na jejich
vnější lesk víme, že jsou uvnitř prohnílé; dnes jsou silněj-
ší než my, ale je to právě taková síla a moc, jakou mělo
Německo v době uzavření brestlitevského míru. A co ny-
ní vidíme? Tehdy se od nás naprosto každý odvrátil. Ale
teď s každým měsícem, kdy hájíme pevnost sovětské re-
publiky, hájíme nejen sebe, ale i dílo, které začal Lieb-

knecht a MacLean, a můžeme už pozorovat, jak Anglie, Francie, Amerika i Španělsko propadají stejné nákaze, jak jsou zasaženy stejným plamenem jako Německo, plamenem všeobecného a celosvětového boje dělnické třídy proti imperialismu. (Dlouhotrvající potlesk.)

*Stručná zpráva otištěna
10. prosince 1918 v listu
Izvěstija VCIK, č. 270
V plném znění otištěno roku 1919
v brožuře Reči V. Lenina, V. Mil-
jutina i V. Nogina na 3-m sjezdě
rabočej kooperacii*

*Podle textu brožury
porovnaného se
stenografickým zápisem*

P R O J E V
N A I. C E L O R U S K É M
S J E Z D U
Z E M Ě D Ě L S K Ý C H O D B O R Ů,
V Ý B O R Ů V E S N I C K É
C H U D I N Y A K O M U N
1 1. P R O S I N C E 1 9 1 8¹⁵⁹

(Bouřlivý potlesk přecházející v ovace. Všichni povstávají.) Soudružky a soudruzi, již samo složení tohoto sjezdu svědčí podle mého mínění o tom, k jak významné změně došlo a jak velký krok kupředu jsme udělali my, sovětská republika, v socialistické výstavbě, zejména v oblasti zemědělské, agrární, která má pro naši zemi největší význam. Na tomto sjezdu se sešli společně zástupci zemědělských odborů, výborů vesnické chudiny a zemědělských komun, a to je důkazem, že naše revoluce v krátké době, během jednoho roku, pokročila daleko dopředu v přetváření těch vztahů, které se přetvářejí nejnesnadněji, které ve všech dřívějších revolucích nejvíc brzdily věc socialismu a které musíme přetvořit co nejdůkladněji, abychom zajistili vítězství socialismu.

V prvním stadiu, v prvním vývojovém období naší revoluce po Říjnu jsme se věnovali hlavně tomu, abychom zvítězili nad společným nepřítelem všeho rolnictva, abychom zvítězili nad statkáři.

Vy všichni, soudružky a soudruzi, velmi dobře víte, jak už únorová revoluce — revoluce buržoazie, revoluce kompromisníků — slibovala rolníkům toto vítězství nad statkáři a jak svůj slib nesplnila. Teprve říjnový převrat, teprve vítězství dělnické třídy ve městech, teprve sovětská moc umožnila opravdu očistit celé Rusko, všechny je-

ho končiny, od starého nevolnického dědictví, od starého nevolnického vykořisťování, od statkářské držby půdy a statkářského útlaku, doléhajícího na celé rolnictvo, na všechny rolníky bez rozdílu.

Do tohoto boje proti statkářům nutně museli povstat, a skutečně také povstali, všichni rolníci. Tento boj sjednotil nejchudší pracující rolnictvo, které nežije z vykořisťování cizí práce. Tento boj však rovněž sjednotil i nejbohatší, ba dokonce nejbohatší část rolnictva, která se neobejde bez námezdní práce.

Dokud se naše revoluce věnovala tomuto úkolu, dokud jsme ještě museli napínat všechny síly, aby samostatným hnutím rolníků za pomoci dělnického hnutí ve městech byla skutečně smetena a navždy zlikvidována moc statkářů, do té doby zůstávala revoluce revolucí veškerého rolnictva, a nemohla proto překročit buržoazní rámeček.

Silnějšího, novodobějšího nepřítele všech pracujících — kapitálu — se ještě nedotýkala. Proto hrozilo, že skončí stejně polovičatě, jako skončila většina revolucí v západní Evropě, kde se dočasným svazkem městských dělníků a veškerého rolnictva podařilo smést monarchii, smést pozůstatky středověku, smést víceméně z jedné vody načisto statkářskou držbu půdy neboli statkářskou moc, ale nikdy se nepodařilo podkopat samy základy moci kapitálu.

A k tomuto mnohem důležitějšímu a obtížnějšímu úkolu přechází od léta a podzimu letošního roku naše revoluce. Vlna kontrarevolučních povstání, která se zvedla letos v létě, kdy se k tažení západoevropských imperialistů proti Rusku, k tažení jejich žoldáků — Čechoslováků — přidaly všechny živly, které v Rusku někoho vykořisťují nebo utlačují — tato vlna vyvolala nové proudy a nový život na vesnici.

Všechna tato povstání sjednotila v praxi, v zoufalém boji proti sovětské moci jak evropské imperialisty a jejich žoldáky — Čechoslováky, tak všechny, kteří ještě v Rus-

ku stáli na straně statkářů a kapitalistů. A po nich povstali také všichni vesničtí kulaci.

Vesnice přestala být jednotná. Na vesnici, která jako jeden muž bojovala proti statkářům, vznikly dva tábory — jednak tábor nejchudších pracujících rolníků, kteří společně s dělníky dál pevně směřovali k uskutečnění socialismu a přecházeli od boje proti statkářům k boji proti kapitálu, proti moci peněz, proti tomu, aby nebyly veliké pozemkové reformy zneužívány kulaky, a jednak tábor zámožnějších rolníků. Tento boj, který od revoluce definitivně odtrhl majetné, vykořisťovatelské třídy, převedl naši revoluci plně do socialistických kolejí, do nichž ji chtěla dělnická třída ve městech důrazně a rozhodně dostat v říjnu, ale do nichž ji dělnická třída nikdy nedokáže vítězně usměrnit, nenajde-li uvědomělou a pevně se mnutou podporu na vesnici.

V tom je tedy význam převratu, který se v letošním létě a v letošním podzimu uskutečnil v těch nejzapadlejších venkovských koutech Ruska, převratu bez halasu, převratu, který nebyl tak zřejmý a všem tak na očích jako říjnový převrat loňského roku, ale který má ještě nesrovnatelně hlubší a větší význam.

Vytvoření výborů chudiny znamenalo na vesnici začátek obratu a ukázalo, že městská dělnická třída, která se sjednotila v Říjnu s veškerým rolnictvem, aby rozdrtila hlavního nepřítele svobodného, pracujícího a socialistického Ruska, aby rozdrtila statkáře, postoupila od tohoto úkolu vpřed, k mnohem obtížnějšímu, historicky významnějšímu a skutečně socialistickému úkolu: přenést uvědomělý socialistický boj i na vesnici, i na vesnici probudit uvědomění. Největší převrat v agrárních poměrech — zrušení soukromého vlastnictví půdy, které bylo vyhlášeno v Říjnu, vyhlášení socializace půdy^[48] — tento převrat by nevyhnutelně zůstal jen na papíře, kdyby městští dělníci nebyli probudili k životu vesnický proletariát, vesnickou chudinu, pracující rolníky, kteří tvoří ohrom-

nou většinu, kteří stejně jako střední rolníci nevykořisťují cizí práci, nemají zájem na vykořisťování, a jsou proto schopni jít dál, a nyní také postoupili dál, od společného boje proti statkářům k boji veškerého proletariátu proti kapitálu, proti vládě vykořisťovatelů opírajících se o moc peněz, o moc movitého majetku, postoupili dál od očisty Ruska od statkářů k vytváření socialistického zřízení.

Tento krok, soudružky a soudruzi, byl provázen největšími obtížemi. Tady nám všichni, kdo pochybovali o socialistickém charakteru naší revoluce, prorokovali nepochybný neúspěch, a na tomto kroku teď závisí celá socialistická výstavba na vesnici. Vytvoření výborů vesnické chudiny, široká síť těchto výborů, která se rozprostřela po Rusku, plánovaná a zčásti už zahájená přeměna těchto výborů v plnoprávné vesnické sověty zástupců, jež mají realizovat na vesnici hlavní principy sovětské výstavby — moc pracujících — to všechno je skutečnou zárukou, že jsme svou činností neomezili jen na to, nač se omezovaly běžné buržoazně demokratické revoluce v západoevropských zemích. Po likvidaci monarchie a středověké moci statkářů na vesnici přecházíme nyní ke skutečné socialistické výstavbě. Je to na vesnici úkol nejobtížnější, ale zároveň také nejdůležitější. Práce je to nesmírně vděčná. Jestliže se podařilo přímo na vesnici probudit uvědomění pracující části rolnictva, jestliže byla tato jeho část právě vlnou protikapitalistických povstání definitivně odtržena od zájmů kapitalistické třídy a jestliže se pracující rolnictvo ve výborech vesnické chudiny a v reorganizovaných sovětech stále těsněji a těsněji spojuje s městskými dělníky, spatřujeme v tom jedinou a zároveň nespolehlivější a nesporně pevnou zárukou, že se socialistická výstavba v Rusku dnes upevnila. Získala teď základnu i mezi obrovskou masou zemědělského vesnického obyvatelstva.

V rolnické zemi, jako je Rusko, je socialistická výstavba nepochybně úkolem velmi obtížným. Svrhnout tako-

vého nepřítele, jako byl carismus, jako byla moc statkářů a jako byla statkářská držba půdy, bylo nepochybně poměrně snadné. V centru bylo možné vyřešit tento úkol za několik dní, v celé zemi za několik týdnů, ale úkol, do kterého se pouštíme teď, je možné v podstatě vyřešit jedinečně mimořádně houževnatou a dlouhotrvající prací. Tady nás čeká boj o každý krok, o každý metr; budeme muset vybojovávat vymoženosti nového, socialistického Ruska, bojovat za společné obdělávání půdy.

A je samozřejmé, že takový převrat, přechod od drobných individuálních rolnických hospodářství ke společnému obdělávání půdy, si vyžádá dlouhou dobu, že se v žádném případě nemůže uskutečnit naráz.

Velmi dobře víme, že v zemích s drobným rolnickým hospodářstvím nelze k socialismu přejít, aniž se projde celou řadou postupných předběžných etap. S tímto vědomím jsme v říjnovém převratu vytyčili jako svůj první úkol pouze svržení a zlikvidování moci statkářů. Únorový základní zákon o socializaci půdy^[87], který, jak víte, jednomyslně schválili komunisté i ti zástupci sovětské moci, kteří nezastávali komunistické stanovisko, tento zákon je zároveň projevem vůle a uvědomění obrovské většiny rolníků a důkazem toho, že dělnická třída, dělnická komunistická strana, vědoma si svého úkolu, vytrvale a trpělivě postupuje k nové, socialistické výstavbě, pomocí řady postupných opatření, probouzí uvědomění pracující části rolnictva a postupuje vpřed jen do té míry, jak dalece je toto uvědomění probuzeno, jak dalece je rolnictvo samostatně organizováno.

Velmi dobře víme, že tak veliké převraty v životě desetimilionů lidí, které se dotýkají nejhlubších základů života a životního způsobu, jako je přechod od drobného individuálního rolnického hospodářství ke společnému obdělávání půdy, se dají zvládnout jen dlouhodobou prací a že je vůbec lze uskutečnit jedinečně tehdy, když před lidmi vyvstane nutnost přebudovat svůj život.

A po strašlivé, dlouhotrvající válce na celém světě můžeme jasně pozorovat začátek socialistické revoluce na celém světě. Dokonce i v zaostalejších zemích vyvstala tato nutnost, která přesvědčuje, a to bez ohledu na jakékoli teoretické názory nebo socialistická učení — výmluvně přesvědčuje každého, že postaru se žít nedá.

Když byla země vystavena tak strašlivému zpuštění a rozvratu, když vidíme, že je tímto rozvratem zasahován celý svět, že výsledky, jichž lidstvo dosáhlo během celých staletí v kultuře, vědě a technice, byly za čtyři roky této zločinné, pustošivé a loupeživé války smeteny a že celá Evropa, a nejen Rusko, se vrací zpět do stavu barbarství, pak si nejširší masy a zejména rolníci, kteří touto válkou snad nejvíc trpěli, jasně uvědomí, že musíme vynaložit mimořádné úsilí, že musíme napsat všechny síly, abychom se zbavili tohoto dědictví prokleté války, která nám zanechala jen zkázu a bídu. Žít postaru, jako se žilo před válkou, se už nedá, a v takovém plýtvání lidskými silami a prací, jaké je spojeno s drobným individuálním rolnickým hospodářstvím, nemůžeme už dál pokračovat. Kdyby se od tohoto roztržitého drobného hospodářství přešlo k hospodářství společenskému, stoupla by dvojnásobně až trojnásobně produktivita práce a v zemědělství a vůbec v celém hospodářství by se dosáhlo úspory lidské práce.

Rozvrat, který nám jako dědictví zanechala válka, nám prostě nedovoluje obnovit toto staré, drobné rolnické hospodářství. Válka rolnické masy nejen vyburcovala, nejen jim ukázala, jaké zázraky techniky dnes existují a jak jsou tyto zázraky techniky přizpůsobeny k vyhlazování lidí, ale dala také podnět k myšlence, že zázraky techniky musí být v první řadě využity k přestavbě výrobního odvětví, které se dotýká všeho lidu, které zaměstnává nejvíce lidí a které je nejzaostalejší — k přestavbě zemědělství. A nejenže si to lidé uvědomili, ale přesvědčili se na strašlivých hrůzách nynější války, jaké síly vytvořila mo-

derní technika a jak se těmito silami plýtvá v nejstrašnější, nejnesmyslnější válce a že síly techniky jsou i jediným prostředkem k záchraně před těmito hrůzami. Naší povinností a naším úkolem je zaměřit tyto síly na to, aby se nejzaostalejší výrobní odvětví, hospodaření na půdě, zemědělství dostalo do nových kolejí, aby bylo přebudováno a změnilo se z výrobního oboru pracujícího na základě odvětvých zvyklostí, postaru, na výrobní obor, který se bude opírat o vědu a výsledky techniky. Válka probudila toto vědomí daleko víc, než si to kdokoli z nás dovede představit. A válka kromě toho, že toto vědomí probudila, znemožnila také obnovit výrobu postaru.

Ti, kdo sní o tom, že se jim po válce podaří obnovit stav, jaký byl před válkou, obnovit starý systém a strukturu hospodářství — ti se mýlí a svůj omyl vidí den ze dne jasněji. Válka způsobila tak strašlivý rozvrat, že jednotlivá drobná hospodářství u nás nemají dnes ani tažný dobytek, ani inventář, ani náradí. Nemůžeme si dál už dovolit tak plýtvat prací lidu. Pracující, nejchudší rolnictvo, které přineslo revoluci nejvíce obětí a válkou nejvíce utrpělo, neodňalo statkářům půdu proto, aby tuto půdu dostali noví kulaci. Před pracující rolnictvo staví dnes sám život přímo problém přechodu ke společnému obdělávání půdy jako jedinému prostředku k obnově zemědělství, jež je dnes zpustošeno a rozvráceno válkou, jako jedinému prostředku, jak se vymanit z nevědomosti, zakřiknutosti a poroby, k nimž celou masu vesnického obyvatelstva odsuzoval kapitalismus, z nevědomosti a poroby, jež umožňovaly kapitalistům rdousit lidstvo po čtyři léta válkou a jichž se teď chtějí všichni pracující ve všech zemích s revoluční energií a elánem stůj co stůj zbavit.

To jsou tedy, soudružky a soudruzi, podmínky, které se musely vytvořit ve světovém měřítku, aby se tato velmi obtížná a přitom nejdůležitější socialistická reforma, tato nejzávažnější a nejpodstatnější socialistická přestavba dostala na pořad dne, a v Rusku již na denním pořadu je.

Vytvoření výborů vesnické chudiny, nynější společný sjezd zemědělských odborů, výborů vesnické chudiny a zemědělských komun — to všechno spolu s bojem, který probíhal na vesnici v létě a na podzim letošního roku, to všechno svědčí o tom, že se prohloubilo uvědomění nejširších mas pracujících rolníků a že rolníci sami, většína pracujících rolníků usilují o zavedení společného obdělávání půdy. Opakuji však, že tuto největší přestavbu musíme provádět postupně. Ničeho se nedá dosáhnout náraz, musím vám však připomenout, že i základní zákon o socializaci půdy, o němž bylo rozhodnuto hned druhý den po převratu 25. října, hned na prvním zasedání prvního orgánu sovětské moci — II. celoruského sjezdu sovětů, že tento zákon stanoví nejen to, že soukromé vlastnictví půdy se navždy ruší, nejen to, že se odstraňuje statkářské vlastnictví, nýbrž stanoví mimo jiné i to, že inventář, tažný dobytek a nářadí, které se stávají majetkem lidu a přecházejí do držby pracovních hospodářství, se mají také stát společenským vlastnictvím a mají také přestat být soukromým vlastnictvím jednotlivých hospodářství. A zákon o socializaci půdy^[87], který byl schválen v únoru roku 1918, odpovídá na základní otázku, jaké cíle si dnes klademe, jaké úkoly, pokud jde o disponování půdou, chceme realizovat a k čemu v tomto směru vyzýváme stoupence sovětské moci, pracující rolnictvo — na tuto otázku zákon o socializaci půdy ve svém článku 11 odpovídá, že takovým úkolem je rozvíjení kolektivního hospodářství v zemědělství jako výhodnějšího ve smyslu ekonomie práce a produktů na úkor hospodářství individuálních, za účelem přechodu k socialistickému hospodářství.

Soudružky a soudruzi, když byl tento zákon schvalován, nevládla mezi komunisty a ostatními stranami naprosto žádná jednomyslnost a shoda. Naopak, schvalovali jsme tento zákon v době, kdy v sovětské vládě existovala koalice komunistů se stranou levých eserů, kteří nesdíleli

komunistické názory. Přesto však jsme dospěli k jednomyslnému a jednotnému rozhodnutí, za nímž stojíme i dnes, neboť máme na paměti, že takový přechod od individuálních hospodářství ke společnému obdělávání půdy, opakuji ještě jednou, nemůže být proveden naráz, že boj, který se rozpoutal ve městech, byl jednodušší. Tam stál proti tisíci dělníků jeden kapitalista a svrhnout ho nedalo žádnou velkou práci. Ale boj, který se rozpoutal na vesnici, byl mnohem složitější. Tam se nejdříve rolníci společně postavili proti statkářům; nejdříve byla zcela likvidována moc statkářů tak, aby už nikdy nemohla být znovu nastolena; potom následoval boj mezi rolníky samými, z nichž povstali noví kapitalisté v podobě kulaků, v podobě vykořisťovatelů a spekulantů, kteří využívali obilních přebytků, aby se obohacovali na úkor hladovějící nezemědělské části Ruska. Tady nastal další boj a všichni víte, jak letos v létě tento boj vyústil v celou řadu povstání. O kulakovi neříkáme totéž co o kapitalistickém statkáři, že musí být zbaven všeho majetku. Říkáme, že musí být zlomen jeho odpor proti nezbytným opatřením, jako je například obilní monopol, který kulak porušuje, aby se mohl obohacovat spekulacním prodejem obilních přebytků, zatímco dělníci a rolníci nezemědělských krajů trpí krutým hladem; zde byl naší politikou vždy stejně nelítostný boj jako proti statkářům a kapitalistům. Pak tu ještě zůstával vztah nejchudší části pracujících rolníků ke středním rolníkům. Vůči středním rolníkům jsme vždycky uplatňovali politiku spojenectví. Střední rolníci rozhodně nejsou ani nepřáteli sovětských institucí, ani nepřáteli proletariátu, ani nepřáteli socialismu. Budou ovšem kolísat a budou souhlasit s přechodem k socialismu teprve tehdy, až přijdou na podkladě definitivních a opravdu přesvědčivých příkladů k názoru, že je tento přechod nevyhnutelný. Tito střední rolníci se samozřejmě nedají přesvědčit teoretickými úvahami nebo agitacími řečmi, s tím nepočítáme, ty přesvědčí příklad

a semknutost pracující části rolnictva; přesvědčí je svazek tohoto pracujícího rolnictva s proletariátem, a zde počítáme s dlouhodobým, postupným přesvědčováním, s řadou přechodných opatření, která povedou k dohodě proletářské, socialistické části obyvatelstva, k dohodě komunistů, kteří svádějí rozhodný boj s kapitálem ve všech jeho formách, k jejich dohodě se středními rolníky.

Protože tedy přihlížíme k této situaci, protože přihlížíme k tomu, že na vesnici je náš úkol nesrovnatelně obtížnější, formulujeme otázku právě tak, jak byla formulována v zákonu o socializaci půdy. Víte, že zákon vyhlásil zrušení soukromého vlastnictví půdy, že vyhlásil rovné rozdělení půdy, víte, že realizace tohoto zákona v tomto duchu také započala a že jsme jej ve většině rolnických krajů provedli. A zároveň je se všeobecným, jednomyslným souhlasem jak komunistů, tak i všech, kdo tehdy komunistické názory ještě nesdíleli, obsaženo v zákoně ustanovení, které jsem vám teď přečetl a ve kterém se praví, že naším společným úkolem, naším společným cílem je přechod k socialistickému hospodářství, ke kolektivní držbě půdy, ke společnému obdělávání půdy. Čím dále postupuje výstavba, tím jasněji si teď uvědomují rolníci, kteří se již na půdě usadili, i váleční zajatci, kteří se teď vyčerpaní a vysílení vracejí po statisících a miliónech ze zajetí, tím jasněji a jasněji si uvědomují, jak obrovskou práci musíme vykonat pro obnovu hospodářství, pro to, abychom už jednou provždy zbavili rolníky dřívější zátalosti, zakřiknutosti a nevědomosti, stále jasněji si uvědomují, že opravdu spolehlivou cestou, která by masu rolníků přiblížila kulturnímu životu a která by je opravdu postavila naroveň ostatním občanům — že touto cestou je pouze společné obdělávání půdy, a toto společné obdělávání půdy se dnes sovětská vláda systematicky snaží realizovat postupnými opatřeními. K tomuto účelu, ke společnému obdělávání půdy jsou nyní zřizovány komuny a sovětská hospodářství. Na význam takovýchto hos-

podářství poukazuje zákon o socializaci půdy. V té jeho části, kde se stanoví, kdo má právo užívat půdu, se dočtete, že na prvním místě mezi osobami a institucemi, které mohou užívat půdu, je stát, na druhém veřejné organizace, pak zemědělské komuny a na čtvrtém místě zemědělská družstva. Znovu vás upozorňuji na to, že tato základní ustanovení zákona o socializaci půdy byla vypracována v době, kdy komunistická strana nejen uplatňovala svou vůli, nýbrž vědomě dělala ústupky těm, kdo tak či onak vyjadřovali smýšlení a vůli středních rolníků. Takové ústupky jsme dělali a děláme dosud. Uzavřeli jsme a uzavíráme takovou dohodu, protože přejít ke kolektivní formě držby půdy, ke společnému obdělávání půdy, k sovětským hospodářstvím a ke komunám není možné naráz; to vyžaduje houževnaté a důsledné působení orgánů sovětské vlády, která uvolnila na zvelebení zemědělství miliardu rublů pod podmínkou, že se přejde ke společnému obdělávání půdy. Tento zákon svědčí o tom, že chceme působit na masu středních rolníků především příkladem, jejich zapojením do zvelebování hospodářství, a že počítáme jedině s postupným působením takových opatření v tomto hlubokém a velmi důležitém převratu v hospodářství agrárního Ruska.

Svazek výborů vesnické chudiny, zemědělských komun a zemědělských odborů, svazek, který vidíme na tomto sjezdu, nám ukazuje a dává nám naprostou jistotu, že tímto přechodem ke společnému obdělávání půdy jsme věc vzali za správný konec, ve skutečně socialistickém měřítku. Touto houževnatou a soustavnou prací musíme dosáhnout zvýšení produktivity práce. Při tom musíme uplatnit nejlepší metody hospodaření v zemědělství a zapojit agronomy Ruska tak, abychom mohli využít všech nejlépe organizovaných hospodářství, která byla dosud pouze zdrojem obohacování jednotlivců, zdrojem obnovy kapitalismu, nové poroby a nového zotročování námezdních dělníků a která se dnes, v době platnosti zákona

o socializaci a úplného zrušení soukromého vlastnictví půdy, musí stát zdrojem zemědělských poznatků, kultury a zvyšování produktivity práce pro milióny a milióny pracujících. Tento svazek městských dělníků s pracujícími rolníky, toto vytváření výborů vesnické chudiny a skutečnost, že budou nově voleny již jako sovětské orgány, nám poskytuje záruku, že zemědělské Rusko vstoupilo nyní na cestu, na kterou později než my, zato však spolehlivěji než my, vstupuje jeden západoevropský stát za druhým. Pro ně bylo mnohem těžší začít převrat, protože jejich nepřítelem nebylo prohnilé samoděržaví, nýbrž nejkulturnější a sjednocená kapitalistická třída, vy však víte, že tento převrat započal, a víte, že revoluce se neomezila jen na Rusko, že naše největší naděje a naše největší opora je západoevropský proletariát, proletariát vyspělejších zemí, že tato největší opora světové revoluce se dostala do pohybu, a jsme pevně přesvědčeni, a průběh německé revoluce to v praxi dokazuje, že tam bude přechod k socialistickému hospodářství, využití nejvyšší zemědělské techniky a rychlejší sjednocení pracujícího obyvatelstva na vesnici, že tam to všechno bude postupovat rychleji a bude se realizovat snadněji než u nás.

Ruské pracující rolnictvo ve svazku s městskými dělníky, ve svazku se socialistickým proletariátem celého světa může být nyní přesvědčeno, že překoná všechny potíže, že překoná všechny útoky imperialistů a uskuteční dílo, bez něhož nelze dosáhnout osvobození pracujících — společné obdělávání půdy, postupný, ale vytrvalý přechod od drobných individuálních hospodářství ke společnému obdělávání půdy. (Bouřlivý, dlouhotrvající potlesk.)

KONCEPT PŘEDPISŮ O ŘÍZENÍ SOVĚTSKÝCH INSTITUCÍ¹⁶⁰

1

Při kolektivním projednávání a řešení všech otázek řízení v sovětských institucích musí být co nejpřesněji vymezena *odpovědnost každé* osoby, zastávající jakoukoli funkci, za *vykonávání určitých*, jasně a jednoznačně vytčených úkolů a *praktických* činností.

Toto pravidlo, bez jehož dodržování není možné provádět opravdovou kontrolu a výběr nejvhodnějších lidí pro každou funkci a pro každou práci, se musí ode dneška stát *bezpodmínečně závazným*.

Proto každé sovětské kolegium a každá sovětská instituce bez výjimky jsou povinny neprodleně:

za prvé, stanovit přesné rozdělení práce a odpovědnosti mezi všechny členy kolegia či úřední osoby;

za druhé, co nejpřesněji určit odpovědnost osob pověřených výkonem jednotlivých činností jakéhokoli druhu, zejména takových, které se týkají rychlého a řádného opatřování a rozdělování materiálu a výrobků.

Dodržování této směrnice, která je závazná pro všechny sovětské instituce, je závazné zejména pro místní, újezdní, městské atd. národohospodářské rady a hospodářská (čili ekonomická) oddělení výkonných výborů. Tato oddělení a národohospodářské rady jsou povinny neprodleně stanovit odpovědnost jednotlivých osob za rychlé a řádné opatřování *každé* jednotlivé suroviny a výrobku, které obyvatelstvo potřebuje.

Všechny vedoucí sovětské orgány, jako výkonné výbory, guberniální a městské sověty atp., jsou povinny ihned reorganizovat svou práci tak, aby v ní byla na prvním mís-

tě faktická kontrola, jak jsou ve skutečnosti prováděna nařízení ústředních a místních orgánů; činností jiného druhu aby pak byly v co největší míře pověřovány subkomise ustavené z menšího počtu členů příslušného orgánu.

2

K boji proti byrokratickým průtahům a k úspěšnějšímu odhalování případů zneužití moci, jakož i k demaskování a odstraňování nepoctivých úředních osob, které pronikly do sovětských institucí,

se vydávají tyto předpisy:

V každé sovětské instituci musí být vyvěšeny nejen uvnitř budovy, ale i zvenčí, tak aby k nim každý měl přístup bez jakýchkoli propustek, vyhlášky o návštěvních dnech a hodinách pro veřejnost. Návštěvní místnost musí být rozhodně zařízena tak, aby byla volně přístupná, bezpodmínečně bez jakýchkoli propustek.

V každé sovětské instituci musí být zavedena kniha ke stručnému záznamu jména žadatele, obsahu jeho žádosti a toho, kam byla záležitost postoupena.

Návštěvní hodiny musí být stanoveny i v neděli a ve svátek.

Úředníci státní kontroly mají právo být přítomni při jakémkoli jednání s veřejností a jsou povinni účastnit se občas tohoto jednání, kontrolovat knihu záznamů a vypracovat protokol o své návštěvě, o revizi knihy a o ohlasech veřejnosti.

Komisariáty práce, státní kontroly a spravedlnosti jsou povinny zřídit všude informační kanceláře, otevřené bezpodmínečně i v neděli, a seznámit obyvatelstvo s návštěvními dny a hodinami, kdy může být každý přijat bez propustky a bezplatně. Tyto informační kanceláře jsou povinny poskytovat nejen všechny žádané informace, ústní i písemné, nýbrž i bezplatně sepisovat písemné žádosti

negramotným a osobám, které nedovedou samy správně sepsat žádost. Ke spolupráci v těchto informačních kancelářích je rozhodně nutno přibírat jak představitele *všech* stran zastoupených v sovětech — a rozhodně do ní zapojit i strany, které nemají zastoupení ve vládě — tak představitele nestranických odborových organizací a nestranických svazů inteligence.

3

Obrana sovětské republiky naléhavě vyžaduje co největší ekonomii sil a co nejproduktivnější využití práce lidu.

Proto se stanoví — v první řadě pro všechny sovětské instituce a dále i pro všechny a jakékoli podniky a kolegia — toto:

1. Každé jen trochu samostatné oddělení všech sovětských institucí bez výjimky je povinno do tří dnů podat místnímu výkonnému výboru (a v Moskvě kromě toho lidovému komisariátu spravedlnosti) stručnou zprávu podle následujících bodů: a) resort; b) název oddělení; c) popis jeho práce, co nejstručněji; d) počet pododdělení, úřadoven nebo jiných podřízených složek a jejich seznam; e) počet zaměstnanců, mužů a žen; f) rozsah agendy, pokud jej lze určit, například podle počtu spisů, rozsahu korespondence apod.

Místní výkonné výbory (a v Moskvě výkonný výbor se větou v dohodě s lidovým komisariátem spravedlnosti a předsednictvem ústředního výkonného výboru) jsou povinny neprodleně: (1) učinit opatření k prověření správného a včasného plnění tohoto ustanovení; (2) do týdne po obdržení uvedených zpráv vypracovat plán koordinace, spojení a *sloučení* oddělení, jejichž agenda je stejného nebo stejného druhu.

Členy komisí, které budou výše uvedenými orgány pověřeny prováděním těchto předpisů, musí být zástup

následujících resortů — vnitra, spravedlnosti, státní kontroly a práce, a podle potřeby i dalších resortů; komise budou povinny *každý týden* předkládat radě lidových komisařů a předsednictvu ústředního výkonného výboru stručné zprávy o tom, co bylo vykonáno pro sloučení oddělení stejného charakteru a pro ekonomii práce.

2. V každém městě, kde jsou ústřední, oblastní, městská, guberniální nebo újezdní oddělení či úřady stejného charakteru, musí být neprodleně ustaveny při nadřízené instituci komise pro koordinaci a sloučení všech takovýchto institucí, aby bylo dosaženo maximální ekonomie sil, přičemž tyto komise budou pracovat podle předpisů a dodržovat lhůty stanovené v čl. 1.

3. Týmž komisím (čl. 1 a 2) a podle týchž směrnic se ukládá učinit rychlá opatření k maximálnímu nahrazení mužské práce prací žen a k pořízení seznamů mužů, kteří mohou být převedeni na práci v armádě nebo při armádě, nebo na jiné práce kromě kancelářských, na práce organizační či praktické.

4. Týmž komisím (čl. 1 a 2) a podle týchž směrnic se ukládá provést v dohodě s místními organizacemi KSR výměnu kádrů tak, aby členové KSR (s nejméně dvouletým členstvím) zůstali jen na vedoucích a velmi odpovědných místech, kdežto ostatní místa aby byla obsazena nestraníky nebo členy jiných stran tak, aby co největší počet členů KSR byl uvolněn pro jiné práce.

*Napsáno 12. prosince 1918
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VIII*

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í Ú V K S R (b)

Všechny organizace KSR jsou povinny do týdne po uveřejnění tohoto usnesení ÚV KSR zaznamenat do všech členských legitimací a evidenčních karet, *odkdy* je dotyčná osoba členem bolševické strany.

Chybějí-li k tomu údaje a nebude-li je možné opatřit (a ověřit podpisy alespoň tří členů KSR s dvouletým členstvím), musí být v každé členské legitimaci nebo evidenční kartě poznamenáno: »Není známo, odkdy je členem strany.«

Všichni členové KSR, kteří zastávají jakékoli funkce v sovětských orgánech, jsou povinni neprodleně učinit do svých členských legitimací stručný záznam, potvrzený předsedou stranické organizace nebo jejím tajemníkem, o tom, v jakých stranách dotyčná osoba byla nebo k jakým stranám se hlásila v posledních *pěti* letech.

*Napsáno 12. prosince 1918
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VIII*

Podle rukopisu

P R O J E V
N A D Ě L N I C K É K O N F E R E N C I
P R E S E Ň S K É H O O B V O D U
1 4 . P R O S I N C E 1 9 1 8¹⁶¹

Soudružky a soudruzi, dovolte mi, abych se dotkl několika otázek zvolených pro dnešní den. Především je to otázka mezinárodní situace a pak otázka vztahu k maloburžoazním demokratickým stranám.

Chtěl bych říct několik slov o mezinárodní situaci. Jak víte, vyhlásil teď anglický, francouzský a americký imperialismus velké tažení proti Ruské sovětské republice. Imperialisté těchto zemí agitují mezi svým dělnictvem proti Rusku a obviňují přitom bolševiky, že se opírají o menšinu a poškozují většinu; protože obrovská většina francouzských a anglických tiskových orgánů je v rukou buržoazie, narůstají tu lži o sovětské vládě rychle a bez překážek. A proto tedy tato směšná a hloupá povídačka, že prý se bolševici opírají v Rusku o menšinu obyvatelstva — povídačka, kterou ani není potřeba vyvracet, protože každý, kdo si všímá, co se u nás děje, vidí, jak je hloupá — této povídačky si u nás nikdo ani nepovšimne. Ale podívá-li se člověk do anglických, francouzských a amerických novin — mimochodem řečeno, docházejí sem k nám výhradně noviny buržoazní — vidí, že tam buržoazie doposud tyto povídačky šíří.

U nás byli zbaveni volebního práva a práva účastnit se politického života země a ovlivňovat jej pouze vykořisťovatelé, kteří se neživí vlastní prací, nýbrž vykořisťují druhé. Počet těchto lidí je v poměru k celkovému počtu obyvatelstva nepatrný. Dovedete si představit, kolik se najde lidí, kteří vykořisťují námezdní práci ve městech. Dnes je soukromé vlastnictví půdy odstraněno. Statkáři pozbyli

svých statků, velkým samostatným hospodářům, kteří ještě za Stolypina okrádali rolníky, jsme vzali půdu, takže na vesnicích je počet lidí vykořisťujících cizí práci velmi nepatrný. Avšak sovětská vláda jim neříká, že jim odnímá volební právo. Říká: přiznáváme právo podílet se na správě státu každému, kdo chce přestat vykořisťovat cizí práci. Chceš být dělníkem — prosím, budeš vítán. Chceš být vykořisťovatelem — nejenže nedovolíme, aby takoví lidé volili nebo byli voleni, ale nadto nedopustíme, aby se živilí cizí prací.

A již z tohoto základu naší ústavy^[39] je vidět, že sovětská moc se opírá o ty, kdo pracují, dává jim právo uspořádat život státu, opírá se o obrovskou, převážnou většinu obyvatelstva. Každý sjezd sovětů — celkem jich bylo šest — každý sjezd ukazuje, že zástupci dělníků, rolníků a rudoarmějců, zástupci většiny obyvatelstva, která žije z vlastní, a ne z cizí práce, že právě oni tvoří stále pevnější základnu sovětské moci. I. sjezd sovětů se konal v červnu 1917, kdy bylo Rusko buržoazní republikou a vedlo imperialistickou válku. Konal se v onom červnu 1917, kdy Kerenskij hnal vojska do útoku a milióny lidí zahubil v bitvách. Na tomto sjezdu bylo komunistů či bolševiků pouze 13 %, to znamená sedmina; na II. sjezdu sovětů, který položil základ dělnicko-rolnické moci, bylo už bolševiků 51 %, to je polovina, a na V. sjezdu, který byl letos v červenci, jich bylo 66 %. Tehdy už leví eseri viděli, jak rychle roste a rozvíjí se bolševismus, pustili se tedy do svého dobrodružství a v důsledku toho se úplně rozštěpili. Z této roztržky vzešly tři různé strany, a strana, která vznikla jako poslední, strana komunistů-narodníků, přešla k bolševikům a celá řada tak významných osobností, jako je Kolegajev, přešla rovněž ke straně bolševiků.

Na VI. sjezdu sovětů bylo bolševiků 97 %, tj. téměř všichni zástupci dělníků a rolníků z celého Ruska. To dokazuje, jak se dnes obrovská většina pracujících semkla kolem orgánů sovětské moci a jak směšná a hloupá je lži-

vá povídačka a tvrzení buržoazie, že prý se bolševici opírají o menšinu obyvatelstva. Tato buržoazie tak lže proto, že sedmnáctimiliardový dluh, který má carská vláda u kapitalistů, těchto 17 miliard, které jsme my anulovali a neuznali (my za ně, za dřívější vládcy, platit nehodláme — nepopíráme, že se tyto dluhy udělaly, ale říkáme: dobrá, vy jste si tyto dluhy nadělali, tak si je taky zaplaťte) — tento dluh chtějí spojenci uvalit na nás a obnovit statkářskou, carskou moc. My víme, co dělali v Archangelsku, v Samaře a na Sibiři. Tam se i menševici a praví eseri, kteří byli po brestlitevském míru našimi nepřáteli a soudili, že marně spoléháme na německou revoluci, přesvědčili, že je spojenci rozhánějí a za podpory anglických a československých vojsk dosazují zpět statkáře a obnovují soukromé vlastnictví.

V Anglii a ve Francii, ať tamější listy jakkoli skrývají pravdu, přece jen dnes vychází pravda najevo. Dělníci cítí a chápou, že revoluce v Rusku je jejich, dělnická, socialistická revoluce. A dokonce i ve Francii a v Anglii dnes dělnické hnutí vytyčuje hesla: Ať odejdou vojska z Ruska! Jen zločinec táhne do války proti Rusku! V Londýně se konalo nedávno v Albertově síni shromáždění socialistů a zprávy, které jsme dostali přes veškerou snahu anglické vlády, aby pravda nevyšla najevo, tyto zprávy říkají, že na shromáždění byl vytyčen požadavek Ať odejdou vojska z Ruska! a všichni dělníci vůdcové se vyjádřili, že politika anglické vlády je politikou loupeže a násilí. A máme zprávy o tom, že MacLean — byl učitelem ve Skotsku — vyzýval v nejprůmyslovějších oblastech Anglie dělníky ke stávce a prohlašoval, že tato válka je válkou loupeživou. Uvěznili ho už tehdy. Teď byl uvězněn podruhé. Ale když v Evropě vzplanulo revoluční hnutí, byl MacLean propuštěn na svobodu a byl kandidován do parlamentu v Glasgowu, v jednom z největších měst severní Anglie a Skotska. To ukazuje, že anglické dělnické hnutí a jeho revoluční požadavky neustále sílí.

Anglická vláda musela MacLeana, svého nejúhlavnějšího nepřítele, který si říká anglický bolševik, propustit na svobodu.

Ve Francii, kde jsou dosud dělníci v zajetí šovinismu, kde si myslí, že vedou válku jen na obranu vlasti, stoupá revoluční nálada. Nyní, kdy Anglie a Francie porazily Němce, jim předložily, jak víte, podmínky stokrát těžší, než jsou podmínky brestlitevského míru. Dnes se revoluce v Evropě stává skutečností. Spojenci, kteří se vychlouvali, že přinášejí Německu osvobození od císaře a militarismu, klesli natolik, že hrají úlohu, kterou hrála ruská vojska v době Mikuláše I., kdy žilo Rusko v temnotě, kdy Mikuláš I. hnal ruská vojska zadusit uherskou revoluci. To bylo za starého feudálního řádu před více než šedesáti lety. Dnes se však svobodná Anglie a ostatní země staly katany a soudí, že jsou oprávněny zadusit revoluci a zahlušit pravdu; tato pravda však překoná všechny překážky jak ve Francii, tak v Anglii a dělníci pochopí, že byli oklamáni a zataženi do války ne pro osvobození Francie a Anglie, ale pro oloupení cizí země. Dostalo se nám zpráv, že ve Francii, v socialistické straně¹⁶², která dosud patřila ke stoupecům obrany vlasti, jsou proječovány vřelé sympatie k Sovětské republice a protestuje se tam proti vojenským zásahům v Rusku.

Na druhé straně vidíme, že anglický a francouzský imperialismus hrozí útokem Rusku, že podporuje Krasnovy a Dutovy, podporuje znovunastolení monarchie v Rusku a chce oklamat svobodný lid. Víme, že po vojenské stránce jsou imperialisté silnější než my. To jsme věděli a říkali už dávno. Volali jsme všechny na pomoc Rudé armádě, abychom se ubránili a odrazili lupiče a bandity. Když nám však lidé říkají: »Je-li anglický a francouzský imperialismus silnější, pak je naše věc ztracena,« odpovídáme těmto lidem: »Jen si vzpomeňte na brestlitevský mír. Copak tehdy nespustila veškerá ruská buržoazie pokřik, že bolševici prodali Rusko Němcům? Copak tehdy nekřičeli,

že spoléhají-li bolševici na německou revoluci, spoléhají na fantóm, na přelud?« Ale ukázalo se, že německý imperialismus, který byl nepoměrně silnější než my, který měl všechny možnosti vyplenit Rusko, protože jsme neměli armádu a stará armáda bojovat nemohla a nedovedla, protože lidé byli tak utýraní válkou, že neměli sílu bojovat, a každý, kdo ví, co se tehdy dělo, ví také to, že jsme se tehdy vůbec bránit nedovedli a že tedy Rusko mohlo úplně padnout do rukou lupičů německého císaře — ukázalo se, že již po několika měsících Němci v tomto Rusku tak uvízli a narazili zde na takový odpor, na takovou agitaci mezi německými vojáky, že teď — jak mi řekl Zinovjev, předseda Severní komuny v Petrohradě — když němečtí zástupci utíkali z Ruska, prohlásil německý konzul: »Ano, teď se dá těžko s jistotou říct, kdo získal víc, zda my nebo vy.« Viděl, že němečtí vojáci, kteří byli o tolik silnější než my, se nakazili tímto bacilem bolševismu. A Německo je teď zachváčeno revolucí, bojuje se tam za moc sovětů. A brestlitevský mír, který byl prohlašován za úplný krach bolševiků, se ukázal být jen přechodem k tomu, abychom teď, když jsme v Rusku upevnili své postavení, mohli začít budovat Rudou armádu; Německá vojska se nakazila bolševismem a jejich zdánlivé úspěchy se ukázaly být jen krokem k úplnému zhroucení německého imperialismu, jen přechodným stupínkem k rozšíření a růstu světové revoluce.

V době brestlitevského míru jsme byli sami. Celá Evropa považovala ruskou revoluci za výjimečný jev; naše revoluce, tato »asiatská revoluce« začala tak rychle a svrhla cara proto, že Rusko bylo země zaostalá, a k odnětí vlastnictví, k socialistické revoluci přešlo tak rychle proto, že bylo zaostalé — tak soudili v Evropě; zapomněli však, že ruská revoluce měla jinou příčinu — že pro Rusko nebylo jiné východisko. Válka způsobila všude takovou zkázu a hlad, lid a vojsko byli tak oslabeni a viděli,

že byli tak dlouho klamáni, že jediným východiskem pro Rusko byla revoluce.

Němcům říkali, že se musí bránit proti ruské invazi. A dnes je každým dnem jasnější, že to byla lež. Němečtí kapitalisté a generálové vedli svá vojska proti Rusku i tehdy, když už se stalo socialistickou zemí. A právě proto je teď i tomu nejzaostalejšímu německému vojákovi jasné, že ho celé čtyři roky války klamali a hnali do války proto, aby němečtí kapitalisté mohli vyplenit Rusko. Totéž, co vyvolalo zhroucení německého imperialismu, co vyvolalo revoluci v Německu, to dnes každým dnem a každou hodinou přibližuje revoluci ve Francii, v Anglii a v dalších zemích. Byli jsme sami. Dnes už nejsme sami. Dnes je revoluce v Berlíně, v Rakousku i v Maďarsku; dokonce i ve Švýcarsku, v Holandsku a v Dánsku, v těchto svobodných zemích, které nepoznaly válku — dokonce i tam roste revoluční hnutí, i tam už dělníci požadují zřízení sovětu. Teď se ukázalo, že jiné východisko už není. Revoluce dozrává na celém světě. My jsme se tohoto díla podjali první a naším úkolem je bránit tuto revoluci tak dlouho, dokud nás nedostihnou naši spojenci, a těmito spojenci jsou dělníci všech evropských zemí. Tito spojenci se nám přiblíží tím více, čím bezuzdněji si budou počínat jejich vlády.

Když se v době brestlitevského míru Němci považovali za pány, stáli jen na krok od záhuby. A dnes stanuly na pokraji propasti Francie a Anglie, které jim vnutily mírové podmínky daleko těžší a potupnější, než nám tehdy vnutilo Německo. Ať lžou jak chtějí, dělí je teď jen několik kroků od záhuby. Bojí se této záhuby, jejich lež je každým dnem zjevnější a my prohlašujeme: Ať si tito imperialisté lžou ve svých novinách, jak chtějí, naše věc je pevná, pevnější než jejich, protože se opírá o uvědomění dělnických mas ve všech zemích; toto uvědomění se rodilo z války, která po čtyři léta zaplavovala krví celý svět. Z této války už staré vlády se zdravou kůží nevyjdou. Sta-

ré vlády teď říkají, že jsou proti světovému bolševismu. Dělníci vědí, co se v Rusku děje; jsou tam pronásledováni statkáři a kapitalisté, kteří si volají na pomoc žoldáky, cizí vojáky. Situace je dnes každému jasná. Rozumějí jí dělníci všech zemí. Ale přes všechnu surovost imperialistů, přes všechen jejich vztek jdeme proti nim odvážně do boje a víme, že každý jejich krok v Rusku bude krokem k jejich záhubě a že dopadnou stejně jako německá vojska, která si z Ukrajiny přivezla místo obilí ruský bolševismus.

V Rusku mají moc pracující, a nebude-li moc v jejich rukou, nikdo nikdy nedokáže zacelit rány, které způsobila tato těžká, krvavá válka. Ponechat moc starým kapitalistům znamená přenést všechnu tíhu války na pracující třídu tak, aby ona sama zaplatila daň z války.

Mezi Anglií, Amerikou a Japonskem teď probíhá boj o to, kdo si co urve z naloupené kořisti. Všechno je dnes rozděleno. Wilson je prezidentem nejdemokratičtější republiky na světě. A co říká? V této zemi střílí banda šovinistů po lidech na ulici za jediné slovo volající po míru. Jednoho kněze, který nikdy nebyl revolucionář, vyvlekli na ulici a zbili do krve jen proto, že hlásal mír. A tam, kde vládne nejsurovější teror, slouží teď vojsko k tomu, aby zadusilo revoluci, slouží jako hrozba potlačení německé revoluce. V Německu začala revoluce zcela nedávno, uplynul teprve měsíc od jejího začátku a nejožehavější otázka tam je: Ústavodárné shromáždění, nebo sovětská moc. Všechna buržoazie je tam pro Ústavodárné shromáždění i všichni socialisté — ti, kteří šli dělat císaři lokaje a kteří se neodvážili začít revoluční válku — jsou pro Ústavodárné shromáždění. Celé Německo se rozdělilo na dva tábory. Socialisté jsou teď pro Ústavodárné shromáždění. Ale Liebknecht, který strávil tři roky ve vězení, stojí s Rosou Luxemburgovou v čele listu *Die Rote Fahne*¹⁶³. Včera jsme v Moskvě dostali jeden exemplář tohoto listu. Získali jsme ho s velkými obtížemi a dobro-

družnou cestou. Uvidíte v něm řadu článků — všichni vůdcové revoluce mluví v tomto listu o tom, jak buržoazie klame lid. Svoboda Německa byla v rukou kapitalistů. Tiskli jenom svoje listy, ale nyní Die Rote Fahne říká, že jen dělnické masy mají právo užívat národní majetek. V Německu se už dnes, třebaže uplynul teprve měsíc revoluce, celá země rozštěpila na dva tábory. Všichni zrádci z řad socialistů křičí, že jsou pro Ústavodárné shromáždění, kdežto socialisté skuteční, čestní socialisté, říkají: »My všichni jsme pro moc dělníků a vojáků.« Neříkají: »pro rolníky«, protože v Německu si značná část rolníků rovněž najímá dělníky, ale říkají: »pro dělníky a vojáky«. Říkají: »pro drobné rolníky«. Sovětská moc se tam už stala formou vlády.

Sovětská moc je moc celosvětová. Přichází vystřídat starý buržoazní stát. Nejen monarchie, ale i republika, jestliže ponechává kapitalistům jejich vlastnictví — továrny, závody, banky a tiskárny — taková republika je jednou z forem okrádání lidu buržoazií. A bolševici měli pravdu, když říkali, že narůstá světová revoluce. V různých zemích se rozvíjí různě. Prosazuje se vždycky dlouho a těžce. Je špatný socialista ten, kdo si myslí, že kapitalisté se naráz zřeknou svých práv. Nikoli. Takové hodné kapitalisty svět ještě neviděl. Socialismus se může rozvinout pouze v boji proti kapitalismu. Taková vládnoucí třída, která by ustoupila bez boje, na světě ještě nebyla. Kapitalisté vědí, co je to bolševismus. Dříve říkali: »Ruská hloupost a ruská zaostalost dělají hokuspokusy, ze kterých nic nevzejde. Ženou se tam v Rusku za nějakými preludy, za něčím, co svět neviděl.« A dnes ti samí páni kapitalisté vidí, že tato revoluce je celosvětový požár a že jen moc pracujících může zvítězit. U nás se dnes přechází k výborům vesnické chudiny. Ale v Německu jsou rolníci v obrovské většině buď podruhy, nebo drobnými rolníky. Velcí rolníci jsou v Německu vesměs něco jako naši statkáři.

Včera vypověděla švýcarská vláda našeho vyslance ve Švýcarsku ze země a my víme, proč se to stalo. Víme, že se francouzští a angličtí imperialisté bojí toho, že nám posílal každý den telegramy a zprávy o mítincích v Londýně, na nichž angličtí dělníci požadovali: »Ať odejdou britská vojska z Ruska!« Posílal nám informace i o Francii. Imperialisté prý dali zástupcům Ruska ultimátum. Vyhnali představitele sovětské moci i ze Švédska a ti se budou muset vrátit do Ruska. Ale radují se předčasně. Je to laciné vítězství. Tento krok ještě nic neznamená. Kdyby »spojenci« sebevíc skrývali pravdu, kdyby sebevíc klamali lid, kdyby se sebevíc snažili zbavit zástupců Sovětského Ruska, nakonec se lid přece jen celou tuto pravdu dozví.

A my vám říkáme: Ze všech sil odrážejte »spojence« a podporujte Rudou armádu! Co se u nás dělo, dokud jsme neměli Rudou armádu, to všechno je pochopitelné. Ale vidíme, že teď Rudá armáda sílí a dosahuje vítězství. Proti naší armádě stojí anglická vojska. A naše armáda má důstojníky z řad dělnické třídy, kteří do ní přišli teprve včera, kteří teprve včera prošli poprvé kursy vojenského výcviku. Máme četné důkazy, že když nám padnou do rukou zajatci a když si čtou ústavu naší republiky přeloženou do angličtiny, říkají si: »Oklamali nás. Sovětské Rusko není tím, zač jsme je považovali. Sovětská moc je moc pracujících.« A my říkáme: »Ano, soudruzi, my nebojujeme jen za Sovětské Rusko, my bojujeme za vládu dělníků a pracujících na celém světě.« Zatímco my zadržujeme nápor imperialismu, sílí německá revoluce. Revoluce sílí i ve všech ostatních zemích. A proto tato světová revoluce, ať už ji v Evropě nazývají jakkoli, vyvstala v celé své velikosti a světový imperialismus zahyne. A naše postavení, ať už je jakkoli těžké, nám dává jistotu, že nejen my sami bojujeme za spravedlivou věc, ale že máme spojence — dělníky každé země.

Soudružky a soudruzi, po těchto poznámkách o našem

mezinárodním postavení chci říct ještě několik slov k dalším otázkám. Chci mluvit o maloburžoazních stranách. Tyto strany se považovaly za socialistické. Ale ony socialistické nejsou. Velmi dobře víme, jak se v kapitalistické společnosti takové instituce, jako jsou banky, spořitelny, společnosti pro vzájemnou podporu, nazývají »svépomocí«, ale to všechno absolutně nic neznamená: ve skutečnosti se za tímto názvem skrývá loupež. A tak právě tyto strany, které jako by stály na straně lidu, tehdy, když ruská dělnická třída odrážela útoky Krasnova (byl našimi vojsky zatčen, ale bohužel znovu propuštěn, protože Petrohraděné jsou příliš dobromyslní) — tehdy se tito pánové menševici a praví esěři postavili na stranu buržoazie. Tyto maloburžoazní strany nikdy nevědí, s kým mají jít, zda s kapitalisty, nebo s dělníky. Tyto strany se skládají z lidí, kteří se kojí nadějí, že jednou zbohatnou. Neustále pozorují, jak se většině drobných podnikatelů kolem nich špatně žije — jsou to všechno pracující lidé. A tak tedy strany, které jsou rozptýleny po celém světě, maloburžoazní strany začaly kolísat. Není to nic nového. Bylo tomu tak vždycky, je tomu tak i u nás. Když přišel brestlitevský mír — nejtěžší období naší revoluce, kdy jsme neměli armádu a museli jsme uzavřít mír, ale říkali jsme si: nezanecháme své práce pro socialismus ani na chvíli — tehdy se všichni od nás odvrátili. Zapomněli, že Rusko přináší své veliké oběti socialistické revoluci, a přešli ke stoupencům Ústavodárného shromáždění. Stoupenci Ústavodárného shromáždění se objevili v Samaře a na Sibiři. Teď je odtud vyhánějí a ukazují jim, že existovat může buď moc statkářů, nebo moc bolševiků. Žádná střední cesta neexistuje. Buď moc utlačovaných, nebo moc utlačovatelů. Jenom s námi může jít všechno chudé rolnictvo. A půjde s námi jedině tehdy, až uvidí, že se starým režimem neděláme žádné cavyky, ale že děláme všechno pro blaho lidu. Jedině takovou vládu sovětů mohl lid po celý rok podporovat bez ohledu na těžké

podmínky a hlad. Dělníci a rolníci vědí, že ať by byla válka jakkoli těžká, dělnicko-rolnická vláda udělá všechno, co se proti kapitalistickým vykořisťovatelům udělat dá, aby celá tíha války padla nikoli na bedra dělníků, ale na bedra těchto pánů. A proto lid už přes rok vládu dělníků a rolníků podporuje.

Ted', když vypukla německá revoluce, začali menševici a eseri obracet. Nejlepší z nich směřovali k socialismu. Mysleli si však, že se bolševici ženou za přeludem, za vidinami. Ale ted' se přesvědčili, že to, co bolševici očekávali, není výplodem fantazie, nýbrž reálnou skutečností, že světová revoluce vypukla a šíří se po celém světě, a ti nejlepší z menševiků a eserů začínají litovat svých dřívějších omylů a začínají chápat, že sovětská moc není jen ruská, ale světová moc dělníků, a že žádné Ústavodárné shromáždění tu nic nezachrání.

Anglie, Francie a Amerika vědí, že dnes, kdy vzplanula světová revoluce, nemají vnější nepřátele. Nepřátelé jsou uvnitř každé země. Ted' nastává nový obrat, kdy menševici a praví eseri začali kolísat a nejlepší z nich tíhnou k bolševikům; vidí, že i kdyby se sebevíc zaklínali Ústavodárným shromážděním, přesto jsou na straně bílých. Celý svět dnes stojí před rozhodnutím: buď sovětská moc, nebo moc lupičů, kteří v této válce zahubili deset miliónů lidí, dvacet miliónů jich zmrzčili a dnes pokračují v drancování dalších zemí.

To je tedy, soudružky a soudruzí, otázka, která vyvolává kolísání maloburžoazní demokracie. My víme, že tyto strany vždycky kolísají a vždycky také kolísat budou. Většina lidí čerpá své přesvědčení ze života, a knížkám a slovům nevěří. My říkáme střednímu rolníkovi: ty nejsi náš nepřítel; nemáme proč mu ubližovat, a jestliže někde místní sovět zasadí citelnou ránu střednímu rolníkovi a způsobí mu bolest, pak je třeba tento sovět sesadit, protože zřejmě neumí jednat tak, jak je třeba. Střední, maloburžoazní demokracie bude vždycky kolísat. A jestli-

že se teď naklonila jako kyvadlo na naši stranu, musíme ji podepřít. Říkáme: »Budete-li nám naši práci kazit, pak o vás nestojíme. Budete-li nám však pomáhat, pak vás vítáme.« Mezi menševiky jsou různé skupiny, je tam skupina »aktivistů« (stoupenců činu). Je to slovo latinského původu a nazývali se jím ti, kdo hlásali: »Nestačí kritizovat. Musí se pomáhat činem.« My jsme říkali: budeme bojovat proti Čechoslovákům, a kdo těmto lidem pomáhá, nemůže čekat slitování. Ale když přicházejí lidé, kteří pochopili svůj omyl, musíme je přijmout a zachovat se k nim shovívavě. Ten, kdo stojí uprostřed mezi dělníkem a kapitalistou, bude kolísat vždycky. Myslel si, že sovětská moc bude brzy zlomena. Ale ve skutečnosti se stalo něco jiného. Evropský imperialismus nemůže zlomit naši moc. Revoluce se dnes rozvíjí v mezinárodním měřítku. A my dnes říkáme — vy, kdo jste kolísali, ale nyní jste pochopili a uvědomili si svůj omyl, pojdte k nám. My se vás nezříkáme. Musíme zaměřit veškerou svou pozornost především na to, aby tito lidé, ať už byli dříve kýmkoli a ať jakkoli kolísali, v případě, že jsou upřímně s námi, aby šli k nám. Nyní jsme dostatečně silní, abychom se nemuseli nikoho bát. Všechny předěláme. A nás nepředělá nikdo. Uvědomte si, že kolísání těchto stran je nevyhnutelné. Dnes se kyvadlo naklonilo tam, zítra sem. Musíme zůstat proletářskou stranou dělníků a utlačovaných. Ale dnes řídíme celé Rusko a naším nepřítelem je ten, kdo žije z cizí práce. Ostatní nejsou našimi nepřáteli. Oni jen kolísají. Ale kolísající ještě nejsou našimi nepřáteli.

Teď ještě jednu otázku. Otázku zásobování. Všichni víte, že naše situace v zásobování, která se na podzim začala trochu zlepšit, se zase zhoršuje. Lid opět hladoví, a k jaru se to zhorší ještě více. Přitom naše železniční doprava je nyní značně rozvrácena. Teď je navíc přetížena zajatci, kteří se vracejí domů. Z Německa teď směřuje do Ruska dvoumiliónový proud lidí. Tyto dva milióny lidí jsou vyčerpány a vysíleny. Zakusily hladu jako nikdo jiný. To

nejsou lidé, ale jen stíny, hotoví kostlivci. Naše doprava je ještě více rozvrácena vnitřní válkou. Nemáme lokomotivy, nemáme vagóny. A zásobovací situace se stále zhoršuje. A tak vzhledem k této těžké situaci si rada lidových komisařů řekla: Máme-li dnes armádu, v níž vládne kázeň zavedená stranickými buňkami, které jsou v každém pluku — a většina důstojníků jsou dnes důstojníci z řad dělníků, a žádní »panští synkové«; jsou-li to důstojníci, kteří si uvědomili, že z dělnické třídy musí vyjít lidé, kteří by řídili stát, a také rudí důstojníci — pak bude socialistická armáda opravdu socialistickou, s důstojnickým sborem obrozeným účastí rudých důstojníků. Víme, že obrat už nastal. Armádu máme. Vládne v ní nová kázeň. Kázeň podporují buňky, dělníci a komisaři, kteří šli ve statisících na frontu a vysvětlovali dělníkům a rolníkům, proč se vede válka. Proto tedy nastal obrat v naší armádě. Proto tedy se tak výrazně projevil. Anglické noviny píšou, že v Rusku se teď setkávají s nepřítelem, kterého je třeba brát vážně.

My dobře víme, jak špatný je náš zásobovací aparát. Vetřely se do něj jisté skupiny lidí, kteří byli šejdříři dříve a jsou jimi i nyní, kteří kradou. Víme, že z masy železničářů všichni, kdo nesou na bedrech celou tíhu práce, že ti všichni jsou na straně sovětské moci. Ale ti nahoře se drží starého režimu — buď sabotují, nebo si dají se vším načas. Soudružky a soudruzi, vy víte, že tato válka je válkou revoluční. Na tuto válku musí být vynaloženy všechny síly lidu. Celá země se musí změnit v revoluční tábor. Všichni na pomoc! A tato pomoc není jenom v tom, aby všichni šli na frontu, ale i v tom, aby ta třída státu, která vede všechny k osvobození, která podporuje sovětskou moc — aby tato třída řídila stát, protože jedině ona má na to právo. Víme, jak je to těžké, když dělnické třídě byl tak dlouho odpírán přístup nejen k řízení, ale i k jakémukoliv vzdělání, víme, jak je pro ni těžké naučit se všemu najednou. Na poli vojenském, na tom nejtěžším a nejne-

bezpečnějším poli, dělnická třída přece jen tohoto obratu dosáhla. Uvědomělí dělníci nám musí pomoci uskutečnit stejný obrat v zásobování a dopravě. Je zapotřebí, aby se každý železničář a každý pracovník v zásobování považoval za vojáka na stráži. Musí mít na paměti, že bojuje proti hladu. Musí odvrhnout staré byrokratické průtahy. V těchto dnech bylo usneseno, že bude vytvořena dělnická zásobovací inspekce¹⁶⁴. Říkáme si: aby nastal obrat v železničním aparátě, abychom z něj udělali svého druhu Rudou armádu, k tomu potřebujeme účast dělníků. Svolejte své lidi. Uspořádejte pro ně kursy, učte je, jmenujte je komisaři. Jedině oni, poskytnou-li ze svého středu pracovníky, dosáhnou toho, že z armády starých úředníků budeme mít v zásobování svého druhu rudou socialistickou armádu, která bude vedena dělníky a nebude pracovat z donucení, ale dobrovolně, stejně jako na frontě pracují a umírají rudí důstojníci s vědomím, že umírají za socialistickou republiku.

*Stručná zpráva otištěna
18. prosince 1918
v Pravdě, č. 275
V plném znění poprvé otištěno
roku 1950
Sočiněnija V. I. Lenina
sv. 28, 4. vydání*

*Podle stenografického
zápisu*

PAMÁTKE SODRUHA PROŠJANA

Měl jsem příležitost poznat soudruha Prošjana během naší společné práce v radě lidových komisařů koncem minulého a začátkem tohoto roku, kdy postupovali leví eseři ve spojení s námi, a mohl jsem ho ocenit. Prošjan hned vynikl svou hlubokou oddaností revoluci a *socialismu*. Ne o všech levých eserech bylo možné říct, že jsou socialisty, a dokonce o většině z nich to říct nebylo možné. Avšak o Prošjanovi to bylo nutné říct, neboť přes jeho věrnost ideologii ruských narodníků, ideologii nesocialistické, bylo zjevné, že Prošjan je hluboce přesvědčený socialista. Tento člověk se vypracoval v socialistu ne prostřednictvím marxismu, ne od ideje třídního boje proletariátu, ale po svém; při společné práci v radě lidových komisařů jsem měl nejednou příležitost pozorovat, jak se soudruh Prošjan s rozhodností stavěl na stranu komunistů-bolševiků proti svým kolegům, levým socialistům-revolucionářům, když vyjadřovali názory drobných vlastníků a svůj negativní postoj ke komunistickým opatřením v oblasti zemědělství.

Zvlášť mi utkvěl v paměti rozhovor, který jsem měl se soudruhem Prošjanem nedlouho před brestlitevským mírem. Tehdy se zdálo, že nějaké podstatnější rozpory mezi námi již nejsou. Prošjan začal se mnou mluvit o nutnosti sloučení našich stran, o tom, že leví eseři, kteří mají ke komunismu (tehdy nebylo toto slovo ještě běžné) nejdále, se s ním při společné práci v radě lidových komisařů očividně a velmi značně sblížili. Prošjanův návrh jsem přijal zdrženlivě, označil jsem ho za předčasný, ale vzá-

jenné sblížení v praktické práci jsem nikterak neodmítal.

Úplný rozchod přinesl brestlitevský mír, a z rozchodu muselo při Prošjanově revoluční důslednosti a přesvědčení vzejít přímé, a dokonce vojenské střetnutí. Že by mohlo dojít až k povstání nebo k takovým skutečnostem, jako je zrada hlavního velitele Muravjova, levého esera, to — musím se přiznat — jsem nikterak neočekával. Příklad Prošjana mi však ukázal, jak hluboko tkví dokonce i v těch nejupřímnějších a nejpřesvědčenějších socialistech z řad levých eserů *patriotismus* — jak se při těžkém dějinném zvratu nevyhnutelně projeví rozdíl v obecných základech světového názoru. Subjektivismus nacionalistů vedl k osudové chybě i ty nejlepší z nich, kteří se dali zaslepit vidinou úžasné síly, zejména německého imperialismu. Jiný způsob boje proti tomuto imperialismu kromě povstání, a to bezpodmínečně hned, v daný okamžik, a přitom bez jakéhokoli zvážení objektivních podmínek naší i mezinárodní situace, se zdál z hlediska povinnosti revolucionáře přímo nepřijatelný. Projevila se zde stejná chyba, která v roce 1907 učinila ze socialistů-revolucionářů bezpodmínečné »bojkotisty«
Stolypinovy dumy. Avšak v situaci, kdy probíhaly prudké revoluční boje, se tato chyba opravdu krutě vymstila a vrhla Prošjana do ozbrojeného boje proti sovětské moci.

Přesto však se Prošjanovi podařilo udělat do července 1918 víc pro upevnění sovětské vlády než od července 1918 pro její svržení. A v mezinárodní situaci, jež se vytvořila po revoluci v Německu, by nevyhnutelně došlo k novému — a pevnějšímu než dříve — spojení Prošjana s komunismem, kdyby tomu byla nezabránila jeho předčasná smrt.

N. Lenin

HRDINSTVÍ PRESEŇSKÝCH DĚLNÍKŮ

Před třinácti lety pozvedli moskevští proletáři prapor povstání proti carismu. Vyvrcholila tím první dělnická revoluce proti carismu. Dělníci byli poraženi a Presňa zrudla dělnickou krví.

Nezapomenutelné hrdinství moskevských dělníků se stalo pro pracující masy Ruska bojovým příkladem. Avšak tyto masy byly tehdy ještě nevyspělé a příliš rozptýlené a nepřišly na pomoc preseňským a moskevským hrdinům, kteří se zbraní v ruce povstali proti carské, statkářské monarchii.

Po porážce moskevských dělníků následovala porážka celé první revoluce. Dvanáct dlouhých, mučivých let té nejbrutálnější statkářské reakce trýznivě doléhalo na všechny dělníky a rolníky všech národů Ruska.

Hrdinství preseňských dělníků nebylo marné. Jejich oběti nebyly zbytečné. Carské monarchii byla způsobena první trhlina, která se pomalu, ale vytrvale rozšiřovala a oslabovala starý, středověký pořádek. Mezi pracujícími masami měst i vesnic vyvolalo hrdinství moskevských dělníků hluboké vření, jehož stopy navzdory všemožnému pronásledování už nezmizely.

Před ozbrojeným povstáním v prosinci 1905 nebyl lid v Rusku schopen masového ozbrojeného boje proti vykořisťovatelům. Po prosinci už to nebyl tentýž lid. Byl jako znovuzrozený. Dostal bojový křest. Zocelil se v povstání. Vychoval řady bojovníků, kteří zvítězili v roce 1917 a kteří dnes — přes všechny neuvěřitelné obtíže, přemáhající útrapy hladu a hospodářského rozvratu, jež způso-

bila imperialistická válka — hájí světové vítězství socialismu.

Ať žijí dělníci rudé Presni, přední oddíl světové dělnické revoluce!

Kommunar, č. 63
22. prosince 1918
Podepsán N. Lenin
Bědnota, č. 222
24. prosince 1918
Podepsán N. Lenin

Podle listu Bědnota

O » DEMOKRACII « A DIKTATUŘE

Z těch několika málo čísel berlínského listu Die Rote Fahne a vídeňského listu Der Weckruf¹⁶⁵, orgánu komunistické strany německého Rakouska, která došla do Moskvy, se dovídáme, že zrádci socialismu, kteří podporovali válku imperialistických dravců, všichni ti Scheidemannové a Ebertové, Austerlitzové a Rennerové narážejí na patřičný odpor skutečných představitelů revolučních proletářů Německa a Rakouska. Posíláme vřelý pozdrav oběma těmto orgánům, které svědčí o životní síle a růstu III. internacionály.

Hlavní otázkou revoluce jak v Německu, tak v Rakousku je teď zřejmě toto: Ústavodárné shromáždění, nebo moc sovětů? Představitelé zkrachované II. internacionály, všichni od Scheidemanna až po Kautského, jsou pro Ústavodárné shromáždění a nazývají své stanovisko obranou »demokracie« (Kautsky dokonce došel až k »čisté demokracii«) v protikladu k diktatuře^[154]. Názory Kautského jsem podrobně rozebral v brožuře Proletářská revoluce a renegát Kautsky*, která právě vyšla v Moskvě a v Petrohradě^[60]. Pokusím se v krátkosti vyložit podstatu sporné otázky, která se dnes dostala ve všech vyspělých kapitalistických zemích na pořad dne.

Scheidemannové a Kautští mluví o »čisté demokracii« nebo o »demokracii« vůbec, aby oklamali masy a skryli před nimi *buržoazní* charakter *nynější* demokracie. Nechtějí si buržoazie nadále ponechávat v rukou celý státní mocen-

* Viz tento svazek, s. 263—366. *Red.*

ský aparát, nechť hrstka vykořisťovatelů nadále využívá starý buržoazní státní mechanismus! Volby prováděné za takových podmínek buržoazie pochopitelně ráda nazývá volbami »svobodnými«, »rovnými«, »demokratickými«, »všelidovými«, neboť tato slova slouží k zastírání pravdy, k zastírání skutečnosti, že vlastnictví výrobních prostředků a politická moc zůstávají vykořisťovatelům, že proto o skutečné svobodě, o skutečné rovnosti pro vykořisťované, tj. pro obrovskou většinu obyvatelstva, nemůže být vůbec řeč. Pro buržoazii je výhodné a nezbytné skrývat před lidem *buržoazní* charakter nynější demokracie, líčit ji jako demokracii vůbec nebo jako »čistou demokracii«, a Scheidemannové stejně jako Kautští, kteří to po nich papouškují, opouštějí *ve skutečnosti* stanovisko proletariátu a přecházejí na stranu buržoazie.

Když Marx a Engels naposledy společně podepisovali předmluvu^[169] ke Komunistickému manifestu^[168] (to bylo v roce 1872), pokládali za nutné zvláště upozornit dělnictvo na to, že proletariát nesmí prostě převzít hotový (tj. buržoazní) státní mechanismus a pro vlastní účely jej uvést do pohybu, že jej musí rozmetat, rozbít. Renegát Kautsky napsal celou brožuru o diktatuře proletariátu^[154], v níž před dělníky tuto velmi důležitou marxistickou pravdu skryl a marxismus překroutil od základů. Proto pochvaly, kterými páni Scheidemannové a spol. zahrnovali tuto knížku, byly pochopitelně plně zasloužené, vždyť agenti buržoazie chválili toho, kdo přechází na stranu buržoazie.

Mluvit o čisté demokracii, o demokracii vůbec, o rovnosti, svobodě a zájmech všeho lidu v době, kdy jsou dělníci a všichni pracující vyhladovělí a skoro nazí, zbídačení a utýraní nejen kapitalistickým námezdním otroctvím, ale i čtyřletou loupeživou válkou, zatímco kapitalisté a spekulanti nadále disponují svým naloupeným »vlastnictvím« a »hotovým« státním mocenským aparátem, znamená vysmívat se pracujícím a vykořisťovaným. Zna-

mená to popírat základní pravdy marxismu, který dělníky učil: musíte využít buržoazní demokracii, která znamená obrovský historický pokrok ve srovnání s feudalismem, ale ani na chvíli nezapomínejte na buržoazní charakter této »demokracie«, na její historickou podmíněnost a omezenost, nesdílejte »pověrečnou víru« ve »stát«, nezapomínejte, že stát nejen za monarchie, ale ani za té nejdemokratičtější republiky není nic jiného než nástroj k potlačování jedné třídy druhou.

Buržoazie je nucena se přetvařovat a vydávat (*buržoazní*) demokratickou republiku, která je ve skutečnosti diktaturou buržoazie, diktaturou vykořisťovatelů nad pracujícími masami, za »moc všeho lidu« čili demokracii vůbec, či za čistou demokracii. Scheidemannové a Kautští, Austerlitzové a Rennerové (nyní bohužel s pomocí Friedricha Adlera) podporují tuto lež a toto pokrytectví. Ale marxisté, komunisté, je odhalují a říkají dělníkům a pracujícím masám přímo a otevřeně pravdu, že totiž demokratická republika, Ústavodárné shromáždění, všelidové volby apod. znamenají ve skutečnosti diktaturu buržoazie a že k osvobození práce ze jha kapitálu není jiné cesty než nahrazení této diktatury *diktaturou proletariátu*. Jen diktatura proletariátu může osvobodit lidstvo od jha kapitálu, od lži a falše, od pokrytectví buržoazní demokracie, této demokracie *pro bohaté*, jen diktatura proletariátu může nastolit demokracii *pro chudé*, tj. *skutečně* zpřístupnit vymoženosti demokracie dělníkům a chudým rolníkům, zatímco nyní (i v té nejdemokratičtější — *buržoazní* — republice) jsou tyto vymoženosti demokracie obrovské většiny pracujícího lidu *ve skutečnosti* nedostupné.

Vezměme například svobodu shromažďování a svobodu tisku. Scheidemannové a Kautští, Austerlitzové a Rennerové ujišťují dělníky, že nynější volby do Ústavodárného shromáždění v Německu a Rakousku probíhají »demokraticky«. To je lež, neboť *ve skutečnosti* mají kapitalisté, vykořisťovatelé, statkáři a spekulanti v rukou devět

desetin nejlepších budov, vhodných pro pořádání schůzí, a devět desetin zásob papíru, tiskáren apod. Dělník ve městě, zemědělský dělník a nádeník na vesnici jsou *ve skutečnosti* z demokracie vyřazeni jak tímto »posvátným vlastnickým právem« (které hájí páni Kautští a Rennerové, k nimž se bohužel přidal i Friedrich Adler), tak i buržoazním státním aparátem, buržoazními úředníky, buržoazními soudci atd. Nynější »svoboda shromažďování a svoboda tisku« v »demokratické« (buržoazně demokratické) německé republice je klam a mam, neboť *ve skutečnosti* znamená *svobodu pro boháče*, aby mohli kupovat a korumpovat tisk, *svobodu pro boháče*, aby mohli krmit lid lžemi buržoazního tisku, *svobodu pro boháče*, aby mohli »vlastnit« statkářské domy, nejlepší budovy apod. Diktatura proletariátu *odejme* kapitalistům statkářské domy, nejlepší budovy, tiskárny a sklady papíru a dá je pracujícím.

To bude znamenat nahrazení »všelidové«, »čisté« demokracie »diktaturou jedné třídy«, lamentují Scheide-mannové a Kautští, Austerlitzové a Rennerové (spolu se svými stejně smýšlejícími druhy v zahraničí, Gompersy, Hendersony, Renaudely, Vanderveldy a spol.).

To není pravda, odpovídáme my. Bude to znamenat nahrazení faktické diktatury buržoazie (a tuto diktaturu pokrytecky zastírají formy demokratické buržoazní republiky) diktaturou proletariátu. Bude to znamenat nahrazení demokracie pro boháče demokracií pro chudé. Bude to znamenat, že svoboda shromažďování a svoboda tisku pro menšinu, pro vykořisťovatele, bude nahrazena svobodou shromažďování a svobodou tisku pro *většinu* obyvatelstva, pro pracující. Bude to znamenat obrovské, světodějně *rozšíření* demokracie, přeměnu demokracie ze lži v pravdu, vysvobození lidstva z okovů kapitálu, který *kaží* a oklešťuje každou, i tu »nejdemokratičtější« a nejrepublikánštější *buržoazní* demokracii. Bude to znamenat nahrazení buržoazního státu státem *proletářským*, a to-

to nahrazení je jedinou cestou k odumírání státu vůbec.

Proč není možné dosáhnout tohoto cíle bez diktatury jedné třídy? Proč není možné přejít přímo k »čisté« demokracii? ptají se pokrytečtí přátelé buržoazie nebo naivní maloměšťáci a šosáci, které buržoazie obalamutila.

Naše odpověď zní: proto, že v každé kapitalistické společnosti může mít rozhodující význam buď buržoazie, nebo proletariát, kdežto drobní vlastníci nutně zůstávají kolísajícími, bezmocnými a pošetilými fantasty, kteří sní o »čisté«, tj. netřídní nebo nadtřídní demokracii. Proto, že ze společnosti, v níž jedna třída utlačuje druhou, se nelze vymanit jinak než diktaturou utlačované třídy. Proto, že porazit a svrhnout buržoazii může jen proletariát, neboť je to jediná třída, kterou kapitalismus sjednotil a »vyškolil« a která může strhnout za sebou kolísající masy pracujících, žijících v maloburžoazních poměrech — strhnout je za sebou nebo je aspoň »neutralizovat«. Proto, že jen dojemní měšťáci a šosáci mohou snít o svržení okovů kapitálu bez dlouhotrvajícího a obtížného *potlačování odporu* vykořisťovatelů a těmito sny klamat sebe i dělníky. V Německu a v Rakousku se tento odpor dosud ještě otevřeně neprojevil, neboť se zde dosud nezačalo s vyvlastňováním vyvlastňovatelů. Jakmile se však s tímto vyvlastňováním začne, bude tento odpor zoufalý a zběsilý. Scheidemannové a Kautští, Austerlitzové a Rennerové, kteří zatajují tuto věc sami před sebou i před dělníky, se dopouštějí zrady zájmů proletariátu, přecházejí v nejrozhodnějším okamžiku z pozic třídního boje a svržení buržoazních okovů na pozice dohody proletariátu s buržoazií, na pozice »sociálního míru«, neboli smíření vykořisťovatelů s vykořisťovanými.

Revoluce jsou lokomotivami dějin, říkal Marx¹⁶⁶. V revoluci se člověk učí rychle. Měštští dělníci a venkovští zemědělníci v Německu a Rakousku brzy poznají, že Scheidemannové a Kautští, Austerlitzové a Rennerové věc socialismu zradili. Proletariát odvrhne tyto »sociál-

zrádce«, kteří jsou socialisty slovy, ale zrádci socialismu svými skutky, tak jako odvrhl v Rusku stejné maloburžo-
azní živly a šosáky, menševiky a »socialisty-revolucioná-
ře«. Čím úplnější bude vláda uvedených »vůdců«, tím
dříve proletariát uvidí, že pouze nahrazení buržoazního
státu, i kdyby to byla ta nejdemokratičtější republika, stá-
tem typu Pařížské komuny (o kterém tolik mluvil Marx
a který zkreslili a zradili Scheidemannové a Kautští) nebo
státem typu sovětů může uvolnit cestu k socialismu. Dik-
tatura proletariátu zbaví lidstvo jařma kapitálu a válek.

Moskva, 23. 12. 1918

Pravda, č. 2
3. ledna 1919
Podepsán N. Lenin

Podle rukopisu

PROJEV
NA II. CELORUSKÉM SJEZDU
NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH

RAD¹⁶⁷

25. PROSINCE 1918

(Ovace.) Soudružky a soudruzí! Dovolte mi, abych nejprve řekl několik slov o mezinárodním postavení Sovětské republiky. Všichni samozřejmě víte, že hlavní otázkou mezinárodní situace je vítězství anglického, francouzského a amerického imperialismu, jeho pokusy definitivně ovládnout celý svět a především zničit Sovětské Rusko.

Víte, že na počátku říjnového převratu nejen většina představitelů západoevropské buržoazie, nýbrž i jistá část buržoazie v Rusku zastávala názor, že u nás probíhá jakýsi socialistický experiment, který z mezinárodního hlediska nemůže mít žádný podstatný a závažný význam. Zvláště opovážliví a krátkozrací představitelé buržoazie se nejednou vyjadřovali v tom smyslu, že komunistické experimenty v Rusku nemohou německému imperialismu způsobit nic jiného než radost. Vyskytli se bohužel lidé, kteří se dali těmito výpady zaslepit a hodnotili pod tímto zorným úhlem mimo jiné neuvěřitelně těžké a neuvěřitelně násilnické podmínky brestlitevského míru^[83]. Tito lidé v podstatě vědomě či nevědomě rozněcovali třídní maloburžoazní patriotismus a nehodnotili zhoršující se situaci z hlediska mezinárodního významu, z hlediska vývoje událostí ve světovém měřítku, nýbrž z takového hlediska, jako by byl hlavním nepřítelem německý imperialismus a jako by tento násilnický, neslýchaně lupičský mír znamenal triumf německých imperialistů.

Skutečně, díváme-li se na události tehdejší doby z hle-

diska postavení Ruska, nedovedeme si zhoubnější podmínky ani představit. Ale jak pošetilé byly závěry německých imperialistů, se ukázalo za několik měsíců, když se Němci při dobývání Ukrajiny chvástali před německou buržoazií a ještě více před německým proletariátem, že nastal čas sklízet plody imperialistické politiky, že z Ukrajiny dostanou všechno, co Německo potřebuje. Bylo to maximálně krátkozraké a úplně neprozřetelné hodnocení událostí.

Brzy se totiž ukázalo, že pravdu měli jedině ti, kdo posuzovali události podle jejich vlivu na rozvoj světové revoluce. Právě příklad Ukrajiny, která prošla neslýchanými útrapami, právě tento příklad ukázal, že jedině správné hodnocení událostí bylo to, jež vycházelo z analýzy a pozorného sledování mezinárodní proletářské revoluce: imperialismus byl zardoušen pracujícími masami, které se dostaly do nesnesitelně tíživé situace. A dnes vidíme, že ukrajinská epizoda byla jen jedním z článků v procesu narůstání světové revoluce.

Německým imperialistům se podařilo dostat z Ukrajiny mnohem méně materiálních statků, než počítali. Mezitím přeměna války ve válku zjevně loupežnou podlomila celou německou armádu a styk se Sovětským Ruskem vnesl do této armády, kterou tvořili pracující Německa, rozklad, jenž se po několika měsících projevil. A dnes, kdy je anglický a americký imperialismus ještě opovážlivější a považuje se za svrchovaného vládce, jemuž se nikdo nesmí postavit na odpor, nezavíráme oči před touto neobyčejně obtížnou situací, v níž jsme se ocitli. Dohodové mocnosti překročily nyní meze politiky únosné pro buržoazii a přestřelily stejně, jako přestřelili němečtí imperialisté v únoru a v březnu 1918, když uzavírali brestlitevský mír. Stejná příčina, která přivedla do záhuby německý imperialismus, rýsuje se jasně před námi, i pokud jde o anglický a francouzský imperialismus. Ten vnutil Německu ještě mnohem horší a těžší mírové podmínky,

než jaké nám vnutilo Německo při uzavření brestlitevského míru. Tím překročil anglický a francouzský imperialismus onu mez, která se pak stane pro něj osudnou. Jakmile zašel za tuto mez, ztrácí imperialismus naději, že by mohl udržet pracující masy v poslušnosti.

Přestože šovinisté už spustili kvůli vítězství nad Německem a kvůli jeho zničení povyk a přestože válka dosud oficiálně neskončila, už dnes ve Francii a v Anglii pozorujeme známky neobyčejně silného růstu dělnického hnutí i změnu ve stanovisku politiků, kteří vystupovali jako šovinisté, ale teď vystupují proti pokusům své vlády vměšovat se do ruských záležitostí. Porovnáme-li s tím zprávy, které se v poslední době objevily v novinách o tom, že se angličtí a američtí vojáci začínají sbratřovat, uvědomíme-li si, že imperialistická vojska jsou složena z občanů, proti nimž se užívá výhrůžek a klamu, můžeme konstatovat, že Sovětské Rusko má dostatečně pevnou půdu pod nohama. Pohlížíme-li na tento celkový obraz světové války a revoluce, vzhlížíme s naprostým klidem a absolutní důvěrou k budoucnosti a konstatujeme, že anglický a francouzský imperialismus přestřelil natolik, že překročil všechny meze, v nichž by ještě mohli imperialisté realizovat mír, a že mu hrozí úplný krach.

Potlačit revoluci, uchvátit a rozdělit si všechny země — to jsou cíle, které si vytyčily dohodové mocnosti, pokračující v imperialistické válce. Avšak přesto, že Anglie a Amerika stály mnohem více stranou válečných hrůz než Německo a že jejich demokraticky organizovaná buržoazie je mnohem prozíravější než německá buržoazie, ztratili angličtí a američtí imperialisté hlavu a teď je objektivní podmínky nutí ujmout se úkolu, který je nad jejich síly, totiž udržovat armádu pro zachování klidu a pořádku.

Naše dnešní situace nás však nutí do krajnosti napnout síly. I dnes stále ještě musíme hodnotit každý měsíc výše než dřívějších deset let, protože tvoříme stokrát větší dí-

lo: my nejen chráníme Ruskou republiku, ale tvoříme také veliké dílo pro světový proletariát. Musíme do krajnosti napnout síly, odvést pořádný kus práce při sestavení organizačního plánu a upevňování všeobecných vztahů.

Přecházím k našim nejbližším úkolům a musím konstatovat, že základ je už vybudován a během období mezi prvním¹⁶⁸ a druhým sjezdem národohospodářských rad byl naznačen hlavní směr prací. Celkový plán řízení průmyslu, znárodněných podniků i řízení celých průmyslových odvětví byl vypracován a byl mu dán pevný základ za účasti odborových svazů, přičemž proti jakýmkoli syndikalistickým, separatistickým, lokálně patriotickým a partikularistickým snahám, poškozujícím naši věc, budeme i v budoucnu bojovat stejně, jako jsme bojovali dosud.

Válečný stav na nás klade mimořádnou odpovědnost a staví nás před obtížné úkoly. Na kolektivním řízení se musí podílet odborové svazy. Kolegia jsou nezbytná, avšak kolektivní řízení se nesmí stát brzdou praktické práce. Když jsem teď měl příležitost sledovat, jak naše podniky plní hospodářské úkoly, bije mne zvlášť do očí, že výkonná složka naší práce spojená s projednáváním v kolegiu je někdy právě tím bržděna. Přechod od kolektivního plnění k osobní odpovědnosti je dnes aktuálním úkolem.

Od národohospodářských rad, hlavních správ a ústředí budeme bezpodmínečně žádat, aby se kolektivní systém řízení neprojevoval v planém řečnění, sepisování rezolucí, sestavování plánů a v partikularismu. To je nepřijatelné*. Budeme důsledně žádat, aby každý pracovník náro-

* V novinové zprávě otištěné ve 42. čísle časopisu *Ekonomičeskaja žizň* z 26. prosince 1918 je uveden text od slova »Přechod« do slov »To je nepřijatelné« v tomto znění: »Aktuálním úkolem je dnes přejít v oblasti výkonné práce od kolektivní k osobní odpovědnosti. V současné době, jak se správně vyjádřil soudruh Krasin, právě tohle u nás v celém Rusku vážne. Příliš mnoho času ztrácíme neplodnými disku-

dohospodářské rady a každý člen hlavní správy věděl, za jaké přesně vymezené hospodářské odvětví odpovídá. Když dostáváme zprávy, že suroviny jsou, ale lidé nevědí kolik, protože to nedovedou zjistit, když slyšíme nářky, že sklady se zbožím zůstávají uzavřeny, zatímco rolníci — a oprávněně — požadují směnu zboží a zdráhají se odevzdávat obilí za znehodnocené papírové peníze, pak musíme vědět, který člen které konkrétní kolektivní správy způsobuje tyto průtahy, a musíme říct, že tento člen za to nese odpovědnost a bude volán k odpovědnosti se zřetelem na obranu země, což znamená okamžité zatčení a vojenský soud, i kdyby byl představitelem nejdůležitějšího svazu v nejvýznamnější hlavní správě. Takový člověk musí odpovídat za praktické provádění nejjednodušších elementárních věcí: evidenci výrobků v hospodářských skladech a jejich správné využití. Právě plnění takových elementárních úkolů u nás většinou vážne.

Z historického hlediska tu k žádným obavám není důvod, neboť když se zavádějí nové a dosud nebývalé formy, musí být věnována určitá doba tomu, aby byl nastíněn celkový plán organizace, který se pak v průběhu práce dále propracuje. Naopak je překvapující, jak mnoho bylo v tomto směru vykonáno za tak krátkou dobu. Avšak z vojenského hlediska, ze socialistického hlediska, kdy proletariát od nás žádá, abychom vynaložili maximální energii na to, aby byl opatřen chléb a polokožíšky, aby dělníci neměli takovou nouzi o obuv, o potraviny a po-

semi na škodu naší společné věci. Máme dnes například dostatek polokožíšek nejen pro armádu, ale i pro železničáře, kteří pracují v neúnosně obtížných podmínkách, a oni je přitom nedostávají jen proto, že není zorganizována evidence a dodávky.

Od nynějška budeme bezpodmínečně vyžadovat od lidových komisií, hlavních správ a ústředí, aby se kolektivní systém řízení nezvrhával v řečnění, spisování rezolucí, sestavování plánů a v partikularismus. Vláda kategoricky požaduje polokožíšky, a z oblastí přicházejí vyhýbavé odpovědi, prý, hovořili jsme o tom a jsme odchylného názoru. To je nepřipustné.« *Red.*

dobně, musí být směna zboží proti dnešku ztrojnásobena, zdesateronásobena. To musí být nejbližším úkolem národohospodářských rad.

Potřebujeme praktickou práci lidí odpovědných za to, že se bude obilí směňovat za výrobky, že nezůstane dlouho ležet, že v každém skladě budou suroviny nejen evidovány, ale že tam nezůstanou bez užitku ležet dlouho, aby se výrobě opravdu dostalo účinné pomoci.

Také pokud jde o družstva, musí se k nim přistupovat věcně. Když slyším členy národohospodářských rad prohlašovat, že družstevnictví je kramářství, že v družstvech sedí menševici, že tam sedí bělogvardějci, a proto od nich raději dále, tvrdím, že tito lidé naprosto nechápou, oč jde. Absolutně nechápou aktuální úkoly, když místo toho, aby označovali schopné družstevníky za odborníky, ukazují na ně jako na lidi jdoucí na ruku bělogvardějčům. Tvrdím, že se pletou do věcí, do kterých jim nic není: k pochytání bělogvardějců máme mimořádné komise, a těm přenechme jejich povinnosti. Družstva jsou však jediný aparát vytvořený kapitalistickou společností, který právě musíme využít. Proto každý pokus nahradit práci neplodnými úvahami, které v sobě skrývají krátkozrakost, nejprimitivnější omezenost a intelektuálskou domýšlivost, budeme neúprosně stíhat a trestat podle válečného práva. (Bouřlivý potlesk.)

Jestliže doposud, po roce, nejsou věci zorganizovány, jak by měly být, jestliže v době, kdy před námi stojí praktické úkoly, stále ještě projednáváme plány, zatímco země potřebuje chleba, válenky a včasné rozdělování surovin, jsou takovéto průtahy a zasahování do cizí kompetence nepřijatelné.

V našem aparátě jsou někdy živly, které inklinují k bělogvardějčům; bude-li však ve všech našich institucích komunistická kontrola, nemohou tito lidé získat žádný politický význam ani vedoucí úlohu. O tom nemůže být ani řeč. Potřebujeme je, ale jako praktiky, a není proč se

jich bát. Nepochybuji o tom, že komunisté jsou skvělí lidé, jsou mezi nimi skvělí organizátoři, ale abychom měli těchto organizátorů větší počet, to si vyžádá ještě řadu let, a my nemůžeme čekat.

Teď můžeme takové pracovníky získat mezi buržoazií, mezi specialisty a inteligencí. A každého soudruha pracujícího v národohospodářské radě se budeme ptát: Co jste, pánové, udělali pro to, abyste zapojili do práce zkušené lidi, co jste udělali, abyste do ní zapojili odborníky, obchodní zaměstnance a zdatné buržoazní družstevníky, kteří u vás nesmějí pracovat o nic hůř, než kdysi pracovali u nějakých těch Kolupajevů a Razuvajevů.* Je načase zbavit se starého předsudku a přizvat k naší práci všechny potřebné odborníky. Toho si musí být vědomy všechny naše kolektivní řídicí orgány a všichni naši komunističtí pracovníci. Takový přístup k věci je zárukou našeho úspěchu.

Dost už všech prázdných řečí, teď nastal čas přejít k praktické práci, která může vyvést naši zemi z kruhu imperialistického obklíčení. Toto stanovisko musí zaujmout celý aparát sovětu a aparát všech družstevních organizací. To, co potřebujeme, je práce a zase práce. Jestliže proletariát, který převzal moc do svých rukou, nedovede této moci využít, nedovede formulovat problém z hlediska praxe a prakticky ho vyřešit, ztrácí velmi mnoho. Je načase zbavit se předsudku, že snad pouze komunisté, mezi nimiž jsou bezesporu velmi schopní lidé, mohou vykonávat tu a tu práci. Je načase se tohoto předsudku zbavit: potřebujeme praktiky a zase praktiky, a všechny takové lidi musíme zapojit do práce.

Kapitalismus nám zanechal obrovské dědictví, zanechal nám své největší odborníky, které musíme bezpodmínečně využít, a to v širokém, masovém měřítku tím, že

* Kolupajev a Razuvajev — postavy z díla Saltykova-Ščedrina
Útulek Monrepos. Čes. red.

je všechny zapojíme do práce. Rozhodně teď nemůžeme ztrácet čas výchovou odborníků z řad našich komunistů, protože teď všechno závisí na praktické práci, na praktických výsledcích.

Musíme všechno zorganizovat tak, aby se každý člen kolegia, každý člen odpovědného orgánu pustil do práce a plně za ni odpovídal. Rozhodně je třeba, aby každý, kdo převzal určité odvětví, odpovídal za všechno: i za výrobu, i za rozdělování. Musím vám říct, že naše Sovětská republika je v takové situaci, že při správném rozdělování obilí a jiných produktů se můžeme velmi, velmi dlouho udržet. K tomu je však bezpodmínečně zapotřebí správná politika, která rázně skoncuje s jakýmkoliv papírováním a průtahy. Je třeba rychle a rozhodně jednat, je třeba pověřit konkrétní osoby konkrétní odpovědnou prací, každý musí znát přesně svou věc a plně za ni odpovídat, třeba i svou hlavou. Takovou politiku provádíme jak v radě lidových komisařů, tak také v Radě obrany¹⁶⁹, a této politice se musí podříditi veškerá činnost národohospodářských rad i družstev. To je cesta, kterou musí jít politika proletariátu.

Je třeba všechno zařídit tak, aby u nás směna zboží probíhala hladce. V tom je dnes celý náš úkol, na tomto poli nás čeká velká práce a k této práci si vás všechny dovoluji na závěr svého projevu naléhavě vyzvat. (Dlouho neutuchající potlesk.)

Stručná zpráva uveřejněna

26. prosince 1918

v listu Izvěstija VCIK, č. 284

a v časopisu Ekonomičeskaja žizň č. 42

V plném znění otištěno poprvé

roku 1919 v knize

Trudy II Vserossijskogo sjezda

sovětov narodnogo chozjajstva.

Stenografičeskij otčet

Podle textu knihy

INSTRUKCE K SESTAVENÍ ČÍTANKY PRO DĚLNÍKY A ROLNÍKY

Úkol: do čtrnácti dnů sestavit čítanku pro rolníky a dělníky.

Kniha se musí skládat z jednotlivých, samostatných a ucelených statí o dvou až čtyřech tiskových stranách.

Výklad musí být co nejpoblárnější, přístupný zcela nevzdělaným rolníkům. Počet statí 50 až 200; pro první vydání knihy 50.

Témata: budování systému sovětské moci, sovětská zahraniční i vnitřní politika. Například: Co je sovětská moc. Jak spravovat zemi. Zákon o půdě. Národohospodářské rady. Znárodnění továren. Pracovní kázeň. Imperialismus. Imperialistická válka. Tajné dohody. Jak jsme nabízeli mír. Za co nyní bojujeme. Co je komunismus. Odluka církve od státu. A tak dále.

Je možné a nutné použít staré vhodné letáky a přepracovat staré statí.

Čítanka musí přinášet materiál pro veřejné čtení, pro čtení doma i pro přetiskování jednotlivých statí a pro překlad (s menšími dodatky) do dalších jazyků.

*Napsáno v prosinci 1918
Poprvé otištěno 1. června 1936
v Pravdě, č. 149*

Podle strojopisné kopie

Každá z tezí Tomského, Raduse-Zeňkoviče i Nogina vyjadřuje hledisko příslušného »odborného úseku«, totiž pracovníka odborů, pracovníka komisariátu či pracovníka družstev s nemocenskými pokladnami.

Proto každá skupina tezí trpí tím, že jednostranně zdůrazňuje jednu ze stránek věci a zastiňuje, zastírá hlavní, zásadní otázky.

Aby tyto zásadní otázky současného odborového hnutí a jeho vztahu k sovětské moci mohly být správně vytyčeny, je především třeba správně zhodnotit zvláštnosti *nynějšího, daného* momentu přechodu od kapitalismu k socialismu.

Tuto základní stránku věci všichni tři autoři vyzvedli nedostatečně nebo ji nevyzvedli téměř vůbec.

II

Hlavní zvláštností *nynějšího* momentu je vzhledem ke zkoumané problematice toto:

Sovětská moc jako diktatura proletariátu zvítězila jak mezi proletářskými masami ve městech, tak mezi chudým rolnictvem na vesnici, ale zdaleka ještě neobsáhla komunistickou propagandou a pevnou organizací ani všechna povolání, ani všechnen poloproletariát.

Z toho plyne, že v současnosti je zvlášť a mimořádně důležité zesílit propagandu a organizační práci, tak abychom na jedné straně rozšířili svůj vliv na vrstvy dělníků

a zaměstnanců, kteří jsou *nejméně prosověsky naladěni* (tj. mají nejdále k tomu, aby uznávali sovětskou platformu), a podřídili tyto vrstvy všeobecnému hnutí proletariátu a na druhé straně abychom ideově probudili, pozvedli a organizačně sjednotili nejméně vyspělé vrstvy a síly proletariátu a poloproletariátu, jako jsou například nekvalifikovaní dělníci, potom služebnictvo ve městech, poloproletáři na venkově apod.

Dále, druhou zvláštností daného momentu je, že výstavba socialistické společnosti se u nás už rozeběhla, tj. byla nejen stanovena jako úkol a jako nejbližší praktický cíl, ale byla vytvořena také řada nejdůležitějších orgánů této výstavby (například národohospodářské rady), byla vytvořena jistá praxe v jejich vzájemných vztazích s masovými organizacemi (s odbory, družstvy) a byly získány jisté praktické zkušenosti. Přitom však výstavba není zdaleka ještě dovršena, dokončena, ještě je velmi mnoho nedostatků, ještě není zajištěno to nejdůležitější (například správné dodávky a rozdělování obilí, těžba a rozdělování paliva), účast širokých mas pracujících na této výstavbě je ještě naprosto nedostatečná.

III

Z dané situace vyplývají v současné době pro odbory tyto úkoly:

O nějaké »neutralitě« odborů nemůže být ani řeč. Každé propagování neutrality je buď pokryteckým pláštěm kontrarevolučnosti, nebo projevem naprosté nevědomosti.

Vlastní jádro odborového hnutí je dnes dostatečně silné, abychom mohli podříditi svému vlivu a všeobecné proletářské disciplíně jak zaostalé nebo pasívní nekomunistické živly v odborech, tak i ty vrstvy pracujících, které v jistém směru zůstávají ještě maloburžoazní.

Proto hlavní úkol není dnes v tom, abychom zlomili odpor silného nepřítele, neboť takový nepřítel mezi masami proletariátu a poloproletariátu dnes v Sovětském Rusku už není, hlavní úkol je v tom, abychom mnohem rozsáhlejší, vytrvalou, houževnatou, důslednou osvětovou a organizační prací překonali předsudky určitých maloburžoazních vrstev proletariátu a poloproletariátu, abychom vytrvale rozšiřovali dosud nedostatečně širokou základnu sovětské moci (tj. abychom zvyšovali počet dělníků a chudých rolníků, kteří se přímo podílejí na správě státu), abychom vychovávali zaostalé vrstvy pracujících (nejen knihami, přednáškami, novinami, ale i tím, že se budou prakticky podílet na řízení), abychom hledali *nové organizační formy* jak pro řešení těchto nových úkolů odborového hnutí vůbec, tak i pro zapojení nesrovnatelně početnějších mas poloproletariátu, např. nejchudšího rolnictva, do státní správy.

Například zapojovat *bez výjimky všechny* členy odborů do práce ve státních řídicích orgánech — jako komisaře, jako členy skupin létací kontroly atd. apod. Zapojovat domáci služebnictvo nejprve do práce v družstvech, v zásobování obyvatelstva potravinami, v dohledu nad výrobou potravin atd. a pak do odpovědnější a méně »specializované« práce; je ovšem přitom nutno postupovat krok za krokem.

Zapojovat »odborníky« do práce ve státních orgánech spolu s dělníky a na odborníky dohlížet.

Tyto přechodné formy vyžadují nový organizační rámec. Například výbory chudiny na vesnici mají obrovskou úlohu. Lze se obávat, že jejich splnutí se sověty povede leckde k tomu, že *masy* poloproletariátu zůstanou *mimo* rámec stálé organizace. Nelze se vzdávat úkolu organizovat chudinu na vesnicích pod záminkou, že nejde o námezdní dělníky. Můžeme a musíme stále znovu a znovu hledat nové formy, například vytvářet svazy vesnické chudiny (ať jsou to tytéž výbory vesnické chudiny)

jako svazy těch *nejchudších*, (α) kteří nejsou zainteresováni na spekulaci s obilím a na vysokých cenách obilí, (β) kteří se snaží zlepšit svůj život pomocí opatření společných pro všechny, (γ) kteří se snaží podpořit společné obdělávání půdy, (δ) kteří hledají trvalé spojenectví s městskými dělníky apod.

Takový svaz vesnické chudiny by mohl tvořit *zvláštní sekci* Celoruské rady odborů, aby nemohl potlačit čistě proletářské prvky. Forma se může měnit a musí být přizpůsobena praxi, novému úkolu obsáhnout nové, přechodné sociální typy (vesnická chudina není proletariát a dnes dokonce ani poloproletariát, ale jsou to *ti, kdo* stojí poloproletariátu nejbliže, pokud ještě neodumřel kapitalismus, a zároveň jsou to *ti, kdo* nejvíce sympatizují s přechodem k socialismu) . . .*

*Napsáno v prosinci 1918 až v první
polovině ledna 1919
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

* Zde rukopis končí. *Red.*

MALÝ OBRÁZEK
K OBJASNĚNÍ
VELKÝCH PROBLÉMŮ¹⁷¹

Soudruh Sosnovskij, redaktor listu Bědnota¹⁷², mi přinesl znamenitou knihu. Musí s ní být seznámeno co nejvíce dělníků a rolníků. Musí si z ní vzít velmi vážné poučení o nejdůležitějších otázkách socialistické výstavby, které jsou v ní skvěle objasněny na živých příkladech. Je to kniha soudruha Alexandra Todorského Rok s puškou a pluhem^[112], kterou vydal v městečku Vesjegonsku tamější újezdni výkonný výbor k výročí Říjnové revoluce.

Autor líčí roční zkušenosti pracovníků řídicích budováním systému sovětské moci ve vesjegonském újezdě — nejdříve občanskou válku, povstání místních kulaků a jeho potlačení a potom »budování mírového života«. Autor dokázal vylíčit průběh revoluce v zapadlém újezdě tak prostě a přitom tak živě, že každé převyprávění by jenom oslabilo dojem. Měli bychom tuto knihu více rozšiřovat a bylo by žádoucí, aby se co nejvíc pracovníků, kteří uprostřed mas a mezi masami pracují v proudu živoucího života, pustilo do vylíčení svých zážitků. Kdybychom vydali několik set nebo třeba jen několik desítek těch nejlepších, nejpravdivějších, nejupřímnějších líčení, nejbohatších cenným faktickým obsahem, přineslo by to věci socialismu mnohem více užitku než četné novinové, časopisecké a knižní práce uznávaných literátů, kteří často pro samý papír nevidí život.

Uvedu jeden malý příklad z vyprávění soudruha A. Todorského. Šlo o to nenechat »zahálet« »kupecké ruce«, ale přimět je, aby se »daly do práce«.

»S tímto záměrem byli pozváni na výkonný výbor tři mladí, energičtí a zvláště schopní průmyslníci: J. J. Jefremov, A. K. Loginov a N. M. Kozlov; zde je pod pohružkou ztráty svobody a konfiskace všeho majetku přiměli, aby vybudovali pilu a koželuznu, a se zařizováním obou závodů se ihned započalo.

Zástupci sovětské moci se ve výběru pracovníků nezmýlili a průmyslníci, budiž řečeno k jejich cti, takřka první pochopili, že mají co dělat ne s nějakými „náhodnými hosty, kteří jsou tu na dva týdny“, ale se skutečnými hospodáři, kteří vzali moc pevně do rukou.

Když si to náležitě ujasnili, energicky se pustili do plnění pokynů výkonného výboru a dnes už pracuje vesjegonská pila na plné obrátky, uspokojuje všechny potřeby místního obyvatelstva a vyřizuje objednávky nově budované železniční dráhy.

Pokud pak jde o koželuznu na chromové kůže, je teď zařízena místnost a pokračuje instalace motoru, bubnů a ostatních strojů, dodaných z Moskvy, a nejspozději za půldruhého až dva měsíce bude mít Vesjegonsk chromovou kůži z vlastní produkce.

Zařízení dvou sovětských závodů „nesovětskýma“ rukama je dobrým příkladem toho, jak se má bojovat s nepřátelskou třídou.

Udělalí jsme teprve polovinu, jestliže klepneme vykořisťovatele přes prsty, zneškodníme je nebo „dorazíme“. Celý úkol splníme úspěšně tehdy, přimějeme-li je k práci a práci vykonanou jejich rukama pomůžeme zlepšit nový život a upevnit sovětskou moc.«

Tato skvělá a hluboce správná úvaha by se měla vyte-
sat do kamenné desky a vyvěsit v každé národohospodář-
ské radě, zásobovací instituci, v každém závodě, zeměděl-
ském odboru a tak dále. Neboť to, co pochopili soudruzi
v zapadlém Vesjegonsku, vesměs tvrdošíjně odmítají chá-
pat pracovníci sovětských orgánů v hlavních městech.
Není vzácností setkat se se sovětským intelektuálem nebo
dělníkem, komunistou, který přezíravě ohrnuje nos při
zmínce o družstevnictví a prohlašuje nesmírně důležité
— a přitom stejně tak nesmírně hloupě — to nejsou so-
větské ruce, to jsou buržoové, kramáři, menševici, tehdy
a tehdy tam a tam družstevníci zamaskovali svými finan-
čními machinacemi pomoc bělogvardějcům a zásobovací
a distribuční aparát v naší socialistické republice musí
budovat čisté sovětské ruce.

Pro podobné úvahy je typické, že pravda je tu tak pro-

pletena se lží, že jsou tím velmi nebezpečně překrouceny úkoly komunismu, což naši věc nesmírně poškozuje.

Ano, družstevnictví je aparát buržoazní společnosti, který vyrostl v atmosféře »kramářství«, který vychoval své vedoucí pracovníky v duchu buržoazní politiky a buržoazního světového názoru; vyšlo z něho proto vysoké procento bělogvardějců nebo jejich pomahačů. To je nesporné. Je však nesprávné, když se z nesporné pravdy zjednodušováním a hrubým aplikováním začínají dělat nesmyslné závěry. Nemůžeme vybudovat komunismus jinak než z materiálu vytvořeného kapitalismem, jinak než z toho kulturního aparátu, který vzešel z buržoazních poměrů, a proto nutně bývá proniknut — mluvíme-li o lidském materiálu jako o součásti kulturního aparátu — buržoazní psychologií. V tom tkví obtížnost výstavby komunistické společnosti, ale v tom je i záruka, že ji můžeme a dokážeme úspěšně vybudovat. Tím se právě liší marxismus od starého utopického socialismu, neboť ten chtěl budovat novou společnost nikoli z onoho lidského materiálu, který stvořil krvavý, špinavý, lupičský a kramářský kapitalismus, ale ze zvlášť ctnostných lidí, vypěstovaných ve zvláštních pařeništích a sklenících. Směšnost této směšné myšlenky dnes pochopili všichni a všichni ji zavrhli, ale ne všichni chtějí nebo dovedou promyslet protichůdné učení marxismu, promyslet, jak je možné (a nutné) budovat komunismus z masového lidského materiálu zkaženého staletými a tisíciletými otroctví, nevolnictví, kapitalismu, roztržštěného drobného hospodářství, válkou všech proti všem o místečko na trhu, o vyšší cenu za výrobek nebo za práci.

Družstevnictví je aparát buržoazní. Z toho plyne, že si nezaslouží *politickou* důvěru, ale nikterak z toho neplyne, že je přípustné vzdát se úkolu využít ho pro účely řízení výstavby. Politická nedůvěra znamená, že nesmíme svěřovat lidem, kteří nejsou pro sovětské zřízení, odpovědná místa. Znamená, že mimořádné komise pozorně sledují

příslušníky tříd, vrstev nebo skupin tíhnoucích k bělogvardějcům. (Přitom, mimochodem řečeno, není naprosto nutné dospět až k takovým nehoráznostem, jakou napsal ve svém kazaňském časopisu *Krasnyj terror*¹⁷³ soudruh Lacis^[42], jeden z nejlepších, zkušených komunistů, který chtěl říct, že rudý teror je násilné potlačení vykořisťovatelů, snažících se nastolit znovu své panství, a místo toho v 1. čísle svého časopisu na s. 2 napsal: »Nehleďte (!!?) v aktech usvědčující důkazy, zda se postavil proti sovětu zbraní nebo slovem.«)

Politická nedůvěra k představitelům buržoazního aparátu je oprávněná a nutná. Vzdát se možnosti využít jich pro řízení a výstavbu je veliká hloupost, která způsobuje komunismu velké škody. Kdo by chtěl doporučit menševika jako socialistu nebo jako politického poradce, ten by se dopustil obrovské chyby, neboť dějiny revoluce v Rusku s konečnou platností prokázaly, že menševici (a socialisté-revolucionáři) nejsou socialisté, nýbrž maloburžoazní demokraté, kteří jsou schopni se při každém vážnějším zostření třídního boje mezi proletariátem a buržoazií postavit na stranu *buržoazie*. Avšak maloburžoazní demokracie není náhodným politickým výtvorem, není nějakou výjimkou, nýbrž *nutným* produktem kapitalismu, přičemž tím, kdo je »dodavatelem« této demokracie, není jen staré předkapitalistické, ekonomicky reakční střední rolnictvo, ale i svou kulturou kapitalistické, na půdě kapitalistické velkovýroby vyrůstající družstevnictví, inteligence apod. Vždyť i v zaostalém Rusku se vedle Kolupajevů a Razuvajevů narodili kapitalisté, kteří dokázali postavit do svých služeb menševickou, eserskou i bezpartijní kulturně vyspělou inteligenci. Máme snad být hloupejší než tito kapitalisté a nedokázat využít takového »stavebního materiálu« pro výstavbu komunistického Ruska?

*Napsáno koncem roku 1918
nebo začátkem roku 1919
Poprvé otištěno 7. listopadu 1926
v Pravdě, č. 258*

Podle rukopisu

PROJEV NA SPOLEČNÉM
ZASEDÁNÍ CÚVV,
MOSKEVSKÉHO SOVĚTU
A CELORUSKÉHO
SJEZDU ODBORŮ
17. LEDNA 1919¹⁷⁴

(Bouřlivé ovace.) Soudružky a soudruzi, dovolte mi začít tím, že ve stručnosti uvedu hlavní fakta o naší zásobovací politice. Myslím, že tyto stručné poznámky budou užitečné nejen k tomu, abychom správně zhodnotili význam usnesení, které dnes předkládáme Celoruskému ústřednímu výkonnému výboru ke schválení, ale i k zhodnocení celé naší zásobovací politiky v jejím komplexu, jakož i k zhodnocení úlohy, která nyní, kdy nastávají těžké časy, připadá představitelům organizovaného proletariátu — této avantgardy a hlavní opory Sovětského Ruska a socialistické revoluce.

Soudružky a soudruzi, naši zásobovací politiku lze charakterizovat třemi hlavními akty, které před námi v chronologické posloupnosti vystupují takto: První je usnesení o vytváření výborů vesnické chudiny^[22]. Je to krok, který představuje skutečný základ naší zásobovací politiky a zároveň je to nesmírně důležitý mezník, znamenající přelom v celém vývoji a charakteru naší revoluce. Tímto krokem jsme překročili hranici, která leží mezi buržoazní a socialistickou revolucí, neboť vítězství dělnické třídy ve městech a přechod všech továren do rukou proletářského státu by samy o sobě nikterak nestačily vytvořit a upevnit základy socialistického zřízení, kdybychom si rovněž na vesnici nezajistili oporu nikoli pouze rolníků jako celku, nýbrž skutečně proletářskou oporu. V Říjnu jsme se museli omezit na sjednocení proletariátu s veškerým rolnic-

tvem jako celkem, a díky tomuto spojení jsme byli s to rychle rozbít statkářskou držbu půdy a smést ji s povrchu země. Avšak až teprve tehdy, kdy jsme přešli k organizování nejchudších rolníků, zemědělského proletariátu a poloproletariátu, mohl být vytvořen pevný svazek městských proletářských pracujících mas a vesnického proletariátu. Teprve tehdy mohla být opravdu vybojována válka proti kulakům a rolnické buržoazii. Tento zásadní krok v naší zásobovací politice zůstává i nadále klíčovým aktem celé naší zásobovací politiky.

Druhým krokem, možná že méně závažným, byl dekret realizovaný z iniciativy a za účasti našich představitelů, dekret o využití družstev.¹⁷⁵ Stanovili jsme v něm, že aparát, který vytvořila družstva a celá kapitalistická společnost a který byl v Rusku z pochopitelných příčin slabší než v západoevropských zemích, musíme využít. V tomto směru jsme se dopustili mnoha prohřešků a mnohé zůstalo nevykonáno nejen na vesnici, ale i ve městech, i ve velkých hospodářských centrech proletariátu. Setkáváme se zde s nepochopením, s neschopností, s předsudky a tradicemi, které nás od družstevnictví odrazují. Je zcela zákonité, že mezi pracovníky ve vedení družstev je mnoho neproletářských žvlů; proti těmto lidem, kteří jsou schopni přeběhnout na stranu buržoazie — proti kontrarevolučním žvlům a jejich spádům — musíme bojovat, ale zároveň zachovat aparát, aparát družstev — to je také dědictví kapitalismu — tento aparát sloužící k rozdělování produktů mezi milióny lidí, bez něhož budovat socialismus alespoň trochu úspěšně nelze. Zde vytyčil komisařiát zásobování správnou politiku, avšak ještě jsme ji nedopracovali a teze, které dnes předkládáme jménem frakce komunistů Celoruskému ústřednímu výkonnému výboru, jsou dalším krokem kupředu na této cestě a důrazně požadují, aby byl aparát družstev využit. Je třeba umět bojovat proti nežádoucím žvlům ve vedení družstevního aparátu — máme dost síly a moci, abychom to

zvládli, neboť představa, že bychom tu narazili na vážný odpor, je směšná — je třeba umět vést takový boj a bezpodmínečně využívat aparát družstev tak, abychom ne-trířtili své síly, aby tento aparát byl jednotný a aby komunisté mohli věnovat své síly nejen politické činnosti, ale i organizační práci, a technicky využívali aparát, který je pro tuto práci připraven, aparát družstev.

Třetí krok, který charakterizuje naši zásobovací politiku, je vytváření dělnických zásobovacích organizací. Zde před vámi, soudruzi pracující v zásobování, stojí odpovědný úkol. Cestou, kterou jsme nastoupili, musíme jít dál a musíme se snažit, aby se touto cestou daly všechny komisariáty. Je to opatření, které je důležité nejen pro samo zásobování, ale přímo pro celou společnost, pro všechny třídy. K upevnění socialistického převratu je třeba, aby se řízení ujala nová třída. Víme, že do roku 1861 byli silou, která řídila Rusko, feudální statkáři. Víme, že od té doby byla všeobecně vzato řídící silou buržoazie, reprezentanti zámožných vrstev. Pevnost socialistického převratu bude nyní záležet na tom, zda dokážeme přivést novou třídu, proletariát, k řídící práci, zda se nám podaří dosáhnout, aby Rusko řídil proletariát; zda se nám podaří dosáhnout, aby tento stav byl přechodem k tomu, že všichni pracující bez výjimky se budou učit umění řídit stát, a to ne z knih a časopisů, nebo z projevů a brožur, ale z praxe, aby si každý mohl vyzkoušet své schopnosti na tomto poli.

To je, soudružky a soudruzi, hlavní etapa naší zásobovací politiky, která zároveň charakterizuje i způsob utváření této zásobovací politiky. Je třeba říct, že zde připadá našim soudruhům pracujícím v zásobování ten nejobtížnější úkol. Hlad je přirozeně ta nejkrutější a nejstrašnější pohroma a jakékoli nepořádky v této oblasti vyvolávají v masách pochopitelnou netrpělivost, pobouření a rozhořčení, neboť takovou pohromu není vůbec možné snášet. Lidovému komisariátu zásobování připadá pocho-

pitelně úkol nejobtížnější. Dobře víte, a zejména to vědí soudruzi z odborů, jaký je u nás rozvrat a chaos v řízení velkých podniků a v evidenci jejich produkce. A přitom je to tisíckrát lehčí než evidovat potraviny odváděné milióny rolníků. A jinou možnost nemáme. V zemi je všeobecný nedostatek potravin. Není jich dost, aby se mohli nasytit všichni.

Co to znamená, když říkáme, že je o některé potraviny nouze? Znamená to, že kdybychom je teď rozdělili mezi veškeré obyvatelstvo, kdyby každý rolník odevzdal veškerou svou produkci, kdyby každý omezil svou spotřebu o něco pod hranici nasycení, protože úplně nasytit všechny není možné, kdyby každý rolník dobrovolně souhlasil se snížením své spotřeby o něco pod hranici nasycení a všechno ostatní odevzdal státu a kdybychom to všechno spravedlivě rozdělili, můžeme se vyhnout hladovění, třebaže budeme žít ze snížených přídělů. Klademe-li si však tento úkol, je jasné, že při současném chaosu a při tom, že to neumíme — teprve se to učíme, dříve jsme se tomu neměli kde naučit —, je jasné, že takový úkol nelze v celostátním měřítku vyřešit obvyklými prostředky. Je-li potravin nedostatek, znamená to . . . co to znamená? Znamená to, že když připustíte volný obchod za situace, kdy je nedostatek potravin, na nichž závisí život či smrt obyvatelstva, vyvoláte šílenou spekulaci, dosáhnete toho, že ceny potravin vyletí do výše takzvaných monopolních cen či cen hladu a za tyto šílené ceny bude moci uspokojit své potřeby jen nemnoho příslušníků horních vrstev, kteří mají značně nadprůměrný příjem, zatímco obrovská většina lidí bude hladovět. Takhle tedy vypadá situace, když je v zemi nedostatek potravin, když země hladoví. A Rusko je od té doby, kdy se na něj vrhli imperialisté, v obklíčení. Oni nemohou otevřeně vystupovat se svými loupeživými plány, to však neznamená, že skončila jejich intervence, jak správně ukázal soudruh Kameněv. Jsme obleženou zemí, obleženou pevností. V této obležené

pevnosti se nouzi vyhnout nelze, a proto je úkol komisařiátu zásobování nejobtížnější ze všech organizačních úkolů kteréhokoli komisariátu vůbec.

Naším nepřítelem dnes není ani tolik — mluvíme-li o vnitřním nepříteli — kapitalista a statkář, neboť porazit tuto menší složku vykořisťovatelů bylo lehké a je poražena, naším nepřítelem jsou spekulanti a byrokrati; k tomu, stát se spekulantem, inklinuje každý rolník, který má možnost obohatit se a využít zoufalé nouze a trýznivého hladu ve městech a některých vesnicích. A vy, zejména vy soudruzi z odborových organizací, velmi dobře víte, že snahu, tendenci stát se spekulantem, tuto tendenci pozorujeme i v průmyslových centrech, když je potravin nedostatek, když je jich málo, a každý, komu se dostanou do rukou, se je snaží nakřečkovat a obohatit se. Pripustíme-li volný obchod, vyletí ihned ceny do závratné výše, nedostupné širokým vrstvám obyvatelstva.

Taková je, soudružky a soudruzi, situace, proto je tedy v nejzaostalejších masách, v masách, které jsou již unavené, vyhladovělé a vyčerpané strádáním, tendence nebo neujasněný pocit rozhořčení či zloby proti soudruhům pracujícím v zásobování. Všechno to jsou lidé, kteří nedovedou myslet, kteří si nevidí ani na špičku nosu, lidé, jimž se zdá, že potraviny se snad dají sehnat. Takový člověk slyšel, že tam a tam zboží je, že ho tam sehnali, ale spočítat si, zda je ho dost pro deset miliónů a kolik je ho celkem zapotřebí, to takový člověk nedovede. Zdá se mu, že soudruzi ze zásobování mu stojí v cestě, dělají mu potíže. Tito lidé nechápou, že pracovníci v zásobování si počínají jako uvážliví, rozumní hospodáři, kteří říkají: Budete-li co nejukázněnější, co nejorganizovanější, pak v nejlepším případě, v tom nejlepším případě nebudete vystaveni hladu, i když budete žít z nižších přídělů. Tak vypadá situace země, která je odříznuta od svých největších center dodávajících potraviny, od Sibiře a Doněcké oblasti, země, která je odříznuta od paliva, surovin, od

veškerého obilí jak pro lidi, tak pro průmysl; a bez toho všeho musí země prožívat zoufalá muka.

Pracovníci v zásobování si počínají jako rozumní hospodáři, kteří říkají: musíme držet dohromady, jedině tak se můžeme udržet; musíme soustavně potírat pokusy lidí jednat na vlastní vrub a přání zaplatit cokoliv, neohlížet se na nic, jen se dosyta najíst. Musíme uvažovat a jednat nikoli každý za sebe a na vlastní vrub, to by byla naše záhuba; musíme překonat tuto tendenci a tento zlozvyk, který v nás všech, v miliónech pracujících, zanechalo kapitalistické soukromé hospodářství, systém práce pro trh: prodám, utržím, čím víc vydělám, tím méně budu hladovět a — tím víc budou hladovět jiní. To je to proklaté dědictví soukromého vlastnictví, které nechávalo masy hladovět i tehdy, když bylo v zemi potravin dostatek, kdy se nicotná menšina obohacovala jak na bohatství, tak na chudobě, zatímco lid žil v bídě a hynul ve válce. Tak to tedy, soudružky a soudruzi, vypadá s naší zásobovací politikou. To je onen ekonomický zákon, který říká: Z nedostatku potravin se rodí při každém kroku k takzvanému volnému obchodu šilená spekulace. Proto všechny diskuse na toto téma, všechny pokusy podporovat je znamenají obrovskou škodu, úpadek, krok zpět od socialistické výstavby, kterou komisariát zásobování uskutečňuje navzdory neuvěřitelným obtížím, v boji s milióny spekulantů, které nám zanechal kapitalismus, i s jejich starým, maloburžoazním soukromovlastnickým návykem: »Každý sám pro sebe, jen pánbůh pro všechny.« Nevypořádáme-li se s touto zásadou, socialismus vybudovat nedokážeme.

Jedině v jednotě, jedině v nejtěsnějším svazku, uzavíraném v každodenním životě, ve všednodenní práci, kdy dosáhnout ho je ze všeho nejobtížnější — budeme-li se dělit o kus chleba, kterého se nedostává — jedině tak můžeme budovat socialismus. Víme, že se to nedá zvládnout za jeden rok, že lidé, kteří už vytrpěli tolik hladu,

projevují krajní netrpělivost a požadují, abychom alespoň čas od času ustoupili od této jediné správné zásobovací politiky. A my se od ní tu a tam musíme odchýlit, ale celkově se od své politiky neodchýlíme a neupustíme od ní.

Taková byla, soudružky a soudruzi, situace, když jsme před půl rokem, kdy krize v zásobování dosáhla svého vrcholu, kdy jsme neměli vůbec žádné zásoby a kdy úspěchy československých legií pro nás znamenaly ztrátu většiny Povolží, museli povolit půldruhého pudu.¹⁷⁶ Toto opatření nás stálo těžký boj, ostrý boj — obě strany byly ve velmi těžké situaci. Pracovníci v zásobování říkali: »Ano, situace je obtížná, ale nelze dopustit, aby se ještě zhoršila. I kdybyste ji několika málo lidem na týden ulehčili, miliónům lidí ji zase zhoršíte.« Na druhé straně se ozývaly hlasy: »Žádáte od lidu vyčerpaného a zmučeného hladem ideální organizaci, žádáte nemožné; musíte jim dopřát úlevu, i kdyby to dočasně bylo na újmu naší celkové politiky. Takové opatření dodá lidem novou odvahu, a to je hlavní.« V takové jsme byli situaci, když jsme prozrazovali usnesení o půldruhém pudu. Drželi jsme se celkové, zásadní, stěžejní linie, když však začala být neudržitelná, museli jsme od ní ustoupit, abychom aspoň dočasně lidem pomohli, tak aby si zachovali odvahu a duševní sílu. Stejná situace se opakuje dnes, kdy stojíme na přelomu, kdy máme za sebou snadnější půlrok a obtížnější půlrok nás čeká. Abych to ukázal názorně, uvedu, že v první polovině roku 1918 vykoupil komisariát zásobování 28 miliónů pudů a v druhé polovině 67 miliónů pudů, tj. dvaapůlkrát víc. To je situace, z níž jasně vidíte, že první pololetí bylo pololetím zvlášť kruté, těžké nouze, zatímco druhé pololetí přineslo díky úrodě možnost zlepšení. Nyní, v devatenáctém roce, je úspěch, který měly naše zásobovací organizace zejména zásluhou výborů chudiny na vesnicích a dělnické zásobovací inspekce ve městech, přímo obrovský a to umožňuje zvýšit výkup

dvaapůlkrát. Avšak tento úspěch prvního roku naší práce, kdy bylo třeba všechno nově budovat, zkoušet nové metody, nás nezajistil a nemohl nás zajistit na celý rok, jen na půl roku jsme si mohli oddechnout. Tento oddech teď končí, začíná další půlrok, nejobtížnější a nejtěžší; musíme udělat všechno, abychom pomohli dělníkům, abychom jim dopřáli trochu oddechu, abychom zlepšili jejich situaci, jak jen můžeme. A je pochopitelné, že předsednictvo moskevského sovětu a jeho předseda Kameněv zvlášť energicky usilovali o to, abychom vnesli co nejvíce jasno do naší politiky, do rozdělení výrobků na monopolní a nemonopolní, což by nám umožnilo dočasně dosáhnout určitých výsledků, aby dělníci z měst a nezemědělských oblastí pocítili aspoň trochu úlevy, aby načerpali novou odvalu a energii, čehož je zvlášť zapotřebí nyní, kdy stojíme na prahu těžké poloviny roku, kdy tu jsou však již známky toho, že tábor imperialistů ztrácí síly a jeho útoky proti nám slábnou.

Soudruh Kameněv zde bezpochyby uvedl nejen příznaky, ale i fakta dokazující, že navzdory těžkým zkouškám a porážkám, které jsme utrpěli u Permu, se Rudá armáda buduje na pevných základech a že může zvítězit a také zvítězí. Avšak půlrok, který prožíváme, je ze všeho nejtěžší. Proto musíme hned od počátku dělat všechno, co je nutné a možné, abychom situaci ulehčili a jednoznačně prosadili naši zásobovací politiku; to je náš nejnaléhavější úkol. Mezi námi, komunisty, byl zrovna takový boj kvůli ustanovení o půldruhém pudu a někdy nabýval ostrých forem. Takový boj nás však neoslabuje, nýbrž nás nutí znovu a znovu přezkoumávat naši politiku, kriticky a obezřetně, i se vzájemnými útoky; dospíváme tak k řešení, které je pak rychle a svorně přijímáno a které v této těžké chvíli, kdy jsme vstoupili do další, těžké poloviny roku, vyžaduje, abychom si znovu a znovu ujasňovali, proč taková situace vznikla, abychom se vždy znovu vzbudili a napnuli všechny síly.

Prožili jsme obzvlášť těžký rok a prožíváme ještě těžší půlrok. Avšak každý půlrok po revoluci v Německu a poté, co začalo vření v Anglii a Francii, nás přibližuje k vítězství revoluce nejen v Rusku, ale i na celém světě. Taková situace je tedy nyní před námi; rozhodli jsme se předložit návrh hlavních zásad zásobovací politiky a požádat CÚVV o jejich schválení, aby pak na jejich základě pracovníci v zásobování okamžitě vypracovali příslušné dekrety a nám — zástupcům ústředních orgánů, dělníkům ve městech a v nezemědělských oblastech — umožnili zesateronásobit svou energii, neboť jedině tato energie je zárukou našeho vítězství, toho, že i když pro únavu a hlad musíme dělat dočasné ústupky, základy své komunistické zásobovací politiky uhájíme a neochvějně udržíme až do chvíle úplného a celosvětového vítězství komunismu. Přečtu vám bod po bodu návrh, který Celoruskému ústřednímu výkonnému výboru předkládá jeho komunistická frakce:

»Společné zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru, celoruského sjezdu odborů, moskevského sovětu, zástupců závodních výborů a odborových organizací města Moskvy schvaluje tyto hlavní zásady zásobovací politiky a ukládá lidovému komisariátu zásobování, aby na jejich základě co nejrychleji vypracoval příslušné dekrety.

1. Potvrzuje se správnost a neochvějnost sovětské zásobovací politiky. Tato politika spočívá:

- a) v evidenci a státním rozdělování podle třídního principu;
- b) v monopolu na základní potraviny a
- c) v převedení zásobování ze soukromých rukou do rukou státu.

2. Bez důsledného uplatňování státního monopolu na základní potraviny (obilí, cukr, čaj a sůl), který byl již nařízen dekretem, a bez hromadného státního výkupu ostatních velmi důležitých potravin (maso, mořské ryby, konopný, slunečnicový a lněný olej, živočišné tuky kromě másla, brambory) za pevné ceny je za daných podmínek pravidelné zásobování obyvatelstva potravinami nemyslitelné; přitom zmíněný hromadný výkup za pevné ceny je pouze přípravné opatření k tomu, aby byl i na tyto potraviny zaveden státní monopol, což bude nejbližším úkolem komisariátu zásobování.

Výkup a přeprava všech potravin uvedených v tomto bodě s výjimkou brambor se nikomu, kromě státních zásobovacích orgánů, nepo-

voluje. Právo hromadně vykupovat brambory za stanovené pevné ceny se kromě státním orgánům uděluje i dělnickým organizacím, odborovým organizacím a družstvům.

3. Jako dočasné opatření se uděluje dělnickým organizacím a družstvům právo vykupovat všechny potraviny kromě těch, jež jsou uvedeny v bodu 2.

4. Místní zásobovací orgány musí být donuceny pomáhat výkupním organizacím uplatňovat dané právo.«

Soudružky a soudruzi, se zřetelem ke starým zvyklostem, ke staré státnosti vás možná překvapí slova: »musí být donuceny« k plnění dekretu. Možná řeknete: Což je to se sovětskou republikou tak zlé, že musí být lidé nuceni, aby plnili vůli Celoruského ústředního výkonného výboru? Někdy musíme, soudružky a soudruzi, lidi nutit, a je lépe to říct přímo než strkat hlavu do písku a myslet si, že je všechno v pořádku. Jen si soudruzi zástupci Celoruského ústředního výkonného výboru a delegáti celoruského sjezdu odborů dobře připomeňte, co si povídáte mezi sebou, jak dalece správně provádíte všechno to, co je již dávno a dávno stanoveno dekretem, pokud jde o správnou evidenci potravin a úplné odevzdávání státu těch potravin, které nelze ponechat pro směnu zboží; přitom není-li směna zboží, rolníci říkají: ne, za keranky vám nic nedáme. Připomenete-li si tedy rozhovory vedené mezi čtyřma očima a podíváte-li se, kolik předpisů ústředních orgánů se u nás neplní, pak připustíte a budete souhlasit, že je lepší říct pravdu, že naše místní orgány je třeba důsledně a nemilosrdně donucovat. (Potlesk.) Právě zde, kde se Celoruský ústřední výkonný výbor jako nejvyšší orgán sešel s orgány celoruského sjezdu odborů, které — a to je dnes nejdůležitější — zde mají nejpočetnější zastoupení, tito naši nejvlivnější soudruzi musí právě zde nekompromisně říct a přenést i do jednotlivých míst, že místní orgány si musí zvyknout na to, že je musíme donucovat, aby důsledně prováděly politiku ústředí. Je to velmi obtížné a je přirozené, že milióny a milióny lidí, kteří byli zvyklí vidět v ústředních orgánech lupiče,

statkáře a vykořisťovatele, nemohou samozřejmě ústředí důvěřovat; tuto nedůvěru musíme překonat, a nepřekonáme-li ji, nemůžeme vybudovat socialismus, protože to znamená vybudovat centralizované hospodářství, hospodářství řízené z ústředí, a to může vykonat jedině proletariát, který je v tomto duchu vychován továrnou a životem, jedině proletariát je toho schopen. Boj s lokálním patriotismem a s návyky malého vlastníka je obtížný. Víme, že se to nedá udělat naráz, nikdy však nepřestaneme požadovat od zástupců proletariátu, aby tuto pravdu znovu a znovu opakovali a uplatňovali v praxi, neboť bez toho socialismus vybudovat nelze.

Dále se ve čtvrtém bodě praví:

»Tyto potraviny se mohou naprosto volně přepravovat a prodávat na trhu. Žádné protipodloudnické hlídky, celní orgány či stráže apod. nejsou oprávněny bránit volné přepravě a volnému prodeji uvedených potravin na bazarech, trzích či přímo z povozů atd.«

Soudružky a soudruzi, tento bod je zvláště důležitý. Soudruhu Kameněvovi se sem podařilo vtělit mnohé, co se přirozeně v naší chvatné práci nedařilo, neboť náš komisariát zásobování i ostatní komisariáty musí vydávat jedno nařízení za druhým, takže pro místní orgány je velmi obtížné se v tom všem vyznat. Obviňují nás, že vydáváme dekrety ve spěchu, ale co máme dělat, když musíme spěchat kvůli útočícímu imperialismu a když jsme nuceni ke spěchu nejdrastičtějším bičem, jaký si jen lze představit — totiž nedostatkem obilí a paliva. Pak musíme užít každého prostředku k objasnění našich úkolů i k objasnění dílčích chyb, a proto je tak důležité ono přesné a jasné vymezení, kterého jsme nyní dosáhli tímto bojem. Abychom k témuž dospěli v daleko větším měřítku, musíme teď dosáhnout toho, aby se všechny místní orgány vystříhaly svévolného jednání, aby se nemohly odvolávat na to, že pamatovaly na včerejší dekret a zapomněly na dekret dnešní, aby věděly naprosto přesně a jasně, které potraviny podléhají státnímu monopolu a které lze volně

přepravovat a volně prodávat: jsou to všechny kromě těch, které byly přesně vyjmenovány v prvním a druhém bodě. Ať to vejde ve všeobecnou známost, ať ti, kteří se nyní rozjíždějí domů, to všude tlumočí, ať jednají, jak jim ukládá jejich oficiální postavení, ať si s sebou vezmou příslušné dekrety, jakmile budou vypracovány, aby se všude důsledně plnily a prováděly, aby se nařízení ústředních orgánů skutečně prováděla a aby chom skoncovali s dřívější nerozhodností. A dále, poslední slova čtvrtého bodu zní:

»Poznámka. Pokud jde o vejce a máslo, vztahuje se toto ustanovení pouze na ty okresy, kde neprovádí hromadný výkup vajec a másla komisariát zásobování.«

Soudružky a soudruzi, přečtu vám v krátkosti i ostatní body dekretu. Protože nemám možnost se jimi zabývat podrobněji a nepovažuji to ani za potřebné, neboť po mně vystoupí ještě několik soudruhů, z nichž někteří jsou k tomu kompetentnější, zdůrazňuji jen to, co považuji za zvlášť nutné. Přečtu vám v krátkosti ty hlavní zásady, které předkládáme Celoruskému ústřednímu výkonnému výboru ke schválení s tím, že pověří radu lidových komisařů a všechny ostatní orgány sovětské republiky, aby podle těchto zásad vypracovaly dekrety a bezpodmínečně a závazně je prosazovaly. (Potlesk.)

»5. Pro zvýšení výkupu a pro úspěšnější plnění jednotlivých úkolů se zavádí zásada povinných dodávek všech přebytků a výkupu nemonopolizovaných potravin a prémiový systém pro družstevní a jiné organizace, vykupující pro stát monopolizované i nemonopolizované potraviny.

Organizační opatření k obnově zásobovacích orgánů a k zvýšení účasti dělníků:

a) v široké míře využívat dělnickou zásobovací inspekci a rozšířit její funkci na kontrolu, jak zásobovací orgány dodržují dekrety z 10. 12. a jak probíhá výkup nemonopolizovaných potravin;

b) co nejrychleji zavést dělnickou inspekci ve všech místních zásobovacích orgánech a rozšířit ji na oddělení komisariátu zásobování, aby bylo možné vést rozhodný boj proti byrokratismu a úředním průtahům;

c) upevňovat spojení s dělnickými organizacemi — odborovými organizacemi a dělnickými družstevními organizacemi — tím, že místní orgány budou dále posilovány aktivními členy z řad uvedených organizací;

d) zavést systém dělnických praktikantů ve všech ústředních i místních orgánech a institucích, aby byli z dělnického prostředí vyškoleni odborníci pro praktickou práci v zásobování, kteří by mohli zastávat odpovědné funkce.

6. K výkupu a rozdělování musí být plně využit družstevní aparát. Odpovědní zástupci státních zásobovacích orgánů musí být začleněni do družstevního aparátu, aby kontrolovali činnost družstevních organizací a koordinovali ji se zásobovací politikou vlády.«

V tom je ostatně jedna ze zbraní pro boj proti živlům zaujímajícím vedoucí postavení v družstevních organizacích. Bylo by však hrubou chybou, přímo zhoubou pro naši věc, kdybyste přistupovali k celému družstevnímu aparátu přezíravě, pohrdavě a s nepatřičnou pýchou ho odsouvali stranou a říkali: Vybudujeme si nový, na co se tím zabývat, tím se mohou zabývat jen komunisté. Musíme využít hotového aparátu, nemůžeme vybudovat socialismus, aniž využijeme toho, co nám zanechal kapitalismus. Musíme využít všeho, co proti nám kapitalismus v podobě kulturních hodnot vytvořil. V tom je obtížnost socialismu, že jej musíme budovat z materiálu vytvořeného lidmi nám cizími; v tom však tkví jediná možnost socialismu. Všichni to teoreticky známe, a nyní, když jsme přežili uplynulý rok, jsme se přesvědčili i prakticky, že vybudovat socialismus je možné pouze z toho, co vytvořil kapitalismus proti nám, a že my to všechno musíme použít k vybudování socialismu, k jeho upevnění.

Další, sedmý bod zní:

»7. Kontrolou dodržování předpisů o přepravě potravin a důsledného prosazování monopolu se pověřují dělníci, jimž budou pomáhat ozbrojené oddíly organizované komisariátem zásobování.

Všechny oddíly vytvořené na ochranu proti podloudnému obchodování s potravinami kromě oddílů komisariátu zásobování a guberniálních zásobovacích výborů se s okamžitou platností ruší. Jakmile se v jednotlivých místech vytvoří příslušné oddíly dělnické inspekce, ruší se oddíly komisariátu zásobování a guberniální zásobovací výbory.«

Soudružky a soudruzi, protože můj čas vypršel, dovlím si poukázat už jen na to, že zde, v posledních bodech návrhu, vidíme hlavní principy, které jsou základem naší zásobovací i celkové sovětské politiky. Poukázal jsem již na to, že přišla těžká doba, započal obtížnější půlrok, že pokud jde o zásobování, skončil oddechový čas a nastaly nejtěžší časy. Vždycky, když před sovětskou vládou v neobyčejně obtížném díle výstavby socialismu vyvstanou obtíže, má v boji proti nim pouze jediný prostředek: obrátí se na dělníky, pokaždé na širší a širší vrstvy dělníků. Už jsem řekl, že socialismus může být vybudován jedině tehdy, když desetkrát a stokrát početnější masy než dříve začnou samy budovat stát a nový hospodářský život. Naši pracovníci v zásobování dosáhli toho, že, podle jejich zpráv, dnes v újezdních zásobovacích výběrech sedí nejméně třetina dělníků, převážně dělníků z Petrohradu, Moskvy a Ivanova-Vozněsenska, tedy výkvět naší proletářské armády. Je to dobré, ale nestačí to. Co potřebujeme, jsou dvě třetiny, a na tom musíme vytrvale pracovat. Vy víte, že vyspělé vrstvy dělníků se už zapojily do správy státu, do budování nového života. Víme, že musíme jít ještě více dolů, hlouběji a odvážněji zapojovat nové a nové vrstvy. Chybí jim ještě průprava, nevyhnutelně se budou dopouštět chyb, ale toho se nebojíme. Víme, že nám tak vyrostou mladé kádry pracovníků, stonásobně se nám to vyplatí, protože tak získáme desítky mladých, svěžích sil. Jinak už nemáme odkud brát síly. Musíme jít pouze kupředu, brát mladé dělníky, odkud jen můžeme, a stavět příslušníky proletariátu na stále odpovědnější a odpovědnější místa.

Současnou zásobovací krizi lze vysvětlit tím, že nastává těžší půlrok. Lze ji vysvětlit i stavem dopravy. Hovořil jsem už o tom, že ve druhé polovině roku 1918 jsme vykoupili 67,5 miliónu pudů. Z těchto 67,5 miliónu jsme 20 miliónů nemohli přepravit. Nejposlednější strašlivou krizi v Petrohradě můžeme vysvětlit tím, že naše zásoby sto-

jí na volžsko-bugulmské trati a nelze je odtud odvézt. Doprava je v zoufalém stavu. Vozový park je strašně opotřebován, protože žádná země nebyla vystavena takovým zkouškám při takové zaostalosti, jaká vládne v Rusku, a protože na železnicích nemáme tak semknuté proletářské masy. Chtěli bychom, soudružky a soudruzi, využít tohoto zasedání a poprosit vás, abyste uvědomili masy o tom, že potřebujeme pro zásobování a dopravu další a další pracovníky, aby nám svými zkušenostmi pomohli. Zapojte je do práce, dohlédněte na nováčky a oni dokážou mnohem více než dřívější organizace. Všechno pro zásobování a pro dopravu! Ať každá organizace, bez ohledu na to, k jakému odvětví patří, ať přezkoumá všechny svoje síly a řekne, zda jsme si vzali dost lidí, zda jsme udělali všechno pro to, abychom vyslali komisaře, jako je vysíláme do armády. Dělníci ztrácejí síly pro nedostatek potravy. Musíme tam poslat své nejlepší lidi, tak aby všichni stáli na odpovědných místech v armádě, zásobování a dopravě. Zde se může uplatnit každý, i když není odborník. V dopravě je někdy třeba pomoc soudruha — člena strany, přispění ideově pevného proletáře, který prošel školou třídního boje a který bude působit na méně proletářské vrstvy železničářů pomocí kontroly a dozoru. Soudružky a soudruzi, opakují ještě jednou heslo: »Všechno pro zásobování a dopravu!« Tady musíme udělat totéž, co jsme udělali v armádě, kam šli političtí komisaři a kde jsme svého dosáhli. Jsem přesvědčen, že se nám v této těžké chvíli a pro tuto těžkou polovinu roku znovu podaří zvítězit nad hladem a rozvratem!

Stručná zpráva otištěna 18. ledna 1919

v listech Pravda, č. 12 a

Izvěstija VCIK, č. 12

V plném znění otištěno roku 1929

Sočiněnija V. I. Lenina

sv. XXIII, 2. a 3. vydání

Podle stenografického

zápisu

PROJEV NA ZASEDÁNÍ
MOSKEVSKÉ MĚSTSKÉ
KONFERENCE KSR (b)¹⁷⁷

18. LEDNA 1919

STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

Pokud jsem se mohl seznámit s rezolucemi, říká Lenin, se dvěma návrhy předloženými po projednání otázky vzájemných vztahů mezi ústředím a obvody — první se týká zlepšení činnosti sovětů a druhý úplné reorganizace aparátu sovětů — pak druhý návrh obsažený v rezoluci skupiny soudruhů vyvolává dojem, že něco zůstalo nevy-sloveno, poněvadž neexistují žádné konkrétní důvody ke změně aparátu sovětů, jak ji tato rezoluce navrhuje.

Naším nepřítelem je teď byrokratismus a spekulace. V důsledku rozvratu nepozorujeme zlepšení, ale rozvrat je možné zlikvidovat jedině centralizací, překonáním čistě lokálních zájmů; jak je patrné, právě ony vyvolaly opozici proti centralismu, který však je jediným východiskem z naší situace. Skupina soudruhů, která předkládá rezoluci, se vzdává centralismu a zabředá do bahna lokálního patriotismu.

Obvody jsou zřejmě nespokojeny s tím, že některá nařízení ústředních sovětských orgánů se provádějí bez projednání s nimi; je-li tomu tak, mají obvody plné právo svolávat porady, na nichž se mohou projednávat všechny otázky, které je znepokojují. Nás teď trýzní byrokratismus a ten se velmi těžko překonává. Je třeba s ním usilovně bojovat a do institucí posílat více dělníků. Když se však boj proti byrokratismu nezaměří tam, kam je třeba, stává se situace velmi nebezpečnou, například pokud jde o odborníky. Jsme ve špatné situaci nikoli proto, že máme mnoho odborníků, nýbrž proto, že nemáme přísnou

centralizaci. Některé oblasti činnosti sovětů trpí naopak nedostatkem odborníků. Do institucí musíme posílat více středně kvalifikovaných dělníků, kteří by se od odborníků naučili příslušné práci, dokázali je nahradit a vykonávat samostatně praktickou práci. Teze, které navrhuje soudruh Ignatov, říká Lenin v závěru, nevyjadřují tedy zřejmě podstatu toho, co tito soudruzi chtějí. Boj není zaměřen tam, kam je třeba.

Pravda, č. 19
28. ledna 1919

Podle textu Pravdy

P R O J E V
N A I I. C E L O R U S K É M
S J E Z D U U Č I T E L Ů —
I N T E R N A C I O N A L I S T Ů
1 8. L E D N A 1 9 1 9¹⁷⁸

(Bouřlivý potlesk přecházející v ovace.) Soudružky a soudruzi, dovolte mi pozdravit váš sjezd jménem rady lidových komisařů. Soudružky a soudruzi, dnes vyvstávají před učiteli zvlášť závažné úkoly a já doufám, že po zkušenostech uplynulého roku, po boji, který probíhal mezi učiteli, mezi těmi, kteří se hned od samého počátku postavili na stranu sovětské moci, na stranu boje za socialistický převrat, a mezi tou částí učitelů, která doposud setrvala u starého pořádku, u starých předsudků s přesvědčením, že výuka může nadále probíhat postaru, — soudím, že dnes, po roce boje, po tom, co se odehrálo v mezinárodních vztazích — musí tento boj dospět ke konci a také už k němu spěje. Nelze pochybovat, že obrovská většina učitelů, kteří mají blízko k dělnictvu a k pracující části rolnictva, že tato obrovská většina se nyní přesvědčila, do jaké hloubky sahají kořeny socialistické revoluce a jak nezadržitelně se tato revoluce šíří po celém světě, a já myslím, že nyní se obrovská většina učitelů nepochybně se vši upřímností postaví na stranu vlády pracujících a vykořisťovaných a bude stát na její straně v boji za socialistický převrat i v boji s tou částí učitelů, která doposud setrvala u starých buržoazních předsudků, u starého pořádku a pokrytectví a představovala si, že něco ze starého pořádku se může zachovat.

K tomuto buržoaznímu pokrytectví patří přesvědčení, že škola se může stranit politiky. Vy moc dobře víte, jak

je toto přesvědčení falešné. A buržoazie, která tuto zásadu hlásá, sama učinila ze své buržoazní politiky úhelný kámen celého školství a snažila se omezit je na to, aby vycvičilo pro buržoazii poslušné a čilé služebníky, snažila se i veškerou všeobecnou výuku odzvola nahoru omezit na to, aby pro buržoazii vycvičila poslušné a čilé služebníky, vykonavatele vůle a otroky kapitálu, a nikdy se nestarala o to, aby učinila ze školy nástroj výchovy lidské osobnosti. A dnes je jasné všem, že toto může udělat pouze škola socialistická, nerozlučně spjatá se všemi pracujícími a vykořisťovanými, která ne ze strachu, ale z přesvědčení stojí na platformě sovětů.

Přestavba školství je samozřejmě věc obtížná. A jistě zde docházelo a dochází i dnes k chybám a pokusům překroutit zásadu sepětí školy s politikou a uplatnit ji vulgárním a nemístným způsobem, k neobratným pokusům vnášet tuto politiku do hlav ještě mladého, dorůstajícího pokolení, které se na to musí teprve připravovat. A není pochyb, že proti takovémuto vulgárnímu uplatňování hlavní zásady budeme muset vždycky bojovat. Nyní je však hlavním úkolem té části učitelů, která se postavila za internacionálu, která se postavila na stranu sovětské moci, postarat se o to, aby vytvořila širší učitelský svaz, zahrnující podle možnosti všechny učitele.

Pro starý učitelský svaz, který lpěl na buržoazních předsudcích, který projevoval nepochopení a až do posledka hájil svá privilegia, a to dokonce mnohem déle než ostatní vrcholné svazy, které se vytvořily na samém počátku revoluce roku 1917 a proti kterým jsme ve všech oblastech života bojovali — pro tento svaz ve vašem svazu, ve svazu internacionalistů, není místo. Myslím, že váš svaz internacionalistů se může zcela přeměnit v jednotný odborový svaz učitelů, který stojí na platformě sovětské moci stejně jako všechny ostatní odborové svazy, což zvláště jasně ukázal II. celoruský sjezd odborových svazů. Úkol, před nímž učitelé stojí, je nesmírně veliký. Musíme

překonávat i ty pozůstatky nepořádku a roztříštěnosti, které nám zanechala minulá revoluce.

Dále, k propagandě a agitaci. Je jenom přirozené, že při té nedůvěře k učitelstvu, kterou tu zanechaly sabotáže a předsudky buržoazní části učitelů, kteří přivykli myšlence, že skutečné vzdělání je jen pro bohaté a většinu pracujících že stačí vycvičit v dobré služebníky a dobré dělníky, a ne je vychovávat ve skutečné pány života — že při této nedůvěře zůstávaly všechny oblasti propagandy a osvěty roztříštěny. To odsuzuje část učitelů k úzké sféře působení, k sféře pseudovýuky a neumožňuje nám vybudovat komplexní jednotný aparát, do něhož by byly všechny vědecké síly pojaty a spolupracovaly s námi. Podáří se nám to jen tehdy, jestliže vymýtíme staré buržoazní předsudky, a tady má váš svaz úkol včlenit nejširší masy učitelů do vaší rodiny, vychovat nejzaostalejší vrstvy učitelů, podřídit je celkové proletářské politice a spojit v jednotné organizaci.

Za situace, jež se dnes u nás vytvořila, kdy se všechny otázky občanské války zřetelně vyjasňují a kdy jsou maloburžoazní demokratické živly silou okolností nuceny přecházet na stranu sovětské moci, protože se přesvědčily, že jakákoli jiná cesta je vede, ať chtějí nebo ne, k obhajobě bělogvardějců a mezinárodního imperialismu, za této situace spočívá, pokud jde o odborové sjednocení, na bedrech učitelů veliký úkol. Nyní, kdy na celém světě vystává jeden kardinální úkol, to vypadá tak, že buď nastoupí krajní reakce, buď vojenská diktatura a masakry, o čemž jsme dostali přesvědčivé zprávy z Berlína; buď tato zuřivá reakce kapitalistických bestíí, které cítí, že jim tato čtyřletá válka nemůže beztrestně projít, a proto jsou hotovy ke všemu, jsou hotovy i nadále zkrápět zemi krví pracujících, nebo úplné vítězství pracujících v socialistické revoluci. V době, kterou prožíváme, nemůže být střední cesty. A proto tedy učitelé, kteří se hned od samého počátku postavili za internacionálu a kteří nyní jasně vi-

dí, že jejich protivníci z řad učitelů opačného tábora žádnou vážnou opozici vytvořit nemohou, musí teď začít vyvíjet aktivitu v širším měřítku. Z vašeho svazu se musí vytvořit široký odborový svaz učitelů, zahrnující obrovské masy učitelů, svaz, který se s rozhodností postaví na platformu sovětské moci a boje za socialismus cestou diktatury proletariátu.

Tak zní formulace, kterou schválil právě probíhající II. sjezd odborových svazů. Požaduje, aby všichni, kdož přísluší k určité profesi a zabývají se určitým druhem činnosti, se spojili v jednom jednotném svazu, zároveň však konstatuje, že odborové hnutí nemůže být odtrženo od hlavních úkolů boje za osvobození práce od kapitálu. Proto plnoprávními členy odborů mohou být jen ty svazy, které uznávají revoluční třídní boj za socialismus cestou diktatury proletariátu. Váš svaz je takovým svazem. Jestliže zaujmete takové stanovisko, máte zaručen úspěch při získávání obrovské masy učitelů i v úsilí o to, aby znalosti a věda přestaly být jen pro privilegované, přestaly být prostředkem k upevnění pozic bohatých a vykořisťovatelů a změnily se v nástroj osvobození pracujících a vykořisťovaných. Dovolte mi, soudružky a soudruzi, popřát vám na tomto poli působnosti co největší úspěch.

*Stručná zpráva otištěna
19. ledna 1919
v listu Izvěstija VCIK, č. 13
V plném znění poprvé otištěno
roku 1926
Sobranije sočiněnij N. Lenina
(V. Uľjanova), sv. XX, část II*

Podle stenografického zápisu

PROJEV NA PROTESTNÍM
SHROMÁŽDĚNÍ
PROTI ZAVRAŽDĚNÍ
KARLA LIEBKNECHTA
A ROSY LUXEMBURGOVÉ
19. LEDNA 1919¹⁷⁹
STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

Dnes v Berlíně buržoazie a zrádci socialismu jásají — podařilo se jim zavraždit K. Liebknechta a R. Luxemburgovou. Ebert a Scheidemann, kteří pro své lupičské zájmy honili po čtyři léta dělníky na jatky, převzali teď úlohu katanů proletářských vůdců. Německá revoluce je přesvědčivým příkladem, že »demokracie« je jenom kamufláž buržoazního lupičství a nejbrutálnějšího násilí.

Smrt katanům!

Pravda, č. 14
Izvěštija VCIK, č. 14
21. ledna 1919

Podle textu Pravdy

P R O J E V
N A I I. C E L O R U S K Ě M
S J E Z D U O D B O R Ů
2 0. L E D N A 1 9 1 9¹⁸⁰

(Bouřlivý, dlouhotrvající potlesk.) Soudružky a soudruzi, musím se především omluvit, že se pro menší indispozici budu muset dnes omezit jen na několik poznámek k otázce, která nyní před vámi stojí. Je to otázka, jaké jsou úkoly odborů.^[30]

Rezoluci, kterou máte před sebou, předkládá odborovému sjezdu frakce komunistů, která ji podrobně projednala. Protože rezoluce již byla vytištěna, předpokládám, že jsou s ní všichni přítomní seznámeni, a dovolím si proto zastavit se pouze u dvou hlavních bodů, které jsou podle mého názoru nejdůležitějšími body, jichž se tato rezoluce vůbec týká.

Domnívám se, že prvním z těchto bodů, majícím takřka negativní ráz, je prohlášení týkající se hesla jednota, nebo nezávislost odborového hnutí, toho hesla, o němž 3. bod rezoluce praví, že v praxi dovedlo skupiny držící se tohoto hesla k otevřenému boji proti sovětské moci, tj. tyto skupiny tento pokus postavil mimo řady dělnické třídy.

Domnívám se, soudružky a soudruzi, že toto nechvalně známé heslo o nezávislosti si zaslouží pozornost nejen z odborového hlediska. Myslím, že veškerý boj, který dnes naplňuje svět a zjevně se nebyvalou rychlostí vyhrcuje v otázku, zda diktatura proletariátu či diktatura buržoazie, myslím, že veškerý tento boj může být správně pochopen a správně zhodnocen, může umožnit dělnické třídě a jejím uvědomělým představitelům správným způsobem se na tomto boji podílet jen tehdy, pochopí-li, ja-

kým sebeklamem pro jedny a jakým klamem pro druhé je toto heslo nezávislosti. Především bych chtěl alespoň v krátkosti ukázat, jak nesprávné je toto heslo teoreticky, jak teoreticky neobstojí ani před tou nejmírnější kritikou.

Soudružky a soudruzi, poslední událost v Německu, bestiální a zrádcové zavraždění Liebknechta a Luxemburgové, není jen nanejvýš dramatickou a tragickou událostí v začínající německé revoluci — vrhá navíc mimořádně ostré světlo na to, jak jsou problémy současného boje chápány současnými různými politickými názorovými směry a současnými teoretickými koncepcemi. Právě z Německa jsme slyšeli nejvíce řečí, třeba například o tak velebené demokracii a o heslech všeobecné demokracie, stejně jako o heslu nezávislosti dělnické třídy na státní moci. Tato hesla, mezi nimiž se snad na první pohled nejeví žádná spojitost, ve skutečnosti spolu úzce souvisejí. Úzce spolu souvisejí proto, že ukazují, jak silné jsou dodnes i přes obrovské zkušenosti z třídního boje proletariátu maloburžoazní předsudky; — jak říkají Němci, ti, kteří o třídním boji tolik mluví, ho často sice mají plná ústa, ale do jejich hlav či srdcí se ve skutečnosti nedostává. Opravdu, jestliže si připomeneme třeba jen abecedu politické ekonomie, jak jsme se jí naučili z Marxova Kapitálu^[74], z toho učení o třídním boji, při němž my všichni pevně stojíme — jak je možné mluvit o všeobecné demokracii nebo jak je tu možné mluvit o nezávislosti, když se boj tak zostřil a nabyl takového rozmachu a rozsahu jako dnes, kdy je zřejmé, že se socialistická revoluce dostala na celém světě na pořad dne, kdy je to prakticky jasné z událostí v těch nejdemokratičtějších zemích. Kdo uvažuje takto, ukazuje — že pokud jde o teorii politické ekonomie — nepochopil ani jednu stránku z Marxova Kapitálu, kterým se dnes zaklínají všichni socialisté všech zemí bez výjimky.

Ve skutečnosti však, třebaže na toto dílo přísahají, když se téměř přiblížili až k tomu hlavnímu boji, k ně-

muž Marxův Kapitál vede, couvají od tohoto třídního boje a namlouvají si, že může existovat mimotřídní nebo nadtřídní demokracie, že demokracie v dnešní společnosti, kdy dosud zůstává kapitalistům vlastnictví, může být jiná než buržoazní demokracie, tj. jiná než buržoazní diktatura maskovaná falešnými, lživými demokratickými nálepkami. Právě z tohoto Německa k nám nedávno doléhaly hlasy, že tam diktatura proletariátu možná, ba zcela jistě nepřekročí rámec demokracie, že demokracie zůstane zachována. Právě tam lidé, kteří si dělají nárok na to, být učiteli marxismu, lidé, kteří byli v letech 1889 až 1914 ideology celé II. internacionály, lidé typu Kautského, mávali praporem demokracie a nechápali, že dokud zůstává vlastnictví v rukou kapitalistů, je demokracie pouze skrz naskrz pokryteckou maskou diktatury buržoazie a že o nějakém seriózním řešení problému osvobození práce ze jha kapitálu nemůže být ani řeči, dokud nebude tato pokrytecká maska stržena, dokud nepostavíme otázku tak, jak nás to vždy učil Marx a jak nás to učil každodenní boj proletariátu, jak nás to učila každá stávka, každé zostření boje odborů, totiž že dokud zůstává vlastnictví v rukou kapitalistů, je jakákoli demokracie pouze pokryteckou maskou diktatury buržoazie. Veškeré řeči o všeobecném volebním právu, o vůli všeho lidu, o rovnosti voličů budou vyloženým podvodem, neboť nemůže být rovnost mezi vykořisťovatelem a vykořisťovaným, mezi vlastníkem kapitálu a majetku a dnešním námezdním otrokem. Z historického pohledu je samozřejmě buržoazní demokracie ve srovnání s carismem, samoděržavím, monarchií a všemožnými pozůstatky feudalismu obrovským pokrokem. Budeme ji samozřejmě muset využívat a pak zaujmeme takové stanovisko, že dokud nepřišel čas boje dělnické třídy o veškerou moc, musíme bezpodmínečně využívat formy buržoazní demokracie. Problém je však právě v tom, že jsme k tomuto rozhodujícímu okamžiku boje již dospěli v mezinárodním měří-

ku. Právě teď jde o to, zda kapitalisté udrží ve své moci výrobní prostředky, a především — zda udrží vlastnictví výrobních nástrojů. A to znamená, že připravují nové války. Imperialistická válka nám ukázala naprosto jasně, jak je kapitalistické vlastnictví spojeno s tímto vyvražďováním národů a jak k němu nevyhnutelně a neodvratně vedlo. Potom ovšem jsou všechny tirády o demokracii jakožto projevu vůle všeho lidu podvodem, který je zřejmý všem, a jeví se jako privilegium kapitalistů a boháčů balamutit nejzaostalejší vrstvy pracujících jak prostřednictvím svého tisku, který zůstává v soukromém vlastnictví, tak všemi ostatními prostředky politického působení.

Otázka zní pouze takto: Bud' diktatura buržoazie, maskovaná ústavodárnými institucemi, všelijakými plebiscity, demokracií a podobnými buržoazními podvody, které mají oslňovat hlupáky a kterými se mohou holedbat a honosit jen lidé, kteří se skrz naskrz a na celé čáře stali renegáty marxismu a renegáty socialismu — anebo diktatura proletariátu, aby železnou pěstí rozdrtila buržoazii, která šťve ty nejméně uvědomělé živly proti nejlepším vůdcům světového proletariátu. Tato diktatura znamená vítězství proletariátu k potlačení buržoazie, která dnes tím zběsileji organizuje ten nejzuřivější odpor proti proletariátu, čím jasněji poznala, že si tuto otázku položily masy. Neboť doposud v obrovské většině případů považovala nepokoje a pobouření dělníků za přechodný projev jejich nespokojenosti. Doposud se například angličtí kapitalisté, kteří mají snad největší zkušenosti s politickým podváděním dělníků a mají nejlepší politickou průpravu a jsou nejlépe politicky organizováni, doposud se tito kapitalisté vesměs dívají na tyto věci tak, že válka pochopitelně vedla k nespokojenosti a ta zas nevyhnutelně vyvolává a bude vyvolávat dělnické nepokoje, ale že by nyní vyvstal problém, kdo bude stát v čele státu, kdo bude mít v rukou státní moc a zůstane-li majetek pánům kapitalistům — k tomu se dělníci ještě nevyslovili. Mezitím

však události ukázaly, že právě tato otázka se beze vší pochyby dostala na pořad dne nejen v Rusku, ale i v celé řadě západoevropských zemí, a dokonce nejen těch, které se účastnily války, ale i takových neutrálních zemí, které relativně méně utrpěly, jako je Švýcarsko a Holandsko.

Buržoazie byla vychována a vychovala i masy především v duchu buržoazního parlamentarismu. V masách však zrál, jak se naprosto jasně ukázalo, hnutí za sověty [rady], hnutí za vládu sovětů [rad]. Toto hnutí přestalo být ruskou formou moci proletariátu, stalo se pozicí mezinárodního proletariátu v jeho boji o moc, stalo se druhým krokem v celosvětovém vývoji socialistické revoluce. Prvním krokem byla Pařížská komuna, která ukázala, že k socialismu dělnická třída nedospěje jinak než diktaturou, než násilným potlačením vykořisťovatelů. Tento první krok ukázal, že dělnická třída nemůže dospět k socialismu prostřednictvím starého buržoazně demokratického parlamentárního státu, nýbrž jedině prostřednictvím státu nového typu, který parlamentarismus a byrokratismus rozbíjí odzdoła až nahoru.

Druhým krokem ve světovém vývoji socialistické revoluce byla vláda sovětů. A jestliže zpočátku byla považována za čistě ruský jev, a za takový mohla a dokonce musela být považována, pokud se neměla opustit fakta, pak dnes události ukázaly, že to není jenom ruský jev, že je to mezinárodní forma boje proletariátu; že války, které novým způsobem promíchaly proletářské a poloproletářské masy, jim poskytly novou organizaci, která jasně stojí proti loupeživému imperialismu, jasně stojí proti třídě kapitalistů s jejími neslýchanými zisky, které neměly před válkou obdoby; že války všude vytvořily tyto nové masové bojové organizace, organizace proletariátu ke svržení vlády buržoazie.

Když sověty vznikaly, ne všichni si uvědomovali jejich význam. Ani dnes si ho všichni neuvědomují. Avšak pro nás, kteří jsme zažili začátky sovětů v roce 1905, pro nás,

kteří jsme zažili po únorové revoluci roku 1917 dlouhé období kolísání a váhání mezi organizací mas prostřednictvím sovětů a kompromisní, zrádčovskou maloburžoazní ideologií, pro nás je dnes tento obraz nad slunce jasnější. Leží před námi jako na dlani a se zřetelem k tomuto obrazu, se zřetelem k tomu, jak se rozvíjel a každým dnem rozvíjí stále šířeji a hlouběji boj proletariátu o moc ve státě proti kapitalistickému vlastnictví, se dostáváme k řešení dané otázky. Jakou cenu má vzhledem k tomu všechno to poukazování na demokracii a všechny fráze o »nezávislosti« a podobné řečičky, které neustále sklouzávají k jakémusi netřídnímu stanovisku, vždyť víme, že v kapitalistické společnosti vládne buržoazie, že kapitalistická společnost se rodí právě z moci buržoazie jak v politické, tak v ekonomické sféře. Bud' moc proletariátu, nebo diktatura buržoazie, žádná střední cesta v žádných jen trochu závažnějších otázkách na jen trochu delší dobu nemůže existovat. A kdo mluví o nezávislosti, kdo mluví o všeobecné demokracii, ten vědomě nebo bezděky předpokládá nějakou střední, mezitřídní, nadtřídní cestu. A v každém případě je to sebeklam, je to klam, je to zastírání skutečnosti, že dokud zůstává kapitalistům vlastnictví výrobních nástrojů, do té doby demokracie — může být širší nebo užší, více či méně civilizovaná atp. — zůstane ve skutečnosti buržoazní diktaturou, a tím jasněji, tím zřejměji pak z každého velkého rozporu vzplane občanská válka.

Čím blíže mají k demokracii politické formy ve Francii, tím spíše tam z takového případu, jako byla Dreyfusova aféra, vzešla občanská válka. Čím širší je demokracie v Americe, s jejím proletariátem, s internacionalisty, a dokonce s jejími obyčejnými pacifisty, tím spíše zde dochází k případům lynčování a výbuchům občanské války. To vše je nám dnes o to jasnější, že první týden buržoazní svobody a demokracie v Německu vedl ke zběsilému střetnutí v občanské válce, daleko ostřejšímu a daleko ur-

putnějšímu než u nás. A kdo tyto výbuchy posuzuje jen z toho hlediska, zda byl ustanoven soud z těch či oněch stran, kdo je posuzuje jen podle toho, že byli zavražděni Liebknecht a Luxemburgová, ten je raněn slepotou a obdařen zbabělou myslí, protože nechce pochopit, že se tu jedná o nezadržitelné výbuchy občanské války, v níž všechny protiklady kapitalismu nezadržitelně vyúsťují. Střední cesta neexistuje a existovat nemůže. Všechny ty řeči o nezávislosti nebo o všeobecné demokracii, ať jsou servírovány s jakoukoli omáčkou, jsou hanebným podvodem, nejhanebnější zradou socialismu. A jestliže teoretická propaganda bolševiků, kteří jsou dnes skutečnými zakladateli internacionály, jestliže teoretické učení bolševiků o občanské válce se nedostalo daleko a skoro vždy ho zdržely cenzurní přehrady a vojenská obranná opatření imperialistických států, pak dnes to už není ani učení, ani teorie, ale fakta občanské války, která je tím strašnější, čím starší je a čím déle trvá demokracie západoevropských států. Tato fakta proniknou i do těch nejzaostalejších a nejtupějších hlav. Dnes můžeme o lidech, kteří rozumují o všeobecné demokracii, o nezávislosti, o těchto lidech můžeme mluvit jako o fosilích.

Nicméně vzhledem k těžkým podmínkám boje, z nichž se odborové hnutí Ruska teprve před nedávnem zrodilo a rozvinulo — a dnes se rozvinulo už téměř definitivně — musíme se letmo ohlédnout zpět, připomenout si všeřejšek. Podle mého mínění je taková vzpomínka, taková připomínka o to nutnější, že právě odborové hnutí jako takové musí v epoše začínající světové socialistické revoluce prožívat zvlášť ostrý přelom.

V odborovém hnutí se ideologové buržoazie ve zvlášť hojně míře snažili lovit v kalných vodách. Hospodářský boj, který je základem odborového hnutí, se snažili učinit nezávislým na politickém boji. Zatím však odbory jako organizace proletariátu, která je v třídním měřítku nejrozsáhlejší, jsou právě dnes, v praxi, zejména po politic-

kém převratu, jímž přešla moc do rukou proletariátu, právě v této chvíli jsou povolány hrát zvlášť velkou úlohu, musí zaujmout ústřední postavení v politice, musí se stát v jistém smyslu hlavním politickým orgánem, neboť všechny staré pojmy, staré kategorie této politiky byly vyvráceny a postaveny na hlavu politickým převratem, který předal moc do rukou proletariátu. Starý stát, tak jak byl vybudován, třebaš to byla ta nejlepší a nejdemokratičtější buržoazní republika, opakují, nikdy nebyl a nemůže být ničím jiným než diktaturou buržoazie, tj. těch, kteří mají v rukou továrny, výrobní nástroje, půdu, železnice, zkrátka všechny materiální prostředky, všechny pracovní nástroje, bez nichž práce zůstává zotročena.

A právě proto, když politická moc přešla do rukou proletariátu, musely odborové svazy vystupovat stále více a více jako tvůrci politiky dělnické třídy, jako lidé, jejichž třídní organizace musela nahradit dřívější vykořisťovatelskou třídu, odvrhnout všechny staré tradice a předsudky staré vědy, která ústy jednoho z vědců říkala proletariátu: starejte se o svou ekonomiku a o politiku se bude starat strana buržoazních činitelů.¹⁸¹ Celá tato propaganda, jak se ukázalo, byla v rukou třídy vykořisťovatelů a jejich katanů přímým nástrojem k potlačování proletariátu, který všude přecházel k povstání a k boji.

A tady si, soudružky a soudruzi, musí odbory ve své práci spojené s výstavbou státu položit zcela novou otázku — otázku »zestátnění«¹⁸² odborů, jak je tato otázka nazvána v rezoluci, kterou předložila frakce komunistů^[30]. Zde je nejvíce ze všeho třeba, aby si odbory promyslely jeden z nejhlubších a nejslavnějších výroků zakladatelů moderního komunismu: »S hloubkou a šíří dějinné akce bude tedy růst objem masy, jejíž akcí je.«¹⁸² Vezměte si starou nevolnickou šlechtickou společnost. Tam byly převraty až směšně lehké, pokud šlo o to, vzít moc jedné hrstce šlechticů nebo feudálů a předat ji druhé. Vezměte si buržoazní společnost, která se vychloubá svým vše-

obecným volebním právem. Ale ve skutečnosti, jak víme, se toto všeobecné volební právo, celý tento aparát stává podvodem, neboť obrovská většina pracujících i v těch nejvyspělejších, nejkulturnějších a nejdemokratičtějších zemích je utiskována a utlačována, ubíjena kapitalistickými galejemi, takže se fakticky politiky neúčastní a účastnit nemůže. A teď začíná poprvé v dějinách lidstva převrat, který může vést k úplnému vítězství socialismu — ale jen za předpokladu, že se nové obrovské masy samostatně ujmou správy státu. Socialistický převrat znamená nikoli změnu státních forem, nikoli nahrazení monarchie republikou, neznamená žádné nové volební právo, které předpokládá naprostou »rovnost« lidí, ve skutečnosti však je mistrným zatemňováním a zastíráním toho, že jeden patří mezi vlastníky a druhý je nemajetný. Z hlediska reprezentantů buržoazní společnosti jakmile je tu jednou »demokracie« a jakmile jednou kapitalista i proletář mají toto volební právo, je to »vůle lidu«, je to »rovnost«, je to výraz jeho tužeb. Víme, jak hanebným podvodem jsou tyto řeči, které jsou jen pláštíkem pro katany a vrahy typu Eberta a Scheidemanna. V buržoazní společnosti vládla mase pracujících buržoazie pomocí těch či oněch forem více či méně demokratických, vládla menšina, majetníci, kteří se podíleli na kapitalistickém vlastnictví a kteří vzdělání a vědu, tuto nejvyšší oporu a nejvznešenější květy kapitalistické civilizace, změnili v nástroj vykořisťování, v monopol, tak aby mohli obrovskou většinu lidí držet v otroctví. Převrat, který jsme zahájili, který už dva roky provádíme a který jsme pevně rozhodnutí dokončit (potlesk), tento převrat je možný a proveditelný jen tehdy, když dosáhneme, aby moc přešla do rukou nové třídy, aby na místo buržoazie, kapitalistických otrokářů, buržoazních intelektuálů, představitelů všech majetných a všech vlastníků, v celé sféře řízení, v celé výstavbě státu, v celém řízení nového života nastoupila zdola až nahoru nová třída. (Potlesk.)

To je úkol, který dnes před námi stojí. Teprve tehdy, až se tato nová třída poučí ne z knížek, ze schůzí nebo z projevů, ale z vlastní praxe, teprve tehdy, až do řízení zapojí nejširší masy pracujících, teprve až vytvoří takové formy, které umožní všem pracujícím snadno proniknout do správy státu a budování jeho organizace, teprve tehdy může být socialistický převrat trvalý a jedině za tohoto předpokladu bude skutečně trvalý. Za tohoto předpokladu bude představovat takovou sílu, která smete jako prach a plevy kapitalismus a všechny jeho přežitky.

To je úkol, který z třídního hlediska, řečeno obecně, stojí před námi jako podmínka vítězného socialistického převratu, úkol, který se tak úzce a bezprostředně pojí s úkolem těch organizací, které dokonce i v rámci kapitalistické společnosti usilovaly o co nejširší masový boj za její zničení. Z tehdejších organizací byly však odbory nejširšími organizacemi, které se dnes, ačkoli zůstávají formálně samostatnými organizacemi, mohou a musí, jak se praví v jedné z tezí rezoluce, kterou vám předkládáme^[30], energicky podílet na uskutečňování sovětské moci bezprostřední prací ve všech státních orgánech, organizováním masové kontroly jejich činnosti apod., vytvářením nových orgánů evidence, kontroly a regulace celé výroby a rozdělování, orgánů, které se opírají o organizovanou iniciativní činnost zainteresovaných širokých mas pracujících.

V kapitalistické společnosti se ani v nejlepších případech, v těch nejvyspělejších zemích, po celá desetiletí, někdy dokonce po celá staletí rozvoje civilizace a kultury za buržoazní demokracie nikdy nestalo, že by odbory podchytily víc než pětinu námezdních dělníků. Byla v nich jen nevelká horní vrstva a z této horní vrstvy jen nepatrnou část svedli a zkorumpovali kapitalisté, aby jako dělníčí vůdci zaujali místa v kapitalistické společnosti. Američtí socialisté nazývali tyto lidi »dělníckými přísluhovači třídy kapitalistů«. Ti v zemi nejsvobodnější

buržoazní kultury, nejdemokratičtější buržoazní republiky nejlépe prohlédli úlohu nepatrné horní vrstvy proletariátu, která ve skutečnosti vstupovala do služeb buržoazie, zaskakovala za ni, byla buržoazií korumpována a kupována a vytvořila kádry sociálpatriotů a obranářů, jejichž hrdiny zůstanou na věky Ebert a Scheidemann.

U nás, soudružky a soudruzi, je dnes jiná situace. Odbojové mohou přistoupit k hospodářské výstavbě státu novým způsobem a přitom se opírat o všechno, co vytvořila kapitalistická kultura, opírat se o to, co vytvořila kapitalistická výroba, budovat socialismus právě na této materiální základně, na této velkovýrobě, jejíž jho nás tížilo, která byla vytvořena proti nám, která měla sloužit věčnému ujařmení dělnických mas, která je však sjednocovala, stmelovala, a tím vytvořila avantgardu nové společnosti. A tato avantgarda se po Říjnové revoluci, poté, kdy moc přešla do rukou proletariátu, chopila svého vlastního díla — výchovy pracujících a vykořisťovaných mas, zapojování těchto mas do správy státu, do řízení výroby bez byrokracie, bez buržoazie, bez kapitalistů. Proto tedy rezoluce, která je vám předkládána^[30], odmítá jakýkoli buržoazní plán a všechny ty zrádné řeči. Proto tedy se v ní vysvětluje, že zestátnění odborů je nevyhnutelné. Postupujeme přitom o krok kupředu. Otázku zestátnění odborů neklademe už jen teoreticky. Překonali jsme bohudík ono stadium, kdy jsme se těmito otázkami zabývali pouze jako předmětem teoretických diskusí. Dokonce jsme možná někdy už stačili zapomenout na ty doby, kdy jsme se zabývali takovými volnými diskusemi na ryze teoretická témata. Ty doby jsou dávno pryč a my si tyto otázky nyní klademe na základě roční zkušenosti odborů, které ve své úloze organizátorů výroby vytvořily takové organizace, jako je Nejvyšší národohospodářská rada, které v tomto díle, neuvěřitelně těžkém díle nadělaly spousty chyb a dělají je samosebou stále, aniž by věnovaly pozornost zlobným úšklebkům buržoazie, která říká: Tak vida, pro-

letáři se pustili do výstavby a dělají jednu chybu za druhou.

Buržoazie si namlouvá, že sama neudělala žádné chyby, když přejímala moc z rukou cara a šlechty. Namlouvá si, že reforma z roku 1861, která měla poopravit fasádu nevolnictví, a přitom ponechávala masu důchodů i moc v rukou feudálních pánů, že tato reforma proběhla hladce, že za ní po celá desetiletí nedocházelo v Rusku k chaosu. Není jediné země, kde by se páni šlechtici nevysmívali kariéristům, kteří se vyšvihli z řad buržoazie a středních vrstev a ujímali se správy státu.

Je pochopitelně přirozené, že dnes se celý výkvět či lépe řečeno hluchý květ buržoazní inteligence rovněž vysmívá každé chybě, které se dopouští nová moc, zejména když nová třída musela pro zuřivý odpor vykořisťovatelů a v důsledku tažení spojených vykořisťovatelů celého světa proti jedné z nejslabších a nejméně připravených zemí, jakou bylo Rusko — když svazek pracujících musel provádět svůj převrat se zběsilou rychlostí, za podmínek, kdy bylo třeba myslet ani ne tak na to, jak provést převrat hladce, jako na to, jak se udržet do té doby, než se začne probouzet západoevropský proletariát. Tento úkol jsme vyřešili. V tomto ohledu, soudružky a soudruzi, můžeme říct už dnes, že máme mnohem větší štěstí, než měli strůjci francouzské revoluce, která byla poražena spolkem monarchistických a zaostalých zemí, která se jako moc nižších vrstev tehdejší buržoazie udržela rok, která hned nevyvolala obdobné hnutí v ostatních zemích a která přesto pro buržoazii, pro buržoazní demokracii udělala tolik, že celý vývoj veškerého civilizovaného lidstva po celé 19. století vychází z Velké francouzské buržoazní revoluce a za všechno vděčí jí.

My máme daleko větší štěstí. To, co vykonali tehdejší revolucionáři za jediný rok pro rozvoj buržoazní demokracie, to jsme my za stejnou dobu vykonali v minulém roce v daleko větším měřítku pro nový proletářský režim;

vykonali jsme to tak, že už dnes hnutí v Rusku, které nebylo vyvoláno naší zásluhou, ale zvláštní shodou okolností a zvláštními podmínkami, jež postavily Rusko mezi dva imperialistické giganty soudobého kulturního světa — toto hnutí a vítězství sovětské moci dospěly v tomto roce k tomu, že samo hnutí se stalo mezinárodním, že byla založena Komunistická internacionála, dospěly k tomu, že hesla a ideály staré buržoazní demokracie byly rozbity a že dnes není na celém světě jediný myslící politik, ať už patří ke kterékoli straně, který by mohl přehlédnout, že mezinárodní socialistická revoluce začala a že probíhá. (Potlesk.)

Soudružky a soudruzí, trochu jsem odbočil, když jsem přešel k tématu, jak daleko jsme se dostali od teoretické formulace otázky k jejímu praktickému řešení. Máme roční zkušenost, která nám už nyní přinesla pro vítězství proletariátu a jeho revoluce nesrovnatelně více úspěchů, než jich koncem předminulého století přinesl rok diktatury buržoazní demokracie pro vítězství této buržoazní demokracie na celém světě. Avšak kromě toho jsme za tento rok získali obrovské praktické zkušenosti, které nám dovolují ne-li uvážit přesně každý svůj krok, tedy přinejmenším stanovit tempo, rozpoznat praktické obtíže a přijmout praktická opatření, která povedou od jednoho dílčího vítězství směřujícího k svržení buržoazie k druhému.

Ohlížíme-li se zpět, vidíme, jaké chyby musíme napravit, jasně vidíme, co máme budovat a jak nadále budovat. Proto se tedy naše revoluce neomezuje na prohlášení o zestátnění odborů, na zásadní prohlášení o diktatuře proletariátu, na konstatování, že nutně spějeme, jak se praví v jednom místě rezoluce^[30], »k nevyhnutelnému splynutí odborových organizací s orgány státní moci« — to víme i teoreticky, to jsme předvíдали i před Říjnem, to bylo třeba předvídat i dříve. Ale to není všechno. Pro stranu, která v celé šíři přistoupila k praktické výstavbě socialismu, pro odbory, které už vytvořily celoruské a ce-

lostátní orgány řízení průmyslu, které už vytvořily Nejvyšší národohospodářskou radu, které z tisícových chyb získaly tisíce prvků vlastních organizačních zkušeností, není jádrem otázky to, co jím bylo dřív.

Teď už nám nestačí spokojit se s vyhlášením diktatury proletariátu. Zestátnění odborů se stalo nevyhnutelným, je nevyhnutelné jejich splynutí s orgány státní moci, je nevyhnutelné, aby organizování velkovýroby úplně přešlo do jejich rukou. Ale to všechno ještě nestačí.

Musíme také zhodnotit své praktické zkušenosti, abychom mohli posoudit nejbližší, vznikající situaci. To je teď hlavní úkol. A právě k tomuto momentu se rezoluce dostává, když říká, že kdyby se teď odbory pokusily svémocně převzít funkce státní moci, byl by z toho pěkný galimatyáš. Takovýto galimatyáš nám způsobil už dost strážní. Dost jsme se nabojovali proti těmto pozůstatkům prokletého buržoazního řádu, proti dílem anarchistickým, dílem egoistickým sklonům drobných vlastníků, které jsou hluboce zakořeněny i v dělnictvu.

Dělníka nikdy nedělila od staré společnosti čínská zeď. I v něm zůstalo mnoho z tradiční psychologie kapitalistické společnosti. Dělníci budují novou společnost, aniž se změnili v nové lidi oproštěné od špíny starého světa, vězí v ní dosud po kolena. Můžeme jen snít o tom, že se této špíny zbavíme. Bylo by největší utopíí si myslet, že toho dosáhneme okamžitě. Byla by to utopie, která by v praxi jen přesunula království socialismu na nebesa.

Ne, my přistupujeme k výstavbě socialismu jinak. Přistupujeme k ní, a stojíme přitom na půdě kapitalistické společnosti, bojujeme proti všem těm slabostem a nedostatkům, které pracující mají a které táhnou proletariát dolů. V tomto boji je mnoho starých separatistických malovlastnických zlovyků a návyků a dosud se tu uplatňuje staré heslo: Každý pro sebe, jen pánbůh pro všechny. Uplatňovalo se víc než dost v každém odborovém svazu, v každé továrně, která myslela pořád jen na sebe

a o ostatní — ať se postará pánbůh a vrchnost. To jsme všichni zažili, to jsme zakusili na vlastní kůži, to nás stálo tolik chyb a tak těžkých chyb, že máme teď tuto zkušenost na paměti a říkáme soudruhům: Co nejrozhodněji vás varujeme před jakýmikoli svémocnými akcemi v této oblasti. A zdůrazňujeme: To by nebyla výstavba socialismu, to by znamenalo, že všichni podlehneme slabostem kapitalismu.

Naučili jsme se dnes mít na zřeteli veškerou obtížnost úkolu, který před námi stojí. Stojíme uprostřed výstavby socialismu a se zřetelem k této hlavní úloze jsme proti každé svémocné akci v této oblasti. Před těmito svémocnými akcemi musí být uvědomělí dělníci varováni. Musíme jim říct: Hned, naráz slučovat odbory s orgány státní moci nemůžeme. To by byla chyba. Naším úkolem je něco jiného.

My dnes víme, že proletariát pověřil několik tisíc, možná několik desítek tisíc proletářů správou státu. Víme, že představitelé nové třídy — proletariátu — jsou dnes v každé sféře státní správy, v každém koutě socializovaného nebo socializujícího se podniku či v každém hospodářství. Proletariát to ví. Pustil se do díla prakticky a teď vidí, že se musí jít po této cestě dál, že bude nutné udělat ještě mnoho kroků, než bude možné říct: Odborová sdružení pracujících definitivně splynula s celým státním aparátem. Bude to tehdy, až dělníci definitivně ovládnou orgány násilí jedné třídy nad druhou. A my víme, že k tomu dojde.

Veškerou vaši pozornost chceme nyní soustředit na nejbližší praktické úkoly. Je nezbytné ve stále větší a větší míře rozšiřovat účast samotných pracujících na řízení hospodářství a na budování nové výroby. Nevyřešíme-li tento úkol, nepřeměníme-li odbory v orgány, které budou vychovávat desetkrát početnější masy než dnes k přímé účasti na správě státu, nedovedeme komunistickou výstavbu ke zdárnému konci. To je nám naprosto jasné.

To je řečeno v naší rezoluci^[30] a na tuto poslední věc bych chtěl především zaměřit vaši pozornost.

S velikým převratem, který nastal v dějinách, když proletariát uchopil státní moc, prožívají odbory veliký přelom v celé své činnosti. Stávají se hlavními budovateli nové společnosti, protože tvůrci této společnosti mohou být jen miliónové masy. Zatímco za feudalismu byly těchto tvůrců stovky a za kapitalismu budovaly stát tisíce a desetitisíce, socialistický převrat může být dnes proveden pouze za aktivní, bezprostřední, praktické účasti desítek miliónů na správě státu. K tomuto cíli jsme se přiblížili, ale ještě jsme k němu nedospěli.

Odbory musí vědět, že vedle úkolů, které částečně trvají a částečně odpadly a které by v každém případě, i kdyby dokonce trvaly nadále, musely pro nás znamenat jen úkoly malé, že vedle těchto úkolů evidence, normování, sdružování organizací je před námi vyšší a důležitější úkol: naučit masy řízení, ne z knížek, ne přednáškami, ne schůzemi, naučit je to zkušenostmi, zařídit to tak, aby k té vyspělé vrstvě, kterou proletariát vydal ze svého středu, kterou pověřil velením a organizováním, přibývalo stále více a více lidí, stále další a další vrstvy dělníků, kteří by přicházeli do různých resortů, aby k této nové vrstvě přibylo deset právě takových. Tento úkol se zdá být nesmírně velký a těžký. Ale vzpomeneme-li si, jak rychle nám zkušenosti z revoluce umožnily splnit nesmírně velké úkoly, které před námi od Října vyvstaly, jak ztoužily po vědění vrstvy pracujících, jimž bylo toto vědění dříve nedostupné a nepotřebné, vzpomeneme-li na to, přestane se nám tento úkol zdát tak nesmírně velký.

Uvidíme, že můžeme tento úkol vyřešit, naučit nepochybně širší masy pracujících, jak spravovat stát a řídit průmysl, rozvinout praktickou činnost, vymýtit to, co se během staletí a desítek let v dělnických masách zakořenilo, onen škodlivý předsudek, že správa státu je věcí privilegovaných a že je to zvláštní umění. To není pravda. Bu-

deme nutně dělat chyby, ale z každé chyby se teď budou učit nikoli skupiny studentů, teoreticky studujících nějaký kurs správy státu, ale milióny pracujících, kteří pocítí důsledky každé chyby na vlastní kůži, kteří sami uvidí, že před nimi stojí neodkladné úkoly evidence a rozdělování výrobků, zvyšování produktivity práce, a kteří ze zkušenosti poznají, že moc je v jejich rukou, že jim nikdo nepomůže, nepomohou-li si sami — to je ta nová mentalita, která se v dělnické třídě vytváří, to je ten nový, historicky neobyčejně důležitý úkol, který stojí před proletariátem a který především musí proniknout do vědomí odborů a činitelů odborového hnutí. Odbory nejsou jen svazy jednotlivých profesí. Dnes jsou odborovými svazy proto, že jsou sjednoceny v jedině možném rámci, spjatém se starým kapitalismem, a proto, že sdružují co největší počet pracujících. A jejich úkolem je vést tyto milióny a desetimilióny pracujících od jedné, jednodušší činnosti k činnosti vyšší, bez přestání čerpat nové vrstvy z rezerv pracujících a bez přestání je posílat na ty nejtěžší úkoly; tímto způsobem pak vychovávat stále širší a širší masy ke správě státu; ztotožnit se s bojem proletariátu, který vzal do rukou diktaturu a hájí ji teď před celým světem a každodenně získává ve všech zemích jeden oddíl průmyslových dělníků a socialistů za druhým, těch, kteří se ještě včera podrobovali pokynům sociálzrádců a sociálobranářů a dnes se stále více a více hlásí k praporu komunismu a Komunistické internacionály.

Držet tento prapor a přitom vytrvale rozšiřovat řady budovatelů socialismu, pamatovat, že úkolem odborů je být strůjci nového života, vychovateli nových miliónů a desetimiliónů pracujících, kteří by se z vlastních zkušeností učili nedělat chyby, zbavovat se starých předsudků, kteří by se učili z vlastní zkušenosti spravovat stát a řídit výrobu — jedině v tom je spolehlivá záruka, že věc socialismu plně zvítězí a že bude vyloučena jakákoli možnost návratu.

*Novinová zpráva otištěna
21. ledna v listu *Ekonomičeskaja
žizň*, č. 14; 22., 24. a 25. ledna
1919 v *Pravdě*, č. 15, 16 a 17
Roku 1921 otištěno v knize
*Vtoroj userossijskij sjezd
professionalnych sojuzov.*
*Stenografičeskij otčet**

*Otištěno podle textu
knihy porovnaného se
stenografickým zápisem
a novinovým textem*

D O P I S E V R O P S K Ý M A A M E R I C K Ý M D Ě L N Í K Ů M¹⁸³

Soudružky a soudruzi! V závěru svého Dopisu americkým dělníkům z 20. srpna 1918^[58] jsem napsal, že dokud nám ostatní armády mezinárodní socialistické revoluce nepřijdou na pomoc, jsme v obležené pevnosti.* A dodal jsem, že dělníci se odtrhávají od svých sociálzrádců, Gompersů a Rennerů. Pomalu, ale jistě dělníci dospívají ke komunistické a bolševické taktice.

Od napsání těchto slov uplynulo necelých pět měsíců a je třeba říct, že během této doby probíhalo uzrávání světové proletářské revoluce v souvislosti s přechodem dělnictva různých zemí ke komunismu a bolševismu neobyčejně rychle.

Tehdy, 20. srpna 1918, to byla jediné naše bolševická strana, jež rozhodně skoncovala se starou, II. internacionálou z let 1889—1914, která tak hanebně zkrachovala za imperialistické války 1914—1918. Jedině naše strana se vydala zcela novou cestou, od socialismu a sociáldemokratismu, který se zostudil svým spolkem s loupeživou buržoazií, ke komunismu, od maloburžoazního reformismu a oportunistu, jimiž byly a jsou skrz naskrz prostoupeny oficiální sociálně demokratické a socialistické strany, ke skutečně proletářské revoluční taktice.

Dnes, 12. ledna 1919, vidíme už celou řadu komunistických proletářských stran nejen na území bývalé carské říše, například v Lotyšsku, Finsku a Polsku, ale i v západní Evropě, v Rakousku, Maďarsku, Holandsku a konečně

* Viz tento svazek, s. 91. *Red.*

v Německu. Když německý Spartakův svaz s tak světoznámými, světově proslulými vůdci, s tak věrnými zastánci dělnické třídy, jako Liebknecht a Rosa Luxemburgová, Clara Zetkinová a Franz Mehring, definitivně přerušil své spojení se socialisty typu Scheidemanna a Südekuma, s těmito sociálšovinisty (slovy socialisty a skutky šovinisty), kteří se navěky zostudili svým spolkem s loupeživou, imperialistickou německou buržoazií a s Vilémem II., a když Spartakův svaz přijal název Komunistická strana Německa^[135], pak se *založení* skutečně proletářské, skutečně internacionální a skutečně revoluční III. internacionály, *Komunistické internacionály* stalo *faktem*. Třebaže toto založení ještě neproběhlo formálně, fakticky III. internacionála dnes již existuje.

Nyní už všichni uvědomělí dělníci a všichni upřímní socialisté nemohou nevidět, jak hanebné zrady socialismu se dopustili ti, kteří podobně jako menševici a socialisté-revolucionáři v Rusku, jako Scheidemannové a Südekumové v Německu, jako Renaudelové a Vanderveldové ve Francii, jako Hendersonové a Webbové v Anglii, jako Gompersovové a spol. v Americe podporovali »svou« buržoazii ve válce 1914—1918. Tato válka se plně projevila jako imperialistická, reakční a loupeživá válka jak ze strany Německa, tak ze strany anglických, francouzských, italských a amerických kapitalistů, kteří se teď začínají hádat o rozdělení naloupené kořisti, o rozdělení Turecka, Ruska, afrických a polynéských kolonií, Balkánu apod. Překvapivě rychle se ukazuje, jak licoměrné jsou fráze Wilsona a »wilsonovců« o »demokracii« a »svazku národů«, když pozorujeme obsazování levého břehu Rýna francouzskou buržoazií, obsazování Turecka (Sýrie, Mezopotámie) a části Ruska (Sibiř, Archangelsk, Baku, Krasnovodsk, Ašchábád atd.) francouzskými, anglickými a americkými kapitalisty a když vidíme, jak při rozdělování kořisti vzrůstá nepřátelství mezi Itálií a Francií, mezi Francií a Anglií, mezi Anglií a Amerikou a mezi Amerikou a Japonskem.

A vedle těchto zbabělých, polovičatých socialistů, kteří jsou skrz naskrz prolezlí buržoazními předsudky, kteří včera obhajovali »své« imperialistické vlády a dnes se omezují na platonické »protesty« proti vojenské intervenci v Rusku — vedle nich v zemích Dohody stále vzrůstá počet lidí, kteří zvolili komunistickou cestu, cestu MacLeana, Debse, Loriota, Lazzariho a Serratiho, lidí, kteří pochopili; že jedině svržení buržoazie, zrušení buržoazních parlamentů, jedině sovětská moc a diktatura proletariátu jsou s to rozdrtit imperialismus a zajistit vítězství socialismu, zajistit trvalý mír.

Tehdy, 20. srpna 1918, byla proletářská revoluce omezena jen na Rusko a sovětská moc, tj. systém, kdy *veškerá* moc ve státě náleží sovětům dělnických, vojenských a rolnických zástupců, se ještě zdála (a vskutku byla) zřízením pouze ruským.

Dnes, 12. ledna 1919, pozorujeme mohutné »sovětské« hnutí nejenom v jednotlivých částech bývalé carské říše, například v Lotyšsku, v Polsku a na Ukrajině, ale i v západoevropských zemích, jednak v zemích neutrálních (Švýcarsko, Holandsko, Norsko), jednak v těch, které trpěly válkou (Rakousko, Německo). Revoluce v Německu, které je jako jedna z nejvyspělejších kapitalistických zemí zvláště důležité a charakteristické, ihned nabyla »sovětských« forem. Celý průběh německé revoluce a zejména boj spartakovců, tj. pravých a jediných představitelů proletariátu, na rozdíl od spolku zrádcovské sebranky Scheidemannů a Südekumů, proti buržoazii — to všechno jasně ukazuje, před jaký problém Německo *postavily* dějiny.

»Sovětská moc«, nebo buržoazní parlament, ať už by vystupoval pod jakoukoli firmou (jako »Národní« nebo »Ústavodárné« shromáždění).

Tak formulovaly otázku *světové dějiny*. Dnes už je to bez jakéhokoli přehánění možné a nutné říct.

»Sovětská moc« je druhým světodějným krokem nebo etapou ve vývoji diktatury proletariátu. Prvním krokem

byla Pařížská komuna. Geniální analýza obsahu a významu Komuny, kterou podal Marx ve své Občanské válce ve Francii^[73], ukázala, že Pařížská komuna vytvořila *nový typ státu, proletářský stát*. Každý stát, tedy i ta nejdemokratičtější republika, není ničím jiným než mašinérií k potlačování jedné třídy druhou. Proletářský stát je mašinérií k potlačování buržoazie proletariátem, a pro zběsilý, zoufalý a před ničím se nezastavující odpor, který kladou statkáři a kapitalisté, veškerá buržoazie a všichni její přísluhovači, všichni vykořisťovatelé, když dochází k jejich svržení, když dochází k vyvlastnění vyvlastňovatelů, je takové potlačování nezbytné.

Buržoazní parlament, třeba i ten nejdemokratičtější v té nejdemokratičtější republice, v níž zůstává vlastnictví a moc kapitalistů zachována, je mašinérií k potlačování miliónů pracujících hrstkou vykořisťovatelů. *Dokud jsme vedli náš boj v rámci buržoazního zřízení*, museli socialisté, bojovníci za osvobození pracujících od vykořisťování, využívat buržoazní parlament jako tribunu, jako jednu ze základů propagandy, agitace a organizace. Nyní, kdy světové dějiny daly na pořad otázku likvidace celého tohoto zřízení, svržení a potlačení vykořisťovatelů, otázku přechodu od kapitalismu k socialismu, by bylo hanebnou zradou proletariátu, dezercí k jeho třídnímu nepříteli, k buržoazii, zradou a renegátstvím, kdybychom se omezili na buržoazní parlamentarismus, buržoazní demokracii, kdybychom ji přikrášlovali jako všeobecnou »demokracii«, zastírali její *buržoazní* charakter a zapomínali, že dokud zůstává vlastnictví kapitalistů zachováno, je všeobecné volební právo jedním z nástrojů buržoazního státu.

Tři směry ve světovém socialismu, o nichž od roku 1915 neustále mluví bolševický tisk, se nyní ve světle krvavého boje a občanské války v Německu před námi rýsují obzvlášť zřetelně.

Karl Liebknecht — to je jméno známé dělníkům všech

zemí. Všude, a zejména v zemích Dohody, se toto jméno stalo symbolem oddanosti vůdce zájmům proletariátu, jeho věrnosti socialistické revoluci. Toto jméno se stalo symbolem vpravdě upřímného, vpravdě obětavého a nelítostného boje proti kapitalismu. Toto jméno se stalo symbolem nesmiřitelného boje proti imperialismu, ne slovy, ale skutky, obětavého boje zejména tehdy, kdy je »vlastní« země zpita imperialistickými vítězstvími. S Liebknechtem a spartakovci jdou z německých socialistů všichni poctiví a skutečně revoluční, z proletariátu všichni nejlepší a nejpřesvědčenější, všechny masy vykořisťovaných, v nichž vře rozhořčení a roste odhodlání k revoluci.

Proti Liebknechtovi stojí Scheidemannové, Südekumové a celá ta smečka opovržením hodných přísluhovačů císaře a buržoazie. Jsou stejně tak zrádci socialismu jako Gompersové a Viktorové Bergerové, Hendersonové a Webbové, Renaudelové a Vanderveldové. Představují onu nevelkou horní vrstvu dělníků podplacených buržoazií, které jsme my, bolševici, nazývali »agenty buržoazie v dělnickém hnutí« (nazývali jsme tak ruské Südekumy, menševiky) a které nejlepší z amerických socialistů pokřtili velmi příhodným a hluboce výstižným názvem »labour lieutenants of the capitalist class«, »dělnickými lajtanty kapitalistické třídy«. Tito lidé představují *nejnovější*, »moderne«, *typ* socialistického zrádčovství, neboť ve všech civilizovaných, vyspělých zemích buržoazie olupuje, ať už ždímáním kolonií nebo tím, že finančně »těží« ze slabých, ač formálně nezávislých národů — olupuje jejich obyvatelstvo početně mnohonásobně převyšující obyvatelstvo »vlastní« země. Z toho plyne pro imperialistickou buržoazii ekonomická možnost »mimořádných zisků«, z nichž část pak může použít na podplacení určité horní vrstvy proletariátu, na jeho přeměnu v reformistickou, oportunistickou maloburžoazii, která se bojí revoluce.

Mezi spartakovci a scheidemannovci stojí kolísající, bezcharakterní kautskisté, ideoví stoupenci Kautského, kteří se nazývají »nezávislí«, ve skutečnosti však jsou zcela a ve všem všudy *závislí* dnes na buržoazii a scheidemannovcích, zítra na spartakovcích, dílem jdou za prvními, dílem za druhými, lidé bez idejí, bez charakteru, bez politiky, beze cti, bez svědomí, živé ztělesnění zmatenosti šosáků, kteří se slovy hlásí k socialistické revoluci, ve skutečnosti však nejsou schopni ji pochopit, když už začala, a renegátsky hájí všeobecnou »demokracii«, což znamená, že *ve skutečnosti* hájí *buržoazní* demokracii.

V každé kapitalistické zemi kterýkoli myslící dělník rozpozná v situaci modifikované národními a historickými podmínkami právě tyto tři hlavní směry, jak mezi socialisty, tak mezi syndikalisty, protože imperialistická válka a počátek světové proletářské revoluce rodí na celém světě shodné ideově politické proudy.

Předchozí řádky byly napsány před bestiálním a podlým zavražděním Karla Liebknechta a Rosy Luxemburgové Ebertovou a Scheidemannovou vládou. Ve snaze zavděčit se buržoazii dovolili tito katani německým bělogvardějcům, těm hlídacím psům posvátného kapitalistického vlastnictví, lynčovat Rosu Luxemburgovou a výstřely do zad zabít Karla Liebknechta, přičemž vyrukovali se zjevně lživým tvrzením, že byl »zastřelen na útěku« (když v roce 1905 ruský carismus utápěl v krvi revoluci, častokrát se dopustil podobných vražd pod stejně lživou zámlinkou »útěku« vězňů); přitom tito katani kryli bělogvardějce autoritou vlády, která je prý zcela bez viny, která prý stojí nad třídami! Člověk nenalézá slov pro celou hanebnost a podlost tohoto katanského činu, který spáchali údajní socialisté. Dějiny si zjevně vyvolily cestu, na níž má být úloha »dělnických lajtnantů kapitalistické třídy« dovedena až k »nejvyššímu stupni« bestiality, hanebnosti

a podlosti. Ať si hlupáckové kautskisté ve svém listu Die Freiheit¹⁸⁴ vykládají o »soudu« ze zástupců »všech« »socialistických« stran (katany Scheidemanny považují tyto lokajské dušičky i nadále za socialisty!)[¹⁸⁶]. Tito hrdinové šosácké tuposti a měšťácké zbabělosti nechápou dokonce ani to, že soud je orgán státní moci a že v Německu se vede boj a občanská válka právě o to, kdo bude mít tuto moc v rukou: jestli buržoazie, kterou budou »obsluhovat« Scheidemannové v úloze katanů a pogromistů, Kautští jako opěvovatelé »čisté demokracie« [¹⁵⁴], nebo proletariát, který svrhne kapitalistické vykořisťovatele a rozdrtí jejich odpor.

Krev nejlepších představitelů světové proletářské internacionály, nezapomenutelných vůdců mezinárodní socialistické revoluce zocelí další a další masy dělníků pro boj na život a na smrt. A tento boj povede k vítězství. My jsme v Rusku prožili v létě 1917 »červencové dny«, kdy ruští Scheidemannové, menševici a eseři, rovněž zaštitili »státem« »vítězství« bělogvardějců nad bolševiky, kdy na petrohradské ulici lynčovali kozáci dělníka Voinova za šíření bolševických letáků.¹⁸⁵ Ze zkušenosti víme, jak rychle taková »vítězství« buržoazie a jejích pochopů vyléčí masy z iluzí o buržoazním demokratismu, o »všeobecném volebním právu« a podobně.

Dnes můžeme pozorovat mezi buržoazií a vládami Dohody určité kolísání. Část jich vidí, že už začíná demoralizace mezi spojeneckými vojsky v Rusku, která pomáhají bělogvardějcům a slouží té nejčernější monarchistické a statkářské reakci, že pokračovat ve vojenské intervenci a pokoušet se porazit Rusko, což by si vyžádalo po dlouhou dobu miliónovou okupační armádu, je tou nejspolehlivější cestou, jak co nejrychleji přenést proletářskou revoluci do zemí Dohody. Příklad německých okupačních vojsk na Ukrajině je dostatečně přesvědčivý.

Druhá část buržoazie v zemích Dohody je i nadále pro vojenskou intervenci, »hospodářské obklíčení« (Clemenceau) a zardoušení Sovětské republiky. Všechn tisk ve službách této buržoazie, tj. většina anglických a francouzských deníků, které si kapitalisté koupili, předpovídá rychlý krach sovětské moci, barvitě líčí hrůzy hladu v Rusku, rozšiřuje lži o »nepořádcích« a o »nestabilitě« sovětské vlády. Vojska bělogvardějců, statkářů a kapitalistů, kterým dodává Dohoda důstojníky, střelivo, peníze i pomocné oddíly, odřezávají hladovějící střední a severní Rusko od obilnic země, od Sibíře a Donu.

Hladovějící dělníci v Petrohradě a Moskvě, v Ivanovu-Vozněsensku i v ostatních dělnických centrech prožívají opravdu velké útrapy. Nikdy by dělnické masy nemohly vydržet takové útrapy, taková muka hladu, k nimž je odsuzuje vojenská intervence Dohody (intervence často maskovaná licoměrnými sliby, že nebude vysláno žádné »vlastní« vojsko, přičemž se nadále pokračuje v přísunu »barevných« jednotek, dále střeliva, peněz, důstojníků) — masy by takové útrapy nevydržely, kdyby dělníci nechápali, že hájí věc socialismu jak v Rusku, tak i na celém světě.

»Spojenecká« a bělogvardějská vojska se drží v Archangelsku, Permu, Orenburgu, Rostovu na Donu, Aščábádu, avšak »sovětské hnutí« dobylo Rigu a Charkov. Lotyšsko a Ukrajina se stávají sovětskými republikami. Dělníci vidí, že nepřinášejí velké oběti nadarmo, že sovětská moc vítězně postupuje, šíří se, roste a sílí na celém světě. Každý měsíc tvrdých bojů a nesmírných obětí upevňuje věc sovětské moci na celém světě a oslabuje její nepřátele, vykořisťovatele.

Vykořisťovatelé jsou dosud dost silní, aby mohli vraždit a lynčovat nejlepší vůdce světové proletářské revoluce, aby mohli znásobit oběti a útrapy dělníků v okupovaných nebo dobytých zemích a oblastech. Vykořisťovatelé na celém světě však nemají dost sil k tomu, aby mohli zadr-

žet vítězství světové proletářské revoluce, která osvobodí lidstvo od jha kapitálu a trvalé hrozby nových imperialistických válek, jež jsou za kapitalismu nevyhnutelné.

N. Lenin

21. ledna 1919

*Pravda, č. 16
a Izvěstija VCIK, č. 16
24. ledna 1919*

*Otištěno podle rukopisu
porovnaného s textem Pravdy*

PROJEV NA II. PORADĚ
VEDOUCÍCH ODDĚLENÍ
PRO MIMOŠKOLNÍ
VZDĚLÁVÁNÍ
PŘI GUBERNIÁLNÍCH
ODBORECH ŠKOLSTVÍ
A LIDOVÉ OSVĚTY
24. LEDNA 1919¹⁸⁶

Soudružky a soudruzi! Shromáždili jste se zde jako zástupci místních oddělení pro mimoškolní vzdělávání guberniálních sovětů. Nejsem bohužel blíže obeznámen s vaší činností, a proto se omezím jen na několik poznámek. Zdravím váš sjezd pracovníků z oblasti mimoškolního vzdělávání, tak významný z hlediska svých úkolů.

V našich školách zůstalo mnoho učitelů, kteří byli vychováni postaru, což způsobuje obtíže při přechodu od kapitalistického řádu k socialismu. Ať je to jakkoli podivné, u lidí majících vzdělání se setkáváme s houževnatým odporem. Kdo si zvykl pohlížet na starý aparát jako na svou doménu, ten slouží jen sobě a třídě vlastníků.

Situace v mimoškolním vzdělávání je lepší než ve školním vzdělávání.

V radě lidových komisařů jsme nedávno jednali o vytvoření komise pro sjednocení celé řady roztržštěných kulturně osvětových organizací. Mimoškolní vzdělávání je důležité pro přestavbu celého života. Musíme zde hledat nové cesty.

Je třeba si přiznat, že někteří noví a nezkušení představitelé sovětské moci používají mnohdy staré metody, a tím sovětskou moc kompromitují.

Myslím, že pracovníci z oblasti mimoškolního vzdělá-

vání musí zdolat těžký úkol. Ve stranické práci jsme si už vypracovali vlastní metody širokého působení na masy, musíme je ale spojit s metodami uplatňovanými v kulturně osvětové práci, zejména při výuce ve školách a zvláště při mimoškolním vzdělávání, což se nám ne vždy dařilo.

V mimoškolní práci jsou vám nápomocny pracující masy, které přímo žízní po znalostech, a to vám usnadňuje najít formy vzájemného kontaktu. Překotným postupem bychom zde toho dosáhli nejméně, zejména mezi masami s nízkou kulturní úrovní. Je třeba usilovat o užší spolupráci se stranickými organizacemi jakožto orgány propagandy a zapojit do mimoškolní práce masy. Setkali se iniciativa mas s patřičnou odezvou, můžete očekávat ty nejlepší výsledky. Dovolte mi ještě jednou vás pozdravit a popřát vám úspěch.

Vněškolnoje obrazovanije
č. 2/3, únor—březen 1919

Podle textu časopisu
Vněškolnoje obrazovanije

V Š I C H N I D O P R Á C E V Z Á S O B O V Á N Í A D O P R A V Ě!

Měl jsem již příležitost na posledním zasedání ÚVV upozornit^[62], že nadcházející pololetí bude pro Sovětskou republiku obzvlášť těžké. V prvním pololetí roku 1918 bylo vykoupeno 28 miliónů pudů obilí, ve druhém 67 miliónů pudů. První pololetí roku 1919 bude oproti předcházejícímu těžší.

Hlad je stále tíživější. Hrozivým nebezpečím se stává skvrnitý tyfus. Situace si žádá hrdinské úsilí, ale to, co děláme my, zdaleka a zdaleka nestačí.

Můžeme se zachránit a zlepšit situaci?

Nepochybně ano. Dobyť Ufy a Orenburgu, vítězství na jihu a pak vítězné sovětské povstání na Ukrajině¹⁸⁷ před námi otevírají ty nejpříznivější perspektivy.

Nyní jsme schopni opatřit podstatně víc obilí, než si vyžadují polohladové příděly potravin.

Milióny pudů obilí byly již shromážděny ve východní oblasti. Jejich odvoz zdržuje špatný stav dopravy. Na jihu umožňuje osvobození celé Voroněžské gubernie a části Donské oblasti získat navíc velké množství obilí, s nímž jsme dříve nepočítali. Konečně Ukrajina má přímo obrovské obilní přebytky a sovětská vláda Ukrajiny nám nabídla pomoc.

Dnes se nejen můžeme zachránit před hladem, ale můžeme dokonce vyhladovělému obyvatelstvu nezemědělského území Ruska dát dosyta najíst.

Brání nám v tom špatný stav dopravy a krajní nedostatek pracovníků v zásobování.

Musíme napnout všechny síly, opět a znovu probou-

zet energii v dělnických masách. Musíme se definitivně oprostít od zaběhnuté každodenní životní a pracovní rutiny. Musíme se vzchopit. Musíme přikročit k *revoluční mobilizaci* pracovníků pro zásobování a dopravu a přitom *se neomezovat* na »běžnou« práci, ale překročit její rámec a hledat stále nové metody k získávání a zapojování dalších sil.

I při tom »nejopatrnějším« a nejpesimističtějším odhadu máme dnes velmi pádné důvody pro předpoklad, že vítězství nad hladem a tyfem (vítězství *zcela* reálné) bude znamenat *úplný obrat* a zlepší celou hospodářskou situaci, neboť spojení s Ukrajinou a Taškentem nás zbavuje hlavních a zásadních příčin nouze a nedostatku surovin.

Vyhladovělé masy jsou pochopitelně unaveny, jejich únava přesahuje někdy lidské síly, ale je zde východisko; mohou bezpochyby znovu nabýt energie — tím spíš, že je stále zřejmější, že proletářská revoluce je na celém světě na vzestupu, což nám slibuje zásadní zlepšení nejen vnitřní situace, ale i našeho mezinárodního postavení.

Musíme se vzchopit.

Každá stranická organizace, každý odborový svaz, každá skupina odborově organizovaných dělníků nebo i neorganizovaných dělníků, kteří si ale chtějí »zabojovat« proti hladu — každá skupina pracovníků sovětských orgánů a vůbec občanů si musí položit otázku:

Co můžeme my udělat pro to, aby se všelidové tažení proti hladu rozšířilo a zesílilo?

Nemůžeme nahradit mužskou práci prací žen a přesunout ještě více mužů na obtížnější úkoly v dopravě a zásobování?

Nemůžeme poslat komisaře do závodů na opravu lokomotiv a vagónů?

Nemůžeme poskytnout armádě pracovníků v zásobování nové lidi?

Nemáme určit každého desátého nebo pátého člověka z našeho středu, z naší skupiny, z našeho závodu atd. pro

zásobovací armádu nebo pro mimořádně obtížnou a těžkou práci v železničních dílnách?

Nezabývají se někteří z nás takovou prací v sovětských orgánech nebo někde jinde, jež by se mohla omezit nebo i přerušit, aniž to otřese základními a nosnými pilíři státu? Není naší povinností bezodkladně mobilizovat tyto pracovníky do zásobování a dopravy?

Znovu a znovu zahájíme co nejmasovější nástup proti proklaté zásadě staré, kapitalistické společnosti, proti zásadě, kterou jsme po této společnosti zdědili, proti zásadě, která každého z nás větší či menší měrou infikovala a poznamenala, a zasadíme jí nový úder; je to zásada: Každý pro sebe, jen bůh pro všechny. Více než co jiného nás rdousí, deptá, svírá, hněte a ničí toto dědictví loupeživého, špinavého a krvavého kapitalismu. Tohoto dědictví se nelze zbavit najednou, ale je třeba proti němu bez ustání bojovat, nestačí se proti němu postavit jednou nebo dvakrát, nýbrž je třeba vždy znovu proti němu vyhlášovat a podnikat křížovou výpravu.

Zachránit milióny a desetimilióny před hladem a tyfem je možné, záchrana je blížká, hladová a tyfová krize, která se na nás valí, může být překonána a úplně odvrácena. Propadnout zoufalství by bylo absurdní, hloupé a ostudné. Snažit se uniknout každý sám, každý zvlášť, každý jak umí, aby sám nějak »vyvázl«, aby sám nějak odstrčil slabší a prodral se dopředu — znamená dezertovat, opouštět nemocné a vyčerpané soudruhy a celou situaci ještě zhoršovat.

Vybudovali jsme pevný základ Rudé armády, která se teď *probíla* přes neslýchané obtíže železnou linií statkářských a kapitalistických vojsk, jež podporují nejbohatší angličtí a francouzští miliardáři, probíla se k hlavním surovinovým zdrojům, k obilí, k bavlně a k uhlí. Vybudovali jsme tento základ, protože jsme pracovali nově, vedli jsme politickou propagandu na frontě, organizovali jsme komunisty v naší armádě a protože nejlepší lidé z dělnic-

kých řad na to obětavě vynaložili organizační a bojové úsilí.

Dosáhli jsme četných vítězství i na vnější vojenské frontě, i na vnitřní frontě, v boji s vykořisťovateli, se sabotážemi, v boji za obtížnou, svízelnou, trnitou, ale *správnou* cestu socialistické výstavby. Před sebou už máme úplné a rozhodující vítězství nejen v Rusku, ale i v mezinárodním měřítku.

Ještě trochu úsilí — a vymaníme se ze svírajících nás spárů hladu.

To, co jsme udělali a děláme pro Rudou armádu, uděláme ještě jednou a s novou energií pro to, aby se rozjela, rozvinula a zintenzívnila práce v oblasti zásobování a dopravy. Všichni naši nejlepší pracovníci musí dělat *tuto* práci. Pro každého, kdo chce a je schopen pracovat, se najde místo, každý, kdo bude chtít, může přispět k organizovanému a masovému vítězství nad rozvratem a hladem, pro každou aktivní sílu, pro každý talent, pro každý obor, pro každou profesi, pro každého člověka dobré vůle se může a musí najít uplatnění v této *mírové armádě* pracovníků v zásobování a dopravě — v mírové armádě, která teď musí pro dosažení úplného vítězství podpořit Rudou armádu, upevnit její vítězství a využít jich.

Všichni do práce v zásobování a dopravě!

26. ledna 1919

Pravda, č. 19
28. ledna 1919
Podepsán N. Lenin

Podle rukopisu

N Á V R H
U S N E S E N Í R A D Y
L I D O V Ý C H K O M I S A Ř Ů
O D R U Ž S T E V N I C T V Í¹⁸⁸

- I. Shromáždit informace o tom, jak družstva fakticky uskutečňují základní linii sovětské politiky, zejména:
- (1) nejen pokud jde o zapojování všeho obyvatelstva do družstev, ale i o to, zda vedení družstevních záležitostí připadlo převážně proletářskému a polo-proletářskému obyvatelstvu.
 - (2) pokud jde o takovou organizaci zásobování a rozdělování, aby chudina (= proletáři + polo-proletáři) skutečně získala výhody (zboží apod.) z odevzdávání *všech* obilních přebytků státu.
- ad 1 uložit družstevnímu odboru Nejvyšší národohospodářské rady a lidovému komisariátu zásobování, aby spolu s Ústředním statistickým úřadem shromáždily tyto informace. Zprávu za 14 dní.
- II. Uložit lidovému komisariátu zásobování, aby vypracoval instrukci o zástupcích sovětů v družstvech a rozvinul propagandistickou a organizační práci k realizaci této věci.
- III. Uložit dělnickému družstevnictví, aby podřídilo většinu dělnických družstev vedení Ústředního svazu spotřebních družstev, a zajistit, aby sem bylo možné převést zkušené *komunisty* se znalostí praxe.
- IV. Krestinskému — návrh dekretu o spotřebních komunách.

Napsáno 28. ledna 1919

Poprvé otištěno roku 1931

v publikaci Leninskij sbornik XVIII

Podle rukopisu

O S T A V U
A P R Á C I K N I H O V E N
N Á V R H U S N E S E N Í R A D Y L I D O V Ý C H
K O M I S A Ř Ů

Uložit knihovnickému oddělení *lidového komisariátu školství a osvěty*, aby každý měsíc uveřejňovalo a předkládalo radě lidových komisařů stručné faktografické údaje o tom, jak jsou realizována usnesení rady lidových komisařů ze 7. 6. 1918 a ze 14. 1. 1919^[96], dále jak ve skutečnosti stoupá počet knihoven a čítáren a jak se rozšiřují knihy mezi obyvatelstvem.

*Napsáno 30. ledna 1919
Otištěno 1. února 1919
v listu Izvěstija VCIK, č. 23*

Podle rukopisu

O O P A T Ř E N Í C H
K P Ř E C H O D U
O D B U R Ź O A Z N Í H O
D R U Ź S T E V N Í H O
K P R O L E T Á Ř S K É M U,
K O M U N I S T I C K É M U
Z Á S O B O V Á N Í
A R O Z D Ě L O V Á N Í¹⁹⁰

V otázce družstevních a spotřebních komun, projednávané nedávno v radě lidových komisařů (srovnej Izvěstija z 2. února^[5]), se jako *nejdůležitější* dostávají do popředí opatření k *přechodu* od buržoazního družstevnictví ke komunistickým spotřebním a výrobním sdružením veškerého obyvatelstva.

Dejme tomu, že družstva sdružují 98 % obyvatel. Na vesnicích tomu tak bývá.

Stávají se snad už tím družstva komunou?

Ne, *jestliže* tato družstva (1) poskytují výhody (dividendy podle podílů apod.) skupině zvláštních podílníků; (2) podržují si svůj zvláštní aparát, do nějž nemá přístup veškeré obyvatelstvo a zejména ne proletariát a poloproletariát; (3) při rozdělování produktů nezvýhodňují poloproletáře před středními rolníky a střední rolníky před boháči; (4) při opatrování produktů nekonfiskují přebytky nejprve u boháčů, pak u středních rolníků a neopírají se přitom o proletáře a poloproletáře. Atd. apod.

Veškerá obtížnost daného úkolu (a veškerý *obsah* tohoto bezodkladného úkolu, který máme před sebou) tkví v tom, že je nutné vypracovat soustavu *praktických* opatření k *přechodu* od starého družstevnictví (nezbytně buržoazního, pokud je v družstvech skupina *podílníků*,

kteří tvoří *menšinu* obyvatelstva, a rovněž z jiných příčin) k nové a skutečné *komuně* — opatření k přechodu od buržoazně družstevního k proletářskému, komunistickému zásobování a rozdělování.

Je nutné:

(1) zveřejnit tuto otázku v tisku;

(2) vyvolat soutěžení všech ústředních i místních orgánů sovětské moci (zejména Nejvyšší národohospodářské rady a národohospodářských rad, lidového komisariátu zásobování a zásobovacích orgánů, Ústředního statistického úřadu a lidového komisariátu zemědělství), zaměřené na řešení této otázky;

(3) uložit družstevnímu odboru Nejvyšší národohospodářské rady i všem orgánům zahrnutým v bodě 2, aby vypracovaly *program* příslušných opatření i formulář ke sběru informací o podobných opatřeních a o faktech umožňujících rozvinout tato opatření;

(4) stanovit odměnu za nejlepší program takovýchto opatření, za nejpoužitelnější program, za nejvhodnější a nejúčelnější formulář i způsob sběru příslušných informací.

Napsáno 2. února 1919

Poprvé otištěno roku 1931

v publikaci Leninskij sbornik XVIII

Podle rukopisu

O POSKYTNUTÍ KONCESE
NA VELKOU SEVERNÍ
ŽELEZNIČNÍ DRÁHU¹⁹¹
NÁVRH USNESENÍ RADY LIDOVÝCH
KOMISAŘŮ

1. Rada lidových komisařů souhlasí s vytyčenou trasou i celkovým plánem železniční trati;

2. udělení koncese představitelům zahraničního kapitálu považuje ze zásadního hlediska v zájmu rozvoje výrobních sil za obecně přípustné;

3. udělení dané koncese považuje za žádoucí a prakticky nezbytné;

4. pro urychlení praktického a definitivního řešení navrhnout, aby iniciátoři předložili doklady s odkazem na své spojení se solidními kapitalistickými firmami, schopnými realizovat celou věc a dovézt příslušný materiál;

5. uložit zvláštní komisi, aby do 14 dnů podala definitivní návrh smlouvy;

6. uložit komisariátu vojenství, aby do 14 dnů předložil své vyjádření ze strategického a vojenského hlediska.

*Napsáno 4. února 1919
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

LIDOVÉMU KOMISARIÁTU ŠKOLSTVÍ A OSVĚTY¹⁹²

Předejte, prosím, vašim knihovnickým oddělením (jak pro mimoškolní vzdělávání dospělých, tak pro státní knihovny aj.) mé dodatečné připomínky, uvedené níže, k otázce přednesené nedávno v radě lidových komisařů a sdělte mi své vyjádření (a vyjádření příslušných oddělení) k této věci.

Více než co jiného potřebují knihovny, přirozeně včetně »čtenářských koutků«, rozmanitých čítáren atp., vyvolat *soutěžení* mezi jednotlivými guberniemi, skupinami, čítárnami aj. apod.

Pravidelné předkládání *zpráv*, jež si nyní vyžádala rada lidových komisařů, musí posloužit *trojímu* účelu:

1. poskytovat jak sovětským orgánům, tak i všem občanům pravdivé a úplné *informace* o činnosti v této oblasti;

2. zapojit do této práce *samo obyvatelstvo*;

3. vyvolat *soutěžení* mezi pracovníky knihoven.

K tomu je nezbytné okamžitě vypracovat takové formuláře a formy zpráv, které by vyhovovaly uvedenému účelu.

Podle mne by měly být formuláře zpráv vyhotoveny v ústředí a pak by se měly v guberniích přetiskovat a rozesílat do všech odborů školství a lidové osvěty a do *všech* knihoven, čítáren, klubů atp.

V těchto formulářích je nutné *odlišit* (vytisknout například tučně) ony *povinné* otázky, za jejichž nezodpovězení

budou vedoucí knihoven atp. pohnání *před soud*. K těmto odpovědím pak připojit *značný* počet *nepovinných* odpovědí (v tom smyslu, že nezodpovězení nemusí mít nutně za následek pohnání před soud).

Povinné body formuláře musí zahrnovat například adresu knihovny (nebo čítárny atp.), jména a adresy vedoucího a členů vedení, počet knih a časopisů, údaj, kdy je otevřeno pro veřejnost apod. (od velkých knihoven jsou požadovány i další informace).

Nepovinné body musí zahrnovat ve formě otázek *všechna* zlepšení uplatněná ve Švýcarsku a v Americe (i v dalších zemích), aby bylo možné *stimulovat* (prémiiemi v podobě hodnotných knih, souborů atd.) ty, kteří uplatní největší počet zlepšení tím nejlepším způsobem.

Například: 1. můžete vykázat přesnými údaji zvyšující se *obrat* knih ve vaší knihovně? nebo 2. návštěvnost vaší čítárny? nebo 3. výměnu knih a časopisů s ostatními knihovnami a čítárnami? nebo 4. sestavení ústředního katalogu? nebo 5. nedělní činnost knihovny? nebo 6. večerní činnost knihovny? nebo 7. získávání nových vrstev čtenářů, žen, dětí, příslušníků neruských národů a národností apod.? nebo 8. uspokojování čtenářských dotazů? nebo 9. jednoduché a praktické metody skladování knih a časopisů? jejich uchovávání? mechanické prostředky přisunu knih ke čtení a jejich zařazování na místo? nebo 10. půjčování domů? nebo 11. zjednodušení záruk při půjčování domů? nebo 12. při zasílání poštou?

atd., atd., apod.

Za nejlepší zprávy i za úspěchy odměňovat premiiemi.

Knihovnická oddělení lidového komisariátu školství a osvěty musí ve svých zprávách *povinně* informovat radu lidových komisařů, *kolik* zpráv měsíčně dochází a jaké otázky jsou zodpovídány; výsledky.

*Napsáno nejdříve 8. února 1919
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

O D P O V Ě Ď N A D O T A Z R O L N Í K A¹⁹³

V listu Izvěstija CIK z 2. února byl uveřejněn dopis rolníka G. Gulova^[18], který se ptá, jaký je vztah naší dělnickorolnické vlády ke středním rolníkům, a hovoří o šířících se pověstech, že prý se Lenin s Trockým nesnášejí, že prý jsou mezi nimi velké názorové neshody, a to zrovna pokud jde o středního rolníka.

Soudruh Trockij už na to odpověděl v Dopise středním rolníkům^[113], který byl otištěn v listu Izvěstija VCIK 7. února. Soudruh Trockij v tomto dopise uvádí, že pověsti o názorových neshodách mezi námi dvěma jsou tou nejhorší a nejnestydatější lží, kterou šíří statkáři a kapitalisté nebo jejich vědomí i nevědomí přísluhovači. Pokud jde o mne, já prohlášení soudruha Trockého plně potvrzuji. Žádné názorové neshody mezi námi nejsou a pokud jde o střední rolníky, nejenže nejsou žádné neshody mezi mnou a Trockým, ale vůbec ani v komunistické straně, jejímiž jsme oba členy.

Soudruh Trockij ve svém dopise podrobně a zřetelně objasnil, proč strana komunistů a nynější dělnicko-rolnická vláda, zvolená sověty a patřící k této straně, nepovažuje střední rolníky za své nepřátele. Pod to, co řekl soudruh Trockij, se bez váhání podepíšu.¹⁹⁴

Neexistuje ani jeden dekret (zákon), ani jedno usnesení sovětské vlády, v němž by nebyl vyznačen rozdíl mezi třemi hlavními skupinami rolníků: první skupina je chudina (proletáři a poloproletáři, jak je zvykem je nazývat v ekonomické vědě). Těch je velmi mnoho. V době, kdy vládli statkáři a kapitalisté, byla chudina postižena jejich

útlakem nejtížeji ze všech. Ve všech zemích světa jsou tou nejpevnější oporou skutečného socialistického hnutí dělníci a podporující je vesnická chudina. Druhá skupina jsou kulaci, což jsou bohatí rolníci, kteří vysávají cizí práci, najímají buď dělníky, nebo půjčují peníze na úrok a podobně. Tato skupina jde ruku v ruce se statkáři a kapitalisty, nepřáteli sovětské vlády. Třetí skupina jsou střední rolníci. Ti nepatří mezi nepřátele sovětské vlády. Mohou být jejími přáteli, a o to my usilujeme a také toho dosáhneme. Všichni učitelé socialismu vždy uznávali, že dělníci budou muset svrhnout statkáře a kapitalisty, aby uskutečnili socialismus, ale se středními rolníky je dohoda možná a nutná.

Za vlády statkářů a kapitalistů opravdu jen málokterí ze středních rolníků, snad jeden ze sta, se domohli trvalého blahobytu, a i tak toho dosáhli jen na úkor chudiny, tím, že se sami stali kulaky. Obrovská většina středních rolníků bude však za vlády statkářů a kapitalistů nevyhnutelně zakoušet nouzi a výsměch boháčů. Je tomu tak ve všech kapitalistických zemích.

Za socialismu mohou žít v úplném a trvalém blahobytu jak všichni dělníci, tak i všichni střední rolníci do jednoho, aniž by tyli z cizí práce. Nikdy si ani jeden bolševik, ani jeden komunista, ani jeden rozumný socialista nepřipustil třeba jen myšlenku na násilný postup proti střednímu rolníkovi. Všichni socialisté vždycky hovořili o dohodě s ním, o postupném dobrovolném přechodu středních rolníků k socialismu.

Naše země byla čtyřletou zločinnou válkou kapitalistů zpustošena víc než ostatní země. Všude je zkáza a rozvrat, nikde žádné zboží, ve městech a nezemědělských guberniích vládne strašný, trýznivý hlad. Je třeba napnout všechny síly, abychom překonali rozvrat, zvítězili nad hladem, zvítězili nad vojsky statkářů a kapitalistů, kteří usilují o návrat staré vlády cara a boháčů, vykořisťovatelů. Na jihu i na Donu a i na Ukrajině jsou bělogvar-

dějci přemoženi, klestíme si cestu k palivu (uhlí) i k obilí. Stačí vynaložit ještě trochu úsilí a můžeme se zachránit před hladem. Ale rozvrat, který po sobě zanechala válka, je veliký a pouze dlouhotrvající obětavá práce všech pracujících může vyvést naši zemi na cestu trvalého blahobytu.

Ze stížností, které se ozývají z řad středních rolníků, je třeba si povšimnout stížností dvojího druhu. Za prvé jsou to stížnosti na přespříliš »panské«, nedemokratické a někdy i přímo nepřístojné chování představitelů místní správy, zejména v odlehlých končinách. Není pochyb, že ve vesnicích je obtížnější ustavit správnou kontrolu a dozor nad představiteli místní správy, někdy se vetrou ke komunistům nejhorší živly, nepoctiví lidé. Proti takovým lidem, kteří v rozporu se zákony sovětské vlády jednají s rolnictvem nespravedlivě, je nutné nelítostně bojovat, bez prodlení je odvolat a co nejostřeji je potrestat. Čestní dělníci a rolníci vynakládají všechno své úsilí na to, aby očistili Rusko od takovýchto »výškrabků« statkářského a kapitalistického způsobu života, kteří se opovažují chovat jako »páni«, zatímco podle zákonů naší dělnicko-rolnické republiky jsou povinni si počínat jako volení zástupci sovětů, kteří jdou svou svědomitostí a přísným dodržováním zákonů příkladem. Sovětská moc už potrestala zastřelením nemálo takových funkcionářů, kteří byli například usvědčeni z úplatkářství, a s podobnými darebáky skoncujeme definitivně.

Druhý typ ozývajících se stížností se týká rekvírování obilí, přísného zákazu volného obchodu obilím. Se zvůlí a nedodržováním zákonů naše vláda neúspěšně bojuje. Můžeme však dovolit volný obchod obilím? Ve zpustošené zemi se obilí nedostává, anebo je ho jen tak tak, a k tomu jsou ještě železniční trati zničeny válkou, takže přeprava probíhá velmi špatně.

Je-li nedostatek obilí, znamená volný obchod obilím šílenou spekulaci a vzestup cen na stovky rublů za

puď, protože hladový člověk dá za kousek chleba všechno. Volný obchod obilím v hladovějící zemi znamená ničím nespoutané zisky kulaků, nesvědomitých bohatých rolníků, kteří si z bídy a hladu lidí nacpou měšec. Volný obchod obilím v hladovějící zemi znamená vítězství bohatých nad chudými, protože bohatí si ho koupí i za nehorázné, šílené ceny a pro chudé nezůstane nic. Volný obchod obilím znamená pro bohaté svobodu obohacovat se a pro chudé svobodu umřít. Volný obchod obilím znamená návrat zpátky, k panství a neomezené vládě kapitalistů.

A to ne. My nechceme jít a nepůjdeme zpátky, k restauraci vlády kapitalistů, vlády peněz, k svobodnému obohacování se. Chceme jít kupředu k socialismu, k spravedlivému rozdělování obilí mezi všechny pracující. Všechny přebytky obilí musí být za spravedlivou cenu odevzdány sovětskému státu, a stát je musí rozdělit mezi pracující rovným dílem. Toto není možné dosáhnout náraz, zavést takovýto spravedlivý, socialistický pořádek není lehké. Je zapotřebí hodně a dlouho pracovat, vytvářet přísnou soudružskou disciplínu dělníků a rolníků, abychom vykořenili starou, kapitalistickou svobodu obchodu, svobodu obohacovat se, svobodu rvát se, svobodu utlačovat, která zalila celou zemi krví.

Do této obtížné práce se však nyní pustily milióny a milióny dělníků a rolníků. Každý čestný, poctivý rolník i dělník pochopil význam socialismu a houževnatě za něj bojuje.

Na celém světě je socialistická revoluce na vzestupu. Vláda kapitalistů, »svoboda obchodu« se nevrátí. Socialismus zvítězí.

N. Lenin

14. dubna 1919

Pravda, č. 35
a *Izvěstija VCIK*, č. 35
15. února 1919

Podle rukopisu

N Á V R H R A D I O T E L E G R A M U
L I D O V É H O K O M I S A Ř E
Z A H R A N I Č N Í C H V Ě C Í¹⁹⁵

V odpovědi na váš radiotelegram^[102] vám urychleně sdělují, že i když bernskou konferenci nepovažujeme ani za socialistickou, ani za v jakékoli míře zastupující dělnickou třídu, přesto povolujeme vaši komisi příjezd do Ruska a zaručujeme jí všestrannou možnost získávat informace, stejně jako povolíme příjezd za účelem získávání informací jakékoli buržoazní komisi, ať přímo, či nepřímo spjaté s kteroukoli buržoazní vládou, dokonce i s takovou, která vojensky napadla sovětskou republiku. Souhlasíme bez jakýchkoli podmínek s příjezdem vaší komise a přáli bychom si vědět, je-li vaše demokratická vláda, jakož i vlády ostatních demokratických zemí, jejichž občané jsou členy komise, ochotna povolit příjezd komise naší Sovětské republiky do těchto zemí.

*Napsáno 19. února 1919
Otištěno 20. února 1919
v listech Pravda, č. 39
a Izvěstija VCIK, č. 39*

Podle rukopisu

O ZASTAVENÍ
MENŠEVICKÉHO LISTU
PODKOPÁVAJÍCÍHO
OBRANU ZEMĚ
NÁVRH REZOLUCE CÚVV¹⁹⁶

Vzhledem k tomu,

1. že menševický list Vsegda vperjod ve svém čísle z 20. 2. 1919 v článku Zastavte občanskou válku definitivně prokázal své kontrarevoluční zaměření;

2. že heslo Pryč s občanskou válkou!, které dnes přímo vyhlašuje tento list v takové době, kdy vojska statkářů a kapitalistů vedená Kolčakem obsadila nejen Sibiř, ale i Perm, znamená pro Kolčaka podporu a pro dělníky a rolníky Ruska překážku, aby válku proti Kolčakovi dovedli k vítěznému konci;

3. že menševici, kteří v rezoluci své stranické porady odsoudili převážný počet menševiků členů strany, spolčujících se s majetnými třídami, tj. se statkáři a kapitalisty na Sibiři, v Archangelsku, na Volze, v Gruzii a na jihu, ve skutečnosti teď tímto způsobem začínají provádět tutéž politiku, jíž se slovy pokrytecky zříkají;[¹⁴]

4. že ti menševici, kteří nejsou licoměrnými přáteli statkářů a kapitalistů, projevují zase bezcharakterní kolísavost, která je vede až do Kolčakových služeb;

5. že sovětská moc ve chvíli posledního, rozhodujícího a nejostřejšího ozbrojeného boje proti vojskům statkářů a kapitalistů nemůže mezi sebou trpět lidi, kteří nejsou ochotni snášet těžká strádání společně s dělníky a rolníky bojujícími za spravedlivou věc;

6. že tito lidé znovu a znovu usilují o kolčakovskou demokracii, kde si buržoazie a její nohsledi tak dobře žijí, se ústřední výbor usnáší:

a) zastavit list Vsegda vperjod do té doby, dokud men-

ševici svými činy nedokáží svou rozhodnost důsledně skoncovat s Kolčakem a pevně se postavit na obranu a podporu sovětské moci;

b) učinit všechna předběžná opatření k tomu, aby menševici, kteří brání dělníkům a rolníkům ve vítězství nad Kolčakem, byli vypovězeni do oblasti kolčakovské demokracie.

*Napsáno 22. února 1919
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

K P R O V O L Á N Í N Ě M E C K Ý C H N E Z Á V I S L Ý C H¹⁹⁷

Zřídka kdy se dnes v Rusku podaří dostat zahraniční noviny: Blokáda, do níž nás uzavřeli »demokratičtí kapitalisté« Dohody, účinkuje, jak je vidět, velmi spolehlivě. Kapitalisté se bojí seznámit vzdělané americké, anglické a francouzské dělníky s negramotným a divokým bolševismem, bojí se, aby se země tohoto divokého bolševismu nedozvěděla o jeho úspěších na Západě.

Ale ať se činí četníci nové »Svaté aliance« jakkoli horlivě, stejně se pravda skrýt nedá!

V minulých dnech se mi podařilo seznámit se s několika čísly berlínského listu Die Freiheit, orgánu takzvané »nezávislé« německé sociální demokracie. Na první straně 74. čísla (z 11. 2. 1919) bylo uveřejněno obšírné provolání K německému revolučnímu proletariátu, podepsané ústředním výborem strany a její frakcí v německém Ústavodárném shromáždění. Ideje, nebo přesněji řečeno bezideovost tohoto provolání je tak příznačná nejen pro německé, ale i pro světové dělnické hnutí, že stojí za to si jí pozorně povšimnout.

Nejprve si však dovolím malé odbočení spjaté s osobní vzpomínkou. Mezi podpisy členů frakce nezávislých jsem si mimo jiné povšiml jmen Segera a Laukanta a vzpomněl jsem si na jednu tři roky starou záležitost. Setkal jsem se tehdy s Laukantem na poradě zimmerwaldovců v Bernu.¹⁹⁸ Tento, zřejmě vlivný, berlínský dělník působil dvojím dojmem: na jedné straně seriózní revoluční činnost mezi masami, na druhé straně překvapivý nedosta-

tek teoretických* a podivuhodná krátkozrakost. Laukantovi se nelíbily moje ostré výpady proti Kautskému (ideovému »vůdci« nezávislých, či vůdci jejich bezideovosti), ale neodmítl mi pomoc, když jsem mu ukázal, nedůvěřuje své špatné němčině, svůj vlastní text kratšího německého projevu**; citoval jsem v něm prohlášení »amerického Bebela« Eugena Debse, že by se dal raději zastřelit, než aby hlasoval pro úvěry na imperialistickou válku, a že on, Debs, by byl ochoten bojovat jedině ve válce dělníků proti kapitalistům. Na druhé straně, když jsem se značným rozhořčením ukazoval Laukantovi pasáž z Kautského článku, kde autor odsuzoval pouliční demonstrace dělníků jako avanturismus¹⁹⁹ (a to za Viléma II.), pokrčil Laukant rameny a odpověděl s klidem, který mě vyvedl z míry: »Tak pozorně to u nás dělníci nečtou! A copak já musím s každou řádkou Kautského souhlasit?«

*Napsáno v druhé polovině
února 1919*

*Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

* Z rukopisu zřejmě vypadlo slovo »zájmů« nebo »znalostí«. *Red.*
** Viz Sebrané spisy, sv. 27, Praha 1986, s. 251—252. *Red.*

*I. KONGRES
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY²⁰⁰
2.—6. BŘEZNA 1919*

*Projev na zahájení kongresu,
referát a závěrečný projev
poprvé uveřejněny roku 1920
v knize Der I. Kongress
der Kommunistischen Internationale,
Protokoll, Petrohrad
V ruštině poprvé otištěno
roku 1921 v knize Pervyj
kongress Kommunističes-
kogo internacionala. Proto-
koly, Petrohrad
Teze o buržoazní demokracii
a diktatuře proletariátu uveřej-
něny 6. března 1919 v 51. čísle
Pravdy a v 51. čísle listu
Izvěstija VCIK, 1. května 1919
v časopisu Kommunističeskij
internacional a v letech 1920
a 1921 v německém a ruském
vydání Protokolů; rezoluce*

*k tezím byla uveřejněna
11. března 1919 v 54. čísle
Pravdy a 1. května 1919
v 1. čísle časopisu Kommunističeskij internacional.
Podle textu ruského
vydání knihy
porovnaného s textem
německého vydání
Podle textu časopisu
Kommunističeskij interna-
cional porovnaného
s textem Pravdy*

P R O J E V
N A Z A H Á J E N Í K O N G R E S U
2. B Ř E Z N A

Z pověření ústředního výboru Komunistické strany Ruska zahajují první mezinárodní komunistický kongres. Nejprve prosím všechny přítomné, aby povstali a uctili tak památku nejlepších představitelů III. internacionály: Karla Liebknechta a Rosy Luxemburgové. (Všichni povstávají.)

Soudružky a soudruzi! Naše shromáždění má velký světodějný význam. Dokazuje krach všech iluzí buržoazní demokracie. Vždyť nejen v Rusku, ale i v nejvyspělejších evropských kapitalistických zemích, jako například v Německu, se občanská válka stala skutečností.

Buržoazie má panickou hrůzu ze vzrůstajícího se revolučního hnutí proletariátu. Je to pochopitelné, když uvážíme, že průběh událostí po imperialistické válce nevyhnutelně podporuje revoluční proletářské hnutí, že ve všech zemích začíná a sílí mezinárodní světová revoluce.

Lid si je vědom velikosti a významu boje, který se nyní rozpoutává. Je jen zapotřebí najít praktickou formu, která umožní proletariátu nastolit svou vládu. Takovou formou je systém sovětů [rad] s diktaturou proletariátu. Diktatura proletariátu! — tato slova byla doposud pro masy latinou. V důsledku rozšíření systému sovětů [rad] po celém světě byla tato latina přeložena do všech soudobých jazyků; dělnické masy našly praktickou formu diktatury. Zásluhou sovětské moci v Rusku, díky spartakovcům v Německu a podobným organizacím v dalších zemích, např. Shop Stewards' Committees v Anglii²⁰¹, ji široké masy dělníků pochopily. Všechno dokazuje, že revoluční

forma proletářské diktatury byla nalezena, že proletariát je nyní s to prakticky uplatnit svou vládu.

Soudružky a soudruzi! Myslím, že po událostech v Rusku a po lednovém boji v Německu je zvlášť důležité konstatovat, že rovněž v dalších zemích se prosazuje a začíná převládat nejnovější forma proletářského hnutí. Dnes jsem například četl v jednom antisocialistickém listě telegrafickou zprávu, že anglická vláda přijala birminghamskou dělnickou radu a vyjádřila ochotu uznat rady jako hospodářské organizace.²⁰² Systém sovětů [rad] zvítězil nejen v zaostalém Rusku, nýbrž i v nejvyspělejší evropské zemi — v Německu, jakož i v Anglii — v nejstarší kapitalistické zemi.

I když buržoazie dosud řádí, i když ještě může zahubit tisíce dělníků — vítězství bude naše, vítězství světové komunistické revoluce je jisté.

Soudružky a soudruzi! Srdečně vás vítám jménem ústředního výboru Komunistické strany Ruska a navrhuji přistoupit k volbám předsednictva. Prosím o jmenovité návrhy.

T E Z E A P R O J E V
O B U R Ź O A Z N Í D E M O K R A C I I
A D I K T A T U Ř E
P R O L E T A R I Á T U
4. B Ř E Z N A

1. Růst revolučního proletářského hnutí ve všech zemích způsobil, že se buržoazie a její agenti v dělnických organizacích křečovitě snaží najít ideově. politické argumenty na obranu vlády vykořisťovatelů. Mezi těmito argumenty zaujímá prvořadé místo odsouzení diktatury a obrana demokracie. Lživost a licoměrnost tohoto argumentu, opakovaného v tisícerých variantách v kapitalistickém tisku i na konferenci žluté internacionály v únoru 1919 v Bernu, jsou zřejmé všem, kdo nechtějí zradit základní principy socialismu.

2. Tato argumentace operuje především s pojmy »všeobecná demokracie« a »všeobecná diktatura«, aniž klade otázku, o jakou třídu jde. Takové mimotřídní nebo nadtřídní, zdánlivě všelidové pojetí otázky je přímým výsměchem základnímu učení socialismu, zejména teorii třídního boje, jež slovy uznávají, ale ve skutečnosti zapomínají ti socialisté, kteří přešli na stranu buržoazie. Protože v žádné civilizované kapitalistické zemi neexistuje »všeobecná demokracie«, nýbrž jen buržoazní demokracie, a také se nejedná o »všeobecnou diktaturu«, nýbrž o diktaturu utlačované třídy, tj. proletariátu, nad utlačovateli a vykořisťovateli, tj. nad buržoazií, aby byl překonán odpor, který kladou vykořisťovatelé v boji za svou vládu.

3. Dějiny učí, že žádná utlačovaná třída nikdy nedosáhla a ani nemohla dosáhnout moci, neprošla-li obdobím diktatury, tj. dobytí politické moci a násilného potla-

čení nejzuřivějšího a nejběsilejšího odporu, nezastavujícího se před žádnými zločiny, odporu, který vždy kladli vykořisťovatelé. Buržoazie, jejíž nadvládu nyní obhajují socialisté vystupující proti »všeobecné diktatuře« a horlivě hlásající »všeobecnou demokracii«, si dobyla moc ve vyspělých zemích řadou povstání, občanských válek, násilným potlačením králů, feudálních pánů, otrokářů a jejich pokusů o restauraci. Socialisté všech zemí tisíckrát a miliónkrát objasňovali lidu třídní charakter těchto buržoazních revolucí a této buržoazní diktatury ve svých knihách, brožurách, v rezolucích svých sjezdů a ve svých agitačních projevech. Proto nynější obhajoba buržoazní demokracie řečením o »všeobecné demokracii« a nynější nářky nad diktaturou proletariátu a pokřik proti ní v podobě pokřiku o »všeobecné diktatuře« jsou přímo zradou socialismu, faktickým přechodem na stranu buržoazie, popřením práva proletariátu na vlastní, proletářskou revoluci, obhajobou buržoazního reformismu právě v takové historické chvíli, kdy buržoazní reformismus na celém světě zkrachoval a kdy válka vytvořila revoluční situaci.

4. Všichni socialisté při objasňování třídního charakteru buržoazní civilizace, buržoazní demokracie a buržoazního parlamentarismu vyslovovali myšlenku, kterou s maximální vědeckou přesností formulovali Marx a Engels, totiž že i nejdemokratičtější buržoazní republika není ničím jiným než nástrojem k potlačování dělnické třídy buržoazií, masy pracujících hrstkou kapitalistů.²⁰³ Mezi těmi, kteří dnes křičí proti diktatuře a volají po demokracii, není ani jeden revolucionář, ani jeden marxista, který by se před dělníky nezaklánil a nezapřisahal, že uznává tuto základní pravdu socialismu; avšak nyní, kdy se revoluční proletariát dostává do varu a do pohybu, který směřuje k rozdrčení tohoto potlačovacího nástroje a k dobytí proletářské diktatury, tvrdí tito zrádci socialismu, že prý buržoazie darovala pracujícím »čistou demo-

kracii«, že prý se buržoazie zřekla odporu a je ochotna se podrobit většině pracujících, že prý v demokratické republice žádný státní nástroj k potlačování práce kapitálem nebyl a není.

5. Pařížská komuna, na kterou pění chvalozpěvy všichni, kdož chtějí být považováni za socialisty, neboť vědí, že s ní dělnické masy vřele a upřímně sympatizují, ukázala obzvlášť názorně dějinnou podmíněnost a omezenost buržoazního parlamentarismu a buržoazní demokracie — institucí, které, ač ve srovnání se středověkem nanejvýš pokrokové, nezbytně vyžadují radikální změny v epoše proletářské revoluce. Právě Marx, jenž nejlépe zhodnotil dějinný význam Komuny, ukázal při jejím rozboru vykořisťovatelský charakter buržoazní demokracie a buržoazního parlamentarismu, kdy utlačované třídy získávají jednou za několik let právo rozhodovat, který zástupce majetných tříd bude »zastupovat a potlačovat« (»ver- und zertreten«)²⁰⁴ lid v parlamentě. Právě dnes, kdy se hnutí za sověty [rady] šíří po celém světě a před zraky všech pokračuje v díle Komuny, zapomínají zrádci socialismu na konkrétní zkušenosti a konkrétní lekce Pařížské komuny a opakují staré buržoazní tlachy o »všeobecné demokracii«. Komuna nebyla parlamentním zřízením.

6. Význam Komuny je dále v tom, že se pokusila zničit, od základů rozbít buržoazní státní aparát, byrokratický, soudní, vojenský i policejní, a nahradit jej samosprávnou masovou organizací dělníků, v níž nebyla rozdělena zákonodárná a výkonná moc. Všechny současné buržoazně demokratické republiky včetně německé republiky, kterou zrádci socialismu na výsměch pravdě nazývají proletářskou, si tento státní aparát uchovávají. Tak se znovu a znovu zcela názorně potvrzuje, že pokřik na obranu »všeobecné demokracie« je ve skutečnosti obranou buržoazie a jejích vykořisťovatelských privilegií.

7. »Svoboda shromažďování« může být vzata za příklad požadavků »čisté demokracie«. Každý uvědomělý

dělník, který se neodtrhl od své třídy, okamžitě pochopí, že by bylo absurdní slibovat svobodu shromažďování vykořisťovatelům v takové době a za takové situace, kdy se vykořisťovatelé brání svému svržení a hájí svá privilegia. Když byla buržoazie revoluční, neposkytla ani v Anglii roku 1649, ani ve Francii roku 1793 »svobodu shromažďování« monarchistům a šlechticům, kteří zvali do země cizí vojska a »shromažďovali se«, aby podnikali pokusy o restauraci. Jestliže dnešní buržoazie, která se už dávno stala reakční, požaduje na proletariátu předem záruku »svobody shromažďování« pro vykořisťovatele bez ohledu na to, jaký odpor budou kapitalisté klást svému vyvlastnění, dělníci se pokrytectví buržoazie jenom vysmějí.

Na druhé straně dělníci velmi dobře vědí, že »svoboda shromažďování« je i v nejdemokratičtější buržoazní republice prázdnou frází, neboť boháči mají k dispozici všechny nejlepší veřejné i soukromé budovy mají rovněž dost volného času k pořádání schůzí, a také jim buržoazní mocenský aparát poskytuje ochranu. Měštští a vesničtí proletáři a drobní rolníci, tj. obrovská většina obyvatelstva, nemají ani jedno, ani druhé, ani třetí. A dokud je tomu tak, je »rovnost«, tj. »čistá demokracie«, podvod. K dosažení skutečné rovnosti, ke skutečnému uplatnění demokracie pro pracující, je nutné nejprve vzít vykořisťovatelům všechny veřejné a přepychové soukromé budovy, je nutné nejprve poskytnout pracujícím volný čas a je nutné, aby jeho svobodu shromažďování chránili ozbrojení dělníci, a nikoli šlechtičtí synkové nebo kapitalističtí důstojníci s otupělými vojáky.

Teprve po takové změně můžeme mluvit o svobodě shromažďování a o rovnosti, aniž to bude výsměch dělníkům, pracujícím a chudině. Takovou změnu však nemůže provést nikdo jiný než avantgarda pracujících, proletariát, který vykořisťovatele, buržoazii smete.

8. »Svoboda tisku« je také jedním z hlavních hesel »čis-

té demokracie«. Rovněž tady dělníci vědí, a socialisté všech zemí to miliónkrát přiznali, že tato svoboda je podvod, dokud mají nejlepší tiskárny a největší zásoby papíru kapitalisté a dokud zůstává v moci kapitálu tisk, který se na celém světě projevuje tím výrazněji, tím pronikavěji a tím cyničtěji, čím vyspělejší je demokratismus a republikánské zřízení, jako je tomu např. v Americe. Aby bylo dosaženo skutečné rovnosti a opravdové demokracie pro pracující, pro dělníky a rolníky, je nutné nejprve zabránit kapitálu najímat si autory, kupovat vydavatelství a podplácet tisk; ale k tomu je nezbytné svrhnout jeho kapitálu, svrhnout vykořisťovatele a potlačit jejich odpor. Kapitalisté nazývali vždy »svobodou« svobodu bohatých obohacovat se a svobodu dělníků umírat hladem. Svobodou tisku nazývají kapitalisté svobodu bohatých podplácet tisk, svobodu využívat bohatství k vytváření a falšování takzvaného veřejného mínění. Obhájci »čisté demokracie« se tedy ve skutečnosti znovu ukazují jako obhájci nejspinavějšího a nejprodejnějšího systému vlády bohatých nad hromadnými sdělovacími prostředky, jako podvodníci, kteří klamou lid, kteří jej líbivými, dobře znějícími a skrz naskrz falešnými frázemi odvádějí od dějinného úkolu vysvobodit tisk z područí kapitálu. Skutečnou svobodu a rovnost ztělesní takový společenský řád, který budoují komunisté a v němž nebude možné obohacovat se na cizí účet, v němž nebude subjektivní možnost ani přímo, ani nepřímo podřizovat tisk moci peněz a pro žádného pracujícího (nebo jakkoli početnou skupinu pracujících) tu nebudou překážky, aby měli a uplatňovali rovné právo na používání tiskáren a papíru, patřících společnosti.

9. Dějiny 19. a 20. století nám ukázaly ještě před válkou, co to ona opěvovaná »čistá demokracie« za kapitalismu ve skutečnosti je. Marxisté vždy říkali, že čím vyspělejší a »čistší« je demokracie, tím nezastřenějším, ostřejším a bezohlednějším se stává třídní boj, v tím »čistší« podobě se projevuje útlak kapitálu a diktatura buržoazie.

Dreyfusova aféra v republikánské Francii, krvavé masakrování stávkujících dělníků najatými tlupami vyzbrojenými kapitalisty ve svobodné a demokratické americké republice — tyto a tisíce podobných faktů odhalují pravdu, kterou se buržoazie marně snaží skrýt, totiž že i v těch nejdemokratičtějších republikách vládne ve skutečnosti teror a diktatura buržoazie, projevující se otevřeně pokaždé, kdy se vykořisťovatelům začne zdát, že se moc kapitálu otřásá.

10. Imperialistická válka v letech 1914—1918 definitivně odhalila dokonce i zaostalým dělníkům tento skutečný charakter buržoazní demokracie, jaký má dokonce i v těch nejsvobodnějších republikách, jako charakter diktatury buržoazie. Pro obohacení německé nebo anglické skupiny milionářů nebo miliardářů byly pobity desetimiliony lidí a v nejsvobodnějších republikách byla nastolena vojenská diktatura buržoazie. Tato vojenská diktatura přetrvává v zemích Dohody i po porážce Německa. Právě válka pracujícím nejvíce otevřela oči, strhla z buržoazní demokracie falešné pozlátko a ukázala lidem bezuzdnou spekulaci a honbu za ziskem ve válce a v souvislosti s válkou. Ve jménu »svobody a rovnosti« vedla buržoazie tuto válku, ve jménu »svobody a rovnosti« se neslýchaně obohacovali váleční dodavatelé. Žádné úsilí žluté bernské internacionály nezastře před masami vykořisťovatelský charakter buržoazní svobody, buržoazní rovnosti a buržoazní demokracie, který byl nyní v celé své úplnosti odhalen.

11. V nejrozvinutější kapitalistické zemi na evropské pevnině, v Německu, již první měsíce republikánské svobody, kterou přinesla porážka imperialistického Německa, ukázaly německým dělníkům a celému světu skutečnou třídní podstatu buržoazní demokratické republiky. Zavraždění Karla Liebknechta a Rosy Luxemburgové je událost světodějného významu nejen proto, že tragicky zahynuli nejlepší lidé a vůdcové skutečně proletářské, Komunistické internacionály, nýbrž i proto, že byla defi-

nitivně odhalena třídní podstata vyspělého evropského — a bez nadsázky můžeme říct: ve světovém měřítku vyspělého — státu. Jestliže zatčené, tj. ty, které státní moc vzala pod svou ochranu, mohli za vlády sociálpatriotů důstojníci a kapitalisté beztrestně zavraždit, pak je demokratická republika, v níž je něco takového možné, diktaturou buržoazie. Lidé, kteří vyjadřují své pobouření nad zavražděním Karla Liebknechta a Rosy Luxemburgové, ale nechápou tuto pravdu, prozrazují tím jen buď svou tupost, nebo své pokrytectví. »Svoboda« v jedné z nejsvobodnějších a nejvyspělejších republik světa, v německé republice, je svoboda beztrestně vraždit zatčené vůdce proletariátu. A nemůže tomu být jinak, dokud se udržuje kapitalismus, neboť vývoj demokratismu neotupuje, nýbrž zostruje třídní boj, který působením všech výsledků a vlivů války i jejích následků dosáhl bodu varu.

V celém civilizovaném světě jsou nyní bolševici vypořádáni, perzekvováni a žalářováni, jako např. v jedné z nejsvobodnějších buržoazních republik, ve Švýcarsku; v Americe jsou pořádány na bolševiky pogromy apod. Z hlediska »všeobecné demokracie« nebo »čisté demokracie« je přímo směšné, že vyspělé, civilizované, demokratické, po zuby ozbrojené státy se bojí přítomnosti několika desítek lidí ze zaostalého, hladového a rozvráceného Ruska, které buržoazní tisk v desetimiliónech výtisků nazývá barbarským, zločinným atd. Je jasné, že společenské poměry, které mohly zplodit takový křiklavý rozpor, jsou ve skutečnosti diktaturou buržoazie.

12. Za takové situace je diktatura proletariátu jako prostředek k svržení vykořisťovatelů a potlačení jejich odporu nejen plně oprávněná, nýbrž i absolutně nezbytná pro všechny pracující jako jediná záštita proti diktatuře buržoazie, jež vedla k válce a nové války připravuje.

To hlavní, co nechápou socialisté a co způsobuje jejich teoretickou krátkozrakost, co je vrhá do zajetí buržoazních předsudků a vede k jejich politické zradě na proleta-

riátu, je skutečnost, že v kapitalistické společnosti při jakémkoli vážnějším zostření třídního boje, jež je této společnosti vlastní v samé její podstatě, nemůže být třetí cesta: je tu buď diktatura buržoazie, nebo diktatura proletariátu. Všechny sny o nějaké třetí cestě jsou reakční maloburžoazní lamentací. To dosvědčují také zkušenosti z více než stoletého vývoje buržoazní demokracie a dělnického hnutí ve všech vyspělých zemích a zejména zkušenosti z posledních pěti let. To potvrzuje rovněž celá politickoeconomická věda, celý obsah marxismu, objasňujícího ekonomickou nevyhnutelnost diktatury buržoazie za zbožního hospodářství, kterou nemůže odstranit nikdo jiný než třída, kterou sám vývoj kapitalismu podporuje, rozmnožuje, sjednocuje a posiluje, tj. třída proletářů.

13. Další teoretickou a politickou chybou socialistů je jejich nepochopení skutečnosti, že od zárodků demokracie objevující se poprvé ve starověku se její formy v průběhu tisíciletí nevyhnutelně střídaly, tak jak jedna vládnoucí třída střídala druhou. V řeckých starověkých republikách, ve středověkých městech a ve vyspělých kapitalistických zemích má demokracie různé formy a v různé míře je uplatňována. Bylo by zhola nesmyslné se domnívat, že k nejhlubší revoluci v dějinách lidstva, k přechodu moci od menšiny vykořisťovatelů k většině vykořisťovaných, uskutečňujícímu se poprvé na světě, může dojít ve starém rámci staré, buržoazní, parlamentní demokracie, že se může odbýt bez drastických zlomů, bez vytvoření nových forem demokracie a nových institucí, které ztělesňují nové podmínky jejího uplatnění atd.

14. Diktatura proletariátu má s diktaturou jiných tříd shodný rys v tom, že je jako každá jiná diktatura vyvolána nutností potlačit násilím odpor třídy, která ztrácí politickou nadvládu. Základní rozdíl mezi diktaturou proletariátu a diktaturou ostatních tříd — diktaturou statkářů ve středověku, diktaturou buržoazie ve všech civilizovaných

kapitalistických zemích — spočívá v tom, že diktatura statkářů i diktatura buržoazie byla násilným potlačováním odporu obrovské většiny obyvatelstva, totiž pracujících. Naproti tomu diktatura proletariátu je násilným potlačováním odporu vykořisťovatelů, tj. nepatrné menšiny obyvatelstva, statkářů a kapitalistů.

Z toho opět vyplývá, že diktatura proletariátu musí nevyhnutelně přinést nejenom změnu demokratických forem a institucí, všeobecně řečeno, nýbrž právě takovou jejich změnu, která umožní masám utlačovaným kapitalismem, pracujícím třídám, tak široce v praxi uplatňovat demokratismus, jak to dosud nemá ve světě obdoby.

A vskutku, forma diktatury proletariátu, která již byla fakticky vytvořena, tj. sovětská moc v Rusku, Rätssystem* v Německu, Shop Stewards' Committees a jiné obdobné instituce sovětského typu v dalších zemích, všechny tyto formy obsahují a přinášejí právě pracujícím třídám, tj. obrovské většině obyvatelstva, takovou faktickou možnost využití demokratických práv a svobod, jaká dosud nikdy neexistovala ani přibližně i v těch nejlepších a nejdemokratičtějších buržoazních republikách.

Podstata sovětské moci tkví v tom, že stálým a jediným základem veškeré státní moci, celého státního aparátu je masová organizace právě oněch tříd, které utlačoval kapitalismus, tj. dělníků a poloproletářů (rolníků, kteří nevykořisťují cizí práci a pravidelně jsou nuceni prodávat alespoň část své pracovní síly). Právě ty masy, které byly i v těch nejdemokratičtějších buržoazních republikách si ce podle zákona rovnoprávné, avšak ve skutečnosti tisíceřými způsoby a úskoky vylučované z účasti na politickém životě a zbavované možnosti využívat demokratická práva a svobody, jsou nyní zapojovány do trvalé a nutné a přitom rozhodující účasti na demokratické správě státu.

15. Rovnost občanů bez rozdílu pohlaví, náboženství,

* — systém rad. Red.

rasy a národnosti, kterou buržoazní demokracie vždy a všude slibovala, ale nikde neuskutečnila a v důsledku nadvlády kapitalismu ani uskutečnit nemohla, realizuje sovětská moc neboli diktatura proletariátu ihned a plně, neboť učinit to může jedině vláda dělníků, kteří nejsou zainteresováni na soukromém vlastnictví výrobních prostředků a na boji za jejich rozdělení a znovurozdělení.

16. Stará, tj. buržoazní demokracie a parlamentarismus byly uspořádány tak, že právě masy pracujících byly nejvíc izolovány od správního aparátu. Sovětská moc, tj. diktatura proletariátu, je naopak uspořádána tak, aby masy pracujících správnímu aparátu přiblížila. Témuž cíli slouží sloučení zákonodárné a výkonné moci za sovětské organizace státu a nahrazení územních volebních obvodů výrobními jednotkami, jako jsou závod a továrna.

17. Vojsko bylo potlačovacím aparátem nejen za monarchie. Zůstalo jím i ve všech buržoazních, dokonce i v těch nejdemokratičtějších republikách. Pouze sovětská moc jako stálá státní organizace právě těch tříd, jež byly dříve utlačovány kapitalismem, je s to odstranit podřízení vojska buržoaznímu velení a dosáhnout toho, že vojsko opravdu splyne s proletariátem, je s to skutečně ozbrojit proletariát a odzbrojit buržoazii, bez čehož nemůže socialismus zvítězit.

18. Sovětská organizace státu je přizpůsobena vedoucí úloze proletariátu jako třídy, kterou kapitalismus nejvíce zkoncentroval a uvědomil. Zkušenosti všech revolucí a všech hnutí utlačovaných tříd, zkušenosti celosvětového socialistického hnutí nás učí, že jedině proletariát je s to sjednotit a vést za sebou rozptýlené a zaostalé vrstvy pracujícího a vykořisťovaného obyvatelstva.

19. Jedině sovětská organizace státu je s to skutečně rázem rozbít a definitivně zničit starý, tj. buržoazní, byrokratický a soudní aparát, který byl za kapitalismu zachován a nezbytně musel být zachován i v těch nejdemo-

kratičtějších republikách a který byl přitom fakticky největší překážkou uplatnění demokratismu pro dělníky a pracující lid. Pařížská komuna udělala na této cestě první světodějný krok, sovětská moc druhý.

20. Odstranění státní moci je cíl, který si vytkli všichni socialisté, Marx mezi nimi a v jejich čele. Bez dosažení tohoto cíle je skutečný demokratismus, tj. rovnost a svoboda, neuskutečnitelný. K tomuto cíli však vede prakticky jedině sovětská čili proletářská demokracie, neboť trvalým a nutným zapojováním masových organizací pracujících do správy státu neprodleně začíná připravovat úplné odumření jakéhokoli státu.

21. Úplný bankrot socialistů, kteří se sešli v Bernu, jejich naprosté nepochopení nové, tj. proletářské demokracie jsou patrné zejména z následujících událostí: 10. února 1919 ukončil Branting v Bernu mezinárodní konferenci žluté internacionály. 11. února 1919 bylo v Berlíně v listu Die Freiheit, v deníku příslušníků této internacionály, uveřejněno svolání strany »nezávislých« k proletariátu^[131]. V tomto svolání se přiznává, že Scheidemannova vláda má buržoazní charakter, a vytýká se jí, že chce zrušit rady, které jsou nazývány Träger und Schützer der Revolution — nositeli a ochránci revoluce, a navrhuje se v něm rady legalizovat, poskytnout jim státní práva, poskytnout jim právo pozastavovat usnesení Národního shromáždění a nechat o nich rozhodnout hlasováním všeho lidu.

Tento návrh znamená úplný ideologický bankrot teoretiků, kteří hájí demokracii a nepochopili její buržoazní charakter. Směšný pokus sloučit systém rad, tj. diktaturu proletariátu, s Národním shromážděním, tj. s diktaturou buržoazie, odhaluje nadobro jak myšlenkovou ubohost žluťáckých socialistů a sociálních demokratů, tak jejich maloburžoazní politickou reakčnost a jejich zbabělé ústupky nezadržitelně rostoucí síle nové, proletářské demokracie.

22. Odsuzovala-li bolševismus většina žluté internacionály v Bernu, která se neodvážila formálně odhlasovat příslušnou rezoluci ze strachu před dělnickými masami, odpovídá to třídnímu hledisku. Tato většina je totiž úplně solidární s ruskými menševiky a esery, jakož i se Scheidemanny v Německu. Ruští menševici a eseři si stěžují na pronásledování ze strany bolševiků, přičemž se snaží utajit fakt, že jsou pronásledováni za svou účast v občanské válce na straně buržoazie proti proletariátu. Stejně tak Scheidemannové a jejich strana již prokázali v Německu svou účast v občanské válce na straně buržoazie proti dělnictvu.

Je proto zcela přirozené, že většina účastníků bernské žluté internacionály se vyslovila pro odsouzení bolševiků. Projevila se v tom nikoli obrana »čisté demokracie«, nýbrž sebeobrana lidí, kteří vědí a cítí, že stojí v občanské válce na straně buržoazie proti proletariátu.

Proto tedy nelze popřít, že z třídního hlediska je usnesení většiny žluté internacionály správné. Proletariát se nesmí bát pravdy, musí se jí podívat přímo do očí a vyvodit z toho všechny politické závěry.

Soudružky a soudruzi! Chtěl bych k posledním dvěma bodům ještě něco dodat. Věřím, že soudruzi, kteří nám mají podat zprávu o bernské konferenci, nám o tom budou referovat podrobněji.

Na bernské konferenci nebylo po celou dobu zasedání řečeno ani slovo o významu sovětské moci. V Rusku o této otázce diskutujeme už dva roky. V dubnu 1917 na konferenci strany jsme již teoreticky i politicky vytyčili otázku: »Co je to sovětská moc, jaký je její obsah, v čem je její historický význam?« Už téměř dva roky diskutujeme o této otázce a na našem sjezdu strany jsme k tomu schválili rezoluci.²⁰⁵

Berlínský list Die Freiheit otiskl 11. února provolání k německému proletariátu^[131], podepsané nejen vůdci nezávislých sociálních demokratů Německa, nýbrž i všemi

členy frakce nezávislých. V srpnu 1918 napsal Kautsky, největší teoretik těchto nezávislých, ve své brožuře Diktatura proletariátu^[154], že je pro demokracii i pro orgány sovětské moci, že však sověty [rady] mají mít jen hospodářský význam a nemají být nikterak uznávány za státní organizace. Totéž opakuje Kautsky v listu Die Freiheit z 11. listopadu a 12. ledna. Dne 9. února vychází článek Rudolfa Hilferdinga^[149], který je rovněž považován za jednu z největších teoretických autorit II. internacionály. Hilferding navrhuje sloučit systém rad právně, pomocí státního zákonodárství, s Národním shromážděním. To bylo 9. února. Dne 11. února tento návrh přijala celá strana nezávislých a uveřejnila jej jako svolání.

Přestože Národní shromáždění již existuje, a dokonce poté, co se »čistá demokracie« stala skutkem, poté, co největší teoretikové nezávislých sociálních demokratů prohlásili, že se orgány typu sovětů nesmějí stát státními organizacemi, přes to všechno — opět kolísání! To dokazuje, že z nového hnutí a podmínek jeho boje tito pánové skutečně nic nepochopili. Dokazuje to však ještě další věc, totiž že musí existovat podmínky a příčiny vyvolávající toto kolísání! Když nám po všech těch událostech, po této téměř dvouleté vítězné revoluci v Rusku předkládají takové rezoluce, jaké schválila bernská konference, v nichž se o sovětech [radách] a jejich významu neříká vůbec nic a ani jeden delegát se v žádném svém projevu o tom ani slovem nezmínil, můžeme plným právem prohlásit, že jako socialisté a teoretici jsou pro nás všichni tito pánové mrtvi.

Ale prakticky, z politického hlediska je to, soudružky a soudruzi, důkaz, že mezi masami nastává velký obrat, když tito nezávislí, kteří byli teoreticky a zásadně proti těmto státním organizacím, najednou navrhují takovou hloupost jako sloučení Národního shromáždění se systémem rad, tj. sloučení diktatury buržoazie s diktaturou proletariátu. Vidíme, jak všichni tito pánové jako socialis-

té i jako teoretici zkrachovali a jaké obrovské změny probíhají mezi masami. Zaostalé masy německého proletariátu přecházejí k nám, už se k nám přidaly! Význam Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, nejlepší složky bernské konference, se tedy z teoretického a socialistického hlediska rovná nule; avšak určitý význam tato strana má a ten tkví v tom, že tyto kolísavé živly jsou pro nás ukazatelem nálad zaostalých částí proletariátu. V tom je také podle mého přesvědčení velký historický význam této konference. V naší revoluci jsme zažili něco podobného. Naši menševici prošli téměř přesně tímž vývojem jako teoretici nezávislých v Německu. Zpočátku byli pro sověty, protože v nich měli většinu. Tehdy bylo slyšet jedině: »Ať žijí sověty!«, »Za sověty!«, »Sověty jsou revoluční demokracie!« Když jsme však v sovětech získali většinu my, bolševici, spustili jinou písničku, totiž že sověty nemohou existovat vedle Ústavodárného shromáždění, a různí menševičtí teoretici dělali téměř stejné návrhy jako němečtí nezávislí na sloučení systému rad s Ústavodárným shromážděním a na jejich začlenění do státní organizace. Zde se znovu ukazuje, že v obecných rysech probíhá proletářská revoluce na celém světě stejně. Nejprve spontánní vytváření sovětů [rad], potom jejich šíření a zdokonalování a pak vyvstane v praxi otázka: sověty [rady], anebo Národní shromáždění, anebo Ústavodárné shromáždění, anebo buržoazní parlamentarismus; potom zmatek mezi vůdci a nakonec — proletářská revoluce. Já ovšem soudím, že po téměř dvou letech revoluce nemůžeme formulovat otázku jen takto, nýbrž že musíme přijít s konkrétním usnesením, protože rozšíření systému sovětů [rad] je pro nás, a zejména pro většinu západoevropských zemí, nejdůležitějším úkolem.

Chtěl bych zde uvést jen jednu rezoluci menševiků. Poprosil jsem soudruha Obolenského, aby ji přeložil do němčiny. Slíbil mi to, ale bohužel zde není. Vynasnažím se ji citovat z paměti, protože zde nemám její úplný text.

Pro cizince, který o bolševismu nic neslyšel, je velmi těžké vytvořit si vlastní názor na naše sporné otázky. Všechno, co tvrdí bolševici, menševici popírají, a naopak. V boji to samozřejmě ani jinak být nemůže, a proto je obzvlášť důležité, že poslední konference menševické strany v prosinci 1918 schválila dlouhou, podrobnou rezoluci^[108], která byla v plném znění otištěna v menševickém listu *Gazeta pečatnikov*²⁰⁶. V této rezoluci menševici sami podávají stručný výklad dějin třídního boje a občanské války. V rezoluci se praví, že odsuzují ty skupiny ve své straně, které se spolčují s majetnými třídami na Urale a na jihu, na Krymu a v Gruzii — a vypočítávají se všechny tyto oblasti. Ty skupiny menševické strany, které šly společně s majetnými třídami proti sovětské moci, jsou teď v uvedené rezoluci odsuzovány, ale poslední bod odsuzuje také ty, kdo přešli ke komunistům. Z toho vyplývá: menševici jsou nuceni přiznat, že v jejich straně není jednota a že stojí zčásti na straně buržoazie a zčásti na straně proletariátu. Větší část menševiků přešla na stranu buržoazie a v občanské válce bojovala proti nám. My přirozeně menševiky pronásledujeme, my je dokonce střílíme, když ve válce vedené proti nám bojují proti naší Rudé armádě a střílejí naše rudé velitele. Na válku buržoazie jsme odpověděli válkou proletariátu — jiné východisko být nemůže. Z politického hlediska je to tedy všechno jen menševické pokrytectví. Historicky je nepochopitelné, jak mohli lidé, kteří nebyli oficiálně prohlášeni za blázny, na bernské konferenci z pověření menševiků a eserů mluvit o boji bolševiků proti nim, avšak o svém boji vedeném ve spolku s buržoazií proti proletariátu mlčet.

Všichni menševici a eseri rozhořčeně vystupují proti nám, protože prý je pronásledujeme. To je pravda. Nezmiňují se však ani slůvkem, jak se sami podíleli na občanské válce! Myslím, že budu nucen uvést do protokolu úplný text rezoluce, a zahraniční soudruhy prosím, aby

věnovali této rezoluci pozornost, neboť je historickým dokumentem, který správně vytyčuje danou otázku a poskytuje nejlepší materiál k hodnocení vzájemného sporu mezi »socialistickými« směry v Rusku. Mezi proletariátem a buržoazií existuje ještě třída lidí, kteří se přiklánějí hned na jednu, hned na druhou stranu, jak tomu bylo vždycky ve všech revolucích, a je absolutně nemožné, aby v kapitalistické společnosti, kde proletariát a buržoazie tvoří dva nepřátelské tábory, neexistovaly mezi nimi žádné mezivrstvy. Existence těchto kolísajících živlů je historicky nevyhnutelná a bohužel takové živly, které samy nevědí, na čí straně začnou bojovat zítra, budou existovat ještě dosti dlouho.

Chci učinit praktický návrh v tom smyslu, aby byla schválena rezoluce, ve které by byly zvlášť zdůrazněny tři body.

Za prvé: Jedním z nejdůležitějších úkolů pro soudruhy ze západoevropských zemí je, aby objasňovali masám význam, důležitost a nutnost systému sovětů [rad]. Tato otázka není dostatečně jasná. I když Kautsky a Hilferding jako teoretici zkrachovali, poslední články v listu Die Freiheit přece jen dokazují, že správně vystihují smýšlení zůstalých složek německého proletariátu^[149]. U nás probíhalo totéž: v prvních osmi měsících revoluce v Rusku se o otázce sovětské formy organizace velmi mnoho diskutovalo, ale dělníkům nebylo jasné, v čem tkví nový systém a je-li možné ze sovětů vytvořit státní aparát. V naší revoluci jsme postupovali kupředu nikoli teoreticky, ale prakticky. Například otázku Ústavodárného shromáždění jsme dříve teoreticky nevytyčovali a netvrdili jsme, že Ústavodárné shromáždění neuznáváme. Teprve později, když se sověty rozšířily po celé zemi a vydobýly si politickou moc, teprve pak jsme se rozhodli Ústavodárné shromáždění rozehnat. Nyní vidíme, že v Maďarsku a ve Švýcarsku se tato otázka mnohem více vyhrotila.²⁰⁷ Na jedné straně je to moc dobře: čerpáme z toho pevné přesvědče-

ní, že revoluce v západoevropských státech probíhá rychleji a přinese nám velké vítězství. Na druhé straně je v tom však skryto určité nebezpečí, totiž že boj bude tak rychlý, že vědomí dělnických mas nestačí dozrát na úroveň takového vývoje. Význam systému sovětů [rad] není velkým masám politicky vzdělaných německých dělníků ještě ani dnes jasný, protože tyto masy jsou vychovány v duchu parlamentarismu a v buržoazních předsudcích.

Za druhé: O rozšíření systému sovětů [rad]. Když slyšíme, jak rychle se šíří myšlenka rad v Německu a dokonce i v Anglii, je to pro nás velmi významný důkaz, že proletářská revoluce zvítězí. Zadržet ji lze jen na krátký čas. Něco jiného je, když nám soudruzi Albert a Platten sdělují, že u nich na vesnicích mezi zemědělskými dělníky a maloroľnictvem téměř žádné rady neexistují.^[90] Četl jsem si v listu Rote Fahne článek vyslovující se proti roľnickým radám, ale naprosto správně pro rady zemědělských dělníků a vesnické chudiny²⁰⁸. Buržoazie a její lokajové jako Scheidemann a spol. již vytyčili heslo: Rolnické rady. My však potřebujeme jedině rady zemědělských dělníků a vesnické chudiny. Bohužel z referátů soudruhů Alberta, Plattena a ostatních vidíme, že s výjimkou Maďarska se pro rozšíření systému rad na vesnici dělá velmi málo. V tom je možná dosud reálné a dosti velké nebezpečí hrozící německému proletariátu v jeho úsilí o dosažení bezpečného vítězství. Vítězství lze pokládat za zajištěné jedině tehdy, až budou nejen městští dělníci, nýbrž i venkovští proletáři zorganizováni, a to nikoli jako dříve v odborech a družstvech, nýbrž v sovětech [radách]. Pro nás bylo lehčí dosáhnout vítězství proto, že jsme v říjnu 1917 šli společně s roľnictvem. V tomto smyslu byla tehdy naše revoluce buržoazní. Prvním krokem naší proletářské vlády bylo, že staré požadavky všeho roľnictva, s nimiž již za Kerenského přicházely roľnické sověty a roľnická shromáždění, byly uznány a pojaty do zákona^[48], který vydala naše vláda 26. října (podle starého ka-

lendáře) 1917, tedy druhý den po revoluci. V tom byla naše síla, proto jsme mohli tak snadno získat drtivou většinu. Pro vesnici byla naše revoluce tehdy ještě stále buržoazní, a teprve později, po nějakém půl roce, jsme byli nuceni v rámci státní organizace zahájit na vesnici třídní boj, zakládat v každé vesnici výbory vesnické chudiny, poloproletářů a soustavně bojovat proti vesnické buržoazii. U nás to bylo nevyhnutelné v důsledku zaostalosti Ruska. V západní Evropě to bude probíhat jinak, a právě proto musíme zdůraznit, že je absolutně nezbytné rozšířit systém sovětů [rad] v odpovídajících, možná i nových formách také mezi venkovským obyvatelstvem.

Za třetí: Musíme prohlásit, že získání komunistické většiny v sovětech [radách] je hlavním úkolem ve všech zemích, kde moc sovětů [rad] ještě nezvítězila. Naše komise pro návrhy rezolucí tuto otázku včera projednávala. Snad se k tomu vysloví ještě jiní soudruzi, já bych však navrhoval, aby tyto tři body byly schváleny jako zvláštní rezoluce. Nemůžeme samozřejmě předpisovat cestu vývoji. Je zcela pravděpodobné, že v mnoha západoevropských zemích vypukne revoluce velmi brzo, avšak my, jako organizovaná část dělnické třídy, jako strana, se snažíme a musíme se snažit získat většinu v sovětech [radách]. Pak bude naše vítězství zajištěno a nebude síly, jež by mohla cokoli podniknout proti komunistické revoluci. V opačném případě nebude vítězství tak snadné a nebude trvalé. Chtěl bych tedy navrhnout, aby tyto tři body byly schváleny jako zvláštní rezoluce.

REZOLUCE K TEZÍM
O BURŽOAZNÍ DEMOKRACII
A DIKTATUŘE
PROLETARIÁTU

Na základě těchto tezí a referátů delegátů z různých zemí prohlašuje kongres Komunistické internacionály, že hlavním úkolem komunistických stran ve všech zemích, kde dosud nemají moc sověty [rady], je:

1. Vysvětlovat širokým masám dělnické třídy historický význam i politickou a historickou nutnost nové, proletářské demokracie, která musí vystřídat buržoazní demokracii a parlamentarismus.

2. Rozšiřovat a zakládat sověty [rady] mezi dělníky všech průmyslových odvětví i mezi příslušníky armády a loďstva, a také mezi zemědělskými dělníky a chudými rolníky.

3. Zajistit v sovětech [radách] pevnou komunistickou většinu.

Z Á V Ě R E Č N Ý P R O J E V N A K O N G R E S U 6. B Ř E Z N A

Jestliže se nám přes všechny policejní obtíže a pronásledování podařilo shromáždit se, jestliže se nám bez podstatných neshod podařilo v krátké době dospět u všech nanejvýš aktuálních otázek nynější epochy k důležitým rozhodnutím, je to jen díky tomu, že proletářské masy na celém světě již všechny tyto otázky fakticky daly svými akcemi na denní pořad a začaly je prakticky řešit.

Mohli jsme zde jen zaznamenat, co masy ve svém revolučním boji už vydobily.

Nejen ve východoevropských, nýbrž i v západoevropských zemích, nejen v zemích poražených, nýbrž i v zemích vítězných, jako například v Anglii, se stále více a více šíří hnutí za sověty [rady], a toto hnutí není ničím jiným než hnutím za vytvoření nové, proletářské demokracie — je to nejvýznamnější krok k diktatuře proletariátu, k úplnému vítězství komunismu.

Ať buržoazie celého světa dále zuří, ať spartakovce a bolševiky vypovídá, žaláruje či dokonce vraždí, to všechno jí už nepomůže. Přispěje to jen k tomu, že masy prohlédnou, osvobodí se od starých buržoazně demokratických předsudků a zocelí se v boji. Vítězství proletářské revoluce na celém světě je jisté. Založení mezinárodní sovětské republiky se blíží. (Bouřlivý potlesk.)

*Stručná novinová zpráva
otištěna 7. března 1919
v listu Izvěstija VCIK, č. 52*

VYBOJOVANÉ AZAZNAMENANÉ

V revoluci je trvalým výsledkem jen to, co vybojovaly masy proletariátu. Zaznamenat se má pouze to, co je skutečně natrvalo vybojováno.

Založením III., komunistické internacionály v Moskvě 2. března 1919 bylo zaznamenáno, co si vybojovaly nejen ruské masy a nejen masy Ruska, ale i německé, rakouské, maďarské, finské a švýcarské — krátce řečeno mezinárodní proletářské masy.

A právě proto je založení III., Komunistické internacionály trvalým výsledkem.

Ještě před čtyřmi měsíci nebylo možné říct, že sovětská moc, sovětská forma státu je výdobytkem mezinárodním. Měla v sobě něco, a to něco podstatného, co je typické nejen pro Rusko, nýbrž i pro všechny kapitalistické země. Dokud to však nebylo prověřeno praxí, nebylo ještě možné říct, jakého druhu, jak hluboké a závažné změny přinese další vývoj světové revoluce.

Touto prověrkou byla německá revoluce. Vyspělá kapitalistická země ukázala celému světu — po jedné z nejzastalejších zemí — během krátké doby, za něco málo přes sto dní, nejen tytéž hlavní síly revoluce, nejen tentýž hlavní směr, ale i tutéž hlavní formu nové, proletářské demokracie: rady.

A zároveň s tím v Anglii, v zemi vítězné, v zemi nejbohatší na kolonie, v zemi, která byla nejdéle vzorem »sociálního míru« a jako taková proslula, v zemi nejstaršího kapitalismu, vidíme široký, nezadržitelný, bouřlivý a mocný růst rad a nových, sovětských forem masového

proletářského boje — Shop Stewards' Committees, výborů továrních důvěrníků.

V Americe, v nejsilnější a nejmladší kapitalistické zemi, vyjadřují dělnické masy radám obrovské sympatie.

Ledy se pohnuly.

Sověty [rady] zvítězily na celém světě.

Zvítězily především a nejvíce v tom, že si vydobily sympatie proletářských mas. To je hlavní věc. Žádná zvěrstva imperialistické buržoazie, žádné pronásledování a vraždění bolševiků nemohou masy o tento výsledek připravit. Čím více bude »demokratická« buržoazie řídit, tím pevněji bude tkvět v srdcích proletářských mas, v jejich smýšlení a v jejich vědomí to, co si vybojovaly, tím více se to projeví v jejich hrdinském odhodlání bojovat.

Ledy se pohnuly.

A proto jednání moskevské mezinárodní konference komunistů, na níž byla založena III. internacionála, probíhalo tak snadno, tak hladce, s tak klidnou a pevnou rozhodností.

Zaznamenávali jsme, co už je vybojováno. Zachycovali jsme na papír, co už pevně tkví ve vědomí mas. Všichni věděli — a víc než to: všichni viděli, cítili a zjišťovali, každý ze zkušeností vlastní země, že vzkypělo nové proletářské hnutí, svou silou a hloubkou dosud na světě nevídané, že se vymyká z jakéhokoli starého rámce, že ho nedokážou zadržet ani velcí mistři drobného politikaření, ani ostřílení Lloydové Georgeové a Wilsonové anglického a amerického »demokratického« kapitalismu, ani všemi mastmi mazaní Hendersonové, Renaudelové, Brantingové a všichni ostatní hrdinové sociálšovinismu.

Nové hnutí spěje k diktatuře proletariátu, spěje přes všechno kolísání, přes strašlivé porážky, přes neslýchaný a neuvěřitelný »ruský« chaos (podle povrchních soudů) — spěje k *moci sovětského typu* silou proudu miliónů a miliónů proletářů, který smete vše, co se mu staví do cesty.

Zaznamenali jsme to. V našich rezolucích, tezích, zprá-

vách a projevech je zakotveno všechno, co už je vybojováno.

Marxistická teorie, osvětlená jasným světlem nových, bohatých a na celém světě načerpaných zkušeností revolučních dělníků, nám pomohla pochopit celou zákonitost toho, co se děje. Pomůže proletářům celého světa, bojujícím za svržení kapitalistického námezdního otroctví, aby si jasněji uvědomili cíle svého boje, aby pevněji kráčeli kupředu po cestě, která je už vyznačena, aby jistěji a trvaleji dosahovali vítězství a upevňovali ho.

Založení III., Komunistické internacionály je předstupněm mezinárodní republiky sovětů, mezinárodního vítězství komunismu^[90].

5. března 1919

Pravda, č. 51

6. března 1919

Podepsán N. Lenin

Podle textu Pravdy

O ZALOŽENÍ
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY

PROJEV NA SLAVNOSTNÍM SPOLEČNÉM
ZASEDÁNÍ CÚVV, MOSKEVSKÉHO
SOVĚTU, MOSKEVSKÉHO VÝBORU KSR (b),
CELORUSKÉ ÚSTŘEDNÍ RADY
ODBORŮ, MOSKEVSKÝCH ODBOROVÝCH
SVAZŮ A ZÁVODNÍCH VÝBORŮ
NA POČEST ZALOŽENÍ KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY
6. BŘEZNA 1919

(Bouřlivé ovace.) Soudružky a soudruzí, nepodařilo se nám dosáhnout, aby se I. kongresu Komunistické internacionály zúčastnili zástupci všech zemí, kde má tato organizace nejvěrnější přátele, kde jsou dělníci, kteří s námi plně sympatizují. Dovolte mi proto začít kratším citátem, který vám ukáže, oč máme navzdory všemu pronásledování, navzdory všemu spolčování zdánlivě všemocné světové buržoazie ve skutečnosti více přátel, než jich vidíme a známe a než jsme mohli shromáždit zde v Moskvě. Toto pronásledování dospělo tak daleko, že se nás snažili ohradit přímo čínskou zdí a že bolševiky vypovídají po desítkách a po tuctech z nejsvobodnějších republik na světě, zrovna jako by se báli, že desítka nebo tucet bolševiků by mohlo infikovat celý svět — my ovšem víme, že tento strach je směšný, neboť bolševici už infikovali celý svět, neboť boj ruských dělníků už způsobil, že dělnické masy všech zemí vědí, že zde, v Rusku, se rozhoduje o osudu celé světové revoluce.

Soudružky a soudruzí, mám v rukou list L'Humanité²⁰⁹, francouzské noviny, jejichž zaměření odpovídá nejspíš tak našim menševikům nebo pravým eserům. Za války

tento list naprosto bezohledně štvál proti lidem, kteří zastávali naše stanovisko. Dnes hájí ty, kdo šli za války spolu s buržoazií svých zemí. A tenhle list v čísle z 13. ledna 1919 přináší zprávu, že se v Paříži konala obrovská, jak přiznává sám list, schůze stranického aktivu a dělnických odborů Seinské federace, tj. obvodu sousedícího s Paříží, který je střediskem proletářského hnutí, střediskem veškerého politického života Francie^[171]. Na této schůzi promluvil především Bracke, socialista, který stál po celou válku na stanovisku našich menševiků a pravicových obranářů. Nyní se choval jako krotký beránek. Ani slovo ani o jediné bolavé otázce! Skončil tím, že je proti zasahování vlády své země do boje proletariátu ostatních zemí. Jeho slova zanikla v potlesku. Dále vystoupil jeden z jeho ideových stoupenců, nějaký Pierre Laval. Mluvil o demobilizaci, o nejpalcivější otázce dnešní Francie, země, jež přinesla této zločinné válce možná více obětí než kterákoli jiná země. A tato země dnes vidí, že se demobilizace protahuje, že je brzděna, že je k ní nechuť a že se připravuje nová válka, která zjevně bude žádat od francouzských dělníků další oběti jen proto, aby francouzští nebo angličtí kapitalisté získali ještě další kořist. A k tomu se v novinách píše, že řečníka Pierre Laval dav poslouchal, ale jeho protibolševické výroky vyvolaly takové protesty, způsobily takové pobouření, že schůze nemohla pokračovat. Občan Pierre Renaudel nemohl pak už dostat slovo a schůze skončila krátkým zásahem občana Péricata. To je jeden z mála představitelů francouzského dělnického hnutí, který je s námi v podstatě solidární. List byl tedy nucen přiznat, že shromáždění nepustilo ke slovu řečníka, jakmile promluvil proti bolševikům.

Soudružky a soudruzi, přímo z Francie se k nám nyní nedostal ani jeden delegát, s velkými obtížemi si sem proklestil cestu pouze jediný Francouz, soudruh Guilbeaux. (Bouřlivý potlesk.) Dnes k nám promluví. Měsíce proseděl ve vězeních ve Švýcarsku, v této svobodné

republice, a byl obviňován z toho, že má styky s Leninem a připravuje ve Švýcarsku revoluci. Přes Německo ho vezli v doprovodu četníků a důstojníků, patrně ze strachu, aby neodhodil zápalku, od které by Německo vzplálo. Německo však plane i bez této zápalky. Také ve Francii, jak vidíme, jsou lidé sympatizující s bolševickým hnutím. Francouzské masy patří snad k nejzkušenějším, politicky nejvyspělejší, nejaktivnějším a nejcitlivěji reagujícím. Nedovolí řečníkovi na lidovém shromáždění ani jediný falešný tón — hned ho přeruší, a může být rád, že ho při francouzském temperamentu nestrhli z tribuny! Proto, když list nám nepřátelský přiznává, co se dělo na tomto velkém shromáždění^[171], konstatujeme: francouzský proletariát je s námi.

Uvedu ještě jeden kratičkový citát z italského listu. Tak velice se nás snaží odříznout od celého světa, že dostáváme výtisky socialistických listů z jiných zemí jako velikou vzácnost. Jako vzácnost se k nám dostalo jedno číslo italského listu *Avanti!*²¹⁰, orgánu Italské socialistické strany, která se účastnila konference v Zimmerwaldu, bojovala proti válce a která se teď usnesla, že se odmítá zúčastnit sjezdu žlutých v Bernu, sjezdu staré Internacionály, kde budou lidé, kteří spolu se svými vládami pomáhali protahovat tuto zločinnou válku. List *Avanti!* dosud vychází pod přísnou cenzurou. Ale v tomhle čísle, které se k nám náhodou dostalo, čtu článek o stranickém životě v jakémsi městečku Cavriago^[189] — je to asi nějaké velmi zapadlé místo, protože se nedá najít na mapě — a dovídám se, že dělníci tam na svém shromáždění schválili rezoluci, v níž vyjadřují sympatie svému listu za nekompromisní postoj a prohlašují, že souhlasí s německými spartakovci — a dále následují slova, která, ač napsána italsky, jsou každému na světě srozumitelná: »Sovietisti russi« — zdraví ruské »sovětisty« a projevují přání, aby program ruských a německých revolucionářů byl přijat na celém světě a aby pomohl dokončit boj proti buržoazii

a vojenské nadvládě. A tak když člověk čte takovou rezoluci odněkud z malého italského hnízda, může si plným právem říct: italské masy jsou s námi, italské masy pochopily, co jsou to ruští »sovětisté«, co je to program ruských »sovětistů« a německých spartakovců! A přitom jsme tehdy takový program ani neměli! Neměli jsme žádný společný program s německými spartakovci, a přece italská dělníka odmítli všechno, co četli v buržoazním tisku, který je zkorumpován milionáři a miliardáři a v milionech výtisků o nás šíří pomluvy. Italské dělníky neoklamal. Italská dělníka pochopili, kdo jsou to spartakovci a »sovětisté«, a prohlásili, že sympatizují s jejich programem — v době, kdy tento program ještě vůbec neexistoval. Proto tedy byl náš úkol na tomto kongresu tak snadný. Bylo třeba jen zapsat jako program to, co se už vrylo do vědomí a srdcí i těch dělníků, kteří žijí v nějakém zastrčeném koutě a jsou od nás odříznuti policejními a vojenskými kordony. Proto tedy jsme tak snadno, s naprostou jednomyslností dosáhli toho, že jsme ve všech hlavních otázkách dospěli k jednomyslnému rozhodnutí, a jsme si naprosto jisti, že se tato rozhodnutí setkají s mohutnou odezvou proletariátu všech zemí.

Sovětské hnutí, soudružky a soudruzi, to je forma, které bylo dosaženo v Rusku a která se teď šíří po celém světě, která už svým pouhým názvem dává dělnictvu celý program. Soudružky a soudruzi, doufám, že my, kdo jsme měli to veliké štěstí rozvinout sovětskou formu až k vítězství, nedospějeme do situace, aby se o nás mohlo říct, že nám stoupla sláva do hlavy.

Soudružky a soudruzi, my velmi dobře víme, že nám připadl úkol zahájit jako první sovětskou proletářskou revoluci nikoli proto, že jsme byli stejně nebo lépe připraveni než jiní dělníci, nýbrž proto, že jsme byli hůře připraveni. Právě tato okolnost způsobila, že jsme měli proti sobě nejbarbarštějšího, nejprohnilějšího nepřítel, a právě tato okolnost způsobila vnější rozmach revoluce. My

ale také víme, že sověty u nás existují a dodnes zápasí s obrovskými potížemi, jež jsou způsobeny nedostatečnou kulturní úrovní a těžkým břemenem, které už přes rok neseme na bedrech, kdy tu stojíme na svém místě osamoceni, kdy nás ze všech stran obklopují nepřátelé a dolehlo na nás, jak velmi dobře víte, neuvěřitelné utrpení, nesnesitelný hlad a nelidské strážně.

Soudružky a soudruzi, lidé, kteří se přímo či nepřímo stavějí na stranu buržoazie, se nezřídka snaží obracet na dělníky a vyvolávat jejich rozhořčení líčením strážně, jež musí nyní dělnictvo vytrpět. Ale my dělníkům říkáme: ano, je to těžké strádání a my to před vámi netajíme. Tak to dělníkům říkáme a oni to dobře znají z vlastních tvrdých zkušeností. Vidíte, že nebojujeme jen za vítězství socialismu pro nás, nejen za to, aby naše děti vzpomínaly na kapitalisty a statkáře jako na předhistorické nestvůry — bojujeme za to, aby dělnictvo celého světa zvítězilo spolu s námi.

A tento I. kongres Komunistické internacionály, který konstatoval, že sověty si získávají na celém světě sympatie dělnictva, nám ukazuje, že vítězství mezinárodní komunistické revoluce je jisté. (Potlesk.) Buržoazie ještě bude zuřit v mnoha zemích, tam se buržoazie teprve začíná připravovat, aby krvavě zúčtovala s nejlepšími lidmi, s nejlepšími představiteli socialismu, jak o tom svědčí bestiální vražda Rosy Luxemburgové a Karla Liebknechta, kterou provedli kontrarevolucionáři. Takové oběti jsou nevyhnutelné. My nehledáme kompromisy s buržoazií, my jdeme do posledního a rozhodujícího boje proti ní; ale víme, že po mukách, útrapách a válečných bédách, kdy masy na celém světě bojují za demobilizaci, cítí se oklamány a uvědomují si, jak neuvěřitelná je tíha daní, jež na ně uvalili kapitalisté, kteří poslali na smrt desítky miliónů lidí, aby se rozhodlo, kdo dosáhne větší zisk — že hodina panství těchto lupičů odbila!

Dnes, kdy se slovo »sovět« stalo srozumitelným všem,

je vítězství komunistické revoluce jisté. Soudružky a soudruzi, kteří jsou přítomni v tomto sále, viděli, jak byla založena první sovětská republika, dnes vidí, jak byla založena III., Komunistická internacionála (potlesk), a všichni uvidí, jak bude založena světová federativní republika sovětů. (Potlesk.)

Novinová zpráva otištěna

7. března 1919 v listech Pravda, č. 52

a Izvěstija VCIK, č. 52

V plném znění otištěno v květnu roku 1919

v brožuře Toržestvennoje sojediňonnoje

zasedanije VCIK, moskovskogo sověta

rabočich i krasnoarmějskich deputatov,

moskovskogo komiteta RKP, Vserossijskogo

sověta professionalnych sojuzov

i fabrično-zavodskich komitetov

gor. Moskvy v deň čestvovanija otkrytija

Kommunističeskogo internacionála

Podle stenografického

zápisu porovnaného

s textem brožury

PROJEV
V KURSECH AGITÁTOREK
ODBORU PRO OCHRANU
MATEK A DĚTÍ
LIDOVÉHO KOMISARIÁTU
SOCIÁLNÍ PÉČE
8. BŘEZNA 1919

Soudruh Lenin zahájil svůj projev poslední větou dopisu posluchaček a řekl, aby dodržely dané slovo a vytvořily pevnou armádu v týlu²¹¹. Jedině s pomocí žen, pomocí jejich svědomitosti a uvědomělosti, je možné upevnit výstavbu nové společnosti; poukázal přitom na skutečnost, jakou brzdou byla pro předcházející revoluce neuvědomělost žen.

*Uveřejněno roku 1919
v brožuře Narodnyj komissariat
socialnogo obespečenija.
Otčet po oddělu ochrany matěrinstva i
mladěncestva s 1 maja 1918 g. po
1 maja 1919 goda*

Podle textu brožury

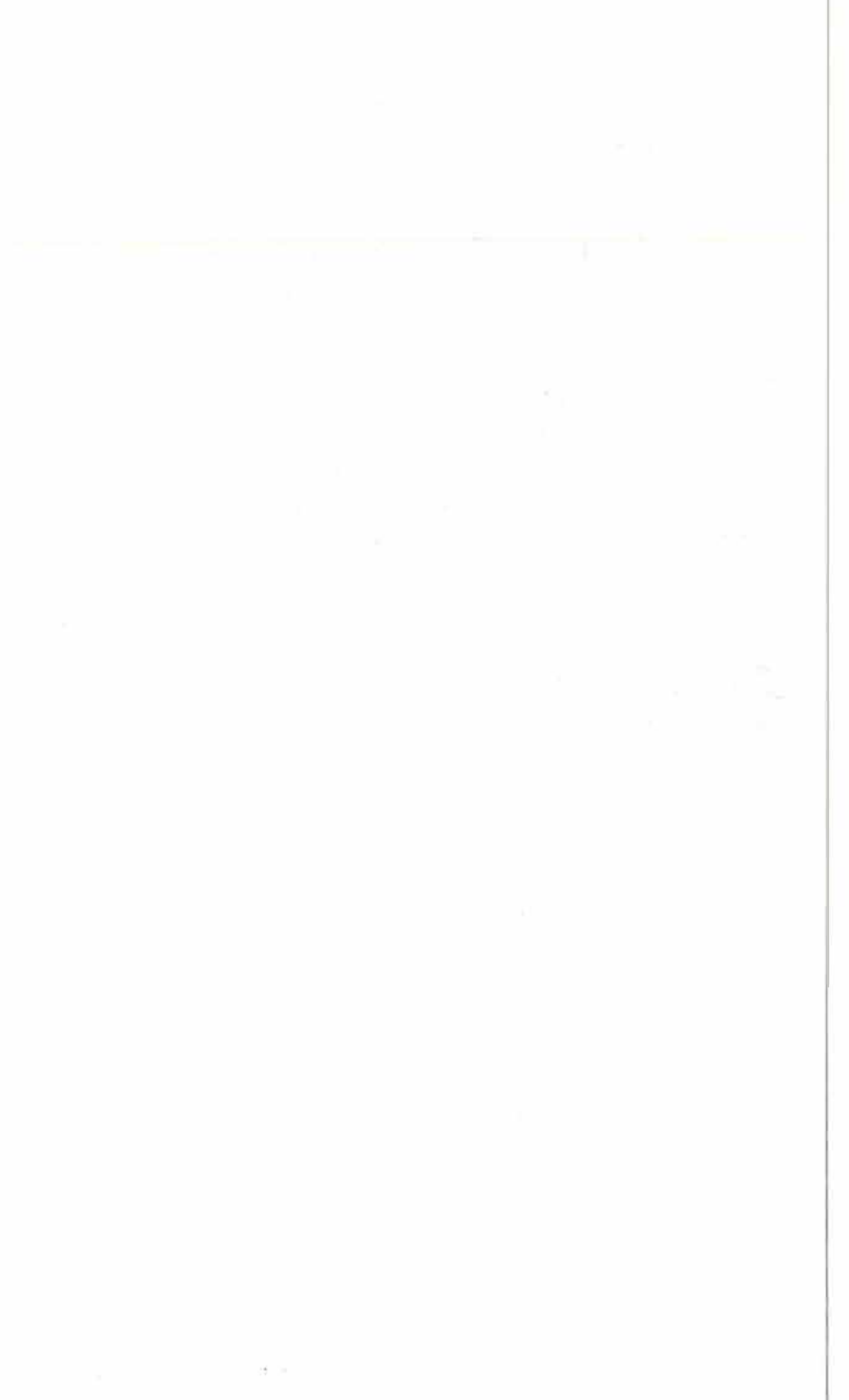
K N Á V R H U
U S N E S E N Í Ú V K S R (b)
O V Š E O B E C N Ě
D O D Á V K O V Ě P O V I N N O S T I
N A U K R A J I N Ě²¹²

Ústřední výbor KSR(b) navrhuje řídit se při plnění dané směrnice stanovenou zásadou: od chudých rolníků nic, od středních s mírou, od bohatých hodně.

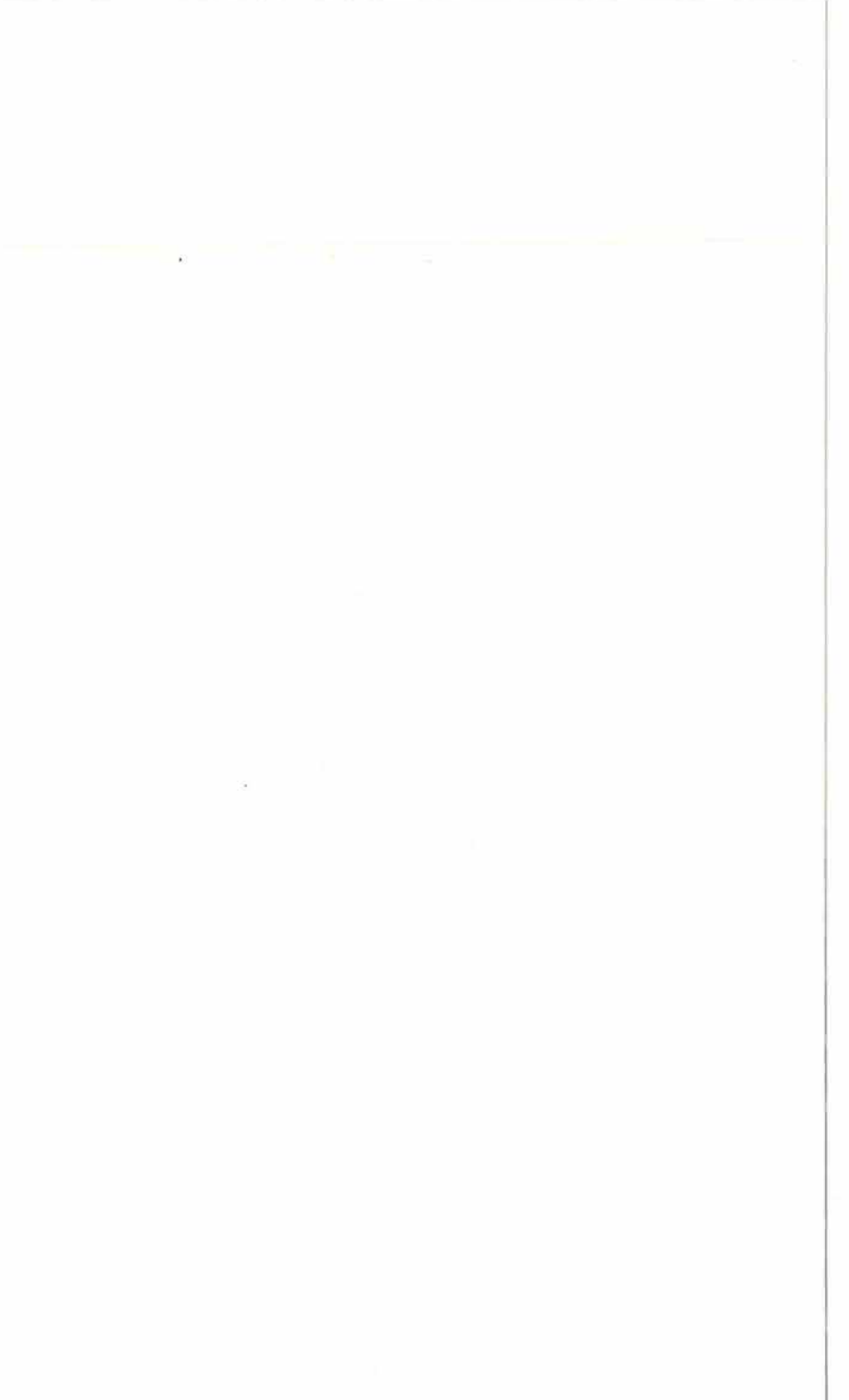
Přebytek určit v maximální výši, *například* 500 miliónů pudů pro celou Ukrajinu, a jako povinnou dodávku stanovit jednu pětinu nebo jednu desetinu.

*Napsáno 19. února 1919
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

PŘÍPRAVNÉ
MATERIÁLY

OSNOVA PROJEVU
NA SPOLEČNÉM
ZASEDÁNÍ CÚVV,
MOSKEVSKÉHO SOVĚTU,
MOSKEVSKÝCH
ZÁVODNÍCH VÝBORŮ
A ODBOROVÝCH SVAZŮ*

- I. Před novou sklizní — kritické období revoluce.
Nejvyšší bod krize.
- II. »Vojenská situace« se vyjasnila:
Čechoslováci (15 miliónů)²¹³ + bělogvardějci
statkáři, kapitalisté
- Murmanská oblast
Alexejev [v Tichorecké]
Baku (dašnaci + Angličané)
Turkestán (Angličané).
- III. »Obklíčení« anglickými a francouzskými imperia-
listy. »Kruh«. Zkorumpovali a koupili si buržoazii,
ve spojení s ní.
- IV. Zásobování potravinami. Odříznout od obilí.
- V. »Kulacká povstání«.
Třídní charakter nad slunce jasnější:
proletariát + vesnická chudina
versus kulaci a buržoazie
kolísání levých socialistů-revolucionářů.
- VI. Únava z války
(*Simbirsk*: rolnická gubernie)
+ zrady vůdců (jako tomu bylo ve Velké fran-
couzské revoluci).

* Viz tento svazek, s. 28—45. *Red.*

VII. Zatím však *rozhoduje vojenská situace*, rozhoduje válka (občanská).

Všechny síly pro válku!

Všechny síly proti Čechoslovákům.

Zrada a zrádovství socialistů-revolucionářů.

VIII. Kvůli čemu boj? Co je v sázce?

a) Znovunastolení vlády statkářů a kapitalistů.

b) Znovuotevření fronty, *zatáhnout do imperialistické války*.

Československá fronta (15 miliónů rub.)

Murmanská oblast

Alexejev

a Baku

Turkeistán.

Třídní poměry: kulacká povstání; rozhodný boj proti

b buržoazii. Vesnická chudina a pracující versus buržoazie.

Proletariát a vesnická chudina: kdo získá.

... *Zásobování potravinami* ...

Únava z války: zrada vůdců;

kapitulace Simbirsk (podobné případy se vyskytly ve

c Velké francouzské revoluci: nepropadat beznaději).

d Vojenská situace: rozhoduje o výsledku války.

e Znovuotevřít frontu: podřízení *celé země imperialistům*.

a Vláda statkářů a kapitalistů.

b Násilím *zatáhnout do imperialistické války a do imperialistického otroctví*.

Napsáno ve druhé polovině července, nejpozději 29. 7. 1918

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

OSNOVA PROJEVU
NA I. CELORUSKÉM
SJEZDU ŠKOLSKÝCH
A OSVĚTOVÝCH
PRACOVNÍKŮ*

1. Jeden z nejkritičtějších momentů v narůstání světové revoluce.
2. Válka vyčerpala a — — —
obohatila. . . etc., etc.
3. Příklad Ruska. . .

{	ústava ^[39]	}
	půda	
	továrny	
4. Vnitřní síly kapitálu (v Rusku)
nemá. . . *vnější*. . .
Německo
Anglie + Francie.
5. Napínají (Anglie + Francie) již tak napjaté struny
k prasknutí

{	Rakousko a Itálie — předvečer revoluce
	Německo — masové stávký, rozklad v armádě, dezertérství
{	Francie — demonstrace proti intervenci
	Anglie — »občanský mír« utrpěl trhliny.
6. Bojujeme nejen za vítězství socialismu v Rusku, ale i na celém světě.

* Viz tento svazek, s. 101—104. *Red.*

7. I v tomto boji má velmi důležitý význam vzdělání lidu. . .
8. = část tohoto boje.
9. Vzdělání lidu v kapitalistické společnosti:
{	poslušného sluhu	}
	úslužného patolízala	
	hbitého přísluhovače	
10. Za socialismu: . . . aby ti, které kapitalismus odstrkoval mezi nejutiskovanější, nejzakřiknutější a nejnevzdělanější,
— aby oni *sami* řídili *celý* průmysl, *celou* výrobu . . .
11. Třídní boj: sabotáž. . .
využívají *sílu vědění*, jako *monopol* bohatých proti pracujícím.
Tato sabotáž již překažena (z podstatné části).
12. »Jít mezi lid« . . . »Spojení vědy a dělníků«. . .

Napsáno 27.—28. srpna 1918
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXI

Podle rukopisu

M A T E R I Á L Y
K E S P O L E Č N Ě M U
Z A S E D Á N Í C Ů V V,
M O S K E V S K Ě H O S O V Ě T U,
Z Á V O D N Í C H V Ý B O R Ů
A O D B O R O V Ý C H S V A Z Ů*

1

O S N O V A R E F E R Á T U

1. (a) Nikdy jsme nebyli tak blízko světové proletářské revoluce
(b) — a nikdy jsme nebyli v tak nebezpečné situaci.
2. Ad a: Bulharsko
Rakousko-Uhersko
Německo²¹⁴
Mítink 2000 lidí v Paříži (a přečtení Sadoulova dopisu^[103] na sjezdu²¹⁵)
Anglie: strana²¹⁶
Španělsko^[2]: zdravice.²¹⁷
3. Ad b: Konec »oddechu«.
Neexistují 2 síly — je jen jedna.²¹⁸
Německá buržoazie kolísá, ale podle mne *hlavní li-
nie* — dohoda s Dohodou proti nám . . .
Plán na Ukrajině . . . ustoupit *kvůli* Angličanům . . .
+ Buržoazie okupovaných zemí . . .
4. Stali jsme se silnějšími — —
silnější odpor evropské buržoazie.

* Viz tento svazek, s. 138—155. *Red.*

5. Přes Dardanely a přes Rumunsko. **Jih.**
- 5 *bis*: Ukrajina specialiter*.
6. Přelom v Rudé armádě — příznak přelomu v celém životě.
7. Zdesateronásobit²¹⁹. . . Abychom se přes zimu připravili na léto.

* — zejména. *Red.*

K O N C E P T N Á V R H U R E Z O L U C E

1. Úspěchy mezinárodní proletářské revoluce vyvolávají zesílený kontrarevoluční odpor mezinárodní buržoazie v čele s Dohodou . . .

2. Německo se snaží dosáhnout přímé dohody s Dohodou proti revoluci proletariátu a sovětské moci v Rusku, a pokud se nezdaří dosáhnout toho přímo, jedna část německé buržoazie se pokouší dosáhnout toho nepřímo (a ne formálně) službičkováním a pochlebováním Dohodě zaměřeným proti bolševikům. + a buržoazie všech okupovaných oblastí

3. Tato svérázná situace zostřuje nebezpečí, které hrozí sovětské moci; lze předpokládat možnost — a to ve velmi blízké době — útoku Dohody na jih Ruska přes Dardanely a Černé moře, nebo přes Bulharsko a Rumunsko, přičemž se pravděpodobně počítá s tím, že německá vojska na Ukrajině ustoupí (na základě otevřené nebo tiché dohody s německou buržoazií) až v okamžiku příchodu anglických vojsk, aby se zabránilo jinak nevyhnutelnému vítězství ukrajinských dělníků a rolníků a vytvoření ukrajinské dělnické a rolnické vlády.

4. V důsledku tohoto stavu věcí a porušení rovnováhy (třeba jen relativní) 2 bojujících skupin mezinárodního imperialismu musí sovětská moc vždy znovu vynakládat síly na rozšíření armády a zesílení vojenského náporu. To je třeba dát na první místo.

5. To je možné a nutné realizovat jedině revoluční

cestou, semknutím proletářských (a poloproletářských) sil — přelom v armádě to plně umožňuje.

Všechny organizace proletariátu a chudého rolnictva, všechny sovětské instituce a síly musí být k tomuto cíli ještě jednou *intenzívně* mobilizovány.

6. Vědomí obrovských úspěchů, jichž sovětská moc v Rusku dosáhla mezi západoevropskými dělnickými masami, když vzbudila jejich sympatie, vyvolala jejich solidaritu a podporu, musí posílit naši práci, aby nás dovedla k vítězství mezinárodní proletářské revoluce.

+ *Úkoly na Ukrajině.*²²⁰

Napsáno nejpozději 22. října 1918

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1962

v časopisu Voprosy

istorii KPSS, č. 2

OSNOVA PROJEVU
K VÝROČÍ
ŘÍJNOVÉ REVOLUCE
NA VI. CELORUSKÉM
SJEZDU SOVĚTŮ²²¹

1

- 1) Od dělnické kontroly k dělnickému řízení výroby.
- 2) Od boje všech rolníků proti statkářům k proletářskému boji na vesnici proti veškeré buržoazii.
- 3) Od bezbrannosti k Rudé armádě.
- 4) Od izolovanosti k řadě republik, které vytvořila revoluce.
 Σ = Sovětská moc (a ústava) jako diktatura proletariátu

»Vládnoucí třída«

2

1. Význam říjnového převratu:
před ním: imperialismus
— — klamání mas
zastírání tohoto klamu maloburžoazním pseudosocialismem.
2. Vypuknutí imperialistické války (zveřejnění tajných dohod [¹⁰⁶]), vláda proletariátu.
Začátek socialistické revoluce
Její obtížný vývoj:

Zuřivý odpor všech imperialistů, veškeré buržoazie jak ruské, tak mezinárodní.

Růst dělnické třídy.

3. Od dělnické kontroly k dělnickému řízení.
4. Od boje všech rolníků proti statkářům k vykrystalizování *proletářského* třídního boje na vesnici.
5. Od bezbrannosti k armádě (Rudé) . . .
6. Od prvních samostatných kroků sovětské formy organizace k jejímu upevnění v celostátním měřítku až k sovětské *ústavě*^[39].
7. Od izolovanosti k mezinárodnímu svazku započaté revoluce . . .

Napsáno nejpozději 6. listopadu 1918

Poprvé otištěno roku 1933

v publikaci Leninskij sbornik XXI

Podle rukopisu

NÁVRHY K ČINNOSTI
CELORUSKÉ
MIMOŘÁDNÉ KOMISE²²²

V čele musí stát členové strany, kteří jsou ve straně nejméně dva roky²²³.

Přepracovat nařízení o dopravním oddělení mimořádné komise²²⁴.

Potvrdit právo *odborových* a stranických organizací poskytovat záruku.

Přísněji stíhat a trestat zastřelením lživá udání.

Právo záruky poskytovat lidovým komisařům při podpisu dvou členů kolegia.

Právo účasti na vyšetřování se poskytuje²²⁵ atd.

Při zavádění evidence technických sil, a stejně tak inteligence vůbec, upozornit, že ti, kteří se nezaregistrují, ztrácejí nárok na získání osvědčení o zárukách.

V Celoruské mimořádné komisi okamžitě rozšířit oddělení stížností a žádostí o urychlení řízení.

Napsáno 3. prosince 1918

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1933

v publikaci Leninskij sbornik XXI

K NÁVRHU NAŘÍZENÍ O ORGANIZACI DĚLNICKÉ ZÁSOBOVACÍ INSPEKCE²²⁶

1

KONCEPT USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ

Soustavně

- 1) prověřovat konkrétní případy včasného splnění určitých úkolů, přesně vymezených úkolů komisariátu zásobování a zásobovacích orgánů;
- 2) navázat spojení s dělníky a ostatními pracujícími a soustavně je zapojovat do činnosti spojené s dodávkami a rozdělováním potravin, zpočátku jako svědky, později jako členy inspekce;
- 3) povinnost *všech* orgánů dělnické inspekce podávat každý týden zprávu o své činnosti místním i ústředním odborovým orgánům;
- 4) s poradním hlasem . . .*

2

POZNÁMKY K NÁVRHU NAŘÍZENÍ

Přepracovat tento návrh tak, aby (1) jako úkol dělnické zásobovací inspekce bylo jednoznačně stanoveno, že se má nejen obeznámit s agendou, ale hlavně fakticky prověřovat konkrétní činnost zásobovacích orgánů spojenou s výkupem, přepravou a rozdělováním potravin;

* V tomto místě je rukopis přerušen. *Red.*

— dále (2) o povinnosti dělnické zásobovací inspekce provádět zásobovací politiku ve spojení s masami dělníků a ostatních pracujících a každého zapojit (nejprve jako svědka) do řízení zásobování;

(3) — aby povinností dělnické zásobovací inspekce bylo týdenní podávání zpráv širokým masám dělnické třídy a ostatních pracujících především prostřednictvím odborů.

*Napsáno 5. prosince 1918
Poprvé otištěno roku 1931
v publikaci Leninskij sbornik XVIII*

Podle rukopisu

POZNÁMKY O BŘIDLICÍCH

Geolog Gubkin (v oddělení paliv)

Břidlice jsou v Syzrani

a v Kazaňské gubernii

a v *naší* části jamburského újezdu.

30 miliónů

rublů

(100 miliard pudů)

Cvanciger

inženýr z Petrohradu

((ještě zde)), (plus ?)

pracovníci z praxe; říkají totéž.

*Napsáno v druhé polovině
roku 1918 nebo v roce 1919*

*Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

OSNOVA A KONCEPT TEZÍ
O BURŽOAZNÍ DEMOKRACII
A DIKTATUŘE
PROLETARIÁTU*

1. Hlavní »argument«: was ist's?***
2. Netřídní pojetí otázky.
3. Dějiny učí, že diktatura byla vždycky.
4. Nástroj k potlačování.

Myšlené pokračování obvyklé linie a tempa vývoje.

Nepochopení (nebo »modlářské« chápání) toho, že demokratická buržoazní republika je rovněž nástroj buržoazie k potlačování proletariátu.

»Zákonitost«: čím více demokracie, tím blíže je při všestranném zostření třídního boje mezi hlubokými antagony k pogromům nebo k občanské válce (Rusko za vlády Kerenského . . . Švýcarsko — stávky a demonstrace; Amerika versus černoši, versus internacionalisté; Německo . . . I. 1919).

Svoboda shromažďování a tisku jako to nejdůležitější i jako vzor: jejich faktický stav.

»Rovnost« . . . vykořisťovaného s vykořisťovatelem.

»Svoboda« . . . pro vykořisťovatele.

Zvraty vývoje *konkrétně*:

hospodářská krize

zbídačování mas

zběsilé obohacování buržoazie

podlý imperialistický uchvatitelský výpad a loupež

úplné odhalení Viléma II. a nyní Dohody

* Viz tento svazek, s. 521—533. *Red.*

** — co je to? *Red.*

změna morálky během 4 let války
zdivočení, bestiálnost: všechno násilím
zázraky techniky: k čemu? a hory mrtvol.
Břemeno krize: na čí bedra.

Volební právo *za* situace, kdy má buržoazie neomezenou
moc

»pochopení« ze strany všech voličů nebo rutina?

»ver- und zertreten«!*

Buržoazní správní aparát.

$\Sigma\Sigma^{**}$ = diktatura buržoazie,

[licoměrně zastřená všeobecně nacionálními hesly

Diktatura proletariátu → nutnost potlačení odporu bur-
žoazie . . .

→ demokracie pro masy pracujících . . .

→ většina »lidu« . . .

1. Demokratická republika = nástroj k potlačování.
2. Ver- und zertreten.
3. Odtrženost od mas.
4. Buržoazní aparát.
5. »Svoboda« shromažďování (svoboda pro vykořisťo-
vatele).
6. »Rovnost« . . . tisk (pro vykořisťovatele).
- 6 bis: Demokracie a občanská válka *před* válkou.
7. Rozšiřování = reformismus, buržoazní podvrh so-
cialismu.
8. Revoluce = zostřený třídní boj.
9. Válka a její důsledky.
10. Německo I. 1919.

Napsáno v únoru 1919

Podle rukopisu

Poprvé otištěno

roku 1958 v časopisu

Voprosy istorii KPSS, č. 4

* — »zastupovat a potlačovat«! *Red.*

** — summa summarum = úhrnný výsledek. *Red.*

K N Á V R H U D E K R E T U O R E O R G A N I Z A C I S T Á T N Í K O N T R O L Y²²⁷

1

POZNÁMKY K REORGANIZACI STÁTNÍ KONTROLY

- 1) Dělnický orgán nebo orgán s dělnickou účastí, v ústředí i v jednotlivých místech.
- 2) Svědci, jako systém.
2 bis: rozhodně $\frac{2}{3}$ žen.
- 3) Aktuální praktické úkoly:
 - (a) létací revize na základě stížností občanů
 - (b) boj s průtahy
 - (v) revoluční opatření proti zneužívání moci a průtahům
 - (d) doprava
 - (e) zvyšování produktivity práce
 - (z) zvětšení množství výrobků.

2

SDĚLENÍ PRO J. V. STALINA

Podle mého je třeba začlenit do dekretu o kontrole:

- 1) Vytvoření ústředního (i místních) orgánu s dělnickou účastí.
- 2) Stanovit zákonem systematickou účast svědků z řad proletářského obyvatelstva, rozhodně až s dvoutřetinovým podílem žen.
- 3) Vyzvednout ihned do popředí jako aktuální úkoly:
 - (a) létací revize na základě stížností občanů
 - (b) boj s průtahy

(γ) revoluční opatření proti zneužívání moci a průtahům

(δ) hlavní pozornost zvyšování produktivity práce a

(ε) zvětšování množství výrobků apod.

Napsáno 8. března 1919

Podle rukopisu

Poprvé otištěno: Poznámky —

roku 1928 v publikaci

Leninskij sbornik VIII;

Sdělení — 7. listopadu 1928

v listu Krasnaja gazeta

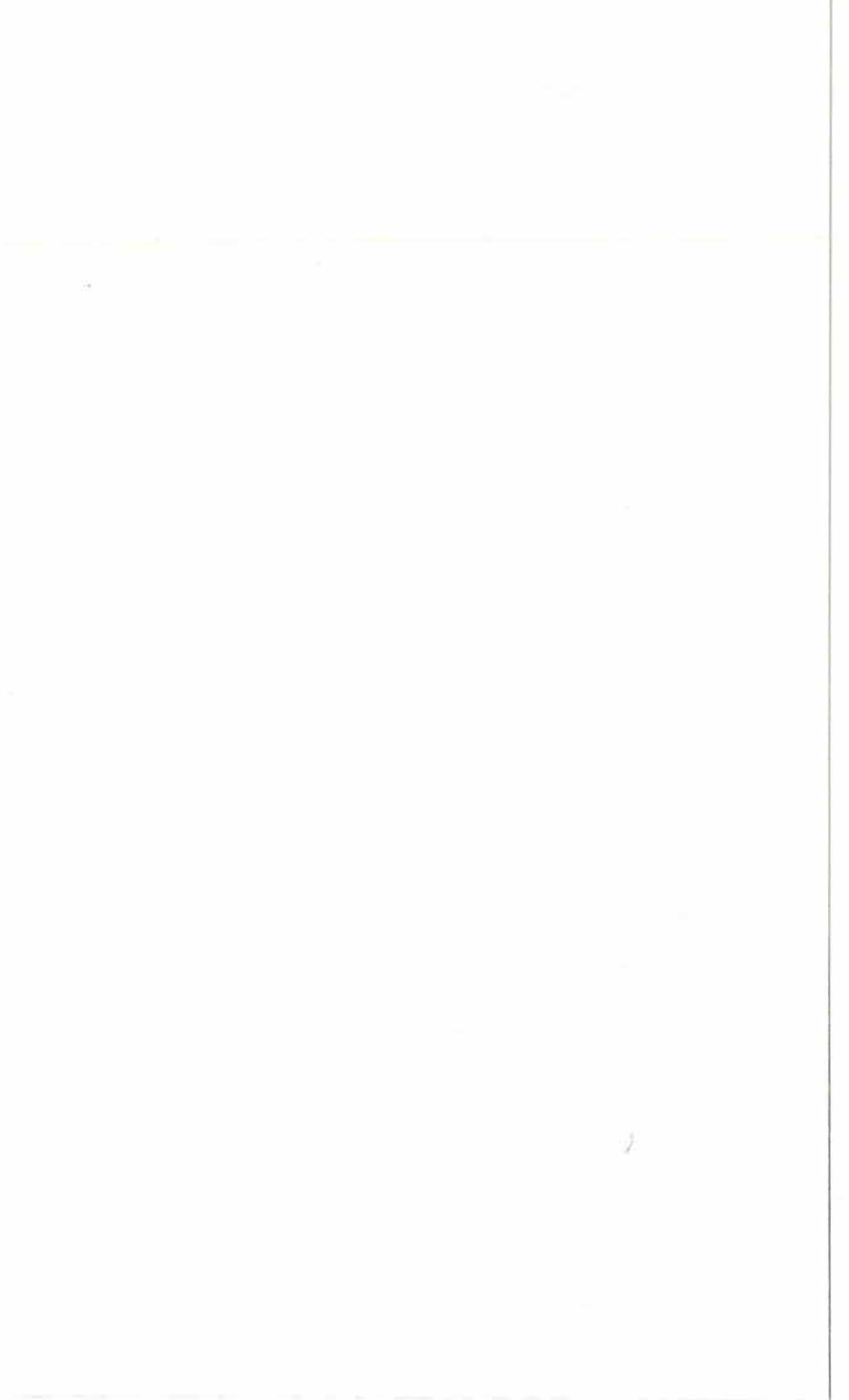
(Leningrad), č. 260

SEZNAM
DOSUD NENALEZENÝCH
LENINOVÝCH PRACÍ

POZNÁMKY

REJSTŘÍKY

ŽIVOTOPISNÁ DATA

SEZNAM DOSUD NENALEZENÝCH LENINOVÝCH PRACÍ

(29. července 1918—12. března 1919)

1918

DOPIS J. B. BOŠOVÉ

Dopis J. B. Bošové napsal Lenin mezi 12. a 18. srpnem 1918. Podle vzpomínek Bošové se v tomto dopisu »obracel ke všem penzským komunistům, dokazoval, že je nutné „nelítostně potlačit“ kulacké povstání v pěti volostech, a ukazoval, že je to nezbytné v zájmu „celé revoluce“, „neboť probíhá „poslední, rozhodný boj“ s kulactvem“, doporučil nalézt „tvrdší“ lidi a žádal, aby mu byl telegraficky potvrzen „příjem a splnění“. Dopis měl ráz soudružské rady a byl podepsán pouze „Váš Lenin“« (J. Bošová, *Vstreči i besedy s Vladimírom Iljičom* (1915—1918 gg.). *Proletarskaja revoljucia*, 1924, č. 3, s. 169). 18. srpna Bošová Leninovi telegraficky oznámila příjem tohoto dopisu (Ústřední státní archiv Říjnové revoluce).

DOPIS M. S. KEDROVOVI

Zmínky o tomto dopisu, napsaném až po 12. srpnu 1918, jsou obsaženy ve vzpomínkách M. S. Kedrova. Lenin v něm doporučoval S. G. Uralova a A. P. Nogtěva, kteří byli vysláni do Kotlasu a na Severní Dvinu s příkazem »provést přípravná opatření k tomu, aby byly kotlaské muniční sklady vyhozeny do povětří těsně před vpádem nepřítelů do Kotlasu« (M. S. Kedrov, *Za Sovětskij Sever*, Leningrad 1927, s. 147).

SDĚLENÍ PRO J. M. LARINA

Sdělení pro J. M. Larina bylo napsáno v době zasedání rady lidových komisařů v druhé polovině srpna 1918 (viz *Leninskij sbornik* XXI, s. 180).

DOPIS A. I. BALABANOVÉ

Zmínky o tomto dopisu z 27. nebo 28. srpna 1918 obsahuje stať V. M. Smirnova *Vospominanija o V. I. Lenině* [Vzpomínky na V. I. Lenina]; jednalo se v něm o zapojení Balabanové do práce v tiskové kanceláři ve Stockholmu (viz *Proletarskaja revoljucija*, 1926, č. 1, s. 34).

DOPIS J. M. LARINOVÍ

O tomto dopisu, který byl napsán před 18. zářím 1918 a ukládal J. M. Larinovi napsat brožuru »o sovětské republice obecně . . . aby bylo zahraničí i naše obyvatelstvo seznámeno s tím, čeho jsme dosáhli za rok«, se Larin zmínil v dopisu L. A. Fotijevojové (viz *Leninskij sbornik XXI*, s. 135).

DOPIS H. GORTEROVI

Zmínka o tomto dopisu je v písemné odpovědi H. Gortera Leninovi z 24. října 1918 (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

DOPIS N. P. GORBUNOVŮVI

Na dopisu N. P. Gorbunova Leninovi z 28. listopadu 1918 o názorech vědců a o jejich ochotě spolupracovat se sovětskou mocí učinil Lenin poznámku: »Odpovězeno 29. 11. 1918« (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

TELEGRAM

NIŽNĚNOVGORODSKÉMU GUBERNIÁLNÍMU MIMOŘÁDNÉMU KOMISAŘI

V telegramu nižněnovgorodského guberniálního mimořádného komisaře z 3. prosince 1918 je zmínka o tomto Leninově telegramu pod č. 1174; Lenin se v něm tázal na příčiny zadržení rodiny Němeralovových (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

SDĚLENÍ PRO L. B. KAMENĚVA

Lenin napsal sdělení pro L. B. Kameněva v době zasedání rady lidových komisařů 10. prosince 1918 v souvislosti s projednáváním otázky, zda moskevským organizacím povolit nakupovat potraviny mimo přiděl (viz Leninskij sbornik XVIII, s. 160).

ZPRÁVY PŘÍMOU LINKOU

V Ústředním státním archívu Říjnové revoluce je uložena zápisní kniha za rok 1918 s poznámkami o předání Leninových zpráv přímoú linkou:

- 31. července — do Vologdy
- 7. srpna — do Petrohradu, J. M. Sverdlovovi
- 10. srpna — do Astrachaně
- 27. srpna — do Rjazaně
- 26. listopadu — do Kurska, V. N. Zatonskému
- 9. prosince — Šmidtovi.

1919

DOPIS G. M. KRŽIŽANOVSKÉMU

V knize odeslané korespondence rady lidových komisařů je z 24. ledna 1919 pod pořad. č. 100 tento zápis: »s. Kržižanovskému dopis od s. Lenina« (Ústřední státní archív Říjnové revoluce).

TELEGRAM A. A. IOFFEMU

Zmínky o tomto telegramu obsahuje dopis A. A. Ioffeho, odeslaný Leninovi z Vilna [Vilnius] 15. února 1919 (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

DOPIS E. RUDNYANSZKÉMU

Dopis maďarskému komunistovi E. Rudnyanszkému napsal Lenin mezi 21. a 25. únorem 1919. Je o něm zmínka v dopisu Rudnyaszského Leninovi z 25. února: »Váš dopis jsem dostal, ale potvrzení pro sou-

druha Eckerta mám ještě u sebe« (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

DOPIS ALFEROVVI

V knize odeslané korespondence rady lidových komisařů je pod pořad. č. 271 tento zápis z 27. února 1919: »Dopis Alferovovi od Vl. Il.« (Ústřední státní archív Říjnové revoluce).

DOPIS GALKINOVVI

V knize odeslané korespondence rady lidových komisařů je pod pořad. č. 287 tento zápis z 3. března 1919— »Galkinovi od Vl. Il.« (Ústřední státní archív Říjnové revoluce).

SEZNAM DOKUMENTŮ,
NA JEJICHŽ REDIGOVÁNÍ
SE V. I. LENIN PODÍLEL

DEKRETY A USNESENÍ CÚVV,
RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
A RADY DĚLNICKÉ
A ROLNICKÉ OBRANY

USNESENÍ RLK O PŘEDÁNÍ PARATSKÝCH DÍLEN KOMISARIÁTU NÁMOŘNICTVÍ. 30. července 1918.

DEKRET RLK O ZÁSADÁCH PŘIJÍMÁNÍ KE STUDIU NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH. 2. srpna 1918.

DEKRET RLK, JÍMŽ SE LIDOVÉMU KOMISARIÁTU PRÁCE PŘIDĚLUJÍ FINANČNÍ PROSTŘEDKY K ÚHRADĚ PŘÍPLATKŮ DOMÁCKÝM KREJČÍM. 2. srpna 1918.

USNESENÍ RLK O ZACHOVÁNÍ PRACOVNÍCH MÍST A PRŮMĚRNÉHO VÝDĚLKU DĚLNICKÝM DOBROVOLNÍKŮM ODCHÁZEJÍCÍM NA FRONTU NEBO DO ZASOBOVACÍCH ODDÍLŮ. 3. srpna 1918.

DEKRET RLK O POVINNÉ SMĚNĚ ZBOŽÍ V OBILNÁŘSKÝCH OBLASTECH. 5. srpna 1918.

ŘÁD FONDU K ZABEZPEČENÍ RODIN RUDOARMĚJCŮ. 14. srpna 1918.

DODATEK K DEKRETU RLK Z 28. ČERVNA 1918 O ZNÁRODNĚNÍ PRŮMYSLOVÝCH PODNIKŮ. 19. srpna 1918.

DEKRET RLK O SOUSTŘEDĚNÍ EVIDENCE A ROZDĚLOVÁNÍ KOVŮ DO PODODBORU EVIDENCE, ROZDĚLOVÁNÍ A PRODEJE TĚŽKÝCH RUD A KOVŮ U ODBORU KOVŮ NEJVYŠŠÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ RADY. 27. srpna 1918.

USNESENÍ RLK O PŘIDĚLENÍ 5 MILIÓNU RUBLŮ NEJVYŠŠÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ RADĚ, S URČENÍM PRO MIMORÁDNOU KOMISI PRO ZBROJNÍ VÝROBU. 23. září 1918.

USNESENÍ RLK O PŘIDĚLENÍ JEDNOHO MILIÓNU RUBLŮ HLAVNÍ LESNÍ SPRÁVĚ. 15. října 1918.

DEKRET RLK O ZŘÍZENÍ KONZULÁTŮ. 18. října 1918.

USNESENÍ RLK O ORGANIZACI STÁTNÍCH SKLADŮ TEXTILU A TEXTILNÍ KONFEKCE. 2. listopadu 1918.

DEKRET RLK O ORGANIZACI ZÁSOBOVÁNÍ. 21. listopadu 1918.

USNESENÍ RLK, JÍMŽ SE REVOLUČNÍ VOJENSKÉ RADĚ POVOLUJE POUŽÍT 50 MILIÓNU RUBLŮ ZE ZVLÁŠTNÍHO FONDU. 21. listopadu 1918.

USNESENÍ RLK O ZPŮSOBU PODÁVÁNÍ TELEGRAFICKÝCH OBĚŽNÍKŮ SOVĚTSKÝMI ÚŘADY. 21. listopadu 1918.

USNESENÍ RLK O DOČASNÉM ZRUŠENÍ ČTRNÁCTIDENNÍ DOVOLENÉ DĚLNÍKŮM PRACUJÍCÍM V OBZVLÁŠTĚ ŠKODLIVÝCH PROVOZECH. 10. prosince 1918.

DEKRET RLK O ZÁKAZU POŘÁDÁNÍ LOTERIÍ. 19. prosince 1918.

USNESENÍ RADY OBRANY O OPATŘENÍCH PROTI SNĚHOVÝM ZÁVĚJÍM. 25. prosince 1918.

USNESENÍ RLK O ZŘÍZENÍ HLAVNÍHO VÝBORU PRO LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ. 27. prosince 1918.

DEKRET RLK O ZNÁRODNĚNÍ LÉKÁREN. 28. prosince 1918.

DEKRET RLK O OSVOBOZENÍ OD VOJENSKÉ POVINNOSTI PRO NÁBOŽENSKÉ PŘESVĚDČENÍ. 4. ledna 1919.

DEKRET RLK O VÝKUPU POTRAVINÁŘSKÝCH VÝROBKŮ. 21. ledna 1919.

DEKRET RLK O OPATŘENÍCH PROTI SKVRNITÉMU TYFU.
28. ledna 1919.

DEKRET RLK O ZŘÍZENÍ RADY NA OCHRANU DĚTÍ. 4. února 1919.

DEKRET RLK O ZŘIZOVÁNÍ SOVĚTSKÝCH ZEMĚDĚLSKÝCH HOSPODÁŘSTVÍ ÚŘADY A SDRUŽENÍMI PRŮMYSLOVÝCH DĚLNÍKŮ. 15. února 1919.

ŘÁD RLK O CELORUSKÉ KOMISI PRO OBNOVU ŽELEZNIČNÍ DOPRAVY. 15. února 1919.

DEKRET CÚVV A RLK O ZVÝŠENÍ MEZD. Před 21. únorem 1919.

USNESENÍ RLK K REFERÁTU VÝBORU PRO OSEVNÍ PLOCHY. 4. března 1919.

DEKRET RLK O STÁTNÍ VĚDECKÉ RADĚ. 4. března 1919.

USNESENÍ RLK O REORGANIZACI STÁTNÍ KONTROLY. 8. března 1919.

USNESENÍ RLK O PŘIDĚLOVÁNÍ PAPÍRU. 8. března 1919.

USNESENÍ RLK K OTÁZCE ZASTAVENÍ OSOBNÍ DOPRAVY. 8. března 1919.

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS se uchovávají návrhy uvedených dekretů a usnesení s úpravami V. I. Lenina, návrhy a doplňky k některým z těchto dekretů a usnesení, které Lenin napsal; v materiálech k vypracování dekretu o zásadách přijímání ke studiu na vysokých školách je poznámka tajemníka: »Konec — v redakci V. I.«. Část materiálů byla publikována (viz Leninskij sbornik XVIII, s. 135—139, 276—280; Leninskij sbornik XXI, s. 134, 138, 190—192; Leninskij sbornik XXIV, s. 42, 117, 161, 187).

TELEGRAMY

VEDOUCÍMU EXPEDICE STÁTNÍ SPISOVNY M. K. LEMKEMU. *Červenec 1918.*

KOMISAŘI ODDÍLU MINONOSEK V RYBINSKU. *23. srpna 1918.*

KOMISAŘI PETROHRADSKÉHO VOJENSKÉHO OKRUHU B. P. POZERNOVI. *29. srpna 1918.*

VOJENSKÉ RADĚ CARICYNSKÉHO FRONTU. *19. září 1918.*

ORGÁNŮM MÍSTNÍ SPRÁVY. *2. listopadu 1918.*

VŠEM GUBERNIÁLNÍM KOLEGIÍM PRO ZÁLEŽITOSTI ZAJATCŮ A UPRCHLÍKŮ A VŠEM SOVĚTŮM. *23. listopadu 1918.*

MIMOŘÁDNÉMU KOMISAŘI ŽELEZNIC JIŽNÍHO FRONTU M. K. VLADIMIROVOVI. *25. prosince 1918.*

NIŽNĚNOVGORODSKÉMU GUBERNIÁLNÍMU VÝKONNÉMU VÝBORU. *26. prosince 1918.*

PŘEDSEDOVI PETROHRADSKÉ MIMOŘÁDNÉ KOMISE. *29. prosince 1918.*

GUBERNIÁLNÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ RADA. NIŽNÍ NOVGOROD. *27. ledna 1919.*

KOMISAŘI PRÁCE IVANOVovi. PETROHRAD. *31. ledna 1919.*

PŘEDSEDOVI NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ RADY UKRAJINSKÉ SOVĚTSKÉ REPUBLIKY CH. G. RAKOVSKÉMU. *18. února 1919.*

V ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS jsou uchovány texty uvedených telegramů s korekturami V. I. Lenina. Část jich byla publikována (viz Leninskij sbornik XXI, s. 179, 273; Leninskij sbornik XXXIV, s. 74, 97—98; Leninskij sbornik XXXV, s. 56; Leninskij sbornik XXXVI, s. 62).

PROVOLÁNÍ »K PRVNÍMU SJEZDU KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY«

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uchován návrh tohoto provolání s poznámkami a opravami V. I. Lenina. Provolání bylo uveřejněno v listu Pravda, č. 16 z 24. ledna 1919.

USNESENÍ O SOCIALISTICKÉ ORGANIZACI ZEMĚDĚLSTVÍ A O OPATŘENÍCH K PŘECHODU K SOCIALISTICKÉMU ZEMĚDĚLSTVÍ

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uchován exemplář Návrhu usnesení o společném obdělávání půdy, vypracovaného komisí lidového komisariátu zemědělství, s Leninovými poznámkami na okrajích; kolegium lidového komisariátu zemědělství návrh přepracovalo se zřetelem k Leninovým poznámkám a byl pojat do Usnesení o socialistické organizaci zemědělství a o opatřeních k přechodu k socialistickému zemědělství jako VIII. kapitola O společném obdělávání půdy (viz Leninskij sbornik XXIV, s. 39—41; Agrarnaja politika sovětskoj vlasti (1917—1918 g.), Moskva 1954, s. 426—431).

O své účasti na práci komise CÚVV pro redakci Usnesení, zvolené 10. února 1919, mluvil Lenin na prvním sjezdu zemědělských dělníků Petrohradské gubernie 13. března 1919, když zodpovídal písemné dotazy delegátů sjezdu (viz Spisy 29, Praha 1955, s. 36).

Usnesení bylo uveřejněno 14. února 1919 v 34. čísle listu Pravda.

POZNÁMKY

¹ *Společné zasedání CÚVV, moskevského sovětu, moskevských závodních výborů a odborových svazů* se konalo 29. července 1918. Bylo svoláno v souvislosti s obtížnou vojenskou a hospodářskou situací Sovětské republiky, která byla v důsledku cizí vojenské intervence a bělogvardějských vzpour odříznuta od svých základních potravinových, surovinových a palivových oblastí. Na zasedání bylo přítomno asi 2000 delegátů. K Leninovu referátu schválilo zasedání jednomyslně rezoluci navrženou frakcí komunistů. V rezoluci se poukazovalo, že socialistická vlast je v nebezpečí, a proto je třeba podřídit činnost všech organizací pracujících obraně Sovětské republiky, rozvinout rozsáhlou agitaci mezi dělníky a vysvětlovat jim problémy dané situace, posílit bdělost vůči kontrarevoluční buržoazii a přesunout řadu pracovníků do armády a zásobovacího aparátu, energicky bojovat o chléb.

Osnova Leninova referátu je uveřejněna mezi Přípravnými materiály tohoto svazku. — 28

² Jde o kontrarevoluční ozbrojenou vzpouru československého vojenského sboru zorganizovanou imperialisty Dohody za aktivní účasti menševiků a eserů. Československý sbor byl zformován v Rusku ze zajatých Čechů a Slováků ještě dřív, než zvítězila Říjnová revoluce. V létě roku 1918 měl sbor přes 60 000 vojáků (celkem bylo v Rusku asi 200 000 českých a slovenských zajatců). Po nastolení sovětské moci financovaly sbor dohodové mocnosti a rozhodly využít jej v boji proti Sovětské republice. Sbor byl prohlášen za součást francouzské armády a zástupci Dohody jej chtěli evakuovat do Francie. Sovětská vláda s evakuací souhlasila pod podmínkou, že se vrátí ruští vojáci z Francie. Podle dohody z 26. března 1918 měl sbor možnost odjet z Ruska přes Vladivostok, odevzdá-li zbraně. Kontrarevoluční velení sboru však dohodu o odevzdání zbraní porušilo a na pokyn dohodových mocností zorganizovalo koncem května ozbrojenou vzpouru. Vlády USA, Anglie a Francie začaly vzpouru otevřeně a všestranně podporovat a francouzští důstojníci se jí přímo zúčastnili. V úzkém spoje-

ní s bělogvardějci a kulaky obsadily československé legie značnou část Uralu, Povolží a Sibíře a všude znova dosazovaly k moci buržoazii. V oblastech obsazených československými legiemi byly ustavovány za účasti menševiků a eserů bělogvardějské vlády: v Omsku sibiřská »vláda«, v Samaře výbor členů Ústavodárného shromáždění atd.

Dne 11. června 1918, tedy brzy po vypuknutí vzpoury, se obrátil výkonný výbor československých komunistických skupin v Rusku na vojáky sboru s výzvou, v níž odhaloval kontrarevoluční podstatu vzpoury, vyzýval české a slovenské dělníky a rolníky, aby vzpoureu zlikvidovali a vstupovali do československých oddílů Rudé armády. Mnoho českých a slovenských zajatců se sovětskou vládou sympatizovalo a nepodlehlo protisovětské propagandě reakčního velení sboru. Mnozí vojáci se přesvědčovali, že byli oklamáni, opouštěli sbor a odmítali bojovat proti Sovětskému Rusku. V řadách Rudé armády bojovalo asi 12 000 Čechů a Slováků.

Povolží bylo osvobozeno Rudou armádou na podzim roku 1918. V letech 1919—1920 se československé legie postupně přesouvaly po sibiřské magistrále do Vladivostoku. V únoru 1920 bylo mezi sovětskou vládou a velením československých legií uzavřeno příměří, legie byly naloděny a přepraveny do ČSR.

— 28

- ³ *Průkopník svobody* — ústřední orgán československých komunistických skupin v Sovětském Rusku. List byl založen na základě usnesení sjezdu československých komunistů v Rusku, který se konal v Moskvě 25.—27. května 1918. Byl vydáván místo dvou dřívějších listů, které tehdy vycházely v Sovětském Rusku: *Průkopník* — list československých komunistů a *Svoboda* — orgán československých levicových sociálních demokratů. *Průkopník svobody* vycházel v Moskvě od 7. června 1918 do 1. května 1919 jako týdeník. Celkem vyšlo 42 čísel. List propagoval komunistické myšlenky mezi bývalými československými zajatci v Rusku, pranýřoval reakční politiku odbočky československé Národní rady v Rusku a velení československého sboru, vyzýval české a slovenské dělníky a rolníky ke vstupu do Rudé armády a k obraně Sovětské republiky před interventy a bělogvardějci.

Lenin má na mysli článek Francouzské milióny^[114, 115], uveřejněný 28. června 1918 v tomto listě. Téhož dne byl článek přetištěn v *Pravdě* a částečně v *Izvěstijích VCIK*. — 29

⁴ V. I. Lenin má na mysli kontrarevoluční vzpouru levých eserů v Moskvě v době konání V. celoruského sjezdu sovětů (6.—7. července 1918).

Leví eseři — strana, která se organizačně zformovala na svém I. celoruském sjezdu v listopadu 1917. Do té doby tvořili leví eseři levé křídlo eserské strany, jež se začalo formovat za první světové války; vedli je M. A. Spiridonovová, B. D. Kamkov a N. A. Natanson (Bobrov). Na II. celoruském sjezdu sovětů tvořili leví eseři v eserské frakci většinu. Frakce se v otázce účasti na sjezdu rozštěpila; na pokyn ústředního výboru eserské strany praví eseři ze sjezdu odešli, kdežto leví eseři zůstali a v nejdůležitějších otázkách pořadu jednání hlasovali společně s bolševiky; odmítli však návrh bolševiků, aby vstoupili do sovětské vlády.

Po dlouhém kolísání se leví eseři, kteří si chtěli udržet vliv na masu rolníků, s bolševiky dohodli; jejich zástupci se stali členy rady lidových komisařů. Ve stěžejních otázkách socialistické výstavby se však s bolševiky rozcházeli a vystupovali proti diktatuře proletariátu. V lednu a únoru 1918 vedl ústřední výbor strany levých eserů boj proti uzavření brestlitevské mírové smlouvy; po jejím podepsání a ratifikaci na IV. sjezdu sovětů v březnu 1918 vystoupili leví eseři z rady lidových komisařů, zůstali však členy poradních sborů lidových komisariátů a místních mocenských orgánů. Když se začala rozvíjet socialistická revoluce na venkově, začaly mezi levými esery sílit protisovětské tendence.

Dne 24. června se ústřední výbor levých eserů rozhodl zorganizovat proti sovětské moci vzpouru. Po porážce na V. sjezdu sovětů zavraždili leví eseři německého vyslance v Moskvě hraběte Mirbacha, aby zmařili brestlitevskou mírovou smlouvu a zavlekli Sovětské Rusko do války s Německem. Po tomto atentátu rozpoutali ozbrojenou vzpouru. Její hlavní sílu tvořil oddíl, jemuž velel pracovník Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi, eser Popov. Vzbouřenci ostřelovali z děl Kreml a obsadili telefonní ústřednu a telegraf. Udrželi se dvě hodiny. Jménem ústředního výboru levých eserů odeslali několik provokačních výzev, zpráv a telegramů, v nichž tvrdili, že moc je v rukou levých eserů a že veškeré obyvatelstvo jejich akci vítá.

V. sjezd uložil vládě, aby vzpouru okamžitě potlačila. Frakce levých eserů utvořená na sjezdu byla zatčena. Rázná opatření sovětské vlády a jednomyslné akce moskevských dělníků a posádky umožnily vzpouru během 24 hodin potlačit. Vzpoura byla součástí společného vystoupení vnitřní kontrarevoluce a imperialistů zemí Dohody proti Sovětské republice; vzbouřence tajně podpo-

rovaly cizí diplomatické mise. Leví eseři se pokoušeli vyvolat vzpouru i v Petrohradě, Vologdě a jiných městech.

Po potlačení vzpoury se V. celoruský sjezd sovětů usnesl levé esery, kteří se ztotožňovali s avanturistickou linií svého vedení, ze sovětů vyloučit. Sjezdu došlo ze všech končin země mnoho telegramů, v nichž dělníci a rolníci schvalovali postup vlády proti vzbouřencům a vyslovovali odhodlání hájit sovětskou moc se zbraní v ruce. — 31

- ⁵ *Dašnakuthjun* — arménská buržoazně nacionalistická strana; vznikla na začátku devadesátých let 19. století a kladla si za cíl osvobodit Armény z tureckého jha. Kromě buržoazie v ní měla významné místo i maloburžoazie; jejími členy byli rovněž rolníci a dělníci oklamání nacionalistickou a socialistickou frazeologií. Za revoluce 1905—1907 se tato strana začala sblížovat s esery. V roce 1907 schválil sjezd strany oficiálně »socialistický« program narodnického zaměření.

Po únorové revoluci v roce 1917 podporovali členové této strany (dašnaci) politiku prozatímní vlády; po Říjnové revoluci vystoupili v kontrarevolučním bloku s menševiky, esery a musavisty proti sovětské moci. V letech 1918—1920 stáli v čele arménské kontrarevoluční vlády buržoazních nacionalistů. Veškerá jejich činnost přispívala k tomu, aby se z Arménie stala kolonie imperialistů a opěrný bod anglických a francouzských interventů a ruských bělogvardějců v boji proti Sovětské republice. Arménští pracující pod vedením bolševické strany a za podpory Rudé armády v listopadu 1920 dašnickou vládu svrhli. Po vítězství sovětské moci byly dašnické organizace v Zakavkazsku potřeny a zlikvidovány. — 31

- ⁶ Na mimořádném zasedání bakuského sovětu 25. července 1918 se projednávala otázka politické a vojenské situace v Baku v souvislosti s ofenzívou tureckých vojsk. Pod záminkou obrany Baku požadovali menševici, dašnaci a eseři, aby byla povolána »na pomoc« anglická vojska. Bolševičtí členové sovětské vlády v Baku (S. G. Šahumjan, M. A. Azizbekov, P. A. Džaparidze, J. D. Zevin aj.) proti těmto zrádcovským návrhům rozhodně vystoupili. Prohlásili, že »pozvání« anglických interventů do Baku by bylo zradou Sovětské republiky, a podali návrh rezoluce, v níž trvali na tom, aby byla učiněna okamžitá opatření k obraně Baku vlastními silami. Přes veškeré snahy bolševiků byla nepatrnou většinou hlasů schválena rezoluce o pozvání anglických vojsk do Baku.

Bolševičtí členové bakuské rady lidových komisařů zůstali

v menšině a prohlásili, že rezignují na funkce lidových komisařů. Brzy však bakuští bolševici pochopili, že by byla chyba za dané situace složit funkce a že je naopak třeba udržet moc a využít všechny možnosti k izolování a rozdrčení smířlivců a zrádců. Na mimořádném zasedání výkonného výboru bakuského sovětu bylo rozhodnuto, že až do konečného vyřešení otázky moci zůstávají všichni lidoví komisaři na svých místech. 27. července se bakuská konference bolševiků usnesla, že se nevzdá moci bez boje, a pod vedením rady lidových komisařů urychleně organizovala obranu Baku: vyhlásila všeobecnou mobilizaci a vyzvala dělníky k obraně města a sovětské moci. Ke splnění tohoto usnesení provedla bakuská rada lidových komisařů řadu opatření: vyhlásila v městě výjimečný stav, přikázala Celoruské mimořádné komisi pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi, aby skoncovala s kontrarevoluční agitací, a obrátila se s výzvou k bakuským dělníkům, aby se chopili zbraní a hájili město do posledního muže.

Hrdinné akce ázerbájdžánských komunistů a uvědomělé části bakuského proletariátu byly zmařeny zradou dašnaků, eserů a menševiků. Dašnacké jednotky odešly z fronty a do takto vytvořené mezery pronikla turecká vojska. 31. července sovětská vláda v Baku pod náporem cizích interventů a jejich agentů dočasně padla. Kromě cizí intervence počítaly příčiny pádu sovětské vlády v Baku v tom, že stranické organizace Ázerbájdžánu a bakuská rada lidových komisařů nezabezpečily pevný svazek bakuského proletariátu s pracujícím rolnictvem Ázerbájdžánu a dopustily se také řady chyb v národnostní otázce; toho využili musavatisté, dašnací a jiní kontrarevolucionáři k oklamání mas.

Eseři, menševici a dašnací jako agenti Dohody ustavili kontrarevoluční vládu, takzvanou diktaturu Středokaspicka. Vedoucí činitelé sovětské vlády v Ázerbájdžánu byli zatčeni. V noci z 19. na 20. září bylo 26 bakuských komisařů (S. G. Šahumjan, M. A. Azizbekov, P. A. Džaparidze, I. T. Fioletov, J. D. Zevin, G. N. Korganov, M. G. Vezirov aj.) bestiálně zavražděno anglickými interventy za přímé účasti eserů a menševiků. — 33

- ⁷ Velká říjnová socialistická revoluce měla značný vliv na vývoj revolučního hnutí v Německu a upevnila politické postavení ilegálně bojující skupiny Spartakus. S nadějami a s radostí přijali němečtí pracující leninský Dekret o míru a se sympatiemi sledovali důsledný boj sovětské vlády za demokratický mír. Neúměrné požadavky německé vlády na mírových jednáních s delegací Sovětského Ruska v Brestu Litevském vyvolaly pobouření německých dělníků a staly se jedním z nejzávažnějších důvodů všeobecné

politické stávký, která probíhala koncem ledna a počátkem února 1918.

Na výzvu skupiny Spartakus zastavily statisíce berlínských dělníků a dělnic 28. ledna práci a zvolily dělnické rady. Dělnická rada Velkého Berlína na svém prvním zasedání požadovala co nejrychleji uzavřít mír bez anexí a kontribucí v souladu se zásadami, které formulovala sovětská vláda při brestlitevském jednání; přizvat k mírovému jednání zástupce dělníků všech zemí; zlepšit zásobování potravinami; zrušit výjimečný stav a zavést demokratické svobody; propustit osoby, které byly odsouzeny nebo uvězněny pro politickou činnost atd.

Stávka zachvátila 39 německých měst (Brémy, Mnichov, Hamburk, Jenu, Magdeburk, Mannheim, Düsseldorf, Brandenburk, Kolín, Drážďany, Münster, Lübeck, Norimberk aj.); zúčastnilo se jí přes 1,5 miliónu dělníků. V mnoha městech byly zvoleny dělnické rady a z jejich členů byly vytvořeny akční výbory.

Císařská vláda použila proti stávkujícím veškeré síly státní moci. V Berlíně byl 31. ledna vyhlášen zostřený stav obležení a jako posila tam bylo přemístěno pět tisíc policistů. Čtyři sbory dostaly rozkaz, aby se připravily k boji proti stávkujícím. Během několika dní bylo 50 000 berlínských dělníků povoláno do armády. Vojenské velení vyzvalo dělníky, aby 4. února ráno nastoupili do práce. Proti demonstrantům byly nasazeny vojenské jednotky s kulomety. Za pomoci vojsk a policie a rovněž s přispěním sociálně demokratických předáků se císařské vládě podařilo hnutí potlačit. Mnoho dělníků bylo stíháno. Třebaže byli dělníci ve stávce poraženi, její význam byl veliký. V. I. Lenin ji hodnotil jako »zvrát ve smýšlení německého proletariátu« (Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 554). — 36

⁶ Jde o vzpouru bělogvardějců v Jaroslavli, která vypukla 6. července 1918. Povstání zorganizoval kontrarevoluční Svaz obrany vlasti a svobody, jehož vůdcem byl pravý eser B. V. Savinkov. Podobně jako jiné kontrarevoluční vzpoury, které v té době propukly v Sovětském Rusku, připravili i jaroslavskou vzpouru dohodoví imperialisté za aktivní účasti menševiků a eserů, neboť poskytli Savinkovovu Svazu značné finanční prostředky. Vzpoura byla součástí celkového intervenčního plánu v Rusku. Ozbrojenou akci v Jaroslavli interventi časově koordinovali se vzpourou levých eserů v Moskvě (viz poznámku č. 4). Současně měly být zahájeny vzpoury v Muromu, Kostromě, Rybinsku a v jiných povolžských a středoruských městech.

V Jaroslavli se před povstáním soustředil velký počet eserů

a menševiků a rovněž bělogvardějských důstojníků. Leví eseři, kteří měli v Jaroslavi značný vliv, ovládli řadu klíčových funkcí. Dne 6. července se vzbouřenci zmocnili středu města a obsadili zbrojnici, poštu, telegraf a jiné objekty. Nastalo krvavé účtování s pracovníky strany a sovětských orgánů. Vzbouřenci se pokoušeli obsadit i dělnická předměstí, avšak tady ihned narazili na rozhodný a houževnatý odpor. Stranické organizace v podnicích semkly kolem sebe masy a vyzvaly dělníky, aby vzpouru potlačili. Ozbrojení dělníci a jednotky Rudé armády zaútočili proti vzbouřencům. Sovětská vláda vyslala jaroslavským dělníkům na pomoc několik vojenských útvarů a ozbrojených dělnických oddílů z Moskvy, Petrohradu, Ivanova-Vozněsenska, Kostromy, Vologdy a Rybinska. 21. července 1918 byla vzpoura potlačena. — 37

- ⁹ V. I. Lenin má na mysli dekret *O organizování vesnické chudiny a o jejím zásobování obilím, předměty základní potřeby a zemědělským nářadím*, který schválil CÚVV 11. června 1918. Dekret legalizoval výbory chudiny, které vznikaly v praxi z iniciativy mas, a ukládal jim, aby evidovaly zásoby potravin v rolnických hospodářstvích, zjišťovaly zásoby a přebytky potravin u kulaků a pomáhaly státním zásobovacím orgánům tyto přebytky rekvírovat; zabezpečovaly rekvírované obilí a dodávaly je do státních sýpek; zásobovaly chudinu potravinami z kulackých hospodářství a rozdělovaly zemědělské nářadí a průmyslové zboží; organizovaly osevňovací kampaň a sklizeň a staraly se o osevy; bojovaly proti šmelinaření a spekulaci s obilím. Na podzim roku 1918 se pod vedením komunistické strany zformovalo a pracovalo přes 80 000 místních výborů vesnické chudiny, které se staly opěrnými body a orgány diktatury proletariátu na vesnici; jejich vytvoření znamenalo, že se na vesnici rozvíjí socialistická revoluce. Výbory vesnické chudiny se významně podílely na potlačování kulacké kontrarevoluce a podlomení hospodářské síly kulactva, které bylo částečně vyvlastněno. Za poměrně krátkou dobu zabraly výbory chudiny 50 miliónů hektarů kulacké půdy, kterou předaly chudým a středním rolníkům, a zkonfiskovaly kulakům značnou část výrobních prostředků ve prospěch chudých a menších středních rolníků. Velmi se zasloužili o konečnou likvidaci statkářské držby půdy a zásobování hladovějících dělnických center a Rudé armády potravinami. Výbory chudiny se aktivně podílely na zakládání kolektivních zemědělských podniků — artělů a komun, které byly společně se sovchozy prvními středisky socialistického sektoru na vesnici; od zřízení výborů vesnické chudiny do konce roku 1918 vzrostl podle neúplných údajů počet kolektivních rolnic-

kých hospodářství z 240 na 1600. Z iniciativy výborů chudiny se začaly z vesnické chudiny formovat dobrovolné oddíly a pluky Rudé armády. VykonalY velmi mnoho pro to, aby se upevnily místní sověty a očistily od kulackých živlů.

Výbory chudiny svou činností významně přispěly k upevnění svazku dělnické třídy a rolnictva a k získání středních rolníků pro sovětskou moc. Lenin zdůrazňoval, že při zakládání výborů chudiny a jejich činnosti je třeba se orientovat nejen na chudinu, ale i na střední rolníky. Výbory chudiny pomohly připravit půdu pro přechod od politiky neutralizace středního rolnictva k pevnému svazku s tímto rolnictvem.

Výbory vesnické chudiny sehrály v socialistické revoluci historickou úlohu a do podzimu 1918 úspěšně splnily svěřené úkoly. V té době se už na vesnici s jejich pomocí a v důsledku rozšiřující se sítě stranických buněk značně upevnily sověty. Tato okolnost a zároveň nutnost »dovršit sovětskou výstavbu vytvořením jednotné organizace sovětů na celém území Sovětské republiky« vedly k tomu, že se VI., mimořádný celoruský sjezd sovětů, který se konal v listopadu 1918, rozhodl sloučit výbory vesnické chudiny s volostními a vesnickými sověty. — 38

¹⁰ V. I. Lenin má na mysli mírovou smlouvu mezi Sovětským Ruskem a mocnostmi Čtyřspolku (Německo, Rakousko-Uhersko, Bulharsko a Turecko), jež byla 3. března 1918 podepsána v Brestu Litevském a 15. března ratifikována IV., mimořádným celoruským sjezdem sovětů. Podmínky míru byly pro Sovětské Rusko mimořádně těžké. Podle smlouvy mělo Německo a Rakousko-Uhersko převzít kontrolu nad Polskem, téměř celým Pobaltím a částí Běloruska. Ukrajina byla od Sovětského Ruska oddělena a stala se státem závislým na Německu. Města Kars, Batumi a Ardahan měla být připojena k Turecku. V srpnu 1918 vnutilo Německo Sovětskému Rusku dodatečnou smlouvu a finanční dohodu, které obsahovaly další lupičské požadavky.

Uzavření brestlitevského míru bylo spojeno s úporným bojem proti Trockému a protistranické skupině levých komunistů. Lenin musel vynaložit nesmírné úsilí, aby byla smlouva s Německem podepsána. Brestlitevský mír byl výrazným příkladem moudrosti a pružnosti Leninovy taktiky, jeho schopnosti v mimořádně složité situaci stanovit v otázce války a míru jedinou správnou politiku. Uzavření brestlitevského míru bylo rozumným politickým kompromisem. Smlouva přinesla sovětskému státu dočasný mír, umožnila mu demobilizovat starou rozkládající se armádu a vytvořit novou — Rudou armádu, rozvinout socialistic-

kou výstavbu a soustředit síly pro boj proti vnitřní kontrarevoluci a cizím interventům. Tato politika posílila boj za mír i růst revolučních tendencí v armádách a širokých masách ve všech válčících zemích. Po listopadové revoluci v roce 1918 v Německu jež svrhla monarchii, CÚVV 13. listopadu prohlásil lupičskou brestlitevskou smlouvu za neplatnou. O významu brestlitevského míru viz tento svazek, s. 78, 96, 183—184, 217—218, 226, 238—240, 373, 402—403, 422—423. — 40

- ¹¹ V. I. Lenin má na mysli dekret rady lidových komisařů o znárodnění velkého průmyslu, který byl schválen 28. června 1918 (30. června byl uveřejněn ve 134. čísle listu *Izvestija VCIK*). Tímto dekretem byly znárodněny všechny velké průmyslové podniky se základním kapitálem od 200 000 do 1 000 000 rublů a výše.

Dekretem z 28. června, jenž dovršoval socialistické zespolnění základních výrobních prostředků, předcházelo znárodnění bank, největších hutních závodů, cukrovarů, kamenouhelných dolů, petrochemického průmyslu, lodní dopravy aj. Po převedení velkého průmyslu do státního vlastnictví mohly být z rozhodnutí rady lidových komisařů znárodněné podniky dočasně, pokud ne byly předány do správy státním hospodářským orgánům, »bezplatně formou pronájmu užívány bývalými majiteli«; ti přitom nesli odpovědnost za nedotknutelnost, dobrý stav a spolehlivý provoz podniků. Všichni dělníci a technický personál, jakož i ve douché pracovníci závodů byli ve vztahu k Sovětské republice v zaměstnaneckém poměru. Nejvyšší národohospodářské radě bylo uloženo, aby urychleně vypracovala a odeslala všem znárodněným podnikům podrobnou instrukci, jak tyto podniky spravovat. Díky organizační práci strany a aktivitě dělnických mas bylo znárodnění přes obrovské obtíže v krátké době realizováno. Do 31. srpna bylo již znárodněno přes 3000 podniků.

Tímto dekretem se rovněž znárodněovaly všechny soukromé železnice a také komunální podniky (vodárny, plynárny, tramvaje, výhledy park aj.), jež přešly do správy místních sovětů. — 40

- ¹² *Sjezd předsedů guberniálních sovětů* se konal 30. července a 1. srpna 1918 v Moskvě. Na sjezdu bylo přítomno 122 delegátů, z nich 120 členů KSR(b). Sjezd vyslechl a projednal referát lidového komisaře vnitřní RSFSR G. I. Petrovského o činnosti komissariátu vnitřní a jeho nejbližších úkolech, referáty o organizaci práce místních sovětů, o charakteru, úkolech a formách organizace sovětské milice, o bytové otázce atd. Lenin měl projev na večerním zasedání sjezdu 30. července. Ve svých usneseních sjezdu

konstatoval, že je třeba zlepšit práci sovětského aparátu, a zdůraznil, že musí být koordinovány všechny jeho složky, ty musí být v úzkém spojení s ústředím a jednat v naprostém souladu s ústavou. Sjezd vyzval dělníky a rolníky, aby se chopili zbraní na obranu socialistické vlasti. — 46

¹³ *Ústava (základní zákon) Ruské socialistické federativní sovětské republiky* byla schválena na V. celoruském sjezdu sovětů.

Rozhodnutí o přípravě návrhu ústavy RSFSR schválil III. celoruský sjezd sovětů v lednu 1918, ale s konkrétním vypracováním mohla sovětská vláda začít teprve po ukončení válečných akcí. Na vypracování první sovětské ústavy se významně podílel Lenin. Návrh připravovala ústavní komise ustavená CÚVV 1. dubna 1918. V souladu s usnesením III. sjezdu sovětů komise ve své práci vycházela z Deklarace práv pracujícího a vykořisťovaného lidu (viz Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 247—249) a z rezoluce O federativních orgánech Ruské republiky, které byly schváleny sjezdem.

Konečné znění návrhu ústavy měla připravit pro V. sjezd sovětů zvláštní komise ÚV KSR(b) v čele s Leninem. Ta za Leninoва předsednictví projednala 3. července dva návrhy sovětské ústavy — návrh ústavní komise a návrh předložený lidovým komisariátem spravedlnosti. Komise ÚV KSR(b) vycházela z návrhu komise CÚVV, zahrnuje do něho některé teze z návrhu lidového komisariátu spravedlnosti a vnesla do něj řadu doplňků a změn zásadního rázu. Na Leninův návrh byla do textu ústavy zahrnuta jako preambule Deklarace práv pracujícího a vykořisťovaného lidu, byl doplněn článek o národní a rasové rovnoprávnosti v Sovětské republice, zakotven článek o politických právech příslušníků jiných států pracujících v RSFSR a článek o poskytování azylu všem cizincům pronásledovaným za politické přesvědčení a náboženské vyznání. Návrh schválený komisí ÚV KSR(b) byl předložen ke schválení V. sjezdu sovětů.

Už 4. července, v první den sjezdového jednání, byla vytvořena ze zástupců frakcí komise, která měla projednat předložený návrh a podat o něm sjezdu zprávu. Sjezdová komise provedla v návrhu ústavy některé redakční úpravy, doplnila oddíl o rozpočtových právech několika dalšími články a zahrnuje do návrhu nový oddíl o znaku a vlajce RSFSR. Na posledním zasedání sjezdu 10. července byla přednesena zpráva komise o návrhu ústavy, sjezd jednohlasně ústavu RSFSR schválil a pověřil nově zvolený CÚVV, aby provedl konečnou redakci jejího textu.

Ústava RSFSR byla uveřejněna 19. července 1918 jako

základní zákon, který nabyl platnosti dnem jejího uveřejnění. — 47

- ¹⁴ Varšavský revoluční pluk, v němž bylo 16 000 vojáků, byl složen z polských dobrovolníků a mnohokrát bojoval proti bělogvardějským vojskům. V pátek 2. srpna 1918 před odjezdem pluku z Moskvy na frontu vystoupil Lenin na shromáždění pluku v sále bývalého obchodního institutu (nynějšího Plechanovova moskevského institutu národního hospodářství). Shromáždění pomáhal organizovat pracovník polského dělnického hnutí J. Marchlewski. — 50
- ¹⁵ Moskevský výbor KSR(b) pořádal každý pátek v moskevských obvodech velká shromáždění dělníků a rudoarmějců. Na Leninův návrh na těchto shromážděních pravidelně vystupovali členové ústředního výboru a vedoucí pracovníci. Lenin tu často referoval, někdy třikrát až čtyřikrát denně, a požadoval, aby žádný z vedoucích pracovníků tuto možnost připravovat referáty pro dělníky neodmítal. Starostlivě sledoval smýšlení dělníků a zajímal se o to, jaké otázky jsou na schůzích kladeny referentům a s jakými návrhy dělníci přicházejí.
2. srpna 1918 se na shromážděních mluvilo na téma Sovětská republika v nebezpečí. — 53
- ¹⁶ V klubu Kukačka na Chodynce (dnešním Říjnovém poli) měl Lenin projev k rudoarmějcům, kteří se připravovali k odjezdu na frontu. Jak vzpomíná F. Solodov, který tehdy sloužil u 4. moskevského pěšího pluku jako kulometčík, Lenin tam vystoupil s pětadvacetiminutovým až třicetiminutovým projevem (viz *Partijnopolitičeskaja rabota v Sovětskoj armii i Vojenno-morskomoj flotě*, 1960, č. 3, s. 19). — 56
- ¹⁷ *Teze k otázce zásobování* napsal Lenin v době nejtěžší zásobovací situace Sovětského Ruska a usilovného boje proti cizím intervenčním a vnitřní kontrarevoluci.
- Leninovy teze byly základem šesti dekretů k zásobování, které byly projednány a schváleny na zasedáních rady lidových komisařů ve dnech 3.—6. srpna 1918: O zapojení dělnických organizací do výkupu obilí, Dekret o oddílech pro sklizeň a rekvizici obilí, Nařízení o rekvizičních oddílech pro potírání podlouného obchodování s potravinami na železnici a vodních tocích, Dekret o povinné směně zboží v obilnářských oblastech, O pevných cenách obilí z úrody v roce 1918 a výzvy rady lidových komisařů

k pracujícím pod názvem Do boje o chléb. Dne 6. a 8. srpna byly všechny schválené dekrety uveřejněny v listu Izvěstija VCIK.

Leninovy podklady k vypracování návrhů těchto dekretů připravovaných pro zasedání rady lidových komisařů, které vycházely z uvedených tezí (osnovy, poznámky, připomínky aj.), viz Leniniskij sbornik XVIII, s. 119—141.

Dekret o zavedení naturální daně, o němž se mluví v 8. bodě tezí, byl připraven později a schválen radou lidových komisařů 26. října 1918 (viz poznámku 39). — 57

- ¹⁸ Leninův návrh usnesení byl schválen radou lidových komisařů 2. srpna 1918 v souvislosti se schválením dekretu o směrnících pro přijímání na vysoké školy RSFSR. Dekret umožňoval, aby se dostali na vysoké školy všichni uchazeči, kteří dosáhli 16 let, zároveň byl zrušen požadavek předkládat ke vstupu na vysoké školy diplom, atestaci nebo vysvědčení o absolvování školy, byly zrušeny konkursní zkoušky a školné. Usnesení a dekret byly zveřejněny 6. srpna v listu Izvěstija VCIK. — 61

- ¹⁹ *Dopis jeleckým dělníkům* byl odpovědí na zprávu o zasedání jelecké organizace strany levých eserů uveřejněnou v jeleckém listu Sovětskaja gazeta 31. července 1918. Výtisk novin s příslušnou zprávou předal Leninovi zástupce jelecké organizace KSR(b) K. Grodner, který byl vyslán do Moskvy, aby vyvrátil pomlouvačné výmysly levého esera Krjukova, o nichž se píše v Leninově dopisu. V listu Sovětskaja gazeta bylo zároveň s Leninovým dopisem uveřejněno 11. srpna Grodnerovo sdělení, v němž se na základě rozhovorů s J. M. Sverdlovem, V. A. Avanešovem a V. D. Bončem-Brujevičem uvádělo, že neřekli nic z toho, co jim připsával Krjukov.

Sovětskaja gazeta — orgán jeleckého újezdního výkonného výboru Orelské gubernie; vycházel od 16. května 1918 do 2. března 1919. — 62

- ²⁰ Je míněn Dekret o půdě, schválený 26. října (8. listopadu) 1917 na II. celoruském sjezdu sovětů. Tímto dekretem se rušilo soukromé vlastnictví půdy a vyhlášovala její nacionalizace. Zároveň v Rolnickém návrhu o půdě, který byl součástí Dekretu o půdě, se předpokládalo rozdělovat půdu mezi pracující »podle pracovní a spotřební normy«, čímž se prosazovala myšlenka socializace půdy. Leninovu charakteristiku nacionalizace půdy a »rovného užívání půdy« viz tento svazek, s. 346—356. — 63

- ²¹ Lenin má na mysli města a oblasti obsazené československými legiemi, v nichž se za účasti menševiků a eserů vytvářely bělogvardějské vlády, které bestiálně vraždily pracující. — 66
- ²² Je míněno usnesení rady lidových komisařů z 6. srpna 1918 o pevných cenách obilí z úrody roku 1918, podle něhož byly zvýšeny výkupní ceny obilí na trojnásobek. Na otázku zvýšení výkupních cen poukázal Lenin v Tezích k otázce zásobování z 2. srpna (viz tento svazek, s. 57—60). 8. srpna bylo usnesení rady lidových komisařů uveřejněno v listu *Izvěstija VCIK*. — 68
- ²³ Tento projev přednesl Lenin na mnohatisícovém shromáždění pracujících moskevského obvodu Sokolniki, které se konalo v pátek večer 9. srpna 1918 na Sokolnickém kruhu (v nynějším Parku kultury a oddechu Sokolniki). V tento den byly projevy na shromážděních zaměřeny k tématu Pátý rok vraždění ve světě. — 70
- ²⁴ Lenin napsal návrh tohoto telegramu v souvislosti se zprávami, že některé státní a stranické orgány překrucovaly linii komunistické strany a sovětské vlády, pokud jde o organizování výborů vesnické chudiny. V řadě obcí se heslo zakládání výborů vesnické chudiny nesprávně vysvětlovalo v tom smyslu, že chudina se musí postavit proti všemu ostatnímu rolnictvu — jak proti nesporným kulakům, tak i proti početné vrstvě středního rolnictva; střední rolníci se neúčastnili voleb do výborů vesnické chudiny a stávalo se, že výbory vesnické chudiny nebyly voleny, ale jmenovány volostními sověty. Uveřejňovaný návrh byl předlohou k telegramu, který byl odeslán 17. srpna 1918 s Leninovým podpisem a s podpisem lidového komisaře zásobování A. D. Cjurupy všem guberniálním sovětům a zásobovacím výborům; 18. srpna byl uveřejněn v listu *Izvěstija VCIK*. — 72
- ²⁵ Jsou míněna usnesení rady lidových komisařů z 6. srpna 1918 o zvýšení pevných výkupních cen obilí (viz poznámku 22) a dekret O zásobování zemědělství výrobními nástroji a kovy^[24]. Návrh tohoto dekretu, který byl předložen ke schválení radě lidových komisařů, Lenin doplnil (viz *Sebrané spisy* 36, Praha 1988, s. 259) a jeho konečný text schválila rada lidových komisařů 24. dubna 1918; 27. dubna byl dekret uveřejněn v listu *Izvěstija VCIK*. — 72
- ²⁶ Na zasedání moskevského výboru KSR(b) 16. srpna 1918 Lenin iniciativně navrhl zakládat skupiny sympatizujících, neboť

KSR(b) potřebovala získat nové síly mezi nejpokrokovější a nej-uvědomělejší částí pracujících. Při projednávání této otázky na uvedeném zasedání pak vystoupil dvakrát v diskusi. Na základě jeho návrhů bylo rozhodnuto přistoupit k zakládání skupin sympatizujících a vypracovat stanovy jejich organizace.

22. srpna byly v listech Pravda a Izvěstija VCIK uveřejněny stanovy organizace sympatizujících, které schválila výkonná komise moskevského výboru KSR(b). Stanovy vymezovaly způsob přijímání členů do těchto skupin, práva a povinnosti členů. Stanovy schválila 31. srpna moskevská městská konference KSR(b). Vytvářením těchto skupin se upevňovalo spojení strany s masami a do politického života se tak zapojovaly nové početné vrstvy pracujících. Později místo těchto skupin vznikla instituce kandidátů strany. — 73

²⁷ Odeslání *Dopisu americkým dělníkům* do USA zprostředkoval bolševik M. M. Borodin, který nedlouho předtím přijel z Ameriky. Vzhledem k cizí vojenské intervenci a blokádě Sovětského Ruska kapitalistickými zeměmi bylo třeba zdolat značné obtíže. »Dopis« doručil do USA P. I. Travin (Sletov). (Travinovy vzpomínky na to viz 4. číslo časopisu Ogoňok z roku 1958 a 13. číslo časopisu Novoje vremja z roku 1960.) Zároveň s dopisem byla do USA dopravena Ústava RSFSR a text nóty sovětské vlády prezidentu Wilsonovi požadující, aby byla zastavena intervence. S aktivním přispěním známého amerického socialisty a novináře Johna Reeda byly tyto dokumenty otištěny v americkém tisku.

Dopis americkým dělníkům byl v angličtině publikován (poněkud zkráceně) v prosinci 1918 v orgánech levého křídla Socialistické strany USA, a to v časopisu The Class Struggle, jenž vycházel v New Yorku, a v týdeníku The Revolutionary Age, jenž byl za spolupráce Johna Reeda a Sena Katajamy vydáván v Bostonu. Pro velký zájem čtenářů byl Leninův dopis podle časopisu The Class Struggle přetištěn a vydán samostatně. Později byl nejednou otištěn v socialistickém i buržoazním tisku USA a západoevropských zemí: v časopisu francouzských socialistů Demain, č. 28—29 z roku 1918, částečně v orgánu Britské socialistické strany The Call, č. 138, v berlínském časopisu Die Aktion, č. 51—52 z roku 1918 apod. V roce 1934 byl vydán v New Yorku jako brožura; v tomto vydání byl publikován celý text včetně míst, která byla v prvních vydáních vypuštěna.

Dopis americkým dělníkům, jehož američtí levicoví socialisté dobře využili, sehrál významnou úlohu v rozvíjení dělnického a komunistického hnutí v USA i v evropských zemích a pomohl

nejvyspělejším dělníkům pochopit podstatu imperialismu a uvědomit si veliké revoluční přeměny, které uskutečnila sovětská moc. Leninova výzva k americkým dělníkům přispěla k tomu, že v USA zesílilo protestní hnutí proti ozbrojené intervenci v Sovětském Rusku. — 75

²⁸ Američtí imperialisté, kteří se snažili využít národně osvobozené hnutí proti španělským kolonizátorům na Kubě a na Filipínách ke svým záměrům, zahájili v dubnu 1898 válku proti Španělsku. Pod záminkou »pomoci« filipínskému lidu, který vyhlásil nezávislou Filipínskou republiku, vysadili na Filipínách svá vojska. Mírovou smlouvou podepsanou 10. prosince 1898 v Paříži se poražené Španělsko vzdalo Filipín ve prospěch USA. Američtí imperialisté však v únoru 1899 věrolomně zahájili vojenské akce proti Filipínské republice, a když jejich vojska narazila na houževnatý odpor, začali hromadně popravovat a brutálně mučit civilní obyvatelstvo. Na Filipínách vzplanul partyzánský boj proti okupantům. Američtí imperialisté využili k prosazení svých cílů neshod mezi Filipínci. Buržoazně statkářské horní vrstvy vylekané tím, že rolníci spojovali boj za nezávislost s bojem za půdu a zlepšení svého postavení, se s imperialisty dohodly. V roce 1901 bylo národně osvobozené hnutí na Filipínách potlačeno a Filipíny se dostaly do koloniální závislosti na USA. — 76

²⁹ N. G. Černyševskij v recenzi na knihu amerického ekonomy H. Ch. Careyho *Dopisy prezidentu Spojených států*^[116] napsal: »Cesta dějin — to není procházka po Něvské třídě; celá tato cesta vede přes pole někdy prašná, jindy blátivá, jednou přes močály, podruhé přes hluboké lesy. Kdo se bojí, že se zapráší a zamaže si boty, ten ať se do veřejné činnosti nepouští« (srov. N. G. Černyševskij, *Vybrané filozofické spisy*, sv. III, Praha, SNPL 1953, s. 237—238). — 83

³⁰ *Appeal to Reason* — list amerických socialistů; byl založen roku 1895 ve městě Girard, stát Kansas v USA. Propagoval socialistické myšlenky a mezi dělníky byl velmi populární. Za první světové války zaujímal internacionalistické stanovisko.

Článek E. Debse byl v tomto listu uveřejněn 11. září 1915. Jeho název, který Lenin citoval pravděpodobně z paměti, zněl: *When I shall fight* [Kdy budu bojovat]. — 85

³¹ Lenin vystoupil 23. srpna 1918 v budově Polytechnického muzea na shromáždění pracujících jednoho z obvodů Moskvy na téma

Za co bojují komunisté (bolševici)? Potom obvodní výbor strany podal o tomto shromáždění moskevskému výboru KSR(b) tuto zprávu: »Včerejší shromáždění proběhlo tak, jako už dlouho žádné jiné. Sál Polytechnického muzea byl nabit . . . lidé jako by instinktivně vycítili, že bude mluvit Lenin, a tak se tam nahrnuli.«

— 92

- ³² Na jaře a v létě 1917 se ve francouzské armádě značně rozšířilo protestní hnutí proti pokračování v imperialistické válce. Na armádu měly velký vliv stupňující se protiválečné revoluční akce francouzských pracujících, které byly do velké míry podníceny únorovou buržoazně demokratickou revolucí v Rusku. K vření ve francouzské armádě přispívalo také to, že ve Francii byli ruští vojáci, které tam v roce 1916 poslala carská vláda. Po únorové revoluci 1917 se v jednotkách ruské armády ve Francii vytvářely sověty vojenských zástupců a ty kontrolovaly činnost velitelského sboru. Většina vojáků odmítala bojovat a požadovala na prozatímní vládě, aby se mohla vrátit do vlasti. Příklad ruských vojáků působil na francouzské jednotky jako náказа. Od poloviny května, po neúspěšné ofenzívě francouzských vojsk, během níž zbytečně padly desetitisíce vojáků, až do konce června se v armádě šířilo revoluční hnutí. Vojáci, vyčerpaní těžkými podmínkami života na frontě, odmítali jít do zákopů, pořádali schůze a požadovali, aby se zlepšilo jejich postavení a aby byla ukončena imperialistická válka. Podle oficiálních údajů zachvátilo hnutí 75 pluků pěchoty, 23 střeleckých praporů a 12 pluků dělostřelectva. V jednotlivých případech vzbouření vojáci nejen že odmítali podřídit se velení, ale dokonce obraceli zbraně proti vládě. Z mnoha příčin a především proto, že ve Francii tehdy neexistovala revoluční strana dělnické třídy, nebyli vzbouřenci na důsledné revoluční akce proti imperialistické válce dostatečně připraveni. Za pomoci sociálšovinistů a anarchosyndikalistických vůdců se francouzské vládě podařilo revoluční hnutí v armádě zlikvidovat.

Po potlačení tohoto hnutí obvinila francouzská vláda ministra vnitra L. J. Malvyho, že dost energicky nebojoval proti »defetistům«, a bylo s ním zahájeno soudní řízení. — 95

- ³³ Lenin má na mysli popa G. A. Gaponu, agenta tajné policie, z jehož iniciativy byl 9. ledna 1905 s provokačními úmysly uspořádán pokojný průvod dělníků k Zimnímu paláci, aby byla carovi odevzdána petice. Do bezbranných dělníků, jejich žen a dětí začali na příkaz cara střílet vojáci. Přes tisíc lidí bylo zabito a asi pět tisíc zraněno. V ten den se na petrohradských ulicích objevily

barikády, docházelo k ozbrojeným střetnutím dělníků s policií a vojenskými jednotkami. Devátý leden byl počátkem první revoluce v Rusku (1905—1907). — 96

- ³⁴ *I. celoruský sjezd školských a osvětových pracovníků* se konal 26. srpna—4. září 1918 v Moskvě, v budově Vyšší školy pro ženy (v nynějším Moskevském státním pedagogickém institutu V. I. Lenina). Jednání sjezdu se účastnili delegáti školských oddělení, učitelé a pracovníci kulturně osvětových organizací. Na sjezdu bylo celkem 700 delegátů. Sjezd zvolil Lenina čestným předsedou a pozval ho na svá zasedání. Zprávu o činnosti komisariátu školství a osvěty přednesl A. V. Lunačarskij. Dále referovali N. K. Krupská o mimoškolním vzdělávání, M. N. Pokrovskij o reformě vysokoškolského vzdělání, P. N. Lepešinskij o základních principech školské reformy, V. M. Pozner o jednotném systému pracovního školství, D. A. Lazurkinová o předškolní výchově, V. P. Poľomkin o smýšlení učitelů v Rusku aj. Lenin měl projev třetí den — 28. srpna. Sjezd projednal Nařízení o jednotném systému pracovního školství RSFSR, které bylo později schváleno CÚVV a 16. října 1918 uveřejněno v listu Izvěstija VCIK. Tento dokument měl stěžejní význam pro budování sovětského školství.

V souvislosti se zákeřným atentátem F. Kaplanové na Lenina 30. srpna 1918 schválil sjezd na mimořádném zasedání 31. srpna rezoluci, v níž vyjádřil vřelé sympatie V. I. Leninovi a N. K. Krupské a zároveň vyslovil pevné přesvědčení, že revoluce zvítězí.

Leninova osnova projevu předneseného na sjezdu je uveřejněna mezi Přípravnými materiály tohoto svazku. — 101

- ³⁵ Usnesení rady lidových komisařů o podávání zpráv lidových komisariátů bylo schváleno na zasedání 29. srpna 1918; Lenin ho napsal patrně přímo na zasedání. — 105
- ³⁶ Z pověření moskevského výboru KSR(b) přednesl Lenin projev na téma Dvojitá moc (diktatura proletariátu a diktatura buržoazie) na shromáždění pracujících v Basmanském obvodu Moskvy, v budově Obilní burzy na Gavrikovově náměstí (v nynějším Baumanově domě pionýrů na Spartakově náměstí). — 107
- ³⁷ Shromáždění v Zamoskvorečském obvodu Moskvy se konalo v bývalém Michelsonově závodě. Lenin tam přijel po svém vystoupení v Basmanském obvodu a promluvil k dělníkům na téma

Dvojí moc (diktatura proletariátu a diktatura buržoazie). Při jeho odchodu ze shromáždění v 19 hodin 30 minut byl na něho na dvoře závodu spáchán zákeřný atentát. Eserka F. Kaplanová ho dvakrát těžce postřelila otrávenými střelami.

Zpráva o Leninově zranění vyvolala pobouření v celé zemi. Pracující požadovali nemilosrdně zúčtovat s teroristy a s kontrarevolucí organizovanou buržoazií a statkáři a přísahali, že věnují všechny síly na rozdrčení nepřitele. Rudoarmějci šli do boje s přáním pomstít atentát na Lenina. Sovětské lidé se ještě těsněji semkli kolem komunistické strany a sovětské vlády a ještě více pomáhali frontě.

V listu Izvěstija VCIK ze 4. září 1918 byla uveřejněna zpráva, že teroristka Kaplanová byla na základě rozhodnutí Mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi zastřelena. — 109

³⁸ *Dopisem předsednictvu konference proletářských kulturně osvětových organizací* odpověděl Lenin na pozdrav, který mu konference zaslala.

První celoruská konference proletářských kulturně osvětových organizací se konala 15.—20. září 1918 v Moskvě. Podle údajů mandátové komise bylo na ní přítomno 330 delegátů. Leninův dopis byl přečten na pátém zasedání 19. září. Na konferenci promluvili a referovali N. K. Krupská, M. N. Pokrovskij a rovněž předáci Proletkultu: A. A. Bogdanov, P. I. Lebeděv-Poljanskij, F. I. Kalinin a jiní.

V usneseních konference se odrazila chybná stanoviska předávků Proletkultu: pokus uzavřít se před úkoly masové kulturně osvětové práce, tendence vytvořit odtrženě od života, izolovaně od širokých mas pracujících zvláštní »proletářskou kulturu«, nenavazující na kulturu dosavadní atd.

N. K. Krupská vypráví ve svých vzpomínkách o okolnostech, za nichž napsal Lenin tento dokument: »Tehdy měl Proletkult velký vliv. Nedostatkem Proletkultu podle Iljiče bylo, že ve své práci málo přihlížel k celkovým politickým úkolům boje, málo napomáhal růstu uvědomělosti mas, povznesení dělníků, málo je připravoval ke správě státu prostřednictvím sovětů. Ve svém pozdravu konferenci psal zároveň o politických úkolech Proletkultu« (Srov. N. K. Krupská, *Vzpomínky na Lenina*, Praha 1958, s. 354—355). — 113

³⁹ Zavedení naturální daně navrhoval Lenin v Tezích k otázce zaso-
bování (viz tento svazek, s. 57—60), které napsal 2. srpna 1918. Poprvé se projednával dekret o zdanění zemědělského obyvatel-

stva na zasedání rady lidových komisařů 4. září. Rada se usnesla postoupit návrh dekretu komisi, jejímiž členy byli zástupci těchto komisariátů: financí, zásobování, zemědělství, státní kontroly a vnitra. Ostatní komisariáty měly právo se na činnosti komise podílet.

Znovu se návrh dekretu projednával na zasedání rady lidových komisařů 21. září. Pravděpodobně během tohoto zasedání napsal Lenin koncept Základních tezí dekretu a poznámky k návrhu dekretu. (Dokumenty spojené s Leninovou prací na dekretu během tohoto i jiných zasedání rady lidových komisařů — zápisky, číselné údaje, osnovu referátu na zasedání rady aj. — viz též Leninskij sbornik XVIII, s. 147—151.) Na zasedání 21. září se rada lidových komisařů usnesla uložit komisi, doplněné o zástupce Ústředního statistického úřadu, přepracovat návrh dekretu na základě Leninových tezí.

Konečné znění dekretu bylo schváleno radou 26. října a CÚVV 30. října; dekret byl otištěn v listu Izvestija VCIK 14. listopadu 1918. Naturální daň se však nepodařilo zavést pro rozšíření cizí vojenské intervence a občanské války, což vyžadovalo soustředit všechny síly a prostředky na obranu republiky, zavést povinné dodávky a jiná mimořádná opatření. Zkušenosti z připravovaného zavedení naturální daně byly využity v dalších letech. Leninovy zásady naturálního zdaňování vypracované v roce 1918 byly všestranně rozvinuty a realizovány v praxi v souvislosti se zavedením naturální daně na jaře 1921, kdy Sovětské Rusko po ukončení války přecházelo k mírovému budování ekonomiky na základě Nepu. Naturální daní se Lenin zabýval ve zprávě o politické práci ústředního výboru na X. sjezdu strany při osvětlování otázky, že je třeba zavést místo všeobecné dodávkové povinnosti naturální daň (viz Spisy 32, Praha 1955, s. 190). — 120

⁴⁰ Ve 12. článku Základního zákona o socializaci půdy^[87], schváleného 18. (31.) ledna 1918 III. celoruským sjezdem sovětů a v konečném znění na zasedání CÚVV 27. ledna (9. února), je uvedeno: »Půdu je třeba rozdělovat podle zásady rovného užívání a principu práce tak, aby norma spotřeby a práce byla v dané oblasti přizpůsobena historicky vzniklé soustavě užívání půdy a nepřesáhla možnosti skutečných průčesných sil každého jednotlivého hospodářství a zároveň umožňovala zemědělcově rodině, aby netrpěla bídou.« V 17. článku zákona se pravilo: »Nadměrný důchod získávaný přirozenou úrodností lepších pozemků a jejich výhodnější polohou z hlediska odbytišť je vyna-

kládán na potřeby společnosti a je k dispozici orgánům sovětské moci« (Dekrety sovětskoj vlasti, sv. 1, 1957, s. 408—409). — 120

- 41 Od bělogvardějských vojsk a československých legií byl Simbirsk osvobozen jednotkami Rudé armády pod velením M. N. Tuchačevského 12. září 1918.

Ihned po obsazení Simbirsku byl ze shromáždění rudoarmějců poslán Leninovi telegram tohoto znění: »Milý Vladimíre Iljiči! Dobytí Vašeho rodiště je odpovědí za jednu Vaši ránu a za druhou bude Samara!«

Leninův telegram byl odpovědí na pozdrav rudoarmějců.
— 122

- 42 Leninův dopis rudoarmějcům, kteří dobyli Kazaň, byl přečten posádce města Svijažska. — 123

- 43 Tento dopis byl přečten na společném zasedání CÚVV a moskevského sovětu se zástupci závodních výborů a odborových svazů 3. října 1918, svolaném na Leninův návrh v souvislosti s politickou krizí v Německu. Na zasedání byla schválena rezoluce, do níž byly zahrnuty hlavní myšlenky obsažené v Leninově dopisu.
— 124

- 44 *The Socialist Review* — orgán reformistické Nezávislé labouristické strany; vycházel jednou měsíčně v Londýně od roku 1908 do roku 1934. Za první světové války s ním spolupracovali R. MacDonald, Ph. Snowden, A. Lee aj. — 128

- 45 Lenin má na mysli členy anglické reformistické organizace Fabiánská společnost, která byla založena roku 1884. Byla pojmenována podle římského vojevůdce ze 3. století př. n. l. Quinta Fabia Maxima Verrucosa zvaného Cunctator [Váhavec], protože volil ve válce s Hannibalem vyčkávací taktiku a vyhýbal se rozhodujícím bojům. Členy Fabiánské společnosti byli převážně představitelé buržoazní inteligence — vědci, spisovatelé a politikové (jako například S. a B. Webbovi, G. B. Shaw, R. MacDonald aj.); popírali nutnost třídního boje proletariátu a socialistické revoluce a tvrdili, že přechod od kapitalismu k socialismu je možný pouze pomocí drobných reforem a postupných přeměn společnosti. Fabiánská společnost, odmítající marxismus, se stala jedním z center, odkud se šířily oportunistické a sociálšovinistické názory v anglickém dělnickém hnutí. Lenin charakterizoval fabianismus jako »směr krajního oportunismu« (Sebrané spisy 16, Praha

1984, s. 348). V roce 1900 vstoupila Fabiánská společnost do Labouristické strany. »Fabiánský socialismus« je jedním ze zdrojů labouristické ideologie.

Charakteristiku fabiánů viz v Leninově článku Anglický pacifismus a anglický odpor k teorii (Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 287—293). — 130

- ⁴⁶ *Nezávislí* — členové Nezávislé labouristické strany (Independent Labour Party). Tuto reformistickou organizaci založili v roce 1893 předáci »nových tradeunionů«, když se v Anglii rozvinul stávkový boj a zesílilo hnutí za samostatnou politiku dělnické třídy, nezávislou na buržoazních stranách. Vstoupili do ní členové nových i starých tradeunionů a příslušníci inteligence a maloburžoazie, kteří byli pod vlivem fabiánů.

V čele strany stáli Keir Hardie a R. MacDonald. Strana věnovala pozornost hlavně parlamentní formě boje a parlamentním dohodám s liberální stranou. — 130

- ⁴⁷ Jde o Marxovy výroky v dopise L. Kugelmannovi^[79] z 12. dubna 1871 (viz K. Marx—B. Engels, Spisy 33, Praha 1971, s. 246) a v projevu o haagském kongresu na mítinku v Amsterdamu^[77] 8. září 1872 (viz K. Marx—B. Engels, Spisy 18, Praha 1966, s. 192). Viz rovněž Engelsovu předmluvu k anglickému vydání prvního dílu Marxova Kapitálu^[128] (K. Marx—B. Engels, Spisy 23, Praha 1986, s. 46—50).

Marxova dopisu L. Kugelmannovi použil Lenin v knize Stát a revoluce (viz Sebrané spisy 33, Praha 1987, s. 68—70).

— 131

- ⁴⁸ Viz K. Marx—B. Engels, Spisy 19, Praha 1966, s. 35. — 131

- ⁴⁹ Viz K. Marx—B. Engels, Spisy 33, Praha 1971, s. 203. — 133

- ⁵⁰ Viz K. Marx—B. Engels, Spisy 20, Praha 1966, s. 189. — 133

- ⁵¹ *Zimmerwaldovci* — členové sdružení, které vzniklo na I. mezinárodní socialistické konferenci v Zimmerwaldu 5.—8. září 1915. Lenin označil tuto konferenci za první krok k utváření protiválečného internacionálního smýšlení. Na konferenci bylo přítomno 38 delegátů stran a organizací 11 evropských zemí. ÚV SDDSR(b) zastupovali V. I. Lenin a G. J. Zinovjev. Přítomni byli rovněž P. B. Axelrod a L. Martov (za menševický organizační výbor SDDSR). Konference zvolila vedoucí orgán zimmerwaldské-

ho sdružení, jímž se stala mezinárodní socialistická komise. Ve sdružení se bolševiky vedená zimmerwaldská levice střetávala s centristickou většinou Kautského (takzvanou zimmerwaldskou pravicí). Centristé usilovali o smíření se sociálšovinisty a o obnovení II. internacionály. Zimmerwaldská levice požadovala rozchod se sociálšovinisty, revoluční boj proti imperialistické válce a založení nové, revoluční proletářské internacionály. Po kientalské konferenci v roce 1916 zaujala zimmerwaldská pravice postoj otevřeného sociálšovinismu. Proto Lenin vyzval stoupence zimmerwaldské levice, aby se s pravicovou většinou zimmerwaldského sdružení rozešli a učinili praktické kroky k vytvoření III., komunistické internacionály.

V září 1917 se sešla ve Stockholmu III. zimmerwaldská konference. Jménem ústředního výboru a zahraničního byra ÚV SDDSR(b) i jménem polské sociální demokracie vystoupil na konferenci V. V. Vorovskij. V kritickém usvědčujícím projevu vznesl požadavek, aby konference formulovala svůj postoj k ruským menševikům, kteří přesto, že jsou členy zimmerwaldského sdružení, vyslali své zástupce do vlády ruského Cavaignaka Kerenského a nesli plnou odpovědnost za zavedení trestu smrti v armádě, za červnovou ofenzívu na frontě, likvidaci bolševického tisku, střelbu do červencové demonstrace, zatčení činitelů bolševické strany atd. Na konferenci podporovala bolševiky řada delegátů, avšak většina v čele s G. Haasem odmítla schválit k této otázce rezoluci. Smíšené složení konference způsobilo, že schválila kompromisní rezoluce. III. zimmerwaldská konference potvrdila Leninův závěr, že zimmerwaldské sdružení dospělo ke krachu a že je nutné se s ním neprodleně rozejít a vytvořit III., komunistickou internacionálu.

V březnu 1919 se sešel I. kongres Komunistické internacionály, který schválil usnesení, podle něhož je nutné zimmerwaldské sdružení považovat za zrušené. — 134

⁵² *Společné zasedání CÚVV, moskevského sovětu, závodních výborů a odborových svazů 22. října 1918* se konalo ve Sloupové síni Domu odborů. Na pořadu byly tyto otázky: mezinárodní situace, svolání VI., mimořádného celoruského sjezdu sovětů a vyslání 300 soudruhů, kteří byli přítomni zasedání, na frontu. Referát o mezinárodní situaci, první referát po svém uzdravení, přednesl V. I. Lenin. Soudruhy, kteří odjížděli na frontu, pozdravili ve svých projevech P. G. Smidovič a J. M. Sverdlov. Na zasedání byla schválena rezoluce, kterou napsal Lenin (viz tento svazek, s. 153—155). Později ji s nepatrnými změnami na základě Leni-

nova referátu o mezinárodní situaci schválil VI. sjezd sovětů. Bylo jednomyslně rozhodnuto, aby byl svolán VI., mimořádný celoruský sjezd sovětů a byl schválen jeho program.

Mezi Přípravnými materiály tohoto svazku je zařazen koncept osnovy referátu a rezoluce. — 138

- 53 *Nezávislá sociálně demokratická strana Německa* — centristická strana, založená v dubnu 1917 na ustavujícím sjezdu v Gotě. Pod rouškou centristických frází proklamovali členové této strany jednotu se sociálšovinisty a dospívali až k odmítání třídního boje. Hlavní součástí strany tvořila kautskistická organizace Pracovní souručenství v Říšském sněmu.

Nějakou dobu byla členem této strany i skupina Spartakus (později Spartakův svaz), která si však přitom zachovala organizační i politickou samostatnost, pokračovala v ilegální práci a snažila se vymanit sociálně demokratické dělníky z vlivu centristických vůdců. V roce 1918 Spartakův svaz z Nezávislé sociálně demokratické strany vystoupil a na jeho základě byla vytvořena Komunistická strana Německa.

V říjnu 1920 se Nezávislá sociálně demokratická strana na sjezdu v Halle rozštěpila. Značná část jejích členů se v prosinci 1920 sloučila s Komunistickou stranou Německa. Pravicové živly vytvořily samostatnou stranu a ponechaly si dřívější název Nezávislá sociálně demokratická strana Německa, která pak existovala do roku 1922. — 139

- 54 *Italská socialistická strana* byla založena v roce 1892 v Janově. Hned od začátku probíhal v této straně ostrý ideový boj dvou směrů — oportunistického a revolučního, které se rozcházely v otázkách politiky a taktiky strany. Nejotevřenější reformisté, zastánci války a spolupráce s vládou a buržoazií (I. Bonomi, L. Bissolati aj.), byli na sjezdu v Reggio nell' Emilia v roce 1912 na nátlak levice ze strany vyloučeni. Až do vstupu Itálie do války se tato strana vyslovovala proti válce a vytyčila heslo Proti válce, za neutralitu! V prosinci 1914 byla ze strany vyloučena skupina renegátů (B. Mussolini aj.), která obhajovala imperialistickou politiku buržoazie a agitovala pro válku. Když Itálie v květnu 1915 vstoupila do války na straně Dohody, vyhranily se v Italské socialistické straně tři směry: 1. pravicový, který pomáhal buržoazii vést válku, 2. centristický, k němuž patřila většina členů strany a jehož heslem bylo Neúčastnit se války, ani ji nesabotovat, a 3. levicový, jehož protiválečný postoj byl rozhodnější, který však nedokázal bojovat proti válce důsledně. Levice nechápala, že je

nutné přeměnit imperialistickou válku ve válku občanskou a rázně se rozejít s reformisty, kteří spolupracovali s buržoazií. Italští socialisté uspořádali společně se švýcarskými socialisty konferenci v Luganu (1914) a zúčastnili se mezinárodní socialistické konference v Zimmerwaldu (1915) i v Kienthalu (1916), na nichž patřili k centristické většině.

Po Říjnové revoluci zesílilo v Italské socialistické straně levé křídlo. V roce 1920 se zástupci strany zúčastnili II. kongresu Komunistické internacionály. — 140

- ⁵⁵ Na sjezdu Francouzské socialistické strany, který se konal 6. až 11. října 1918 v Paříži, přečetl jeden z vůdců této strany J. Longuet dopis člena francouzské vojenské mise v Rusku kapitána J. Sadoula R. Rollandovi, v němž Sadoul pranýřoval akce dohodových zemí v Rusku, namířené proti ruské revoluci. Podle slov ženevského dopisovatele Pravdy (č. 221 z 13. října) »tento dopis nesmírně zapůsobil. Levice volala: Ať žije Sovětská republika!« — 140

- ⁵⁶ Jde o tyto tři anglické strany: Britskou socialistickou stranu, Socialistickou dělnickou stranu a Nezávislou labouristickou stranu.

Britská socialistická strana (British Socialist Party) vznikla roku 1911 v Manchesteru sloučením Sociálně demokratické strany s ostatními socialistickými skupinami. Agitovala v duchu marxistických idejí a byla stranou »neoportunistickou, skutečně nezávislou na liberálech« (V. I. Lenin, Sebrané spisy 23, Praha 1985, s. 370). Nízký počet členů a slabé spojení s masami jí však vtiskovaly poněkud sektářský charakter. Za první světové války se ve straně rozpoutal ostrý boj mezi internacionalisty (W. Gallacher, A. Inkpin, J. MacLean, F. Rotštejn aj.) a sociálšovinisty v čele s H. Hyndmanem. Někteří z internacionalistů zastávali v řadě otázek centristické stanovisko. V únoru 1916 založila skupina funkcionářů Britské socialistické strany list *The Call*, který významně přispěl ke stmelení internacionalistů. Výroční konference strany konaná v dubnu 1916 v Solfordu odsoudila sociálšovinistické stanovisko Hyndmana a jeho stoupců a ti pak ze strany vystoupili.

Říjnovou revoluci Britská socialistická strana uvítala. Její členové sehráli významnou úlohu v hnutí anglických pracujících na obranu Sovětského Ruska před cizí intervencí. V roce 1919 se většina organizací strany (98 proti 4) vyslovila pro vstup do Komunistické internacionály. Britská socialistická strana se podstatně podílela na vytvoření Komunistické strany Velké Británie. Na

prvním, sjednocovacím sjezdu v roce 1920 vstoupila do komunistické strany převážná většina jejích místních organizací.

Socialistická dělnická strana (Socialist Labour Party) — revoluční marxistická organizace; založila ji v roce 1903 ve Skotsku skupina levicových sociálních demokratů, která se odštěpila od Sociálně demokratické federace. Hlavním orgánem strany byl měsíčník *The Socialist*. V prvních letech po založení vyvíjela strana převážně propagandistickou činnost, později se aktivně podílela na silicím stávkovém boji. Za první světové války mnozí její členové energicky agitovali proti válce a strana sehrála významnou roli v hnutí *Shop Stewards Committees* (Výbory továrních důvěrníků — viz poznámku 201). Socialistická dělnická strana sympatizovala s Říjnovou revolucí a podporovala Sovětské Rusko. Ve své politické činnosti se však dopouštěla sektářských chyb a odmítala vstoupit jako kolektivní člen do Labouristické strany, jež byla sdružením tradeunionů a socialistických organizací a skupin. Lenin v práci *Levičáctví — dětská nemoc komunismu* chyby této strany i jiných levičáků ostře kritizoval. Přední členové Socialistické dělnické strany (A. McManus, T. Bell aj.) se aktivně podíleli na vytvoření Komunistické strany Velké Británie v roce 1920.

O *Nezávislé labouristické straně* viz poznámku 46. — 140

- ⁵⁷ Jde o jednomyslně schválenou rezoluci VIII. kongresu španělských dělníků z října 1918, který rozhodl poslat pozdrav Sovětské republice^[2]. — 141
- ⁵⁸ Jde o deník *La Victoire*, který vycházel v Paříži od počátku roku 1916 za redakce G. Hervého místo listu *La guerre sociale*, který Hervé vydával od roku 1906. Za první světové války měl list vyhraněně sociálšovinistické zaměření. Brojil proti Sovětskému Rusku (jeho ruskou rubriku řídil emigrant V. L. Burcev) a hájil zájmy obchodní a průmyslové buržoazie. — 145
- ⁵⁹ Lenin má zřejmě na mysli vojenskou revoluční radu, která byla vytvořena ve vojenských jednotkách německé východní armády a vydávala list *Der Rote Soldat*. — 147
- ⁶⁰ 8. listopadu 1918 schválil VI., mimořádný celoruský sjezd sovětů na základě zprávy lidového komisaře spravedlnosti D. I. Kurského usnesení o revoluční zákonnosti, vypracované podle Leninových tezí, které schválil ústřední výbor strany. Usnesení bylo uveřejněno 10. listopadu v *Pravdě*. — 157

⁶¹ U příležitosti prvního výročí Velké říjnové socialistické revoluce se konalo 6. listopadu 1918 v Moskvě *slavnostní zasedání Celoruské ústřední rady odborů a moskevské odborové rady* ve Sloupové síni Domu odborů. Na zasedání byli přítomni čelní zástupci všech odborových sdružení. Vystoupili na něm představitelé ÚV KSR(b), CÚVV, moskevské odborové rady aj. — 159

⁶² *VI., mimořádný celoruský sjezd sovětů dělnických, rolnických, kozáckých a rudoarmějských zástupců* se konal v Moskvě v budově Velkého divadla ve dnech 6.—9. listopadu 1918; byl zahájen současně s oslavami prvního výročí Říjnové revoluce. Na sjezdu bylo přítomno 1296 delegátů (963 s hlasem rozhodujícím a 333 s hlasem poradním), z toho 1260 komunistů. Na pořadu jednání byly tyto otázky: výročí Říjnové revoluce, mezinárodní situace, vojenská situace, výstavba ústředních státních orgánů, výbory chudiny a místní sověty. V. I. Lenin byl zvolen čestným předsedou sjezdu. Po jeho projevu k výročí revoluce, proneseném na prvním zasedání 6. listopadu, pozdravil sjezd dělníky, rolníky a vojáky všech národů bojujících za mír a socialismus i jejich vůdce a poslal pozdrav Rudé armádě hrdinně hájící vymoženosti socialistické revoluce. Z iniciativy J. M. Sverdlova se sjezd obrátil k vládám válčícím proti Sovětskému Rusku s návrhem zahájit mírová jednání. Vzhledem k tomu, že se sovětská moc upevnila a Rudá armáda vítězila, schválil sjezd usnesení o amnestii.

Na druhém zasedání sjezdu 8. listopadu promluvil Lenin o mezinárodní situaci. Sjezd jednomyslně schválil rezoluci, kterou napsal Lenin a kterou schválilo 22. října společné zasedání CÚVV, moskevského sovětu, závodních výborů a odborových svazů (viz tento svazek, s. 153—155). Téhož dne sjezd na základě referátu lidového komisaře spravedlnosti D. I. Kurského schválil usnesení o revoluční zákonnosti, jež bylo vypracováno na základě Leninových tezí (viz tento svazek, s. 156—157). Na posledním zasedání, 9. listopadu, projednal sjezd otázky, které se týkaly vojenské situace a výstavby státních orgánů, a schválil rezoluci. Sjezd rozhodl, aby výbory vesnické chudiny splynuly s volostními a vesnickými sověty, protože už splnily svou funkci. Sjezdoví delegáti s velkým nadšením uvítali zprávu, že v Německu začala revoluce, a vyjádřili svou solidaritu s německými dělníky, vojáky a námořníky, kteří zahájili povstání.

Sjezd zvolil nový Celoruský ústřední výkonný výbor složený z 207 členů a 39 kandidátů. Sjezd sovětů shrnul hlavní výsledky prvního roku sovětské moci a stanovil program činnosti sovětské vlády na nejbližší období.

Mezi Přípravnými materiály tohoto svazku je uveřejněna Lenina osnova projevu k výročí revoluce. — 163

- ⁶³ *Oblastní sjezd výborů vesnické chudiny Severní oblasti* se konal ve dnech 3.—6. listopadu 1918 v Petrohradu. Sjezdu se zúčastnilo přes 15 000 (podle některých údajů 18 000—20 000) zástupců výborů chudiny z 8 gubernií Severní oblasti (Archangelské, Vologdské, Novgorodské, Oloněcké, Petrohradské, Pskovské, Severodvinské a Čerepovecké) a některých jiných gubernií. Stranické organizace a sověty v Petrohradu a v Severní oblasti vykonaly pod vedením organizačního byra v čele s lidovým komisařem Severní oblasti pro zásobování S. P. Voskovem velkou práci, aby sjezd připravily. Na jeho pořadu byly tyto otázky: současná situace, výbory chudiny a místní sověty, zásobování a distribuce, Rudá armáda, osvěta, pošta a telegraf na vesnici. Sjezd schválil rezoluci o formování vzorných pluků z příslušníků vesnické chudiny (na návrh sjezdu byla potom schválena rezoluce o vytvoření těchto pluků i na VI. celoruském sjezdu sovětů) a rezoluce o sloučení výborů chudiny s místními sověty, o zásobovací politice sovětské moci, o úkolech ve školství aj.

Sjezd výborů chudiny Severní oblasti měl velký politický význam pro upevnění svazku dělnické třídy s pracujícími rolníky. — 171

- ⁶⁴ V. I. Lenin má na mysli radiotelegram Všem vojenským komisařům, náčelníkům, velitelům armád, všem sovětům dělnických, rolnických a rudoarmějských zástupců, který jim byl zaslán 5. listopadu 1918 s podpisem V. I. Lenina, J. M. Sverdlova a lidového komisaře zahraničních věcí G. V. Čičerina v souvislosti s přerušením diplomatických styků německé vlády se Sovětským Ruskem. Radiotelegram byl uveřejněn 6. listopadu v listech Pravda a Izvěstija VCIK. — 179

- ⁶⁵ Lenin má na mysli svolání německé vlády k německému lidu ze 4. listopadu 1918, otištěné 5. listopadu 1918 v listu Vorwärts, č. 305. — 183

- ⁶⁶ Lenin má na mysli vyslání ruských vojsk carem Mikulášem I. na pomoc rakouskému císaři k potlačení maďarské revoluce v letech 1848—1849. — 190

- ⁶⁷ Je míněno potlačení polského povstání v roce 1863—1864 carskými vojsky. — 190

- ⁶⁸ *The Times* — deník založený v Londýně roku 1785; jeden z významných konzervativních listů anglické buržoazie. — 190
- ⁶⁹ Je míněno náhlé rozhodnutí holandské vlády nepovolit vjezd do Holandska zplnomocněnému zástupci RSFSR, který byl už na cestě, přestože tato vláda předběžně vyslovila souhlas s jeho přijetím a jako zplnomocněný zástupce RSFSR v Haagu obdržel od holandského konzula v Moskvě vízum. — 191
- ⁷⁰ *L'Echo de Paris* — krajně reakční buržoazní list; vycházel v Paříži v letech 1884—1938. — 193
- ⁷¹ *III-me Internationale* — orgán skupiny francouzských komunistů v Sovětském Rusku. Vycházel v Moskvě od 20. října 1918 do března 1919. Přispívali do něj J. Sadoul, I. F. Armandová (J. Blochinová) aj. — 193
- ⁷² Lenin má na mysli dluhy carské a buržoazní prozatímní vlády vůči imperialistům Anglie, Francie, USA a jiných zemí. Na základě půjček carovi a prozatímní vládě (včetně zahraničních investic do průmyslu v Rusku) dlužilo Rusko jiným státům přes 16 miliard rublů ve zlatě. Dekretem CÚVV z 21. ledna (3. února) 1918 byly všechny zahraniční půjčky carské a prozatímní vlády anulovány. — 193
- ⁷³ *The Manchester Guardian* — list liberální buržoazie, jedny z nejrozšířenějších a nevlivnějších anglických novin. List byl založen v roce 1821 jako týdeník (od roku 1857 vychází denně). V prvních letech po Říjnové revoluci přinášel více méně objektivní zprávy o situaci v Rusku, později začal uveřejňovat pomlouvačné články proti SSSR.
 Lenin níže cituje článek Spojenci Ruska, uveřejněný v listu 23. října 1918. — 194
- ⁷⁴ *Poradu delegátů zastupujících výbory vesnické chudiny ze středoruských gubernií*, na níž promluvil 8. listopadu 1918 Lenin o úkolech vesnické chudiny v revoluci, svolala redakce listu Bědnota. Tato porada se konala v Moskvě, v budově Obchodního institutu (nynějšího Plechanovova moskevského institutu národního hospodářství). Zúčastnilo se jí přes 450 delegátů zastupujících výbory vesnické chudiny z Moskevské, Tulské, Orelské, Kalužské, Vladimírské, Tverské, Smolenské, Rjazaňské, Nižněnovgorodské, Ivanovsko-vozněsenské, Simbirské, Tambovské, Kostromské,

⁷⁵ *I. celoruský sjezd dělnic*, svolaný ÚV KSR(b), se konal v moskevském Domě odborů 16.—21. listopadu 1918. Na sjezdu bylo přítomno 1147 delegátek z továren, závodů a z řad vesnické chudiny. 19. listopadu, 4. den jednání sjezdu, na něm promluvil Lenin. Po jeho projevu sjezd schválil rezoluci, v níž se uvádělo, že dělnice a rolnice Sovětské republiky splní naděje, které na ně klade sovětská vláda a pracující lid při budování nové, komunistické společnosti. Na zasedáních sjezdu a jeho sekcí měli projevy a referáty A. I. Uljanovová-Jelizarovová, V. P. Nogin, K. N. Samojlovová, L. N. Stal aj. Sjezd vyzval pracující ženy k obraně sovětské vlády a schválil konkrétní usnesení k práci mezi ženami: o ulehčení práce žen zaváděním různých forem veřejných služeb, o zapojení žen do veřejné činnosti, o výchově dětí atd.

Sjezd položil základ organizace dělnic a rolnic. Vyslovil se pro vytváření komisí pro práci mezi ženami při výborech strany a považoval za jejich základní úkol politickou výchovu dělnic a jejich získávání pro aktivní veřejnou činnost. — 212

⁷⁶ V. I. Lenin cituje dopis Pitirima Sorokina podle listu Pravda (č. 251 z 20. listopadu 1918), v němž bylo chybně uvedeno, že dopis byl publikován v listu Izvěstija severodvinského ispolnitělného komiteta. Ve skutečnosti se list severo-dvinského guberniálního výkonného výboru, v němž byl dopis otištěn (č. 75 z 29. října 1918), jmenoval Krestjanskije i rabočijsje dумы. — 215

⁷⁷ V. I. Lenin má na mysli rezoluci, kterou schválil 16. listopadu 1918 mimořádný sjezd akcionářů Moskevské lidové banky a která byla namířena proti jejímu připravovanému znárodnění. Lenino prohlášení delegaci sjezdu akcionářů bylo uveřejněno také v časopisu Nejvyšší národohospodářské rady Narodnoje chozjajstvo. Podle zprávy časopisu Lenin řekl: »Je tomu už osm měsíců, co sovětská moc nastoupila cestu dohody s družstvy. V době, kdy dohodu neuzavírala s nikým, učinila u družstev výjimku, neboť uznává jejich význam. Dohodu s družstvy potřebuje státní moc nejen proto, že družstva mají dobře organizovaný hospodářský aparát, nýbrž i proto, že družstva představují masu středního rolnictva, o něž se musí opírat i státní moc. Znárodnění se však sovětská moc vzdát nemůže. Nevidí-li družstva možnost společné práce, pak pro mocenské orgány je taková situace nepřijatelná« (Narodnoje chozjajstvo, 1918, č. 12, s. 59). Sjezd však svůj postoj

v podstatě nezměnil a schválil plán na vytvoření Ústředního úvěrového svazu s ještě širšími úkoly ve financování a slučování družstev, než měla Moskevská lidová banka. Dekretem rady lidových komisařů z 2. prosince 1918 byla Moskevská lidová banka znárodněna a její aktiva a pasíva byla převedena do Lidové banky RSFSR. Vedení Moskevské lidové banky bylo přitom reorganizováno v družstevní oddělení ústřední správy Lidové banky RSFSR. — 223

⁷⁸ 20. listopadu 1918 uspořádal moskevský výbor KSR(b) a preseňský obvodní výbor strany schůzi v sále biografu Ars (nynějšího moskevského divadla K. S. Stanislavského). Schůze byla věnována oslavě V. I. Lenina a byly na ní předneseny referáty: V. I. Lenin — vůdce Komunistické strany Ruska, V. I. Lenin — bojovník za III. internacionálu. Po Leninově projevu byl v jeho přítomnosti promítán film Říjnové oslavy v Moskvě. — 225

⁷⁹ *Volja naroda* — deník, orgán pravého křídla eserské strany. Byl vydáván v Petrohradě od 29. dubna 1917 a zastaven v listopadu 1917. Později vycházel pod názvy *Volja*, *Volja volnaja*, *Volja narodnaja*, *Volja svobodnaja* a *Volja strany*. S konečnou platností byl zastaven v únoru 1918. — 225

⁸⁰ *Den rudých důstojníků* uspořádala správa vojenského výcviku celoruského hlavního štábu, protože chtěla obrátit pozornost širokých mas pracujících k otázkám získání a výchovy kádrů sovětského velitelského sboru. Na Rudém náměstí se 24. listopadu 1918 ve 14 hodin konala přehlídka frekventantů vojenských kursů. Večer téhož dne se konaly v Domě odborů, v Alexejevově lidovém domě, v Obchodním institutu (nynějším Plechanovově institutu národního hospodářství) a v sále dělnického divadla na Tagance mítinky spojené s koncertem, na nichž měli projev J. M. Sverdlov, N. I. Podvojskij, N. V. Krylenko, A. M. Kollontajová aj. Den rudého důstojníka byl uspořádán i v jiných městech Sovětské republiky: v Petrohradě, Saratově, Orlu, Tveru. — 227

⁸¹ *Schůze zmocněnců moskevského ústředního dělnického družstva* se konala 26.—27. listopadu 1918. Projednala zprávy vedení a revizní komise, vyslechla referát o distribuci potravin v Moskvě a rovněž zvolila nové vedení družstva. Přes odpor menševiků a eserů bylo nové vedení zvoleno podle návrhu frakce komunistů. Lenin promluvil na schůzi první den o úloze družstevních organizací v soustavě socialistického hospodářství. — 228

⁸² Jde o svolání ústředního výboru menševiků uveřejněné 26. listopadu 1918 v Pravdě, v němž menševici vyzývali, aby byla zorganizována kampaň proti zahraničnímu vměšování do revoluce v Rusku. Tento »obrat«⁸² ústředního výboru menševiků v hodnocení intervence imperialistů Dohody proti Sovětskému Rusku byl vynucen úspěchy sovětské vlády, ale na druhé straně zastávali menševici názor, že II. internacionála by měla zasahovat do revoluce v Rusku. Menševičtí předáci změnilí svůj postoj k ozbrojené intervenci jen slovy. Ve skutečnosti zůstali jako dříve nesmiřitelnými nepřáteli diktatury proletariátu, neboť fakticky podporovali politiku imperialistů a ruských bělogvardějců v jejich boji proti Sovětské republice v různých oblastech státu (na Kavkaze, Ukrajině, Sibiři a jinde).

Lenin tehdy kritizoval postoj menševiků v návrhu rezoluce CÚVV nazvané O zastavení menševického listu podkopávajícího obranu země (viz tento svazek, s. 511—512) a v jiných pracích. — 230

⁸³ Lenin má na mysli návrh dekretu o spotřebních družstvech, který projednávala na svém zasedání rada lidových komisařů. Původní návrh dekretu napsal Lenin (viz Sebrané spisy 35, Praha 1986, s. 233—237) a poté jej zkonkretizoval lidový komisariát zásobování. 19. ledna 1918 byl uveřejněn v listu Izvěstija CIK. Návrh vyvolal zběsilý odpor buržoazních elementů v družstvech, které požadovaly, aby byla družstva nezávislá na orgánech sovětské moci. Rada lidových komisařů chtěla využít družstevní aparát k zavedení pořádku v obchodu a v distribuci potravin, a proto považovala za možné udělat určité ústupky a vyhovět požadavkům zástupců družstev. Z jednání zástupců nejvyšší národohospodářské rady, družstev a zásobovacích útvarů v březnu a počátkem dubna 1918 vzešel návrh dekretu, který projednala rada lidových komisařů a s Leninovými doplňky a pozměňovacími návrhy schválila (viz Dekrety sovětskoj vlasti, sv. II, 1959, s. 86—91). Dekret byl schválen 11. dubna na zasedání CÚVV a 13. dubna uveřejněn v Pravdě.

Lenin zhodnotil dekret v práci Nejbližší úkoly sovětské moci (viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 207—208). — 231

⁸⁴ Je míněn dekret *O organizaci zásobování*. Návrh tohoto dekretu byl projednáván 12. listopadu 1918 na zasedání rady lidových komisařů a s konečnou platností schválen tímto orgánem 21. listopadu. Byl uveřejněn v listu Izvěstija VCIK 24. listopadu. Lenin se bezprostředně podílel na vypracování dekretu, provedl v jeho

návrhu řadu úprav a doplňků (viz Leninskij sbornik XVIII, s. 276—280). — 231

⁸⁵ ÚV KSR(b) pořádal v roce 1918 k závažným politickým otázkám schůze stranického aktivu. 27. listopadu 1918 se zabývala schůze moskevských stranických pracovníků otázkou vztahu proletariátu k maloburžoazní demokracii v souvislosti se změnou jejího postoje k sovětské moci na podzim roku 1918. K této otázce referoval Lenin. Jeho referát vyvolal živou diskusi. V závěrečném slově k referátu shrnul Lenin diskusi k projednávané otázce. — 234

⁸⁶ Engelsův článek *Rolnická otázka ve Francii a v Německu* byl otištěn v časopisu *Die Neue Zeit* v listopadu 1894 (viz K. Marx — B. Engels, Spisy 22, Praha 1957, s. 539—562). V roce 1904 byl článek přeložen do ruštiny a vydán v Ženevě jako brožura.

Bezprostředním podnětem k napsání článku byl projev G. Voillmara, jednoho z vůdců pravého křídla Sociálně demokratické strany Německa, který na frankfurtském sjezdu této strany vystoupil k agrární otázce, ale v oportunistickém duchu překroutil Engelsovy názory na vztah k drobnému rolnictvu. V dopisu redakci listu *Vorwärts* vyvrátil Engels Vollmarovy výmysly a sdělil, že má v úmyslu napsat článek, v němž by vyložil a zdůvodnil své stanovisko k agrární otázce (viz K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1957, s. 536—537).

Frankfurtský sjezd zvolil zvláštní komisi, která měla vypracovat do příštího sjezdu agrární program. Její návrh agrárního programu byl projednáván na vratislavském sjezdu Sociálně demokratické strany Německa v říjnu 1895, po Engelsově smrti. Návrh byl sestaven v revizionistickém duchu, při hlasování nebyl většinou delegátů schválen. Sjezd ho zamítl a rozhodl, že je nutné dále zkoumat zákony vývoje zemědělství. — 235

⁸⁷ Viz B. Engels, *Rolnická otázka ve Francii a v Německu* (K. Marx — B. Engels, Spisy 22, Praha 1957, s. 554, 557). — 235

⁸⁸ Srov. B. Engels, *Rolnická otázka ve Francii a v Německu* (K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1957, s. 559). — 236

⁸⁹ Je to pravděpodobně narážka na to, že z rozhodnutí švýcarské vlády a na nátlak vyslance USA bylo ze Švýcarska vyhoštěno zplnomocněné diplomatické zastupitelství RSFSR v čele s A. Berzinem. Zprávy o tom přinesla *Pravda* a *Izvestija* VCIK (z 13. a 20. listopadu 1918), objasňoval to také J. A. Berzin v referátu

o činnosti zplnomocněného zastupitelství RSFSR ve Švýcarsku, předneseném na zasedání CÚVV 25. listopadu 1918.

O odmítnutí holandské vlády povolit vjezd zplnomocněnému zástupci RSFSR do Holandska se Lenin zmiňuje níže, viz poznámku 69. — 243

⁹⁰ Srov. B. Engels, Rolnická otázka ve Francii a v Německu (K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1957, s. 560). — 248

⁹¹ Srov. K. Marx, Občanská válka ve Francii (K. Marx—B. Engels, Spisy 17, Praha 1965, s. 375). — 250

⁹² Srov. B. Engels, Rolnická otázka ve Francii a v Německu (K. Marx —B. Engels, Spisy 22, Praha 1957, s. 555). — 250

⁹³ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 36, Praha 1973, s. 671, 692. — 252

⁹⁴ Je míněna zpráva Celoruské rady odborových svazů administrativních pracovníků zaslaná radě lidových komisařů a uveřejněná v dvojčísle 11/12 časopisu Věstník službaščege [⁶] z roku 1918. V této zprávě výkonný výbor Celoruské rady odborových svazů administrativních pracovníků poukazoval na to, že je nutné zapojovat odborově organizované administrativní pracovníky do organizace zásobování pod vedením lidového komisariátu zásobování v souladu s dekretem rady lidových komisařů O organizaci zásobování z 21. listopadu 1918 (viz poznámku 84). — 259

⁹⁵ V. I. Lenin začal psát knihu Proletářská revoluce a renegát Kautsky počátkem října 1918, jakmile se seznámil s brožurou K. Kautského Diktatura proletariátu, v níž ideový vůdce II. internacionály nejrůznějším způsobem deformoval a vulgarizoval marxistickou teorii proletářské revoluce a pomlouval sovětský stát.

Lenin považoval za mimořádně důležité vyvrátit oportunistické názory Kautského na otázku socialistické revoluce a diktatury proletariátu. V srpnu 1918 vyšel v časopisu Sozialistische Auslandspolitik článek Kautského, v němž jeho autor vyzýval sociálně demokratické strany, aby bojovaly proti bolševismu. Když si Lenin přečetl v Pravdě z 20. září 1918 výňatky z tohoto článku, napsal do Stockholmu V. V. Vorovskému: »Hnusné nemsmysly, dětinské plácání a nejpřízemnější oportunismus Kautského ho vyvolávají otázku: proč nijak nebojujeme proti Kautského te-

oretickému vulgarizování marxismu?» (Spisy 35, Praha 1962, s. 322.)

Lenin žádal Vorovského, který byl tehdy zplnomocněným zástupcem Sovětské republiky ve skandinávských zemích, aby mu brožuru Kautského o diktatuře proletariátu poslal ihned, jakmile vyjde, a rovněž všechny jeho články o bolševicích.

V. D. Bonč-Brujevič ve vzpomínkách napsal, že Vladimíra Iljiče práce na knize Proletářská revoluce a renegát Kautsky zvlášť zaujala, že »doslova plál hněvem«, »celé dny do pozdní noci psal toto úžasné silné dílo . . .«. Ještě před dokončením práce napsal Lenin 9. října článek Proletářská revoluce a renegát Kautsky, který byl otištěn 11. října v Pravdě. Dne 10. října žádal Lenin lístkem, který adresoval lidovému komisaři zahraničních věcí G. V. Čičerinovi nebo případně jeho zástupci L. M. Karachanovi, aby byl jeho článek proti Kautskému poslán do Berlína A. A. Ioffovi, J. A. Berzinovi a V. V. Vorovskému a aby jim byl doručen dopis, v němž se pravilo: »Milí soudruzi! Velmi dobře si uvědomuji nedostatky svého příliš krátkého článku proti Kautskému. Ale je přece jen nutné zaujmout co *nejdříve* stanovisko a projevit své mínění. Velmi vás prosím, dejte to přeložit a vydat jako leták« (Spisy 44, Praha 1970, s. 123). Článek Proletářská revoluce a renegát Kautsky vyšel v němčině v Bernu roku 1918 a ve Vídni roku 1919; v témže roce byl vydán v Miláně italsky. Brožura Proletářská revoluce a renegát Kautsky vyšla v roce 1919 v Anglii, ve Francii a v Německu. — 263

⁹⁶ *Social-demokrat* — ilegální list, ústřední orgán SDDSR; vycházel od února 1908 do ledna 1917. První číslo vyšlo v Rusku, potom byl list vydáván v zahraničí; čísla 2—32 (únor 1909 — prosinec 1913) vyšla v Paříži a čísla 33—58 (listopad 1914 — leden 1917) v Ženevě. Celkem vyšlo 58 čísel, z toho pět s přílohami. Od prosince 1911 redigoval list Lenin. Bylo v něm uveřejněno přes 80 jeho článků a noticek.

Za první světové války se Social-demokrat významně podílel na boji proti mezinárodnímu oportunistu, nacionalismu a šovinismu, na propagování bolševických hesel a podněcování dělnické třídy a ostatních pracujících k boji proti imperialistické válce a jejím iniciátorům. V listě byl uveřejněn článek O hesle Spojené státy evropské, v němž Lenin poprvé formuloval tezi, že socialismus může zvítězit nejprve v jedné zemi. Rozšiřování listu v Rusku a přetiskování jeho nejvýznamnějších článků v místních bolševických novinách pomáhalo politicky vzdělávat ruský proletariát, vychovávat ho k internacionalismu a připravovat masu na revoluci.

Social-demokrat podstatně přispěl ke stmelení internacionalistických sil mezinárodní sociální demokracie. Přes všechny překážky spojené s válečnými poměry pronikal do četných zemí.

V. I. Lenin vysoce ocenil zásluhy tohoto listu, když později napsal, že bez znalosti článků v něm publikovaných »se neobejde žádný uvědomělý dělník, který chce pochopit ideový vývoj světové socialistické revoluce a jejího prvního vítězství 25. října 1917« (Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 147). — 267

- ⁹⁷ *Kommunist* — časopis, který založil Lenin. Vydávala jej redakce listu Social-demokrat, jejímž členem byl rovněž V. I. Bucharin společně s G. L. Pjatakovem a J. B. Bošovou, a ti také vydávání časopisu financovali. Vyšlo pouze jedno dvojčíslo (srpen 1915), v němž byly uveřejněny tři Leninovy články: Krach II. internacionály, Poctivý hlas francouzského socialisty a Imperialismus a socialismus v Itálii (viz Sebrané spisy 26, Praha 1985, s. 231—286; Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 24—32, 33—42).

Lenin chtěl učinit z tohoto časopisu mezinárodní orgán levicových sociálních demokratů. Avšak už během přípravy prvního dvojčísla se ukázalo, že mezi redakcí listu Social-demokrat a skupinou Bucharin, Pjatakov a Bošová existují vážné neshody a ty se po vydání prvního dvojčísla vyhroutil. Protože tato skupina zastávala protistranická stanoviska, redakce listu Social-demokrat na Leninův návrh prohlásila, že nepokládá za možné dále časopis vydávat. — 267

- ⁹⁸ Jde o brožuru *Socialismus a válka (Stanovisko SDDSR k válce)*. Úmysl napsat tuto brožuru pojal Lenin v souvislosti s připravovanou první mezinárodní socialistickou konferencí. Na brožuru spolupracoval G. J. Zinovjev, v podstatě ji však napsal V. I. Lenin, který ji také celou redigoval. Práci *Socialismus a válka* označil Lenin za »komentáře k rezolucím naší strany«.

Práce *Socialismus a válka* vyšla těsně před zimmerwaldskou konferencí (konala se v září 1915) jako malá brožura v ruštině a němčině a byla rozdávána účastníkům konference. Francouzsky byla po zimmerwaldské konferenci vydána jako brožura ve Francii. V norštině byla v plném znění otištěna v orgánu norských levicových sociálních demokratů. Zároveň učinil Lenin ne jeden pokus, aby byla anglicky vydána v Americe. K tomu však tehdy nedošlo.

V. I. Lenin pokládal za velmi důležité, aby byla práce *Socialismus a válka* co nejvíce rozšířena. Po únorové revoluci 1917 v Rusku naléhavě žádal, aby byla znovu vydána v Petrohradě.

V roce 1918 vyšla v Petrohradě nákladem petrohradského sovětu dělnických a rudoarmějských zástupců. Byla velmi rozšířena. Knižně vyšla v mnoha jazycích. — 267

- ⁹⁹ *Basilejský manifest* — manifest o válce, schválený na mimořádném mezinárodním socialistickém kongresu v Basileji, který se konal ve dnech 24.—25. listopadu 1912. Manifest upozorňoval národy na nebezpečí světové války, poukazoval na její lupičské cíle a vyzýval dělníky všech zemí, aby rozhodně bojovali za mír tím, že »postaví proti kapitalistickému imperialismu sílu mezinárodní solidarity proletariátu«. Do basilejského manifestu byl zařazen Leninem formulovaný bod rezoluce stuttgartského kongresu z roku 1907, v němž se říká, že vypukne-li imperialistická válka, musí socialisté využít hospodářskou a politickou krizi, kterou válka vyvolá, k boji za socialistickou revoluci. — 268
- ¹⁰⁰ Lenin cituje Marxovu práci *Kritika gothajského programu* (viz K. Marx—B. Engels, *Spisy* 19, Praha 1966, s. 57). — 271
- ¹⁰¹ Viz dopis B. Engelse A. Bebelovi z 18.—28. března 1875 (K. Marx—B. Engels, *Spisy* 19, Praha 1966, s. 34—35). — 276
- ¹⁰² Tuto myšlenku vyslovil Engels v Úvodu k Marxově práci *Občanská válka ve Francii* (viz K. Marx—B. Engels, *Spisy* 22, Praha 1967, s. 233). — 278
- ¹⁰³ Lenin cituje Engelsův článek *O autoritě* (srov. K. Marx—B. Engels, *Spisy* 18, Praha 1966, s. 338). — 279
- ¹⁰⁴ Viz dopis K. Marxe L. Kugelmannovi z 12. dubna 1871 (K. Marx—B. Engels, *Spisy* 33, Praha 1971, s. 246); Marxovu práci *Občanská válka ve Francii* (*Spisy* 17, Praha 1965, s. 370, 375) a Engelsův *Úvod k Marxově práci Občanská válka ve Francii* napsaný v roce 1891 (K. Marx—B. Engels, *Spisy* 22, Praha 1967, s. 234). — 279
- ¹⁰⁵ Jde o předmluvu K. Marxe a B. Engelse k německému vydání *Manifestu Komunistické strany* napsanou v roce 1872 (viz K. Marx—B. Engels, *Spisy* 18, Praha 1966, s. 126). — 279
- ¹⁰⁶ Srov. B. Engels, *Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu* (K. Marx—B. Engels, *Spisy* 21, Praha 1967, s. 198). — 282

- ¹⁰⁷ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 19, Praha 1966, s. 35. — 282
- ¹⁰⁸ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 236. — 282
- ¹⁰⁹ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 21, Praha 1967, s. 199. — 282
- ¹¹⁰ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 17, Praha 1965, s. 373, 375. — 282
- ¹¹¹ *Whigové a toryové* —anglické politické strany, které vznikly v 70. a 80. letech 17. století. Strana whigů hájila zájmy finančních kruhů a obchodní buržoazie a rovněž části zburžoaznělé aristokracie. Whigové tvořili základ liberální strany. Strana toryů zastupovala velké vlastníky půdy a nejvyšší duchovenstvo anglikánské církve, střežila feudální tradice a bojovala proti liberálním a progresivním požadavkům; později se z ní vytvořila konzervativní strana. Whigové a toryové se u moci střídali. — 283
- ¹¹² Lenin se zmiňuje o provokačním procesu, který v roce 1894 zorganizovaly reakční monarchistické kruhy francouzských militaristů proti důstojníkovi francouzského generálního štábu Dreyfusovi. Alfred Dreyfus, jenž byl židovského původu, byl nařčen ze špionáže a velezrady. Jeho odsouzení na doživotí, které inscenovala reakční vojenská klika, využily francouzské reakční kruhy k rozpoutání antisemitismu a k útokům na republiku a demokratické svobody. V roce 1898 zahájili socialisté a pokrokoví představitelé buržoazní demokracie (mezi nimi É. Zola, J. Jaurès, A. France aj.) kampaň za revizi Dreyfusova procesu. Kampaň se stala politickou záležitostí a rozdělila Francii na dva tábory: na republikány a demokraty a na blok monarchistů, klerikálů, antisemitů a nacionalistů. V roce 1899 byl Dreyfus na nátlak veřejného mínění osvobozen; v roce 1906 byl rozhodnutím odvolacího soudu rehabilitován a znovu přijat do armády. — 284
- ¹¹³ Jde o kruté potlačení irského povstání za osvobození země z anglické nadvlády v roce 1916. Lenin v roce 1916 napsal: »V Evropě se jednak vzbouřilo Irsko, jež „svobodumilovní“ Angličané pacifikovali popravami« (Sebrané spisy 30, Praha 1986, s. 76).
- Ulster* je severovýchodní část Irska obydlená převážně Angličany; ulsterská vojska spolu s anglickými potlačovala povstání irského lidu. — 284

- ¹¹⁴ Viz článek K. Marxe Politický indiferentismus (K. Marx—B. Engels, Spisy 18, Praha 1966, s. 330). — 290
- ¹¹⁵ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 18, Praha 1966, s. 338. — 290
- ¹¹⁶ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 19, Praha 1966, s. 35. — 290
- ¹¹⁷ Lenin se zmiňuje o Dubnových tezích (viz Sebrané spisy 31, Praha 1986, s. 138—143). — 298
- ¹¹⁸ K. Marx—B. Engels, Spisy 4, Praha 1958, s. 449. — 300
- ¹¹⁹ Lenin má na mysli Engelsův Úvod k Marxově práci Občanská válka ve Francii (srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 235). — 300
- ¹²⁰ *Leninova brožura Politické strany v Rusku a úkoly proletariátu* byla uveřejněna anglicky v listu *The Evening Post* 15. ledna 1918, v časopisu levého křídla Socialistické strany USA *The Class Struggle*, č. 4 z listopadu—prosince 1917 a vyšla také jako separát.
- The Evening Post* — buržoazní americký list. Vycházel v New Yorku od roku 1801; v letech 1801—1832 se nazýval *The New York Evening Post*. Po řadu let byl orgánem liberálního směru. Po Říjnové revoluci otiskl tento list tajné dohody spojenců s carskou vládou. Později se stal orgánem nejreakčnějších imperialistických kruhů USA. Nyní vychází pod názvem *The New York Post*. — 305
- ¹²¹ Lenin má na mysli rezoluci o revizi programu strany, kterou schválila VII. (dubnová) celoruská konference SDDSR(b) (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, 1898—1924, Praha 1984, s. 273—274). — 305
- ¹²² Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 19, Praha 1966, s. 34—35. — 306
- ¹²³ Dne 14. (27.) června 1917 vypsala prozatímní vláda volby do Ústavodárného shromáždění a stanovila je na 17. (30.) září téhož roku. V srpnu změnila datum voleb na 12. (25.) listopad.
- Volby do Ústavodárného shromáždění se konaly ve stanoveném termínu 12. (25.) listopadu, tedy po vítězství Říjnové revoluce. Byly uskutečněny podle kandidátek sestavených před Říjno-

vou revolucí a podle volebního řádu schváleného prozatímní vládou. Přitom se konaly za situace, kdy si značná část pracujících ještě nestačila uvědomit význam socialistické revoluce. Toho využili praví eseri, kterým se podařilo získat v guberniích a oblastech vzdálených od hlavního města a průmyslových středisek většinu hlasů. Ústavodárné shromáždění svolala sovětská vláda a sešlo se 5. (18.) ledna 1918 v Petrohradě. Protože kontrarevoluční většina Ústavodárného shromáždění odmítla Deklaraci práv pracujícího a vykořisťovaného lidu, kterou shromáždění předložil CÚVV, a nepotvrdila dekrety II. sjezdu sovětů o míru, o půdě a o předání moci sovětům, bylo Ústavodárné shromáždění dekretem CÚVV 6. (19.) ledna rozpuštěno. — 307

- ¹²⁴ *Celoruskou demokratickou poradu* svolal v září 1917 do Petrohradu menševicko-eserský ústřední výkonný výbor sovětů. Porada se měla zabývat otázkou moci, avšak jejím skutečným cílem, který si vytkli její organizátoři, bylo odpoutat pozornost lidových mas od sílící revoluce. Bylo na ní přítomno přes 1500 delegátů. Předáci menševiků a eserů učinili všechno, aby oslabili zastoupení sovětů dělnických a rolnických zástupců na této poradě, zvýšili počet delegátů za různé maloburžoazní a buržoazní organizace, a tak si na ní zajistili většinu. Bylo například rozšířeno zastoupení městských samosprávných orgánů, takže dostaly 300 mandátů, zemstva 200 mandátů a družstva ovládaná menševiky a esery 120 mandátů. Sověty dělnických a vojenských zástupců, které reprezentovaly převážnou většinu lidu, měly pouhých 230 mandátů. Bolševici se dostavili na poradu proto, aby ji využili jako tribunu k odhalení menševiků a eserů.

Demokratická porada schválila usnesení o vytvoření předparlamentu (prozatímního Sovětu republiky). Byl to pokus vytvořit zdání, že v Rusku bylo zavedeno parlamentní zřízení. Podle statutu, který schválila prozatímní vláda, měl být předparlament pouhým poradním orgánem ustaveným při vládě. Lenin kategoricky naléhal, aby byl předparlament bojkotován, neboť další účast v této instituci by vytvářela iluzi, že je schopna řešit úkoly revoluce. Ústřední výbor strany posoudil Leninův návrh a přes odpor Kameněva a jiných kapitulantů, kteří prosazovali účast v předparlamentě, rozhodl, aby z něho bolševici odešli. Dne 7. (20.) října, kdy bylo zahájeno zasedání předparlamentu, bolševici z něho po přečtení svého prohlášení odešli.

○ demokratické poradě a předparlamentu viz Leninovy práce Bolševici musí převzít moc, Marxismus a povstání, O hrdi-

nech podvodu a chybách bolševiků, Z deníku publicisty, Chyby naší strany aj. (Sebrané spisy 34, Praha 1987, s. 270—294). — 310

¹²⁵ I. celoruský sjezd sovětů dělnických a vojenských zástupců se konal ve dnech 3.—24. června (16. června—7. července) 1917 v Petrohradě. Bylo na něm přítomno 1090 delegátů. Bolševici, kteří tehdy tvořili v sovětech menšinu, měli 105 delegátů. Převážná většina delegátů patřila k bloku menševiků a eserů a ke skupinkám, které jej podporovaly.

V. I. Lenin se ve svém projevu na sjezdu 4. (17.) června zabýval vztahem k prozatímní vládě a 9. (22.) června mluvil o válce (viz Sebrané spisy 32, Praha 1986, s. 279—304). Bolševici využili sjezdovou tribunu, aby odhalili imperialistickou politiku prozatímní vlády a kompromisnickou taktiku menševiků a eserů, a požadovali, aby moc převzaly sověty. Ve třech hlavních otázkách předkládali a prosazovali vlastní rezoluce. Projevy bolševiků byly určeny sjezdovým delegátům i širokým masám lidu — dělníkům, rolníkům a vojákům.

Ve schválených rezolucích esersko-menševická většina sjezdu podporovala prozatímní vládu, schválila také vládou připravovanou ofenzívu na frontě a vyslovila se proti tomu, aby moc převzaly sověty. Sjezd potvrdil ústřední výkonný výbor, který existoval až do II. sjezdu sovětů a jehož členy byli převážně eseri a menševici.

Lenin zhodnotil význam sjezdu slovy, že »zvláště markantně« ukázal »ústup menševických a narodnických vůdců od revoluce« (Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 323). — 310

¹²⁶ II. celoruský sjezd sovětů dělnických a vojenských zástupců se konal 25.—26. října (7.—8. listopadu) 1917 v Petrohradě. Sjezdu se zúčastnili i delegáti některých újezdních a guberniálních sovětů rolnických zástupců. Podle údajů mandátové komise bylo při zahájení sjezdu přítomno 649 delegátů, z toho 390 bolševiků, 160 eserů, 72 menševiků a 14 menševiků-internacionalistů. Další delegáti přijížděli na sjezd až po jeho zahájení.

Sjezd byl zahájen 25. října ve 22.40 hod. večer ve Smolném. V té chvíli útočily oddíly Rudé gardy, námořníci a revoluční část petrohradské posádky na Zimní palác, kde se pod ochranou junckerů a »úderných« praporů zdržovala prozatímní vláda. Lenin se prvního sjezdového zasedání nezúčastnil, neboť byl zaneprázdněn řízením povstání. Vůdci menševiků a pravého křídla eserů navrhli, aby se s prozatímní vládou začalo vyjednávat o vytvoře-

ní koaliční vlády, a probíhající socialistickou revoluci označili za spiknutí. Když se menševici, praví eseri a bundovci přesvědčili, že většina sjezdu podporuje bolševiky, ze sjezdu odešli. Dne 26. října (8. listopadu) o čtvrté hodině ranní vyslechl sjezd zprávu, že byl dobyt Zimní palác a zatčena prozatímní vláda, a schválil výzvu Dělníkům, vojákům a rolníkům!. Tato výzva, kterou napsal Lenin, vyhlásila převzetí veškeré moci sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců. Zasedání bylo v šest hodin ráno ukončeno.

Druhé zasedání sjezdu bylo zahájeno 26. října (8. listopadu) ve 20.40 hod. Lenin pronesl referát o míru a referát o půdě. Sjezd ustavil dělnickou a rolnickou vládu — radu lidových komisařů — v čele s V. I. Leninem. Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů zvolený na sjezdu měl 101 členů; z toho bylo 62 bolševiků, 29 levých eserů, 6 menševiků-internacionalistů, 3 zástupci Ukrajinské socialistické strany a 1 zástupce eserů-maximalistů. Sjezd se také usnesl, že CÚVV může být doplněn zástupci rolnických sovětů a armádních organizací a rovněž zástupci skupin, které ze sjezdu odešly. Sjezdové zasedání bylo ukončeno v šest hodin ráno. — 310

- ¹²⁷ *III. celoruský sjezd sovětů dělnických, vojenských a rolnických zástupců se konal 10.—18. (23.—31.) ledna 1918 v Petrohradě. Bylo na něm zastoupeno 317 sovětů dělnických, vojenských a rolnických zástupců a 110 armádních, sborových a divizních výborů. Při zahájení sjezdu bylo přítomno 707 delegátů, z toho 441 bolševiků. Dne 13. (26.) ledna se ke sjezdu připojili účastníci III. celoruského sjezdu sovětů rolnických zástupců. V průběhu sjezdového jednání přijížděli další delegáti, kteří se z různých důvodů nemohli dostavit včas. Na závěrečném sjezdovém zasedání bylo přítomno 1587 delegátů.*

Sjezd projednal zprávu J. M. Sverdlova o činnosti CÚVV. Lenin přednesl zprávu o činnosti rady lidových komisařů. V diskusi ke zprávě CÚVV a rady lidových komisařů vystoupili menševici a praví eseri proti vnitřní a zahraniční politice sovětské vlády. Jejich postoj byl podroben kritice v Leninově závěrečném slově ke zprávě o činnosti rady lidových komisařů. Sjezd schválil Leninovu Deklaraci práv pracujícího a vykořisťovaného lidu, která se pak stala základem ústavy sovětského státu. Dále schválil rezoluci, v níž vyslovil souhlas s politikou CÚVV a rady lidových komisařů a vyjádřil jim plnou důvěru.

Sjezd přijal usnesení, jímž se Ruská socialistická republika ustavuje na základě dobrovolného svazku národů Ruska jako fe-

derace sovětských republik, a schválil politiku sovětské vlády v národnostní otázce.

Sjezd schválil hlavní body zákona o socializaci půdy, jenž byl vypracován na základě Dekretu o půdě. Zvolil CÚVV, v němž bylo 160 bolševiků, 125 levých eserů, 2 menševici-internacionalisté, 3 anarchisté-komunisté, 7 eserů-maximalistů, 7 pravých eserů a 2 menševici. — 310

- ¹²⁸ *IV., mimořádný celoruský sjezd sovětů*, který byl svolán, aby rozhodl o ratifikaci brestlitevské mírové smlouvy, se konal 14.—16. března 1918 v Moskvě. Na sjezdu bylo podle stenografického zápisu přítomno 1232 delegátů s rozhodujícím hlasem, z toho 795 bolševiků, 283 levých eserů, 29 eserů patřících ke středu, 21 menševiků, 11 menševiků-internacionalistů aj. Po informaci, kterou podal o mírové smlouvě náměstek lidového komisaře zahraničních věcí G. V. Čičerin, referoval o této otázce jménem Celoruského ústředního výkonného výboru Lenin; za frakci levých eserů přednesl koreferát proti ratifikaci mírové smlouvy B. D. Kamkov. Proti ratifikaci brestlitevské smlouvy vystoupili menševici, praví i leví eseři, maximalisté, anarchisté aj. Po ostrých půtkách sjezd hlasováním podle jmen schválil velkou většinou hlasů Leninovu rezoluci o ratifikaci mírové smlouvy; pro rezoluci bylo odevzdáno 784 hlasů, proti bylo 261 hlasů a 115 delegátů se hlasování zdrželo.

Sjezd schválil, aby se hlavním městem sovětského státu stala Moskva, a zvolil Celoruský ústřední výkonný výbor, který měl 200 členů. — 311

- ¹²⁹ *V. celoruský sjezd sovětů* byl zahájen 4. července 1918 ve Velkém divadle v Moskvě. Bylo na něm přítomno 1164 delegátů s rozhodujícím hlasem, z nich 773 bolševiků, 353 levých eserů, 17 maximalistů, 4 anarchisté, 4 menševici-internacionalisté, 3 členové jiných stran a 10 bez stranické příslušnosti.

Zprávu o činnosti CÚVV přednesl J. M. Sverdlov a zprávu o činnosti rady lidových komisařů V. I. Lenin. Po bouřlivé diskusi k oběma zprávám schválil sjezd většinou hlasů rezoluci komunistické frakce, v níž byl vysloven »naprostý souhlas se zahraniční i vnitřní politikou sovětské vlády«. Rezoluce levých eserů, kteří navrhli vyslovit sovětské vládě nedůvěru, anulovat brestlitevskou mírovou smlouvu a změnit zahraniční i vnitřní politiku sovětské vlády, byla zamítnuta.

Po porážce na sjezdu se leví eseři rozhodli pro otevřenou ozbrojenou akci a 6. července vyvolali v Moskvě kontrarevoluční

vzpouru. Sjezd byl proto přerušen a znovu se sešel až 9. července. Po zprávě vlády o událostech z 6. a 7. července sjezd schválil energický postup vlády při likvidaci trestuhodné dobrodružné akce levých eserů a konstatoval, že ti z levých eserů, kteří sdílejí názory své vedoucí špičky, »nemají v sovětech dělnických a rolnických zástupců co dělat«.

V rezoluci ke zprávě lidového komisaře zásobování A. D. Cjurupy sjezd potvrdil platnost obilního monopolu, konstatoval, že musí být energicky potlačen odpor kulaků, a schválil zakládání výborů vesnické chudiny.

Dne 10. července vyslechl sjezd na svém závěrečném zasedání zprávu o formování Rudé armády a jednomyslně schválil rezoluci, kterou předložila komunistická frakce a jež obsahovala opatření k vybudování a upevnění Rudé armády na základě povinné vojenské služby pracujících.

Sjezd schválil první ústavu RSFSR, která uzákonila vymoženosti pracujících sovětské země. — 311

¹³⁰ Lenin se zmiňuje o své stati Nejblíže úkoly sovětské moci, která byla uveřejněna 28. dubna 1918 v listech Pravda a Izvěstija VCIK a také vydána jako brožura (viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 187—229). — 315

¹³¹ Dne 14. června 1918 schválil CÚVV toto usnesení: »Vzhledem k tomu, 1. že sovětská moc prožívá mimořádně těžké chvíle, kdy musí čelit současnému náporu jak mezinárodního imperialismu na všech frontách, tak i jeho spojenců v Ruské republice, kteří se neštítí v boji proti dělnicko-rolnické vládě žádných prostředků, ani nestoudných pomluv, ani spiknutí a ozbrojeného povstání, 2. že je zcela nepřijatelné, aby byli v sovětských organizacích zástupci stran, jež se otevřeně snaží diskreditovat a svrhnout moc sovětů, 3. že z už publikovaných a rovněž na tomto zasedání přečtených dokumentů jasně vysvítá, že představitelé stran — socialistů-revolucionářů (pravých i středu) a Sociálně demokratické dělnické strany Ruska (menševiků) — jsou až po nejdopovědnější představitele usvědčeni, že ve spolku se zjevnými kontrarevolucionáři organizují ozbrojené akce proti dělníkům a rolníkům — na Donu s Kaledinem a Kornilovem, na Uralu s Dutovem a na Sibiři se Semjonovem, Chorvatem a Kolčakem a v poslední době i s Čechoslováky a černosotňovci, kteří se k nim připojili — Celoruský ústřední výkonný výbor se usnází vyloučit ze svých řad představitele stran — socialistů-revolucionářů (pravých i středu) a Sociálně demokratické dělnické strany

Ruska (menševiků) — a rovněž navrhnout všem sovětům dělnických, vojenských, rolnických a kozáckých zástupců, aby se představitelů těchto frakcí zbavily.« — 316

- ¹³² *Liberdanové* je ironická přezdívka menševických předáků Libera a Dana a jejich stoupců, která se ujala, když v moskevském bolševickém listě Social-demokrat, č. 141 z 25. srpna (7. září) 1917 vyšel fejeton D. Bědného, nadepsaný Liberdan. — 316
- ¹³³ *Aktivisté* byl název skupiny menševiků, kteří od prvních dnů Říjnové revoluce uplatňovali metody ozbrojeného boje proti sovětské moci a bolševické straně. Menševičtí aktivisté vstupovali do různých kontrarevolučních a spikleneckých organizací, podporovali Kornilova, Kaledina a buržoazně nacionalistickou Ukrajinskou radu, aktivně se zúčastnili vzpoury Čechoslováků, kteří stáli na straně bělogvardějců, a spolčovali se s vojáky interventů. V roce 1918 se aktivistům podařilo s podporou menševické strany uspořádat několik »pracovních« konferencí a schůzí zmocněnců pod záminkou, že se bude projednávat situace v zásobování; ve skutečnosti se na nich požadovala likvidace sovětů. — 316
- ¹³⁴ Lenin má na mysli projev A. Bebela z 20. září 1910 na magdeburském sjezdu Sociálně demokratické strany Německa. K tomuto sjezdu viz Leninův článek Dva světy (Sebrané spisy 20, Praha 1984, s. 33—41). — 317
- ¹³⁵ *Frankfurter Zeitung* — deník burziánů. Vycházel v letech 1856—1943 ve Frankfurtu nad Mohanem. Znovu začal vycházet v roce 1949 pod názvem Frankfurter Allgemeine Zeitung a stal se orgánem západoněmeckých monopolistů. — 318
- ¹³⁶ Jde o úvodník nazvaný Diktatura nebo demokracie?, který vyšel v 290. čísle listu Vorwärts 21. října 1918.
Vorwärts — deník, ústřední orgán Sociálně demokratické strany Německa. Z rozhodnutí sjezdu strany v Halle vycházel od roku 1891 v Berlíně pod oficiálním názvem Vorwärts. Berliner Volksblatt jako pokračování listu Berliner Volksblatt (vycházejícího od roku 1884). Engels v tomto listě bojoval proti nejružnějším projevům oportunistu. V druhé polovině 90. let, po Engelsově smrti, se listu zmocnilo pravé křídlo strany a redakce začala soustavně uveřejňovat články oportunistů. Za první světové války zastával list sociálšovinistické stanovisko; po Říjnové revoluci

se zaměřil na protisovětskou propagandu. Vycházel v Berlíně do roku 1933. — 318

- ¹³⁷ Lenin má na mysli projev G. V. Plechanova z 30. července (12. srpna) 1903, pronesený na II. sjezdu SDDSR při projednávání programu strany. Plechanov řekl: »Revoluční proletariát by mohl omezit politická práva vyšších tříd, podobně jako vyšší třídy omezovaly kdysi jeho politická práva. Vhodnost takového opatření by bylo možné posoudit jedině z hlediska zásady: salus revolutionis suprema lex (úspěch revoluce je nejvyšším zákonem. *Red.*). Totéž stanovisko bychom měli zaujmout i v otázce, jak dlouho mají existovat parlamenty. Kdyby si lid v revolučním nadšení zvolil velmi dobrý parlament — jakousi chambre introuvable (sněmovnu k pohledání. *Red.*), měli bychom se snažit udělat z něho *dlouhý parlament*, kdyby se volby nepovedly, měli bychom se snažit rozehnat jej ne za dva roky, ale pokud možno za dva týdny« (Vtoroj sjezd RSDRP. Protokoly, Moskva 1959, s. 182).

Lenin se na tento Plechanovův výrok nejednou odvolával ve svých dílech, např. v práci Krok vpřed, dva kroky vzad a v článku Plechanov o teroru (viz Sebrané spisy 8, Praha 1982, s. 203—431; Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 212—214). — 319

- ¹³⁸ *Zimmerwaldská levicová skupina* byla založena z Leninova podnětu na mezinárodní socialistické konferenci v Zimmerwaldu v září 1915. Tvořilo ji osm delegátů — zástupců ÚV SDDSR a levicových sociálních demokratů Švédska, Norska, Švýcarska, Německa, polské sociálně demokratické opozice a Sociální demokracie Lotyšského kraje. Zimmerwaldská levice bojovala za Leninova vedení proti centristické většině konference a předložila vlastní návrh rezoluce a manifestu, v nichž odsuzovala válku, odhalovala zradu sociálšovinistů a zdůrazňovala nutnost aktivně bojovat proti válce. Centristická většina tyto návrhy zamítla. Zimmerwaldské levici se však podařilo prosadit do manifestu, který konference schválila, řadu důležitých tezí z jejího návrhu rezoluce. Hlasovala tedy pro tento manifest, neboť ho považovala za první krok v boji proti imperialistické válce. Zároveň ve zvláštním prohlášení konstatovala, že manifest je nedomyšlený a nedůsledný, a uvedla důvody, proč pro něj hlasovala. Současně prohlásila, že sice zůstává i nadále členem společného zimmerwaldského sdružení, avšak v mezinárodním měřítku bude pracovat samostatně a šířit své názory. Zvolila si vedoucí orgán — byro, jehož členy se stali V. I. Lenin, G. J. Zinovjev a K. Radek, a vydávala němec-

ky vlastní časopis *Vorbote*, v němž byly otištěny četné Leninovy články.

Vedoucí silou v zimmerwaldské levicové skupině byli bolševici, kteří jediní zastávali důsledné internacionalistické stanovisko. Radek a mnozí další kolísali. Lenin bojoval proti tomuto oportunistickému kolísání a kritizoval chyby četných dalších příslušníků levice. Kolem zimmerwaldské levice se začaly formovat internacionalistické síly mezinárodní sociální demokracie. Na druhé mezinárodní socialistické konferenci, jež se konala v dubnu 1916 ve vesnici Kienthalu poblíž Bernu, měla zimmerwaldská levicová skupina 12 delegátů ze 43 delegátů konference; v četných otázkách hlasovala pro její návrhy asi polovina delegátů. Levicoví sociální demokraté mnoha zemí, které patřili k zimmerwaldské levici, vyvíjeli rozsáhlou revoluční činnost a sehráli ve svých zemích významnou úlohu při zakládání komunistických stran.

O zimmerwaldské levicové skupině viz Leninovy články První krok a Revoluční marxisté na mezinárodní socialistické konferenci 5.—8. září 1915 (*Sebrané spisy* 27, Praha 1986, s. 56—61 a 62—66). — 323

¹³⁹ Lenin cituje Engelsův Úvod k Marxově práci *Občanská válka ve Francii* (srov. K. Marx—B. Engels, *Spisy* 22, Praha 1967, s. 227). — 324

¹⁴⁰ Viz K. Marx—B. Engels, *Spisy* 17, Praha 1965, s. 373—374. — 324

¹⁴¹ *Spartakovci* — členové revoluční organizace německých levicových sociálních demokratů, kterou na počátku první světové války založili K. Liebknecht, R. Luxemburgová, F. Mehring, C. Zetkinová, J. Marchlewski, L. Jogiches (Tyszka) a W. Pieck.

V dubnu 1915 založili R. Luxemburgová a F. Mehring časopis *Die Internationale*, kolem něhož se semkli němečtí levicoví sociální demokraté. 1. ledna 1916 se v Berlíně konala celoněmecká konference levice, na níž se oficiálně ustavila skupina *Internacionála*. Ta začala od roku 1916 kromě politických letáků, vycházejících v roce 1915, ilegálně vydávat a rozšiřovat *Politické dopisy* s podpisem *Spartakus* (vycházely pravidelně do října 1918), a proto se označovala také jako skupina *Spartakus*. *Spartakovci* prováděli revoluční propagandu v masách, organizovali masové protiválečné akce, řídili stávkové akce, odhalovali imperialistický charakter světové války a zrádné počínání oportunistických předáků sociální demokracie. Dopouštěli se však v teorii i v politice závaž-

ných chyb: popírali možnost národně osvobozenecých válek v období imperialismu, nezaujímali důsledné stanovisko k heslu přeměny imperialistické války ve válku občanskou, podceňovali úlohu proletářské strany jako předvoje dělnické třídy a báli se rázného rozchodu s oportunisty. Lenin nejednou kritizoval tyto chyby německých levicových sociálních demokratů a pomáhal jim zaujímat správné postoje (viz například práce O Juniově brožuře, O karikatuře marxismu a »imperialistickém ekonomismu« — Sebrané spisy 30, Praha 1986, s. 25—40, 99—153).

V dubnu 1917 vstoupili spartakovci do centristické Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, ale organizačně s ní nesplynuli. Za listopadové revoluce v Německu v roce 1918 se spartakovci s touto stranou rozešli a ustavili se ve Spartakův svaz. Dne 14. prosince 1918 uveřejnili svůj program. Na ustavujícím sjezdu ve dnech 30. prosince 1918—1. ledna 1919 založili Komunistickou stranu Německa. — 331

¹⁴² Jde o článek Kautského Hybné síly a perspektivy ruské revoluce. Ruský vyšel v prosinci 1906 za Leninovy redakce a s jeho předmluvou (viz Sebrané spisy 14, Praha 1983, s. 237—243). — 335

¹⁴³ Viz Marxův článek Buržoazie a kontrarevoluce (K. Marx—B. Engels, Spisy 6, Praha 1959, s. 132—134). — 336

¹⁴⁴ Dvě nové strany — komunisté-narodníci a revoluční komunisté — se oddělily od strany levých eserů po provokačním zavraždění německého vyslance Mirbacha levými esery a po vzpouře levých eserů 6.—7. července 1918.

Komunisté-narodníci odsoudili protisovětskou činnost levých eserů a v září 1918 vytvořili na konferenci svou stranu. Už 21. srpna otiskl list Znamja trudovoj kommuny jejich programový manifest. Komunisté-narodníci schvalovali orientaci bolševické strany na svazek se středním rolnictvem. Mnozí z nich pracovali v sovětských orgánech, byli členy CÚVV (například G. D. Zaks). Dne 6. listopadu 1918 se mimořádný sjezd jednomyslně rozhodl stranu rozpustit a sloučit ji s KSR(b).

Strana revolučního komunismu se organizačně zformovala na sjezdu skupiny stoupenců listu Volja truda, který se konal 25.—30. září 1918 v Moskvě. V prvním čísle listu ze 14. září byla otištěna platforma k nastávajícímu sjezdu, v níž se odsuzovaly teroristické činy levých eserů a jejich pokusy zmařit brestlitevský mír. Ustavující sjezd se vyslovil pro taktiku spolupráce s bolševiky a konstatoval, že je nutné podporovat sovětskou moc. Pro-

gram revolučních komunistů se vyznačoval krajními rozpory. Revoluční komunisté uznávali, že moc sovětů vytváří předpoklady pro nastolení socialistického zřízení, avšak zároveň popírali nezbytnost diktatury proletariátu v období přechodu od kapitalismu k socialismu. Když II. kongres Kominterny rozhodl, že v každé zemi má být pouze jedna komunistická strana, Strana revolučního komunismu se v září 1920 usnesla vstoupit do KSR(b). V říjnu téhož roku povolil ústřední výbor KSR(b) stranickým organizacím, aby členy bývalé Strany revolučního komunismu přijímaly do KSR(b). — 336

¹⁴⁵ Viz K. Marx—B. Engels, Spisy 33, Praha 1971, s. 246. — 341

¹⁴⁶ Zrada velitele sovětských vojsk na východní frontě M. A. Muravjova úzce souvisela se vzpourou levých eserů v červenci 1918. Podle plánu vzbouřenců měl Muravjov zorganizovat povstání vojsk na východní frontě proti sovětské moci, spojit se s Čechoslováky, kteří stáli na straně bílých, a potom táhnout na Moskvu. Po příjezdu do Simbirsku Muravjov 10. července prohlásil, že neuznává brestlitevský mír a vypovídá Německu válku. Dezorientované jednotky obsadily poštu, telegraf a rozhlasovou stanici a obklíčily budovu výkonného výboru a štábu simbirské skupiny vojsk. Muravjov vyzval radiotelegramem bělogvardějce a interventy od Samary až po Vladivostok, aby zahájili tažení na Moskvu.

Sovětská vláda učinila mimořádná opatření, aby Muravjovovu dobrodružnou akci zlikvidovala. Simbirští komunisté začali vojákům a obyvatelům města neúnavně vysvětlovat situaci. Vojenské jednotky, které předtím podporovaly Muravjova, prohlásily, že jsou odhodlány proti vzbouřencům zakročit. Muravjov byl 11. července ve večerních hodinách pozván na zasedání simbirského výkonného výboru, což si vyložil jako kapitulaci výkonného výboru. Když byly na zasedání přečteny Muravjovovy zrádčovské telegramy o zastavení vojenských akcí proti interventům a bělogvardějcům, žádali komunisté, aby byl zatčen. Muravjov se pokusil klást odpor a byl přitom zabit; jeho společníci byli zatčeni. — 342

¹⁴⁷ *Červencovou krizí* myslí Lenin kulacká kontrarevoluční povstání ve středoruských guberniích, v Povolží, na Urale a na Sibiři v létě 1918, která organizovali za podpory interventů menševici a eseri. — 343

¹⁴⁸ *Blanquismus* byl směr ve francouzském socialistickém hnutí, v jehož čele stál vynikající revolucionář a významný reprezentant

francouzského utopického komunismu Louis Auguste Blanqui (1805—1881). Blanquisté očekávali, »že se lidstvo vymaní z námezdního otroctví ne cestou třídního boje proletariátu, nýbrž cestou spiknutí nevelké menšiny inteligence« (V. I. Lenin, Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 103). Činnost revoluční strany nahrazovali akcemi skupiny spiklenců, nebrali v úvahu konkrétní situaci, jež je nezbytná, aby povstání zvítězilo, a pohrdali spojením s masami. — 345

- ¹⁴⁹ Jde o eserský návrh zákona, který předložil ministr zemědělství S. L. Maslov v prozatímní vládě několik dní před Říjnovou revolucí. Pod názvem Pravidla pro úpravu pozemkových a zemědělských poměrů pozemkovými výbory byl zčásti uveřejněn 18. (31.) října 1917 v listě Dělo naroda, který vydával ústřední výbor eserské strany.

»Tento návrh zákona pana S. L. Maslova,« napsal Lenin, »znamená, že eserská strana rolníky úplně zradila, úplně přešla do tábora statkářů« (viz článek Jak eserská strana znovu podvedla rolníky, Sebrané spisy 34, Praha 1987, s. 466). Podle návrhu měl být při pozemkových výborech zřízen zvláštní pachtovní fond, do něhož přecházely státní a klášterní pozemky. Statkářské vlastnictví půdy zůstávalo zachováno. Statkáři měli do prozatímního pachtovního fondu odevzdat pouze pozemky, které dříve propachtovávali, a za »propachtované pozemky« měli dostávat od rolníků úhradu.

Na rolnická povstání a zabírání statkářské půdy odpovídala prozatímní vláda zatýkáním členů pozemkových výborů. — 346

- ¹⁵⁰ Viz K. Marx, Teorie o nadhodnotě, část II, Praha 1964, s. 40. — 354

- ¹⁵¹ Listopadová revoluce roku 1918 v Německu byla bezprostředně vyvolána porážkou Německa ve světové válce, rozvratem jeho hospodářství a strádáním lidu i vojsk požadujících ukončení války. Značný vliv na revoluční události v Německu měla Velká říjnová socialistická revoluce v Rusku.

Revoluce v Německu začala povstáním námořníků válečného loďstva 3. listopadu 1918 v Kielu, když námořníci odmítli splnit rozkaz velení a vyplout na otevřené moře, aby »čestně padli« v boji s anglickým loďstvem. K povstání se postupně začala připojovat přístavní města Brunsbüttel, Wilhelmshaven, Cuxhaven a další. Na lodích, v kasárnách a v závodech vznikaly první vojenské a dělnické rady. Revoluce zachvátila celé severní Němec-

ko a potom se rychle rozšířila do středních a jižních částí země. Na výzvu spartakovců byla 9. listopadu zahájena v Berlíně generální stávka, která rychle přerostla v ozbrojené povstání. Dělníci obsadili budovu policejního ředitelství, poštovního úřadu a vojenského velitelství. Nad radnicí, Říšským sněmem a Braniborskou bránou byly vztyčeny rudé vlajky. Lidovým povstáním byla svržena monarchie podporovaná junkery a buržoazií a Vilém II. musel abdikovat.

Pravicoví předáci sociálních demokratů a centristické Nezávislé sociálně demokratické strany Německa se snažili ze všech sil, aby zachránili kapitalistický řád. Pravicovým sociálním demokratům a centristům se podařilo získat početní převahu ve většině dělnických a vojenských rad. Prozatímní vláda, ustavená 10. listopadu na plenárním zasedání berlínské rady, byla složena z pravicových sociálních demokratů (F. Ebert, F. Scheidemann, O. Landsberg) a »nezávislých« sociálních demokratů (G. Haase aj.), kteří později z vlády odešli. Vládní program se omezoval na sociální reformy v rámci buržoazního režimu. Na I. celoněmeckém sjezdu rad, který se konal 16.—21. prosince 1918 v Berlíně, prosadili předáci pravicových sociálních demokratů rezoluci o předání zákonodárné a výkonné moci vládě a o uspořádání voleb do Ústavodárného shromáždění. Ve skutečnosti to byla likvidace rad.

Zkušenosti z revolučního boje německé dělnické třídy přesvědčily spartakovce, že se musí s konečnou platností rozejít s Nezávislou sociálně demokratickou stranou Německa a vytvořit bojovou revoluční stranu dělnické třídy. Na ustavujícím sjezdu, jenž byl zahájen 30. prosince 1918, založili nejlepší představitelé německé dělnické třídy Komunistickou stranu Německa. Avšak ihned po ukončení ustavujícího sjezdu byla mladá Komunistická strana Německa vystavena těžkým zkouškám. Německá buržoazie, jež chtěla zbavit komunistickou stranu vedení a rozdrtit předvoj dělnické třídy, se rozhodla, že vyprovokuje dělníky k předčasnému ozbrojenému povstání. Do čela povstání, které vypuklo 6. ledna v Berlíně, se dostali »nezávislí«, kteří neorganizovali od počátku rychlý a energický útok proti nepříteli a později začali zrádcovsky vyjednávat s vládou. Vystoupení berlínského proletariátu neobyčejně krutě potlačily kontrarevoluční oddíly, v jejichž čele stál pravicový sociální demokrat G. Noske, který byl ministrem vojenství. Dne 15. ledna ozbrojené bandy zatkly a bestiálně zavraždily vůdce dělnické třídy K. Liebknechta a R. Luxemburgovou. Po rozdrčení lednového povstání a likvidaci nejlepších vůdců německých dělníků už mohla německá buržoa-

zie zajistit ve volbách do Ústavodárného shromáždění, které se konaly 19. ledna 1919, vítězství buržoazním stranám.

I když německá revoluce nepřerostla v revoluci proletářskou a nedokázala vyřešit úkoly národního a sociálního osvobození německého lidu, měla přece jen velký progresivní význam. Listopadová buržoazně demokratická revoluce, jež byla do jisté míry uskutečněna proletářskými metodami a prostředky, vedla ke svržení monarchie a vytvoření buržoazně demokratické republiky, jež prosadila základní buržoazně demokratické svobody a uzákoni-la osmihodinovou pracovní dobu. Německá listopadová revoluce významně pomohla Sovětskému Rusku, neboť umožnila zlikvidovat lupičskou brestlitevskou mírovou smlouvu. — 359

- ¹⁵² *Teze o Ústavodárném shromáždění* viz V. I. Lenin, Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 190—194. Do knihy *Proletářská revoluce a renegát Kautsky*, vydané v roce 1918, byly teze zařazeny s podtitulkem »Otištěny v Pravdě, Petrohrad, středa, 26. XII. 1917«. — 360
- ¹⁵³ Viz K. Marx—B. Engels, *Spisy* 19, Praha 1966, s. 34—35. — 365
- ¹⁵⁴ Jde o knihu M. Ostrogorského *Demokracie a politické strany*^[175]. První vydání vyšlo v Paříži roku 1903. Rusky byl první díl vydán v roce 1927 a druhý díl v roce 1930. Kniha obsahuje rozsáhlý faktografický materiál o dějinách Anglie a USA, který odhaluje pokrytectví buržoazní demokracie. — 366
- ¹⁵⁵ *Návrh usnesení o využití státní kontroly* předložil V. I. Lenin 3. prosince 1918 na zasedání kontrolní komise, ustavené Radou obrany (o Radě obrany viz poznámku 169). Komise měla zlepšit řízení práce sovětských institucí a zvýšit obranyschopnost republiky. Leninův návrh se stal podkladem pro usnesení komise. — 367
- ¹⁵⁶ Jedná se o ustavení paritních komisí pro svolání sjezdu bankovních zaměstnanců. Úkolem sjezdu bylo namísto dosavadních dvou odborových svazů — Celoruského odborového svazu zaměstnanců úvěrních ústavů (Banktrud) a svazu zaměstnanců Národní banky RSFSR (Bankosotrud) — vytvořit jednotný svaz bankovních zaměstnanců. Dne 2. prosince 1918 se problematika vzájemných vztahů mezi oběma odborovými svazy bankovních zaměstnanců a svolání sjezdu projednávala na zvláštní poradě,

kteřou řídil V. I. Lenin. Sjezd bankovních zaměstnanců se konal počátkem ledna 1919. — 368

- ¹⁵⁷ *III. sjezd dělnických družstev* se konal 6.—11. prosince 1918 v Moskvě. Zúčastnilo se ho 208 delegátů s rozhodujícím hlasem a 98 delegátů s hlasem poradním. Z celkového počtu delegátů s rozhodujícím hlasem bylo 121 komunistů a sympatizujících s nimi, 87 rozhodujících hlasů patřilo stoupencům takzvaného nezávislého družstevnictví, tj. menševikům a pravým eserům, kteří tuto myšlenku prosazovali. V. I. Lenin přednesl projev o úkolech dělnických družstev na odpoledním zasedání sjezdu 9. prosince. S referáty o práci družstev vystoupili V. P. Nogin, V. P. Miljutin a další. Menševici a eseri hájili na sjezdu »nezávislost«
družstevnictví na sovětské moci. Přes jejich odpor sjezd protisovětské snahy o »nezávislost«
družstevnictví odsoudil a konstatoval, že je nutné orientovat všechna dělnická družstva na to, aby ve spolupráci se sovětskými zásobovacími orgány organizovala zásobování obyvatelstva. Z 15 členů Celoruské rady dělnických družstev, kteří byli sjezdem zvoleni, bylo 10 komunistů (V. P. Nogin, V. P. Miljutin, I. I. Skvorcov-Stěpanov a další). — 371

- ¹⁵⁸ Jde o stranu komunistů-narodníků a stranu revolučních komunistů, které se odštěpily od strany levých eserů (viz poznámku 144). — 379

- ¹⁵⁹ *I. celoruský sjezd zemědělských odborů, výborů vesnické chudiny a komun* se konal 11.—20. prosince 1918 v Moskvě v Domě odborů. Sjezdu se zúčastnilo 550 delegátů (z toho 389 komunistů) z 38 gubernií. V. I. Lenin přednesl projev na odpoledním zasedání 11. prosince, v den zahájení sjezdu. Na tomtéž zasedání pozdravil sjezd jménem CÚVV J. M. Sverdlov, projev o úkolech zemědělské politiky přednesl lidový komisař zemědělství S. P. Sereda a projev o úkolech zemědělství spjatých s hlavními úkoly celého národního hospodářství V. P. Miljutin. V následujících dnech zasedaly sekce: pro organizaci zemědělství, pro kolektivní a sovětská hospodářství, pro zemědělské (agronomické), lesní a organizačně finanční otázky. Ve dnech 17.—20. prosince jednal sjezd referáty ze sekcí:

Ve sjezdových referátech a rezolucích byly shrnuty výsledky revoluční přeměny vesnice a vytyčeny směry dalšího rozvoje zemědělství, přechodu od drobných hospodářství jednotlivců ke společnému obdělávání půdy. Bylo stanoveno, že nejdůležitějším

úkolem zemědělské politiky je vést rolníky k zakládání zemědělských komun a sovětských komunistických hospodářství.

Usnesení I. celoruského sjezdu zemědělských odborů, výborů vesnické chudiny a komun se stala podkladem pozdějšího Usnesení o socialistické organizaci zemědělství a o opatřeních k přechodu k socialistickému zemědělství, které schválil CÚVV. Na vypracování tohoto usnesení se bezprostředně podílel Lenin. (Leninovy poznámky k návrhu usnesení o společném obdělávání půdy viz Leninskij sborník XXIV, s. 39—41.) Lenin byl zpravodajem komise ustavené CÚVV pro konečnou redakci usnesení. Usnesení bylo publikováno 14. února 1919 v listu *Izvěstija VCIK*, č. 34. — 381

- ¹⁶⁰ *Koncept předpisů o řízení sovětských institucí* určil Lenin k projednání v Radě obrany (o Radě obrany viz poznámku 169). Lenin rovněž sestavil seznam osob, kterým měl být tento dokument předložen. Do seznamu byli pojeti: L. B. Krasin, N. N. Krestinskij, G. I. Petrovskij, D. I. Kurskij, J. M. Sverdlov, V. A. Avaněsov, J. V. Stalin a K. I. Lander. V příloženém lístku k tomuto dokumentu Lenin napsal: »Prosím, abyste si přečetli tento koncept, který hodlám předložit Radě obrany, ukázali ho soudruhům a projednali do soboty 14. 12.; prosím o písemné opravy do soboty. 12. 12. 1918.« — 393
- ¹⁶¹ *Dělnická konference preseňského obvodu Moskvy*, svolaná preseňským obvodním výborem KSR(b) spolu s preseňským sovětem dělnických a rudoarmějských zástupců, se konala 14.—16. prosince 1918 v Alexejevově lidovém domě. Konference se zúčastnilo zhruba 1400 zástupců průmyslových podniků a rudoarmějských jednotek. První den konference promluvil Lenin o mezinárodní situaci a o vztahu k maloburžoazní demokracii. — 398
- ¹⁶² *Francouzská socialistická strana* byla založena roku 1905 sloučením Socialistické strany Francie (guesdovci) a Francouzské socialistické strany (jaurèsovci). Do čela sloučené strany se postavili reformisté. Hned na začátku první světové války zaujalo vedení strany sociálšovinistické stanovisko, otevřeně podporovalo imperialistickou válku a účast v buržoazní vládě. Ve straně existoval centristický směr v čele s J. Longuetem, hájící sociálpacifismus a uplatňující smířliveckou politiku vůči sociálšovinistům. Ve Francouzské socialistické straně bylo rovněž levé, revoluční křídlo, které zaujímalo internacionalistické stanovisko a jehož jádro tvořili hlavně řadoví členové strany.

Po Říjnové revoluci se ve straně rozpoutal ostrý boj mezi zjevnými reformisty a centristy a levým, revolučním křídlem, které po masovém vstupu řadových dělníků do FSS zesílilo. Na sjezdu strany v Tours v prosinci roku 1920 získalo revoluční křídlo většinu. Sjezd se rozhodl pro vstup strany do Komunistické internacionály a založil Komunistickou stranu Francie (od roku 1934 Francouzská komunistická strana). Reformistická a centristická většina se od strany odštěpila a vytvořila samostatnou stranu, která si ponechala dosavadní název Francouzská socialistická strana. — 401

- ¹⁶³ *Die Rote Fahne* — list, který založil K. Liebknecht a R. Luxemburgová jako ústřední orgán Spartakova svazu, později ústřední orgán Komunistické strany Německa. Vycházel od 9. listopadu 1918 v Berlíně; německými úřady byl často pronásledován a zastavován. List se zasloužil o přeměnu Komunistické strany Německa v masovou proletářskou revoluční stranu a o její očistu od oportunistických žvlů. Energicky bojoval proti militarizaci země a proklamoval akční jednotu dělnické třídy v boji proti fašismu. Aktivním spolupracovníkem listu byl předseda ústředního výboru Komunistické strany Německa Ernst Thälmann. Po nástupu fašistické diktatury v Německu byl deník zastaven, ale vycházel dále ilegálně a s rozhodností vystupoval proti fašistickému režimu. V roce 1935 bylo jeho vydávání přeneseno do Prahy; od října 1936 do podzimu 1939 pak vycházel v belgickém Bruselu. — 404

- ¹⁶⁴ Jedná se o *Nařízení o organizaci dělnické zásobovací inspekce*^[94], vytvořené při lidovém komisariátu zásobování. Nařízení schválila rada lidových komisařů 5. prosince 1918 a uveřejnila ho 7. prosince v listu *Izvěstija VCIK*. Mezi přípravnými materiály obsaženými v tomto svazku je uveřejněn Leninův koncept usnesení RLK k uvedenému nařízení a Leninovy poznámky k návrhu tohoto nařízení. — 411

- ¹⁶⁵ *Der Weckruf* — list, ústřední orgán Komunistické strany Rakouska; vycházel ve Vídni od listopadu 1918 do 11. ledna 1919. Od 15. ledna 1919 začal vycházet pod názvem *Die Soziale Revolution* a od 26. července 1919 pod názvem *Die Rote Fahne*. V červenci 1933 ho vláda zastavila a poté vycházel ilegálně. Od srpna 1945 vycházel ústřední orgán Komunistické strany Rakouska pod hlavičkou *Österreichische Volksstimme* a od 21. února 1957 se nazývá *Volksstimme*. — 416

¹⁶⁶ Viz K. Marx, *Třídní boje ve Francii 1848—1850* (K. Marx—B. Engels, Spisy 7, Praha 1959, s. 107). — 420

¹⁶⁷ *II. celoruský sjezd národohospodářských rad* se konal v Moskvě 19.—27. prosince 1918. Zúčastnilo se ho 216 delegátů, z toho 112 s hlasem rozhodujícím. Mezi sjezdovými delegáty bylo 175 komunistů a sympatizujících s nimi. Sjezd shrnul výsledky práce Nejvyšší národohospodářské rady a národohospodářských rad za první rok jejich činnosti. Na sjezdu přednesli projevy V. P. Miljutin o světové hospodářské situaci a hospodářské situaci Sovětského Ruska, L. B. Krasin o zásobování Rudé armády, Larin (M. A. Lurje) o znárodnění obchodu a organizaci rozdělování, N. P. Brjuchanov o situaci v zásobování potravinami, V. I. Něvskij o železniční dopravě a další. Byly vytvořeny tyto sekce: organizační, družstevní a komunální, pro organizaci řízení znárodněných podniků, pro financování průmyslu a pro dělnickou a státní kontrolu.

V. I. Lenin přednesl projev 25. prosince, šestý den sjezdového jednání. V rezoluci, která byla na základě Leninova projevu jednomyslně schválena, se odrazil jeho návrh na přechod od kolektivního vedení k osobní odpovědnosti vedoucích za práci svěřených podniků a orgánů. Ve sjezdových usneseních byly zakotveny i další teze Leninova projevu: o aktivnější účasti odborů na bezprostředním řízení průmyslu, o zapojení družstevních organizací do činnosti spojené se státním nákupem a rozdělováním potravin atd.

Sjezd schválil usnesení o Nejvyšší národohospodářské radě a guberniálních národohospodářských radách a rovněž uznal za nutné zrušit oblastní národohospodářské rady jakožto mezičlánky mezi ústředím a místními národohospodářskými radami komplikující celou soustavu vzájemných ekonomických vztahů. Stanovil základní metody a typy organizace výroby: uznal za nutné dále centralizovat řízení průmyslu a potvrdil zřízení hlavních správ jako řídicích ústředí pro jednotlivá průmyslová odvětví. Schválil rovněž usnesení o dělnické a státní kontrole, o zásobování Rudé armády, o otázkách financování, zemědělské kooperace, o organizování domácí výroby, o otázkách dopravy a další. Sjezd zaslal pozdravné telegramy německému proletariátu a vojákům Rudé armády. — 422

¹⁶⁸ *I. celoruský sjezd národohospodářských rad* se konal 26. května až 4. června 1918 v Moskvě. Zúčastnilo se ho 252 delegátů, kteří zastupovali 5 oblastních, 30 guberniálních a značný počet

újezdních národohospodářských rad. Přítomni byli rovněž zástupci jednotlivých odborů Nejvyšší národohospodářské rady, odborových organizací a závodních výborů.

Lenin se na přípravě sjezdu přímo podílel. Na zasedání předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady 23. května, které se konalo za Leninovy účasti v Kremlu, byl podrobně projednán program sjezdu, určen jeho denní pořad a se změnami a doplňky byly schváleny teze řady projevů. Na pořad sjezdového jednání byly zařazeny tyto otázky: hospodářské důsledky brestlitevské mírové smlouvy; celková hospodářská situace Ruska a hospodářská politika; činnost Nejvyšší národohospodářské rady; finanční situace Ruska; státní rozpočet; zahraniční obchod; Výbor pro státní stavby; zprávy z jednotlivých míst. Část těchto otázek se projednávala v sekcích pro organizaci výroby, práce, pro zboží směnu a pro zemědělství.

Sjezd zahájil Lenin svým projevem, v němž vytyčil nejbližší úkoly hospodářské výstavby. Proti Leninovu plánu organizace socialistické výroby a řízení na základě principu demokratického centralismu vystoupili na sjezdu »leví komunisté«, anarchosyndikalisté, menševici a leví eseři. »Leví komunisté« měli k řadě otázek vlastní referenty a předložili vlastní rezoluce. Pod tlakem »levých komunistů« schválila sekce pro organizaci výroby návrh Nařízení o správě znárodněných podniků, který byl v rozporu se stranickou linií na uplatnění principu řízení jednou osobou a centralizace řízení znárodněného hospodářství. Lenin ve svých poznámkách k návrhu tohoto nařízení odhalil jeho anarchosyndikalistickou podstatu. Za Leninova vedení bylo vypracováno nové nařízení, které sjezd schválil. Sjezd schválil důležitá usnesení i k dalším otázkám, přičemž vycházel ze zásadové leninské orientace: nezbytnost další socialistické nacionalizace, zboží směna mezi městem a vesnicí, reorganizace Nejvyšší národohospodářské rady. Zároveň vypracoval opatření k pozvednutí pracovní disciplíny a zvýšení produktivity práce a výrobu zemědělských strojů a náradí označil za věc prvořadé státní důležitosti. — 425

Radu obrany (Radu dělnické a rolnické obrany) vytvořil Ccloruský ústřední výkonný výbor 30. listopadu 1918. V usnesení CÚVV se konstatovalo, že se vytváří Rada dělnické a rolnické obrany, aby realizovala dekret CÚVV z 2. září 1918, jímž se Sovětská republika prohlašuje za vojenský tábor. Rada obrany byla mimořádným orgánem sovětského státu, který vznikl v důsledku neobyčejně obtížné situace v zemi. Měla absolutní plnou moc při mobi-

lizaci sil a prostředků země pro účely obrany. Předsedou Rady obrany byl jmenován V. I. Lenin.

Nařízení Rady obrany byla závazná pro ústřední i místní úřady a instituce i pro všechny občany Sovětské republiky. Rada byla hlavní vojenskohospodářské a plánovací ústředí republiky v době cizí vojenské intervence a občanské války. Pod stálou kontrolu Rady obrany spadala činnost Revoluční vojenské rady i ostatních vojenských orgánů. V době od 1. prosince 1918 do 27. února 1920 uspořádala Rada dělnické a rolnické obrany 101 zasedání, na nichž se projednalo zhruba 2300 otázek týkajících se organizace obrany země. S výjimkou dvou případů předsedal všem zasedáním Lenin. Veškerou činnost realizovala Rada obrany prostřednictvím svých členů a zvláštních komisí, které byly ustavovány k prozkoumání závažných otázek spojených s obranou republiky. Pro řešení neodkladných záležitostí přímo na místě vysílala rada do příslušných míst jako své zmocněnce své členy a významné stranické pracovníky a státní činitele.

Počátkem dubna 1920 byla Rada dělnické a rolnické obrany reorganizována a přejmenována na Radu práce a obrany (RPO). Na základě usnesení VIII. celoruského sjezdu sovětů z prosince 1920 dostala Rada práce a obrany práva komise rady lidových komisařů a jejím hlavním úkolem bylo koordinovat práci všech resortů v oblasti hospodářské výstavby; existovala do roku 1937.

— 429

¹⁷⁰ Uvedené teze napsal Lenin v souvislosti s jednáním o úkolech odborů v prosinci 1918 a začátkem roku 1919, krátce před zahájením II. celoruského sjezdu odborových svazů (viz poznámku 180). Koncem prosince jednala o této otázce rozšířená porada členů komunistické frakce CÚVV, na níž přednesl Lenin svůj projev.

Přípravné materiály k uveřejněným tezím jsou otištěny v publikaci Leninskij sbornik XXIV, s. 105—107. — 431

¹⁷¹ Bezprostředním podnětem k napsání článku Malý obrázek k objasnění velkých problémů byla pro Lenina kniha A. I. Todorského Rok s puškou a pluhem, kterou vydal v roce 1918 vesjegonský újezdni výkonný výbor Tverské gubernie. Tuto knihu napsal redaktor újezdniích novin A. I. Todorskij jako výroční zprávu o činnosti sovětských orgánů v újezdu a adresoval ji tverskému guberniálnímu výboru strany k výročí Říjnové revoluce. Zároveň to však byla zpráva vesjegonského sovětu i pro pracující újezdu. V přístupné formě a na živých příkladech se zde líčil boj s tříd-

ním nepřitelem a první kroky socialistické výstavby v újezdě. Kniha byla vytištěna nákladem 1000 exemplářů a rozeslána do všech obcí a osad újezdu a v rámci výměny tiskovin a zkušeností postoupena redakcím ústředních listů a redakcím listů v sousedních guberniích.

V. I. Lenin se ke knize A. I. Todorského vrací i později (viz osnovu článku Poznámky publicisty v publikaci Leninskij sbornik XXXVI, s. 414—418 a politickou zprávu ÚV KSR(b) XI. sjezdu strany — Spisy 33, Praha 1955, s. 287—288). V roce 1958 vydalo Todorského knihu s autorovou předmluvou nakladatelství Sovětskaja Rossija (A. I. Todorskij: God — s vintovkoj i plugom, Moskva 1958). — 435

- ¹⁷² *Bědnota* — rolnický deník; vycházel v Moskvě od 27. března 1918 do 31. ledna 1931. List byl vydáván na základě usnesení ÚV KSR(b) namísto listů Děrevenskaja bědnota, Děrevenskaja pravda a Soldatskaja pravda. Aktivně bojoval za upevnění svazku dělnické třídy a rolnictva, za to, aby se vesnická chudina a střední rolníci zorganizovali a semkli kolem komunistické strany a sovětské vlády. Významně se zasloužil o politické uvědomování a kulturní rozvoj pracujících rolníků, o to, aby z řad vesnické chudiny a středních rolníků vycházeli veřejní pracovníci, i o výchovu početné armády vesnických dopisovatelů. 1. února 1931 byl list Bědnota sloučen s listem Socialističeskoje zemledělije. — 435

- ¹⁷³ Číslo časopisu Krasnyj terror, o němž je zde řeč, vydala 1. listopadu 1918 v Kazani mimořádná komise pro boj s kontrarevolucí na východní frontě. Časopis přinášel hlavně oficiální materiály — instrukce, zprávy, hlášení atd. — 438

- ¹⁷⁴ *Společné zasedání CÚVV, moskevského sovětu a celoruského sjezdu odborů 17. ledna 1919* bylo svoláno v souvislosti s tíživou situací v zásobování. Zasedání se konalo ve Velkém divadle. V. I. Lenin přednesl referát za frakci komunistů v CÚVV a objasnil v něm návrh základních tezí zásobovací politiky. Návrh schválilo společné zasedání jednohlasně. Rezoluce schválila zásobovací politiku směřující k zavedení státního monopolu na hlavní potraviny: chléb, čaj, sůl a cukr. Potraviny, k jejichž monopolizaci ještě nastal čas pro slabost zásobovacího aparátu (maso, mořské ryby aj.), nebyly sice monopolizovány, ale vykupovat je mohly výlučně orgány lidového komisariátu zásobování za pevné ceny. Základní teze rezoluce ze zasedání se staly obsahem dekretu O výkupu po-

travinářských produktů, který 21. ledna 1919 schválila rada lidových komisařů a 24. ledna uveřejnil list Izvěstija VCIK. Opatření sovětského státu v oblasti zásobování byla součástí soustavy opatření, která dostala název politika válečného komunismu. — 440

¹⁷⁵ Je míněn dekret rady lidových komisařů *O povinné směně zboží v obilnářských oblastech*^[25], podle něž měly zajišťovat směnu zboží družstevní organizace. Dekret uveřejnil list Izvěstija VCIK, č. 168, 8. srpna 1918. O využití družstev při organizaci zásobování obyvatelstva viz též dekret rady lidových komisařů o organizaci zásobování z 21. listopadu 1918 (Direktivy KPSS i sovětského pravitel'stva po chozjajstvennym voprosam, t. I, 1957, s. 91—96). — 441

¹⁷⁶ Lenin má na mysli usnesení moskevského sovětu z 24. srpna a petrohradského sovětu z 5. září 1918. Na základě těchto usnesení se petrohradským dělníkům a zaměstnancům povolovalo volně si dovézt až půldruhého pudu potravin určených výlučně pro vlastní potřebu. Toto opatření bylo vyvoláno tíživou zásobovací situací a bylo schváleno jako výjimka z usnesení rady lidových komisařů o obilním monopolu. Rozhodnutím rady lidových komisařů byla doba platnosti těchto usnesení stanovena do 1. října 1918. — 446

¹⁷⁷ *Moskevská městská konference KSR(b)* byla svolána 18. ledna 1919 k projednání otázky vzájemného vztahu mezi ústředními a obvodními orgány a mezi stranou a komunistickými frakcemi v sovětech. Za moskevský výbor vystupoval na konferenci I. V. Cívčivadze. V jeho návrhu rezoluce se konstatovalo, že je nutné zlepšit praktickou činnost sovětů, a zamítaly se požadavky návrhu protistranické skupiny v čele s J. N. Ignatovem na zrušení rady lidových komisařů a zásadní změnu sovětské ústavy. Lenin ve svém projevu Ignatovův návrh rezoluce ostře kritizoval. Většinou hlasů schválila konference rezoluci předloženou moskevským výborem a rozhodně se vyslovila proti pokusům oklešťovat pravomoc strany ve vztahu k frakcím v sovětech. — 455

¹⁷⁸ *II. celoruský sjezd učitelů-internacionalistů* se konal 12.—19. ledna 1919 v Moskvě. Svaz učitelů-internacionalistů vznikl brzy po ustavení lidového komisariátu školství a osvěty a znamenal pro činnost komisariátu velkou pomoc. Sehrál významnou úlohu v boji proti starému Celoruskému učitelskému svazu (rozpuštěn v prosinci 1918), jehož vedení složené z eserů a kadetů zaujímalo

nepřátelský postoj vůči sovětské vládě. Svaz učitelů-internacionalistů sdružoval skupinu učitelů, která propagovala ideje socialismu a aktivně vystupovala proti té části učitelů, kteří zastávali názor, že škola má stát mimo politiku a že má být provedena odluka školy od státu. Na sjezdu bylo předneseno několik referátů o jednotném systému pracovního školství a schválena opatření k zlepšení kulturně osvětové práce v Rudé armádě. — 457

- ¹⁷⁹ 15. ledna 1919 byli K. Liebknecht a R. Luxemburgová zavražděni důstojníky Noskeho kontrarevolučních jednotek, a to s vědomím vlády, v jejímž čele stáli pravicoví sociální demokraté F. Ebert a P. Scheidemann. První zpráva o této vraždě došla do Moskvy 17. ledna a tentýž den ji sdělil J. M. Sverdlov na společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu a celoruského sjezdu odborů. 18. ledna uveřejnil list *Izvěstija VCIK* a *Pravda* provolání Všem radám v Německu, celé dělnické třídě, které podepsal jménem společného zasedání Sverdlov. Ústřední výbor strany a CÚVV se obrátily na všechny stranické organizace a na všechny sověty s výzvou, aby všude uspořádaly demonstrace a protestní shromáždění. 19. ledna se v Moskvě shromáždili na Sovětském náměstí se smutečními prapory dělníci pracující v podnicích hlavního města a vojenské jednotky Rudé armády. Z balkónu budovy moskevského sovětu promluvili k demonstrantům Lenin, Sverdlov, Lunačarskij a další. — 461

- ¹⁸⁰ *II. celoruský sjezd odborů* se konal 16.—25. ledna 1919 v Moskvě v Domě odborů. V době konání sjezdu sdružovaly odbory 4 420 000 členů. Na sjezdu bylo přítomno 648 delegátů s rozhodujícím hlasem, z toho 449 komunistů a sympatizujících s nimi; mezi ostatními delegáty byli menševici, leví eseři, bundovci a levicová menševická skupina sociálních demokratů-internacionalistů.

Sjezd měl na pořadu zprávu o činnosti Celoruské ústřední rady odborů, úkoly odborů a řadu organizačních otázek.

Lenin promluvil na třetím plenárním zasedání sjezdu odpoledne 20. ledna k ústřednímu bodu pořadu — o úkolech odborů. V následující diskusi se menševici podporováni zástupci dalších maloburžoazních stran snažili vnutit sjezdu rezoluci deklarující nezávislost odborového hnutí na orgánech sovětské moci. Většinou 430 hlasů schválil sjezd rezoluci, kterou předložila frakce komunistů a v níž se poukazovalo na to, že pokus postavit pod heslem »jednoty« a »nezávislosti« odborového hnutí proletariát proti orgánům sovětského státu dovedl »skupiny podporující toto

heslo až k otevřenému boji proti sovětské moci a postavil je mimo řady dělnické třídy«. V rezoluci byly rovněž odmítnuty anarchosyndikalistické požadavky, aby byly odborům předány funkce státní moci.

Na sjezdu byla vypracována opatření k odstranění paralelnosti v činnosti lidového komisariátu práce a v práci odborů. Bylo stanoveno, že odborové organizace musí věnovat zvláštní pozornost zvýšení produktivity práce a upevnění pracovní kázně. Sjezd navrhl, aby se základem tarifní soustavy stal systém úkolové mzdy s prémie a s přesně stanoveným zvýšením mzdy za překročení normy. Velkou pozornost věnoval sjezd organizaci sociálního zabezpečení a ochrany práce a posílení úlohy odborů při přípravě kvalifikovaných kádrů. Sjezd schválil organizaci odborových svazů podle výrobního principu (před schválením tohoto usnesení byli dělníci a zaměstnanci téhož podniku členy různých odborových svazů) a zdůraznil, že je nutné sdružovat v odborech ještě neorganizované proletářské a poloproletářské masy a zapojovat je do socialistické výstavby. — 463

- 181 V. I. Lenin má zřejmě na mysli následující místo z manifestu skupiny ekonomistů, známého pod názvem Credo: »Pro ruského marxistu je jediný závěr: účast, tj. pomoc v ekonomickém boji proletariátu, a účast na liberálně opoziční činnosti.« Text Credo Lenin uvedl a podrobil kritice v Protestu ruských sociálních demokratů (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 175—188). Později v knize Co dělat? Lenin napsal: »Proslulé Credo si vysloužilo takovou slávu právě proto, že . . . vyžvanilo základní politickou tendenci „ekonomismu“: dělníci nechť vedou hospodářský boj (přesnější by bylo: boj tradeunionistický, protože ten zahrnuje také specificky dělnickou politiku) a marxistická inteligence nechť se spojí s liberály k „boji“ politickému« (Sebrané spisy 6, Praha 1981, s. 35—36). — 469
- 182 Citát je vzat z VI. kapitoly knihy K. Marxe a B. Engelse Svatá rodina aneb Kritika kritické Kritiky (viz K. Marx—B. Engels, Spisy 2, Praha 1958, s. 99). — 469
- 183 *Dopis evropským a americkým dělníkům* je svým charakterem příbuzný Dopisu americkým dělníkům (viz tento svazek, s. 75—91). Leninův dopis evropským a americkým dělníkům orientoval pokrokové proletáře na to, aby se semkli kolem komunistických stran a sjednotili své síly v boji proti mezinárodnímu imperialismu.

V zahraničním tisku byl dopis uveřejněn v březnovém čísle časopisu *Die Aktion* a v dubnovém sešitu časopisu *Der Arbeiter-Rat*, které vyšlo roku 1919 v Berlíně. Kromě toho byl otištěn v angličtině jako samostatný výtisk. — 480

184 *Die Freiheit* — deník, orgán Nezávislé sociálně demokratické strany Německa; vycházel v Berlíně od 15. listopadu 1918 do 30. září 1922. — 486

185 Lenin má na mysli bestiální zavraždění tiskárenského dělníka, aktivního dopisovatele Pravdy, bolševika I. A. Voinova, k němuž došlo 6. (19.) července 1917. Poté, co junkeři zdemolovali redakci Pravdy v Petrohradě, se Voinov podílel na vydání zvláštního čísla nazvaného *Listok Pravdy* v červencových dnech a byl zabit při jeho rozšiřování v ulici Špalírové (dnes Voinovova). — 486

186 *II. porada vedoucích oddělení pro mimoškolní vzdělávání při guberniálních odborech školství a lidové osvěty* se konala 24.—28. ledna 1919 v Moskvě. Hlavní otázkou byla na poradě práce rad školství a osvěty. Úvodní slovo k tomuto bodu programu pronesla N. K. Krupská. Jednání se zúčastnil A. V. Lunačarskij. Materiály z porady byly uveřejněny v časopisu *Vněškolnoje obrazovanie*, č. 2/3 za únor—březen 1919. — 489

187 *Povstání ukrajinských dělníků a rolníků* proti německým okupantům a jejich chráněnci hetmanu Skoropadskému probíhalo v listopadu a prosinci 1918. 14. prosince hetman Skoropadskij uprchl z Kyjeva, 3. ledna 1919 obsadila Rudá armáda Charkov a 5. února Kyjev. — 491

188 *Návrh usnesení rady lidových komisařů o družstevnictví*, který předložil Lenin, byl po drobných úpravách schválen na zasedání rady lidových komisařů 28. ledna 1919. 2. února byla v listu *Izvěstija VCIK* ve zprávě o činnosti rady lidových komisařů uvedena první část tohoto usnesení.

Návrh dekretu o spotřebních komunách, o němž se mluví ve čtvrtém bodu, schválila rada lidových komisařů 16. března a 20. března byl uveřejněn v 60. čísle listu *Izvěstija VCIK*.

Doplňk k prvnímu bodu napsal V. I. Lenin na levém okraji vedle tohoto bodu, zřejmě po napsání celého návrhu usnesení. V usnesení rady lidových komisařů z 28. ledna je začátek prvního bodu napsán v této redakční úpravě:

»Uložit družstevnímu oddělení Nejvyšší národohospodářské

rady a komisariátu zásobování spolu s Ústředním statistickým úřadem, aby v co nejkratší době shromáždily fakta, jak ve skutečnosti realizují družstva základní linii sovětské politiky.« — 495

- ¹⁸⁹ Leninův návrh usnesení byl schválen na zasedání rady lidových komisařů 30. ledna 1919 a uveřejněn 1. února v listu *Izvěstija VCIK*, č. 23.

V letech 1918—1919 Lenin několikrát předložil radě lidových komisařů k projednání otázku práce knihoven. Proto 26. dubna 1918 ustavila rada lidových komisařů komisi »pro vypracování podrobného návrhu organizace ústřední správy archivů, a zejména pak návrhu reorganizace veškeré činnosti knihoven podle švýcarsko-amerického systému«. Vzhledem k pomalému tempu práce této komise byl 7. června při projednávání Nařízení o Socialistické akademii společenských věd v radě lidových komisařů upozorněn lidový komisariát školství a osvěty na »nedostatečnou péči o správnou organizaci knihovnické činnosti v Rusku« a bylo mu uloženo učinit co nejenergičtější opatření k centralizaci práce knihoven. Na zasedání rady lidových komisařů 14. ledna 1919 bylo rozhodnuto uveřejnit bez data usnesení RLK ze 7. června. Toto usnesení bylo otištěno 17. ledna 1919 v listu *Izvěstija VCIK*. — 496

- ¹⁹⁰ Tento dopis byl na Leninův pokyn rozeslán lidovým komisariátům zásobování, financí a Nejvyšší národohospodářské radě. V listu *Izvěstija VCIK*, v čísle z 2. února, na něž Lenin odkazuje, byla uveřejněna zpráva o činnosti rady lidových komisařů, v níž byla uvedena první část usnesení RLK o družstevnictví z 28. ledna 1919 (viz tento svazek, s. 495). Z Leninových pokynů o opatřeních k přechodu od »buržoazního družstevního k proletářskému, komunistickému zásobování a rozdělování« vycházel dekret rady lidových komisařů O spotřebních komunách ze 16. března 1919. — 497

- ¹⁹¹ Otázka koncese na Velkou severní železniční dráhu byla projednávána na zasedání rady lidových komisařů 4. února 1919. Leninův návrh usnesení byl schválen s určitými doplňky. Poslední větu v rukopisu napsal Lenin nad textem návrhu a zaškrtl ji zřejmě před odevzdáním rukopisu sekretariátu RLK.

Podle projektu iniciátorů koncese A. Borisova a Nora Eduarda Hanneviga měla trasa nové dráhy spojovat Ob přes Kotlas s Petrohradem a Murmanskem. Koncese nebyla realizována. — 499

¹⁹² Tento dopis zaslal Lenin podle N. K. Krupské v únoru 1919 knihovnickému oddělení odboru pro mimoškolní vzdělávání lidového komisariátu školství a osvěty. Doplnoval usnesení RLK z 30. ledna 1919 (viz tento svazek, s. 496) v tom smyslu, že poskytoval konkrétní doporučení k systému výkazů týkajících se knihovnické činnosti. — 500

¹⁹³ Tuto stať napsal V. I. Lenin jako odpověď na dopis rudoarmějce G. Gulova, uveřejněný v 24. čísle listu *Izvěstija VCIK* z 2. února 1919. Gulov na základě besed se středními rolníky napsal, že »střednímu rolníkovi je doposud nejasné postavení středního rolníka a vztah komunistické strany k němu«. Obrátil se proto na Lenina s prosbou, aby objasnil »soudruhům komunistům, co je to střední rolník a jakou pomoc poskytne socialistické vládě, bude-li správně hodnocen«.

Politiku strany ve vztahu k středním rolníkům vysvětloval Lenin vícekrát — viz Dopis jeleckým dělníkům, Návrh telegramu všem sovětům o svazku dělníků a rolníků, stať Cenná příznání Pitirima Sorokina, Referát o vztahu proletariátu k maloburžoazní demokracii na schůzi moskevských stranických pracovníků 27. listopadu 1918 (viz tento svazek, s. 62—64, 72, 215—224, 234—251); referát o práci na vesnici 23. března 1919 na VIII. sjezdu KSR(b) a rezoluci sjezdu o poměru ke střednímu rolnictvu (Spisy 29, Praha 1962, s. 192—209, 211—214). — 505

¹⁹⁴ Po vítězství Říjnové revoluce Trockij po určitou dobu formálně souhlasil s politikou strany v rolnické otázce. Podobného rázu je i dopis Trockého středním rolníkům, na nějž poukazuje Lenin. Když Lenin konstatuje, že v rolnické otázce v oblasti běžné politiky není s Trockým v rozporu, nedotýká se ve svém článku rozporů s Trockým v základních, zásadních problémech socialistické revoluce a výstavby socialismu, rozporů vyplývajících z chybné a zásadně politicky škodlivé trockistické teorie permanentní revoluce. Jestliže Lenin a strana vycházeli z toho, že při správné politice ve vztahu ke středním rolníkům, na základě pevného svazku dělnické třídy a rolnictva je možné v Rusku vybudovat socialistickou společnost, pak Trockij možnost vítězství socialismu v jedné zemi popíral a mluvil o nevyhnutelném střetnutí mezi proletariátem a rolnictvem. V roce 1923 přišel Trockij ve svých tezích, vypracovaných pro XII. sjezd KSR(b), s heslem nastolení »diktaury průmyslu«, čímž mínil rozvoj průmyslu na úkor vykořisťovaného rolnictva. Takováto politika by byla ve skutečnosti vedla k rozbití svazku dělnické třídy s rolnictvem a k zániku sovětské-

ho zřízení. V následujících letech Trockij otevřeně vystupoval proti leninskému programu výstavby socialismu v Sovětském svazu, proti politice strany a pustil se do otevřeného kontrarevolučního boje proti sovětské vládě. — 505

¹⁹⁵ Tento návrh napsal Lenin jako odpověď na radiotelegram německého ministerstva zahraničních věcí z 19. února 1919, tlumočící prosbu bernské socialistické konference, aby byl zvláštní komisi jmenované touto konferencí povolen příjezd do Ruska. K návrhu radiotelegramu vypracovanému Leninem připsal lidový komisař zahraničních věcí G. V. Čičerin tento dovětek: »Prosím o přesné údaje o době příjezdu komise, abychom mohli po dohodě s Litevskou a Běloruskou sovětskou republikou učinit veškerá opatření k usnadnění její cesty.« Text telegramu podepsaný Čičerinem byl odeslán radiotelegraficky do Německa.

Bernská konference — první poválečná konference sociálsocialistických a centristických stran, jejímž cílem bylo obnovit II. internacionálu, se konala 3.—10. února 1919 v Bernu.

Jednou z hlavních otázek projednávaných na konferenci byla otázka demokracie a diktatury. V referátu k této otázce se centrista K. H. Branting pokoušel dokazovat, že socialistická revoluce a diktatura proletariátu nevedou k socialismu. K. Kautsky a E. Bernstein usilovali ve svých projevech o to, aby konference odsoudila bolševismus a socialistickou revoluci v Rusku. Branting předložil rezoluci, obsahující licoměrnou zdravici adresovanou revoluci v Rusku, Rakousko-Uhersku a Německu a hned poté faktické odsouzení diktatury proletariátu a chválu na buržoazní demokracii. Autoři rezoluce měli na paměti obrovské sympatie proletářských mas k Sovětskému Rusku a neodvážili se proto Sovětskou republiku přímo jmenovat, ale uchýlili se k zastřeným formulacím. Zkoumání otázky sovětů dělnických zástupců se konference vyhnula. Skupina delegátů v čele s F. Adlerem a J. Longuetem předložila rezoluci vyslovující se proti tomu, aby byl vyjádřen jakýkoli postoj k Sovětskému Rusku, nejsou-li k dispozici informace o situaci v zemi. Většinu hlasů získala Brantingova rezoluce.

Konference se usnesla vyslat do Sovětského Ruska komisi, která by zkoumala jeho ekonomickou a politickou situaci, a dát otázku bolševismu na program příštího kongresu. Členy komise se stali F. Adler, K. Kautsky, R. Hilferding a další. Při udělení souhlasu s příjezdem komise vyslovila sovětská vláda dotaz, zda vlády zemí, jejichž zástupci jsou členy bernské komise, povolí příjezd komise Sovětské republiky do svých zemí. Tento návrh zů-

stal bez odezvy. »Vznešení revizoři z Bernu«, jak nazval komisi Lenin, nakonec do Ruska nepřijeli.

I. kongres Komunistické internacionály schválil zvláštní rezoluci Vztah k »socialistickým« směrům a k bernské konferenci, obsahující kritiku jejich usnesení a zejména odsouzení pokusů pravicově socialistických vůdců vnutit bernské konferenci usnesení, jímž by II. internacionála kryla ozbrojenou intervenci imperialistů proti Sovětskému Rusku. — 510

- ¹⁹⁶ Tento návrh rezoluce napsal Lenin v souvislosti s jednáním CÚVV o menševickém listu Vsegda vperjod, který vycházel v Moskvě. V roce 1918 bylo vytištěno jedno číslo, v roce 1919 vycházel od 22. ledna do 15. února.

Protokol rady lidových komisařů z 22. února 1919 obsahuje poznámku tajemníka CÚVV V. A. Avaněsova adresovanou Leninovi: »Dostal jste rezoluci o menševicích?« Je zřejmé, že Lenin napsal svůj návrh usnesení po přečtení nějaké předběžné varianty rezoluce.

25. února 1919 se předsednictvo CÚVV usneslo list Vsegda vperjod zastavit; 26. února toto usnesení potvrdilo plenární zasedání CÚVV a jednomyslně schválilo rozšířené usnesení, do jehož textu byly pojaty základní teze Leninova návrhu. 27. února bylo toto usnesení podepsané J. M. Sverdlovem a V. A. Avaněsovem uveřejněno v listu Izvěstija VCIK, č. 45. — 511

- ¹⁹⁷ Nedokončený článek K provolání německých nezávislých napsal Lenin ve druhé polovině února 1919. Kritika provolání německých »nezávislých« je obsažena v 21. bodě Leninových tezí o buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu (viz tento svazek, s. 531). — 513

- ¹⁹⁸ Lenin má na mysli poradu rozšířené mezinárodní socialistické komise (Internationale Sozialistische Kommission), která se konala 5.—9. února 1916 v Bernu. Porady se zúčastnilo 22 zástupců internacionalistů z celé řady zemí: Německa, Ruska, Itálie, Norska, Rakouska, Polska, Švýcarska, Bulharska a Rumunska.

Na činnosti porady se Lenin aktivně podílel: napsal Návrh usnesení o svolání druhé socialistické konference a zkoncipoval rovněž podmínky pro delegování zástupců na konferenci (viz Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 247, 248); předložil pozměňovací návrhy k návrhu provolání mezinárodní socialistické komise Všem sympatizujícím stranám a skupinám, přednesl jménem bolševiků a zemského vedení Sociální demokracie Království polské-

ho a Litvy prohlášení a vystoupil proti pozvání K. Kautského, H. Haase a E. Bernsteina na druhou mezinárodní socialistickou konferenci.

Porada schválila provolání Všem sympatizujícím stranám a skupinám, v němž se odsuzovala účast socialistů v buržoazních vládách, heslo »obranu vlasti« v imperialistické válce a hlasování pro válečné úvěry; poukazovalo se na nutnost podporovat dělnické hnutí a připravovat masové revoluční akce proti imperialistické válce. V provolání se však projevovala nedůslednost, neboť v něm chyběl požadavek rozchodu se sociálšovinismem a oportunistem. Zástupci zimmerwaldské levice na poradě prohlásili, že i když nepovažují všechny teze provolání za uspokojivé, budou pro toto provolání hlasovat, neboť v něm vidí krok vpřed ve srovnání s usneseními první mezinárodní socialistické konference v Zimmerwaldu. Porada určila, na kdy má být svolána druhá mezinárodní socialistická konference. — 513

¹⁹⁹ Jde o článek K. Kautského *Fraktion und Partei* [Frakce a strana], uveřejněný v časopisu *Die Neue Zeit*, č. 9, z 26. listopadu 1915. — 514

²⁰⁰ *I. kongres Komunistické internacionály* se konal 2.—6. března 1919 v Moskvě.

Na nutnost vytvoření nové, proletářské internacionály, zbavené oportunismu, upozornil Lenin v tezích Úkoly revoluční sociální demokracie v evropské válce a v manifestu *Válka a sociální demokracie v Rusku*, které napsal v srpnu až září 1914. Za první světové války vykonali Lenin a bolševici velmi mnoho pro sjednocení levicových, skutečně revolučních sil v mezinárodním dělnickém hnutí. V boji za založení Komunistické internacionály sehráli značnou úlohu internacionalisté z zimmerwaldské levice.

Velká říjnová socialistická revoluce a bouřlivý růst revolučního hnutí, k němuž pod jejím bezprostředním vlivem došlo v mnoha zemích, vytvořily příznivé podmínky pro realizaci opatření k založení III., komunistické internacionály. 24. ledna 1918 se konala v Petrohradě porada levicových socialistů o přípravě konference k založení Komunistické internacionály. Na poradě bylo zvoleno byro pro přípravu konference.

Koncem prosince 1918 stanovil Lenin konkrétní opatření ke svolání mezinárodní konference pro založení Komunistické internacionály. Poukázal na to, že za základ platformy III. internacionály »je možné vzít teorii a praxi bolševismu« a program německého Spartakova svazu.

Za bezprostřední Leninovy účasti byl vypracován návrh svolání K prvnímu kongresu Komunistické internacionály, který v lednu 1919 Lenin předložil na poradě zástupců komunistických stran a levicových socialistických skupin o založení III., komunistické internacionály. Po projednání byl návrh svolání schválen a vydán jménem ÚV KSR(b), zahraničních byt Komunistické dělnické strany Polska, Komunistické strany Maďarska, Komunistické strany Rakouska, ruského byra ÚV Lotyšské komunistické strany, ÚV Komunistické strany Finska, výkonného výboru Balkánské sociálně demokratické federace a Socialistické dělnické strany USA.

V odezvu na toto svolání přijeli koncem února do Moskvy delegáti z mnoha zemí. 1. března se pod Leninovým vedením konala předběžná porada o programu budoucího kongresu.

2. března 1919 byla zahájena mezinárodní komunistická konference. Zúčastnilo se jí 52 delegátů (V. I. Lenin, V. V. Vorovskij, G. V. Čičerin, H. Eberlein (M. Albert), O. V. Kuusinen, F. Platten, B. Rejnštejn, S. Ruthers, I. S. Unšlicht (Jurovskij), Y. Sirola, N. A. Skripnik, S. I. Gopner, K. Steinhard (I. Gruber), J. Fineberg, J. Sadoul aj.). Z toho bylo 34 delegátů s rozhodujícím hlasem a 18 s hlasem poradním. Zastoupeny byly tyto komunistické a socialistické strany, skupiny a organizace: komunistické strany Ruska, Německa, Rakouska, Maďarska, Polska, Finska, Ukrajiny, Lotyšska, Litvy a Běloruska, Estonska, Arménie, německé oblasti Povolží, Levicová sociálně demokratická strana Švédska, norští sociální demokraté, Švýcarská sociálně demokratická strana (opozice), Balkánská sociálně demokratická federace, sdružená skupina východních národů Ruska, zimmerwaldské levicové křídlo Francie, česká, bulharská, jugoslávská, anglická, francouzská a švýcarská komunistická skupina, holandská sociálně demokratická skupina, americká Liga socialistické propagandy, Socialistická dělnická strana USA, čínští a korejští socialisté, turkestánská, turecká, gruzínská, ázerbájdžánská a perská sekce ústředního byra východních národů a zimmerwaldská komise.

Na prvním zasedání bylo rozhodnuto »zasedat jako mezinárodní komunistická konference« a byl schválen tento program: 1. organizační zahájení; 2. referáty; 3. platforma mezinárodní komunistické konference; 4. buržoazní demokracie a diktatura proletariátu; 5. bernská konference a vztah k socialistickým směrům; 6. mezinárodní situace a politika Dohody; 7. manifest; 8. bílý teror; 9. zvolení byra a různé organizační otázky.

Nejdůležitějším bodem konference byly Leninovy teze a referát o buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu. Text tezí

v ruštině a němčině byl delegátům rozdán předem. Na třetím zasedání, 4. března, přečetl Lenin na přání delegátů teze a potom ve svém projevu zdůvodnil dva poslední body tezí. Konference vyjádřila jednomyslný souhlas s Leninovými tezemi a usnesla se předat je byru s tím, aby byly co nejvíce rozšířeny v jednotlivých zemích. Konference rovněž schválila jako doplněk k tezím rezoluci, kterou navrhl Lenin (viz tento svazek, s. 539).

4. března, po schválení tezí a rezoluce k Leninovu referátu, v souvislosti s příjezdem dalších delegátů do Moskvy znovu vstala otázka založení Komunistické internacionály. Na návrh delegátů z Komunistické strany Rakouska, Levicové sociálně demokratické strany Švédska, Balkánské sociálně demokratické federace a Komunistické strany Maďarska rozhodla konference »konstituovat se jako III. internacionála a přijmout název Komunistická internacionála«. Týž den bylo jednohlasně schváleno usnesení považovat zimmerwaldské sdružení za rozpuštěné. 4. března byla rovněž schválena platforma Kominterny s těmito hlavními tezemi: 1. kapitalistický společenský řád musí být nahrazen komunistickým; 2. revoluční boj proletariátu za svržení buržoazních vlád je nevyhnutelný; 3. buržoazní stát musí být zničen a nahrazen státem nového typu, státem proletariátu, státem sovětského typu, který zajistí přechod ke komunistické společnosti.

Z kongresových dokumentů měl velký význam manifest k proletářům celého světa, v němž se Komunistická internacionála označovala za dědičku Marxových a Engelsových idejí vyjádřených v Manifestu Komunistické strany. Kongres vyzval dělníky všech zemí k podpoře Sovětského Ruska, uznání sovětského státu, zrušení hospodářské blokády a obnovení obchodních styků.

V rezoluci Vztah k »socialistickým« směřům a k bernské konferenci odsoudil kongres pokusy obnovit II. internacionálu, »která je pouhou zbraní v rukou buržoazie«, a prohlásil, že revoluční proletariát nemá s bernskou konferencí nic společného.

Založení III., komunistické internacionály mělo obrovský význam pro odhalení oportunistu v dělnickém hnutí, pro obnovení styků mezi pracujícími různých zemí a pro vytvoření a upevnění komunistických stran. — 515

²⁰¹ *Shop Stewards' Committees* (výbory továrních dělníků) — volené dělnické organizace, které existovaly ve Velké Británii v mnoha průmyslových odvětvích a za první světové války se značně rozšířily. Na rozdíl od kompromisnických tradeunionů, které prováděly politiku »občanského míru« a zříkaly se stávkového boje,

povstaly výbory na obranu zájmů a požadavků dělnických mas, řídily dělnické stávky a vedly propagandu proti válce. Důvěrníci se sdružovali do závodních, obvodních a městských výborů. V roce 1916 byla vytvořena Národní organizace dílenských důvěrníků a dělnických výborů.

Po vítězství Říjnové revoluce, v období cizí vojenské intervence proti Sovětské republice, výbory továrních důvěrníků aktivně podporovaly Sovětské Rusko. Četní funkcionáři těchto výborů (W. Gallacher, H. Pollitt, A. McManus a další) vstoupili do Komunistické strany Velké Británie. — 519

²⁰² Možná že se list, který Lenin četl, dopustil určité nepřesnosti. Nejpravděpodobnější je, že zde nešlo o birminghamskou radu dělnických zástupců, ale o výbor továrních důvěrníků. Delegát anglické komunistické skupiny J. Fineberg ve svém projevu na I. kongresu Komunistické internacionály dne 3. března 1919 řekl: »V průmyslových oblastech byly založeny místní dělnické výbory, jejichž členy se stali zástupci Shop Stewards' Committees, jako například clydeský dělnický výbor, londýnský dělnický výbor, sheffieldský dělnický výbor atd. Tyto výbory se staly ústřední organizační základnou a představiteli organizovaných dělníků v příslušných místech. Svého času nechtěli podnikatelé a vláda Shop Stewards' Committees vůbec uznat, ale nakonec byli nuceni s těmito „neoficiálními“ výbory vyjednávat. Skutečnost, že Lloyd George souhlasil s uznáním birminghamského výboru jakožto hospodářské organizace, dokazuje, že se Shop Stewards' Committees staly stálým faktorem britského hnutí. V Shop Stewards' Committees, v dělnických výborech a v národních konferencích Shop Stewards' Committees máme již organizaci podobného rázu, jako jsou ty, jež tvoří základ Sovětské republiky« (Pervyj kongress Kominterny. Protokoly. Moskva 1933, s. 63). — 520

²⁰³ Viz B. Engels Úvod k Marxově práci Občanská válka ve Francii (K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 225—236). — 522

²⁰⁴ Viz K. Marx, Občanská válka ve Francii (K. Marx—B. Engels, Spisy 17, Praha 1965, s. 349—402). — 523

²⁰⁵ Je míněna Rezoluce o změně názvu a programu strany schválená na VII. sjezdu KSR(b), který se konal 6.—8. března 1918 (viz V. I. Lenin, Sebrané spisy 36, Praha 1987, s. 82—83). — 532

206 *Gazeta pečatnikov* — list moskevského odborového svazu tiskařských dělníků; vycházet začal 8. prosince 1918. V té době byl odborový svaz pod vlivem menševiků. V březnu 1919 byl za protisovětskou agitaci zastaven. — 535

207 V noci z 30. na 31. října 1918 vypukla v Maďarsku buržoazně demokratická revoluce; moci se chopila liberální buržoazie, která uzavřela koalici se sociálně demokratickou stranou. Nová vláda neprovedla ani jedině opatření, které by mohlo zlepšit postavení dělnické třídy a rolnictva. To vyvolalo nespokojenost pracujících mas, které začaly vytvářet vlastní revoluční mocenské orgány — rady dělnických, rolnických a vojenských zástupců. Rady byly nesmírně populární a v mnohých okresech skutečně nahrazovaly vládu. 16. listopadu bylo Maďarsko prohlášeno republikou. Starý parlament byl rozpuštěn. Buržoazní strany rozvinuly rozsáhlou agitaci za svolání Ústavodárného shromáždění.

Komunistická strana Maďarska, která se organizačně zformovala 20. listopadu 1918, vyhlásila heslo Všechnu moc radám!. Autorita i popularita komunistické strany rychle rostla. Postupně začaly na její stranu přecházet i ty rady, v nichž dříve převládali sociální demokraté. Pod vedením komunistické strany proběhla koncem roku 1918 a počátkem roku 1919 řada významných akcí maďarského proletariátu. Buržoazie ve snaze zastavit revoluční vzestup přešla k represáliím proti komunistické straně. Na protest proti tomu proběhla v zemi vlna dělnických stávek i rolnických nepokojů. V zemi vznikla revoluční situace. 20. března podala Károlyho vláda demisi. Komunisté vystoupili s požadavkem vyhlásit republiku rad, znárodnit průmysl, konfiskovat statkářskou půdu a uzavřít spojenectví se Sovětským Ruskem. Maďarští pracující komunistickou stranu vřele podporovali. 21. března obsadili budapešťští dělníci všechny strategické body ve městě a odzbrojili policii. Maďarsko bylo prohlášeno za republiku rad.

Ve Švýcarsku nastal v letech 1917—1919 pod vlivem Říjnové revoluce vzestup dělnického hnutí. 15. listopadu 1917 se v Curychu konalo shromáždění věnované revoluci v Rusku. Po jeho skončení táhli dělníci s heslem Již žádné zbraně bojujícím velmocem! a za zpěvu *Internacionály* ke dvěma municiím továrnám a vynutili si jejich uzavření. 17. listopadu se v Curychu střetli dělníci požadující osvobození vězňených soudruhů s policií. Dělníci postavili barikády. Přivolané vojenské jednotky střelily do lidu z kulometů. Ve městě bylo vyhlášeno stanné právo.

Represálie vlády nemohly vzmáhající se revoluční hnutí zastavit. V roce 1918 nabyly hospodářské stávky, vyvolané rostoucími

cenami potravin, masového rázu. Boj se vlekl celé měsíce. V listopadu 1918 vypukla ve Švýcarsku všeobecná stávka na podporu Sovětského Ruska.

Levicové, revoluční síly ve švýcarské sociální demokracii vytvořily komunistickou skupinu. Ve svých letáčích a brožurách vyzývaly k ustavování rad dělnických a rolnických zástupců. V projevu na I. kongresu Komunistické internacionály mluvil delegát švýcarské komunistické skupiny o ustavení curyšské rady dělnických zástupců, která si zvolila za »svou platformu komunistický program« (viz Pervyj kongress Kominterny. Protokoly. Moskva 1933, s. 40). — 536

- ²⁰⁸ Lenin má na mysli článek R. Luxemburgové Začátek^[165], uveřejněný v 3. čísle listu Die Rote Fahne 18. listopadu 1918. — 537

- ²⁰⁹ *L'Humanité* — deník; založil ho v roce 1904 J. Jaurès jako orgán Francouzské socialistické strany. Za první světové války byl list v rukou krajně pravicového křídla Francouzské socialistické strany a zastával sociálšovinistické stanovisko.

V roce 1918 se dostal do čela listu a politicky ho řídil významný činitel francouzského a mezinárodního dělnického hnutí Marcel Cachin. V letech 1918—1920 vystupoval list proti imperialistické politice francouzské vlády, která vyslala své ozbrojené jednotky do boje proti Sovětské republice. Po rozkolu Francouzské socialistické strany a založení Komunistické strany Francie (od roku 1934 Francouzská komunistická strana) v prosinci 1920 se list stal jejím ústředním orgánem. — 544

- ²¹⁰ *Avanti!* — deník, ústřední orgán Italské komunistické strany; založen byl v prosinci 1896 v Římě. Za první světové války zaujímal nedůsledné internacionalistické stanovisko a nepřerušil styky s reformisty. V roce 1926 ho zastavila fašistická vláda Mussoliniho, ale vycházel dále v zahraničí; od roku 1943 vychází znovu v Itálii. — 546

- ²¹¹ Zpráva o Leninově projevu v kursech agitátorek odboru pro ochranu matek a dětí lidového komisariátu sociální péče byla otištěna v brožuře Narodnyj komissariat socialnogo obespečeni-ja. Otčet po otdělu ochrany matěrinstva i mladěncestva s 1 maja 1918 goda po 1 maja 1919 goda (Moskva 1919). V brožuře se uvádí, že po skončení kursů se posluchačky obrátily na Lenina dopisem s prosbou, aby v kursech vystoupil. Svůj dopis zakončily

slibem, že zastoupí své muže, bratry a syny, kteří vstoupili do Rudé armády. — 550

- ²¹² Tento dokument byl téměř celý pojat do usnesení ÚV KSR(b) z 19. února 1919. V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen zápis textu tohoto usnesení, který pořídil J. M. Sverdlov. V usnesení se ukládalo vládě Ukrajiny rozvinout rozsáhlou agitaci mezi rolnictvem, v níž by se vysvětlovala nutnost zavést všeobecnou dodávkovou povinnost. Ústřední výbor uložil ukrajinskému komisariátu, aby stanovil výši dodávek obilí připadající podle rozpisu na jednotlivá místa, a určil střediska, kam se má shromážděné obilí dopravit. V usnesení se poukazyvalo na nutnost vytvořit výbory bratrské pomoci hladovějícímu Sovětskému Rusku.

11. března 1919 schválil ÚV nové, rozšířené usnesení o zásobovací politice na Ukrajině. Konstatovalo se v něm, že ukrajinský komisariát zásobování je jediným orgánem, který má právo disponovat všemi zásobami potravin na Ukrajině. Ukrajinskému lidovému komisariátu zásobování se usnesením ÚV ukládalo »dodat severu do 1. června 50 miliónů pudů obilí«. V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu je uschován strojopis usnesení ÚV KSR(b), na jehož jednom listě je Leninova poznámka: »Schváleno 11. 3. v byru ÚV KSR jako směrnice pro ukrajinskou KSR a pro ukrajinskou sovětskou vládu. 11. 3. 1919. Lenin.« Na zadní stranu listu neznámý pisatel připsal: »*Velice důležité usnesení ÚV o Ukrajině.*« — 551

- ²¹³ Jedná se o peníze, které obdrželi vůdcové Národní rady československé od francouzské a anglické vlády na organizování kontrarevolučních akcí československého vojenského sboru (viz tento svazek, s. 29). — 555
- ²¹⁴ Ve svém projevu charakterizuje Lenin revoluční hnutí v uvedených zemích (viz s. 138—140). — 559
- ²¹⁵ O dopisu J. Sadoula viz poznámku 55. — 559
- ²¹⁶ Jde o postoj socialistických stran Anglie k Sovětské republice (viz s. 140); dvě z nich (Britská socialistická strana a Socialistická dělnická strana) vystupovaly proti intervenci v Sovětském Rusku. — 559
- ²¹⁷ Viz poznámku 57. — 559

- 218 Jedná se o změnu poměru sil mezi dvěma imperialistickými skupinami velmocí ve prospěch Dohody, k níž došlo po porážce Německa v první světové válce. — 559
- 219 V Leninově projevu se mluví o nutnosti »desetinásobně a ještě více« posílit Rudou armádu (viz s. 151—152). — 560
- 220 Tento bod, který Lenin připsal nahoru na rukopis po napsání celého dokumentu, byl zahrnut i do projevu. Lenin charakterizoval situaci na Ukrajině a růst revolučních nálad mezi vojáky okupačních německých vojsk a zformuloval úkoly ukrajinských komunistů (viz s. 147—148). — 562
- 221 Projev k výročí Říjnové revoluce pronesl Lenin 6. listopadu 1918 (viz s. 165—180). Původní koncept osnovy projevu napsal Lenin tužkou, definitivní redakci projevu provedl na tomtéž listu inkoustem. — 563
- 222 Na zasedání Rady obrany 1. prosince 1918 byla v souvislosti s projednáváním situace v dopravě vytvořena komise pro otázky spojené s činností Celoruské mimořádné komise v dopravě. První zasedání komise se konalo 3. prosince za předsednictví V. I. Lenina. Během zasedání komise Lenin pravděpodobně napsal uvedený koncept návrhů týkajících se její činnosti. Všechny body návrhů s výjimkou dvou posledních Lenin později přeškrtl. Usnesení komise byla formulována na základě Leninových návrhů. — 565
- 223 Lenin má na mysli řízení guberniálních a železničních mimořádných komisí kolegii. — 565
- 224 Na základě Leninových návrhů se komise usnesla uložit komisariátu dopravy, aby spolu se zástupcem Celoruské mimořádné komise přepracoval nařízení o jejím dopravním oddělení se zřetelem k tomu, aby komise nezasahovala do technických řídicích funkcí komisariátu dopravy. K otázce vzájemných vztahů Celoruské mimořádné komise, jejího dopravního oddělení a komisariátu dopravy viz usnesení Rady obrany (Leninskij sbornik XXIV, s. 54—55). — 565
- 225 Podle usnesení komise měly lidové komisariáty a stranické výbory KSR(b) právo účastnit se vyšetřování prostřednictvím svých zástupců. — 565

²²⁶ 5. prosince 1918 se na zasedání rady lidových komisařů projednával návrh Nařízení o organizaci dělnické zásobovací inspekce, který předložil M. P. Brjuchanov (viz poznámku 164). V době projednávání této otázky Lenin zřejmě zkoncipoval usnesení RLK k tomuto nařízení i poznámky k návrhu samému. Oba tyto koncepty Lenin potom přeškrtl, ale opravy, jež byly na zasedání schváleny a vtěleny do návrhu, jsou s tezemi Leninových konceptů totožné. — 566

²²⁷ Uvedené poznámky a sdělení pro J. V. Stalina napsal Lenin pravděpodobně na zasedání RLK 8. března 1919 při projednávání otázky reorganizace státní kontroly. Leninovy pokyny se staly podkladem usnesení RLK o reorganizaci státní kontroly. V usnesení se poukazovalo na to, že je nutné přepracovat předložený návrh dekretu a doplnit ho o následující body:

»a) Soustavná účast dělnických organizací. b) Soustavná účast svědků z řad proletářů. c) Zavedení operativní kontroly a dalších revolučních opatření k vymýcení byrokratismu. d) Přesné vymezení práv a povinností ve vztahu k ostatním komisariátům. e) Přísné rozlišení revizních a kontrolních funkcí od inspektorských, přičemž inspektorské funkce musí zůstat v příslušných komisariátech.«

Přepracovaný dekret s Leninovými opravami byl schválen na zasedání CÚVV 2. dubna 1919 a uveřejněn 12. dubna v listu *Izvestija VCIK*, č. 79. — 571

SEZNAM LITERATURY,
KTEROU V. I. LENIN CITUJE
NEBO O NÍŽ SE ZMIŇUJE

Базельский манифест — см. Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage.

[¹] «Беднота», М. — 435

— 1918, № 185, 10 ноября, стр. 3—4. — 236

[²] В Испании. Конгресс рабочих приветствует Росс. Советскую Республику. — «Правда», М., 1918, № 227, 20 октября, стр. 2, в отд.: Телеграммы. — 141, 559

[³] В Италии. Агитация Гомперса против социалистов. — «Правда», М., 1918, № 226, 19 октября, стр. 2, в отд.: Телеграммы. — 140

[⁴] В Италии. Итальянские рабочие выпроваживают за дверь американских социал-патриотов. — «Правда», М., 1918, № 205, 24 сентября, стр. 2, в отд.: Телеграммы. — 140

[⁵] В Совете Народных Комиссаров. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянск., Казачьих и Красноарм. Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноарм. Депутатов», 1919, № 24 (576), 2 февраля, стр. 2. Подпись: К. — 497

Česká redakce přetiskuje tento seznam literatury z 5. ruského vydání v nezměněné podobě.

V textové části jsou bibliografické prameny přeloženy a opatřeny číslem v hranaté závorce, které odkazuje na originální název díla a jeho bibliografické údaje v tomto seznamu.

Knihy, noviny a časopisy s Leninovými poznámkami jsou označeny hvězdičkou. Tyto výtisky jsou uloženy v Archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. Čes. red.

- [6] «Вестник Служащего», М., 1918, № 11—12, ноябрь — декабрь, стр. 15—17. — 259
- [7] *Во Франции*. Лонге о вмешательстве союзников. — «Правда», М., 1918, № 221, 13 октября, стр. 2, в отд.: Телеграммы. — 140
- [8] *Воззвание Центр. комитета меньшевиков*. — «Правда», М., 1918, № 256, 26 ноября, стр. 3—4. Подпись: ЦК РСДРП (меньшевиков). — 230, 231, 242
- [9] «Воля Народа», Пг. — 225
- [10] «Всегда Вперед!», М. — 511
— 1919, № 11, 20 февраля, стр. 1. — 511
- [11] *Всем военкомам, военрукам, командармам, всем Советам*. Раднотелеграмма 5 ноября 1918 г. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Казачьих и Красноармейских Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 243 (507), 6 ноября, стр. 11, в отд.: Последние сообщения и телеграммы. — 179
- [12] * *Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии*. Полный текст протоколов. Изд. ЦК, Genève, тип. партии, [1904]. 397, II стр. (РСДРП). — 319
- [13] «Газета Временного Рабочего и Крестьянского Правительства», Пг., 1917, № 36, 19 декабря (1 января), стр. 1. — 212
— 1917, № 37, 20 декабря (2 января), стр. 1. — 212
- [14] «Газета Печатников», М., 1919, № 11, 6 января, стр. 4. — 511, 535
- [15] Гоголь, Н. В. *Мертвые души*. — 312
- [16] — *Ревизор*. — 343
- [17] Грибоедов, А. С. *Горе от ума*. — 135

- [18] *Гулов, Г. Письмо крестьянина.* [28 января 1919 г.] — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноарм. Депутатов», 1919, № 24 (576), 2 февраля, стр. 1. — 505
- [19] *Декларация прав трудящегося и эксплуатируемого народа.* — «Известия ЦИК Советов Крестьянских, Рабочих и Солдатских Депутатов и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1918, № 14 (278), 19 января, стр. 5. Под общ. загл.: Постановления, вынесенные Всероссийским съездом рабочих, солдатских, крестьянских и казачьих депутатов. — 348
- [20] *Декрет [СНК и ВЦИК] о гражданском браке, о детях и о ведении книг актов состояния.* [18 декабря 1917 г.] — «Газета Временного Рабочего и Крестьянского Правительства», Пг., 1917, № 37, 20 декабря (2 января), стр. 1, в отд.: Действия правительства. — 212
- [21] *Декрет [СНК и ВЦИК] о расторжении брака.* [16 (29) декабря 1917 г.] — «Газета Временного Рабочего и Крестьянского Правительства», Пг., 1917, № 36, 19 декабря (1 января), стр. 1, в отд.: Действия правительства. — 212
- [22] *Декрет [СНК и ВЦИК] об организации и снабжении деревенской бедноты, принятый Всеросс. Центр. Исполнит. Комитетом Советов рабоч., солд., крест. и каз. депутатов в заседании от 11-го июня 1918 года.* — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов», М., 1918, № 119 (383), 12 июня, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 38, 440
- [23] *Декрет [СНК] о потребительских кооперативах.* [11 апреля 1918 г.] — «Правда», М., 1918, № 71, 13 апреля (31 марта), стр. 1, в отд.: Действия и распоряжения ВЦИК, СНК и С. р. и к. деп. — 231, 254, 258, 374

- [²⁴] Декрет (СНК) о снабжении сельского хозяйства орудиями производства и металлами. [24 апреля 1918 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов», М., 1918, № 84 (348), 27 апреля, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 72
- [²⁵] Декрет (СНК) об обязательном товарообмене в хлебных сельских областях. 7 августа 1918 г. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 168 (432), 8 августа, стр. 3—4, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 441
- [²⁶] Декрет Совета Народных Комиссаров (о национализации крупной промышленности). 28 июня 1918 г. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 134 (398), 30 июня, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 40
- [²⁷] Декрет Совета Народных Комиссаров об организации снабжения. 21 ноября 1918 г. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Казачьих и Красноармейских Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 257 (521), 24 ноября, стр. 4, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 231, 257, 258, 259, 376
- [²⁸] «Дело Народа», Пг., 1917, № 183, 18 октября, стр. 4. — 345, 352
- [²⁹] Докладная записка Всероссийского совета профессиональных союзов служащих. В Совет Народных Комиссаров. — «Вестник Служащего», М., 1918, № 11—12, ноябрь — декабрь, стр. 15—17. Подпись: Исполнительный комитет Всероссийского Совета. — 259
- [³⁰] Задачи профессиональных союзов. [Резолюция, предложенная Второму съезду профессиональных союзов

от имени фракции коммунистов 21 января 1919 г.]. — В кн.: Второй Всероссийский съезд профессиональных союзов. 16—25 января 1919 года. Стенографический отчет. I. (Пленумы). М., Госиздат, 1921, стр. 96—97. — 462, 469, 471, 472, 474, 475, 477

[³¹] «*Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов*», Пг., 1917, № 88, 18 августа, стр. 3—4. — 170

[³²] «*Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов*», 1917, № 208, 27 октября, стр. 1. — 78

— 1917, № 209, 28 октября, стр. 1. — 63, 88, 170, 347, 348, 354, 355, 383, 388, 537

— 1917, № 227, 16 ноября, стр. 6. — 167

[³³] «*Известия ЦИК Советов Крестьянских, Рабочих и Солдатских Депутатов и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов*», 1918, № 14 (278), 19 января, стр. 5. — 348

— 1918, № 28 (292), 19 (6) февраля, стр. 3. — 68, 72, 120, 170, 206, 348—349, 351, 385, 388, 389—391

[³⁴] «*Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов*», М., 1918, № 84 (348), 27 апреля, стр. 3. — 72

— 1918, № 119 (383), 12 июня, стр. 3. — 38, 440

[³⁵] «*Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов*», 1918, № 132 (396), 28 июня, стр. 3. — 29

— 1918, № 134 (398), 30 июня, стр. 3. — 40

— 1918, № 151 (415), 19 июля, стр. 3. — 47, 48, 90, 103, 105, 166, 174, 313, 317, 318, 341, 348, 399, 557, 563, 564

- 1918, № 164 (428), 3 августа, стр. 5. — 356
- 1918, № 168 (432), 8 августа, стр. 3—4. — 68, 72, 441
- 1918, № 182 (446), 24 августа, стр. 1—2. — 253, 559
- [³⁶] «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Казачьих и Красноармейских Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 243 (507), 6 ноября, стр. 11. — 179
- 1918, № 257 (521), 24 ноября, стр. 4. — 231, 257, 258, 259, 376
- [³⁷] «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноармейских Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 268 (532), 7 декабря, стр. 3. — 411
- 1919, № 11 (563), 17 января, стр. 4. — 496
- 1919, № 24 (576), 2 февраля, стр. 1, 2. — 497, 505
- 1919, № 28 (580), 7 февраля, стр. 1. — 505
- 1919, № 39 (591), 20 февраля, стр. 3. — 510
- [³⁸] «Коммунист», Женева, 1915, № 1—2. 196 стр. — 267
- [³⁹] Конституция (Основной закон) Российской Социалистической Федеративной Советской Республики. Постановление 5-го Всероссийского съезда Советов, принятое в заседании 10 июля 1918 г. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 151 (415), 19 июля, стр. 3. — 47, 48, 90, 103, 105, 166, 174, 313, 316, 317, 341, 348, 399, 557, 563, 564
- [⁴⁰] «Красный Террор», Казань, 1918, № 1, 1 ноября, стр. 1—2. — 438

- [41] *«Крестьянские и Рабочие Думы»*, В.-Устюг, 1918, № 75, 29 октября, стр. 4. — 215
- [42] *Лацис, М. И. Красный террор.* — «Красный Террор», Казань, 1918, № 1, 1 ноября, стр. 1—2. — 438
- [43] *Ленин, В. И. Аграрная программа социал-демократии в первой русской революции 1905—1907 годов.* Ноябрь — декабрь 1907 г. — 349
- [44] — *Аграрная программа социал-демократии в первой русской революции 1905—7 гг.* Пг., «Жизнь и Знание», 1917. VII, 271 стр. (Б-ка обществоведения. Кн. 39-ая). Перед загл. авт.: В. Ильин (Н. Ленин). — 349, 355
- [45] * — *Государство и революция. Учение марксизма о государстве и задачи пролетариата и революции.* Вып. I. Пг., «Жизнь и Знание», 1918. 115 стр. (Б-ка обществоведения. Кн. 40-я). Перед загл. авт.: В. Ильин (Н. Ленин). — 130, 269, 294
- [46] * — *Две тактики социал-демократии в демократической революции.* — В кн.: [Ленин, В. И.] *За 12 лет. Собрание статей.* Т. I. Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии. Спб., тип Безобразова, [1907], стр. 387—469. Перед загл. кн. авт.: Вл. Ильин. На тит. л. и обл. год изд.: 1908. — 335
- [47] — *Две тактики социал-демократии в демократической революции.* Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партни, 1905. VIII, 108 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 335
- [48] — *Декрет о земле съезда Советов рабочих и с. д.* (Принят на зас. 26 окт. в 2 ч. и.). — «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 209, 28 октября, стр. 1. — 63, 88, 170, 347, 354, 355, 383, 388, 537
- [49] — *Декрет о мире, принятый единогласно на заседании Всероссийского съезда Советов рабочих, сол-*

датских и крестьянских депутатов 26 октября 1917 г. — «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 208, 27 октября, стр. 1. — 78

- [50] — *Доклад о борьбе с голодом [на объединенном заседании ВЦИК, Московского Совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов и профессиональных союзов] 4 июня 1918 г.* — 87
- [51] * — *За 12 лет. Собрание статей. Т. I. Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии.* Спб., тип. Безобразова, [1907]. XII, 471 стр. Перед загл. кн. авт.: Вл. Ильин. На тит. л. и обл. год изд.: 1908. — 335
- [52] * — *Империализм, как новейший этап капитализма.* (Популярный очерк.) Пг., «Жизнь и Знание», 1917. [3], 130 стр. Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин (Вл. Ильин). — 268
- [53] — *О задачах пролетариата в данной революции.* — «Правда», Пг., 1917, № 26, 7 апреля, стр. 1—2. Подпись: Н. Ленин. — 298, 304
- [54] — *О пересмотре партийной программы.* [Резолюция, принятая на Седьмой (Апрельской) Всероссийской конференции РСДРП(б). 1917 г.]. — «Солдатская Правда», Пг., 1917, № 13, 16 (3) мая. Приложение к газете «Солдатская Правда», стр. 4. Под общ. загл.: Резолюция Всероссийской конференции Российской социал-демократической рабочей партии, состоявшейся 24—29 апреля 1917 года. — 298, 305
- [55] — *Об отчетах наркоматов.* Постановление Совета Народных Комиссаров. [29 августа 1918 г.]. — 106
- [56] — *Объединенное заседание ВЦИК, Московского Совета, фабрично-заводских комитетов и профессиональных союзов 22 октября 1918 г.* — 191
- [57] — *Очередные задачи Советской власти.* Международное положение Российской Советской Республики

и основные задачи социалистической революции. — «Правда», М., 1918, № 83, 28 (15) апреля, стр. 3—5. Подпись: Н. Ленин. — 315

[58] — *Письмо к американским рабочим.* — «Правда», М., 1918, № 178, 22 августа, стр. 2—3. Подпись: Н. Ленин. — 328, 480

[59] — *Политические партии в России и задачи пролетариата.* Пб., «Жизнь и Знание», 1917. 29 стр. (Дешевая б-ка. Кн. 111-я). Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 304

[60] * — *Пролетарская революция и ренегат Каутский.* М. — Пг., «Коммунист», 1918. 135 стр. (РКП(б)). Перед загл. авт.: Н. Ленин (Вл. Ульянов). — 416

[61] — *[Резолюция об изменении названия партии и партийной программы, принятая на VII съезде РКП(б) 8 марта 1918 г.]* — «Правда», Пг., 1918, № 45 (271), 9 марта (24 февраля), стр. 2. Под общ. загл.: Партийный съезд. — 533

— *Речь на интернациональном митинге в Берне 8 февраля 1916 г.* — см. Lenin, W. I. Lenin-Rußland.

— *Речь на митинге в Бутырском районе 2 августа 1918 г.* — см. Ленин, В. И. Речь тов. Ленина.

[62] — *Речь на объединенном заседании ВЦИК, Московского Совета и Всероссийского съезда профессиональных союзов 17 января 1919 г.* — 491

— *Речь на совещании делегатов комитетов бедноты центральных губерний. 8 ноября 1918 г.* — см. Ленин, В. И. Речь т. Ленина к делегатам комбедов.

[63] — *Речь о годовщине революции [на VI Всероссийском чрезвычайном съезде Советов рабочих, крестьянских, казачьих и красноармейских депутатов] 6 ноября [1918 г.]* — 181

[64] — *Речь т. Ленина к делегатам комбедов. (О задачах*

деревенской бедноты в нашей революции). — «Беднота», М., 1918, № 185, 10 ноября, стр. 3—4. — 236

- [65] — *Речь тов. Ленина.* — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 164 (428), 3 августа, стр. 5. Под общ. загл.: Митинги. — 356
- [66] — *Тезисы об Учредительном собрании.* — В кн.: Ленин, В. И. Пролетарская революция и ренегат Каутский. М. — Пг., «Коммунист», 1918, стр. 121—126. (РКП(б)). Перед загл. авт.: Н. Ленин (Вл. Ульянов). — 307
- [67] — *Тезисы об Учредительном собрании.* — «Правда», Пг., 197, № 213 (114), 26 (13) декабря, стр. 3—303, 305
- *Тезисы 4 апреля 1917 г.* — см. Ленин, В. И. О задачах пролетариата в данной революции.
- [68] [*Ленин, В. И. и Зиновьев, Г. Е.*] *Против течения.* Сборник статей из «Социал-Демократа», «Коммуниста» и «Сборника Социал-Демократа». Изд. Петрогр. Совета рабочих и солдатских депутатов. Пг., тип. «Рабочее Дело», 1918. XVI, 550 стр.; 2 л. портр. Перед загл. авт.: Г. Зиновьев и Н. Ленин. — 267
- [69] * — *Социализм и война.* (Отношение РСДРП к войне). Изд. ред. «Социал-Демократа». Женева, Chaumontet, 1915. 48 стр. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Г. Зиновьев и Н. Ленин. — 267
- [70] *Маркс, К. и Энгельс, Ф. Манифест Коммунистической партии.* Декабрь 1847 — январь 1848 г. — 299, 361
- [71] — *Святое семейство, или Критика критической критики.* Против Бруно Бауэра и компании. Сентябрь — ноябрь 1844 г. — 469
- [72] — *Буржуазия и контрреволюция.* 9, 11, 15 и 29 декабря 1848 г. — 336

- [73] — *Гражданская война во Франции*. Воззвание Генерального Совета Международного Товарищества Рабочих. Апрель — май 1871 г. — 249, 277, 282, 306, 314, 326, 361, 483, 523
- [74] — *Капитал*. Критика политической экономии. т. I—III. 1867—1894 гг. — 463
- [75] — *Классовая борьба во Франции с 1848 по 1850 г.* Январь — 1 ноября 1850 г. — 420
- [76] — *Критика Готской программы*. Апрель — начало мая 1875 г. — 271, 276, 280
- [77] — *О Гаагском конгрессе*. Корреспондентская запись речи, произнесенной на митинге в Амстердаме 8 сентября 1872 года. — 131
- [78] — *Письмо Л. Кугельману*. 13 декабря 1870 г. — 133
- [79] — *Письмо Л. Кугельману*. 12 апреля 1871 г. — 131, 279, 314, 341, 361
- [80] — *Политический индифферентизм*. Январь 1873 г. — 290—291
- [81] — *Теории прибавочной стоимости*. (IV том «Капитала»). Январь 1862 — июль 1863 г. — 354
- [82] [Маслов, С. Л.] *Правила об урегулировании земельными комитетами земельных и сельскохозяйственных отношений*. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 183, 18 октября, стр. 4. — 346, 352
- [83] *Мирный договор между Россией с одной стороны и Германией, Австро-Венгрией, Болгарией и Турцией с другой*. М., тип. Моск. Совета раб. и солд. депутатов, 1918, 150 стр.; 1 л. карт. — 182, 229, 422
- [84] *Мировая опасность большевизма*. — «Правда», М., 1918, № 258, 28 ноября, стр. 2, в отд.: За границей. — 253
- [85] «Народное Хозяйство», М., 1918, № 2, стр. 59. — 223

- [86] *Нота германского генерального консула господина Гаушильда народному комиссару по иностранным делам Г. В. Чичерину.* Москва, 5 ноября 1918 г. — «Правда», 1918, № 242, 9 ноября, стр. 1—2. — 176—177, 178
- [87] *Основной закон о социализации земли.* [27 января (9 февраля) 1918 г.]. — «Известия ЦИК Советов Крестьянских, Рабочих и Солдатских Депутатов и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1918, № 28 (292), 19 (6) февраля, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 68, 72, 120, 170, 206, 349, 351, 385, 388, 389—392
- [88] «Отречение» *Питирима Сорокина.* — «Правда», М., 1918, № 251, 20 ноября, стр. 3, в отд.: По Советской России. — 215, 220, 225—226
- [89] *Первый Всероссийский съезд профессиональных союзов.* 7—14 января 1918 г. Полн. стенограф. отчет с предисл. М. Томского. Изд. ВЦСПС. М., 1918. XI, 382 стр. — 298, 301
- [90] *Первый конгресс Коммунистического Интернационала.* Протоколы заседаний в Москве со 2 по [6] марта 1919 года. Пг., 1921. 196 стр. — 537, 543
- [91] *Плесков, А. Прекратите гражданскую войну!* — «Всегда Вперед!», М., 1919, № 11, 20 февраля, стр. 1. — 511
- [92] *Плеханов, Г. В. Еще о войне.* (Ответ товарищу Н-ву). — В кн.: Война. Сборник статей. При участии И. Аксельрод и др. [Paris, «Ideal», 1915], стр. 11—48. — 217
- [93] *Положение [ВЦИК и СНК] о рабочем контроле.* [14 (27) ноября 1917 г.]. — «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 227, 16 ноября, стр. 6, в отд.: Действия правительства. — 167
- [94] *Положение об организации рабочей продовольственной инспекции.* 5 декабря 1918 г. — «Известия ВЦИК

Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноармейских Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 268 (532), 7 декабря, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 411

[⁹⁵] *Постановление [СНК и ВСНХ] о твердых ценах хлеба урожая 1918 года.* [6 августа 1918 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 168 (432), 8 августа, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 68, 72

[⁹⁶] *Постановление Совета Народных Комиссаров [о постановке библиотечного дела] от 14 января 1919 г.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноармейских Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1919, № 11 (563), 17 января, стр. 4, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 496

[⁹⁷] «Правда», Пг. — М. — 128

— Пг., 1917, № 26, 7 апреля, стр. 1—2. — 269, 304—305

— 1917, № 213 (114), 26 (13) декабря, стр. 3. — 303, 305—306

— 1918, № 45 (271), 9 марта (24 февраля), стр. 2. — 533

— М., 1918, № 71, 13 апреля (31 марта), стр. 1. — 231, 254, 258, 374

— 1918, № 83, 28 (15) апреля, стр. 3—5. — 315

— 1918, № 119, 15 (2) июня, стр. 2. — 316

— 1918, № 130, 28 (15) июня, стр. 2. — 29

— 1918, № 178, 22 августа, стр. 2—3. — 328, 480

- 1918, № 205, 24 сентября, стр. 2. — 140
- 1918, № 221, 13 октября, стр. 2. — 140
- 1918, № 226, 19 октября, стр. 2. — 140
- 1918, № 227, 20 октября, стр. 2. — 141, 559
- 1918, № 242, 9 ноября, стр. 1—2. — 176—177, 179
- 1918, № 251, 20 ноября, стр. 3. — 215, 220, 225—226
- 1918, № 256, 26 ноября, стр. 3—4. — 231, 242
- 1918, № 258, 28 ноября, стр. 2. — 253

[⁹⁸] *Примерный наказ*. Составленный на основании 242 наказов, доставленных с мест депутатами на 1-й Всероссийский съезд Советов крестьянских депутатов в Петрограде в 1917 году. — «Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов», Пг., 1917, № 88, 19 августа, стр. 3—4. — 170

[⁹⁹] *Программа Российской соц.-дем. рабочей партии, принятая на Втором съезде партии*. — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партни. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партни, [1904], стр. 1—6. (РСДРП). — 319

Резолюция меньшевиков — см. Совещание с.-д.

[¹⁰⁰] *Резолюция [об исключении из Советов представителей партии правых эсеров и меньшевиков, принятая на заседании ВЦИК 14 июня 1918 г.]*. — «Правда», М., 1918, № 119, 15 (2) июня, стр. 2. Под общ. загл.: Центр. Испол. Ком. Советов. Заседание 14-го июня. — 316

[¹⁰¹] *Резолюция, принятая на чрезвычайном съезде акционеров Московского народного банка 16 ноября 1918 г.]*. — «Народное Хозяйство», М., 1918, № 12, стр. 59, в ст.: Чрезвычайный съезд акционеров Московского народного банка. — 223

Резолюция Центрального комитета служащих — см. Докладная записка Всероссийского совета профессиональных союзов служащих.

- [¹⁰²] *Русскому Народному комиссариату по иностранным делам.* [Радиотелеграмма германского министерства иностранных дел. 19 февраля 1919 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноармейских Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1919, № 39 (591), 20 февраля, стр. 3. Под общ. загл.: Бернская конференция и Россия. — 510
- [¹⁰³] [*Садуль, Ж.*] *Гражданину Ромену Роллану.* [Письмо, отправленное 14 июля 1918 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 182 (446), 24 августа, стр. 1—2. Под общ. загл.: Интересный документ. — 253, 559
- [¹⁰⁴] *Салтыков-Щедрин, М. Е. Дневник провинциала в Петербурге.* — 346, 363
- [¹⁰⁵] — *Похороны.* — 346, 363
- [¹⁰⁶] *Сборник секретных документов из архива бывшего Министерства иностранных дел.* №№ 1—7. Изд. Нар. ком. по иностр. делам. Пг., тип. Ком. по иностр. делам, декабрь 1917 — февраль 1918. 7 кн. — 78, 93, 135, 182, 563
- [¹⁰⁷] «*Советская Газета*», Елец, 1918, № 63, 31 июля, стр. 3—4. — 62
- [¹⁰⁸] *Совещание с.-д.* — «Газета Печатников», М., 1919, № 11, 6 января, стр. 4. — 511, 535
- [¹⁰⁹] «*Солдатская Правда*», Пг., 1917, № 13, 16 (3) мая. Приложение к газете «Солдатская Правда», стр. 4. — 298, 308
- [¹¹⁰] *Сорокин, П. А. Письмо в редакцию.* — «Крестьянские

и Рабочие Думы», В.-Устюг, 1918, № 75, 29 октября, стр. 4. Подпись: Питирим Сорокин. — 215

- [¹¹¹] «Социал-Демократ», [Вильно — Спб. — Париж — Женева]. — 267
- [¹¹²] * *Тодорский, А. Год — с винтовкой и плугом.* Изд. Весьегонского уездного исполнительн. комитета. Весьегонск, 1918. 79 стр. — 435
- [¹¹³] *Троцкий, Л. Д. Письмо к крестьянам-середнякам.* От народного комиссара по военным и морским делам. [6 февраля 1919 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноармейских Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1919, № 28 (580), 7 февраля, стр. 1. — 505
- [¹¹⁴] «Французские миллионы». — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов и Московского Совета Рабочих и Красноармейских Депутатов», 1918, № 132 (396), 28 июня, стр. 3. Под общ. загл.: Последние сообщения. — 29
- [¹¹⁵] *Французские миллионы.* — «Правда», М., 1918, № 130, 28 (15) июня, стр. 2. — 29
- [¹¹⁶] *Чернышевский, Н. Г. [Рецензия на книгу:] «Политико-экономические письма к президенту Американских Соединенных Штатов» Г. Ч. Кэри.* — 83
- [¹¹⁷] *Чехов, А. П. Человек в футляре.* — 85, 358
- [¹¹⁸] *Шекспир, В. Венецианский купец.* — 288, 289
- [¹¹⁹] *Экстренное собрание Елецкой организации партии левых социалистов-революционеров 27 июля.* — «Советская Газета», Елец, 1918, № 63, 31 июля, стр. 3—4, в отд.: Местная жизнь. Под общ. загл.: В парнях. — 62
- [¹²⁰] *Энгельс, Ф. Анти-Дюринг.* Переворот в науке, произве-

денный господином Евгением Дюрингом. Сентябрь
1876 — июнь 1878 г. — 133

- [¹²¹] — *Введение к работе К. Маркса «Гражданская война во Франции»*. 18 марта 1891 г. — 277, 278, 281, 300, 314, 324, 361—362, 522
- [¹²²] — *Крестьянский вопрос во Франции и Германии*. Между 15 и 22 ноября 1894 г. — 235—236, 248, 250
- [¹²³] — *Крестьянский вопрос во Франции и Германии*. Пер. с нем. В. Перовой. Под ред. и предисл. Г. Плеханова. Изд. РСДРП. Женева, тип. партин, 1904. 40 стр. (РСДРП). — 235—236, 248
- [¹²⁴] — *Об авторитете*. Октябрь 1872 — март 1873 г. — 279, 291, 294
- [¹²⁵] — *Письмо А. Бебелю*. 18—28 марта 1875 г. — 131, 276, 282, 291, 306, 365
- [¹²⁶] — *Письмо Ф. А. Зорге*. 29 ноября 1886 г. — 252
- [¹²⁷] — *Письмо Ф. Келли-Вишневецкой*. 27 января 1887 г. — 252
- [¹²⁸] — *Предисловие к английскому изданию [книги К. Маркса «Капитал», т. I]*. 5 ноября 1886 г. — 131
- [¹²⁹] — *Происхождение семьи, частной собственности и государства*. В связи с исследованиями Льюнса Г. Моргана. Конец марта — 26 мая 1884 г. — 281—282
- [¹³⁰] *The Allies and Russia*. — «The Manchester Guardian», 1918, No. 22, 530, October 23, p. 4. — 194
- [¹³¹] *An das revolutionäre Proletariat Deutschlands!* — «Die Freiheit». Morgen-Ausgabe, Berlin 1919, Nr. 74, 11. Februar, S. 1. — 513, 531, 532

- [132] *«*Appeal to Reason*», Girard, Cansas, 1915, No. 1,032, September 11, p. 1. — 85, 514
- [133] *Aufruf der deutschen Regierung. An das deutsche Volk!* — «Vorwärts», Berlin, 1918, Nr. 305, 5. November, S. 1. — 183
- [134] «*Avanti!*», Milano. — 546
— 1919, N. 12, 12 gennaio, p. 3. — 546
- [135] *Bericht über den Gründungsparteitag der Kommunistischen Partei Deutschlands (Spartakusbund) von 30. Dezember 1918 bis 1. Januar 1919.* Hrsg. von der Kommunistischen Partei Deutschlands (Spartakusbund). [Berlin, 1918]. 56 S. — 481
- [136] «*Berner Tagwacht*», 1916, Nr. 33, 9. Februar, S. 1. — 85, 514
- [137] *Bernstein, E. Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie.* Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. — 128
- [138] «*The Class Struggle*», New York, 1917, No. 4, November—December, p. 49—63. — 304
- [139] *Clausewitz, K. Hinterlassene Werke über Krieg und Kriegführung.* Bd. 1, T. 1. Vom Kriege. Berlin, Dümmler, 1832. XXVIII, 371 S. — 322
- [140] *Confessions of a Capitalist.* — «The Socialist Review», [London], 1918, July—September, p. 249—258. ПОДПИСЬ: A Capitalist. — 128
- [141] **Debs, E. When I shall Fight.* — «Appeal to Reason», Girard, Cansas, 1915, No. 1,032, September 11, p. 1. — 85, 514
- [142] *Diktatur oder Demokratie?* — «Vorwärts», Berlin, 1918, Nr. 290, 21. Oktober, S. 1—2. — 318
- [143] «*L'Écho de Paris*». — 193
- [144] «*The Evening Post*», New York, 1918, January 15, p. 9. — 304

- [¹⁴⁵] *Francouzské miliony*. — «Průkopník Svobody», Moskva, 1918, číslo 4, 28. června, s. 1. — 29
- [¹⁴⁶] *Frankfurt, 22. Oktober*. — «Frankfurter Zeitung», Abendblatt, Frankfurt a. M., 1918, Nr. 293, 22. Oktober, S. 1. — 318
- [¹⁴⁷] «*Frankfurter Zeitung*». Abendblatt, Frankfurt a. M., 1918, Nr. 293, 22. Oktober, S. 1. — 318
- [¹⁴⁸] «*Die Freiheit*», Berlin. — 513
- Morgen-Ausgabe, Berlin, 1919, Nr. 30, 17. Januar, S. 2. — 486
- 1919, Nr. 71, 9. Februar, S. 1. — 532, 533, 535, 536
- 1919, Nr. 74, 11. Februar, S. 1. — 513, 531, 532
- [¹⁴⁹] *Hilferding, R. Die Einigung des Proletariats*. — «Die Freiheit». Morgen-Ausgabe, Berlin, 1919, Nr. 71, 9. Februar, S. 1. — 533, 534, 535, 536
- [¹⁵⁰] «*l'Humanité*», Paris. — 545, 546
- 1919, N 5384, 13 janvier, p. 2. — 545, 546
- [¹⁵¹] «*Internationale Socialistische Kommission. Nachrichtendienst*», Stockholm, 1918, Nr. 41, 12. Juni, S. 1—12. — 355
- [¹⁵²] * *Kautsky, K. Die Agrarfrage*. Eine Übersicht über die Tendenzen der modernen Landwirtschaft und die Agrarpolitik der Sozialdemokratie. Stuttgart, Dietz, 1899. VIII, 451 S. — 354, 355
- [¹⁵³] — *Consumvereine und Arbeiterbewegung*. Wien, Brand, 1897. 31 S. — 257
- [¹⁵⁴] * — *Die Diktatur des Proletariats*. Wien, Brand, 1918. 63 S. — 128—129, 130, 132—135, 136, 267, 269—359, 360, 362, 364, 365, 416, 417, 486, 533
- [¹⁵⁵] * — *Fraktion und Partei*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1915, Jg. 34, Bd. 1, Nr. 9, 26. November, S. 269—276. — 514

- [156] * — *Der Imperialismus*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 21, 11. September, S. 908—922. — 268
- [157] — *Die Soziale Revolution*. I. Sozialreform und soziale Revolution. Berlin, Exped. der Buchh. Vorwärts, 1902. 56 S. — 329
- [158] — *Triebkräfte und Aussichten der russischen Revolution*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25., Bd. 1., Nr. 9, S. 284—290; Nr. 10, S. 324—333. — 335, 340, 351
- [159] — *Der Weg zur Macht*. Politische Betrachtungen über das Hineinwachsen in die Revolution. Berlin, Buchh. Vorwärts, 1909. 104 S. — 268, 301, 323, 329
- [160] [*Lenin, W. I.*] *Lenin-Rußland*. — «Berner Tagwacht», 1916, Nr. 33, 9. Februar, S. 1. Под общ. загл.: Der Krieg und die Pflichten der Arbeiterschaft. — 85, 514
- [161] — *Lenine on Political Parties in Russia*. — «The Evening Post», New York, 1918, January 15, p. 9. — 304
- [162] — *Political Parties in Russia*. — «The Class Struggle», New York, 1917, No. 4, November—December, p. 49—63. После загл. авт.: N. Lenin. — 304
- [163] [*Lenine, V. I. et Zinowiewff, G. E.*] *Le Socialisme et la Guerre*. (Point de vue du PSDO de Russie sur la guerre). Genève, la Redaction du «Social-Démocrate», 1916. 77 p. (Parti Social Démocrate Ouvrier de Russie). — 267
- [164] — *Sozialismus und Krieg*. (Stellung der S.-D. A.-P. Rußlands zum Kriege). Б. м., 1915. 36 S. (S.-D. A.-P. Rußlands). После загл. кн. авт.: G. Zinowjew u. N. Lenin. — 267
- [165] *Luxemburg, R. Der Anfang*. — «Die Rote Fahne», Berlin, 1918, Nr. 3, 18. November, S. 1—2. — 537
- [166] «*The Manchester Guardian*», 1918, No. 22, 530, October 23, p. 4. — 194
- [167] *Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage, [angenommen auf dem Außerordentlichen Internationalen Sozialistenkongreß zu Basel]*. — In: Außerordentlicher Internationaler Sozialis-

tenkongreß zu Basel am 24. und 25. November 1912. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1912, S. 23—27. — 268, 323, 325, 329, 362

[168] *Marx, K. u. Engels, F. Das Kommunistische Manifest.* Neue Ausgabe mit einem Vorwort der Verfasser. Leipzig, Exped. des «Volksstaat», 1872. 27 S. — 279, 417

[169] — *Vorwort* [zur Arbeit: «Das Kommunistische Manifest.» 24. Juni 1872]. — In: Marx, K. u. Engels, F. Das Kommunistische Manifest. Neue Ausgabe mit einem Vorwort der Verfasser. Leipzig, Exped. des «Volksstaat», 1872, S. 3—4. — 279, 417

[170] *Maßlow, P. Die Agrarfrage in Rußland.* Die bauerliche Wirtschaftsform und die ländlichen Arbeiter. Autorisierte Übersetzung von M. Nachimson. Stuttgart, Dietz, 1907. XIII, 265 S. — 128, 335, 337, 342, 351, 354

[171] *Le meeting de la fédération de la Seine.* — «l'Humanité», Paris, 1919, N 5384, 13 janvier, p. 2. Под общ. загл.: Pour la démobolisation. — 545, 546

[172] «*Die Neue Zeit*», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, Nr. 9, S. 284—290; Nr. 10, S. 324—333. — 335, 340, 351

— 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 21, 11. September, S. 908—922.
— 268

— 1915, Jg. 34, Bd. 1, Nr. 9, 26. November, S. 269—276.
— 514

[173] *Ostrogorskij, M. La démocratie et les partis politiques.* Nouvelle ed., refondue. Paris, Calmann-Lévy, 1912. XVI, 728 p. — 366

[174] *Protokoll über die Verhandlungen des Parteitagés der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, Exped. des «Vorwärts», 1895. 223 S. — 235

[175] *Protokoll über die Verhandlungen des Parteitagés der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten in Magdeburg vom 18. bis 24. September 1910. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1910. 507 S. — 317

- [176] «*Průkopník Svobody*», Moskva, 1918, číslo 4, 28. června, s. 1.
— 29
- [177] *Richter, E. Sozialdemokratische Zukunftsbilder*. Frei nach Bebel.
Berlin, «Vortschritt», Dezember 1891. 48 S. — 317
- [178] «*Die Rote Fahne*», Berlin. — 404, 416
— 1918, Nr. 3, 18. November, S. 1—2. — 537
- [179] «*Der Rote Soldat*», Wien. — 147
- [180] «*The Socialist Review*», London. — 128
— 1918, July—September, p. 249—258. — 128
- [181] *Statistik des Deutschen Reichs*. Bd. 212. Berufs- und Betriebszählung vom 12. Juni 1907. Landwirtschaftliche Betriebsstatistik. Hrsg. vom Kaiserlichen Statistischen Amte. Teil 1a, 1b, 2a. Berlin, [1909—1910]. 3. Bde. — 313
- [182] *Thesen über die sozialistische Revolution und die Aufgaben des Proletariats während seiner Diktatur in Rußland*. — »Internationale Socialistische Kommission. Nachrichtendienst«, Stockholm, 1918, Nr. 41, 12. Juni, S. 1—12. — 355
- [183] «*The Times*,» London. — 190
- [184] «*III-me Internationale*», Moscou, 1918, N 1, 20 octobre, p. 4.
— 193
- [185] *Un aveu sur l'intervention des allies en Siberie*. — «III-me Internationale», Moscou, 1918, N 1, 20 octobre, p. 4, в ОТД.: Revue de la presse française. — 193
- [186] *Die Untersuchung*. — «Die Freiheit». Morgen-Ausgabe, Berlin, 1919, Nr. 30, 17. Januar, S. 2. — 486
- [187] *Vandervelde, É. Le socialisme contre l'État*. Paris—Nancy, Berger—Levrault, 1918, LVI, 174 p. (Problèmes d'après-guerre).
— 360—366
- [188] «*La Victoire*», Paris. — 145

[¹⁸⁹] *Vita del partito.* — »Avanti!«, Milano, 1919, N. 12, 12 gennaio,
p. 3, в отд.— Cronache Italiane. — 546

[¹⁹⁰] «*Vorwärts*», Berlin, 1918, Nr. 290, 21. Oktober, S. 1—2. — 318

—1918, Nr. 305, 5. November, S. 1. — 183

[¹⁹¹] «*Der Weckruf*», Wien. — 416

JMENNÝ REJSTŘÍK

ADLER Friedrich (1879—1960) — rakouský sociální demokrat, jeden z teoretiků austromarxismu. V letech 1907—1911 byl soukromým docentem curyšské univerzity. V letech 1910—1911 byl redaktorem listu Volksrecht, orgánu Švýcarské sociálně demokratické strany, později tajemníkem Rakouské sociálně demokratické strany. Dne 21. října 1916 zastřelil rakouského ministerského předsedu K. Stürgkha. Adler byl jedním ze zakladatelů centristické Dvaapůlté internacionály (1921—1923), v letech 1923—1940 zastával funkci generálního tajemníka Socialistické dělnické internacionály. — 54, 158, 167, 237, 418—419

ALBERT M. — viz Eberlein Hugo

ALEXEJEV M. V. (1857—1918) — generál carské armády. Po únorové revoluci 1917 byl vrchním velitelem, později po nějakou dobu náčelníkem štábu vrchního velitele Kerenského. Po Říjnové revoluci stál v čele bělogvardějské »dobrovolnické armády« na severním Kavkazu. — 30, 53, 555—556

ANDRIEU — francouzský dělník, tajemník Svazu kovodělníků v loirském departementu, aktivní účastník revolučně syndikalistického hnutí. Koncem roku 1917 byl francouzskými úřady zatčen za defetistickou propagandu a poslán na frontu. Pod tlakem dělníků, kteří proti tomu protestovali, a vojenských jednotek rozmístěných v prostoru Loiry, byla francouzská vláda nucena Andrieua z fronty odvolat. V září 1919 se jako delegát zúčastnil sjezdu federace kovodělníků, který schválil protestní rezoluci proti cizí intervenci v Rusku. — 96

AUSTERLITZ Friedrich (1862—1931) — jeden z vůdců Rakouské sociálně demokratické strany, šéfredaktor jejího ústředního orgánu, listu Arbeiter-Zeitung. Byl poslancem parlamentu za Vídeň. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. — 416, 418—420

AVANĚSOV V. A. (1884—1930) — sovětský státník. Byl členem SDDSR od 1903, aktivně se zúčastnil první ruské revoluce 1905—1907. V letech 1907—1913 žil ve Švýcarsku a zastával funkci tajemníka Sjednocené skupiny SDDSR. V roce 1914 se vrátil do Ruska a přiklonil se k bolševikům. Po únorové revoluci 1917 se stal členem bolševické frakce moskevského sovětu a členem jeho předsednictva. V říjnu 1917 byl členem petrohradského vojenského revolučního výboru, v letech 1917—1924 tajemníkem a členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru. V letech 1920—1924 působil jako člen kolegia Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi, náměstek lidového komisaře dělnicko-rolnické inspekce a poté jako náměstek lidového komisaře zahraničního obchodu. V letech 1922—1927 byl členem Ústředního výkonného výboru SSSR a od roku 1925 zároveň členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady. — 62

AVKSENTJEV N. D. (1878—1943) — jeden z čelných představitelů eserské strany, člen jejího ústředního výboru. Po únorové revoluci 1917 se stal předsedou výkonného výboru Celoruského sovětu rolnických zástupců. Byl rovněž ministrem vnitra v druhé prozatímní koaliční vládě Kerenského a později předsedou kontrarevoluční prozatímní rady Ruské republiky (předparlamentu). Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům kontrarevolučních vzpour. V roce 1918 se stal předsedou takzvaného ufského direktoria. Později emigroval a v zahraničí pokračoval v aktivním boji proti sovětské moci. — 208, 342

AXELROD P. B. (1850—1928) — jeden z vůdců menševismu; v roce 1883 se podílel na vytvoření skupiny Osvobození práce. Od roku 1900 byl členem redakce listu Jiskra a časopisu Zarja. Po II. sjezdu SDDSR se stal aktivním menševikem. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k vůdcům menševiků-likvidátorů, byl členem redakce jejich listu Golos social-demokrata; v roce 1912 byl členem protistranického srpnového bloku. Za první světové války zaujímal centristické stanovisko. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu, podporoval prozatímní vládu. Říjnovou revoluci odmítal a v emigraci vyzýval k ozbrojené intervenci proti Sovětskému Rusku. — 297, 304—305, 357

BÁDENSKÝ — viz Max Bádenský

BAUER Otto (Heinrich Weber) (1882—1938) — jeden z vůdců rakouské sociální demokracie a II. internacionály, ideolog austromarxis-

mu. Byl jedním z autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. K Říjnové revoluci se stavěl negativně. V letech 1918—1919 byl ministrem zahraničních věcí Rakouské republiky. V letech 1919, 1927 a 1934 se aktivně podílel na potlačování revolučních akcí rakouské dělnické třídy. Jeho protikomunistické projevy neměly daleko k fašismu, podporoval pangermánskou propagandu. — 125, 339

BEBEL August (1840—1913) — významný představitel německé sociální demokracie a mezinárodního dělnického hnutí; povoláním soustružník. Do politického života vstoupil v první polovině 60. let, byl členem I. internacionály. V roce 1869 založil společně s W. Liebknechtem Sociálně demokratickou dělnickou stranu Německa (eisenachských). Byl několikrát zvolen poslancem Říšského sněmu. V 90. letech a po roce 1900 vystupoval proti reformismu a revizionismu v německé sociální demokracii. V posledních letech své činnosti se dopustil řady chyb centristického charakteru (nedostatečný boj proti oportunistům, přecenění významu parlamentních forem boje aj.). — 282, 306, 313, 317, 328, 514

BERGER Victor Louis (1860—1929) — americký socialista, jeden ze zakladatelů Socialistické strany USA. Za první světové války vystupoval jako pacifista. — 484

BERNSTEIN Eduard (1850—1932) — vůdce krajně oportunistického křídla německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik revizionismu a reformismu. V letech 1881—1889 redigoval ilegální orgán Sociálně demokratické strany Německa *Der Sozialdemokrat*. V letech 1896—1898 uveřejnil v časopisu *Die Neue Zeit* sérii článků *Problémy socialismu*, jež později vydal knižně pod názvem *Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie* [Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie] (1899; česky 1902). V této knize revidoval všechny základní teze marxistické filozofie, ekonomie a vědeckého socialismu. Za jediný úkol dělnického hnutí považoval boj za reformy, které by »zlepšily« hospodářské postavení dělníků za kapitalismu;razil oportunistické heslo *Hnutí je vším, konečný cíl není ničím*. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. V následujících letech vyzýval k podpoře politiky imperialistické buržoazie, vystupoval proti Říjnové revoluci a sovětskému státu. — 128, 135, 270, 280, 319

BISMARCK Otto Eduard Leopold von (1815—1898) — pruský a německý státník a diplomat. »Sjednocením shora« vytvořil z rozdrobe-

ných německých států říši pod vedením Pruska. V letech 1871—1890 řídil jako říšský kancléř veškerou zahraniční i vnitřní politiku Německa, hájil zájmy junkerských statkářů a zároveň se snažil zajistit koalici junkerů s velkoburžoazií. Ve snaze potlačit dělnické hnutí vydal v roce 1878 výjimečný zákon proti socialistům. Když nedosáhl úspěchu, vystoupil s demagogickým programem sociálního zákonodárství a vydal zákony o povinném pojištění některých kategorií dělníků. Jeho pokus rozložit dělnické hnutí drobnými ústupky byl však bezvýsledný. V březnu 1890 byl nucen abdikovat. — 312

BLANC Louis Jean Joseph (1811—1882) — francouzský maloburžoazní socialista, historik. Popíral nesmiřitelnost třídních rozporů za kapitalismu, byl odpůrcem proletářské revoluce, prosazoval kompromis s buržoazií. Roku 1838 založil vlastní list *Revue du progrès politique, social et littéraire*. Za únorové revoluce roku 1848 ve Francii se stal členem prozatímní vlády. Byl předsedou vládní komise pro dělnické otázky (lucemburská komise), kterou Marx nazval »ministerstvem nemohoucnosti; ministerstvem zbožných přání« (K. Marx—B. Engels, *Spisy* 7, Praha 1959, s. 40). Svou kompromisnickou taktikou pomáhal odvádět dělníky od revolučního boje a podporoval buržoazní reakci, která se chystala zaútočit proti dělnické třídě. Po potlačení červnového povstání emigroval v srpnu 1848 do Anglie a do Francie se vrátil až v roce 1870. Roku 1871 byl zvolen do Národního shromáždění, ale k Pařížské komuně se nepřiklonil, zůstal v řadách jejích odpůrců.

Hlavní díla: *L'Organisation du Travail* [Organizace práce] (1839), *Histoire de la Révolution française* [Dějiny francouzské revoluce] (1849). — 278

BONČ-BRUJEVIČ V. D. (1873—1955) — profesionální revolucionář, bolševik, historik a publicista. Revolučního hnutí se účastnil od konce 80. let, významně se zasloužil o vydávání marxistické literatury v Rusku; v roce 1896 emigroval do Švýcarska. V cizině byl činný ve skupině Osvobození práce, později spolupracoval s Jiskrou. Od II. sjezdu SDDSR stál na bolševických pozicích, v roce 1904 vedl expedici ústředního výboru, později organizoval vydávání bolševické literatury (vydavatelství V. Bonče-Brujeviče a N. Lenina). V dalších letech organizoval vydávání bolševických listů a časopisů a práci stranických vydavatelství. Zabýval se sociálně náboženským hnutím v Rusku, zejména sektářstvím, jehož historii věnoval řadu prací. V roce 1904 vydával pro sektáře sociálně demokratický list *Rassvět*. Po únorové revoluci 1917 byl až do května členem redakce listu

Izvěstija petrogradského sověta, později redigoval bolševický list Rabočij i soldat. Aktivně se účastnil říjnového povstání v Petrohradě. Po Říjnové revoluci byl vedoucím úřadovny rady lidových komisařů (do prosince 1920), šéfredaktorem vydavatelství Žižň i znanije. Od roku 1930 byl ředitelem Literárního muzea v Moskvě, které založil. V roce 1946 se stal ředitelem Muzea dějin náboženství a ateismu při Akademii věd SSSR v Leningradě. — 62

BORODIN M. M. (vl. jm. Gruzenberg) (1884—1951) — člen SDDSR od roku 1903, bolševik. V roce 1905 byl tajemníkem řížského výboru SDDSR. V letech 1907—1918 žil jako emigrant v Americe. V letech 1918—1922 pracoval v lidovém komisariátu zahraničních věcí RSFSR a v Kominterně. V letech 1923—1927 byl poradcem Sunjatsena a čínské národní (kantonské) vlády. Od roku 1927 pracoval v různých organizacích, například v TASS, v Nejvyšší národohospodářské radě apod. — 75

BRACKE (vl. jm. Alexandre Marie Desrousseau) (1861—1955) — jeden z vůdců Francouzské socialistické strany a její tajemník pro zahraniční styky. Od roku 1900 se podílel na vydávání četných periodik této strany, byl rovněž redaktorem listu l'Humanité. Několikrát byl zvolen členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. Byl proti tomu, aby francouzští socialisté vstoupili do III. internacionály. V roce 1923 zastupoval Francouzskou socialistickou stranu v Socialistické dělnické internacionále. — 545

BRANTING Karl Hjalmar (1860—1925) — reformistický vůdce švédské sociálně demokratické strany, jeden z čelných představitelů II. internacionály, revizionista a oportunista. Od roku 1884 byl spolupracovníkem a později redaktorem liberálního listu Tiden. V letech 1887—1917 (s přestávkami) redigoval ústřední stranický orgán Social-demokraten. V letech 1897—1925 byl poslancem parlamentu. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. V roce 1917 vstoupil do Edenovy koaliční liberálně socialistické vlády, v letech 1920, 1921—1923 a 1924—1925 byl předsedou sociálně demokratické vlády. Podporoval vojenskou intervenci proti Sovětskému Rusku. — 531, 542

BRENTANO Lujo (1844—1931) — německý buržoazní ekonom, od roku 1896 profesor politické ekonomie na mnichovské univerzitě, katedrový socialista. Odmítal třídní boj a hlásal, že vyřešit sociální rozpory v kapitalistické společnosti a sladit zájmy dělníků a kapitalistů

mohou reformistické odbory a tovární zákonodárství. V agrární otázce byl zastáncem teorie stability drobného rolnického hospodářství a »zákona klesající úrodnosti půdy«. V posledních letech života nepokrytě hájil zájmy imperialismu. — 267

CERETELI I. G. (1882—1959) — jeden z menševických vůdců. Byl poslancem II. státní dumy za Kutaiskou gubernii. V dumě stál v čele sociálně demokratické frakce, za tuto frakci se zúčastnil V. sjezdu SDDSR jako delegát s poradním hlasem. Za první světové války byl centristou. Po únorové revoluci 1917 byl zvolen členem výkonného výboru petrohradského sovětu a členem prvního ústředního výkonného výboru sovětů. V květnu 1917 se stal členem prozatímní vlády jako ministr pošt a telegrafů, po červencových událostech jako ministr vnitra. Na jeho popud došlo k protibolševickým pogromům. Po Říjnové revoluci stál v čele protisovětského bloku v Ústavodárném shromáždění, byl členem kontrarevoluční menševické vlády v Gruzii. Po vítězství sovětské moci v Gruzii emigroval. Poslední léta svého života strávil v USA. — 148, 343

CLEMENCEAU Georges Benjamin (1841—1929) — francouzský politik a státník, dlouholetý vůdce radikální strany. Do politického dění vstoupil jako levý republikán, měl negativní vztah k vládě Napoleona III. Ve dnech Pařížské komuny roku 1871 se jako starosta jednoho z pařížských obvodů zasazoval o smíření proletariátu s buržoazií. Později byl zvolen předsedou pařížské městské správy a v roce 1876 členem poslanecké sněmovny. V roce 1902 byl zvolen do senátu a v letech 1906—1909 stál v čele francouzské vlády. Hájil zájmy velkokapitálu a prováděl politiku krutých represálií vůči dělnické třídě.

Těsně před první světovou válkou se s radikální stranou rozešel. Za války vystupoval jako šovinista. Od listopadu 1917 stál znovu v čele vlády a nastolil vojenskou diktaturu. Byl jedním z inspirátorů a organizátorů ozbrojené intervence proti Sovětskému Rusku. Na pařížské mírové konferenci v roce 1919 hájil zájmy francouzských imperialistů. V roce 1920 byl poražen v prezidentských volbách a zanechal politické činnosti. — 284, 326, 377, 487

CVANCIGER B. V. (1885—1952) — inženýr. V letech 1905—1918 byl členem eserské strany. V roce 1917 se stal členem výkonného byra Výboru pro palivo při petrohradském sovětu. Po Říjnové revoluci byl členem kolegia Výboru pro břidlice v Severním kraji. V letech 1919—1925 působil jako náměstek ředitele a vedoucí technického úseku Hlavního výboru pro břidlice při Nejvyšší národohospodář-

ské radě a zároveň jako náměstek ředitele Správy průmyslu břidlic. Později se věnoval vědecké a pedagogické práci. — 568

ČERMÁK B. — 29

ČERNOV V. M. (1876—1952) — jeden z vůdců a teoretiků eserské strany. V letech 1902—1905 byl redaktorem jejího ústředního orgánu *Revoljucionnaja Rossija*. Za první světové války zastával v podstatě sociálšovinistické stanovisko. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem zemědělství v prozatímní vládě. Použil krutých represálií proti rolníkům, kteří se zmocnili statkářské půdy. Po Říjnové revoluci organizoval eserské vzpoury proti sovětské vládě. V roce 1920 emigroval a v zahraničí šířil protisovětskou propagandu. V jeho teoretických pracích se spojuje subjektivní idealismus a eklekticismus s revizionismem a utopickými názory narodníků. V emigraci se snažil nahradit vědecký socialismus buržoazním »konstruktivním socialismem«. — 109, 148

ČERNYŠEVSKIJ N. G. (1828—1889) — významný ruský revoluční demokrat, utopický socialista, spisovatel, literární kritik, vedoucí osobnost revolučně demokratického hnutí 60. let v Rusku. V roce 1862 jej carská vláda zatkla a uvěznila v Petropavlovské pevnosti, kde strávil asi dva roky; poté byl odsouzen k sedmi letům nucených prací a k doživotnímu vyhnanství na Sibiři. Teprve na sklonku života byl z vyhnanství propuštěn. Až do své smrti zůstal oddaným bojovníkem proti sociální nerovnosti a proti všem projevům politického a hospodářského útlatku.

Černyševskij má obrovskou zásluhu o rozvoj ruské materialistické filozofie. Ostrě kritizoval různé idealistické teorie a snažil se materialisticky přepracovat Hegelovu dialektiku. Své filozofické názory aplikoval v oblasti politické ekonomie, estetiky, umělecké kritiky a historie.

Černyševskij napsal celou řadu prací z filozofie, politické ekonomie, historie, etiky a estetiky. Jeho román *Čto dělat?* [*Co dělat?*] (1863; česky 1975) vychoval nejedno pokolení revolucionářů v Rusku i za hranicemi. — 83

ČIČERIN G. V. (1872—1936) — významný sovětský státník a diplomat. V letech 1904—1907 žil v emigraci, kde v roce 1905 vstoupil do SDDSR. V letech reakce a nového revolučního rozmachu stranil menševismu, za první světové války zastával internacionalistické stanovisko. Koncem roku 1917 se přiklonil k bolševikům a v roce 1918 vstoupil do KSR(b). V letech 1918—1930 byl lidovým komi-

sařem zahraničních věcí, vedl sovětskou delegaci na mezinárodní konferenci v Janově a v Lausanne. Byl členem Celoruského ústředního výkonného výboru a ÚVV. Na XIV. a XV. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem jejího ústředního výboru. — 176, 211

DAN F. I. (vl. jm. Gurvič) (1871—1947) — jeden z menševických vůdců. Zúčastnil se IV. a V. sjezdu SDDSR a mnoha konferencí. V cizině stál v letech reakce a nového revolučního rozmachu v čele skupiny likvidátorů, redigoval list Golos social-demokrata. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Po únorové revoluci 1917 byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu, členem předsednictva ústředního výkonného výboru prvního volebního období, podporoval prozatímní vládu. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské vládě. Začátkem roku 1922 byl vypovězen jako nepřítel sovětského státu. — 133, 316

DAVID Eduard (1863—1930) — jeden z pravicových vůdců německé sociální demokracie, povoláním ekonom. V roce 1894 se stal členem komise pro přípravu agrárního programu strany. Zaujal revizionistický postoj k marxistickému učení o agrární otázce a dokazoval stabilitu zemědělské malovýroby za kapitalismu. Byl jedním ze zakladatelů revizionistického časopisu Sozialistische Monatshefte. V roce 1903 vydal knihu Sozialismus und Landwirtschaft [Socialismus a zemědělství], kterou V. I. Lenin nazval »hlavní revizionistickou prací v agrární otázce«. Od roku 1903 byl David poslancem Říšského sněmu. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. V roce 1919 se stal členem první koaliční vlády Německé republiky. V letech 1919—1920 byl ministrem vnitra, v letech 1922—1927 říšským zástupcem v Hesensku. Podporoval revanšistické snahy německého imperialismu, byl nepřítelem SSSR a dělnické třídy. — 130

DEBS Eugene Victor (1855—1926) — významný představitel dělnického hnutí v USA. Byl jedním ze zakladatelů sociálně demokratické strany, která se stala jádrem Socialistické strany USA, vytvořené v letech 1900—1901. Stál v čele levého křídla této strany. Roku 1905 přispěl k vytvoření odborové organizace Průmysloví dělníci světa. Za první světové války zastával internacionalistické stanovisko, odsuzoval zrádovství sociálšovinistů, byl proti vstupu USA do války. Říjnovou revoluci uvítal. Roku 1918 byl za protiimperialistickou propagandu odsouzen k deseti letům vězení, ale roku 1921 byl amnestován. — 85—86, 133, 482, 514

DREYFUS Alfred (1859—1935) — důstojník francouzského generálního štábu, Žid, roku 1894 nevinně odsouzený k doživotním nuceným pracím na základě lživého obvinění z vlastizrady. Soudního přelíčení s Dreyfusem využily francouzské reakční kruhy k rozněcování šovinismu a antisemitismu a k útokům proti republikánskému zřízení a demokratickým svobodám. Na obranu Dreyfuse vystoupili dělníci a pokrokově orientovaná inteligence. Roku 1899 byl omilostněn a roku 1906 rehabilitován. — *133, 284, 467, 526*

DUTOV A. I. (1864—1921) — plukovník carské armády, ataman orenburského kozáckého vojska, jeden z vůdců kontrarevolučního kozáctva. Po Říjnové revoluci založil v Orenburgu spolu s menševiky a esery Výbor pro záchranu vlasti a revoluce. Tento výbor vyhlásil v polovině listopadu kozáckou mobilizaci, uvěznil členy vojenského revolučního výboru a zmocnil se vlády. 18. (31.) ledna 1918 vyhnaly Dutova z Orenburgu oddíly Rudé gardy. V letech 1918—1919 velel samostatné orenburské kozácké armádě u Kolčaka. Po porážce Kolčakových vojsk v březnu 1920 přešel se zbytky svých oddílů čínskou hranici. — *53, 133, 244, 401*

EBERLEIN Hugo (Albert M.) (1887—1944) — jeden z vůdců Spartakova svazu a člen ústředního výboru Komunistické strany Německa. Zúčastnil se jako delegát I., IV. a VII. kongresu Komunistické internacionály. V letech 1935—1937 byl členem mezinárodní kontrolní komise exekutivy Kominterny. — *124, 537*

EBERT Friedrich (1871—1925) — jeden z vůdců pravého křídla německé sociální demokracie. Od roku 1905 byl členem představenstva a v roce 1913 předsedou představenstva Sociálně demokratické strany Německa. V roce 1912 se stal členem Říšského sněmu. Za první světové války byl vůdčí osobností sociálšovinistického křídla německé sociální demokracie a organizoval jeho spolupráci s císařskou vládou. Po vypuknutí listopadové revoluce 1918 v Německu přijal funkci říšského kancléře a byl předsedou nové vlády — takzvané rady lidových zmocněnců. Společně s reakční militaristickou klikou zosnoval v lednu 1919 zavraždění vůdců německého proletariátu Karla Liebknechta a Rosy Luxemburgové. V únoru 1919 se stal německým prezidentem. Pod jeho vedením koaliční vlády sociálních demokratů a zástupců buržoazních stran tvrdě potlačovaly revoluční akce německého proletariátu. — *211, 416, 461, 470, 472,*

ENGELS Bedřich (1820—1895) — spoluzakladatel vědeckého komunismu, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu, přítel a spolupra-

covník K. Marxe (životopis viz v Leninově článku Bedřich Engels, Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 15—27). — 130—131, 133, 196—197, 235, 248, 252, 272, 276—279, 282, 290—291, 295, 300, 306, 319, 324, 328, 336, 360—363, 365, 417, 522

GAPON G. A. (1870—1906) — provokatér, agent carské tajné policie, pravoslavný kněz. V předvečer revoluce 1905—1907 založil na pokyn policejního oddělení a za jeho podpory organizaci zubatovovského typu nazvanou Spolek ruských továrních dělníků v Petrohradě. Dne 9. ledna 1905 vyprovokoval petrohradské dělníky, aby se vydali s peticí k carovi. Akce skončila krveprolitím. Gapon uprchl do zahraničí a názorově se přiklonil k eserům. Po návratu do Ruska byl esery odhalen a zavražděn. — 96

GOGOL N. V. (1809—1852) — ruský spisovatel, jeden ze zakladatelů kritického realismu v ruské literatuře. Ve svých dílech podal kritický obraz života statkářů a úředníků v nevolnickém Rusku. V. I. Lenin ve svých pracích často využíval uměleckých obrazů z jeho děl. — 312

GOMPERS Samuel (1850—1924) — pracovník amerického odborového hnutí, spoluzakladatel Americké federace práce. Od roku 1895 byl jejím stálým předsedou. Prováděl politiku třídní spolupráce s kapitalisty, vystupoval proti revolučnímu boji dělnické třídy. Za první světové války zastával sociálšovinistické stanovisko. K Říjnové revoluci a k sovětskému státu se stavěl negativně. — 91, 140, 326, 419, 480—481, 484

GRABER Ernest Paul (nar. 1875) — švýcarský sociální demokrat. Byl členem vedení a od roku 1919 tajemníkem Švýcarské sociálně demokratické strany. Na začátku první světové války patřil k internacionalistům, pracoval v řadách švýcarských levicových sociálních demokratů, zúčastnil se zimmerwaldské a kientalské konference. V letech 1915—1925 redigoval list *La Sentinelle*. Na počátku roku 1917 zaujal centristické a pacifistické stanovisko, v roce 1918 přešel k pravému křídlu sociální demokracie. Vystupoval proti připojení sociálně demokratické strany ke Kominterně a podílel se na založení centristické Dvaapůlté internacionály. — 321

GRIMM Robert (1881—1958) — jeden z vůdců Švýcarské sociálně demokratické strany. V letech 1909—1918 byl jejím tajemníkem a šéfredaktorem listu *Berner Tagwacht*. Roku 1911 se stal členem švýcarského parlamentu. Za první světové války byl centristou

a předsedal zimmerwaldské a kientalské konferenci. Byl rovněž předsedou mezinárodní socialistické komise a jedním ze zakladatelů centristické Dvaapůlté internacionály. V letech 1945—1946 byl předsedou Národní rady Švýcarska. — 321

GUBKIN I. M. (1871—1939) — významný geolog, veřejný a státní činitel, akademik. Do KSR(b) vstoupil v roce 1921. Aktivně přispěl k rozvoji hornických a geologických služeb v Sovětském Rusku. V letech 1919—1924 byl předsedou Hlavního výboru pro břidlice, poté ředitelem Správy průmyslu břidlic. Zastával rovněž funkci předsedy Mimořádné komise pro výzkum kurské magnetické anomálie. Řídil několik vědeckých petrochemických ústavů. — 568

GUČKOV A. I. (1862—1936) — velkokapitalista, zakladatel a vůdce strany okřabristů. Za revoluce 1905—1907 ostře vystupoval proti revolučnímu hnutí a podporoval vládní politiku represálií vůči dělnictvu a rolnictvu. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl předsedou III. státní dumy. Za první světové války zastával funkci předsedy ústředního výboru pro řízení válečného průmyslu a byl členem Mimořádné rady obrany. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem vojenství a vojenského námořnictva. V srpnu 1917 se zúčastnil Kornilovovy vzpoury. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské vládě a později emigroval. — 107, 109

GUESDE Jules (vl. jm. Basile Mathieu Jules) (1845—1922) — organizátor francouzského socialistického hnutí a II. internacionály. Politicky začal pracovat v druhé polovině 60. let. Protože v roce 1871 podporoval Pařížskou komunu, musel emigrovat. V roce 1876 se vrátil do Francie. Pod vlivem Marxových a Engelsových prací se přiklonil k marxismu a roku 1877 se stal spoluzakladatelem listu L'Égalité, který sehrál v roce 1879 rozhodující úlohu při založení Francouzské dělnické strany. Za Marxovy a Engelsovy pomoci vypracoval spolu s Lafarguem program strany, jenž byl schválen roku 1880 na kongresu v Le Havru. Měl velký podíl na rozšíření marxistických idejí a na rozvoji socialistického hnutí ve Francii. Byl několikrát zvolen poslancem. Guesde zaujímal mylné stanovisko v otázce vztahu proletariátu k válce a podceňoval úlohu strany v boji dělnické třídy. Po vypuknutí první světové války zastával sociálšovinistické stanovisko a vstoupil do buržoazní vlády. Nepochopil význam Říjnové revoluce a nepřipojil se k většině delegátů Francouzské socialistické strany, kteří se roku 1920 na kongresu v Tours rozhodli vstoupit do Kominterny. — 365

GUILBEAUX Henri (1885—1938) — francouzský socialista, publicista.

Za první světové války vydával pacifistický časopis *Demain*, vyslovoval se pro obnovení mezinárodních styků. V roce 1916 se zúčastnil kientalské konference. Od počátku 20. let působil v Německu jako korespondent listu *l'Humanité*. Byl delegátem I. kongresu Kominterny za zimmerwaldské levé křídlo ve Francii. Později přešel na trockistické pozice a spolupracoval s nacionalistickým tiskem. K SSSR se stavěl nepřátelsky. — 545

GULOV G. — rudoarmějce, původem rolník. Zúčastnil se Říjnové revoluce v Moskvě. — 505

HAASE Hugo (1863—1919) — jeden z vůdců německé sociální demokracie, oportunista. V roce 1911 byl zvolen předsedou představenstva Sociálně demokratické strany Německa. V letech 1897—1907 a 1912—1918 byl poslancem Říšského sněmu. Za první světové války stál na pozicích centrismu. Roku 1917 založil spolu s Kautským Nezávislou sociálně demokratickou stranu Německa. Za listopadové revoluce 1918 v Německu byl členem rady lidových zmocněnců, která svou politikou potlačovala revoluční hnutí. — 230, 321, 327, 379

HENDERSON Arthur (1863—1935) — jeden z vůdců Labouristické strany a anglického odborového hnutí. V letech 1908—1910 a 1914—1917 byl předsedou labouristické parlamentní frakce. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko; vstoupil do Asquithovy koaliční vlády a poté do vojenské vlády Davida Lloyda George. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska agitovat za pokračování ve válce. V roce 1919 byl jedním ze zakladatelů II. (berské) internacionály a od roku 1923 předsedou exekutivy Socialistické dělnické internacionály. V roce 1924 se stal ministrem vnitřní a v druhé labouristické vládě ministrem zahraničních věcí. — 91, 124, 136, 283, 318, 326, 333, 419, 481, 484, 572

HERVÉ Gustave (1871—1944) — člen Socialistické strany Francie, publicista a advokát. V roce 1906 založil list *La Guerre Sociale*, v němž propagoval poloanarchistický program boje proti militarismu. Na stuttgartském kongresu II. internacionály v roce 1907 hájil stanovisko, že na každou válku je třeba odpovědět stávkou a povstáním. Za první světové války byl sociálšovinista. Po Říjnové revoluci ostře vystupoval proti Sovětskému Rusku. V roce 1918 byl ze Socialistické strany Francie vyloučen. Ve 30. letech propagoval sblížení Francie s fašistickým Německem. — 145

HILFERDING Rudolf (1877—1941) — jeden z oportunistických vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik austromarxismu. V letech 1907—1915 byl redaktorem ústředního orgánu Sociálně demokratické strany Německa, listu Vorwärts. V roce 1910 uveřejnil svou práci Das Finanzkapital [Finanční kapitál], která významně přispěla k analýze monopolního kapitalismu, ale měla vážné teoretické chyby. Za první světové války byl centristou, hájil jednotu se sociálimperalisty. Po první světové válce rozvinul teorii »organizovaného kapitalismu« a obhajoval státně monopolní kapitalismus. V roce 1917 se stal vůdcem Nezávislé sociálně demokratické strany Německa a otevřeně vystupoval proti sovětské moci a diktatuře proletariátu. Byl několikrát členem buržoazní vlády Výmarské republiky. Po nástupu fašismu k moci emigroval do Francie. — 533, 536

HOFFMANN Adolf (1858—1930) — německý sociální demokrat. V letech 1908—1918 byl členem pruského Zemského sněmu. Za první světové války zaujímal centristické stanovisko. V roce 1917 vstoupil do Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, v roce 1920 do Komunistické strany Německa a byl zvolen do jejího ústředního výboru. Brzy se však zase vrátil k sociální demokracii. Později nezástával žádnou významnou politickou funkci. — 210

CHINČUK L. M. (1868—1944) — člen SDDSR, do roku 1919 menševik. Byl členem ústředního výboru menševiků. V roce 1920 vstoupil do KSR(b). V letech 1917—1920 byl členem vedení moskevského dělnického družstva, v letech 1921—1926 předsedou vedení Ústředního svazu spotřebních družstev. Od roku 1927 působil jako obchodní zástupce SSSR v Anglii, později v Německu. V roce 1934 se stal lidovým komisařem vnitřního obchodu RSFSR. — 254—257, 259

CHMELNICKIJ A. I. (1889—1919) — stranický pracovník. Do SDDSR(b) vstoupil v roce 1917. Po únorové revoluci 1917 byl členem výkonného výboru oděského sovětu. Po Říjnové revoluci vykonával funkci tajemníka oděského guberniálního výboru SDDSR(b). V polovině roku 1918 se stal právním poradcem rady lidových komisařů RSFSR. Později byl zvolen členem předsednictva Ústředního výkonného výboru Ukrajiny. — 256

IGNATOV J. N. (1890—1938) — člen SDDSR od roku 1912. V roce 1917 se stal členem výkonného výboru a předsednictva moskevského sovětu. Po Říjnové revoluci pracoval v moskevském výboru stra-

ny. Za diskuse o odborech v letech 1920—1921 byl jedním z vůdců »dělnické opozice«, vedl skupinu takzvaných ignatovců. Po X. sjezdu KSR(b) se s opozicí rozešel, pracoval ve vitebském guberniálním výboru KSR(b), byl předsedou vitebského guberniálního výkonného výboru. Od roku 1929 byl ředitelem kursů pro výstavbu sovětských orgánů při CÚVV. — 456

IOFFE A. A. (1883—1927) — významný sovětský diplomat. Do sociálně demokratického hnutí se zapojil koncem 90. let. Po II. sjezdu SDDSR patřil k menševikům. Od roku 1908 vydával ve Vídni spolu s Trockým list Pravda. Po únorové revoluci 1917 vstoupil do skupiny mezirajonců, byl členem petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a členem prvního ústředního výkonného výboru. Na VI. sjezdu SDDSR(b) byl spolu s mezirajonci přijat do bolševické strany a zvolen do jejího ústředního výboru. V říjnových dnech 1917 se stal členem vojenského revolučního výboru v Petrohradu. V roce 1917 se hlásil k »levým komunistům«. Při brešlítevských jednáních byl nejdříve vedoucím, později členem sovětské mírové delegace; v poslední fázi jednání působil jako poradce. V dalších letech pracoval v diplomatických službách. V letech 1925—1927 se přiklonil k trockistické opozici. — 176, 210

JEFREMOV — průmyslník. — 436

KAMENEV L. B. (vl. jm. Rozenfeld) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. Po II. sjezdu strany se přiklonil k bolševikům. Pracoval v redakci listu Proletarij a Pravda. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se stavěl smířlivecky k likvidátorům, otzovistům a trockistům. V roce 1915 byl vězněn a před carským soudem se zřekl bolševického hesla porážky carské vlády v imperialistické válce. Na VII. celoruské konferenci SDDSR v dubnu 1917 byl zvolen členem ústředního výboru. Po únorové revoluci 1917 vystupoval proti orientaci strany na socialistickou revoluci. V říjnu 1917 uveřejnil spolu se Zinovjevem v polomenševickém listu Novaja žizň prohlášení, že nesouhlasí s usnesením ÚV o ozbrojeném povstání, čímž vyzradil prozatímní vládě plány strany.

Po Říjnové revoluci zastával různé funkce: byl předsedou moskevského sovětu, náměstkem předsedy rady lidových komisařů a členem politického byra ÚV. Několikrát vystoupil proti leninské politice strany; v listopadu 1917 souhlasil s vytvořením koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k organizátorům tzv. nové opozice, v roce 1926 k vůdcům protistranického trockisticko-zinovjevovského bloku. V roce 1927 byl na XV. sjezdu

VKS(b) jako aktivní člen trockistické opozice vyloučen ze strany. V roce 1928 přiznal své chyby a byl znovu přijat do strany, avšak v protistranické činnosti neustal. V roce 1932 byl znovu vyloučen ze strany, v roce 1933 opět přijat a roku 1934 vyloučen potřetí. — 443, 447, 450

KAMKOV B. D. (vl. jm. Kac) (1885—1938) — člen eserské strany, později jeden ze zakladatelů a vůdců strany levých eserů. V roce 1918 vystupoval proti uzavření brestlitevského míru. Byl jedním z iniciátorů zavraždění německého vyslance Mirbacha a organizátorů vzpoury levých eserů v červenci 1918 v Moskvě. Za kontrarevoluční činnost byl zatčen a souzen vojenským tribunálem. Později pracoval v oboru statistiky. — 45

KAUTSKY Karl (1854—1938) — jeden z vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály; zpočátku marxista, později renegát marxismu a ideolog centrismu. Redigoval teoretický orgán německé sociální demokracie Die Neue Zeit. Do socialistického hnutí se zapojil v roce 1874. V roce 1881 se seznámil s Marxem a Engelsem a pod jejich vlivem se přiklonil k marxismu. Již v tomto období měl však sklony k oportunistu a Marx s Engelsem ho za to nejednou kritizovali. V 80. a 90. letech napsal řadu teoretických a historických prací o různých otázkách marxistické teorie, které přispěly k propagaci marxismu: Karl Marx's Ökonomische Lehren [Ekonomické učení Karla Marxe] (1887; česky 1958), Die Agrarfrage [Agrární otázka] (1899; česky 1959) aj. Později zcela přešel na pozici oportunistu. Před první světovou válkou se stal centristou, za války zjevným odpůrcem revolučního marxismu; svůj sociálšovinismus zastíral frázemi o internacionalismu. Propagoval teorii ultraimperialismu. Po Říjnové revoluci se postavil proti sovětské moci a napadal diktaturu proletariátu. — 125, 128—130, 132—137, 200, 257, 263, 267—285, 287—343, 345—347, 349—366, 379, 416—421, 464, 485—486, 514, 533, 536

KERENSKIJ A. F. (1881—1970) — eser, poslanec IV. státní dумы. V době byl po určitou dobu předsedou Trudovické skupiny. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem spravedlnosti, ministrem vojenství a vojenského námořnictva, poté ministerským předsedou prozatímní vlády a vrchním velitelem armády. Po Říjnové revoluci aktivně bojoval proti sovětské moci. V roce 1918 emigroval. — 41, 67, 84, 109, 134, 149, 167, 182, 208, 244, 311, 322—324, 341, 343, 358, 399, 537

KOLB Wilhelm (1870—1918) — německý sociální demokrat, krajní oportunist a revizionista, redaktor listu Volksfreund. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. — 130, 319

KOLČAK A. V. (1873—1920) — admirál carského loďstva, v letech 1918—1919 jeden z hlavních vůdců ruské kontrarevoluce, chránělec Dohody. V roce 1917 velel Černomořskému loďstvu. Za podpory amerických, anglických a francouzských imperialistů se prohlásil za nejvyššího vládcе Ruska a postavil se do čela vojenské buržoazně statkářské diktatury na Urale, Sibiři a na Dálném východě. Vítězný postup Rudé armády a růst partyzánského hnutí vedly k jeho pádu; byl zajat a 7. února 1920 podle rozhodnutí irkutského vojenského revolučního výboru popraven. — 511—512

KOLEGAJEV A. L. (1887—1937) — člen eserské strany od roku 1906. Po únorové revoluci 1917 se přiklonil k levému křídlu této strany. V prosinci 1917 se stal členem rady lidových komisařů jako lidový komisař zemědělství. V březnu 1918 na protest proti uzavření brešlítevského míru z rady lidových komisařů odešel. Po potlačení vzpoury levých eserů v červenci 1918 z eserské strany vystoupil a v listopadu 1918 vstoupil do KSR(b). Pracoval jako náčelník pro zásobování Jižního frontu a člen revoluční vojenské rady tohoto frontu. V roce 1921 byl členem kolegia lidového komisariátu dopravy, od roku 1921 zastával různé hospodářské funkce. — 62—63, 336, 339

KORGANOV G. N. (1886—1918) — jeden z vedoucích představitelů boje za sovětskou moc v Zakavkazsku; člen komunistické strany. Od roku 1917 stál v čele vojenského revolučního výboru Kavkazské armády a zastával funkci lidového komisaře vojenství a námořnictva v bakuské radě lidových komisařů. Po porážce bakuské komuny anglickými interventy v červenci 1918 byl spolu s ostatními 25 bakuskými komisaři zastřelen. — 31

KORNILOV L. G. (1870—1918) — generál carské armády, monarchista. V červenci a srpnu 1917 byl vrchním velitelem ruské armády. V srpnu stál v čele kontrarevoluční vzpoury. Po jejím potlačení byl zatčen a uvězněn, ale prchl na Don a stal se jedním z organizátorů a později velitelem bělogvardějské »dobrovolnické armády«. Padl za bojů u Jekatěrinodaru [Krasnodar]. — 341

KOZLOV — průmyslník. — 436

KRASIN L. B. (1870—1926) — profesionální revolucionář, bolševik, význačný sovětský státník a diplomat. V roce 1890 byl členem Brusněvova sociálně demokratického kroužku v Petrohradě. Byl několikrát zatčen a roku 1895 vypovězen do vyhnanství. Po návratu z vyhnanství (1897) studoval do roku 1900 v charkovském technologickém institutu. V letech 1900—1904 pracoval jako inženýr v Baku a společně s V. Z. Kecchovelim zřídil ilegální tiskárnu Jiskry. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům, byl kooptován do ústředního výboru strany. Zaujal smířlivecký postoj k menševikům, brzy se však s nimi rozešel. Zúčastnil se III. sjezdu SDDSR a byl zvolen členem ÚV. V roce 1905 se podílel na založení prvního ilegálního bolševického listu Novaja žizň; jako představitel ústředního výboru se stal členem petrohradského sovětu dělnických zástupců. Na IV. sjezdu byl znovu zvolen členem ÚV, na V. sjezdu kandidátem ÚV SDDSR. V roce 1908 emigroval. V letech reakce a nového revolučního rozmachu dočasně patřil k otzovistické skupině Vperjod, později zanechal politické činnosti a pracoval jako inženýr v zahraničí i v Rusku. Po Říjnové revoluci pomáhal organizovat zásobování Rudé armády, byl členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, lidovým komisařem obchodu a průmyslu a lidovým komisařem dopravy. Od roku 1919 byl v diplomatických službách. Od roku 1920 byl lidovým komisařem zahraničního obchodu a zároveň v letech 1921—1923 vedoucím sovětské diplomatické mise v Londýně. Zúčastnil se janovské a haagské konference. Od roku 1924 pracoval jako zplnomocněný zástupce SSSR ve Francii, od roku 1925 v Anglii. Na XIII. a XV. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem jejího ústředního výboru. — 425

KRASNOV P. N. (1869—1947) — generál carské armády, aktivní účastník Kornilovovy vzpoury v srpnu 1917. Koncem října 1917 velel kozáckým oddílům, které Kerenskij poslal na Petrohrad za protisovětské vzpoury. V letech 1918—1919 byl velitelem kozácké bělogvardějské armády na Donu. V roce 1919 uprchl do zahraničí a tam pokračoval v protisovětské činnosti. V letech 1941—1945 kolaboroval s hitlerovci. Padl do zajetí a byl odsouzen vojenským kolegiem Nejvyššího soudu SSSR k trestu smrti. — 133, 149, 244, 316, 401, 407

KRESTINSKIJ N. N. (1883—1938) — člen SDDSR od roku 1903. V roce 1905 se připojil k bolševikům. Od roku 1907 pracoval v Petrohradě v odborovém hnutí, ve frakcích dumy a přispíval do bolševického tisku. V roce 1917 se stal místopředsedou jekatěrinburského [sverdlovského] oblastního výboru a poté uralského oblastního výboru

SDDSR(b). V letech 1918—1921 byl lidovým komisařem financí RSFSR a od roku 1919 zároveň tajemníkem ÚV KSR(b). V roce 1918 vystupoval společně s »levými komunisty« proti uzavření brestlitevského míru. Za diskuse o odborech v letech 1920—1921 byl stoupencem platformy Trockého. V letech 1921—1930 působil jako zplnomocněný zástupce SSSR v Německu, poté zastával funkci náměstka lidového komisaře zahraničních věcí SSSR. — 495

KRJUKOV — dočasný člen výboru jelecké organizace levých eserů.
— 62

KRUPPOVÉ — dynastie německých velkopřmyslníků. V roce 1811 založil Friedrich Krupp (1787—1826) v Essenu malou firmu, z níž se vyvinul Kruppův koncern. Vedení tohoto koncernu se podílelo na přípravě obou světových válek, z nichž vytěžilo obrovské zisky. Podle Jaltské a Postupimské dohody z roku 1945 měly být zbrojovky koncernu likvidovány. Tyto dohody však nebyly v západním Německu realizovány a Kruppův koncern se stal jedním z největších západoněmeckých koncernů v oboru hutnictví, těžby železných rud, uhlí, výroby zbraní, lodí, syntetických materiálů apod. V roce 1960 se všechny Kruppovy závody sloučily v holdingovou společnost Hütten- und Bergwerke Rheinhausen A. G. — 283

KUČUK — chán. — 32

LACIS M. I. (vl. jm. Sudrabs J. F.) (1888—1938) — člen SDDSR od roku 1905. V roce 1917 se stal členem petrohradského výboru SDDSR(b) a v říjnových dnech členem petrohradského vojenského revolučního výboru. Po Říjnové revoluci byl členem kolegia Mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi a kolegia lidového komisariátu vnitra, poté předsedou Mimořádné komise a vojenského tribunálu 5. armády na východní frontě. Později zastával různé funkce v báňském průmyslu, pracoval v lidovém komisariátu zemědělství RSFSR. V letech 1932—1937 byl ředitelem Plechanovova moskevského institutu národního hospodářství. — 438

LAUKANT Gustav (nar. 1869) — německý sociální demokrat. Od roku 1917 patřil k vůdcům Nezávislé sociálně demokratické strany Německa. V letech 1919—1920 byl členem Národního shromáždění. V roce 1922 se po rozštěpení Nezávislé sociálně demokratické strany Německa vrátil s pravým křídlem k Sociálně demokratické straně Německa. Brzy však politické činnosti zanechal. — 513—514

LAVAL Pierre (1883—1945) — francouzský politik. V roce 1914 se stal členem poslanecké sněmovny, zaujímal sociálšovinistické stanovisko. Od roku 1925 byl několikrát členem francouzské vlády, v letech 1931—1932, 1935—1936 a za vichystického režimu 1942—1944 ministerským předsedou. Patřil ke stoupencům profašistické politiky, která v roce 1940 přivedla Francii ke kapitulaci před hitlerovským Německem. Za kolaboraci s nacisty byl odsouzen a popraven. — 545

LAZZARI Constantino (1857—1927) — významný činitel italského socialistického hnutí. V roce 1882 byl jedním ze zakladatelů Italské dělnické strany, v roce 1892 se podílel na založení Italské socialistické strany a v témže roce se stal členem jejího ústředního výboru. V letech 1912—1919 vykonával funkci generálního tajemníka Italské socialistické strany. Za první světové války se hlásil k centristům a byl jedním z vůdců maximalistického směru ve straně. Po Říjnové revoluci vystupoval na podporu sovětského státu a účastnil se jednání II. a III. kongresu Komunistické internacionály. V roce 1922 se organizačně rozešel s reformisty, ale nedokázal se zcela vymanit z jejich vlivu. V roce 1926 byl zatčen. Po svém propuštění z vězení záhy zemřel. — 482

LENIN V. I. (vl. jm. Uljanov V. I.) (Lenin N., Lenin) (1870—1924) — viz Životopisná data. — 62, 64, 75, 82—83, 91, 106, 112—113, 115, 119, 122—123, 127—128, 130, 140, 157, 190, 193, 210, 211, 223, 227, 236—237, 261, 267—269, 283—284, 294, 298, 304—305, 307—308, 315, 318—319, 335, 349, 356, 359, 412—413, 416, 480, 505, 508, 513—514, 519, 537, 546

LIBER M. I. (vl. jm. Goldman) (1880—1937) — jeden z vůdců Bundu. V letech reakce a nového revolučního rozmachu vystupoval jako likvidátor; v roce 1912 patřil k aktivním činitelům trockistického srpnového bloku. Za první světové války byl sociálšovinistou. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a předsednictva ústředního výkonného výboru prvního volebního období; zaujímal kontrarevoluční menševické stanovisko, byl přívržencem koaliční vlády. K Říjnové revoluci se stavěl negativně. Později pracoval v hospodářských institucích. — 316

LIEBKNECHT Karl (1871—1919) — význačný činitel německého a mezinárodního dělnického hnutí; syn Wilhelma Liebknechta, advokát. Do socialistického hnutí se zapojil už jako student, aktivně bojoval

proti oportunistu a militarismu. Za první ruské revoluce 1905—1907 vyzýval německé dělníky, aby následovali ruský příklad. V roce 1912 byl zvolen poslancem Říšského sněmu. Na začátku první světové války rozhodně vystoupil proti podpoře »vlastní« vlády v loupeživé válce a jako jediný v Říšském sněmu hlasoval proti válečným úvěrům (2. prosince 1914). Byl jedním ze zakladatelů a vůdců revolučního Spartakova svazu. V roce 1916 byl odsouzen k nuceným pracím. Za listopadové revoluce 1918 v Německu stál spolu s R. Luxemburgovou v čele avantgardy německých dělníků, redigoval list Die Rote Fahne, byl jedním ze zakladatelů Komunistické strany Německa a vůdců povstání berlínských dělníků v lednu 1919. Po potlačení povstání byl bestiálně zavražděn bandami Noskeho. — 133, 167, 177—178, 230, 331—332, 378—380, 404, 461, 463, 468, 481, 483—485, 519, 526—527, 548

LITTRÉ Émile (1801—1881) — francouzský buržoazní filozof pozitivista a jazykovědec. Je autorem slovníku francouzského jazyka Dictionnaire de la langue française, který poprvé vycházel v letech 1863—1877. — 363

LLOYD GEORGE David (1863—1945) — anglický státník a diplomat, vůdce liberální strany. Od roku 1890 byl členem parlamentu, v letech 1905—1908 ministrem obchodu a v letech 1908—1915 ministrem financí. Značně ovlivnil politickou linii britské vlády při přípravě první světové války. Vystupoval proti revolučnímu hnutí proletariátu, všemi prostředky se snažil znemožnit nebo alespoň oddálit vytvoření revoluční dělnické strany v Británii. V letech 1916—1922 chtěl jako ministerský předseda posílit pozice britského imperialismu na Blízkém a Středním východě a na Balkáně a tvrdě potlačoval národně osvobozené hnutí v koloniálních a závislých zemích. Po Říjnové revoluci byl jedním z inspirátorů a organizátorů vojenské intervence a blokády sovětského státu. Po řadě politických neúspěchů podal v roce 1922 demisi. — 542

LOGINOV — průmyslník. — 436

LONGUET Jean Laurent Frederick (1876—1938) — vnuk Karla Marxe, syn Jenny Marxové a Charlese Longueta. Studoval v Paříži. Aktivně spolupracoval s francouzským a mezinárodním socialistickým tiskem. Za první světové války stál v čele centristické pacifistické menšiny ve Francouzské socialistické straně. Roku 1914 a 1924 byl zvolen do francouzské poslanecké sněmovny. Byl jedním ze zakladatelů a redaktorů francouzského socialistického listu Le Populaire.

Odsuzoval cizí vojenskou intervenci proti Sovětskému Rusku. Stavěl se proti vstupu Francouzské socialistické strany do Komunistické internacionály. Od roku 1921 byl členem exekutivy Dvaapůlté internacionály, od roku 1923 jedním z vůdců takzvané Socialistické dělnické internacionály. V 30. letech vystupoval za akční jednotu socialistů a komunistů v boji proti fašismu, byl členem mezinárodních organizací pro boj proti fašismu. — 94, 283, 318, 321, 326, 333, 339

LORRIOT Ferdinand (1870—1930) — francouzský socialista. Za první světové války se projevoval jako internacionalista, na kientalské konferenci se připojil k zimmerwaldské levici. V letech 1920—1927 byl členem Komunistické strany Francie (dnes Francouzská komunistická strana). Jako delegát se účastnil III. kongresu Komunistické internacionály. V roce 1925 vystoupil na IV. sjezdu strany proti usnesením V. kongresu Kominterny. V roce 1927 byl jako pravico-
vý oportunista z komunistické strany vyloučen. — 482

LUBERSAC Jean — důstojník francouzské armády, hrabě, monarchista. Byl členem francouzské vojenské mise, která v letech 1917—1918 působila v Rusku. — 82

LUXEMBURGOVÁ Rosa (1871—1919) — významná pracovnice mezinárodního dělnického hnutí, představitelka levého křídla II. internacionály. V revolučním hnutí začala pracovat v druhé polovině 80. let. Patřila k zakladatelům polské sociální demokracie a bojovala proti nacionalismu v polském dělnickém hnutí. Od roku 1897 byla činná v německém sociálně demokratickém hnutí, vystupovala proti bernsteinismu a millerandismu; účastnila se první ruské revoluce (ve Varšavě). Jako delegátka V. (londýnského) sjezdu SDDSR v roce 1907 podporovala bolševiky.

Od začátku první světové války stála na pozicích internacionalismu. V Německu patřila k zakladatelům skupiny Internacionála (později zvané Spartakus a pak Spartakův svaz). Po listopadové revoluci 1918 sehrála významnou úlohu na ustavujícím sjezdu Komunistické strany Německa. V lednu 1919 byla na příkaz Scheidemannovy vlády zatčena a zavražděna. Lenin si Luxemburgové vážil, kritikou jejích mylných názorů jí pomáhal zaujímat správná stanoviska. — 279, 404, 461, 463, 468, 481, 485, 519, 526—527, 548

MACDONALD James Ramsey (1866—1937) — britský politik, spoluzakladatel a vůdce Nezávislé labouristické strany a Labouristické strany. Ve straně i v II. internacionále uskutečňoval krajně oportunistis-

tickou politiku. Hlásal reakční teorii třídní spolupráce a postupného přerůstání kapitalismu do socialismu. Na začátku první světové války zaujal pacifistické stanovisko, později otevřeně podporoval imperialistickou buržoazii. V letech 1918—1920 se pokoušel zabránit anglickým dělníkům bojovat proti intervenci západních států v Sovětském Rusku. V letech 1924, 1929—1931 byl ministerským předsedou. MacDonaldova vláda krutě potlačovala národně osvobozené hnutí v britských koloniích a uskutečňovala protidělnickou politiku. V letech 1931—1935 stál MacDonald v čele takzvané národní vlády, jejíž politiku určovali konzervativci. — 128, 318, 321, 333, 339

MACLEAN John (1879—1923) — významný pracovník britského dělnického hnutí, povoláním učitel. Věnoval se revoluční osvětové práci mezi skotskými dělníky. Před první světovou válkou se připojil k levému křídlu Britské socialistické strany a stal se jedním z jejích vůdců ve Skotsku. Za první světové války zaujímal internacionalistické stanovisko, prováděl aktivní revoluční protiválečnou propagandu, patřil k organizátorům a vůdcům masových demonstrací a dělnických stávek; za tuto činnost byl vládou perzekvován. V dubnu 1916 byl zvolen do vedení Britské socialistické strany. V posledních letech svého života se aktivní politické činnosti vzdal. — 133, 379—380, 400—401, 482

MALVY Louis Jean (1875—1949) — francouzský státník, radikální socialista. V letech 1914—1917 byl ministrem vnitra. Za povolení antimilitaristické propagandy byl na žádost francouzských militaristických kruhů odsouzen k pětiletému vyhnanství. V roce 1924 byl rehabilitován. Poté byl zvolen předsedou parlamentní frakce radikálních socialistů, zastával různé státnické funkce; stavěl se proti vytvoření Lidové fronty. — 95

MARTOV L. (vl. jm. Cederbaum J. O.) (1873—1923) — jeden z čelných představitelů menševismu. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od první poloviny 90. let. V roce 1895 se podílel na založení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k likvidátorům, redigoval list Golos social-demokrata. V roce 1912 se zúčastnil protistranické srpnové konference. Za první světové války byl centristou. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů. Po Říjnové revoluci vystupoval proti sovětské moci. V roce 1920 emigroval do Německa a v Berlíně vydával kontrarevoluční menševický časopis Socialističeskij věstnik. — 35, 297—298

MARX Karel (1818—1883) — zakladatel vědeckého komunismu, geniální myslitel, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu [viz Leninovu stať Karel Marx (Stručný životopis a výklad marxismu) — Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 67—115]. — 129—131, 133, 196—197, 200, 231, 237, 249—250, 252, 269, 271—272, 274—280, 282, 290—291, 295—296, 299, 301—302, 306, 314, 319, 324, 328, 330, 335, 341, 354, 360—363, 417, 420—421, 463—464, 483, 522—523, 531

MASLOV P. P. (1867—1946) — ekonom, sociální demokrat. Napsal řadu prací o agrární otázce, v nichž se pokusil revidovat marxismus. V letech 1903—1917 patřil k menševikům. Na IV. sjezdu SDDSR v roce 1906 obhajoval menševický program municipalizace půdy. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem, za první světové války sociálšovinistou. Po Říjnové revoluci zanechal politické činnosti a věnoval se pedagogické a vědecké práci. V roce 1929 byl jmenován řádným členem Akademie věd SSSR. — 128—129, 335, 337, 342, 351—352, 354

MASLOV S. L. (1873—1938) — pravý eser. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru Celoruského sovětu rolnických zástupců. Od září zastával funkci ministra zemědělství v prozatímní vládě. Zpočátku byl pro socializaci půdy, potom navrhl zákon, podle něhož mělo být zachováno statkářské vlastnictví půdy. Po Říjnové revoluci pracoval v hospodářských organizacích a vědeckých institucích. Je autorem řady prací o agrární otázce. Jeho knihu Křesťjanskoje chozjajstvo [Rolnické hospodářství] podrobil Lenin v roce 1921 ostré kritice. — 342, 346, 352

MAX BĀDENSKÝ (1867—1929) — poslední říšský kancléř císařského Německa. Od 3. října do 9. listopadu 1918 stál v čele takzvané demokratické vlády, kterou vytvořila vládnoucí klika za účasti pravicových sociálních demokratů, aby odvrátila revoluci a zachovala monarchii. Listopadová revoluce 1918 v Německu tuto vládu smetla. — 211

MAXIMOV K. G. (1894—1939) — člen SDDSR od roku 1914, bolševik. V roce 1917 se stal členem předsednictva a jedním z vedoucích činitelů bolševické frakce moskevského sovětu. V Moskvě se aktivně zúčastnil Říjnové revoluce. V letech 1918—1920 byl předsedou zásobovacího odboru moskevského sovětu, poté členem Revoluční vojenské rady a mimořádným zmocněncem pro zásobování armád Východního frontu. V letech 1920—1922 vykonával různé hospo-

dářské funkce na Uralu a v Donbasu. Později byl zvolen předsedou Nejvyšší národohospodářské rady Ukrajiny a členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady SSSR. Byl rovněž náměstkem lidového komisaře obchodu SSSR. — 254, 257—260

MEHRING Franz (1846—1919) — významný pracovník německého dělnického hnutí, jeden z vůdců a teoretiků levého křídla německé sociální demokracie, historik a literární vědec. Od konce 60. let byl znám jako radikální buržoazně demokratický publicista. V letech 1876—1882 hájil pozice buržoazního liberalismu, později se přiklonil více doleva, redigoval demokratický list Volkszeitung, hájil sociální demokracii proti Bismarckovi.

V roce 1891 vstoupil do Sociálně demokratické strany Německa. Byl aktivním spolupracovníkem a jedním z redaktorů teoretického orgánu strany Die Neue Zeit, později redigoval list Leipziger Volkszeitung. V roce 1893 vyšla jeho práce Lessingslegende [Lessingovská legenda] (česky 1949 pod názvem Bedřich II. a jeho doba [Lessingovská legenda]), v roce 1897 čtyřsvazkové dílo Geschichte der deutschen Sozialdemokratie [Dějiny německé sociální demokracie]. Významně se podílel na vydání literární pozůstalosti Marxe, Engelse a Lassalla. V roce 1918 vyšla jeho kniha o životě a činnosti K. Marxe. Ve svých pracích se od marxismu nejednou odklonil. V II. internacionále aktivně vystupoval proti oportunistu a revizionismu, odsuzoval kautskismus. Přitom se bál organizačního rozchodu s oportunisty. Byl důsledným internacionalistou, uvítal Říjnovou revoluci a správně pochopil význam brestlitevského míru. Od roku 1916 patřil k vůdcům Spartakova svazu a aktivně se podílel na založení Komunistické strany Německa. — 481

MENGER Anton (1841—1906) — rakouský právník, představitel tzv. právního socialismu; od roku 1877 profesor vídeňské univerzity.

Hlavní práce: Das Recht auf den vollen Arbeitsertrag in geschichtlicher Darstellung [Právo na úplný výtěžek práce v historickém přehledu] aj. — 365

MIKULÁŠ I. (ROMANOV) (1796—1855) — ruský car (1825—1855). — 243, 401

MIKULÁŠ II. (ROMANOV) (1868—1918) — poslední ruský car (1894—1917). Z rozhodnutí uralského oblastního sovětu dělnických a vojenských zástupců byl 17. července 1918 v Jekatěrinburgu [Sverdlovsk] zastřelen. — 78, 107, 177—179, 204

MIKULÁŠ ROMANOV — viz Mikuláš II. (ROMANOV)

MILJUKOV P. N. (1859—1943) — vůdce Konstitučně demokratické strany, významný ideolog ruské imperialistické buržoazie, historik a publicista. Od roku 1902 aktivně spolupracoval s časopisem buržoazních liberálů *Osvobožděníje*, který vycházel v zahraničí. V říjnu 1905 se podílel na založení Konstitučně demokratické strany, později byl předsedou jejího ústředního výboru a redaktorem ústředního orgánu *Reč*. Byl poslancem III. a IV. státní dумы. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem zahraničních věcí první prozatímní vlády. Po Říjnové revoluci byl jedním z organizátorů cizí vojenské intervence proti Sovětskému Rusku a aktivním činitelem bělogvardějské emigrace. — 45, 107, 109, 129, 226, 311

MIRBACH Wilhelm (1871—1918) — německý diplomat, hrabě. V letech 1915—1917 byl vyslancem v Aténách, od dubna 1918 v Moskvě. 6. července 1918 ho leví eseri zavraždili, aby vyprovokovali válku mezi Německem a Sovětským Ruskem. — 176—177

MOČENOV — dočasný člen výboru jelecké organizace levých eserů. — 62

MURAVJOV M. A. (1880—1918) — důstojník carské armády. Po Říjnové revoluci patřil k levým eserům. Za útoku vojsk Kerenského na Petrohrad byl jmenován vrchním velitelem obrany města. Počátkem roku 1918 velel vojskům bojujícím proti ukrajinské Centrální radě a proti Kaledinovi. V červenci 1918 byl velitelem vojsk Východního frontu, zradil sovětskou vládu a pokusil se vyprovokovat vzpouru. Jeho záměr byl včas odhalen a zmařen. Při zatýkání kladl odpor a byl zabit. — 342, 413

NAINE Charles (1874—1926) — jeden z vůdců Švýcarské sociálně demokratické strany, povoláním advokát. Byl redaktorem švýcarských sociálně demokratických listů *La Sentinelle* a *Droit du Peuple*. Na začátku první světové války se přikláněl k internacionalistům, účastnil se zimmerwaldské konference, byl členem mezinárodní socialistické komise. V roce 1917 se stal centristou a brzy zcela přešel k pravému křídlu švýcarské sociální demokracie. V roce 1919 prosazoval obnovení II. internacionály. V letech 1919—1921 pomáhal zakládat centristickou Dvaapůltou internacionálu. — 321

NAPOLEON BONAPARTE (1769—1821) — francouzský císař (1804—1814 a 1815). — 133

NOBS Ernst (1886—1957) — jeden z vůdců Švýcarské sociálně demokratické strany. Od roku 1912 aktivně přispíval do švýcarského sociálně demokratického tisku. V roce 1915 se stal šéfredaktorem orgánu švýcarské sociální demokracie *Volksrecht*. Za první světové války patřil zpočátku k internacionalistům, spolupracoval se švýcarskou levicí sociální demokracie a zúčastnil se kientalské a stockholmské konference. V roce 1917 zaujal centristické a pacifistické stanovisko. Ve 20. letech přešel k pravému křídlu švýcarské sociální demokracie, vystupoval proti komunistickému hnutí. V letech 1919—1943 byl členem Národní rady, 1943—1951 členem spolkové rady a v roce 1949 se stal švýcarským prezidentem. — 321

NOGIN V. P. (1878—1924) — významný sovětský stranický a státní činitel, profesionální revolucionář. Do SDDSR vstoupil v roce 1898, věnoval se stranické práci v Rusku i v zahraničí. Aktivně se účastnil revoluce 1905—1907, pracoval v petrohradském a bakuském výboru strany. Na V. sjezdu SDDSR byl zvolen členem ústředního výboru. Po únorové revoluci 1917 zastával funkci místopředsedy a později předsedy moskevského sovětu. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem obchodu a průmyslu. V listopadu 1917 se vyslovoval pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů; připojil se ke Kameněvovi, Rykovovi a dalším oportunistům a vystoupil spolu s nimi z ústředního výboru a rady lidových komisařů. Později přiznal svoje chyby. Od roku 1918 vykonával odpovědnou práci v sovětských orgánech a v hospodářských organizacích: byl náměstkem lidového komisaře práce, členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, předsedou správy Celoruského textilního syndikátu. — 431

OBOLENSKIJ V. V. — viz Osinskij N.

OSINSKIJ N. (vl. jm. Obolenskij V. V.) (1887—1938) — člen SDDSR od roku 1907, bolševik. Stranicky pracoval v Moskvě, Tveru a Charkově. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského oblastního byra SDDSR(b) a členem redakce bolševického listu *Social-demokrat*. Po Říjnové revoluci byl ředitelem Státní banky RSFSR a předsedou Nejvyšší národohospodářské rady. V roce 1918 vystupoval jako »levý komunista«, byl hlavním autorem platformy »levých komunistů«, otištěné v časopisu *Kommunist*. V letech 1918—1919 pracoval v redakci *Pravdy* a v oddělení propagandy Celoruského ústředního výkonného výboru. Zúčastnil se jako delegát I. kongresu Komunistické internacionály. V roce 1920 byl předsedou tulského guberniálního výkonného výboru a členem kolegia

lidového komisariátu zásobování. V letech 1920—1921 se aktivně účastnil činnosti protistranické skupiny »demokratického centralismu«, v roce 1923 patřil k trockistické opozici. V letech 1921—1923 byl náměstkem lidového komisaře zemědělství, od roku 1925 vedl Ústřední statistický úřad SSSR. Později vykonával různé vedoucí funkce ve straně a v hospodářské sféře. — 534

OSTROGORSKIJ M. J. (nar. 1854) — buržoazní liberální publicista, právník. Byl členem I. státní dумы. Je autorem práce *La démocratie et les partis politiques* [Demokracie a politické strany], v níž shromáždil bohatý faktografický materiál z dějin Anglie a USA a odhalil skutečnou podstatu buržoazní demokracie. — 366

PÉRICAT Raymond (1873—1958) — tajemník federace francouzských stavebních dělníků, člen Francouzské komunistické strany. Za první světové války zaujímal internacionalistické stanovisko. Měl pozitivní vztah k Říjnové revoluci a k sovětské moci. V roce 1919 založil a redigoval list *L'Internationale*. Byl členem výboru III. internacionály ve Francii. — 545

PLATTEN Friedrich (1883—1942) — švýcarský levicový sociální demokrat, později komunista. V sociálně demokratickém hnutí působil od roku 1904. Za první ruské revoluce 1905—1907 řídil revoluční činnost v Rize. V letech 1912—1918 byl tajemníkem Švýcarské sociálně demokratické strany. Za první světové války vystupoval jako internacionalista, zúčastnil se zimmerwaldské a kientalské konference a připojil se k zimmerwaldské levici. V dubnu 1917 organizoval odjezd V. I. Lenina ze Švýcarska do Ruska. Roku 1919 se podílel na založení Komunistické internacionály, byl členem předsednictva jejího I. kongresu a byra. Spolupracoval s časopisem *Komunističeskij internacional*. Byl spoluzakladatelem a v letech 1921—1923 tajemníkem Komunistické strany Švýcarska. Od roku 1923 žil v SSSR, kde vedl zemědělskou komunu švýcarských dělníků. Později působil jako vědecký pracovník v Mezinárodním zemědělském institutu a v Moskevském pedagogickém institutu cizích jazyků. — 537

PLECHANOV G. V. (1856—1918) — významný činitel ruského a mezinárodního dělnického hnutí, první propagátor marxismu v Rusku, filozof, literární historik a estetik. V roce 1883 založil v Ženevě první ruskou marxistickou organizaci — skupinu *Osvobození práce*. Bojoval proti narodnictví a později proti revizionismu v mezinárodním dělnickém hnutí. Po roce 1900 redigoval spolu s Leninem list

Jiskra a časopis Zarja, podílel se na přípravě programu strany a II. sjezdu SDDSR. Po II. sjezdu SDDSR zaujal smířlivecké stanovisko vůči oportunistům a později se připojil k menševikům. Za první ruské revoluce 1905—1907 stál ve všech zásadních otázkách na straně menševiků. S ozbrojeným povstáním v prosinci 1905 nesouhlasil. V letech reakce a nového revolučního rozmachu vystupoval proti machistické revizi marxismu i proti likvidátorství. Postavil se do čela skupiny menševiků, kteří byli stoupcem zachování ilegální strany. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Ruska a postavil se do čela pravicové skupiny menševiků-obranářů Jednota. Aktivně vystupoval proti bolševikům i proti socialistické revoluci a tvrdil, že Rusko ještě nevyspělo pro přechod k socialismu. S Říjnovou revolucí nesouhlasil, ale proti sovětské moci nebojoval.

V letech 1883—1903 napsal Plechanov řadu prací, které sehrály důležitou úlohu v obhajobě a propagaci materialistického světového názoru: Socializm i političeskaja borba [Socialismus a politický boj] (1883; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), Naši raznoglasija [Naše neshody] (1884; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), K voprosu o razvitii monističeskogo vzgljada na istoriju [O vývoji monistického názoru na dějiny] (1895; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), Očerki po istorii materializma [Studie z dějin materialismu] (1896; česky pod názvem Příspěvky k dějinám materialismu, Vybrané filozofické spisy II, 1960), K voprosu o roli ličnosti v istorii [O úloze osobnosti v dějinách] (1898; česky ve Vybraných filozofických spisech II, 1960).

Lenin vysoce hodnotil Plechanovovy filozofické práce i jeho podíl na šíření marxismu v Rusku, zároveň ho však kritizoval za odklon od marxismu a za závažné chyby v politické činnosti. — 217, 267—268, 306, 319, 335

POTRESOV A. N. (1869—1934) — jeden z vůdců menševického hnutí. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl ideologem likvidátorství, významně ovlivnil menševické orgány Vozrožděnije a Naša zarja. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. V roce 1917 redigoval list Děň, který rozpoutal štvavou kampaň proti bolševikům. Po Říjnové revoluci emigroval. Přispíval do Kerenského týdeníku Dni a svými články útočil proti Sovětskému Rusku. — 129, 316

PROŠJAN P. P. (1883—1918) — člen eserské strany. Nějaký čas žil v emigraci. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Ruska a vydával v Helsingsforsu [Helsinky] list Socialist-revoljucioněr. Přiklonil se

k levým eserům a po vytvoření strany levých eserů se stal členem jejího ústředního výboru. Byl též členem Celoruského ústředního výkonného výboru druhého volebního období. V prosinci 1917 byl zvolen členem rady lidových komisařů jako lidový komisař pošt a telegrafů. V březnu 1918 z rady lidových komisařů odešel, neboť leví eserí nesouhlasili s podepsáním brestlitevského míru. V červenci 1918 se zúčastnil vzpoury levých eserů v Moskvě a poté politické činnosti zanechal. V. I. Lenin podává jeho charakteristiku v článku Památce soudruha Prošjana (viz tento svazek, s. 412—413). — 342, 412—413

RADUS-ZEŇKOVIC V. A. (1877—1967) — profesionální revolucionář, člen SDDSR od roku 1898. Aktivně se zúčastnil Říjnové revoluce v Saratově. V letech 1918—1921 zastával různé funkce, byl například náměstkem lidového komisaře práce RSFSR, předsedou saratovského guberniálního výkonného výboru, předsedou revolučního výboru v Kirgizii, předsedou vedení Ústředního svazu spotřebních družstev SSSR. V letech 1925—1927 vykonával funkci předsedy ústřední kontrolní komise, byl lidovým komisařem dělnicko-rolnické inspekce Běloruska. Na XII., XIII., XIV. a XV. sjezdu strany byl zvolen členem ústřední kontrolní komise VKS(b). V letech 1940—1956 působil jako vědecký pracovník v Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. — 431

RENAUDEL Pierre (1871—1935) — jeden z reformistických vůdců Francouzské socialistické strany. V letech 1902—1914 redigoval list *Le Peuple*, 1914—1920 *l'Humanité*. V letech 1914—1919 a 1924 byl členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. V roce 1927 se vzdal vedení socialistické strany, v roce 1933 byl ze strany vyloučen. Později založil neosocialistickou skupinu. — 91, 124, 136, 283—284, 318, 326, 333, 419, 481, 484, 542, 545

RENNER Karl (1870—1950) — rakouský politik, vůdce a teoretik rakouských pravicových sociálních demokratů. Byl jedním z ideologů austromarxismu a autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. Za první světové války zastával sociálšovinistické názory. V letech 1919—1920 byl rakouským kancléřem, v letech 1945—1950 rakouským prezidentem. — 91, 416—420, 480

RICHTER Eugen (1838—1906) — jeden z vůdců německé »strany svobodomyšlných«, která vyjadřovala názory liberální buržoazie. Ne-

náviděl socialismus a propagoval myšlenku třídního smíru proletariátu s buržoazií. Je autorem pamfletu Sozialdemokratische Zukunftsbilder [Sociálně demokratické obrazy budoucnosti] (česky pod názvem V budoucím sociálně demokratickém státě, 1892), zaměřeného proti sociálním demokratům. V knize vylíčil legendu o »šetrné Anežce« a snažil se dokázat, že pracující a buržoazie jsou si rovni.

— 317

RODBERTUS-JAGETZOW Johann Karl (1805—1875) — německý ekonom, pruský velkostatkář, katedrový socialista. Měl v úmyslu zachovat »alespoň pro nejbližších 500 let privilegovanou třídu . . .«, jak napsal Engels (K. Marx—B. Engels, Spisy 21, Praha 1967, s. 216). Začal rozlišovat nadhodnotu a její speciální formy, ale vědecky je nevysvětlil. Příčinu hospodářských krizí viděl v neúplné spotřebě, a nikoli v základním rozporu kapitalismu.

Hlavní práce: Zur Erkenntnis unserer staatswirtschaftlichen Zustände [K poznání našich státně hospodářských poměrů] (1842), Soziale Briefe an von Kirchmann [Sociální dopisy von Kirchmannovi] (1850—1851, 1884). — 354

ROMANOVCI — dynastie ruských carů; vládli v letech 1613—1917.

— 96, 149

RUDAKOV — člen jelecké organizace levých eserů — 62

SADOUL Jacques (1881—1956) — důstojník francouzské armády, člen Francouzské socialistické strany. V roce 1917 byl vyslán do Ruska jako člen francouzské vojenské mise. Pod vlivem Říjnové revoluce se stal stoupencem komunistických idejí, vstoupil do francouzské sekce KSR(b) a jako dobrovolník do Rudé armády. V tisku protestoval proti intervenci dohodových zemí v Sovětském Rusku, prováděl revoluční propagandu mezi francouzskými okupačními vojsky na jižní Ukrajině. Zúčastnil se I. kongresu Komunistické internacionály. Za revoluční činnost byl francouzským vojenským soudem odsouzen (v nepřítomnosti) k trestu smrti, ale po návratu do Francie v roce 1924 byl obžaloby zproštěn. V pozdějších letech aktivně bojoval za mír a přátelství mezi národy. — 82, 253, 559

SAVINKOV B. V. (1879—1925) — spisovatel a publicista, významný činitel eserské strany, zastánce individuálního teroru. V letech 1903—1905 se zúčastnil přípravy řady atentátů na čelné osobnosti vládnoucího režimu, například na ministra Plevého a na velkoknížte Sergeje Alexandroviče. Po únorové revoluci 1917 se stal ná-

městkem ministra války a později vojenským generálním gubernátorem Petrohradu. Z jeho podnětu byl na frontě zaveden trest smrti. Po Říjnové revoluci zorganizoval četné vzpoury a pomáhal připravovat vojenskou intervenci proti sovětské republice. Posléze emigroval. V roce 1924 byl zatčen při pokusu o nelegální přechod sovětských hranic. Vojenský tribunál Nejvyššího soudu SSSR jej odsoudil k trestu smrti zastřelením, ale Ústřední výkonný výbor SSSR mu trest smrti změnil na deset let vězení. V roce 1925 spáchal ve vězení sebevraždu.

Pod pseudonymem A. Ropšin napsal Savinkov romány Koň blednyj (1909; česky Kůň plavý, 1921) a To, čego ně bylo (1914; česky To, čeho nebylo (Tři bratři); bez vrocení), v nichž subjektivisticky ztvárnil ruské revoluční hnutí očima teroristy, jenž ztratil víru ve smysl svého poslání i celého hnutí eserů. V emigraci v Paříži vydal román Koň voronyj [Kůň vraný] (1923), v němž vyjádřil svou politickou rezignaci. Ve vězení vznikly jeho autobiografické memoáry Vospominanija terrorista [Vzpomínky teroristy] (po-smrtně, 1926). — 63, 129, 133, 316, 346

SEGER Johann Friedrich (1867—1928) — německý sociální demokrat, povoláním krejčí. Patřil k vedoucím činitelům lipské sociálně demokratické organizace, byl jedním z redaktorů listu Leipziger Volkszeitung. V roce 1917 se stal členem Nezávislé sociálně demokratické strany Německa. Za listopadové revoluce 1918 byl zvolen předsedou rady dělníků a vojáků v Lipsku. Od roku 1919 byl členem Národního shromáždění a později poslancem Říšského sněmu. Po rozštěpení Nezávislé sociálně demokratické strany Německa se v roce 1922 spolu s jejím pravým křídlem vrátil do Sociálně demokratické strany Německa. — 513

SERRATI Giacinto Menotti (1872—1926) — významný činitel italského dělnického hnutí, jeden z vůdců Italské socialistické strany, centrista. Za první světové války se hlásil k internacionalistům; v letech 1915—1921 stál v čele listu Avanti!, ústředního orgánu socialistické strany. Účastnil se zimmerwaldské a kientalské konference. Prosazoval, aby Italská socialistická strana vstoupila do Komunistické internacionály. Na II. kongresu Kominterny vedl italskou delegaci. Při projednávání 21 podmínek pro přijetí do Kominterny vystoupil proti bezpodmínečnému rozchodu s reformisty. Později své centristické chyby překonal a v roce 1924 vstoupil v čele frakce zvané Skupina III. internacionály do Komunistické strany Itálie (dnes Italská komunistická strana), v níž aktivně pracoval až do konce života. — 482

SCHEIDEMANN Philipp (1865—1939) — jeden z vůdců krajně pravicového oportunistického křídla německé sociální demokracie. Od roku 1903 byl členem sociálně demokratické frakce v Říšském sněmu, od roku 1911 členem představenstva Sociálně demokratické strany Německa. Za první světové války se stal sociálšovinistou. V listopadové revoluci 1918 byl členem kontrarevoluční rady lidových zmocněnců a inspirátorem štvavé agitace proti spartakovcům. V únoru až červnu 1919 stál v čele koaliční vlády Výmarské republiky, v letech 1918—1921 patřil k organizátorům krvavého potlačení německého dělnického hnutí. Později aktivní politické činnosti zanechal. — 91, 124, 136, 230, 283—284, 318—320, 324, 326, 331—333, 378, 416—421, 461, 470, 472, 481—482, 484—486, 531—532, 537

SKOROPADSKYJ P. P. (1873—1945) — generál carské armády, velkostatkář v Černigovské a Poltavské gubernii, oktábrista. Za první světové války velel armádnímu sboru, od dubna do prosince 1918 byl jako chránělec německých imperialistů hetmanem na Ukrajině. Pak uprchl do Německa a vyvíjel protisovětskou činnost. — 241

SOROKIN P. A. (nar. 1889) — eser. Do roku 1917 byl soukromým docentem petrohradské univerzity. V letech 1919—1922 přednášel na petrohradských vysokých školách sociologii. Za kontrarevoluční činnost byl z Ruska vypovězen; po určitou dobu přednášel na pražské Karlově univerzitě. V roce 1923 se přestěhoval do USA. — 215—216, 218, 220, 225—226

SOSNOVSKIJ L. S. (1886—1937) — člen SDDSR od roku 1904, bolševik. V letech 1918—1924 redigoval (s přestávkami) list Bědnota. Za diskuse o odborech v letech 1920—1921 podporoval platformu Trockého. Na XV. sjezdu VKS(b) v roce 1927 byl za aktivní trockistickou činnost vyloučen ze strany. V roce 1935 mu bylo členství ve straně obnoveno, ale v roce 1936 byl za protistranickou činnost z VKS(b) znovu vyloučen. — 435

SPARTACUS (zemř. 71 př. n. l.) — vůdce největší vzpoury otroků ve starověku. Pocházel z Trácie. Byl prodán do gladiátorské školy v Capui, kde v roce 73 zorganizoval povstání. Po prvních úspěších vytvořil velkou armádu otroků a bezzemků, byl však poražen. Jeho jméno se stalo symbolem odvahy, ušlechtilosti a nelítostného boje utlačovaných proti utlačovatelům. — 92

SPIRIDONOVÁ M. A. (1884—1941) — jedna z vedoucích činitelů eser-
ské strany. Za atentát spáchaný v roce 1906 na Luženovského, hlav-
ního organizátora černosotňovských pogromů v Tambovské guber-
nii, byla odsouzena a poslána na nucené práce. Po únorové revoluci
1917 patřila k levému křídlu eserů a po vytvoření strany levých ese-
rů v listopadu 1917 se stala členkou jejího ústředního výboru. Vy-
stupovala proti uzavření brestlitevského míru, aktivně se účastnila
vzpoury levých eserů v červenci 1918 a po potlačení této vzpoury
v nepřátelské činnosti proti sovětské moci pokračovala. Později po-
litické činnosti zanechala. — 40, 45

STALIN J. V. (vl. jm. Džugašvili) (1879—1953) — významný činitel rus-
kého a mezinárodního revolučního dělnického hnutí, KSSS a sovět-
ského státu. Do SDDSR vstoupil v roce 1898. Stranicky pracoval
v Tiflisu [Tbilisi], Baku, Batumi a v Petrohradě. V lednu 1912 byl
kooptován do ÚV zvoleného na VI. (pražské) konferenci SDDSR;
podílel se na redigování bolševického listu Pravda. Za Říjnové re-
voluce se stal členem vojenského revolučního ústředí pro řízení
povstání. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl zvolen lidovým komi-
sařem pro národnostní záležitosti. V době cizí vojenské intervence
a občanské války byl členem Revoluční vojenské rady republiky
a odpovídal za stranickou práci několika frontů. V roce 1922
byl zvolen generálním tajemníkem ÚV KSR(b).

Stalin sehrál významnou úlohu při realizaci Leninova plánu in-
dustrializace SSSR a kolektivizace zemědělství, v boji za nezávislost
sovětského státu a za posílení míru. Stál v čele boje proti trockis-
tům, pravicovým oportunistům a buržoazním nacionalistům. Od
roku 1941 byl předsedou rady lidových komisařů, později rady mi-
nistrů SSSR. Za Velké vlastenecké války byl předsedou Státního vý-
boru obrany, lidovým komisařem obrany a vrchním velitelem so-
větských ozbrojených sil.

Ve Stalinově činnosti se projeví i negativní rysy. V odpověd-
ných stranických a státních funkcích se totiž dopustil hrubého poru-
šování leninských zásad kolektivního vedení, norem stranického ži-
vota a socialistické zákonnosti.

Hlavní díla: Marksizm i nacionalnyj vopros [Marxismus a národ-
nostní otázka] (1912—1913), Ob osnovach leninizma [O základech
leninismu] (1924), K voprosam leninizma [K otázkám leninismu]
(1926), Ekonomičeskije problemy socializma SSSR [Ekonomické
problémy socialismu v SSSR] (1952) (viz J. V. Stalin, Spisy 1—13,
Praha 1949—1953). — 32, 571

STĚKLOV J. M. (1873—1941) — profesionální revolucionář. Do sociál-

ně demokratického hnutí se zapojil v roce 1893, byl spoluzakladatelem prvních sociálně demokratických kroužků v Oděse. Po II. sjezdu SDDSR se přikláněl k bolševikům. Působil jako lektor stranické školy v Longjumeau. V letech reakce a nového revolučního rozmachu přispíval do ústředního orgánu SDDSR, listu Social-demokrat, do bolševických listů Zvězda a Pravda. Byl členem sociálně demokratické frakce III. a IV. státní dumy. Po únorové revoluci 1917 stál na pozicích »revolučního obranářství«, byl zvolen členem výkonného výboru petrohradského sovětu a redaktorem listu Izvěstija petrogradskogo sověta. Po Říjnové revoluci se stal členem Celoruského ústředního výkonného výboru a ústředního výkonného výboru, redaktorem listu Izvěstija VCIK a časopisu Sovětskoje stroitelstvo. Od roku 1929 byl místopředsedou vědeckého výboru při ÚV SSSR. Napsal řadu prací z dějin revolučního hnutí. — 252, 257

STOLYPIN P. A. (1862—1911) — státník carského Ruska, velkostatkář. V letech 1906—1911 byl předsedou rady ministrů a ministrem vnitra. Po porážce revoluce prováděl krvavé represálie (stolypinská reakce v letech 1907—1910). Byl autorem agrární reformy, jejímž cílem bylo získat na vesnici oporu carskému absolutismu. Jeho pokus upevnit samoděržaví shora, v zájmu buržoazie a statkářů, však ztroskotal. V roce 1911 zavraždil Stolypina v Kyjevě agent tajné policie eser Bogrov. — 399, 413

STRÖBEL Heinrich (1869—1945) — německý sociální demokrat, centrista. V letech 1905—1916 byl členem redakce ústředního orgánu německé sociální demokracie, listu Vorwärts. V letech 1908—1918 byl poslancem pruského sněmu. Na počátku první světové války vystupoval proti sociálšovinismu a válce, přihlásil se k levicové skupině Internacionála, kde reprezentoval směr stoupenců Kautského. V roce 1916 se stal důsledným kautskistou. V roce 1917 byl jedním z iniciátorů vytvoření Nezávislé sociálně demokratické strany Německa. V listopadu 1918 až v lednu 1919 byl členem pruské vlády a od roku 1922 členem německého Říšského sněmu. — 135

STRUVE P. B. (1870—1944) — buržoazní ekonom a publicista, jeden z vůdců Konstitučně demokratické strany. V 90. letech byl čelným představitelem legálního marxismu, »doplňoval« a »kritizoval« ekonomické a filozofické učení K. Marxe, snažil se přizpůsobit marxismus a dělnické hnutí zájmům buržoazie. Patřil k teoretikům a zakladatelům liberálně monarchistické organizace Svaz osvobození (1903—1905) a byl redaktorem jejího ilegálního časopisu Osvoboždění (1902—1905). Když v roce 1905 vznikla Konstitučně demo-

kratická strana, stal se členem jejího ústředního výboru. Patřil k ideologům ruského imperialismu. Po Říjnové revoluci byl členem kontrarevoluční Wrangelovy vlády; později emigroval. — 267

SÜDEKUM Albert (1871—1944) — jeden z oportunistických vůdců německé sociální demokracie, revizionista. V letech 1900—1918 byl poslancem Říšského sněmu. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Hlásal imperialistické názory na koloniální otázku, bojoval proti revolučnímu hnutí dělnické třídy. V letech 1918—1920 byl v Prusku ministrem financí. — 481—482, 484

SVERDLOV J. M. (1885—1919) — významný stranický pracovník a státník, člen SDDSR od roku 1901. Řídil revoluční činnost v Nižním Novgorodu [Gorkij], Kostromě, Kazani, Moskvě, Petrohradě a v řadě dalších měst. Za revoluce 1905—1907 vedl stranické organizace na Uralu. Po VI. (pražské) konferenci SDDSR, která se konala v lednu 1912, byl kooptován do ústředního výboru a zařazen do ruského byra ÚV. Byl členem redakce Pravdy. Carská vláda ho za revoluční činnost často pronásledovala, dvanáct let strávil ve vězeních a ve vyhnanství. Po únorové revoluci 1917 byl jedním z vedoucích pracovníků uralské stranické organizace. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci byl zvolen členem ústředního výboru SDDSR(b) a vedoucím sekretariátu ÚV. Aktivně se účastnil přípravy Říjnové revoluce, v jejím průběhu působil jako člen petrohradského vojenského revolučního výboru a vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání, které ustavil ústřední výbor strany. 8. (21.) listopadu 1917 byl zvolen předsedou Celoruského ústředního výkonného výboru. — 62, 166

ŠAHUMJAN S. O. (1878—1918) — významný stranický pracovník a státník, člen SDDSR od roku 1900. Byl několikrát vězněn a vypovězen do vyhnanství, od konce roku 1902 do roku 1904 žil v emigraci. V letech 1904—1908 stranicky pracoval v Zakavkazsku, podílel se na zakládání a redigování bolševických legálních a ilegálních tiskových orgánů. V letech 1905—1907 aktivně bojoval proti menševikům a dašnakům, poté proti likvidátorům a trockistům. Po VI. (pražské) konferenci SDDSR byl kooptován do ústředního výboru jako kandidát ÚV. V letech 1911—1914 žil ve vyhnanství v Astrachani, kde na Leninův pokyn napsal práci O nacionalno-kulturnoj avtonomii [O národnostně kulturní autonomii], v níž obhajoval zásady proletářského internacionalismu. Po návratu z vyhnanství v roce 1914 stál v čele bakuské bolševické organizace. Po únorové revoluci 1917 byl zvolen předsedou bakuského sovětu dělnic-

kých zástupců, po Říjnové revoluci prozatímním mimořádným komisařem pro záležitosti Kavkazu, předsedou bakuské rady lidových komisařů a zároveň lidovým komisařem zahraničních věcí. Po pádu Bakuské komuny byl v srpnu 1918 společně s ostatními vedoucími pracovníky zatčen anglickými interventy, jimž pomáhali eserí a menševici, a 20. září spolu s ostatními 25 bakuskými komisaři zastřelen. — 32

ŠIP — 29

ŠMIDT V. V. (1886—1940) — člen SDDSR od roku 1905, bolševik. Stranicky pracoval v Petrohradu a v Jekatěrinoslavi [Dněpropetrovsk]. V letech 1914—1917 byl tajemníkem petrohradského Svazu kovodělníků a petrohradského výboru SDDSR(b). Po únorové revoluci 1917 pracoval jako tajemník Petrohradské odborové rady. V roce 1918 se stal tajemníkem Celoruské ústřední rady odborů, v letech 1923—1928 vykonával tuto funkci ve Všesvazové ústřední radě odborů. Později byl lidovým komisařem práce, od roku 1928 rovněž místopředsedou rady lidových komisařů SSSR. Klonil se k pravé opozici ve VKS(b), ale brzy se s touto opozicí rozešel. Na VII., XIV. a XV. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem jejího ústředního výboru. — 256

ŠTEJN A. (vl. jm. Rubinštejn) (1881—1948) — menševik. Roku 1906 emigroval do Německa. Na začátku první světové války vydával společně s Kautským a Bernsteinem týdeník Sozialistische Auslandspolitik. V roce 1917 vstoupil do Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, byl redaktorem jejího ústředního orgánu Freiheit. Měl negativní vztah k Říjnové revoluci. Od roku 1933 žil v Československu, později ve Francii a v USA. — 297, 305, 357

THOMAS Albert (1878—1932) — francouzský politik, sociálreformista. Od roku 1910 vedl parlamentní frakci socialistické strany. Za první světové války byl sociálšovinista. Stal se ministrem zbrojního průmyslu ve francouzské buržoazní vládě. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska, kde agitoval pro pokračování ve válce. V roce 1919 patřil k organizátorům II. (bernské) internacionály. V letech 1919—1932 stál v čele Mezinárodního byra práce při Společnosti národů. — 124

TODORSKIJ A. I. (1894—1965) — člen komunistické strany od roku 1918. V letech 1918—1919 byl členem výkonného výboru vesjegonského újezdu Tverské gubernie, redigoval noviny Izvěstija vesjegonskogo

sověta deputatov a Krasnyj Vesjegonsk. Za občanské války byl velitelem brigády a poté divize Rudé armády. Později vykonával vyšší velitelské funkce v různých vojenských institucích. Roku 1955 odešel v hodnosti generálporučíka do výslužby. — 435

TOMSKIJ M. P. (1880—1936) — člen SDDSR od roku 1904. V letech 1905—1906 pracoval v revelské [tallinské] organizaci SDDSR, v roce 1907 se stal členem petrohradského výboru SDDSR, byl členem redakce bolševického listu Proletarij, zúčastnil se V. sjezdu SDDSR. V letech reakce a nového revolučního rozmachu zaujímal smířlivější postoj k likvidátorům, otzovistům a trockistům. Po únorové revoluci 1917 pracoval jako člen výkonné komise petrohradského výboru SDDSR(b). Po Říjnové revoluci stál v čele předsednictva Celoruské ústřední rady odborů, byl členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, členem politického byra ÚV a ředitelem Sdružení státních nakladatelství RSFSR. Několikrát vystoupil proti leninské politice strany. V roce 1928 stál spolu s Bucharinem a Rykovem v čele pravicově oportunistické úchyvky ve VKS(b). — 431

TROCKIJ L. D. (vl. jm. Bronštejn) (1879—1940) — člen SDDSR od roku 1897, menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem. V roce 1912 zorganizoval protistranický srpnový blok. Za první světové války zaujímal centristickou pozici a bojoval proti Leninovu stanovisku v otázkách války, míru a revoluce. Po únorové revoluci 1917 se vrátil z emigrace, vstoupil do skupiny mezirajonovců a společně s nimi byl na VI. sjezdu SDDSR(b) přijat do bolševické strany. Po Říjnové revoluci zastával řadu státních funkcí. V roce 1918 se stavěl proti brestlitevskému míru. V letech 1920—1921 stál v diskusi o odborech v čele opozice. Od roku 1923 vedl frakční boj proti leninskému programu výstavby socialismu a proti generální linii strany, prohlašoval, že socialismus v SSSR nemůže zvítězit. V roce 1927 byl vyloučen ze strany, v roce 1929 byl za protisovětskou činnost vypovězen z SSSR a v roce 1932 zbaven sovětského občanství. — 112, 140, 173, 193, 505

TURATI Filippo (1857—1932) — pracovník italského dělnického hnutí, spoluzakladatel Italské socialistické strany (1892); vedl její pravé, reformistické křídlo. V roce 1896 byl zvolen do parlamentu, stál v čele skupiny socialistů-reformistů. Prováděl politiku třídní spolupráce proletariátu s buržoazií. Za první světové války patřil k centristům. K Říjnové revoluci se stavěl negativně, vystupoval proti revolučnímu hnutí italských pracujících. Po rozkolu v Italské sociali-

stické straně v roce 1922 se stal čelným představitelem reformistické Unitární socialistické strany. V roce 1926 emigroval do Francie. — 135, 321, 325—327

VACETIS I. I. (1873—1938) — významný sovětský vojenský činitel, bývalý důstojník carské armády. Po Říjnové revoluci sloužil v armádě Sovětské republiky, byl velitelem střeleckého sboru a zástupcem vrchního velitele ozbrojených sil. Jako velitel lotyšské střelecké divize potlačoval vzpuru levých eserů v Moskvě. Později se stal velitelem Východního frontu. V září 1918 až v červenci 1919 byl vrchním velitelem ozbrojených sil RSFSR. Od roku 1922 působil jako pedagog na Vojenské akademii M. V. Frunzeho. — 260

VANDERVELDE Émile (1866—1938) — vůdce Belgické dělnické strany, předseda mezinárodního socialistického byra II. internacionály, revizionista a oportunist. Za první světové války byl sociálšovinistou, vstoupil do buržoazní vlády, ve které vedl různá ministerstva. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska, kde agitoval pro pokračování ve válce. Říjnovou revoluci odmítal a aktivně podporoval ozbrojenou intervenci proti Sovětskému Rusku. Vynaložil velké úsilí, aby byla obnovena II. internacionála. V letech 1925—1927 byl ministrem zahraničních věcí. Vystupoval proti utvoření jednotné protifašistické fronty komunistů a socialistů. — 360—366, 419, 481, 484

VILÉM II. (HOHENZOLLERN) (1859—1941) — německý císař a pruský král (1888—1918). — 136, 175, 188, 211, 326—327, 481, 514, 569

VOINOV I. A. (1884—1917) — člen SDDSR od roku 1909, bolševik, aktivní dopisovatel Zvezdy a Pravdy. Pracoval v různých petrohradských závodech, na Nikolajevské (nyní Říjnové) dráze, působil v její bolševické organizaci. Byl mnohokrát vězněn a žil pod policejním dohledem. Po únorové revoluci 1917 pracoval v petrohradské tiskárně Trud, kde se tiskla Pravda. 6. (19.) července byl na ulici Špalernaja (nyní Voinova) zabit junkery, když kolportoval Listok Pravdy. — 486

WEBB Sidney (1859—1947) — britský veřejný činitel a reformista. Je autorem mnoha prací o historii a teorii anglického dělnického hnutí, které psal společně se svou ženou Beatricí. Rozvíjel v nich myšlenku reformistického řešení dělnické otázky v rámci buržoazního zřízení. Sidney Webb (později lord Passfield) byl spoluzakladatelem Fabiánské společnosti. Za první světové války vystupoval jako soci-

álšovinista. V letech 1922—1929 byl členem parlamentu. V roce 1924 se stal ministrem pro dominia a kolonie. Sympatizoval se Sovětským svazem. — 124, 136, 283, 481, 484

WEBER Heinrich — viz Bauer Otto

WEITLING Wilhelm (1808—1871) — významný činitel německého dělnického hnutí, teoretik utopického rovnostářského komunismu; povoláním krejčí. Aktivně pracoval ve Svazu spravedlivých. Po revoluci 1848—1849 v Německu emigroval do USA, kde v letech 1850—1855 vydával časopis Republik der Arbeiter. Později činnosti v dělnickém hnutí zanechal. — 281

WILSON Thomas Woodrow (1856—1924) — americký politik a historik. V letech 1910—1912 byl guvernérem státu New Jersey. V roce 1913 byl za Demokratickou stranu zvolen prezidentem USA. Tuto funkci vykonával až do roku 1921. Vystoupil s programem »nové demokracie«, což byl v podstatě systém politických a ekonomických opatření, která měla podpořit rozvoj americké monopolistické ekonomiky a velmocenské postavení USA ve světě. Za první světové války byl nucen ve shodě s veřejným míněním udržovat neutralitu USA, avšak z politických a ekonomických důvodů usiloval o vstup USA do války. V roce 1918 vystoupil se 14 body, které měly představovat mírový program poválečného uspořádání světa, ve skutečnosti však směřovaly k nastolení hegemonie USA ve světě a k potlačení revoluční vlny šířící se po vítězství Říjnové revoluce v Rusku. Podporoval protisovětské kontrarevoluční síly. — 86, 136, 145, 178, 219, 243, 253, 373, 377—378, 404, 481, 542

ZAKS G. D. (1882—1937) — eser, spoluzakladatel strany levých eserů v roce 1917. Za Říjnové revoluce byl členem vojenského revolučního výboru a mimořádné vyšetřovací komise, později se stal místopředsedou petrohradské městské dумы. Od prosince 1917 byl náměstkem lidového komisaře školství a osvěty a místopředsedou Ceľoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi. Po vzpouře levých eserů v červenci 1918 a po rozštěpení jejich strany se podílel na založení strany komunistů-narodníků. Zúčastnil se občanské války a později pracoval v armádě a ve státních orgánech. — 336

ZETKINOVÁ Clara (1857—1933) — význačná funkcionářka německého a mezinárodního dělnického hnutí, spoluzakladatelka Komunistické strany Německa. V revolučním hnutí pracovala od konce 70. let,

v roce 1881 vstoupila do tehdejší ilegální Sociálně demokratické strany Německa. V roce 1882 emigrovala do Švýcarska a usadila se v Curychu. Aktivně spolupracovala s ilegálním orgánem Sociálně demokratické strany Německa Der Sozialdemokrat a pomáhala při jeho rozšiřování v Německu. Stála na levém křídle německé sociální demokracie a spolu s R. Luxemburgovou, F. Mehringem a K. Liebknechtem bojovala proti Bernsteinovi a dalším oportunistům. V roce 1907 se zúčastnila stuttgartského kongresu II. internacionály. Za první světové války patřila k revolučně smýšlejícím internacionalistům a vystupovala proti sociálšovinismu. Aktivně se podílela na přípravě bernské mezinárodní socialistické konference žen v březnu 1915. V roce 1916 vstoupila do skupiny Internacionála, později nazvané Spartakův svaz. Roku 1919 se stala členkou Komunistické strany Německa a byla zvolena do jejího ústředního výboru. Na III. kongresu Komunistické internacionály byla zvolena do exekutivy Kominterny, řídila mezinárodní sekretariát žen. V roce 1925 se stala předsedkyní Mezinárodní rudé pomoci. — 481

ZINOVJEV G. J. (vl. jm. Radomyslskij) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. V letech 1908—1917 žil v emigraci, byl členem redakce ústředního orgánu strany Social-demokrat a bolševického listu Proletarij. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se stavěl smířlivecky k likvidátorům, otzovistům a trockistům. Od V. sjezdu SDDSR byl členem jejího ústředního výboru. V době příprav Říjnové revoluce a v jejím průběhu kolísal a v říjnu 1917 vyslovil spolu s Kameněvem v menševicky zaměřeném listu Novaja žizň svůj nesouhlas s rozhodnutím ústředního výboru o ozbrojeném povstání. Prozatímní vládě tak vyzradil plány strany. Po Říjnové revoluci byl předsedou petrohradského sovětu, členem politického byra ÚV a předsedou exekutivy Kominterny. Několikrát vystoupil proti leninské politice strany: v listopadu 1917 byl pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k organizátorům »nové opozice«, v roce 1926 k vůdcům protistranického trockisticko-zinovjevovského bloku. V listopadu 1926 byl za frakční činnost vyloučen ze strany, v roce 1928 mu bylo členství obnoveno, v roce 1932 byl znovu ze strany vyloučen a v roce 1933 opět přijat. V roce 1934 byl za protistranickou činnost vyloučen z VKS(b) potřetí. — 171, 267—268, 376, 402

ŽIVOTOPISNÁ DATA

(29. července 1918—12. března 1919)

1918

29. července Lenin mluví na společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu, moskevských závodních výborů a odborových svazů.
Lenin píše telegram mimořádnému komisaři pro záležitosti Kavkazu, předsedovi rady lidových komisařů v Baku S. G. Šahumjanovi, že jakékoli akce dašnaků v Baku namířené proti ústřední sovětské moci budou posuzovány jako povstání, a slibuje, že zařídí vyslání vojsk do Baku.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají návrhy dekretů o evidenci osob podléhajících všeobecné vojenské povinnosti, o povolání bývalých důstojníků, lékařů, ošetřovatelů, pomocného zdravotního personálu a administrativních sil v armádě k výkonu aktivní služby a o předání státního majetku vhodného pro vojenské účely k dispozici lidovému komisariátu vojenství. Současně byla na tomto zasedání projednávána i otázka přidělu 300 miliónů rublů na vojenské výdaje spojené s bojem proti povstání československých legií a proti anglickým a francouzským interventům aj.
30. července Lenin jedná s finským sociálním demokratem, novinářem J. Latukkou o situaci ve Finsku.
Lenin mluví na I. sjezdu předsedů guberniálních sovětů a vedoucích správních oddělení guberniálních výkonných výborů; řídí zasedání rady lidových komisařů. Doplňuje a koriguje návrh usnesení o nezbytnosti předat paratské dílny v Kazaňské gubernii k dispozici komisariátu námořnictví v souvislosti s formováním Volžské vojenské flotily. Na zasedání se projednává rovněž navrhovaný seznam pomníků významných revolucionářů, vědců, spisovatelů a umělců, návrh dekretu o sociálním zabezpečení železničářů aj.

31. července Lenin píše potvrzení finskému komunistovi, dělníkovi Eino Rahjovi, že ho osobně zná a že »jako starý, opravdu spolehlivý soudruh, člen strany si zaslouží *maximální důvěru*«.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, předkládá ke schválení návrh svolání RLK Pracujícím Francie, Anglie, Ameriky, Itálie a Japonska v souvislosti s intervencí, která byla zahájena proti Sovětskému Rusku. Na schůzi se projednává rovněž otázka přidělu prostředků na těžbu a zpracování hořlavých břidlic v Petrohradské gubernii, návrh dekretu o těžbě dřeva pro potřeby železnice, otázka přepravy obilí prostřednictvím družstev aj.

Koncem července až začátkem srpna Lenin píše dopis členu předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady J. M. Larinovi a ukládá mu, aby napsal populární brožuru o charakteru činnosti Nejvyšší národohospodářské rady a o tom, jak se na ní podílejí dělnické organizace.

Začátkem srpna Lenin beseduje se skupinou petrohradských komunistů odjíždějících na východní frontu.

Lenin píše krátký dopis J. M. Larinovi, v němž zdůrazňuje, že je nutné bezodkladně připravit návrh nových sovětských peněz.

1. srpna Lenin píše dopis členům revoluční vojenské rady Východního frontu P. A. Kobozevovi, K. Ch. Daniševskému, K. A. Mechonošinovi a F. F. Raskolnikovovi, žádá je o posouzení činnosti velitele frontu I. I. Vacetise a dalších vojenských velitelů a poukazuje na to, jak důležité je rychle potlačit povstání československých jednotek.

Lenin projednává s lidovým komisařem zahraničních věcí G. V. Čičerinem otázky, jež byly obsahem telegramu zplnomocněného zástupce RSFSR v Berlíně A. A. Ioffeho a týkaly se vzájemných vztahů s Němcem.

2. srpna Lenin pracuje na tezích k otázce zásobování: koncipuje dvě varianty osnovy tezí, píše teze, přehlíží je po vytištění a koriguje je; potom je odesílá lidovým komisarátům zásobování, zemědělství, financí, obcho-

du a průmyslu a Nejvyšší národohospodářské radě s pokynem »rychle projednat a zredigovat« opatření navržená v tezích, tak aby je mohla 2. a 3. srpna posoudit rada lidových komisařů.

Lenin pronáší několik slov před odjezdem agitátorů vyslaných moskevskou odborovou radou na východní frontu.

Lenin přednáší projev na téma Sovětská republika v nebezpečí na shromáždění ve Varšavském revolučním pluku, v Zamoskvorečském a Butyrském obvodu a na shromáždění rudoarmějců na Chodynce.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; referuje o svých tezích k otázce zásobování; píše návrh usnesení k projednávanému návrhu dekretu o zásadách přijímání ke studiu na vysokých školách RSFSR. Na schůzi se projednává rovněž otázka přidělení prostředků lidovému komisariátu námořnictví, určených ke zformování a operacím Volžské vojenské flotily, návrh dekretu o povolání armádních poddůstojníků k výkonu povinné vojenské služby aj.

3. srpna

Lenin jedná s architektem N. D. Vinogradovem, ukládá mu provést práce týkající se odstranění pomníků osob spjatých s carismem a vybudování pomníků »revolučnímu lidu a jeho hrdinům«.

Lenin píše dopis A. A. Ioffemu o politice sovětské vlády vůči zemím Dohody.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají návrhy dekretů o zachování pracovních míst a průměrného výdělku dělníkům odcházejícím na frontu, o zapojení dělnických organizací do výkupu obilí (na základě Leninových tezí) a další otázky.

Během zasedání si Lenin vyměňuje s náměstkem lidového komisaře financí I. E. Gukovským písemné připomínky k práci finanční komise CÚVV, poukazuje na nutnost kádrově posílit lidový komisariát financí a dopisuje si s lidovým komisařem zásobování A. D. Cjurupou o problému zajištění potravin pro Moskvu a hladovějící gubernie.

4. srpna

Lenin dává příkaz k zatčení úplatkářů ze serpuchového komisariátu pro občanské záležitosti.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají další dekrety vypracované lidovým komisariátem zásobování na základě Leninových tezí: dekret o oddílech pro sklizeň a rekvizici obilí a nařízení o rekvizičních oddílech pro potírání podloudného obchodování s potravinami, působících na železnici a v dopravě po vodních tocích.

5. srpna

Lenin jedná se zástupcem stranické organizace města Jelce (Orelská gubernie) K. Grodněrem o politice vůči levým eserům, zajímá se o úrodu v jeleckém újezdu a plány sklizně a distribuce obilí; v závěru rozhovoru slibuje napsat dopis jeleckým dělníkům.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; doplňuje a redakčně upravuje dekret o povinné směně zboží v obilnářských oblastech; píše poznámky ke zprávě A. D. Cjurupy o stanovení pevných cen obilí. Na zasedání se projednávají rovněž zprávy o zakládání a činnosti zemědělských komun a o zintenzívnění práce zásobovacích oddílů v jeleckém újezdu.

6. srpna

Lenin píše Dopis jeleckým dělníkům.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž pokračuje diskuse o návrzích dekretů k otázce zásobování. Na schůzi se projednávají rovněž další otázky.

V první polovině měsíce Lenin píše výzvu Soudruzi dělníci! Vzhůru do posledního, rozhodujícího boje!

Po 6. srpnu

Lenin vyslechl zprávu člena revoluční vojenské rady Východního frontu K. Ch. Daniševského o příčinách pádu Kazaně.

7. srpna

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají jednak návrhy dekretů o zabezpečení rudoarmějců a jejich rodin, o právech a povinnostech Ruského Červeného kříže, o realizaci vyhlášky o pojištění pro případ nezaměstnanosti a nemoci, jednak nařízení Nejvyšší národohospodářské rady o zákazu zdaňovat znárodněné podniky a sovětské instituce mimořádnými či jednorázovými daněmi, způsob se-

stavování denního pořadu zasedání rady lidových komisařů aj.

8. srpna Lenin se písemně obrací na A. D. Cjurupu s návrhy na organizování sklizňových oddílů a zintenzívnění jejich práce.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh vyhlášky o Nejvyšší národohospodářské radě aj.

Po 8. srpnu

Lenin píše dopis zástupci lidového komisaře zásobování N. P. Brjuchanovovi a dalším členům kolegia lidového komisariátu zásobování o realizaci dekretů k otázce zásobování a poukazuje na to, že hlavním úkolem lidového komisariátu zásobování je zapojit do boje o obilí dělnické masy.

9. srpna

Lenin jedná s předsedou Celoruské mimořádné komise J. Ch. Petersem o situaci v Nižním Novgorodu v souvislosti se zprávou o kontrarevolučním spiknutí; píše dopis nižněnovgorodskému sovětu s příkazem, aby provedl proti chystanému povstání mimořádná opatření.

Lenin jedná s vedoucím komise RLK na Severu M. S. Kedrovem a členem komise A. V. Ejdukem, kteří přijeli z Vologdy se žádostí o pomoc Archangelskému frontu; na Ejdukově seznamu požadavků frontu dává Lenin Nejvyšší vojenské radě dispozice, aby uvedené požadavky byly neprodleně splněny.

Lenin telegrafuje do Vologdy odpovědným pracovníkům archangelského guberniálního výkonného výboru (A. D. Metelevovi a dalším), že musí zůstat ve Vologdě, aby provedli přípravu k obraně města a boji proti kontrarevoluci.

Lenin pronáší na shromáždění v Sokolnickém obvodu projev na téma Pátý rok světových jatek.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají otázky zvýšení dětských přidělů v hladovějících oblastech, opatření odboru paliv Nejvyšší národohospodářské rady k zavedení přísnější kontroly výkupu dřeva prováděného lidovým komisariátem dopravy aj.

- 10. srpna* Lenin píše telegram členu penzského guberniálního výboru KSR(b) V. V. Kurajevovi, že je nutné co nejenergičtěji, nejrychleji a naprosto neúprosně potlačit povstání kulaků v Penzské gubernii. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; předkládá k projednání písemnou zprávu Prozatímního výboru pro organizaci státních strojírenských závodů. Na zasedání se projednává rovněž návrh dekretu o zřízení Polytechnického institutu v Ivanovu-Vozněnsku aj. Na zasedání si Lenin vyměňuje písemné poznámky s A. D. Cjurupou o nezbytných opatřeních k zajištění výkupu obilí.
- 11. srpna* Lenin podepisuje směrnici Nejvyšší vojenské radě o posílení Východního frontu.
- 12. srpna* V telegramu předsedovi prezidia penzského guberniálního sovětu A. J. Minkinovi Lenin radí využít potlačení kulackého povstání k tomu, aby bylo boháčům zkonfiskováno obilí a upevnila se moc vesnické chudiny v oblastech přilehlých k frontě. Lenin posílá telegram M. S. Kedrovovi do Vologdy s nařízením za každou cenu zorganizovat obranu Kotlasu. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, podává zprávu o hrdinné smrti J. Judina, velitele skupiny vojsk bojujících proti československým legiím. Na schůzi se rovněž projednává zpráva o činnosti komise pro vykládku v Moskvě, návrh typové koncesní smlouvy s cizími státními příslušníky aj.
- 12. nebo 13. srpna* Lenin telegrafuje do Penzy V. V. Kurajevovi s dotazem, aby mu sdělil, jaká opatření se dělají proti levým eserům; poukazuje na to, že je »velmi důležité shromáždit a uveřejnit fakta o účasti levých eserů v kulackém povstání«.
- 14. srpna* Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává schválení plných mocí Výboru pro pomoc osobám poškozeným bělogvardějským povstáním v Jaroslavli, žádost, aby byly lidovému komisariátu vnitra přiděleny prostředky na opatření proti

choleře, návrhy dekretů o peněžních prostředcích a výdajích místních sovětů, o zdanění podniků ve prospěch fondu pro zabezpečení rodin rudoarmějců, otázky zahraničního obchodu aj.

15. srpna

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají návrhy dekretů o povolávání obyvatelstva k výkonu vojenské služby, o mobilizaci některých závodů k výrobě potřeb pro armádu aj.

16. srpna

Lenin píše telegram do Jelce lidovému komisaři zemědělství S. P. Seredovi, že je nezbytné »zorganizovat všechno tak, aby byly postupně ve všech volostech shromážděny a odvezeny všechny přebytky obilí«.

Lenin píše návrh telegramu všem sovětům o svazku dělníků a rolníků.

Lenin se účastní zasedání moskevského výboru KSR(b), hovoří k otázkám tisku a distribuce listů Pravda a Izvěstija VCIK a zakládání skupin sympatizujících.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se jedná o vytvoření komise pro směnu zboží s Ukrajinou a projednává se návrh usnesení o vědeckotechnickém odboru Nejvyšší národohospodářské rady aj.

17. srpna

Lenin jedná s A. M. Ignatjevem o jeho vynálezu přístroje sloužícího ke korekci dělostřelecké protiletadlové palby, posílá ho k náčelníkovi operačního oddělení příslušného lidového komisariátu S. I. Aralovovi s listem, v němž žádá, aby Ignatjevovi byly vytvořeny podmínky pro práci.

Lenin píše telegram předsedovi výkonného výboru M. F. Boldyrevovi v Zadonsku ve Voroněžské gubernii a nařizuje co nejrozhodněji potlačit kulacké povstání.

19. srpna

Lenin jedná s francouzskou komunistkou Jeannou Labourbeovou o vytvoření organizace anglických a francouzských komunistů a o jejich činnosti na území Sovětského Ruska.

Lenin jedná s americkým novinářem R. Minorem a pak ho posílá ke G. V. Čičerinovi s listem, v němž

žádá o posouzení Minorova návrhu, aby mohl spolu s anglickým novinářem Ph. Pricem navštívit východní frontu.

Lenin píše telegram do Zdorovce v Orelské gubernii s poukazem na nutnost spojit nelítostné potlačení povstání kulaků a levých eserů s konfiskací veškerého obilí kulakům.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají obecné otázky zásobovací politiky, návrh dekretu o spojení všech ozbrojených sil republiky pod vedením lidového komisariátu vojenství, otázka pomoci osobám poškozeným bělogvardějci a interventy, návrh dodatku k dekretu RLK z 28. června 1918 o znárodnění průmyslových podniků aj.

Nejdříve

*19. a nejpozději
21. srpna*

Lenin jedná s předsedkyní penzského guberniálního výboru strany J. B. Bošovou o situaci v gubernii a na frontě 1. armády a píše pokyny lidovým komisariátům, aby uspokojily požadavky Penzské gubernie.

20. srpna

Lenin píše Dopis americkým dělníkům. V telegramu livenskému újezdnímu výkonnému výboru v Orelské gubernii vítá energická opatření k potlačení kulackého povstání v újezdě a poukazuje na nutnost organizovat vesnickou chudinu a konfiskovat obilí a majetek kulaků účastnících se povstání.

21. srpna

Lenin jedná s představiteli turkestánského ústředního výkonného výboru a pak je posílá do Nejvyšší vojenské rady s písemným doporučením projednat jejich žádost o vojenskou pomoc.

V telegramu astrachaňskému guberniálnímu výkonnému výboru Lenin nařizuje učinit opatření k zorganizování obrany Astrachaně.

Lenin píše telegram do Saratova lidovému komisaři V. N. Charlovovi s nařízením shromáždit přesnější údaje o množství přebytků obilí a odměnit premií volosti, které shromáždily a odvedly všechny přebytky obilí.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává nařízení o sovětské milici, otázky uvolnění prostředků pro lidový komisariát zdravotnictví na opatření proti epidemiím a pro lidový komisariát

obchodu a průmyslu na nákup zboží, zpráva o činnosti střediska Avtocentr a další otázky.

22. srpna Lenin jedná s německým internacionalistou J. Eckertem. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše návrh výnosu o cenách brambor.

23. srpna Lenin píše telegram do Dimitrova komisaři pro občanské záležitosti Tokmanovovi, v němž žádá podrobnou zprávu o potlačení kulackého povstání v Rogáčově a dává pokyny ke konfiskaci majetku kulaků, kteří se zúčastnili povstání, a k zakládání výborů vesnické chudiny.

Lenin má na shromáždění v Gorodském a Presněnském obvodu projev na téma *Za co bojují komunisté* (bolševici).

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o pracovních knížkách, zprávy o opatřeních Ústředního statistického úřadu k evidenci sklizně brambor, o opatřeních lidového komisariátu zásobování k včasnému výkupu brambor, o pevných cenách stanovených Nejvyšší národohospodářskou radou. Projednává se také návrh dekretu o pětiprocentní dani ukládané obchodním podnikům, průběh znárodňování zásob textilu v RSFSR a další otázky.

25. nebo 26. srpna Lenin přijímá komisaře lotyšské střelecké divize K. A. Petersona, který přináší zprávy o plánech účastníků spiknutí v čele s diplomatickým zástupcem Velké Británie R. Lockhartem proti Sovětskému Rusku.

26. srpna Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; předkládá návrh, aby bylo vyhověno žádosti mimořádného komisaře Murmansko-bělomořského kraje S. P. Nacarenuse o poskytnutí čtrnáctidenní dovolené. Na schůzi se projednává otázka doplnění Revoluční vojenské rady republiky, návrh dekretu, jímž se mobilizují do Rudé armády dělníci z Ivanovsko-vozněsenské a Kostromské gubernie, kteří dříve sloužili u dělostřelectva či v ženíjních a technických jednotkách, návrh usnesení, podle něhož měla být agitátorům dobrovolně odcházejícím na frontu zachována jejich mís-

ta v továrnách a průměrná mzda, návrh dekretu o poskytování slevy při přepravě obilí aj.

27. srpna

Lenin píše telegram lidovému komisaři zemědělství S. P. Seredovi s návrhem, aby k výmlatu obilí byly zorganizovány a vyslány do jeleckého újezdu oddíly moskevských dělníků.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, koriguje návrh dekretu o evidenci a rozdělování kovů. Na schůzi se projednává rovněž návrh dekretu o povolání námořníků do aktivní služby, otázky vojenské pomoci městu Groznému, financování těžby dřeva aj.

27. nebo
28. srpna

Lenin jedná s V. M. Smirnovem před jeho odjezdem do Stockholmu, kde má pracovat v tiskové kanceláři zplnomocněného zastupitelského úřadu RSFSR.

28. srpna

Lenin mluví na I. celoruském sjezdu školských a osvětových pracovníků.

29. srpna

Lenin jedná s finským dělníkem G. Roviem o situaci ve Finsku.

Lenin píše dopis do štábu vojenského námořnictva V. M. Altfaterovi, v němž žádá konkrétní a přesnou zprávu o přípravě ponorek k přepravě na Volhu a do Kaspického moře.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; přednáší referát k otázce sestavování zpráv o činnosti lidových komisariátů od 25. října (7. listopadu) 1917 a předkládá svůj návrh usnesení k této otázce. Na schůzi se projednává rovněž zpráva komise pro směnu zboží s Ukrajinou, návrh usnesení o sloučení Vojenské zdravotní správy s lidovým komisariátem zdravotnictví, návrh dekretu o mobilizaci lékařů, zubních lékařů, veterinářů, pomocného zdravotnického personálu, ošetřovatelů a farmaceutů, zpráva lidového komisariátu zásobování o výkupu brambor aj.

Lenin píše lidovým komisařům dopis s instrukcemi k sestavování zpráv o činnosti lidových komisariátů od 25. října (7. listopadu) 1917.

Před 30. srpnem Lenin jedná s O. V. Kuusinenem a Y. Sirolou o založení Komunistické strany Finska.

30. srpna

Lenin má na shromáždění v Basmanském obvodu projev na téma Dvě vlády (diktatura proletariátu a diktatura buržoazie).

Lenin má na shromáždění v Zamoskvorečském obvodu (v bývalém Michelsonově závodě) projev na téma Dvě vlády (diktatura proletariátu a diktatura buržoazie). Při odchodu ze závodu byl Lenin raněn eserskou teroristkou F. Kaplanovou.

8. září

Lenin obdržel telegram ze štábu 5. armády Východního frontu s přáním brzkého uzdravení. V telegrafické odpovědi Lenin poděkoval za přání a vyjádřil přesvědčení, že protisovětské akce Československého sboru, bělogvardějců a kulaků budou potlačeny.

11. září

Lenin posílá velitelství a vojskům Východního frontu pozdrav u příležitosti dobytí Kazaně.

Nejdříve

V odpověď na zprávu o dobytí Simbirsku posílá Lenin jménem všech pracujících blahopřání 1. armádě Východního frontu.

12. a nejpozději

18. září

16. září

Lenin se poprvé po své nemoci účastní zasedání ÚV KSR(b), na němž se projednávají otázky týkající se Celoruského odborového svazu zaměstnanců úvěrních ústavů (Banktrud), moskevské oblastní konference KSR(b), zasedání CÚVV, složení předsednictva Národohospodářské rady aj.

Nejdříve 16. září

Lenin jedná s členy ústředního byra komunistických organizací okupovaných oblastí a poukazuje na nutnost v širším měřítku rozvíjet agitační práci mezi vojáky okupačních vojsk.

17. září

Lenin píše dopis předsednictvu konference proletářských kulturních a osvětových organizací. Lenin poprvé po své nemoci řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zpráva vyšetřovací komise o odboru zásobování zemědělství výrobními nástroji, protest státní kontroly proti zavedení nových mzdových sazeb pro vojáky z povolání bez jejich předběžného schválení radou lidových komisa-

řů a další otázky. Během zasedání si Lenin dopisuje s lidovým komisařem financí N. N. Krestinským o činnosti komise pro vypracování návrhu dekretu o naturální dani.

18. září

Lenin připisuje poznámku k oficiálnímu bulletinu o jeho zdravotním stavu: »Vzhledem k tomuto bulletinu a skutečnosti, že se sám cítím dobře, snažně prosím, aby lékaři nebyli znepokojováni telefonáty a dotazy.«

V telegramu do Petrohradu Lenin zdraví 400 dělníků, kteří absolvovali školení pro velitele Rudé armády.

Lenin vyslechl zprávu N. D. Vinogradova o budování pomníků.

V telegramu lidovému komisaři školství a osvěty A. V. Lunačarskému do Petrohradu projevuje Lenin rozhořčení nad nečinností osob odpovědných za plnění plánu monumentální propagandy.

Lenin přijímá předsedu sergačského újezdního výboru KSR(b) Nižněnovgorodské gubernie M. N. Sanajeva, jedná s ním o situaci na vesnici a posílá ho do redakce Pravdy s dopisem, ve kterém žádá, aby Sanajevova zpráva byla zaznamenána a uveřejněna.

19. září

Lenin jedná s členem uralského sovětu a uralského výboru KSR (b) A. P. Spundem o V. K. Bljucherovi a požaduje informace o Bljucherovi a o hrdinném pochodu rudoarmějských oddílů uralských dělníků pod jeho vedením.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh usnesení o realizaci finanční dohody s Německem z 27. srpna 1918, postup znárodnování a likvidace úvěrních institucí aj.

Před 20. zářím

Lenin jedná s A. G. Šljapnikovem o situaci na severním Kavkazu.

20. září

Ve 202. čísle Pravdy vychází Leninův článek O charakteru našich novin.

Lenin píše dopis Soudruhům železničářům na trati Moskva—Kyjev—Voroněž, dále dopis V. V. Vorovskému do Stockholmu, A. A. Ioffemu do Berlína

a J. A. Berzinovi do Bernu o nutnosti bojovat proti Kautského teoretické vulgarizaci marxismu.

21. září Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; při projednávání otázky zdanění zemědělců naturální daní si dělá číselné výpočty, píše osnovu svého projevu, připomínky k návrhu dekretu a jeho hlavní teze. Na zasedání se rovněž projednává zrušení smluv uzavřených vládou bývalé Ruské říše a prolongace lhůty pro zrušení ruského občanství.
22. září Lenin píše Dopis rudoarmějcům, kteří dobývali Kazan.
23. září Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, vyslovuje se ke zprávám o činnosti lidových komisariátů. Na schůzi se projednává rovněž návrh dekretu o fondu dětské výživy, otázka dotací pro Nejvyšší národohospodářskou radu na krytí mimořádných potřeb zbrojních závodů, návrh dekretu o svátečních dnech a další otázky.
24. nebo
25. září Lenin jede na zotavenou do Gorek.
- Po 25. září Lenin jedná s holandským komunistou inženýrem S. Rutgersem, který přijel z USA přes Japonsko a Sibiř, o dělnickém a socialistickém hnutí v Americe, Japonsku a v Holandsku.
- V září Lenin hovoří s A. M. Gorkým.
1. října Lenin píše dopis J. M. Sverdlovovi a L. D. Trockému, v němž navrhuje svolat v souvislosti s rozmachem revolučního hnutí v Německu společné zasedání CÚVV, moskevského sovětu, obvodních sovětů a odborových svazů a nastiňuje hlavní teze rezoluce tohoto zasedání.
2. října Lenin píše Dopis společnému zasedání CÚVV a moskevského sovětu se zástupci závodních výborů a odborových svazů.

- Před 9. říjnem* Lenin začíná pracovat na brožůře Proletářská revoluce a renegát Kautsky.
- 9. října* Lenin píše stať Proletářská revoluce a renegát Kautsky.
- 10. října* Lenin píše lidovému komisaři zahraničních věcí G. V. Čičerinovi nebo jeho náměstkovi L. M. Karachanovi o tom, aby bylo do Berlína zasláno (pro A. A. Ioffeho, V. V. Vorovského a J. A. Berzina) 12 výtisků Pravdy se statí Proletářská revoluce a renegát Kautsky; zároveň v dopisu žádá o přeložení této stati a její knižní vydání.
V dopisu G. V. Čičerinovi a L. M. Karachanovi podporuje Lenin jejich návrh na zaslání nóty prezidentu USA W. Wilsonovi týkající se úlohy USA při organizování protisovětské intervence a rozpoutávání občanské války v Sovětském Rusku a nastiňuje hlavní teze této nóty.
- 12. října* Lenin píše dopis předsednictvu moskevského sovětu. Vyjadřuje v něm rozhořčení nad usnesením, jímž se toto předsednictvo zříká odpovědnosti za výzdobu Moskvy pomníky význačných osobností revolučního hnutí k výročí Říjnové revoluce.
- Nejpozději
15. října* Lenin se vrací z Gorek do Moskvy.
- 15. října* Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše návrhy k usnesení, jímž se lidovému komisariátu zásobování přidělují prostředky pro výbory vesnické chudiny, a návrh usnesení o výkupu dřeva. Na zasedání se projednávají rovněž další otázky.
- 16. října* Lenin pořádá poradou s delegáty II. sjezdu Komunistické strany Ukrajiny (bolševiků) v předvečer jeho zahájení v Moskvě.
- 17. října* Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; mluví k projednávanému dekretu o německých kolonistech v Povolží.

18. října Lenin píše dopis členům skupiny Spartakus, v němž vyslovuje přání všeho nejlepšího německým internacionalistům. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o zřízení konzulátů, možnost zprostit vojenské služby některé horníky uhelných dolů a dělníky pracující při těžbě dřeva, návrh dohody s Německem o občanství osob narozených v Kuronsku, Estonsku, Livonsku a Litvě aj.
19. října Lenin jedná s náměstkem lidového komisaře pro národnostní záležitosti S. S. Pestkovským o stranické práci na území okupovaném Němci. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zdanění zemědělců naturální daní ve formě odvádění části zemědělských produktů, zpráva komise k otázce německých kolonistů aj.
20. října Lenin píše telegram vrchnímu veliteli ozbrojených sil republiky I. I. Vacetisovi s nařízením učinit co nejenergičtější opatření k urychlenému dobytí iževského a votkinského závodu.
- V druhé polovině října, nejpozději 22. října* Lenin píše výboru Odborového svazu sovětských novinářů přihlášku se žádostí o přijetí za člena svazu.
22. října Lenin se účastní zasedání ÚV KSR(b)*. Při jednání o nadcházejícím sjezdu sovětů je schváleno, že Lenin přednese projev k výročí nastolení sovětské moci a k mezinárodní situaci. Na zasedání se projednávají i další otázky. Lenin referuje na společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu, závodních výborů a odborových svazů; na zasedání je schválena rezoluce navržená Leninem.

* Z tohoto období se některé materiály ÚV KSR(b) nezachovaly. V protokolech z tohoto a následujících zasedání (22. a 25. října, 17. a 19. prosince 1918, 16. ledna, 4. a 5. února 1919) chybí prezenční listina. Ze studia protokolů ze zasedání ÚV a dalších dokladů je však patrné, že Lenin se až na několik výjimek pravidelně zúčastňoval všech zasedání ÚV KSR(b).

Lenin píše předmluvu k druhému vydání své brožury Politické strany v Rusku a úkoly proletariátu.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše poznámky k příštímu zasedání RLK. Na zasedání se projednává návrh dekretu a nařízení o jednorázové mimořádné revoluční dani, návrh dekretu o zřízení finančních odborů guberniálních a újezdních výkonných výborů sovětů aj.

23. října

Lenin jedná s J. V. Stalinem, který přijel z Carycinu, o situaci na jižní frontě.

Lenin píše jménem ústředního výboru KSR(b) telefonogram do Berlína A. A. Ioffemu s žádostí, aby předal nejvřelejší pozdravy K. Liebknechtovi u příležitosti jeho propuštění z vězení.

24. října

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o výměně vojenských pušek ráže 7,62 mm, jež jsou ve výzbroji vojenských jednotek podřízených lidovým komisariátům (kromě lidového komisariátu vojenství), strážních a dalších jednotek a oddílů, za pušky jiné ráže; dále se projednává situace na železnici a otázka vzájemných vztahů mezi lidovým komisariátem dopravy a ostatními lidovými komisariáty republiky aj.

25. října

Lenin se účastní zasedání ÚV KSR(b), na němž se projednávají otázky stranických organizací v armádě, otázka Ukrajiny aj.

26. října

Lenin jedná se zástupci moskevských organizací, kteří nestihli nakoupit obilí ve lhůtě stanovené usnesením moskevského sovětu o volné přepravě půldruhého pudu potravin na osobu, posílá je k náměstkovi lidového komisaře zásobování N. P. Brjuchanovovi s listem, v němž ho žádá, aby jim pomohl.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; v souvislosti s projednáváním zprávy V. I. Něvského o situaci na železnici píše poznámky k usnesení o této otázce. Na schůzi se projednává rovněž otázka anulování státních záúčtových papírů, návrh dekretu o mimořádné jednorázové dani, návrh na zdanění zemědělců naturální daní aj.

27. října Lenin jedná se skupinou petrohradských dělníků z Vyborgského obvodu, odvelených k Jižnímu frontu, kteří si mu stěžují na byrokratické průtahy v moskevském sovětu; posílá je do moskevského sovětu s listem, v němž žádá, aby byli okamžitě přijati a rovněž aby byl odstraněn formalismus v přijímání návštěvníků v moskevském sovětu.
28. října Lenin podepisuje telegram uralské národohospodářské radě v Permu s pokynem, aby vedení Bereznikovského závodu okamžitě začalo budovat závod na získávání radia.
29. října Lenin jedná s delegací I. sjezdu Komunistického svazu mládeže Ruska; píše list J. M. Sverdlovovi se žádostí o materiální pomoc pro tuto organizaci. Lenin jedná s členem kolegia lidového komisariátu zásobování A. I. Sviděským o zřízení dělnické »kontrolní a rekviziční inspekce« a o tom, že k tomu mají být využiti dělníci z výkupních orgánů. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na kterém se projednává návrh dekretu, jímž se ukládá obyvatelstvu odevzdat zbraně všeho druhu, návrh nařízení, jímž se zřizují při lidovém komisariátu práce odbory pro rozmísťování pracovních sil, otázky jednorázových revolučních daní ukládaných místními sověty, uvolnění prostředků Nejvyšší národohospodářské rady na krytí výdajů spojených s průmyslovým zpracováním brambor.
31. října Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o zřízení finančních odborů guberniálních a újezdních výkonných výborů sovětů, návrh usnesení o sociálním zabezpečení pracujících, návrh dekretu o sloučení různých finančních úřadů s institucemi Národní banky, dekret o zřízení mimořádné dopravní komise a další otázky.
- Koncem října Lenin podepisuje svolání ÚV KSR(b) adresované skupině Spartakus v Německu a Komunistické straně Rakouska.
1. listopadu Lenin informuje dopisem J. A. Berzina ve Švýcarsku,

že mu posílá část textu brožury Proletářská revoluce a renegát Kautsky, a žádá, aby byla urychleně zadána k překladu a aby ve francouzském vydání knihy Stát a revoluce byla do předmluvy vydavatele pojata kritika K. Kautského a E. Vanderveldeho.

2. listopadu

Lenin píše náčrt tezí usnesení o přísném dodržování zákonů a navrhuje, aby je ÚV KSR(b) zásadně schválil a uložil lidovému komisariátu spravedlnosti zformulovat je jako dekret.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; vystupuje mimo pořad s provoláním CÚVV a RLK adresovaným pracujícím Rakouska-Uherska; během projednávání otázky státních skladů textilu a textilní konfekce píše poznámky k této věci a koriguje a doplňuje příslušný návrh usnesení. Na schůzi se projednává rovněž otázka přidělení prostředků Nejvyšší národohospodářské radě na zavedení státního textilního monopolu, zásady sestavování a plnění státního rozpočtu příjmů a výdajů RSFSR pro první polovinu roku 1919, rozpočet příjmů a výdajů za druhé pololetí 1918, dekret o vytvoření zvláštního fondu pro rozvoj zemědělství, zpráva o palivu aj.

*Mezi 2. a
6. listopadem*

Lenin diskutuje s dopisovatelem anglického listu The Manchester Guardian Ph. Pricem o mezinárodní situaci Sovětské republiky.

3. listopadu

Lenin pronáší z balkónu moskevského sovětu projev na manifestaci na počest revoluce v Rakousku-Uhersku.

*Před
5. listopadem*

Lenin jedná s členem revoluční vojenské rady 2. armády Východního frontu C. I. Gusevem a žádá ho, aby rudoarmějcům 2. armády vyřídil, že ke dni výročí Říjnové revoluce očekává zprávu o dobytí Iževska.

5. listopadu

Lenin podepisuje radiotelegram všem vojenským komisařům, vojenským instruktorům, velitelům armády a všem sovětům, že Německo přerušilo diplomatické styky se Sovětským Ruskem.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž

se projednává postup při publikování dekretů a usnesení RLK v listu Izvěstija VCIK, otázky společného vydávání dokumentů jednotlivých komisariátů, fondu dětské výživy aj.

6. listopadu Lenin má projev k výročí Říjnové revoluce na prvním zasedání VI., mimořádného celoruského sjezdu sovětů dělnických, rolnických, kozáckých a rudoarmějských zástupců.
Lenin pronáší projev k výročí Říjnové revoluce na slavnostním zasedání Celoruské ústřední rady odborů a moskevské odborové rady a na večeru moskevského Proletkultu.
6. nebo 7. listopadu Lenin mluví na shromáždění dělníků bývalého Michelsonova závodu.
7. listopadu Lenin má projev při odhalení Marxova a Engelsova pomníku na náměstí Revoluce; odhaluje pamětní desku bojovníkům Říjnové revoluce na Rudém náměstí a pronáší projev.
Lenin má projev na slavnostním shromáždění pracovníků Celoruské mimořádné komise.
Lenin telegraficky odpovídá veliteli 2. armády, blahopřeje rudoarmějcům k dobytí Iževska a zdraví je u příležitosti výročí Říjnové revoluce.
8. listopadu Lenin má projev o mezinárodní situaci na druhém zasedání VI. celoruského sjezdu sovětů.
Lenin mluví na poradě delegátů výborů vesnické chudiny z centrálních gubernií.
- V noci z 9. na 10. listopad Lenin píše spěšný telegram orelskému a kurskému guberniálnímu výkonnému výboru a guberniálním výborům strany, v němž sděluje, že v Německu vypukla revoluce a moc převzali dělníci a vojáci a že je třeba učinit veškerá opatření, aby o tom byli informováni němečtí vojáci na Ukrajině.
10. listopadu Lenin píše Telegram všem sovětům, všem, všem a telefonogram do Petrohradu o zprávách došlých v noci na 10. listopad a oznamujících vítězství revoluce v Německu a požaduje, aby o tom bylo vyrozuměno

všechno obyvatelstvo a němečtí vojáci ve všech pohraničních oblastech.

Radiotelegramem všem pohraničním sovětům Lenin informuje o postupu revoluce v Německu a nařizuje, aby všemi dostupnými prostředky byly tyto zprávy sděleny německým vojákům.

Lenin dokončuje práci Proletářská revoluce a renegát Kautsky.

Lenin má u příležitosti otevření klubu Říjnové revoluce v Chamovnickém obvodu projev o současné situaci.

Po 10. listopadu Lenin píše přílohu II. k práci Proletářská revoluce a renegát Kautsky — Nová Vanderveldova kniha o státu.

Lenin poskytuje interview americkému novináři R. Minorovi před jeho odjezdem do Německa.

11. listopadu Lenin vystupuje na večeru moskevských komunistů ve Velkém divadle s projevem o mezinárodní situaci. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; informuje o revolučních událostech v Německu. Na zasedání se projednává otázka přidělení prostředků komisariátu námořnictví na zahájení prací v ižorském a obuchovském závodě aj.

12. listopadu Lenin jedná s delegáty VI. celoruského sjezdu sovětů za 11. severokavkazskou armádu O. M. Leščinským a A. I. Jakovlevem, kteří žádají výzbroj a výstroj pro armádu, ptá se jich na G. K. Ordžonikidzeho a slibuje jim, že ještě týž den předloží jejich požadavky ÚV strany.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; při projednávání návrhu dekretu o organizaci zásobování píše bod »a« a, teze k bodu »b« usnesení. Na schůzi se projednává rovněž zpráva o činnosti Celoruské mimořádné komise, návrh dekretu o povolávání lékařů k aktivní vojenské službě, návrh dekretu o vyplacení mezd dělníkům a zaměstnancům soukromých, znárodněných i státních podniků, které byly na okupovaném území aj.

13. listopadu Lenin píše telegram předsedovi organizace KSR(b) Ivanovovi do Uněče v Černigovské gubernii, v němž

děkuje za pozdravy od zástupců revolučních německých vojáků, delegátů lyščičenského sovětu, německé stranické organizace a velitele Bogunského pluku N. A. Šcorse a vyjadřuje přání, aby se němečtí vojáci podíleli na osvobození Ukrajiny.

Lenin píše telegram orelskému guberniálnímu výboru KSR(b) s příkazem, aby německé vojáky ve všech opěrných bodech hraničících s Ukrajinou informoval o pozdravném telegramu, který Lenin obdržel z Uněče od revolučně smýšlejících německých vojáků, a vyzval je, aby pomohli osvobodit Ukrajinu.

14. listopadu V Pravdě č. 246 vychází usnesení CÚVV o anulování brestlitevské smlouvy, podepsané Leninem a Sverdlovem.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; informuje o mezinárodní situaci. Na zasedání se rovněž projednávají otázky přidělení 500 miliónů rublů mimořádné komisi pro zásobování Rudé armády a 100 miliónů rublů lidovému komisariátu obchodu a průmyslu na nákup nejpotřebnějších předmětů v zahraničí.

15. listopadu Lenin píše telegram do Serpuchova vrchnímu veliteli I. I. Vacetisovi s žádostí, aby »příznivě rozhodl« o návrhu ústředního byra komunistických organizací okupovaných oblastí při ÚV KSR (b) zformovat polský a litevský úderný batalión.

16. listopadu Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; během projednávání zprávy o vykládce vlaků přijíždějících do Moskvy píše předsedovi moskevského sovětu L. B. Kameněvovi o nutnosti zmobilizovat *všechny* síly k vykládce vagonů. Na zasedání se projednává rovněž státní rozpočet příjmů a výdajů na červenec až prosinec 1918, návrh dekretu o rozpočtu na červenec až prosinec 1918, zpráva o přidělech papíru a rychlejším vydávání novin, otázka přidělení prostředků Moskevskému ústřednímu dělnickému družstvu na zřízení frontových prodejen pro rudoarmějce aj.

Nejdříve Lenin přijímá delegaci sjezdu zástupců úvěrních družstev — akcionáře Moskevské národní (družstevní) banky.

16. a nejpozději

18. listopadu

- 19. listopadu* Lenin má projev na I. celoruském sjezdu dělnic. Lenin čte návrh komisaře pobočky Národní (Státní) banky pro Severní oblast, který se týká oslavy výročí vydání dekretu o znárodnění soukromých bank. Lenin na tento návrh připsal, že už bylo oslav dost. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše návrh usnesení o zamítnutí dekretu, předloženého lidovým komisariátem sociální péče, o ponechání dětských domovů v jeho správě. Na zasedání se projednává rovněž otázka municipalizace a znárodnění soukromého obchodu, návrh usnesení o zastavení novin za účelem úspory papíru a další otázky.
- 20. listopadu* Lenin píše článek Cenná přiznání Pitirima Sorokina. Lenin pronáší projev na schůzi, kterou uspořádal moskevský výbor KSR(b) a preseňský obvodní výbor strany na jeho počest jako vůdce komunistické strany a hlavy sovětské vlády.
- Po 20. listopadu* Lenin vyslechl zprávu M. S. Kedrova o vykládce v moskevském železničním uzlu.
- 21. listopadu* Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; předkládá dodatky k návrhu dekretu O organizaci zásobování obyvatelstva všemi potravinami a předměty pro osobní potřebu a pro domácnost a pozměněný návrh dekretu, jímž se povolují Revoluční vojenské radě vydaje ve výši 50 miliónů rublů na opatření spojená s mimořádnou vojenskou situací v Litvě, Bělorusku a Polsku. Na zasedání se projednávají rovněž otázky zajištění autodopravy pro Rudou armádu, návrhy dekretů o poštovní a telegrafní službě aj.
- 23. listopadu* Lenin jedná s indickou delegací, která mu předala pozdravné poselství Sovětskému Rusku od národů Indie. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává činnost Ústředního kolegia pro záležitosti zajatců a uprchlíků, návrh nařízení o obnovení zásobovací činnosti v oblastech osvobozených od okupantů, návrhy dekretů o svátcích a dnech pracovního volna v Sovětské republice, o reorganizaci pojištění v Rusku a další otázky.

24. listopadu Lenin má projev na shromáždění železničářů moskevského uzlu.
Lenin mluví na shromáždění u příležitosti Dne rudých důstojníků.
- Nejdříve*
24. listopadu Lenin přijímá delegáty frakce komunistů zásobovacího odboru moskevského sovětu.
26. listopadu Lenin pronáší projev na schůzi zmocněnců Moskevského ústředního dělnického družstva.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává ustavení nejvyšší komise telegrafních spojů a dekret, jímž se prohlašují vědecká, literární, hudební a umělecká díla za majetek státu. Poté probíhá diskuse k všeobecné vyhlášce o rekvizicích, k otázce realizace desetimiliardové daně aj.
27. listopadu Lenin má na schůzi moskevských stranických pracovníků přednášku o vztahu proletariátu k maloburžoazní demokracii; pronáší závěrečné slovo k přednášce.
28. listopadu Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; v souvislosti s projednáváním stavu vojenské zdravotnické služby v RSFSR prohlíží přehled o počtu míst v evakuačních střediscích, připisuje k němu číselné výpočty a poznámky. Na zasedání se projednává rovněž otázka vyhlášení stanného práva na železnicích republiky, zasahování vojenských jednotek do výkupu aj.
29. listopadu Lenin podepisuje telegramy nižněnovgorodskému guberniálnímu zásobovacímu odboru, guberniálnímu vojenskému komisaři a národohospodářské radě o zásobování nižněnovgorodské radiolaboratoře potravinami a stavebním materiálem.
Lenin jedná se zástupci čínských dělníků v Rusku Lao-Siu-džouem a Čžan-In-čunem.
Lenin mluví přímou telefonní linkou s předsedou orelského guberniálního výkonného výboru a členem guberniálního výboru KSR(b) B. M. Volinem a dává pokyny týkající se sjezdu sovětů vojenských zástupců německé armády na Ukrajině, který je svoláván do Gomelu.
Lenin doplňuje a podepisuje telegram vrchnímu veli-

teli I. I. Vacetisovi o podpoře sovětských vlád na území Lotyšska, Estonska, Ukrajiny a Litvy vojsky Rudé armády.

30. listopadu Lenin podepisuje usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru o ustavení Rady dělnické a rolnické obrany.

Na podzim Lenin přijíždí do železničních dílen Kurské dráhy a hovoří s dělníky. Poté má projev na shromáždění železničářů.

1. prosince Lenin řídí první zasedání Rady dělnické a rolnické obrany; v souvislosti s projednáváním otázek dopravy a paliva se za Leninova předsednictví ustavují komise Rady obrany. Na zasedání se projednává rovněž zásobování, mobilizace technických sil, Nejvyšší vojenská inspekce aj.

2. prosince Lenin se účastní porady o vzájemných vztazích Celoruského odborového svazu zaměstnanců úvěrních ústavů (Banktrud) se svazem zaměstnanců Národní banky (Banksotrud) a o svolání ustavujícího sjezdu bankovních zaměstnanců.

Lenin řídí zasedání komise Rady obrany pro palivo, píše si poznámky k projednávaným problémům a seznam praktických opatření k získání paliva, návrhy usnesení k organizačním otázkám a k těžbě dřeva.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají návrhy dekretů o zřízení odborů mezinárodní propagandy při CÚVV, o svátcích, o znárodnění družstevní Národní banky a o uvěřování družstev, otázka znárodnění zahraničních bank aj.

3. prosince Lenin řídí zasedání komise Rady obrany pro otázky faktické kontroly, vystupuje v diskusi, píše koncept návrhu a návrh usnesení o využití státní kontroly. Lenin řídí zasedání komise Rady obrany pro činnost Celoruské mimořádné komise v dopravě, píše podklady k návrhu usnesení.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává předání všech obchodních lodí Hlavní správě vodní dopravy, vydání populární čítanky

o ústavě a zákonodárství RSFSR, přeměna Velkého kremelského paláce v muzeum, dekret o peněžních prostředcích a výdajích místních sovětů aj.

4. prosince

Lenin píše dopis jednomu z vedoucích činitelů Italské socialistické strany G. M. Serratimu a vyjadřuje naději, že v Itálii se podobně jako v ostatních zemích Dohody blíží proletářská revoluce.

Lenin řídí zasedání Rady obrany; koncipuje návrhy k urychlení tempa a zvýšení objemu výkupu potravin. Na zasedání se projednává rovněž problematika zavedení třetí směny v tulských muničních a zbrojních závodech, opatření ke kontrole spotřeby munice na frontě, nezbytnost mobilizovat všechny osoby schopné vykonávat velitelské funkce aj.

5. prosince

Lenin řídí zasedání komise Rady obrany pro municí, několikrát vystupuje v diskusi, píše poznámky o situaci v tulském muničním závodě, koncept usnesení o zvýšení výroby munice a nástin plánu na rok 1919. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; v souvislosti s projednáváním Nařízení o organizaci dělnické zásobovací inspekce píše koncept usnesení RLK k této otázce a poznámky k návrhu Nařízení. Na zasedání se projednávají rovněž návrhy usnesení o veliteli armády, která je složkou frontu, o veliteli frontu a o vrchním veliteli všech ozbrojených sil republiky, dekret o zrušení cla na potravinářské výrobky dovážené ze zahraničí, otázky průmyslové statistiky aj.

*Nejpozději
6. prosince*

Lenin píše poznámky k návrhu usnesení ÚV KSR(b) o svolání celoruského sjezdu bankovních zaměstnanců.

7. prosince

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; předkládá návrh na jmenování zvláštního dopisovatele, který by prostřednictvím novin seznamoval veřejnost s činností RLK. Na zasedání se projednávají rovněž návrhy dekretů o mobilizaci bývalých důstojníků do Rudé armády, o uznání nezávislosti Estonské sovětské republiky a další otázky.

8. prosince

Lenin pronáší projev na moskevském guberniálním

sjezdu sovětů výborů vesnické chudiny a okresních výborů KSR(b).

Lenin řídí zasedání Rady obrany; podává zprávu o kontrole chodynského skladu moskevského oblastního zásobovacího výboru; píše poznámky k otázce výstroje a výzbroje deseti formujících se divizí a jejich zásobení potravinami. Na zasedání se projednává rovněž zpráva o zajištění potravin pro pracující v tulských závodech, návrh usnesení proti lokálnímu patriotismu a byrokratickým průtahům, otázka mobilizace obyvatelstva na lesní práce aj.

9. prosince

Lenin má projev na večerním zasedání III. sjezdu dělnických družstev.

10. prosince

Lenin řídí zasedání kontrolní komise Rady obrany a třikrát diskutuje při projednávání zprávy o plnění usnesení komise z 3. prosince.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; informuje o zprávě ivanovsko-vozněsenského guberniálního výkonného výboru z 2. prosince, týkající se obtížné zásobovací situace v gubernii. Na zasedání se projednává rovněž povolení k nákupu potravin mimo přiděl pro moskevské dělnické organizace, povolání zástupců petrohradských a moskevských dělníků do lidového komisariátu zásobování, přidělení prostředků na propagandu mezi válečnými zajatci z řad intervenčních vojsk, návrh dekretu o mobilizaci odborníků a organizování propagace sovětského zřízení aj.

11. prosince

Lenin přednáší projev na I. celoruském sjezdu zemědělských odborů, výborů vesnické chudiny a komun.

Lenin posílá V. D. Bončovi-Brujevičovi brožuru s usnesením VI., mimořádného celoruského sjezdu sovětů o dodržování zákonů, ukládá mu opatřit ji »srozumitelnějším, výraznějším a údernějším« titulkem a brožuru urychleně vydat.

Lenin řídí zasedání Rady obrany; podává informaci o mandátech pro členy kontrolních a revizních skupin a o mimořádných opatřeních k lepšímu zásobování potravinami. Na zasedání se projednává rovněž zavedení pořádku do železniční dopravy, zpráva o za-

vedení prémiováných a úkolových prací na železnici, o zásobování některých kategorií dělníků potravinami a předměty denní potřeby aj.

- 12. prosince* Lenin píše Koncept předpisů o řízení sovětských institucí.
Píše návrh usnesení ÚV KSR(b) o evidenci členů strany.
Předsedá zasedání rady lidových komisařů, koncipuje usnesení a diskutuje ke zprávě týkající se realizace dekretu o mimořádné desetimiliardové dani a naturální daně; vystupuje v diskusi k problematice jednotného tarifu osobní dopravy. Na zasedání se projednávají také další otázky.
- 13. prosince* Lenin telegraficky informuje předsedu Revoluční vojenské rady republiky L. D. Trockého, že Perm je v nebezpečí, navrhuje vyslat tam posily a seznámit revoluční vojenskou radu Východního frontu s tím, jak nesmírně důležité je udržet kyzelovský okres, zásobující uhlím továrny a uralskou železnici.
- Nejpozději*
14. prosince Lenin jedná se zástupci Svazu zaměstnanců obchodu a průmyslu o municipalizaci obchodu.
- 14. prosince* Lenin přednáší projev na dělnické konferenci Preseňského obvodu.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; dvakrát diskutuje při projednávání otázky zrušení pevných cen brambor; koncipuje návrh usnesení o financování Hlavního výboru pro textilní průmysl. Na zasedání se projednává otázka zakládání zemědělských hospodářství městskými sověty a průmyslovými podniky aj.
- 15. prosince* Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednávají obilní zásoby na železnicích a v silech, otázky politické agitace a vysílání komisařů do formujících se divizí, zprávy o simbirském a sormovském municiálním závodě, o přidělování nafty aj.
- 16. prosince* Lenin dává příkaz lidovému komisaři vnitra G. I. Petrovskému, aby na základě stížnosti rolníků z vesnice Budilovo v ljubimském újezdu Jaroslavské gubernie

bezodkladně nařídil co nejpřísněji vyšetřit jednání předsedy výboru vesnické chudiny.

- Před*
17. prosincem Lenin píše bod 3 o Marxově pojetí otázky z roku 1852 pro II. kapitolu knihy Stát a revoluce.
- 17. prosince* Lenin píše předmluvu k druhému vydání knihy Stát a revoluce.
Lenin posílá finskému komunistovi O. S. Pukkemu pro finské vydání knihy Stát a revoluce dodatky, které napsal k druhému vydání této knihy.
Lenin se účastní zasedání byra ÚV KSR(b), na kterém se jedná o nadcházejícím sjezdu strany a práci komise pro vypracování programu strany, o rezoluci sjezdu zemědělských odborů, o práci na Sibiři, odborovém sjezdu aj.
- Nejpozději*
18. prosince Lenin vyslechl zprávu člena revoluční vojenské rady Jižního frontu I. I. Chodorovského o situaci na frontě; potom volá na výzvu přímou linkou předsedu petrohradského sovětu G. J. Zinovjeva a požaduje posily pro Jižní front.
- 18. prosince* Lenin řídí zasedání Rady obrany; diskutuje k otázce zjištění početního stavu armády v souvislosti se zdroji, které země má, k hlášení Celoruské evakuační komise o evidenci jejího vojenského majetku (píše návrh usnesení k této otázce) a ke zprávě o sormovském závodě. Na zasedání se jedná rovněž o stavu zdravotnické služby na Jižním frontu, projednávají se návrhy dekretů o zásobování armády koňmi a o obstarání ubikací pro Rudou armádu, otázky dílen na opravu zbraní, přidělování nafty, výstavby velkého závodu na výrobu děl v Caricynu aj.
- 19. prosince* Lenin se účastní zasedání byra ÚV KSR(b), na němž se projednávají otázky vojenské kontroly, politické práce na frontě, zavedení vojenské inspekce, práce komunistů na frontě aj.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o evidenci a mobilizaci technických sil RSFSR, stanovení lhůty pro uložení

naturální daně v některých oblastech, práce mezire-sortní porady při lidovém komisariátu financí týkající se jednotného systému účtování a jiné otázky.

20. prosince V 227. čísle Pravdy vychází Leninův článek Památce soudruha Prošjana.
21. prosince Lenin píše lidovému komisaři N. N. Krestinskému dopis o tom, aby byl zjištěn a předán soudu ten, kdo zavinil byrokratické průtahy při převodu peněz z moskevské pobočky Národní banky výboru pro lesní hospodářství Nejvyšší národohospodářské rady, žádá o sdělení, zda byl viník zjištěn, kdo to jmenovitě je a kdy byly peníze vydány.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; mluví k uzavření dohody mezi Nejvyšší národohospodářskou radou a Ústředním statistickým úřadem o uveřejnění vyhlášky týkající se průběžné státní průmyslové statistiky. Na zasedání se projednává rovněž návrh dekretu o uznání Estonské, Lotyšské a Litevské sovětské republiky aj.
22. prosince Leninův dopis Dělníkům Rudé Presni, který byl napsán k třináctému výročí ozbrojeného povstání v Moskvě v prosinci 1905, byl uveřejněn v 63. čísle listu Kommunar. (V 222. čísle listu Bědnota z 24. prosince 1918 byl uveřejněn pod titulkem Hrdinství preseňských dělníků.)
Lenin řídí zasedání Rady obrany; diskutuje k projednávané zprávě o množství obilí na železnicích a píše koncept rezoluce k této věci; koncipuje návrh rezoluce k problému výstroje železničních dělníků. Na zasedání se rovněž projednává zpráva L. B. Krasina o simbirském a iževském závodě, o zavedení třetí směny v tulském závodě aj.
23. prosince Lenin píše článek O »demokracii« a diktatuře.
Podepisuje telefonogram vrchnímu veliteli I. I. Vacetisovi, v němž žádá zprávy o bojích v prostoru Balášova, o příčinách nesplnění rozkazu vrchního velitele dobýt Orenburg a o opatřeních k zabezpečení situace v prostoru Permu.

24. prosince Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají návrhy dekretů o likvidaci soukromých pozemkových bank, o zabezpečení rodin rudoarmějců aj.

25. prosince Lenin přednáší projev na II. celoruském sjezdu národohospodářských rad.

Lenin píše dopis předsedovi tverského guberniálního výkonného výboru D. A. Bulatovovi s příkazem vyšetřit situaci v pervitinské volosti a učinit nezbytná opatření v souvislosti se stížností učitelky V. S. Ivanovové, že ve výboru vesnické chudiny získaly převahu živly nepřátelské sovětské moci.

Lenin píše telegram Radě komun Severní oblasti, v němž nařizuje bezodkladně skoncovat se všemi pokusy porušit nebo obejít dekret RLK z 21. listopadu o organizaci zásobování, znovu zřídit zrušená a znárodněná výrobní družstva, vrátit jim zboží a začlenit je do distribuční sítě.

Lenin jedná se zástupcem melekeského újezdního výboru KSR(b) v Samarské gubernii Verjaskinem o zásobách obilí v oblasti Melekes-Bugulma na volžsko-bugulmské železniční trati a o jejich nezbytném urychleném odvozu.

Lenin řídí zasedání Rady obrany; informuje o telegramu mimořádného komisaře pro železnice v prostoru Jižního frontu M. K. Vladimirova s žádostí, aby byl místním sovětům dán pokyn, že mají dodat pracovní síly na odklizení sněhových závějí na železničních tratích; diskutuje k otázce zavedení úkolových prací na železnici. Na zasedání se projednává rovněž zpráva Hlavní vojenské zdravotnické správy o pohybu vagónů se sanitním nákladem a o počtu lékařů vysílaných na frontu, zpráva Hlavní dělostřelecké správy o zabezpečení Rudé armády zbraněmi, otázka úpravy vzájemných vztahů mezi vojenskými a železničními úřady, odpověď vrchního velitele I. I. Vacetise na dotaz předsedy Rady obrany aj.

Po 25. prosinci Lenin jedná s členem ústřední rady Spartakova svazu E. Fuchsem. Fuchs předává Leninovi písemný vzkaz od Rosy Luxemburgové.

26. *prosince* Lenin jedná se spisovatelem A. I. Kuprinem a novinářem O. L. Leonidovem, kteří přišli s návrhem vydávat noviny pro rolníky.
 Lenin píše telegram do Rodníků v Ivanovsko-vozněsenské gubernii s příkazem výkonnému výboru, aby sdělil důvody rekvizice soukromé knihovny P. I. Surkova, bývalého člena sociálně demokratické frakce III. státní dумы.
 Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; mluví k projednávané otázce rozšíření práva nakupovat potraviny a výrobky mimo přiděl na organizace spadající pod Jednotné vojenské družstvo, k otázce zřízení Hlavního výboru pro lesní hospodářství a o odvozu dřeva; předkládá připomínky a doplňky k návrhu usnesení o zřízení tohoto výboru při Nejvyšší národohospodářské radě. Na zasedání se projednávají rovněž další otázky.
27. *nebo* Lenin píše G. V. Čičerinovi dopis k otázkám spojeným s přípravou k založení III. internacionály.
 28. *prosince*
28. *prosince* Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají návrhy dekretů o mobilizaci lékařů a zdravotnického personálu a o znárodnění lékáren, zprávy o vybírání mimořádné daně a o uspořádání sjezdu výborů vesnické chudiny a další otázky.
 Na zasedání si Lenin dopisuje s náměstkem lidového komisaře zásobování N. P. Brjuchanovem o odeslání potravin do Petrohradu a o vypravení obilí pro Vjazniki ve Vladimírské gubernii.
 V odpovědi na dopis dělníků južské továrny (Vjazniki ve Vladimírské gubernii) s prosbou o zaslání obilí Lenin telegraficky sděluje vedení továrny, že lidový komisariát zásobování vydal okamžitý příkaz k naložení obilí pro vjaznikovské distribuční středisko, a radí zajet do Nižního Novgorodu a urychlit tak nakládání.
29. *prosince* Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednávají plány přepravy vojsk a potravin, přesunu posíl pro Východní front, otázky daňových úlev pro rodiny rudoarmějců, otázky úkolových prací v závodech resortu námořnictví, nezbytnosti zvýšit provozuschopnost Volžsko-bugulmské železniční dráhy, zásobová-

ní ochtského závodu na výrobu výbušnin potravinami aj.

30. prosince Lenin jedná se zástupcem výkonného výboru města Rodniki Prokofjevem o záležitosti knihovny P. I. Surkova a posílá ho do knihovnického oddělení lidového komisariátu školství a osvěty s listem, v němž žádá, aby Prokofjeva přijali a »pomohli soudruhům z Rodniků rozšířit jejich knihovnu«.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají zprávy o celkové finanční a hospodářské politice a o poskytnutí půjček sovětské vládě v Estonsku a Lotyšsku.

31. prosince Lenin přijímá G. I. Čumaka, který z příkazu ukrajinské sovětské vlády zorganizoval příjezd vlaku s nákladem cukru do Moskvy.

Koncem prosince Lenin mluví na rozšířené poradě členů bolševické frakce CÚVV o úkolech odborů.

V prosinci Lenin svolává poradou spisovatelů o vydávání populární literatury. Porady se účastní V. A. Karpinskij, N. I. Bucharin, N. Osinskij, L. S. Sosnovskij a B. M. Volin; píše instrukci k obsahu a charakteru vydání »čítanky pro dělníky a rolníky«.

Lenin řídí poradou Mimořádné komise pro zásobování Rudé armády.

V prosinci až v první polovině ledna 1919 Lenin píše článek O úkolech odborů.

V druhé polovině roku 1918 nebo 1919 Lenin píše Poznámky o břidlicích.

Koncem roku 1918 nebo začátkem roku 1919 Lenin čte knihu A. I. Todorského Rok s puškou a pluhem; na základě obsahu knihy píše článek Malý obrázek k objasnění velkých problémů.

2. ledna Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává protest Celoruského odborového svazu železničářů proti zavedení úkolových prací a prémie na železnicích, dále povolení nákupu potravin mimo přiděl pro horníky z borovických dolů, vytvoření rady obrany v Astrachani aj.
 Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; předkládá k projednání otázku knihoven; píše poznámky k problému výkupu lnu. Na zasedání se rovněž projednávají pokyny o zabezpečení podpor a bytů pro rodiny rudoarmějců, problematika financování průmyslu na Ukrajině a v Ufské gubernii, platy odborníků aj.
3. ledna Lenin píše telegram předsedovi Revoluční vojenské rady republiky L. D. Trockému s návrhem, aby se přešlo ke konečnému frontálnímu útoku proti Krasnovovým vojskům.
4. ledna Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o osvobození od vojenské povinnosti pro náboženské přesvědčení, návrh nařízení o průběžné státní průmyslové statistice, otázka dotací na udržování škol a institucí pro mimoškolní vzdělávání při znárodněných podnicích aj.
6. ledna Lenin jedná s I. Děrgunovem — zástupcem delegátů dělnických organizací, vyslaných do Rostova v Jaroslavské gubernii na nákup potravin mimo přiděl; potom ho posílá k členovi kolegia lidového komisariátu zásobování A. I. Sviděřskému s prosbou o jeho přijetí.
 Lenin mluví přímou linkou s Arťomem (F. A. Sergejevem) o kandidatuře na funkci velitele Jižního frontu a o nezbytnosti zavést tři směny v charkovském závoďě na výrobu lokomotiv.
 Lenin telegraficky přikazuje simbirskému guberniálnímu výboru pro zásobování, aby učinil urychlené opatření k poskytnutí všestranné pomoci hladovějícím moskevským a petrohradským dělníkům.

8. ledna Na dopisu J. V. Stalina a F. E. Dzeržinského o opatřeních k posílení 3. armády u Permu píše Lenin svůj souhlas s opatřeními navrženými v dopisu a předává je »ke splnění vojenským úřadům jako požadavek ÚV«.
- Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednávají zprávy o stavu vojenských telegrafních spojů, o oddílech pro potírání černého obchodu s potravinami, o organizování kursů, o mobilizaci dělostřeleckých důstojníků, a o uzavírání dohod s družstvy o výkupu potravin aj.
9. ledna Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává otázka přidělení prostředků na mimořádné potřeby revoluční rady Kaspicko-kavkazského frontu, zpráva o směně zboží za len aj.
10. ledna Lenin píše telegram předsedovi petrohradského sovětu G. J. Zinovjevovi s pokyny k přebudování státního aparátu v Petrohradě.
11. ledna Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o povinných dodávkách obilí, otázky mimořádné daně, poměru k nově vznikajícím sovětským republikám aj.
12. ledna Lenin se telegraficky dotazuje rjazaňského guberniálního výkonného výboru, jaká učinil opatření proti spekulaci ve veřejných jídelnách, odhalené státní kontrolou.
- Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává zpráva Hlavní vojenské zdravotní správy, situace v iževském a votkinském závodě, situace v Pečorském kraji a vyslání expedice do tohoto kraje aj.
13. ledna Lenin píše telegram vedoucímu knihovnického oddělení lidového komisariátu školství a osvěty A. P. Kudrjavcevovi do Petrohradu s příkazem zabránit rozkradení knihovny P. B. Struveho, zvláště cenné tisky předat Veřejné knihovně, zbylé ponechat v Polytechnickém institutu.
14. ledna Lenin se seznamuje s předběžnou stručnou zprávou

o průběhu vyšetřování příčin vydání Permu, vypracovanou F. E. Dzeržinským a J. V. Stalinem; nařizuje jim osobně na místě řídit plnění plánovaných opatření k nápravě situace vzniklé v prostoru 3. armády. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají stav a záležitosti knihoven, otázky regulace platů v týlových institucích armády, stanovení jednotných platů v jednotlivých resortech aj.

16. ledna

Lenin se účastní zasedání ÚV KSR(b). Při projednávání zásobovací otázky se Leninovi ukládá přednést zprávu na společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu a celoruského sjezdu odborů; v souvislosti s projednáváním otázky odborů se Leninovi ukládá přednést zprávu o úkolech odborového hnutí na sjezdu odborů. Na zasedání se jedná rovněž o Ukrajině, Bělorusku, dopravě, sjezdu volostních výkonných výborů, o instituci Centrokniga, zřízení organizačního byra ÚV KSR(b) aj.

Lenin jedná se zástupcem astrachaňského guberniálního výkonného výboru N. N. Podjapolským o ochraně přírody v Rusku, zejména v Astrachaňském kraji, schvaluje iniciativu Astrachaňců zaměřenou na zřizování chráněných území a navrhuje Podjapolskému, aby vypracoval návrh dekretu o ochraně přírody.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; diskutuje k projednávané otázce platů odborníků. Na schůzi se projednávají rovněž otázky uvolnění prostředků Hlavnímu výboru pro cukrovarnictví na dopravu cukru z Ukrajiny, nezbytného snížení výdajů v počtech lidových komisariátů aj.

17. ledna

Lenin pronáší projev na společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu a celoruského sjezdu odborů.

Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává stav telegrafních spojů, zlepšení přepravy vojenských nákladů, zpráva o zajištění paliva pro železnice aj.

18. ledna

Lenin pronáší projev na zasedání moskevské městské konference KSR(b).

Lenin pronáší projev na II. celoruském sjezdu učitelů-internacionalistů.

Lenin podepisuje příkaz vedoucímu úřadovny RLK, aby ho neprodleně informoval o všech stížnostech na jakékoli vládní instituce či jednotlivé osoby: o stížnostech podaných písemně do 24 hodin, o stížnostech podaných ústně do 48 hodin, dále aby byla zavedena registrace stížností a aby se pečlivě sledovalo, jak jsou plněna Leninova rozhodnutí o těchto stížnostech.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává dodatek k usnesení RLK o zachovávaní jednoty peněžních ústavů a o zúčtování mezi sovětskými institucemi, zpráva lidového komisariátu zásobování a Hlavní vojenské hospodářské správy o zásobování rudoarmějců potravinami mimo přiděl, situace ve státních strojírenských závodech, pokud jde o palivo a potraviny aj.

19. ledna

Lenin pronáší projev na protestním shromáždění proti zavraždění Karla Liebknechta a Rosy Luxemburgové.

Lenin jede do dětské zotavovny v Sokolnikách, aby navštívil N. K. Krupskou, která je tam na zotavené. Po cestě je Lenin přepaden bandity.

Lenin se účastní dětské slavnosti v Sokolnikách.

20. ledna

Lenin referuje na II. celoruském sjezdu odborů.

21. ledna

Lenin píše Dopis evropským a americkým dělníkům.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává program rozvoje železnic na léta 1919—1920, dekret o výkupu potravinářských výrobků, otázky jednotných platů odborníků ve všech resortech, pomoc zbídačenému osetinskému obyvatelstvu z obce Vladimirskoje v Těrské oblasti Vladikavkazského okruhu aj.

22. ledna

Lenin řídí zasedání Rady obrany; píše koncept usnesení o vytvoření zvláštního orgánu pro řízení vojenských telegrafních spojů, stručně zaznamenává usnesení o vyslání dělníků z hlavního města do iževského a votkinského závodu, o zlepšení přepravy vojenských nákladů, o průběhu vojenského výcviku pracu-

jících. Na schůzi se rovněž projednává zpráva o oddílech pro potírání černého obchodu s potravinami, otázky dezorganizace železniční dopravy na východní frontě, situace petrohradských továren, pokud jde o palivo, zpráva o státní elektrárně Elektropredača, o zajištění potravin pro podniky na těžbu rašeliny aj.

Nejdříve
22. ledna

Lenin obdržel první zprávy o iniciativním záměru prezidenta USA W. Wilsona svolat na Princovy ostrovy konferenci všech vlád existujících na území Ruska, projednává tuto otázku s pracovníky lidového komisariátu zahraničních věcí a vyslovuje se pro výzvu adresovanou vládám zemí Dohody a obsahující vlastní návrhy.

23. ledna

Lenin píše dopis lidovému komisaři státní kontroly K. I. Landěrovi s příkazem zkontrolovat plnění usnesení RLK z 18. ledna o situaci ve státních strojírenských závodech, pokud jde o palivo a potraviny. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dekretu o zúčtovacích operacích mezi sovětskými institucemi a podniky, které jsou řízeny či kontrolovány sovětskými organizacemi aj.

Před 24. lednem

Lenin řídí poradou zástupců komunistických a levicových socialistických stran a skupin z řady zemí; rediguje a spolu s dalšími účastníky porady podepisuje svolání K prvnímu kongresu Komunistické internacionály.

24. ledna

Lenin pronáší projev na II. poradě vedoucích oddělení pro mimoškolní vzdělávání při guberniálních odborech školství a lidové osvěty. Lenin informuje předsedu Revoluční vojenské rady republiky L. D. Trockého o plánované konferenci na Princových ostrovech a píše, že v souvislosti s tím je třeba vynaložit všechny síly a do měsíce dobýt Rostov, Čeljabinsk a Omsk.

25. ledna

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; podává informace o zpožděné vykládce vagónů s uhlím a o družstevnictví. Na zasedání se projednává rovněž návrh usnesení o uložení jednorázové mimořádné

né revoluční daně cizím státním příslušníkům, návrh revoluční vojenské rady Východního frontu k otázce nakládky obilí v této oblasti, návrh dekretu o zřízení Rady na ochranu dětí, otázka evidence agronomických sil a mobilizace zemědělských odborníků aj.

Nejdříve
25. ledna

Lenin se seznamuje s věstníkem Ruské telegrafní agentury Vojennyj bjulleť z 25. ledna 1919, v němž byly otištěny tajné zprávy o situaci na jednotlivých frontách, a vznáší na Revoluční vojenskou radu republiky dotaz, jaké jsou záruky dodržování vojenského tajemství.

26. ledna

Lenin píše výzvu Všichni do práce v zásobování a dopravě!

27. ledna

Lenin píše telegram samarskému guberniálnímu výkonnému výboru s žádostí o sdělení, z jakých důvodů byl uvězněn bývalý starosta města Samary, pravý eser A. M. Smirnov, a o prověření jeho prohlášení, že chce spolupracovat se sovětskou vládou proti Kolčakovi.

Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se doporučuje vyslovit uznání dělníkům iževského závodu za zvýšení výroby pušek na 1000 kusů denně. Dále se projednává otázka paliva, vyslání pracovníků do Charkova, kde mají uvést do chodu závod na výrobu lokomotiv, otázka tíživé situace v zásobování potravinami v Serpuchovu, obilních zásob na Ukrajině, stav železnic v prostoru Jižního frontu, nákup výstroje pro armádu aj.

Lenin podepisuje telegram dělníkům iževského závodu, v němž jim Rada obrany vyslovuje uznání za zvýšení výroby pušek.

28. ledna

Lenin píše nařízení lidovému komisaři státní kontroly K. I. Landěrovi, aby dal přísně vyšetřit, proč moskevská zásobovací rada opožděně zavedla poukázky na potraviny pro obyvatelstvo, a aby přidělil ke spolehlivému revizorovi dělníka-komunistu.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše návrh usnesení o využití družstevního aparátu. Na zase-

dání se projednávají rovněž návrhy dekretů o opatřeních proti skvrnitému tyfu, o rozšíření osevních ploch aj.

29. ledna Lenin píše dopis známému historikovi, menševikovi N. A. Rožkovovi, o úkolech ruské inteligence při budování nové, socialistické společnosti.

30. ledna Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše návrh usnesení k otázce stavu a práce knihoven. Na zasedání se projednává rovněž zpráva o práci při sestavování populární čítanky, otázka vykládky v moskevském železničním uzlu aj.

31. ledna Lenin řídí zasedání Rady obrany; píše návrh usnesení ke zprávě Hlavní správy vodní dopravy o přípravě na jarní plavbu a o opravě lodí. Na schůzi se projednává rovněž vyslání dělníků z hlavního města do iževského a votkinského závodu, odvoz obilí vykoupeného samarským guberniálním zásobovacím výborem aj.

V lednu Lenin píše připomínky k návrhu Usnesení o společném obdělávání půdy, který vypracovala komise lidového komisariátu zemědělství.

V lednu až únoru Lenin se seznámil se zprávou V. J. Jastržemského lidového komisaři obchodu a průmyslu L. B. Krasinovi o výsledcích cesty do Polska, jejímž účelem bylo zjistit možnosti navázání obchodních styků Sovětské republiky s Polskem; píše Krasinovi dopis a žádá ho, »aby tato politika byla uplatňována *energicky a vytrvale*«.

2. února Lenin píše dopis V. P. Miljutinovi, A. I. Rykovovi, N. N. Krestinskému a N. P. Brjuchanovovi o opatřeních k přechodu od buržoazního družstevního k proletářskému, komunistickému zásobování a rozdělování.

Lenin informuje V. P. Miljutina, N. N. Krestinského a D. I. Kurského o spekulantských úmluvách vedoucích činitelů buržoazních družstev a požaduje zavést vyšetřování této záležitosti.

4. února Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše návrh usnesení o poskytnutí koncese na Velkou severní železniční dráhu skupině zahraničních podnikatelů. Na zasedání se projednávají rovněž návrhy dekretů o zvýšení mezd, o zřízení Rady na ochranu dětí, o uvedení bankovek zjednodušeného typu v hodnotě 1, 2 a 3 rublů do oběhu aj.
- 4.—5. února Lenin se účastní zasedání ÚV KSR(b), na nichž se projednávají otázky týkající se mimořádných komisí, činnosti Celoruského hlavního štábu, sloučení vydavatelství, svolání komise pro reorganizaci kontroly aj.
5. února Lenin poskytuje interview dopisovateli francouzského buržoazního listu *Le Temps* L. Naudeauxovi. Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednávají otázky vytvoření zvláštního orgánu pro správu vojenských telegrafních spojů, zajištění potravin pro podniky na těžbu rašeliny aj.
6. února Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; mluví k projednávanému návrhu dekretu o zvýšení mezd. Na zasedání se projednává rovněž otázka rozpisu desetimiliardové daně aj.
8. února Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh dodatečného usnesení k dekretu RLK z 21. ledna o výkupu potravinářských výrobků, otázka zásobování Státních sdružených strojírenských závodů potravinami, opravy lokomotiv aj.
- Nejdříve*
8. února Lenin píše dopis lidovému komisariátu školství a osvěty, obsahující návrhy na zorganizování pravidelného předkládání zpráv o stavu a práci knihoven.
10. února Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednávají otázky racionálního využívání sanitních vlaků, sklizně lnu, Hlavní správy vodní dopravy, přidělování kovů, situace s palivem na železnicích, otázky odvozu bavlny ze Saratova, přesídlení kolomenských dělníků k iževskému závodu aj.

- Mezi 10. a 14. únorem* Lenin řídí práci komise, kterou jmenoval 10. února CÚVV a která měla upravit Usnesení o socialistické organizaci zemědělství a o opatřeních k přechodu k socialistickému zemědělství; přednáší zprávu.
- 13. února* Lenin píše dopis lidovému komisaři vnitra G. I. Petrovskému s příkazem, aby bylo zavedeno vyšetřování místních činitelů v Kurské gubernii na podkladě informací o jejich porušování zákonů a o nedostatečné práci stranických organizací. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše hlavní body usnesení k otázce přidělení zemědělských hospodářství průmyslovým podnikům. Na zasedání se rovněž projednává otázka zřízení jediného orgánu pro vykládku v moskevském železničním okruhu aj.
- Nejpozději 14. února* Lenin jedná s vrchním velitelem I. I. Vacetisem o situaci v prostoru Východního frontu v souvislosti s ústupem 2. armády.
- 14. února* Lenin píše článek Odpověď na dotaz rolníka. Lenin píše telegram revoluční vojenské radě Východního frontu, v němž se dotazuje na opatření v souvislosti s ústupem 2. armády a na stav zásobování. Lenin diskutuje s anglickým novinářem Arthurem Ransomem o stavu a perspektivách dělnického hnutí v Anglii, o mezinárodním významu sovětů atd.
- 15. února* Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednávají otázky povolání bývalých důstojníků absolventů vojenských vysokých škol k aktivní vojenské službě, zachování původních pracovních míst dělníkům, kteří byli vysláni na rekonstrukci mostů a dalších železničních staveb, otázka paliva pro železnice, lуганського muničního závodu aj. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; podává výklad k návrhu dekretu o zřizování sovětských zemědělských hospodářství úřady a sdruženími průmyslových dělníků a rediguje tento návrh. Na zasedání se rovněž projednává usnesení o Celoruské komisi pro obnovu železniční dopravy a další otázky.

17. února

Lenin píše N. P. Brjuchanovovi list, v němž navrhuje »přijmout nejprísnější opatření« k zvýšení výkupu v Choperském a Ust'-medveděvském okruhu, dotazuje se, co pro to již udělal a co zamýšlí udělat.

Lenin řídí zasedání Rady obrany; píše hlavní teze usnesení ke zprávě o výkupu potravin a těžbě uhlí na Ukrajině a o vypravování zvláštních vlaků pro dopravu obilí a uhlí z Ukrajiny. Na zasedání se rovněž projednává, jak se vyrovnat s nedostatkem potravin v brjanské oblasti, zdvojnásobení přidělu potravin pro rudoarmějce v den oslav výročí Rudé armády, naléhavá opatření k rekonstrukci mostu přes řeku Kalitvu aj.

18. února

Lenin má telefonický hovor s lidovým komisařem pošt a telegrafů V. N. Podbělským o tom, proč se zdrželo zahájení provozu nové rozhlasové stanice v Moskvě; potom o této věci písemně informuje G. V. Čičerina.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají otázky organizování statistiky na Ukrajině, epidemie skvrnitého tyfu, návrh usnesení o Hlavním úřadu technických sil a další otázky.

19. února

Lenin píše lidovému komisaři zahraničních věcí návrh radiotelegramu německému ministerstvu zahraničí, týkající se příjezdu komise bernské konference II. internacionály do Sovětského Ruska.

Lenin píše dodatky k návrhu Usnesení ÚV KSR(b) o naturální dani na Ukrajině.

V telegramu členovi revoluční vojenské rady Východního frontu S. I. Gusevovi Lenin schvaluje jeho stanovisko v rozhovorech s představiteli baškirské vlády.

20. února

Lenin přijímá norské socialisty M. Puntervolda a E. Stanga, diskutuje s nimi o situaci na frontách občanské války, o poměru různých vrstev rolníků k sovětské moci, o zákonitostech třídního boje atd.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh usnesení o financování průmyslu, otázka realizace dekretu o centralizaci výroby automobilů aj.

22. února

Lenin píše návrh rezoluce CÚVV o zastavení menševického listu Vsegda vperjod.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zpráva o stavu výroby mýdla, návrh usnesení o Výboru pro osevnické plochy, návrhy dekretu o amnestii k výročí vzniku Rudé armády vztahující se na některé kategorie odsouzených rudoarmějců, a další otázky.

Před 23. únorem

Lenin pracuje na návrhu programu KSR(b): píše Předběžný koncept návrhu programu KSR(b) (osnovu programu a návrh obecně teoretické části programu) a návrhy programových bodů týkajících se národnostních vztahů, náboženské politiky a školství a lidové osvěty, ekonomiky a zemědělství; na základě těchto materiálů píše Hlavní úkoly diktatury proletariátu v Rusku — návrh programu v oblasti politické, ekonomické a zemědělské.

23.—25. února

Lenin řídí práci komise pro vypracování návrhu programu KSR(b); přepracovává předběžný koncept návrhu programu na Návrh programu KSR (bolševiků) (obecně teoretická část návrhu); píše návrh programového bodu týkajícího se národnostních vztahů, potom přepracovává návrh N. I. Bucharina; přepracovává svůj návrh programového bodu týkajícího se náboženské politiky; píše úvodní část k programovému bodu o záležitostech vojenství; přepracovává svůj návrh programových bodů týkajících se ekonomiky a zemědělství.

24. února

Lenin přijímá zástupce danilovské textilní továrny, kteří se na něj obrátili, aby rozhodl o přidělu textilu; Lenin jim vysvětluje, že o této otázce rozhodlo předsednictvo CÚVV, a proto ani rada lidových komisařů, ani její předseda nemají právo toto rozhodnutí měnit; píše jim potvrzení, že u něho byli.

Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává návrh dekretu o stanovení nároku na přiděl potravin pro rudoarmějce, otázka postavení lokomotivních čet a dělníků železničních dílen naroveň Rudé armádě, pokud jde o nárok na potravinové příděly, otázka oprav lokomotiv, Murmanské dráhy, vyčleně-

ní odborníků pro formování vojenských železničních útvarů aj.

Před 26. únorem Lenin beseduje s rolníkem Ivanovem z milinovské volosti ze sudogodského újezdu Vladimírské gubernie.

26. února Lenin dává příkaz, aby byla v Kremlu zřízena ubytovna a jídelna pro delegáty I. kongresu Kominterny.

27. února Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají povinné dodávky obilí, návrh Prozatímních předpisů o poskytování dovolené v roce 1919, návrhy dekretů o zvýšení služného rudoarmějcům a o vztahu k dělnickým družstvům, návrh usnesení o dělnických zásobovacích oddílech a další otázky.

28. února Lenin má poradu s lidovým komisařem dopravy V. I. Něvským a předsedou Celoruské mimořádné komise F. E. Dzeržinským, píše a společně s nimi dopracovává návrh usnesení Rady obrany o uspořádání vzájemných vztahů mezi Celoruskou mimořádnou komisí, dopravním oddělením Celoruské mimořádné komise a lidovým komisariátem dopravy; po poradě písemně žádá členy Rady obrany, aby dohodu vypracovanou na poradě podepsali, tak aby mohla být neprodleně realizována.

V druhé polovině února Lenin píše článek K svolání německých nezávislých (článek zůstal nedokončen).

V únoru Lenin přijímá dělníka Borozova, který zastupuje bolševickou organizaci vesnice Juž z vjaznického újezdu Vladimírské gubernie, mluví s ním o situaci v južské textilní továrně a slibuje přispět k zorganizování potravinové výpomoci.

Lenin jedná se zmocněncem lidového komisariátu zásobování S. V. Malyševem, který přijel z Moskvy, o situaci na Volze, o tom, jak probíhá výkup potravin a jaká je nálada mezi rolníky.

Lenin sepisuje seznam problémů, které by se měly projednat na I. kongresu Komunistické internacionály.

- Koncem února až 1. nebo 2. března* Lenin pracuje na tezích O buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu: píše osnovu a koncept tezí a stylizuje definitivní text tezí.
- 1. března* Lenin řídí přípravnou poradou skupiny delegátů I. kongresu Komunistické internacionály, svolanou k projednání organizačních otázek.
- Před 2. březnem* Lenin jedná s delegátem Komunistické strany Německa na I. kongresu Kominterny H. Eberleinem (M. Albertem) a dotazuje se na situaci v Komunistické straně Německa.
 Lenin píše připomínky k tezím referátu G. J. Zinovjeva na VII. sjezdu KSR(b) O Komunistické internacionále.
- 2. března* Lenin zahajuje I. kongres Komunistické internacionály; je zvolen stálým členem předsednictva kongresu a předsedá prvnímú zasedání.
- Mezi 2. a 6. březnem* Lenin navštívuje ubytovnu delegátů I. kongresu Kominterny, beseduje s nimi, zejména o rolnické otázce, a žádá, aby každý z nich napsal informační zprávu o stavu agrární otázky ve vlastní zemi.
- 3. března* Lenin řídí druhé zasedání I. kongresu Kominterny. Lenin se účastní zasedání Rady obrany, na němž se projednávají otázky přepravy přes Volhu, vypravování zvláštních vlaků pro přepravu obilí a uhlí, povolání bývalých důstojníků a bývalých vojenských činitelů absolventů Intendantské akademie do Rudé armády, boj proti dezertérství, těžká zásobovací situace v 12. a 11. armádě aj.
- 3. nebo 4. března* Lenin píše rezoluci I. kongresu Kominterny k tezím o buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu.
- 4. března* Lenin zahajuje třetí zasedání I. kongresu Kominterny a předsedá mu; přednáší referát k otázce buržoazní demokracie a diktatury proletariátu; hlasuje pro schválení platformy Komunistické internacionály a ustavení Komunistické internacionály; podepisuje oznámení o likvidaci zimmerwaldského sdružení

a předání jeho dokumentů exekutivě výboru III. internacionály.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše body »c« a »d« rezoluce ke zprávě Výboru pro osevňovací plochy. Na zasedání se projednávají rovněž návrhy usnesení o výkupu potravin, krmiva a životně důležitých předmětů v pásnu přiléhajícím k frontě, návrhy dekretů o financování státních podniků a o likvidaci závazků státních podniků, o ustavení Státní vědecké rady, o Ústřední radě pro elektrotechniku při komisařiátu státní výstavby, o rozpisu povinných dodávek lnu.

*Mezi 4. a
24. březnem*

Na dopisu ústředního dělnického výboru Polské socialistické strany adresovaném ÚV KSR(b), v němž se Polská socialistická strana vyslovuje k vzájemným vztahům Sovětského Ruska a Polské republiky a který obsahuje návrh na uspořádání referenda ve sporných oblastech, jímž by se vyřešila otázka hranic, Lenin poznamenává, že by měla být polské vládě zaslána nota s ujištěním, že souhlasíme, aby rozhodlo hlasování pracujících, že si přejeme uzavřít na tomto základě dohodu, jsme ochotni k dílčím ústupkům atd.

5. března

Lenin píše článek Vybojované a zaznamenané. Lenin zahajuje čtvrté zasedání I. kongresu Kominterny a předsedá mu.

6. března

Lenin zahajuje páté zasedání I. kongresu Kominterny a předsedá mu; pronáší závěrečný projev. Z pověření delegace KSR(b) podepisuje manifest Komunistické internacionály k proletářům celého světa. Lenin pronáší projev o založení Komunistické internacionály na slavnostním společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu, moskevského výboru KSR(b), Celoruské ústřední rady odborů, moskevských odborových svazů a závodních výborů. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se jedná o dočasném přerušení osobní dopravy od 15. března a o revizi rozhodnutí moskevského sovětu v otázce jediného orgánu pověřeného rozdělováním potravin.

- Nejpozději
7. března* Lenin píše dodatky a předkládá pozměňovací návrhy k původnímu návrhu dekretu RLK o spotřebních komunách.
- 7. března* Lenin přijímá anglického novináře Arthura Ransoma, jedná s ním o mírových návrzích sovětské vlády zemím Dohody, o perspektivách socialistického hnutí v kapitalistických zemích a o situaci v Sovětském Rusku.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává otázka družstevnictví; je přijato rozhodnutí vzít za základ dekretu návrh s Leninovými opravami a dodatky.
- 8. března* Lenin pronáší projev před prvními absolventy šestitýdenních kursů agitátorů a organizátorů oddělení pro ochranu matek a dětí lidového komisariátu sociální péče.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; píše koncept usnesení o dočasném zastavení osobní dopravy a čtyři varianty šestého bodu týkajícího se informací o počtu uvolněných lokomotiv v důsledku omezení osobní dopravy; v souvislosti s projednáváním zprávy o reorganizaci státní kontroly píše poznámky a dopis J. V. Stalinovi k této otázce, předkládá dodatky k dekretu o reorganizaci státní kontroly. Na schůzi se rovněž projednává návrh usnesení o přidělování papíru.
- Mezi 8. a
12. březnem* Lenin se účastní zformulování Textu konceptu mírového návrhu dohodových a spojeneckých zemí, vypracovaného zástupcem vlády USA Bullitem a vládou RSFSR, přijímá W. Bullitta a jedná s ním o návrzích vlád USA a zemí Dohody o zastavení občanské války na území Ruska, které Bullitt přivezl.
- 10. března* Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává otázka zabezpečení potravin pro železniční dělníky, odstranění paralelnosti ve vojenských akcích na železnici, návrh usnesení o pracovní povinnosti při těžbě a dodávkách paliva, otázka zvláštních vojenských soudů nad dezertéry aj.

11. března

Lenin přijímá rolnickou delegaci ze sarapulského újezdu Vjatské gubernie, doprovázející vlak s obilím darovaným Moskvě a Petrohradu, beseduje s rolníky a žádá je, aby vyřídili sarapulským rolníkům poděkování a pozdravy; potom je posílá do moskevského sovětu s dopisem pro L. B. Kameněva, v němž píše, že »tak pozoruhodný čin si plně zaslouží zcela mimořádné ocenění«.

OBSAH

Předmluva	7—27
1918	
*PROJEV NA SPOLEČNÉM ZASEDÁNÍ CÚVV, MOSKEVSKÉHO SOVĚTU, MOSKEVSKÝCH ZÁVODNÍCH VÝBORŮ A ODBOROVÝCH SVAZŮ 29. ČERVENCE 1918	28—45
*PROJEV NA SJEZDU PŘEDSEDŮ GUBERNIÁLNÍCH SOVĚTŮ 30. ČERVENCE 1918. <i>Novinová zpráva</i>	46—49
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ VARŠAVSKÉHO REVOLUČNÍHO PLUKU 2. SRPNA 1918. <i>Novinová zpráva</i>	50—52
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ V BUTYRSKÉM OBVODU 2. SRPNA 1918. <i>Novinová zpráva</i>	53—55
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ RUDOARMĚJCŮ NA CHODYNCE 2. SRPNA 1918. <i>Stručná novinová zpráva</i>	56
*TEZE K OTÁZCE ZÁSOBOVÁNÍ	57—60
*O PŘIJÍMÁNÍ NA VYSOKÉ ŠKOLY RSFSR. <i>Návrh usnesení rady lidových komisařů</i>	61
DOPIS JELECKÝM DĚLNÍKŮM	62—64

* Hvězdičkou jsou označeny titulky Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS.

SOUDRUZI DĚLNÍCI! VZHŮRU DO POSLEDNÍHO, ROZHODUJÍCÍHO BOJE!	65—69
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ V SOKOLNICKÉM OBVODU 9. SRPNA 1918. <i>Stručná novinová zpráva</i>	70—71
*NÁVRH TELEGRAMU VŠEM SOVĚTŮM O SVAZKU DĚLNÍKŮ A ROLNÍKŮ	72
*PROJEVY NA ZASEDÁNÍ MOSKEVSKÉHO VÝBORU STRANY O ORGANIZOVÁNÍ SKUPIN SYMPATIZUJÍCÍCH 16. SRPNA 1918. <i>Protokolární zápis</i>	73—74
*1	73
*2	74
DOPIS AMERICKÝM DĚLNÍKŮM	75—91
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ V POLYTECHNICKÉM MUZEU 23. SRPNA 1918	92—97
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ V ALEXEJEVOVĚ LIDOVÉM DOMĚ 23. SRPNA 1918. <i>Stručná novinová zpráva</i>	98—100
*PROJEV NA I. CELORUSKÉM SJEZDU ŠKOLSKÝCH A OSVĚTOVÝCH PRACOVNÍKŮ 28. SRPNA 1918	101—104
*KE ZPRÁVÁM O ČINNOSTI LIDOVÝCH KOMISARIÁTŮ	105—106
*1. USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISARIÁTŮ	105
*2. DOPIS LIDOVÝM KOMISAŘŮM	106
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ V BASMANSKÉM OBVODU 30. SRPNA 1918. <i>Stručná novinová zpráva</i>	107—108
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ V BÝVALÉM MICHELSONOVĚ ZÁVODĚ 30. SRPNA 1918. <i>Stručná novinová zpráva</i>	109—111

*POZDRAV RUDÉ ARMÁDĚ PŘI DOBYTÍ KAZANĚ	112
*DOPIS PŘEDSEDNICTVU KONFERENCE PROLETÁŘSKÝCH KULTURNĚ OSVĚTOVÝCH ORGANIZACÍ	113—114
*TELEGRAM ÚČASTNÍKŮM ŠKOLENÍ VELITELSKÉHO SBORU V PETROHRADĚ	115
O CHARAKTERU NAŠICH NOVIN	116—118
SOUDRUHŮM ŽELEZNIČÁŘŮM NA TRATI MOSKVA—KYJEV—VORONĚŽ	119
* <i>K DEKRETU O ZAVEDENÍ NATURÁLNÍ DANĚ PRO ZEMĚDĚLCE</i>	120—121
*1. ZÁKLADNÍ TEZE DEKRETU	120
*2. PŘIPOMÍNKY K NÁVRHU DEKRETU	121
TELEGRAM GUBERNIÁLNÍMU VÝKONNÉMU VÝBORU V PENZE A REVOLUČNÍ VOJENSKÉ RADĚ 1. ARMÁDY	122
DOPIS RUDOARMĚJCŮM, KTEŘÍ DOBÝVALI KAZAŇ	123
*DOPIS SPOLEČNÉMU ZASEDÁNÍ CŮVV A MOSKEVSKÉHO SOVĚTU SE ZÁSTUPCI ZÁVODNÍCH VÝBORŮ A ODBOROVÝCH SVAZŮ 3. ŘÍJNA 1918	124—127
PROLETÁŘSKÁ REVOLUCE A RENEGÁT KAUTSKY	128—137
* <i>SPOLEČNÉ ZASEDÁNÍ CŮVV, MOSKEVSKÉHO SOVĚTU, ZÁVODNÍCH VÝBORŮ A ODBOROVÝCH SVAZŮ 22. října 1918</i>	138—155
*1. ZPRÁVA	138
*2. REZOLUCE	153
*NÁSTIN TEZÍ K USNESENÍ O PŘÍSNÉM DO-DRŽOVÁNÍ ZÁKONŮ	156—157

*PROJEV NA MANIFESTACI NA POČEST REVOLUCE V RAKOUSKU-UHERSKU 3. LISTOPADU 1918. <i>Stručná novinová zpráva</i>	158
*PROJEV NA SLAVNOSTNÍM ZASEDÁNÍ CELORUSKÉ ÚSTŘEDNÍ RADY ODBORŮ A MOSKEVSKÉ ODBOROVÉ RADY 6. LISTOPADU 1918. <i>Novinová zpráva</i>	159—161
*VI., MIMOŘÁDNÝ CELORUSKÝ SJEZD SOVĚTŮ DĚLNICKÝCH, ROLNICKÝCH, KOZÁCKÝCH A RUDOARMĚJSKÝCH ZÁSTUPCŮ 6.—9. listopadu 1918	163—195
*1. PROJEV K VÝROČÍ REVOLUCE 6. LISTOPADU	165
*2. PROJEV O MEZINÁRODNÍ SITUACI 8. LISTOPADU	181
*PROJEV PŘI ODHALENÍ MARXOVA A ENGELSOVA POMNÍKU 7. LISTOPADU 1918	196—197
*PROJEV PŘI ODHALENÍ PAMĚTNÍ DESKY BOJOVNÍKŮM ŘÍJNOVÉ REVOLUCE 7. LISTOPADU 1918	198—199
*PROJEV NA KONCERTĚ POŘÁDANÉM PRO PRACOVNÍKY CELORUSKÉ MIMOŘÁDNÉ KOMISE 7. LISTOPADU 1918	200—201
*PROJEV NA PORADĚ DELEGÁTŮ ZASTUPJÍCÍCH VÝBORY VESNICKÉ CHUDINY ZE STŘEDORUSKÝCH GUBERNÍÍ 8. LISTOPADU 1918	202—209
TELEGRAM VŠEM SOVĚTŮM, VŠEM, VŠEM	210
RADIOTELEGRAM Z MOSKVY VŠEM, VŠEM, VŠEM!	211
*PROJEV NA I. CELORUSKÉM SJEZDU DĚLNIC 19. LISTOPADU 1918	212—214
CENNÁ PŘIZNÁNÍ PITIRIMA SOROKINA	215—224

*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ USPOŘÁDANÉM NA LENINOVU POČEST 20. LISTOPADU 1918. <i>Stručná novinová zpráva</i>	225—226
*PROJEV KE DNI RUDÝCH DŮSTOJNÍKŮ 24. LISTOPADU 1918	227
PROJEV NA SCHŮZI ZMOCNĚNCŮ MOSKEVSKÉHO ÚSTŘEDNÍHO DĚLNICKÉHO DRUŽSTVA 26. LISTOPADU 1918	228—233
*SCHŮZE MOSKEVSKÝCH STRANICKÝCH PRACOVNÍKŮ 27. listopadu 1918	234—260
*1. REFERÁT O VZTAHU PROLETARIÁTU K MALOBURŽOAZNÍ DEMOKRACII	234
*2. ZÁVĚREČNÉ SLOVO K REFERÁTU O VZTAHU PROLETARIÁTU K MALOBURŽOAZNÍ DEMOKRACII	252
TELEGRAM VRCHNÍMU VELITELI I. I. VACETISOVI	261
PROLETÁŘSKÁ REVOLUCE A RENEGÁT KAUTSKY	263—366
Předmluva	267
Jak Kautsky udělal z Marxe tuctového liberála	269
Buržoazní a proletářská demokracie	280
Může existovat rovnost mezi vykořisťovaným a vykořisťovatelem?	289
Sověty se nesmějí přeměňovat ve státní organizace	296
Ústavodárné shromáždění a sovětská republika	303
Sovětská ústava	311
Co je internacionalismus?	320
Přisluhování buržoazii pod rouškou »ekonomické analýzy«	334
<i>Příloha I.</i> Teze o ústavodárném shromáždění	360
<i>Příloha II.</i> Nová Vanderveldova kniha o státu	360
*NÁVRH USNESENÍ O VYUŽITÍ STÁTNÍ KONTROLY	367
*K NÁVRHU USNESENÍ ÚV KSR(b) O SVOLÁNÍ CELORUSKÉHO SJEZDU BANKOVNÍCH ZAMĚSTNANCŮ	368

*PROJEV NA MOSKEVSKÉM GUBERNIÁLNÍM SJEZDU SOVĚTŮ, VÝBORŮ VESNICKÉ CHUDINY A ÚZEMNÍCH VÝBORŮ KSR(b) 8. PROSINCE 1918. <i>Stručná novinová zpráva</i>	369—370
*PROJEV NA III. SJEZDU DĚLNICKÝCH DRUŽSTEV 9. PROSINCE 1918	371—380
PROJEV NA I. CELORUSKÉM SJEZDU ZEMĚDĚLSKÝCH ODBORŮ, VÝBORŮ VESNICKÉ CHUDINY A KOMUN 11. PROSINCE 1918	381—392
*KONCEPT PŘEDPISŮ O ŘÍZENÍ SOVĚTSKÝCH INSTITUCÍ	393—396
1.	393
2.	394
3.	395
*NÁVRH USNESENÍ ÚV KSR(b)	397
*PROJEV NA DĚLNICKÉ KONFERENCI PRESEŇSKÉHO OBVODU 14. PROSINCE 1918	398—411
PAMÁTCE SOUDRUHA PROŠJANA	412—413
HRDINSTVÍ PRESEŇSKÝCH DĚLNÍKŮ	414—415
O »DEMOKRACII« A DIKTATUŘE	416—421
*PROJEV NA II. CELORUSKÉM SJEZDU NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH RAD 25. PROSINCE 1918	422—429
INSTRUKCE K SESTAVENÍ ČÍTANKY PRO DĚLNÍKY A ROLNÍKY	430
*O ÚKOLECH ODBORŮ	431—434
I.	431
II.	431
III.	432
MALÝ OBRÁZEK K OBJASNĚNÍ VELKÝCH PROBLÉMŮ	435—439

- *PROJEV NA SPOLEČNÉM ZASEDÁNÍ CÚVV,
MOSKEVSKÉHO SOVĚTU A CELORUSKÉHO
SJEZDU ODBORŮ 17. LEDNA 1919 440—454
- *PROJEV NA ZASEDÁNÍ MOSKEVSKÉ MĚST-
SKÉ KONFERENCE KSR(b) 18. LEDNA 1919.
Stručná novinová zpráva 455—456
- *PROJEV NA II. CELORUSKÉM SJEZDU UČI-
TELŮ-INTERNACIONALISTŮ 18. LEDNA 1919 457—460
- *PROJEV NA PROTESTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ
PROTI ZAVRAŽDĚNÍ KARLA LIEBKNECHTA
A ROSY LUXEMBURGOVÉ 19. LEDNA 1919.
Stručná novinová zpráva 461
- *PROJEV NA II. CELORUSKÉM SJEZDU OD-
BORŮ 20. LEDNA 1919 462—479
- DOPIS EVROPSKÝM A AMERICKÝM DĚLNÍ-
KŮM 480—488
- *PROJEV NA II. PORADĚ VEDOUCÍCH ODDĚ-
LENÍ PRO MIMOŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ PŘI
GUBERNIÁLNÍCH ODBOŘECH ŠKOLSTVÍ
A LIDOVÉ OSVĚTY 24. LEDNA 1919 489—490
- VŠICHNI DO PRÁCE V ZÁSOBOVÁNÍ A DO-
PRAVĚ! 491—494
- *NÁVRH USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMI-
SAŘŮ O DRUŽSTEVNICTVÍ 495
- *O STAVU A PRÁCI KNIHOVEN. *Návrh usnesení
rady lidových komisařů* 496
- *O OPATŘENÍCH K PŘECHODU OD BURŽO-
AZNÍHO DRUŽSTEVNÍHO K PROLETÁŘSKÉ-
MU, KOMUNISTICKÉMU ZÁSOBOVÁNÍ
A ROZDĚLOVÁNÍ 497—498

*O POSKYTNUTÍ KONCESE NA VELKOU SEVERNÍ ŽELEZNIČNÍ DRÁHU. <i>Návrh usnesení rady lidových komisařů</i>	499
LIDOVÉMU KOMISARIÁTU ŠKOLSTVÍ A OSVĚTY	500—504
ODPOVĚĎ NA DOTAZ ROLNÍKA	505—509
*NÁVRH RADIOTELEGRAMU LIDOVÉHO KOMISAŘE ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ	510
*O ZASTAVENÍ MENŠEVICKÉHO LISTU PODKOPÁVAJÍCÍHO OBRANU ZEMĚ. <i>Návrh rezoluce CÚVV</i>	511—512
*K PROVOLÁNÍ NĚMECKÝCH NEZÁVISLÝCH	513—514
*I. KONGRES KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY 2.—6. března 1919	515—540
*1. PROJEV NA ZAHÁJENÍ KONGRESU 2. BŘEZNA	519
*2. TEZE A PROJEV O BURŽOAZNÍ DEMOKRACII A DIKTATUŘE PROLETARIÁTU 4. BŘEZNA	521
*3. REZOLUCE K TEZÍM O BURŽOAZNÍ DEMOKRACII A DIKTATUŘE PROLETARIÁTU	539
*4. ZÁVĚREČNÝ PROJEV NA KONGRESU 6. BŘEZNA	540
VYBOJOVANÉ A ZAZNAMENANÉ	541—543
*O ZALOŽENÍ KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY. <i>Projev na slavnostním společném zasedání CÚVV, moskevského sovětu, moskevského výboru KSR(b), Celoruské ústřední rady odborů, moskevských odborových svazů a závodních výborů na počest založení Komunistické internacionály 6. března 1919</i>	544—549
PROJEV V KURSECH AGITÁTOREK ODBORU PRO OCHRANU MATEK A DĚTÍ LIDOVÉHO	

KOMISARIÁTU SOCIÁLNÍ PÉČE 8. BŘEZNA 1919	550
* K NÁVRHU USNESENÍ ÚV KSR(b) O VŠE- OBECNÉ DODÁVKOVÉ POVINNOSTI NA UKRAJINĚ	551
PŘÍPRAVNÉ MATERIÁLY	553—572
*Osnova projevu na společném zasedání CÚVV, moskev- ského sovětu, moskevských závodních výborů a odborových svazů	555—556
*Osnova projevu na I. celoruském sjezdu školských a osvě- tových pracovníků	557—558
* <i>Materiály ke společnému zasedání CÚVV, moskevského sově- tu, závodních výborů a odborových svazů</i>	559—562
*1. Osnova referátu	559
*2. Koncept návrhu rezoluce	561
*Osnova projevu k výročí Říjnové revoluce na VI. celorus- kém sjezdu sovětů	563—564
1.	563
2.	563
*Návrhy k činnosti celoruské mimořádné komise	565
* <i>K návrhu nařízení o organizaci dělnické zásobovací inspekce</i>	566—567
*1. Koncept usnesení rady lidových komisařů	566
*2. Poznámky k návrhu nařízení	566
Poznámky o břidelicích	568
*Osnova a koncept tezí o buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu	569—570
*K návrhu dekretu o reorganizaci státní kontroly	571—572
*1. Poznámky k reorganizaci státní kontroly	571
*2. Sdělení pro J. V. Stalina	571

Seznam dosud nenalezených Leninových prací (29. července 1918—12. března 1919)	575—578
Seznam dokumentů, na jejichž redigování se V. I. Lenin podílel	579—583
Poznámky	584—658
Seznam literatury, kterou V. I. Lenin cituje nebo o níž se zmiňuje	659—681
Jmenný rejstřík	682—721
Životopisná data	722—769

V. I. L E N I N
S E B R A N Ě S P I S Y

3 7

Podle 5. ruského vydání V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij, tom 37, Politizdat, Moskva 1977, připraveného Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS, přeložil kolektiv překladatelů. Kontrolní redaktorka Marie Vondrášková. Odpovědná redaktorka Marta Brabencová a Jitka Saturková. Obálka, vazba a grafická úprava Milan Hegar. Výtvarný redaktor František Kraus. Technická redaktorka Jitka Vostradovská. Vydání II. Praha 1988. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 5837. (6950.) publikaci. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 1-30 000. AA 40,93 (text 40,45, ilustrace 0,48), VA 42,03. Tematická skupina 00/3. Cena brož. výt. 14,— Kčs, váz. výt. 19,— Kčs.

73/202-21-8.5

25—022—88 Kčs 19,—